DE REGTSPLEGING

VOOR

DE INLANDSCHE REGTBANKEN

IN

Nederlandsch-Indië,

DOOR

Mr. A. J. IMMINK,

raadsheer in het Hoog-Geregtshof van N. I.

EERSTE DEEL.

BATAVIA,
H. M. VAN DORP & Co.,
1889.

L. S.

Eenige jaren geleden noodigde wijlen de heer C H. van Dorp mij uit het Handboek ten dienste der residenten, assistent-residenten, secretarissen der residentien en andere administratieve ambtenaren van Mr. G. J. Keiser, en De landraden op Java en Madura, rechtsprekende in zaken van misdrijf van Mr. J. J. C. Gaijmans om te werken en tot één geheel te vereenigen. Na ruggespraak met Mr. Keiser — Mr. Gaijmans was destijds reeds overleden — besloot ik aan die uitnoodiging gehoor te geven.

Toen ik tot de volvoering der op mij genomen taak wilde overgaan, stuitte ik echter op verschillende moeijelijkheden, welke ik meende niet beter te kunnen oplossen dan door zelf de grenzen van het door mij te behandelen onderwerp te bepalen en dat onderwerp naar eigen opvatting en inzigt te bewerken. De heer van Dorp had hiertegen geen bezwaar. En zoo ondernam ik het werk, hetwelk thans is voltooid, en, gelijk de titel aanduidt, uitsluitend de regtspleging betreft voor de inlandsche regtbanken in Nederlandsch-Indie.

Aanvankelijk was het mijn plan ook de regtspleging voor de residentiegeregten te bespreken; bij nader inzien kwam ik evenwel van dat voornemen terug, omdat het mij oneigenaardig toescheen in een werk, gewijd aan de regtspleging voor regtbanken, regtsprekende over Inlanders en met dezen gelijkgestelden, de regtspleging te behandelen voor geregten, aan wier regtsmagt Europeanen en met dezen gelijkgestelde personen onderworpen zijn. Om die reden besloot ik mij tot eerstgezegd onderwerp, de regtspleging voor de inlandsche regtbanken in Nederlandsch-Indie, met inbegrip harer zamenstelling en regtsmagt, te bepalen. Van al wat daar buiten ligt, zoo als bij voorbeeld van de procedure in revisie, appel en cassatie, is dien ten gevolge geene melding gemaakt, dan voor zooverre het uit den aard der zaak noodig was.

Behalve van de algemeen bekende werken van nederlandsch-indische en nederlandsche regtsgeleerden, heb ik bij het schrijven van mijn boek gebruik gemaakt van menige verhandeling en van menig opstel, verschenen in het tijdschrift Het Regt in Nederlandsch-Indie *en in het* Indisch Weekblad van het Regt, *zoomede van verscheidene der daarin opgenomen regterlijke beslissingen. Daarbij is* De nederlandsch-indische rechtspraak *van* MR. J. H. ABENDANON *mij van veel nut geweest. Bovendien heb ik de door mij besproken bepalingen van het* Reglement op de uitoefening der policie, de burgerlijke regtspleging en de strafvordering onder de Inlanders en de daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madura, *kortheidshalve gewoonlijk het* Inlandsch Reglement *genoemd, toegelicht uit de onuitgegeven officiële bescheiden aangaande de wetgeving van* 1848, *welke in het Gouvernements archief alhier ter plaatse berusten. De vergunning daartoe werd mij bij besluit van den Gouverneur-Generaal, dd.* 28 *December* 1882, *no.* 26, *goedgunstig verleend.*

De regtspleging voor de landraden en regtbanken van omgang op Java en Madura, omschreven in evengezegd Reglement, *zoomede die voor de inlandsche regtbanken in de Vorstenlanden wordt besproken in het eerste deel van mijn werk, terwijl het tweede deel handelt over de voor de inlandsche regtbanken in de Buitenbezittingen geldende regtspleging.*

De regtspleging voor laatstbedoelde regtbanken is thans geregeld bij verschillende, op één na, door MR. T. H. DER KINDEREN, *als Gouvernements Commissaris voor de reorganisatie van het regtswezen in de Bezittingen buiten Java en Madura, ontworpen Reglementen, welke bijna alle ontleend zijn aan het* Inlandsch Reglement *en hiermede in hoofdzaak ook overeenstemmen.*

Eene toelichting der beginselen, waarop de afwijkingen van dat Reglement *berusten, wordt gevonden in het door* MR. DER KINDEREN *geschreven werk*. De algemeene verordeningen tot regeling van het regtswezen in het gouvernement Sumatra's Westkust, *waaruit bijna al hetgeen voorkomt in de Inleiding, waarmede het tweede deel van mijn boek begint, is overgenomen.*

In dat tweede deel wordt verder in de eerste plaats de regtspleging voor de inlandsche regtbanken ter Sumatra's Westkust (met inbegrip harer zamenstelling en regtsmagt) besproken, doch slechts in zoover als zij afwijkt van die voor de inlandsche regtbanken op Java en Madura, terwijl daarna

achtereenvolgens melding is gemaakt van de zamenstelling en regtsmagt der inlandsche regtbanken in de overige gedeelten der Buitenbezittingen, onder opgave tevens van de tusschen de voorschriften van regtspleging voor laatstbedoelde regtbanken en die ter Sumatra's Westkust bestaande punten van verschil.

Even als achter het eerste, zoo ook heb ik achter het tweede deel een register gevoegd op de door mij besproken wettelijke bepalingen, met aanwijzing der plaatsen, waar zij zijn toegelicht.

Welke bepalingen van het Inlandsch Reglement *en van elk der Reglementen op het regtswezen in de Buitenbezittingen met elkander overeenstemmen, is gemakkelijk na te gaan, en zoo kan in het eerste deel, met behulp van het daarachter gevoegde register, zonder veel moeite naar ik meen, de plaats worden gevonden, waar over eenige ook in laatstbedoelde Reglementen voorkomende bepaling gehandeld wordt.*

Eene alphabetische inhoudsopgave der beide deelen besluit het werk.

Wat eindelijk de door mij gebezigde verkortingen aangaat, deze behoeven, naar ik vertrouw, geene toelichting en zoo heb ik gemeend eene lijst daarvan veilig achterwege te kunnen laten. Welligt echter is het niet onnoodig hierbij aan te teekenen, dat waar sprake is van nederlandsche wetten, staatsbladen, weekbladen van het regt, enz. zulks is aangeduid door de verkorting ned., *terwijl overigens* nederlandsch-indische *wettelijke verordeningen, staatsbladen, enz. zijn bedoeld.*

DE REGTSPLEGING

VOOR

DE INLANDSCHE REGTBANKEN

OP

JAVA EN MADURA.

INLEIDING.

Bij Koninklijk besluit van den 15den Augustus 1839, no. 102 werd het daarstellen der vereischte ontwerpen om de nieuwe nederlandsche wetgeving voor Nederlandsch-Indië toepasselijk te maken, en het doen van alle zoodanige verdere voorstellen als in verband daarmede dienstig zouden worden geoordeeld, opgedragen aan eene bijzondere Commissie, bestaande uit MR. C. J. SCHOLTEN VAN OUD HAARLEM, MR. J. SCHNEITHER en MR. J. F. H. VAN NES.

In voldoening aan die opdragt vervaardigde gezegde Commissie onder anderen een ontwerp van »Reglement op de administratie der policie, mitsgaders op de burgerlijke regtspleging en strafvordering voor den Inlander in Nederlandsch-Indie", hetwelk met de daartoe behoorende nota van toelichting in 1841 voltooid was.

Dat ontwerp, hetwelk 363 artikelen bevatte, was verdeeld in drie hoofdafdeelingen, van welke *de eerste* het inlandsche justitiewezen op Java en Madura betrof, *de tweede* over de inlandsche justitie in de bezittingen buiten Java en Madura handelde en *de derde* algemeene voorschriften behelsde op het inlandsche regtswezen in geheel Nederlandsch-Indië toepasselijk. Bij de zamenstelling van dat ontwerp was uitgegaan van het denkbeeld om zooveel doenlijk aan de beginselen en hoofdbepalingen van het »Reglement op de administratie der Politie en de Criminele en Civile regtsvordering onder den Inlander in Nederlandsch Indië" van het jaar 1819 getrouw te blijven, omdat het niet wensche-

lijk werd geacht zonder volstrekte noodzakelijkheid af te wijken van voorschriften, uitsluitend de inlandsche politie en justitie betreffende, welke de inlandsche ambtenaren zich sedert meer dan twintig jaren hadden eigen gemaakt.

Niettemin was er naar gestreefd de gapingen aan te vullen, welke bestonden in dat Reglement en in de daarop gemaakte ampliatiën. Onder die gapingen werden in de eerste plaats gerangschikt het gemis van duidelijke bepalingen aangaande de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken gewezen, het interjecteren van appel en het te niet gaan van vervolgingen in strafzaken.

Eenige jaren na de indiening van gezegd ontwerp werd — nadat Mr. C. J. Scholten van Oud Haarlem uit hoofde van den voortdurend slechten staat zijner gezondheid zijn eervol ontslag had gevraagd als voorzitter der beide Hooge Geregtshoven van Nederlandsch-Indië, zoomede als lid der Commissie voor de indische wetgeving — die Commissie bij Koninklijk besluit, dd. 15 December 1845, no. 68 ontbonden, terwijl bij Koninklijk besluit van dienzelfden datum, no. 67, werd bepaald:

Artikel 1.

»Onze Staatsraad Jonkheer Mr. H. L. Wichers, zal gedurende eenen nader door Ons te bepalen tijd en met behoud van zijne betrekking als Lid van den Raad van State zich in zending begeven naar Nederlandsch Indie met het tweeledig doel:

a. om gedurende zijn verblijf aldaar het voorzitterschap te bekleeden van het Hoog Geregtshof van Nederlandsch Indie en van het Hoog Militair Geregtshof aldaar;

b. om Onzen Gouverneur Generaal bij te staan in het invoeren der nieuwe wetboeken voor Nederlandsch Indie, welke eerstdaags aan Onze bekrachtiging staan te worden onderworpen."

Artikel 2.

»Onze Staatsraad voornoemd zal zich verstaan met Onzen Minister van Kolonien, ten einde in overleg met den Heer Mr. *C. J. Scholten van Oud Haarlem* het noodige te verrigten

ter spoedige voltooijing van de nog onder handen zijnde ontwerpen voor de nieuwe wetgeving in Nederlandsch Indie."

Aan het laatste gedeelte dezer opdragt was een vijftal maanden later in zoover voldaan, dat bij art. 1 van het Koninklijk besluit van den 16den Mei 1846, no 1 (Stbl. 1847, no. 23) de volgende voor Nederlandsch-Indië ontworpen wettelijke verordeningen konden worden vastgesteld:

de Algemeene bepalingen van wetgeving,

het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie,

het Burgerlijk Wetboek,

het Wetboek van Koophandel, en

de Bepalingen betrekkelijk de misdrijven, begaan ter gelegenheid van faillissement en bij kennelijk onvermogen, mitsgaders bij surséance van betaling.

Een paar dagen nadat deze verordeningen gearresteerd waren, vertrok MR. WICHERS naar Indië, waar volgens art. 4 van evenvermeld Koninklijk besluit de vaststelling zou plaats hebben van de nog ontbrekende Reglementen, namelijk van:

een Reglement op de burgerlijke regtsvordering voor het Hoog-Geregtshof en de raden van justitie,

een Reglement van strafvordering voor het Hoog-Geregtshof en de raden van justitie, en

een Reglement op de administratie der politie, mitsgaders op de burgerlijke regtspleging en strafvordering voor de Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen.

Reeds vrij spoedig na zijne aankomst hier te lande werd aan MR. WICHERS bij besluit van den Gouverneur-Generaal, dd. 5 December 1846, no. 3, onder anderen opgedragen te bekwamer tijd een ontwerp van laatstgenoemd Reglement in te dienen.

Overeenkomstig zijne bij missive van den 31sten Januarij 1846 aan den Minister van Koloniën kenbaar gemaakte zienswijze, dat, wanneer de nieuwe wetgeving eerst op Java geregeld en in werking was, men een stap verder zoude kunnen gaan ten aanzien der Buitenbezittingen, doch dat het ongeraden scheen om alles gelijktijdig te hervormen,

en verkeerd, om het nieuwe met het oude te vermengen, ontwierp Mr. Wichers daarop een »Reglement op de uitoefening der policie, de burgerlijke regtspleging en de strafvordering onder de inlanders en de met deze gelijkgestelde personen op Java en Madura". Van dit ontwerp bood hij den Gouverneur-Generaal de eerste acht titels bij missive, dd. 6 Augustus 1847, met eene daarbij behoorende nota van toelichting aan.

Blijkens deze nota had de heer Wichers, alvorens dat ontwerp te vervaardigen, het gevoelen ingewonnen van de hoofden van plaatselijk bestuur op Java ten aanzien der leemten en gebreken, welke de ondervinding hun in het Reglement van 1819 had doen kennen, als ook ten aanzien der wijze, waarop die leemten en gebreken behoorden te worden aangevuld en verbeterd, en had hij bovendien, althans eenigermate en zooveel de kortheid des tijds zulks toeliet, door het bezoeken van de nabij Batavia gelegen residenties, in persoon de werking van dat Reglement en den gang van het inlandsch bestuur, benevens de regtsbedeeling onder den Inlander op de plaats zelve gade geslagen. Dit tweeledig onderzoek nu had den heer Wichers tot de overtuiging gebragt, dat het oorspronkelijk ontwerp, aan welks zamenstelling het Reglement van 1819 voor een groot deel ten grondslag had gelegen, niet genoegzaam strookte met hetgeen ten opzigte der inwendige gesteldheid van de inlandsche maatschappij bestond en behoorde te blijven bestaan, en dat het, wat de volledigheid betrof, zeer veel te wenschen overliet.

De indiening der laatste acht titels van evenbedoeld ontwerp, waarbij ook weder eene nota van toelichting was gevoegd, had plaats bij missive, dd. 1 November 1847. Die titels waren voor het meerendeel gewijd aan de regtspleging voor de inlandsche regtbanken op Java en Madura (met uitzondering der Vorstenlanden), te weten de landraden en de regtbanken van omgang.

In evengezegde nota werd door Mr. Wichers bij wijze van inleiding tot den negenden titel van zijn ontwerp,

handelende over de regtspleging in tot de kennisneming van de landraden behoorende burgerlijke zaken, het volgende aangeteekend:

»Even als het Reglement van 1819 is het oorspronkelijk ontwerp mij voorgekomen ten opzigte der stof, welke het onderwerp van dezen titel uitmaakt, zeer onvolledig te zijn, daar in geen van beide eene voldoende aanwijzing gevonden wordt van hetgeen in het burgerlijk geding voor de landraden moet worden in acht genomen, en ik heb mij dus bevlijtigd om daarin naar mijn beste vermogen te voorzien.

»Dit was echter eene moeijelijke opgave.

»De meest mogelijke beknoptheid, met duidelijkheid en genoegzame volledigheid is reeds op zich zelve geene gemakkelijke zaak, maar de grootste zwarigheid, die zich mij bij de bewerking heeft voorgedaan was daarin gelegen, dat de te geven voorschriften zoodanig moesten worden ingerigt, dat dezelve niet slechts op de drie hoofdplaatsen, maar bij alle landraden op Java en Madura konden worden nageleefd.

»Ik hoop in de oplossing dier moeijelijkheid althans eenigermate geslaagd te zijn."

Aangaande de in den elfden en den twaalfden titel van het ontwerp voorkomende bepalingen, betrekkelijk de regtspleging voor de landraden in zaken van misdrijf en van overtreding, werd voorts in bedoelde nota opgemerkt, dat die bepalingen, behoudens de noodige wijzigingen en de meest mogelijke vereenvoudiging, meerendeels waren overgenomen uit het bereids afgekondigde Reglement op de strafvordering voor de raden van justitie op Java enz.

Een dag of wat nadat Mr. Wichers de laatste acht titels van zijn ontwerp met de daarbij behoorende nota van toelichting had ingediend, werden deze stukken in handen gesteld van den toenmaligen procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof, Mr. C. Hultman, die zijn oordeel daarover uitsprak in zijn advies aan het Hof van den 24sten November 1847.

Dat oordeel luidde niet zeer gunstig.

Volgens de zienswijze van genoemd hoofd van het Openbaar Ministerie kon de hoop van den heer WICHERS, dat hij geslaagd was in de oplossing der moeijelijkheden, welke de regeling van het bij den negenden titel behandelde onderwerp opleverde, niet geacht worden verwezenlijkt te zijn, omdat met het oog op het zamenstel der landraden, en op de zeden en gewoonten der inlandsche maatschappij, waarin die bepalingen werken moesten, naar het scheen, niet kon worden aangenomen, dat die werking zonder groote bezwaren zou kunnen geschieden en geene groote hinderpalen in de uitvoering zoude ondervinden. »Immers", aldus schreef MR. HULTMAN verder, »het personeel der landraden bestaat, met uitzondering van *Batavia*, uit een President en twee leden, waarvan deze laatste inlanders zijn en kan men van dezen verwachten, dat zij genoegzaam doorzigt en bevatting zullen bezitten, om de zoo menigvuldige en omslagtige formaliteiten, waarop die Regtbanken zullen te letten hebben, op te volgen en na te leven? Zullen al die beschermende voorschriften niet juist het middel worden, om die bescherming daarin niet te vinden door eene onjuiste opvolging van die voorschriften; daar toch niet mag verondersteld worden, dat, bij het minder doorzigt der leden de Presidenten wel zullen zorgen dat alles geregeld toega? Zal de overgang van het oude eenvoudige ofschoon dan ook gebrekkige, tot het nieuwere meer omslagtige, ofschoon dan ook vollediger, niet te groot zijn? Is het met de eenvoudige zeden en gewoonten der inlanders juist op het punt van regtspleging in burgerlijke zaken, overeen te brengen, om dezelve op eene bijna gelijke leest te schoeijen als bij Raden van justitie plaats vindt? Zooals ik hierboven gezegd heb, ik ben voor de uitvoering beducht en zoude het, mijns erachtens, verkieselijker zijn geweest, om min talrijke en omslagtige bepalingen daar te stellen, meer ingerigt naar hetgeen tot heden heeft plaats gehad en elders in *Nederlandsch Indië* met goed gevolg wordt beoefend. — B. V. De middelen van bewijs, de uitvoering der vonnissen, het middel van gijseling, lijfsdwang,

zijn dit geen onderwerpen, welke voor aanmerkelijke vereenvoudiging vatbaar kunnen beschouwd worden? Met behoud van het vele goede dat in den eersten titel van het concept voorkomt, zoude toch het niet volstrekt noodzakelijke daaruit weggenomen kunnen worden. Ik begrijp zeer wel het moeijelijke dat in zoodanige schifting gelegen is, maar ik houde mij ook overtuigd, dat die moeijelijkheid niet kan opwegen tegen de hinderpalen, welke zich uit eene gave aanneming buiten eenigen twijfel zullen voordoen."

Ook de wijze, waarop de elfde titel van het ontwerp was zamengesteld, achtte de procureur-generaal zeer omslagtig, zoodat dan ook, naar zijne overtuiging, aangezien de inlandsche leden der landraden de ware bedoeling en strekking der bepalingen niet zouden begrijpen, de zorg voor de naleving der voorgeschreven formaliteiten op de presidenten zoude neerkomen. Verder verklaarde de procureur-generaal, dat hij volgaarne wilde erkennen, dat de wenschelijkheid zich had doen gevoelen om aan de vigerende bepalingen meer uitbreiding te geven, maar dat hij niettemin reden had om te betwijfelen of de noodzakelijkheid bestond om van het éêne uiterste tot het andere over te gaan, vooral met het oog op de omstandigheid, dat voor Inlanders en daarmede gelijkgestelden de bepalingen eener regtsvordering niet te eenvoudig konden zijn, wilde men eene gemakkelijke en ordelijke uitvoering daarvan verzekeren; terwijl ten slotte de vrees werd geuit, »dat de niet naleving, of niet behoorlijke betrachting der ontworpene bepalingen een reuzenarbeid voor de ambtenaren van het publiek ministerie, vooral voor den Procureur Generaal zal worden."

Eindelijk werd in voormeld advies door Mr. Hultman, even als op den elfden, zoo ook op den twaalfden titel van het ontwerp geene andere algemeene aanmerking gemaakt, dan dat de daarin voorkomende bepalingen ook niet van omslagtigheid waren vrij te pleiten.

Geheel anders dan het oordeel van den procureur-generaal, luidde dat van het Hoog-Geregtshof, gelijk blijkt uit

het door dat collegie, voorgezeten door den vice-president Mr. P. Mijer, uitgebragt advies van den 21sten Februarij 1848.

Na in herinnering te hebben gebragt, dat de bestaande bepalingen nopens de civiele en criminele procesorde voor de landraden en de regtbanken van omgang hoogst onvolledig waren en zeer veel te wenschen overlieten, zoodat dan ook bij de landraden op de meeste hoofdplaatsen van Java het Reglement op de manier van procederen voor de raden van justitie in civiele zaken van het jaar 1819 het algemeen gevolgde Wetboek van burgerlijke regtsvordering geworden was, terwijl ook door de inlandsche criminele regtbanken niet zelden bij het hooren van getuigen, hunne al of niet beëediging, het weren van getuigen uit hoofde hunner betrekking tot de beklaagden, het houden van confrontatiën tusschen getuigen en beklaagden en getuigen onderling, het hooren van deskundigen, enz. beginselen werden gevolgd van europeesch regt, en na verder te hebben opgemerkt, dat die willekeurige uitbreiding van de voor den Inlander vigerende wettelijke bepalingen, hoezeer ontegenzeggelijk in strijd met zuivere beginselen van regtsbedeeling, als een onvermijdelijk gevolg te beschouwen was van de toenemende ontwikkeling van den landbouw, de industrie, den handel en dus der beschaving, — wees het Hof er op, dat geene eenvoudige herziening, doch een geheel nieuw zamenstel van voorschriften ten aanzien van de burgerlijke regtsvordering en de strafvordering onder den Inlander en de met dezen gelijkgestelde personen eene ware behoefte mogt heeten, maar dat het ook eene niet minder gewigtige, dan hoogst moeijelijke taak was, met het oog op den bescherming behoevenden toestand der inlandsche maatschappij, voornamelijk in verband beschouwd tot den invloed, welke daarop werd uitgeoefend door het groot getal Oostersche vreemdelingen, om een volledig en doelmatig zamenstel van zoodanige voorschriften te vervaardigen, zonder te veel of te weinig voor te schrijven, zonder in onvolledigheid of in overbodige langwijligheid te vervallen.

Die klippen meende het Hof, dat in het ontwerp van den Staatsraad WICHERS behoedzaam waren vermeden.

Ten aanzien der algemeene aanmerking door den procureur-generaal op den negenden titel van het ontwerp gemaakt, werd verder aangeteekend:

dat het wenschelijk zou zijn geweest, dat de procureur-generaal, al ware het dan ook maar in ruwe trekken, bepaaldelijk had aangegeven, welke voorschriften als te omslagtig moesten worden beschouwd en op hoedanige wijze zij zouden kunnen vereenvoudigd worden, alsmede wat van het bestaande, zijns beduukens, moest behouden blijven;

dat de procureur-generaal echter zelf erkende dat de bestaande orde van zaken, hoezeer eenvoudig, gebrekkig was en dat daarentegen het ontwerp, hoezeer omslagtig, als vollediger dan de nog vigerende regtspleging was aan te merken;

dat de hoofdbezwaren van den procureur-generaal de voorschriften betroffen, handelende over de middelen van bewijs, de uitvoering van vonnissen, het middel van gijzeling en lijfsdwang, welke zijns inziens aanmerkelijk zouden kunnen vereenvoudigd worden, hoezeer hij begreep dat zoodanige schifting moeijelijk was;

dat evenwel juist die moeijelijkheid, welke door het hoofd van het Openbaar Ministerie niet was opgelost, geene grootere eenvoudigheid of beknoptheid scheen te hebben toegelaten;

dat men de keuze had om òf het voetspoor van het Reglement van 1819 te volgen, waarbij de geheele materie der burgerlijke regtsvordering in zeven artikelen behandeld was, en de door den procureur-generaal bedoelde onderwerpen gemakshalve onaangeroerd te laten, òf in de bestaande leemten te voorzien en zoodoende veel wijdloopiger te worden dan de ontwerpers van eerstgemeld Reglement, al had men zich slechts er toe bepaald om de van 1824 tot 1844 bij eene reeks van besluiten onophoudelijk op dat Reglement gemaakte ampliatiën over te nemen en daarvan één geheel te formeren, hetwelk dan nog, gelijk de praktijk had aangetoond, hoogst onvolledig zoude zijn geweest; en

dat de meerderheid der vergadering — oordeelende dat,

zonder op nieuw in de grootste onvolledigheid te vervallen het ontwerp voor geene algemeene vereenvoudiging vatbaar was — vorenbedoelde aanmerking van den procureur-generaal dan ook niet kon deelen, vooral niet, daar aan het aanleggen en vervolgen van eenvoudige processen, hoedanige zich onder de Inlanders in de binnenlanden alleen en dan nog zeldzaam voordeden, volgens het ontwerp niet meer omslag verbonden was, dan volgens de bestaande procedure gevorderd werd, terwijl het overige niet ligt anders van toepassing zoude zijn dan voor de meer beschaafde inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking der groote steden op Java, welke laatste toch ook in het civiele, in vele hoogst gewigtige materiën aan de regtsmagt der landraden onderworpen zoude blijven, hetgeen haar natuurlijk op genoegzaam volledige voorschriften van regtspleging aanspraak kon doen maken; zijnde het toch nergens ter wereld aangenomen, dat bij de regeling van eenig algemeen onderwerp van wetgeving slechts acht gegeven behoorde te worden op den toestand van de min beschaafde bewoners van het land en der dorpen, zonder tevens te zorgen voor de belangen van hen, die meer beschaafd en in de steden gevestigd waren.

Één lid van het Hoog-Geregtshof achtte echter de bezwaren van den procureur-generaal niet geheel ongegrond en maakte de opmerking dat het aangeboden ontwerp zich van vroegere vooral onderscheidde door het opnemen van vele op de leest der europesche wetten geschoeide bepalingen, en hierdoor niet alleen eene toenadering van den Inlander tot de europesche zienswijze aannam en gaande weg zou bevorderen, maar ook in de toepassing meerdere ontwikkeling, kennis en oordeel, zoo al niet bij den gemeenen Inlander, dan toch bij den inlandschen regter veronderstelde en vereischte, dan vroeger het geval was. Bedoeld lid was van gevoelen, dat de hiermede in verband staande inzigten der Regering, gelijk mede eene juiste kennis van den trap van beschaving, waarop de Inlander stond, — omtrent welke punten hij zich echter geenszins bevoegd achtte een oor-

deel te wagen — hierbij bovenal in aanmerking kwamen, hebbende hij zich overigens geheel met den geest van het ontwerp vereenigd.

Deze opmerkingen, welke de meerderheid niet van gevoelen deden veranderen, bragten ook twee andere leden niet terug van de door hen geuite meening, dat het ontwerp, wel verre van te wijdloopig te zijn, veeleer in vele opzigten te beknopt was, komende daarin onder anderen geene voorschriften voor nopens vrijwaring, voeging en tusschenkomst, reconventie, request-civiel, enz., noch ook ten aanzien van de regtspleging in zaken van koophandel, hetwelk zij voor onvermijdelijk hielden, ten ware men de Chinezen, Arabieren en andere Oostersche vreemdelingen geheel en al aan de judicature der landraden wilde onttrekken en aan die der raden van justitie onderwerpen, hetgeen echter de strekking niet was van het in behandeling zijnde voorstel van den Staatsraad Wichers, volgens hetwelk slechts een gedeelte der europesche wetgeving voor bedoelde Oostersche vreemdelingen toepasselijk zou worden verklaard.

Dit laatste denkbeeld vond ook bijval bij het Hoog-Geregtshof, hetwelk van oordeel was, dat de verpligting dier personen om verschillende regtbanken te volgen voor verschillende zaken, tot verwarring en ongerief zoude leiden, zullende het dikwerf moeijelijk zijn, vooral in zaken betreffende boedels en nalatenschappen, juist aan te duiden of de landraad, dan wel de raad van justitie competent was.

Mr. Wichers, aan wien de bemerking van evenbedoelde twee leden werd medegedeeld, verklaarde er zich echter ten sterkste tegen, dat een enkel der genoemde onderwerpen nader in het concept zou worden geregeld, daar hij van oordeel was dat, als men tot de opneming daarin van zoodanige materiën besloot, men inderdaad niet weten zoude waar te eindigen en er dan even goed toe zou kunnen overgaan om het geheele Reglement van burgerlijke regtsvordering voor de europesche regtbanken, ook voor de landraden toepasselijk te verklaren.

En wat het denkbeeld betrof om alle Oostersche vreem-

delingen onder de jurisdictie der raden van justitie te brengen, verklaarde de Staatsraad WICHERS zich onbevoegd te achten om die verandering voor te stellen of, door het Hof voorgesteld, te ondersteunen, omdat het stelsel van het Organiek Reglement in te vele bepalingen was ingeweven, dan dat men het zoo maar in eens zou kunnen laten varen, terwijl de verantwoordelijkheid om een beginsel omver te werpen, hetwelk het resultaat was geweest van de meest naauwgezette beraadslaging, daarenboven te groot was, dan dat hij die op zich zoude willen laden, zijnde het de bepaalde wil van den Koning, dat niet dan in de meest dringende noodzakelijkheid aangenomen beginselen werden aangetast.

Na dit punt rijpelijk te hebben overwogen, werd, vooral met het oog op de zeer belangrijke zaken, welke zich ook in den vervolge nog voor de landraden, inzonderheid in de hoofdsteden op Java, zouden kunnen voordoen, op voorstel van den ontwerper, besloten, dat aan den Gouverneur-Generaal in overweging zou worden gegeven om in het concept, als slotbepaling van den negenden titel, een algemeen artikel op te nemen, waarbij werd bepaald, dat de landraden ten aanzien der regtspleging in burgerlijke zaken aan geene meerdere of andere vormen gebonden waren, dan die, welke in dat Reglement en in het eerste hoofdstuk van het Reglement op de regterlijke organisatie te hunnen aanzien waren voorgeschreven, doch dat het hun evenwel vrij zoude staan om in de bij eerstbedoeld Reglement niet voorziene gevallen de voorschriften der europesche regtspleging in zooverre te volgen, als zij dit dienstig achtten voor eene goede regtsbedeeling.

Één lid van het Hof, hoezeer zich vereenigende met den geest van dat voorstel en het noodzakelijk achtende, wenschte evenwel dat den inlandschen regter bedoelde magt in meer algemeene bewoordingen zou worden verleend, zonder eene bepaalde verwijzing naar europesche wetten, dewijl zoodanige verwijzing ligtelijk tot het denkbeeld eener verpligte en letterlijke toepassing van de euro-

pesche regtspleging konde leiden, hetgeen hem vooral daarom ondoelmatig voorkwam, omdat het zeer twijfelachtig was of de inlandsche regter die europesche wetten genoegzaam zou begrijpen om daarvan een gepast gebruik te maken.

Een ander lid verklaarde zich echter bepaaldelijk tegen evenbedoelde slotbepaling. Naar zijn oordeel was het ontwerp bearbeid in den geest van die eenvoudige begrippen en beginselen, welke de wetgever, zoo blijkens de Algemeene bepalingen van wetgeving, als de daartoe betrekkelijke bepalingen van het Organiek Reglement, voor Inlanders en de daarmede gelijkgestelde natiën wilde gevolgd hebben, en welke tevens zoo wel berekend waren voor de bevatting der inlandsche regters, en zoo zoude, zijns inziens, het Reglement, zoo door zijne eenvoudigheid en duidelijkheid, als door zijne volledigheid aan de behoeften voldoen, wanneer het was aangevuld met de door het Hof voorgestelde veranderingen en bijvoegingen, terwijl daarentegen de opneming van gezegde slotbepaling zou leiden tot de toepassing van vormen, welke in de bepalingen op de regtspleging voor de europesche regterlijke collegiën onmisbaar waren, omdat zij overeenstemden met de beginselen van het europeesch regt, maar die in geen verband stonden met de inlandsche wetten, zoodat zij den inlandschen regter slechts zouden verwarren en voedsel zouden geven aan kwade en oneerlijke praktijken ten nadeele der justiciabelen en ten voordeele van hunne zoogenaamde raadslieden.

Bovendien meende bedoeld lid dat gezegde slotbepaling verwerpelijk was, omdat eene algemeene verwijzing naar bepalingen, voorkomende in een Reglement van regtspleging voor geheel andere regtbanken geschreven, niet bestaanbaar was met de regelen eener stelselmatige codificatie. Vormen van regtspleging toch werden voorgeschreven in het algemeen belang. Volgens het gevoelen van erkende regtsgeleerden waren zij zelfs schier alle van openbare orde en konden zij mitsdien niet naar welgevallen ter zijde gesteld

of opgevolgd worden, maar waren zij verbindend voor justiciabelen, zoowel als voor justicieren in al de gevallen, waarin regt gevorderd en regt gesproken moest worden, onverschillig of die gevallen zich menigvuldig, dan wel zeldzaam voordeden. De wetgever, die van hunne noodzakelijkheid overtuigd, al die vormen niet omschreef uit een begrip van eenvoudigheid of ter vermijding van omslag, zoude zijne roeping ten halve vervullen, eene goede en onpartijdige regtspraak schier onmogelijk maken en zijn arbeid aan het verwijt van onvolledigheid blootstellen. Trouwens indien de Europeanen op Java geacht werden belang te hebben bij zelfstandige Reglementen, waarbij de wijze en de vormen, waarin zij hun regt voor de regtbanken konden vervolgen, in bijzonderheden waren omschreven, dan rustte, bij de overtuiging van een gelijk belang voor Inlanders en de daarmede gelijkgestelde natiën, die verpligting op den wetgever in dezelfde en zelfs in grootere mate, niet alleen omdat alle ingezetenen een gelijk belang bij hun regt en de verkrijging daarvan hadden, maar ook omdat de numerieke verhouding van de laatsten tot de eersten alleen op Java en Madura niet ongelijk was aan duizend tot één.

Op grond van een en ander achtte bedoeld lid voormelde slotbepaling *onnoodig*, en zoo al noodig, dan toch *onvoldoende*.

Intusschen was de slotsom van 's Hofs beschouwingen, dat de algemeene aanmerking van den procureur-generaal op den negenden titel van het ontwerp, door de meerderheid niet gedeeld, en dat eene slotbepaling achter dien titel in den voren omschreven zin voorgesteld werd.

Ten aanzien der algemeene aanmerking door den procureur-generaal op den elfden en den twaalfden titel van het ontwerp gemaakt, refereerde het Hof zich aan zijne beschouwingen omtrent den negenden titel, onder opmerking nog dat de procureur-generaal in gebreke was gebleven te bewijzen, dat de in den elfden titel vervatte bepalingen een reuzenarbeid zouden opleveren, voornamelijk ook voor het hoofd

van het Openbaar Ministerie, zoomede dat de vergadering bij de beoordeeling der verschillende in hare handen gestelde wetsontwerpen vermeend had enkel en alleen de noodzakelijkheid en nuttigheid der daarbij voorgestelde bepalingen in overweging te moeten nemen, zonder aanschouw op de daaruit voortvloeijende vermeerdering van werkzaamheden, welke aan het eerste ondergeschikt was.

Verder merkte het Hof in zijn advies van den 21sten Februarij 1848 ten aanzien van den negenden titel van het ontwerp, welke niet in afdeelingen gesplitst was, nog op, dat zoodanige splitsing met eene korte omschrijving van den inhoud van elke afdeeling, wenschelijk werd geacht, dewijl men meende, dat daardoor de gemakkelijke raadpleging bevorderd en het geheugen te gemoet gekomen zou worden.

Naar aanleiding dezer opmerking gaf de Staatsraad Wichers bij zijne missive van den 18den Maart 1848 den Gouverneur-Generaal in overweging om, behalve den negenden, ook den elfden en den twaalfden titel van het Reglement in afdeelingen te splitsen, aan welk voorstel daarna gevolg gegeven werd.

Nadat de procureur-generaal en het Hoog-Geregtshof hunne meening hadden te kennen gegeven omtrent de laatste acht titels van het ontwerp van bedoeld Reglement, werd ook het gevoelen ingewonnen van de leden van den Raad van Indië, wier daarop uitgebragte adviesen vergezeld gingen van eene op verzoek van den Gouverneur-Generaal J. J. Rochussen door den Algemeenen Secretaris, Mr. C. Visscher, opgemaakte nota, dd. 2 Maart 1848.

In eene zeer belangrijke aan den heer Wichers gerigte kabinetsmissive van den 5den Maart 1848 sprak vervolgens de Gouverneur-Generaal zelf zijn oordeel over het ontwerp uit.

Blijkens die missive bestond, naar het gevoelen van genoemden Landvoogd, de groote moeijelijkheid der indische wetgeving daarin, dat zij niet alleen betrof de wetgeving der overheerschende europesche bevolking, welke op hare zeden, gewoonten en godsdienst gegrond moest zijn, doch

ook die der overheerde inheemsche bevolking, behoorende tot een ander menschenras, gewoon aan andere zeden en gebruiken, levende onder eene anders gevormde maatschappij, belijdende eene andere godsdienst; maar was er eene nog grootere moeijelijkheid gelegen in het aanwezen van andere vreemde oostersche bevolkingen, hoofdzakelijk de chinesche en de arabische, staande tusschen den Europeaan en den Javaan, voornamelijk levende voor en door handel, scheepvaart en nijverheid. Onder opmerking dat het natuurlijk ondoenlijk was om voor al die nationaliteiten afzonderlijke codices te vervaardigen, en dat het reeds veel, ofschoon volstrekt noodzakelijk was, regelen voor den Europeaan en regelen voor den Inlander te stellen, verklaarde de Gouverneur-Generaal, dat de vraag of de Vreemde-Oosterlingen op eene lijn moesten worden gesteld met den hun in materiële belangen meer nabij komenden Europeaan, dan wel met den Inlander, met wien zij in afkomst, staatkundig aanwezen, zeden en godsdienst meer overeenkwamen, zijns inziens, teregt in laatstgemelden zin was uitgemaakt, doch dat zoodoende de noodzakelijkheid was ontstaan om de wetgeving voor den Inlander, welke anders overeenkomstig zijn meer kinderlijken aard en maatschappelijke instellingen kon ingerigt zijn, en, wat het wezen der zaak betrof, kon uitgaan van het billijke en goede, en, wat den vorm betrof, slechts eenvoudige voorschriften vereischte, te brengen tot dien hoogeren trap van stelselmatigheid, bepaaldheid en duidelijkheid, dat zij voldoen konde aan de hoogere en meer ingewikkelde belangen, welke er door geregeld en beheerscht moesten worden.

In dien zin het ontwerp beoordeelende, en vasthoudende aan het daarin toegepaste, eenmaal aangenomen beginsel, achtte de Landvoogd de voorgestelde bepaling, *dat het den landraden vrij zoude staan in de bij het Reglement niet voorziene gevallen de voorschriften der europesche wetgeving te volgen, als zij dit dienstig zouden achten voor eene goede regtsbedeeling*, als inderdaad bedenkelijk en afwijkend van

het beginsel, hetwelk aan den arbeid ten grondslag was gelegd, namelijk volledigheid der reglementen voor de landraden en omgaande regtbanken, verdienende het, zijns inziens, eerder overweging om de europesche vormen alleen toe te passen op de landraden te Batavia, Samarang en Soerabaija en die dan elders van eenvoudiger vormen te voorzien. Bovendien werd de meening geuit, dat gezegde uitzondering onbepaald was en aanleiding kon geven tot ongelijkheid en willekeur.

»Ofschoon", aldus schrijft de Gouverneur-Generaal ROCHUSSEN verder, »door opleiding geen bevoegd beoordeelaar van wettelijke ontwerpen en aan het onderzoek van het onderwerpelijke slechts weinige uren hebbende kunnen wijden, zoo is mij echter het ontwerp (nadat daarin de aangegevene wijzigingen, waaromtrent men het eens is, zullen gebragt zijn) voorgekomen eene hooge mate van volledigheid te bezitten; en zoo wèl logisch zamen te hangen als met mogelijkheid te verwachten was.

»Wel is waar maakt eene eerste inzage en lezing den indruk van groote omslagtigheid; doch die indruk wischt zich meer en meer uit, naar mate men ontwaart, dat bij elk onderdeel ('t welk ik met het Hof geloof dat tot betere handleiding en herkenning nuttig zal wezen door eenige opschriften aan te wijzen) op zich zelf die materie volkomen behandeld is; en dat onder elk van die onderdeelen de herhaling van gelijksoortige bepalingen, maar doelmatig gewijzigd naar den aard der onderwerpen, wordt aangetroffen.

»Wanneer ik dan ook let op het aantal en het belang der onderwerpen, dan noem ik den arbeid eerder beknopt dan te omslagtig.

»Eene andere vraag is, of dezelve des echter niet te omslagtig is voor het begrip van den inlander, ja misschien voor het begrip en den tijd van den Europeschen administratieven ambtenaar, wien de vervulling dezer regtsbedeeling over den Inlander, ambtshalve eerder als bij- dan als hoofd-werk is opgedragen.

»Vele fijne onderscheidingen, vreemd aan Koran, Hadat en eigen instellingen; vele daarop gegronde bepalingen, zullen, evenzeer als de indeeling en aaneenschakeling van denkbeelden buiten het begrip vallen van den Inlander, op wien dezelve toepasselijk zullen zijn en ook van den Inlander, die ze gedeeltelijk mede zal moeten toepassen; daarbij komt dat vele denkbeelden en uitdrukkingen en woorden niet dan zeer onvolmaakt voor overbrenging in het Maleisch en Javaansch, laat staan in het Sundaneesch en Madureesch vatbaar zullen zijn.

»Te betwijfelen zelfs valt de wenschelijkheid dat het intellectueel van den Javaan zoodanig mogt kunnen verhoogd worden, dat hij het ontworpene reglement goed begrijpe. Bij zooveel eigendomlijkheid, eigene regten, zelfbehandeling en contrôle als hem daarbij toegekend worden, zou hij al ligtelijk een stap verder kunnen gaan en in onderzoekingen treden, die niet altijd bevredigend voor hem, noch geruststellend voor het Europeesch bestuur zouden zijn.

»'T is waar de meerdere vestiging van het Europeesch Bestuur in de binnenlanden en de werking van het Cultuurstelsel hebben blijkbaar het gevolg gehad, dat de Javaan meer met Westersche begrippen bekend en verbroederd is; doch staatkundig beschouwd, moet die strekking niet worden aangemoedigd — in die overtuiging wordt dan ook thans de tusschenkomst van Europeanen in de Cultuur, meer en meer alleen tot de Suiker bepaald, waarbij dezelve een vereischte is.

»Voorschreven bezwaren zijn onmiskenbaar, maar veel zal hierbij aankomen op het doorzigt en de leiding der Europesche ambtenaren: residenten, adsistent residenten en Secretarissen. Doch ook vele van dezen zullen daartoe het doorzigt en de tact missen. De meerdere wetenschappelijke opleiding, welke thans van de ambtenaren gevorderd en verwacht wordt, opent te. deze een beter verschiet.

»Maar hunne bemoeijing met de Justitie zal, vergis ik mij niet, door uitbreiding der vormen, veel, zeer veel meer tijd vereischen. Die tijd kan des te minder worden besteed

aan den gewonen administratieven arbeid, aan het beheer der kas en der Comptabiliteit, vooral aan de instandhouding en het brengen tot meerder volkomenheid der Cultuur.

»De beste ambtenaren voor het regtswezen zullen soms de slechtste kunnen zijn voor de administratie en de Cultures en omgekeerd; de tijd in den Landraad doorgebragt kan niet worden besteed om de koffij aanplantingen in het gebergte of de cultuur van suiker en indigo in de uitgebreide vlakten behoorlijk en dikwijls gade te slaan; de transporten te regelen; voor onderhoud van waterleidingen, bruggen en wegen te zorgen. Daarmede schijnen niet wel vereenigbaar de bepalingen van het reglement, welke het bijwonen van periodieke zittingen ééns tweemalen 'sweeks voorschrijven. Kan hierin geene verandering komen, dan zal het geldelijk welligt eenmaal voordeeliger worden bevonden, 't zij meerder uitbreiding aan de ommegaande geregten te geven, 't zij voor de Judicatuur onder den Inlander afzonderlijke beambten aan te stellen, opdat de administratie niet lijde onder het verbeterd beheer van het regtswezen.

»Reeds nu verslindt de bemoeijing met de regtszaken een groot gedeelte van den tijd der ambtenaren van het plaatselijk bestuur — en toch zijn nu de vormen eenvoudig, even als het reglement van 1819 zelve. En nog bestaat dat reglement, men moet het zich niet ontveinzen, meer in naam dan in de daad; het bewijs daarvan is, dat hetzelve, hoezeer voor den inlander bestemd, nimmer in eene der inlandsche talen is overgebragt en dus den Justiciabelen, evenzeer als de inlandsche regters volstrekt onbekend is.

»Of en in hoe verre het werk der revisie en der appellen van vonnissen, zoodanig als het nu is ontworpen voor het Hof, maar vooral voor den Procureur Generaal uitvoerbaar zal worden bevonden, schijnt mij nog eene nadere overweging waard.

»Thans is het de ernstige bedoeling dat het nieuw ontworpen reglement eene waarheid zal zijn; dat het zal worden bekend gemaakt, toegepast en gehandhaafd.

»Dat is ook betamelijk en zal het geval moeten zijn tot

aan de grenzen der mogelijkheid. Het ontworpen stuk grijpt diep in de inlandsche huishouding en die huishouding zelve is op verschillende deelen van Java en Madura vrij onderscheiden van aard en uitéénloopend; ik beschouw het reglement eerder als eene welberekende proef, dan als eene reeds verkregene uitkomst. Uit de aanhaling eener nota van den minister van Kolonien, voorkomende in UHEG. advies van 14 Januarij jl. No. 117 over de acht eerste titels, maak ik op, dat Z. E. er ook zoo over denkt. Waar eene onmogelijkheid, eene te groote moeijelijkheid, eene al te groote afwijking van begrippen of behoeften mogt bestaan, zullen niet deze voor het reglement, — maar het reglement voor hen wijken. A priori te zeggen en te bepalen, dat onder alle omstandigheden het reglement zal worden gehandhaafd, acht ik bedenkelijk."

Voornamelijk op grond van dit laatste bezwaar, verklaarde de Gouverneur-Generaal zich voor alsnog niet te kunnen vereenigen met het slotartikel van het ontworpen Reglement, hetwelk aldus luidde:

»Om de drie jaren zal de president van het hoog-geregtshof van Nederlandsch-Indie zich naar alle residentien op Java en Madura begeven, en bepaaldelijk ook die plaatsen bezoeken, waar landraden gevestigd zijn, ten einde naauwkeurig na te gaan of de bepalingen van dit reglement door de betrokken autoriteiten in allen deele behoorlijk worden nageleefd.

»Hij zal te dier gelegenheid zich de bij dit reglement vermelde registers doen voorleggen, het archief der regtbanken van omgang en van de landraden nazien en de gevangenissen bezoeken.

»Van zijne bevinding zal een naauwkeurig verslag door hem worden opgemaakt om te worden opgezonden aan den Gouverneur-generaal, en een dubbel van hetzelve zal door hem in de vergadering var het hoog-geregtshof worden overgelegd.

»Het hoog-geregtshof zal, indien daartoe grond bestaat, naar aanleiding van dat verslag, na het gevoelen van den

procureur-generaal te hebben geraadpleegd, in dier voege handelen als bij artikel 157 van het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie is voorgeschreven, en wijders aan den Gouverneur-generaal gepaste voorstellen kunnen doen met opzigt tot die ambtenaren, die bevonden zijn zich aan pligtverzuim te hebben schuldig gemaakt."

Ter bestrijding dezer bepaling voerde de Landvoogd verder nog het volgende aan:

dat het nuttig en noodig was, dat de gang van het regtswezen onder den Inlander werd nagegaan, dat min kundige regters en beambten werden voorgelicht, de flaauwen aangespoord en de overdreven ijverigen beteugeld, opdat zooveel mogelijk gelijkheid en doelmatige toepassing overal plaats hadden;

dat echter de nuttigheid van periodieke inspectiën niet werd ingezien en nog minder, dat die geschiedden door het hoofd van het regtswezen in persoon;

dat de strekking en het gevolg daarvan al ligt zouden wezen, dat de plaatselijke beambten uit eerbied voor den rang en den persoon van den door den Koning benoemden president, en uit vrees van te mishagen en uit hunne betrekking verwijderd te worden, te zeer hun administratief werk zouden verzuimen, te uitsluitend zich aan het regtswezen zouden toewijden, welligt te streng zouden worden;

dat het bezoeken van alle plaatsen, waar landraden gehouden werden, al bepaalde zich zulks tot de hoofdplaatsen, van welke sommige niet anders dan te paard bereikbaar waren, en het onderzoeken van de zaken aldaar, naar gissing eene tijdruimte van vijf maanden vereischten, zoodat, al werd de reis telkens in drieën gesplitst, eene jaarlijksche afwezigheid van anderhalve of twee maanden noodig zoude zijn;

dat het geval zich dikwerf zou kunnen voordoen, dat een president, hetzij om physieke, hetzij om maatschappelijke, hetzij om ambtelijke redenen buiten de mogelijkheid verkeerde aan het voorschrift van het artikel te voldoen, ten

gevolge waarvan eene afwijking zoude moeten plaats grijpen in hetgeen tot instandhouding was voorgesteld; en dat in de gevallen, waarin de Koning tot voorzitter van het Hof eenen regtsgeleerde uit Nederland benoemde, deze, welke uitstekende hoedanigheden overigens in hem vereenigd mogten zijn, in den aanvang niet de geschikste persoon zou wezen om de werking van de wetgeving voor den Inlander te beoordeelen.

»Maar mijn hoofdbezwaar," aldus gaat de Landvoogd voort, »is gelegen in de tusschenkomst van het Hof. De president zou van zijne Inspectie rapport in dubbel inleveren, het eene exemplaar aan den Gouverneur Generaal, het andere aan het Hof.

»Reeds hierin, in die schijnbare gelijkheid, vind ik, in verband met de aangenomen regeringsbeginselen, bedenking.

»De stelling van den Gouverneur Generaal zou daarbij moeijelijk zijn. Welk gevolg zal hij geven aan de zaak? Van hem uitgaande, geenerlei; het kon in strijd zijn met 't gene het Hof zou kunnen voorstellen; hij zal lijdelijk afwachten dat die voorstellen bij hem inkomen en welke der met de regtsbedeeling en handhaving der politie onder den Inlander belaste administratieve beambten worden aangeduid als schuldig aan pligtverzuim, of als ook niet genoeg bedreven in de onderwerpelijke reglementen, of als niet onder alle omstandigheden volstrekt vasthoudend aan elke formaliteit.

»Door zoodanige aanduidingen en de daarop gegronde voorstellen is de Gouverneur Generaal niet meer volkomen vrij. In den regel moet hij het meest regard slaan op de voorstellen van het hoogste regterlijk kollegie of er ontstaat argwaan en eene klove, welke op den gang van zaken noodlottig zou kunnen werken.

»Ik heb hier een groot en sterk sprekend voorbeeld van hetgene vermeden moet worden, op het oog; ik bedoel de invoering van op Engelsche leest geschoeide justitiële wetten in Britsch Indie in 1773—1781 en de hervormingen daarvan in 1793 en 1812." En verder:

»In den tegenwoordigen tijd en in Nederland is de magt van het regtswezen, der Regering tegenover, grooter dan welligt immer of elders.

»Is het van den eenen kant staatsbelang en staatspligt te zorgen dat in deze kolonie even onvertogen regt worde bedeeld als in het Moederland; — dat de regterlijke ambtenaren een goed, eervol standpunt in de maatschappij bekleeden; — dat zij, al hoewel dan ook al niet voor het leven aangesteld, in waarheid en in eerlijke bedoeling onafhankelijk zijn; niet minder is het van belang te waken dat er zich geene eigenlijke regterlijke magt vorme, wier middelijke of onmiddelijke werking, strijdig met het eenige in deze Bezittingen houdbare stelsel van eenhoofdig bestuur, dit bestuur belemmere of verzwakke.

»Niet altijd zal er aan het hoofd van het regtswezen in Indie geplaatst zijn een man, die bij de zuiverste bedoelingen, grondige regtskennis, menschenkennis, goede leiding, staatkundige inzigten paart; bestond die zekerheid dan zou ik de voorgestelde slotbepaling niet duchten; doch 't gene thans aanwezig is kan toekomstig falen en strekke daarom niet tot regelmaat voor die toekomst."

Na deze ontvouwing van denkbeelden verklaarde de Gouverneur-Generaal dat indien, niettegenstaande de door hem daartegen aangevoerde bezwaren, toch nog eene bepaling in den geest van het voorgedragen slotartikel werd verlangd, deze niet verder zou moeten gaan, dan tot de verklaring dat de president van het Hoog-Geregtshof het noodig oordeelende, dat door eenige locale inspectie de goede en doelmatige werking en handhaving van het Reglement werd gewaarborgd, daartoe de noodige voorstellen aan den Gouverneur-Generaal zoude doen.

In antwoord op vorenstaand schrijven deelde Mr. Wichers bij missive, dd. 18 Maart 1848, den Gouverneur-Generaal mede:

dat de omstandigheid, dat op Java en Madura volgens het Organiek Reglement niet slechts de eigenlijk gezegde Inlanders, maar ook de met hen gelijkgestelde Vreemde-

Oosterlingen voor de inlandsche regtbanken teregt moesten staan, de taak van den indischen wetgever inderdaad uitermate moeijelijk maakte;

dat verder teregt de opmerking was gemaakt, dat bij de zamenstelling van het ontwerp uitgegaan was van het beginsel, dat het Reglement behoorde te zijn een op zich zelf staand geheel, een volledig zamenstel inhoudende van alle noodzakelijke regelen van regtsvordering, en overzulks de aanwending en toepassing uitsluitende van voor de europesche regtbanken vastgestelde vormen;

dat ter gelegenheid van de bij het Hoog-Geregtshof plaats gehad hebbende beraadslagingen, de bedenking ter sprake was gekomen dat, hoewel het ontwerp geacht konde worden genoegzaam volledig te zijn met opzigt tot de behandeling van de in den regel bij de landraden voorkomende regtszaken, zich evenwel, inzonderheid op de drie hoofdplaatsen van Java, tusschen Chinezen en andere Vreemde-Oosterlingen geschillen zouden kunnen voordoen, waarin de aanwending van nog andere dan de in het ontwerp omschrevene regtsmiddelen onmisbaar zoude zijn;

dat hij, Mr. Wichers, het gewigt dier bedenking gevoelende, naar een middel had uitgezien om het geopperde bezwaar uit den weg te ruimen;

dat het hem al dadelijk was voorgekomen, dat dit niet behoorde te geschieden door de opneming van meerdere aan de europesche regtspleging ontleende voorschriften in het voor de Inlanders bestemde Reglement, dewijl men a priori niet kunnende weten, welke buitengewone gevallen zich al, of niet zouden kunnen voordoen, nagenoeg het geheele europesche Reglement in het inlandsche zou hebben moeten overbrengen;

dat in overeenstemming met de meerderheid van het Hof de voorgestelde slotbepaling van den negenden titel, na herhaalde overweging, geacht was de geschikste uitweg te zijn, welken men kon betreden, zonder in nog grootere moeijelijkheden te vervallen dan die, welke men wenschte te vermijden;

dat hij, MR. WICHERS, evenwel noode was overgegaan tot het doen van een voorstel, hetwelk er toe konde leiden, dat van lieverlede de europesche regtspraktijk bij de inlandsche regtbanken zou kunnen binnensluipen; en

dat de door den Landvoogd tegen dat voorstel geopperde bedenkingen hem nog huiveriger maakten om den bedoelden weg te betreden.

Op grond van een en ander gaf de heer WICHERS in overweging de vorenbedoelde slotbepaling van den negenden titel te vervangen door een nieuw ontworpen artikel, hetwelk nagenoeg gelijkluidend was aan het tegenwoordige art. 432 Inl. Regl., behalve dat in het tweede lid de woorden: »en voor zoodanige andere landraden als ten aanzien van welke dezelfde noodzakelijkheid mogt bevonden worden te bestaan," ontbraken.

Door de opneming eener dergelijke bepaling meende de heer WICHERS, dat men getrouw bleef aan het beginsel, waarvan bij de zamenstelling van het ontwerp was uitgegaan, en de zekerheid erlangde, dat daarvan niet dan in geval van eene volstrekte noodzakelijkheid, welke zich alleen op de drie hoofdplaatsen van Java scheen te kunnen voordoen, zou worden afgeweken.

Naar aanleiding der door den Gouverneur-Generaal gedane tweeledige vraag of het ontwerp niet geacht zou moeten worden te omslagtig te zijn, zelfs voor het begrip en den tijd van de europesche administratieve ambtenaren, aan wie de vervulling der regtsbedeeling onder den Inlander eerder als bij-, dan als hoofdwerk was opgedragen, merkte MR. WICHERS verder op:

dat hij niet geloofde, dat het ontwerp iets bevatte, hetwelk niet volkomen begrepen kon worden door den europeschen ambtenaar, die zich de moeite wilde geven om zich, niet door eene vlugtige lezing, maar door eene aandachtige overweging en vergelijking der daarin vervatte voorschriften, met zijnen inhoud bekend te maken, kunnende, zijns inziens, geene *regelmatige* regtspleging eenvoudiger zijn dan die, welker vormen bij het ontwerp waren omschreven;

dat tot regt begrip der gegevene voorschriften slechts een gezond verstand en oplettendheid werden vereischt, zoodat van die zijde zeker geenerhand gegrond bezwaar was te duchten;

dat het geheel anders was gelegen met de beantwoording der vraag of de bedoelde, met veelsoortige werkzaamheden overladene administratieve ambtenaren den noodigen tijd zouden kunnen vinden om zich naar behooren te kwijten van de regterlijke functiën, welke hun eerder als bij-, dan als hoofdbetrekking waren opgedragen;

dat op die vraag ook dan reeds een ontkennend antwoord zou moeten volgen, indien zij gedaan werd, afgescheiden van de invoering van het nieuwe Reglement, hetwelk, allen noodeloozen omslag verwerpende, slechts orde en regelmaat beoogde;

dat het inderdaad maar al te zeer was te vreezen, dat even als zulks reeds het geval was, ook in den vervolge de behandeling van regtszaken bij vele landraden niet met die zorg en belangstelling zou kunnen plaats hebben, welke zij ongetwijfeld overwaardig was, doch dat, indien vele voorschriften der nieuwe wetgeving in het geheel niet of slechts gebrekkig konden worden nageleefd, zulks niet te wijten zou zijn aan de nieuwe wet, welke niets overtolligs voorschreef, maar aan de bestaande orde van zaken, welke medebragt dat het regtersambt bekleed werd door de zoodanigen, die buitendien met zóó vele andere hoogst gewigtige en veelsoortige bemoeijingen belast waren, dat de pligtmatige behartiging dezer laatste dikwijls onvereenigbaar was met de behoorlijke vervulling van het eerste;

dat het daarom allezins wenschelijk, ja zelfs behoefte was, dat eerlang gevolg werd gegeven aan het geopperde denkbeeld om, hetzij voor de judicature onder den Inlander afzonderlijke ambtenaren aan te stellen, hetzij (en dit achtte de heer Wichers het meest doeltreffende en minst kostbare middel) meerdere uitbreiding te geven aan het stelsel van omgaande regtbanken; en

dat de aan het een of ander verbondene meerdere uit-

gaven welligt ruimschoots zouden worden opgewogen door de meerdere voordeelen, voortvloeijende uit eene onbelemmerde en onverdeelde behartiging aan de zijde der administratieve ambtenaren van 's lands materiële en finantiële belangen; maar dat, al mogt dit ook niet geheel het geval zijn, dan toch de Regering de voldoening zoude smaken van met eene betrekkelijk geringe geldelijke opoffering, eene aanmerkelijke verbetering in het inlandsche regtswezen tot stand gebragt en zich daardoor van eene op haar rustende verpligting gekweten te hebben, zijnde toch teregt door JAMES MILL in zijne History of British-India (dl. V, blz. 464) gezegd: »of all the duties of Government that of maintaining justice among the people is the foremost. This, in fact, is the *end* for which it exists."

Ten aanzien eindelijk der slotbepaling van het ontwerp schreef MR. WICHERS in zijne hier bedoelde missive het volgende:

»Met de slot-bepaling van het ontwerp, tegen wier inhoud en mogelijke strekking door Uwe Excellentie bedenkingen, waaronder vele van staatkundigen aard, zijn in het midden gebragt, had ik geen ander doel dan het daarstellen van eenen waarborg voor de behoorlijke naleving der voorschriften van het reglement; eene voorzorg, die voorzeker niet geacht zal worden overbodig te zijn, wanneer men ziet hoe de stelligste wettelijke voorschriften hier te lande niet zelden veronachtzaamd worden en van lieverlede in onbruik geraken.

»Ik geloof niet dat de in het door mij ontworpene reglement vervatte voorschriften van dien aard zijn, dat derzelver uitvoering op eenige ernstige moeijelijkheid van de zijde der inlandsche bevolking zal stooten.

»De daarin vervatte voorschriften zijn voor het grootste gedeelte geschoeid op hetgeen thans reeds door gebruik of gewoonte is ingevoerd.

»Er bestaat (het zij mij vergund dit eerbiedig aan te merken) geene overeenkomst tusschen hetgeen hier plaats vindt, en de in der tijd in Britsch-Indië genomen maat-

regelen, waarop bij Uwer Excellenties kabinets-missive gedoeld wordt.

»Daar was het eene plotselinge opdringing van de alleen voor ingewijden verstaanbare Engelsche wetgeving, zonder eerbiediging van eenigerhande inlandsche zeden en begrippen.

»Hier heeft men er zich op toegelegd om de regstpleging onder de inlanders door eenvoudige en duidelijke voorschriften te regelen, met vermijding, zooveel mogelijk van alles wat aanstoot zoude kunnen geven aan de volkszeden der inboorlingen.

»Daar werd de Inlander aan eene kostbare, omslagtige en ingewikkelde proces-orde onderworpen, terwijl hij veelal op verren afstand zijn regt moest zoeken bij vierscharen, die geheel uit vreemdelingen waren te zamengesteld.

»Op Java vindt juist het tegenovergestelde van dit alles plaats; en ik schroom niet te zeggen, dat hetgeen daar ontbrak hier voor een groot gedeelte in werkelijkheid bestaat.

»Deze mijne zienswijze neemt evenwel niet weg, dat ik het gewigt gevoel van de overige door Uwe Excellentie tegen het slot-artikel geopperde bedenkingen, en daar ik eene bepaling in den door Uwe Excellentie aan het slot harer kabinets-missive aangegeven zin, als dienstig aanmerk ter bereiking van het doel dat ik voor oogen heb, neem ik de vrijheid aan Uwe Excellentie in overweging te geven om het door mij aanvankelijk ontworpen artikel door het navolgende voorschrift te doen vervangen:

»*Indien de president van het hoog-geregtshof het dienstig oordeelt dat ter verzekering van de regelmatige werking en de behoorlijke opvolging der in dit reglement vervatte bepalingen een plaatselijk onderzoek in de residentien, hetzij door hem zelven, hetzij door den vice-president of eenen der raadsheeren bewerkstelligd worde, zal hij aan den Gouverneur-generaal een daartoe strekkend schriftelijk voorstel doen.*"

Bij missive, dd. 26 Maart 1848, werd hierop door den Gouverneur-Generaal, na den Raad van Indië te hebben geraadpleegd, aan den heer Wichers medegedeeld, dat het wenschelijk werd geacht:

a. de voorgestelde slotbepaling van den negenden titel te doen volgen op art. 395 van het ontwerp (art. 432 Inl. Regl.) en die bepaling meer algemeen te maken hetzij door de woorden : »voor de landraden te Batavia, Samarang en Soerabaija" weg te laten, hetzij door bijvoeging van de woorden : »of zoodanige andere, bij welke dezelfde noodzakelijkheid mogt bevonden worden te bestaan";

b. de nieuwe redactie van art. 396 van het ontwerp (art. 433 Inl. Regl.) meer in overeenstemming te brengen met de bewoordingen, gebezigd aan het slot der missive van 5 Maart 1848, door bij voorbeeld de woorden: »hetzij door hem zelven, hetzij door den vice-president of eenen der raadsheeren," door te halen, komende het toch verkieslijk voor de gelegenheid open te laten om, wanneer dit onder bepaalde omstandigheden mogt worden verlangd, het bedoelde onderzoek te kunnen opdragen aan een president, een procureur-generaal, een vice-president, een raadsheer, een president van eenen raad van justitie of een officier van justitie.

Tegen deze wijzigingen bestonden, blijkens missive, dd. 27 Maart 1848, geene bedenkingen bij den heer WICHERS, die echter, dewijl, volgens de van laatstbedoeld artikel vast te stellen redactie, de commissaris niet noodwendig uit het Hoog-Geregtshof zou behoeven gekozen te worden, de medewerking van die opperste regtbank nader wenschte verzekerd te zien door het voorstel tot plaatselijk onderzoek niet alleen van den president, maar van het geheele collegie te doen uitgaan.

Bij zijn hierop gevolgd schrijven van den 4den April 1848 gaf MR. WICHERS — onder overlegging eener opgave van de correctiën, welke hij, ingevolge de hem verleende magtiging, onder het afdrukken in het Reglement had gemaakt — den Gouverneur-Generaal in overweging om dat Reglement, zoo als het bij die missive was overgelegd, te arresteren.

Aan dit voorstel werd met den meesten spoed gevolg gegeven. Immers reeds op den 5den April 1848 werd het

Reglement vastgesteld, terwijl bij publicatie van dienzelfden datum (Stbl. no. 16) werd bepaald, dat het op den 1sten Mei 1848 zou worden ingevoerd en van kracht zoude zijn.

Deze publicatie werd op den 15den April 1848 ten overstaan van MR. J. O WIJNMALEN en MR. P. BRUNSVELD VAN HULTEN, als Commissarissen uit het Hoog-Geregtshof, op de gebruikelijke wijze afgekondigd.

Vervolgens werd evenbedoeld Reglement, in opvolging van het voorschrift, vervat in art. 4, al. 2 van het Koninklijk besluit, dd. 16 Mei 1846, no. 1 (Stbl. 1847, no. 23), bij Koninklijk besluit van den 29sten September 1849, no. 93 (afgekondigd in Stbl. no. 63 van dat jaar) goedgekeurd en bekrachtigd.

Gezegd Reglement, hoewel volgens deszelfs opschrift vastgesteld voor geheel Java en Madura, werd echter niet ingevoerd in de residentiën Soerakarta en Djokdjokarta, waar, om redenen van staatkundigen aard — de oorlog tegen Dipo Negoro was slechts weinige jaren te voren geeindigd — de vóór 1848 bestaande verordeningen omtrent het regtswezen krachtens het bepaalde bij art. 1, al. 2 Regt. Org. werden gehandhaafd.

TITEL I.

De landraden op Java en Madura.

HOOFDSTUK I.

Zamenstelling en regtsmagt.

EERSTE AFDEELING.

Zamenstelling.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

1. Behalve in de residentiën Soerakarta en Djodjokarta zijn, krachtens art. 89 Regt. Org., in verband met het bepaalde bij art. 10 van Stbl. 1848, no. 15 en bij Stbl. 1867, no. 2, op Java en Madura landraden gevestigd op alle hoofdplaatsen van gewesten, zoomede van de residentie-afdeelingen, aan wier hoofd een assistent-resident is geplaatst, benevens te Bekassie en te Trenggalek. Aan de residenten is echter bij art. 90 Regt. Org. de bevoegdheid verleend om, wanneer daarvoor dringende redenen bestaan, den landraad buiten de hoofdplaats te doen vergaderen.

2. Ten aanzien van het regtsgebied der landraden bestaan geene afzonderlijke voorschriften. Naar aanleiding van art. 10 van Stbl. 1848, no. 15 en van het bepaalde bij Stbl. 1867, no. 2 kan echter aangenomen worden dat het regtsgebied van elken landraad zich uitstrekt over de geheele residentieafdeeling, waarin hij gevestigd is, behalve

voor zooveel het regtsgebied aangaat van den landraad te Bekassie, hetwelk zich tot het distrikt — en dat van den landraad te Trenggalek, hetwelk zich tot het regentschap van dien naam bepaalt.

3. Ingevolge art. 92, al. 1 Regt. Org. zijn de landraden zamengesteld uit een voorzitter, zoovele regenten of voorname inlandsche hoofden als daartoe door den Gouverneur-Generaal worden aangewezen, als leden, en een griffier of als zoodanig dienst doenden ambtenaar, terwijl tot het wettig houden van den landraad, blijkens het derde lid van evengenoemd art. 92, de tegenwoordigheid wordt vereischt van den president, van twee leden, van den adviseur, bedoeld bij art. 7 Regt. Org., van den inlandschen officier van justitie en van den griffier of den ambtenaar, die als zoodanig dienst doet.

4. Omtrent de volgorde der plaatsen bij het houden der teregtzittingen in te nemen door hen, die deel uitmaken van de zamenstelling des landraads, bestaan geene voorschriften. Het gebruik echter brengt mede dat links van den president de griffier zit, — eene regeling, waardoor het den president gemakkelijk wordt gemaakt dien ambtenaar, zoo noodig, inlichtingen te geven en toe te zien dat alles, wat op de zitting voorvalt, naauwkeurig worde opgeteekend, — dat verder de plaats aan de regterhand van den voorzitter wordt ingenomen door het den hoogsten rang bekleedende lid (1) en dat het op dezen in rang volgende lid links van den griffier is gezeten, terwijl de hoofddjaksa of djaksa regts van eerstbedoeld — en de adviseur links van laatstbedoeld lid plaats neemt.

De plaatsing der leden hangt alzoo geheel af van hun rang en volstrekt niet van de dagteekening van het besluit hunner benoeming, gelijk bij europesche regtbanken het geval is. Hetgeen bij deze regtbanken gebruikelijk is na te volgen bij inlandsche regtscollegie's zou zeker verre van aanbevelenswaardig zijn, daar het toch tegen alle inlandsche begrippen van betamelijkheid zoude indruischen om bij

(1) Vergl. art. 191 Inl. Regl.

voorbeeld een regent naast den griffier te plaatsen, en naast den president een wedono.

5. Luidens art. 91 Regt. Org. zijn de landraden verpligt wekelijks op een bepaalden dag zitting te houden, doch kunnen zij buitendien zoo dikwijls worden belegd, als de dienst der justitie zulks vereischt. Over de vraag of ook op Vrijdag zitting mag worden gehouden, is verschillend geoordeeld (1). Uit een godsdienstig oogpunt bestaat daartegen bij de Mohamedanen blijkbaar geen bezwaar, onder voorwaarde evenwel dat hun de gelegenheid worde gegeven om hun middaggebed te verrigten in de moskee. Daar echter deze godsdienstpligt, althans door de panghoeloe's trouw in acht wordt genomen, zoodat de zitting des voormiddags tegen den tijd van het middaggebed geschorst zou dienen te worden, is de Vrijdag zeker geen geschikte dag voor de behandeling van zaken en moet, mijns inziens, buiten het geval van volstrekte noodzakelijkheid, dan ook geene zitting worden gehouden op dien dag.

Voorschriften betreffende de bekendmaking van de dagen en uren der gewone zittingen, zooals die, welke gevonden worden in art. 45 Regt. Org., bestaan voor de landraden niet.

§ 2.

Voorzitters.

6. Bij art. 92, al. 1 Regt. Org. werd, in navolging van de vóór 1848 te dien aanzien gemaakte regeling, het voorzitterschap der landraden uitsluitend opgedragen aan administratieve ambtenaren, namelijk aan de residenten en, voor zooveel de buiten de hoofdplaatsen gevestigde landraden betrof, aan de assistent-residenten. Verder werd bij het derde lid van gezegd artikel aan de residenten de bevoegdheid toegekend om, zulks nuttig of noodig achtende,

---

(1) Zie de opstellen van Mr. W. B. Bergsma en van Mr. L. W. C. van den Berg: *Is de Vrijdag bij Javanen een rustdag?* en *Nog iets over den Vrijdag als rustdag*, in no. 525 en in no. 526 Wkbl. van het Regt.

in persoon als voorzitter der in hunne residentie gevestigde landraden op te treden, eene bevoegdheid, welke noodzakelijk voortvloeide uit de ondergeschiktheid der assistent-residenten aan den resident.

7. Nadat bedoelde voorschriften gedurende verscheidene jaren onveranderd gegolden hadden, niettegenstaande de ondervinding meer en meer had geleerd, dat het dringend noodzakelijk was evengenoemde ambtenaren van het voorzitterschap der landraden te ontheffen, werd bij Koninklijk besluit van den 5den Maart 1869, no 3 (Stbl. no. 47 van dat jaar), voor Nederlandsch-Indië het beginsel van scheiding der regterlijke en administratieve magten aangenomen en bepaald, dat op die plaatsen, waar hieraan de meest dringende behoefte bestond, afzonderlijke regtskundigen tot voorzitter van den landraad benoemd zouden kunnen worden (1).

Sedert de uitvaardiging van dat besluit zijn bij verscheidene landraden regtsgeleerde voorzitters aangesteld (2).

8. Van de voorschriften van algemeenen aard, welke worden aangetroffen in art. 46 en vgg. Regt. Org., geldt het meerendeel ook voor de landraadpresidenten.

---

(1) De wenschelijkheid om van de voorzitters der landraden te maken, wat zij feitelijk reeds zouden zijn: alleen sprekende regters, wordt betoogd in een opstel, voorkomende in no. 553 Wkbl. van het Regt, onder het opschrift: *De dagelijksche Rechter van den Inlander.*

(2) Aan het bij Koninklijk besluit, dd. 5 Maart 1869, no. 3 vastgestelde beginsel werd voor het eerst uitvoering gegeven bij het indisch besluit van den 23sten September 1871 (Stbl. 129 van dat jaar, gewijzigd bij Stbl. 1881, no. 90, en bij Stbl. 1883, no. 65), houdende bepaling, dat de landraden te Batavia, Samarang, Soerabaija, Modjokerto en Bondowoso door afzonderlijk daartoe te benoemen regtskundigen zouden worden voorgezeten. Daarna werd achtereenvolgens hetzelfde bepaald voor de landraden te Demak, Kraksaän, Pasoeroean, Malang, Probolinggo en Loemadjang (Stbl. 1872, no. 115, gewijzigd bij Stbl. 1874, no. 123, Stbl. 1876, no. 218, Stbl. 1877, no. 208, Stbl. 1880, no. 144 en bij Stbl. 1887, no. 72), voor die te Kedirie, Blitar, Toeloeng-agoeng en Berbek (Stbl. 1873, no. 147*a*, gewijzigd bij Stbl. 1875, no. 238), voor die te Cheribon, Indramaijoe en Buitenzorg (Stbl. 1873, no. 187, gewijzigd bij Stbl. 1879, no. 191 en bij Stbl. 1887, no. 72), voor den landraad te Poerwodadie (Stbl. 1874, no. 123), voor de landraden te Meester-Cornelis, Bekassie, Sidhoärdjo, Bangil, Rem-

Die presidenten zijn alzoo belast met de handhaving der orde bij de teregtzittingen en vergaderingen en met de leiding der beraadslagingen (1), terwijl de vonnissen door hen worden uitgesproken.

Ook kunnen zij al de leden gelasten ter vergadering tegenwoordig te zijn, eene bevoegdheid, waarvan het, vooral bij de behandeling van omvangrijke zaken, nuttig kan zijn gebruik te maken met het oog op de omstandigheid, dat de zaak na het houden van meerdere teregtzittingen, in geval van ziekte of verhindering uit anderen hoofde van een der leden, weder van voren af aan onderzocht zoude

---

bang, Blora, Toeban, Bodjonegoro, Brebes, Soemenap en Pamakassan (Stbl. 1875, no. 10, gewijzigd bij Stbl. 1876, no. 218, bij Stbl. 1878, no. 326, bij Stbl. 1879, no. 128, bij Stbl. 1880, no. 113 en bij Stbl. 1887, no. 72), voor den landraad te Trenggalek (Stbl. 1875, no. 238), voor de landraden te Ponorogo en Soemoroto (Stbl. 1877, no. 72, gewijzigd bij Stbl. 1878, no. 170, — zijnde ten aanzien van Soemoroto het bepaalde bij Stbl. 1871, no. 127 ingetrokken bij Stbl. 1877, no. 204), voor de landraden te Bezoekie, Sitoebondo en Bangkallan (Stbl. 1878, no. 4), voor die te Madioen, Ngawie, Magetan, Pattie, Djoewana, Koedoes, Japara, Tjiandjoer en Soekaboemie (Stbl. 1878, no. 170, gewijzigd bij Stbl. 1882, no. 92), voor die te Sampang, Grissee, Sidaijoe, Lamongan en Patjitan (Stbl. 1879, no. 128), voor die te Magelang en Temanggoeng (Stbl. 1879, no. 196), voor die te Tegal, Pamalang, Poerworedjo en Koetoärdjo (Stbl. 1879, no. 343), voor den landraad te Djombang (Stbl. 1881, no. 90), voor dien te Djember (Stbl. 1883, no. 65) en voor de landraden te Banjoemas en Tjilatjap, zoomede voor den landraad te Kendal (Stbl. 1888, no. 31).

(1) Vergl. de artt. 412 en 413 Inl. Regl.

Art. 379 van het ontwerp van MR. WICHERS, aan hetwelk eerstgenoemd artikel is ontleend, hield de bepaling niet in, dat de presidenten belast zijn met de leiding van het onderzoek op de teregtzittingen. Die bepaling werd echter door het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, noodig geacht, ten einde goed te doen uitkomen, dat bedoelde leiding aan den president is toevertrouwd; naar aanleiding hiervan werd de tegenwoordige lezing van gezegd artikel voorgesteld en gearresteerd. Daarentegen werd geen gevolg gegeven aan den wensch van het Hof om aan evenvermelde bepaling de noodige voorschriften toe te voegen betreffende maatregelen door den president te nemen tegen zaakgelastigden van partijen, die zich onbehoorlijk of oneerbiedig gedroegen. MR. WICHERS oordeelde dat zulks met het oog op art. 379 van het ontwerp en op art. 46 Regt. Org. onnoodig was.

moeten worden, indien niet meer dan het voor de beslissing vereischte getal regters zitting mogt hebben genomen.

Verder bepalen de landraadpresidenten de orde, waarin de zaken zullen worden behandeld, daarbij zorg dragende dat die, welke spoed vereischen, en inzonderheid de strafzaken, het eerst worden afgedaan, en in het algemeen dat aan ieder onvertogen regt geschiede.

Zij ontvangen en openen alle aan den landraad gerigte brieven en andere stukken, de ter griffie ingediende requesten daaronder begrepen, en doen daarvan in de eerste vergadering mededeeling aan de leden van het collegie.

Inzonderheid zijn zij belast met het houden van een naauwkeurig toezigt op de handelingen der griffiers en adjunct- of buitengewone substituut-griffiers, aan wie zij aangaande de dienst zoodanige instructiën en bevelen kunnen geven, als zij vermeenen te behooren, even als aan de overigen hun ondergeschikte ambtenaren en beambten, als daar zijn deurwaarders, boden, enz.

Eindelijk zijn de landraadpresidenten, blijkens art. 7 Regt. Org., belast met de aanwijzing der daar bedoelde adviseurs, terwijl zij, ingevolge art. 43, al. 2 Regt. Org., gehouden zijn alle uitspraken, beschikkingen, notulen, dienstbrieven, adviesen, enz. te onderteekenen (1).

· 9. In welke gevallen en door wie de landraadpresidenten vervangen kunnen worden, leeren art. 93 Regt. Org. en Stbl. 1876, no. 225. Volgens de daarin vervatte bepalingen kunnen die presidenten alleen dan worden vervangen, wanneer één der gevallen van *afwezigheid, belet* of *ontstentenis* zich voordoet. Den residenten werd dit uitdrukkelijk onder het oog gebragt bij besluit, dd. 1 September 1851, no. 4 (2), onder opmerking tevens, dat

(1) Zie omtrent de verhouding der regtskundige landraadvoorzitters tot de besturende ambtenaren, de besluiten dd. 13 Mei 1877, no. 30, en dd. 14 Mei 1878, no. 2, te vinden in het Bijbl. op het Stbl. no. 3302 en no. 3330, zoomede in Het Regt in N. I., dl. XXXIII, blz. 122 en 123.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 359.

zij het als een hunner eerste pligten te beschouwen hadden om zelven de landraden voor te zitten.

Wanneer een der gevallen van afwezigheid, belet of ontstentenis zich voordoet, worden de landraadpresidenten, blijkens evenvermelde wettelijke bepalingen vervangen:

a. zij, die aan het hoofd staan der op de hoofdplaatsen der residentiën gevestigde landraden — onverschillig of zij hoofden van gewestelijk bestuur, dan wel afzonderlijk aangestelde regtskundigen zijn — door den op de plaats aanwezigen assistent-resident en bij afwezigheid, belet of ontstentenis van dezen door den secretaris der residentie;

b. de afzonderlijk aangestelde regtskundige voorzitters der landraden, buiten de hoofdplaatsen der residentiën gevestigd, door den assistent-resident der afdeeling, tenzij de Gouverneur-Generaal een ander, hetzij regterlijk, hetzij administratief ambtenaar als tijdelijk vervanger van den voorzitter mogt aanwijzen.

Dat zij, die door de hoofden van gewestelijk bestuur, krachtens art. 36 hunner Instructie (Stbl. 1867, no. 114), hetwelk blijkbaar ontleend is aan Stbl. 1852, no. 7, tijdelijk met de betrekking van assistent-resident of secretaris zijn belast (1), ook bevoegd zijn om als waarnemend president van den landraad op te treden, is bij Stbl. 1877, no. 94 uitdrukkelijk bepaald.

10. De ambtenaren, die uit kracht hunner administratieve bediening met het voorzitterschap van den landraad zijn bekleed, behoeven blijkens art. 6 Overgangsbep., niet afzonderlijk als voorzitter te worden beëedigd, maar kunnen volstaan met den ambtseed bij de aanvaarding der administratieve bediening door hen gedaan.

De regtsgeleerde landraadpresidenten moeten, alvorens

---

(1) Bij de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 26 Julij 1865, opgenomen in dl. XXII van Het Regt in N. I., blz. 385 en vgg., werden de hoofden van gewestelijk bestuur uitgenoodigd een afschrift der hier bedoelde besluiten van-opdragt aan het Hof te zenden.

hunne bediening te aanvaarden, overeenkomstig de artt. 13 en 14 Regt. Org. worden beëedigd.

11. Omtrent het kostuum van laatstgenoemde ambtenaren vindt men voorschriften in Stbl. 1873, no. 50 en in Stbl. 1877, no. 111 (1).

12. Ten slotte valt ten aanzien der regtsgeleerde landraadpresidenten in de residentiën Rembang, Soerabaija, Madura, Pasoeroean, Probolinggo, Bezoekie, Madioen, Kedirie en Japara nog op te merken, dat hun, ieder binnen het ressort van den door hem voorgezeten landraad, bij Stbl. 1879, no. 141 en no 299, de functiën van omgaand regter zijn opgedragen.

§ 3.

Leden.

13. Blijkens art. 92, al. 1 Regt. Org kan het lidmaatschap van eenen landraad door den Gouverneur-Generaal alleen worden opgedragen aan regenten en aan voorname inlandsche hoofden. Volgens het Gouvernements besluit van den 11den Maart 1870, no. 9 (2), kunnen tot laatstbedoelde hoofden ook eervol ontslagen regenten gerekend worden te behooren, omdat onder de algemeene benaming van hoofden al degenen begrepen zijn, die zoo door geboorte, als het bekleeden van ambten, hetzij voortdurend of vroeger, op stellige wijze, volgens 's lands begrippen, boven het plebs verheven worden geacht.

Bij arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 26 Junij 1879 (3), werd beslist, dat de vraag of wettiglijk door den Gouverneur-Generaal als leden van eenen landraad aange-

---

(1) Inlanders hechten over het algemeen veel aan uiterlijke vormen. Daarmede geheel in strijd en, mijns inziens, zeer af te keuren is de gewoonte van sommige landraadvoorzitters om in een ongekleed jasje, met eene sigaar in den mond, te presideren.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 2356. Zie ook no. 2423 van dat Bijblad.

(3) Het Regt in N. I., dl. XXXIII, blz. 330 en vgg. en no. 839 Wkbl. van het Regt.

wezen personen inderdaad regenten of voorname inlandsche hoofden zijn, niet ter beoordeeling staat van den regter.

Dat de Regering het wenschelijk acht, dat de regenten, die leden zijn van een landraad, deelnemen aan de regtspraak, en, naar haar oordeel, hoe druk hunne overige werkzaamheden ook mogen zijn, in allen gevalle in den regel wel éénmaal 's weeks aan de zittingen kunnen deelnemen, blijkt uit de door den 1sten Gouvernements secretaris aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madura gerigte circulaire van den 9den April 1881 (1).

14. Uit hoevele leden de landraden behooren te zijn zamengesteld, is niet uitdrukkelijk bepaald. Bij besluit echter van den 18den April 1848, no. 1 (2), zijn de residenten aangeschreven om slechts dan eene voordragt tot benoeming van leden te doen, wanneer ten gevolge van overlijden, verplaatsing of anderzins het getal der benoemde leden minder dan *vier* zoude bedragen.

15. De door de leden der landraden voor de aanvaarding hunner bediening af te leggen eed vindt men vermeld in art. 113 Regt. Org., bij hetwelk tevens is bepaald, dat die eed moet worden afgelegd in handen van den resident.

Art. 14 van Stbl. 1848, no. 15 verklaarde de residenten bevoegd om de hun ondergeschikte assistent-residenten in de afdeelingen te magtigen tot het afnemen der eeden, vermeld in de artt. 113 en 114 Regt. Org. Hoewel gezegd art. 14 enkel betrekking had op de eedsafleggingen, welke plaats moesten vinden *bij gelegenheid van de invoering der nieuwe wetgeving*, bleven niettemin de residenten, ook na de invoering daarvan, in strijd met hunne bevoegdheid, voortgaan met bedoelde taak te delegeren op hunne assistent-residenten. Aan deze onregelmatigheid werd een einde gemaakt door het Koninklijk besluit van den 28sten Julij 1871, no. 26, afgekondigd in Stbl. no. 140 van dat jaar, hetwelk met uitbreiding der

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 4037.
(2) Bijbl. op het Stbl., no. 93.

artt. 113 en 114 Regt. Org. aan de residenten uitdrukkelijk de bevoegdheid verleende om de aan hen ondergeschikte assistent-residenten in de afdeelingen te magtigen tot het afnemen der in de genoemde artikelen vermelde eeden.

§ 4.

Adviseurs

16. Wanneer Oosterlingen, de mohamedaansche godsdienst belijdende of Chinezen, in burgerlijke zaken of in strafzaken van welken aard ook, in eersten aanleg als verweerders of beklaagden zijn betrokken, en zij, met opzigt tot de in geschil zijnde zaak, niet regtens zijn, of zich niet vrijwillig hebben onderworpen aan de wettelijke bepalingen voor Europeanen, moeten, luidens art. 7, al 1 Regt. Org., voor zooveel de Mohamedanen aangaat, een priester van hunne godsdienst en voor zooveel de Chinezen betreft, één of twee hoofden, of, bij ontstentenis van dezen, één of twee daartoe geschikte personen van dien landaard, bij regterlijke collegien aan te wijzen door den president, de teregtzittingen bijwonen, en moet het gevoelen van zoodanige adviseurs worden ingewonnen bepaaldelijk ten aanzien van de ter zake betrekkelijke godsdienstige of andere wetten of gebruiken, ten einde daarop bij het doen der uitspraak worde gelet.

In verband met dit voorschrift is bij art. 92, al. 3 Regt. Org. bepaald, dat tot het wettig houden van den landraad de tegenwoordigheid wordt vereischt van *den hoofdpanghoeloe of den priester, die dezen vervangt, als adviserend lid.* Van den chineschen adviseur wordt in die wettelijke bepaling geene melding gemaakt. En zoo is meermalen de meening geuit, dat ook ingeval enkel Chinezen als gedaagden of beklaagden voor den landraad verschijnen, de tegenwoordigheid van den hoofdpanghoeloe of van den dezen vervangenden priester een zoo onmisbaar vereischte is, dat zonder die tegenwoordigheid de regtbank geacht

moet worden onwettig zamengesteld te zijn (1). Het Hoog-Geregtshof echter besliste bij arrest, dd. 24 October 1872 (2), dat de wetgever bij het voorschrift van art. 92, al 3 Regt. Org. alleen de zamenstelling van den landraad, zooals die in den regel, dat is voor de eigenlijk gezegde Inlanders (Mohamedanen) behoort te zijn, op het oog heeft gehad en dat mitsdien, wanneer enkel Chinezen teregtstaan, de landraad allezins wettiglijk is zamengesteld, indien, instede van den hoofdpanghoeloe (3) of den priester, die dezen vervangt, één of twee hoofden of bij ontstentenis van dezen één of twee daartoe geschikte personen van genoemden landaard, de teregtzitting bijwonen. Op grond van dat arrest achtte indertijd de Minister van Koloniën, Mr. F. Alting Mees, het onnoodig om overeenkomstig een hem door den toenmaligen Gouverneur-Generaal gedaan voorstel, een Koninklijk besluit te provoceren, waarbij de artt. 92, al. 3 en 101 Regt. Org. zoodanig gewijzigd werden, dat de woorden: »hoofdpanghoeloe of den (de) priester, die dezen vervangt, als advijserend lid," werden vervangen door: »adviseur, bedoeld bij art. 7 Regt. Org."

Overigens is het duidelijk, dat, indien Oosterlingen, de mohamedaansche godsdienst belijdende, gezamenlijk met Chinezen, als gedaagden of beklaagden voor den landraad verschijnen, adviseurs van elke godsdienst of natie de teregtzitting behooren bij te wonen en advies uit te brengen, met dien verstande evenwel, dat hunne adviezen zich uit-

---

(1) Zie de vonnissen van den raad van justitie te Batavia, dd. 12 Augustus 1853, en dd. 28 Augustus 1869 (Het Regt in N. I., dl. IX, blz. 184 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no. 327), zoomede het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 13 November 1875 (Wkbl. van het Regt, no. 648).

De bij deze vonnissen voorgestane leer wordt ook door Mr. H. P. Grobbée in zijn academisch proefschrift (blz. 44 en vgg): *De panghoeloe als adviseur in strafzaken,* verdedigd.

(2) Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 42 en vgg., en Wkbl. van het Regt, no. 500.

(3) Deze wordt, ingevolge § I van Stbl. 1867, no. 168, door den Gouverneur-Generaal benoemd en ontslagen.

sluitend dienen te bepalen tot de personen van hun eigen godsdienst of landaard (1).

Verder spreekt het wel bijna van zelf, dat hij, die als adviseur zitting heeft genomen, ter teregtzitting niet als deskundige kan worden gehoord, dewijl hij tijdens dit verhoor ophoudt adviseur te zijn en de regtbank dus niet wettig zamengesteld zou wezen (2).

17. Bij art. 8, al. 1 Regt. Org. is de eed voorgeschreven, welke door de priesters en hoofden of andere personen, die als adviseurs de teregtzittingen moeten bijwonen, vooraf in handen van den *regter* behoort te worden afgelegd. Diezelfde eed wordt den hoofdpanghoeloe's en panghoeloe's, alvorens zij in dienst treden, afgenomen door den resident (art. 114 Regt. Org.) (3), waarna zij, blijkens art. 8, al 2 Regt. Org., niet telkens behoeven beëedigd te worden.

Ten aanzien der chinesche adviseurs is bij besluit van den Gouverneur-Generaal, dd 5 December 1848, no. 21 (4), bepaald, dat een hoofd der chinesche natie kan worden aangewezen om doorgaande de teregtzittingen en beraadslagingen der landraden bij te wonen en dan eens voor altijd kan worden beëedigd, kunnende evenwel in eenig speciaal geval een ander als adviseur worden aangewezen.

---

(1) Bij vonnis, dd. 25 Julij 1849 (Het Regt in N. I, dl. II, blz. 354 en vgg.), werd door den raad van justitie te Batavia — de raden van justitie op Java waren destijds ter bijwerking van den bestaanden achterstand, ingevolge de publicatie, dd. 17 Januarij 1849, no. 26, tijdelijk belast met de behandeling in revisie van landraadszaken — beslist, dat de bijwoning eener criminele teregtzitting van den landraad door twee chinesche officieren, bij de behandeling der zaak van een eigenlijken Inlander, zonder dat blijkt, dat die officieren aan de beraadslaging, veel min aan de beslissing hebben deelgenomen, geen grond oplevert tot vernietiging van het door den landraad gewezen vonnis.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 5 Maart 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 247 en vgg). Vergl. verder het arrest van genoemd collegie, dd. 23 April 1856 (Het Regt in N. I., dl. XII, blz. 489 en 490).

(3) Zie verder betreffende art. 114 Regt. Org. no. 15 hiervoren.

(4) Bijbl. op het Stbl., no. 569. — Vergl. ook het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 29 Januarij 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXVIII, blz. 392 en vgg.)

Dat besluit werd bij besluit van den Gouverneur-Generaal dd. 10 Junij 1851, no. 53 gehandhaafd (1).

§ 5.

Inlandsche officieren van justitie.

18. Blijkens art. 62, al. 1 Regt. Org. wordt het Openbaar Ministerie bij de inlandsche regtbanken uitgeoefend door de djaksa's, terwijl, ingevolge het bepaalde bij art. 92, al. 3 van die Organisatie, de hoofddjaksa of djaksa steeds ter teregtzitting tegenwoordig moet zijn (2).

Welk onderscheid er tusschen deze twee categoriën van inlandsche officieren van justitie bestaat, leeren art. 55, al. 2, art. 56 en art. 57 Inl. Regl. Luidens die wettelijke voorschriften voeren bedoelde inlandsche ambtenaren, voor zooveel zij op de hoofdplaatsen der residentiën geevestigd zijn, den titel van hoofddjaksa en elders dien van djaksa, en zijn eerstgenoemden onmiddellijk ondergeschikt aan de residenten, alsook aan de afzonderlijke assistent-residenten voor de politie, waar deze zijn aangesteld, terwijl de djaksa's, behoudens het hooger gezag van den resident, hetwelk in de residentieafdeelingen wordt uitgeoefend door de assistent-residenten, ondergeschikt zijn aan de regenten.

Nogthans was vroeger aan enkele buiten de hoofdplaatsen gevestigde inlandsche officieren van justitie, overeenkomstig het bepaalde bij art. 55, al. 4 Inl. Regl, het regt toegekend om den titel van hoofddjaksa te voeren. Hieraan is echter een einde gemaakt bij Stbl. 1885, no. 148.

Ingevolge het bepaalde bij het derde lid van art. 55 Inl. Regl. kunnen aan de hoofddjaksa's en djaksa's adjuncten

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 420. — Zie ook de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 31 Augustus 1866, no. 1 (Bijbl. op het Stbl., no. 1894).

(2) Zie over het Openbaar Ministerie bij de inlandsche regtbanken op Java en Madura, de praeadviezen door Mr. J. H. Abendanon en mij uitgebragt ter behandeling in de eerste algemeene vergadering der N. I. Juristen-Vereeniging, opgenomen in de Handelingen van die Vereeniging, dl. I, blz 203 en vgg. en blz. 111 en vgg., zoomede het verslag van gezegde vergadering, te vinden in dl. II, blz. 47 en vgg. van genoemde Handelingen.

worden toegevoegd, die bevoegd zijn om hen in al hunne ambtsverrigtingen te vertegenwoordigen.

De bevoegdheid tot benoeming en ontslag zoowel van de inlandsche officieren van justitie, als van hunne adjuncten berust, blijkens § I van Stbl. 1867, no. 168, bij den Gouverneur-Generaal, die luidens Stbl. 1868, no. 52 in verband met art. 17 Regt. Org., ook uitsluitend bevoegd is om genoemde ambtenaren in hunne bediening te schorsen.

19. Bij de vaststelling der bepalingen betreffende de inlandsche officieren van justitie is door den wetgever als hoofdbeginsel voorop gezet, dat die ambtenaren geen deel uitmaken van het Openbaar Ministerie (1) en dus niet onder de bevelen staan van den procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof. Daarentegen is hunne ondergeschiktheid aan de residenten gehandhaafd bij het tweede lid van art. 62 Regt. Org., volgens hetwelk de bepalingen voor het Openbaar Ministerie bij de europesche regtbanken vastgesteld, slechts in zoover op hen toepasselijk zijn, als overeen te brengen is met hunne bijzondere instructiën en met evengezegde ondergeschiktheid aan de residenten.

Door dit voorschrift is de toepasselijkheid van bedoelde bepalingen feitelijk uitgesloten. Uit de bijzondere instructiën der inlandsche officieren, welke hoofdzakelijk gevonden worden in het Inlandsch Reglement, blijkt toch, dat hun werkkring ten eenenmale verschilt van dien der europesche ambtenaren van het Openbaar Ministerie. Zoo is hun onder anderen het regt van strafvordering, het voornaamste attribuut van laatstbedoelde ambtenaren, onthouden, terwijl hun ook met de ten uitvoerlegging van strafvonnissen geene de minste bemoeijenis is toegekend. De benaming: *ambtenaren van het Openbaar Ministerie,* is dus voor de inlandsche officieren van justitie niet zeer eigenaardig.

Met dat al is hun bij Stbl. 1877, no. 250 opgedragen om voor de landraden in alle burgerlijke zaken, waarin de

(1) Zie behalve mijn in de vorige noot bedoeld praeadvies, blz. 131 en vgg. mijner *Regterlijke organisatie van N. I.*

belangen van den lande betrokken zijn, die belangen op eene regtmatige wijze voort te staan en te beschermen.

20. Ingeval van afwezigheid, belet of ontstentenis van een inlandschen officier van justitie, moet diens adjunct, ingevolge art. 62, al. 4 Regt. Org., zijne functiën waarnemen. Indien de adjunct van een inlandsch officier van justitie de teregtzitting bijwoont, behoort dus in het procesverbaal der zitting te worden aangeteekend om welke reden zulks niet door dien ambtenaar zelven geschiedt.

Eene zoodanige aanteekening wordt ook vereischt, wanneer bij afwezigheid, belet of ontstentenis van den adjuncthoofddjaksa of adjunct-djaksa, de president, overeenkomstig het bepaalde bij art. 62, al. 4 Regt. Org., de functiën van het Openbaar Ministerie aan een lid van het collegie opdraagt.

Deze opdragt mag zich echter, blijkens Gouvernements besluit, dd. 17 Mei 1859, no. 13, niet verder uitstrekken dan tot de dienst *op* de teregtzitting (1); terwijl evenbedoelde functiën aan geen ander, dan aan een lid van het collegie tijdelijk door den president kunnen worden opgedragen en die opdragt geene nadere goedkeuring door de Regering vereischt (2).

21. Ingevolge art. 114 Regt. Org. moeten de hoofddjaksa's en djaksa's, alvorens hunne bedieningen te aànvaarden in handen van den resident den bij dat artikel omschreven eed afleggen (3).

Ofschoon zulks niet uitdrukkelijk is voorgeschreven, moet die eed ongetwijfeld ook door de adjunct-hoofddjaksa's en adjunct-djaksa's worden gedaan.

§ 6.

Griffiers.

22 President en leden van den landraad moeten, vol-

(1) Zie Het Regt in N. I. dl. XVII, blz. 229 en vgg. en Bijbl. op het Stbl., no. 750.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 511.

(3) Zie betreffende dit artikel no. 15 hiervoren.

gens het slot van art. 92, al. 1 Regt. Org., worden bijgestaan door den griffier, of, waar zoodanig ambtenaar niet bij den landraad is aangesteld, door den secretaris der residentie of een anderen beambte, daartoe door den resident aangewezen.

23. Blijkens art. 64, al. 1 Regt. Org. hebben de landraden de bevoegdheid om, indien de dienst dit vereischt, op voordragt van den griffier (1), doch buiten bezwaar van den lande, een buitengewonen substituut-griffier te benoemen en hem, nadat hij in eene openbare teregtzitting in handen van den president den bij art. 13 Regt. Org voorgeschreven eed heeft afgelegd, voorloopig in dienst te stellen. De aldus aangestelde wordt, ingevolge de bij Stbl. 1873, no. 236 vastgestelde lezing van art. 64 Regt. Org, zoo daartoe redenen zijn of wanneer zijne diensten niet meer worden vereischt, door den landraad weder ontslagen, terwijl op de benoeming en het ontslag de goedkeuring moet worden gevraagd van den directeur van justitie, die gehouden is van zijne beschikking mededeeling te doen aan het Hoog-Geregtshof.

24. In de eerste jaren na de invoering der tegenwoordige organisatie van het regtswezen bestonden er geene landraden, bij welke vaste griffiers waren aangesteld. Eerst bij Stbl. 1862, no. 79 werd voorgeschreven, dat bij eenige landraden afzonderlijke griffiers zouden worden benoemd, die echter tevens (met uitzondering van die te Batavia, Samarang en Soerabaija) ook met zoodanige andere werkzaamheden op de bureaux der hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur, waar zij aangesteld waren, zouden worden belast als met de functiën van griffier bij den landraad,

(1) De vraag of onder de griffiers, bedoeld bij art. 64 Regt. Org., ook begrepen zijn de door de residenten benoemde en tevens met de functiën van griffier bij den landraad belaste klerken, werd bij Gouvernements besluit, dd. 8 September 1864, no 47 (Bijbl. op het Stbl., no. 1579) in bevestigenden zin beantwoord. Bij dat besluit werd teruggekomen op het blijkens no. 1355 Bijbl. op het Stbl., vroeger te dien aanzien aangenomen beginsel.

welke immer hoofdzaak moesten blijven, vereenigbaar was (1).

Bedoelde werkzaamheden kunnen echter, blijkens Stbl. 1873, no. 87, niet opgedragen worden aan de griffiers van landraden, voorgezeten door regtsgeleerden, wat eigenlijk wel van zelf spreekt, daar toch de griffiers, die krachtens de voorschriften van het Reglement op de regterlijke organisatie, uitsluitend ondergeschikt zijn aan den president van het collegie, bij hetwelk zij zijn aangesteld, niet tevens onder de bevelen kunnen staan van nog een ander ambtenaar.

25. De meeste bepalingen van algemeenen aard, welke evengezegd Reglement betreffende de griffiers bevat, zijn ook toepasselijk op de griffiers bij de landraden.

Die griffiers moeten alzoo de teregtzittingen en vergaderingen bijwonen van den landraad, bij welken zij zijn aangesteld, en naauwkeurig aanteekening houden van hetgeen in die teregtzittingen en vergaderingen wordt verhandeld (art. 63, al. 1 Regt Org).

Zij zijn verpligt om de leden, die met bijzondere commissiën zijn belast, in hunne werkzaamheden bij te staan en zich overigens in alles te gedragen naar de instructiën, welke zij, krachtens art. 52 Regt. Org., van de presidenten ontvangen (art. 63, al. 2 Regt. Org.).

Zij behooren een algemeen register te houden, zoowel van alle strafzaken, als van alle burgerlijke zaken (art. 65 Regt. Org.) (2).

Zij mogen de minuten (3), registers en stukken, aan het collegie behoorende, buiten de gevallen bij de wettelijke bepalingen uitdrukkelijk voorzien, niet van de griffie verplaatsen, dan ten behoeve van het geheele collegie (art.

(1) Bij besluit, dd. 13 October 1869, no. 22 (Bijbl. op het Stbl., no. 2343) werden de hoofden van gewestelijk bestuur aangemaand te zorgen, dat de aan de hier bedoelde griffiers op te dragen werkzaamheden, dezen nimmer verhinderden zich van hunne functiën als griffier naar behooren te kwijten.

(2) Zie ook art. 423 Inl. Regl.

(3) Vergl. art. 422 Inl. Regl.

67, al. 2 Regt. Org.), terwijl zij persoonlijk verantwoordelijk zijn voor de minuten, documenten, acten, stukken, protocollen, registers, boeken, gelden en papieren van geldswaarde of andere voorwerpen, welke ter griffie behooren te berusten (art. 69 Regt. Org.).

Zij moeten zich tevreden houden met hetgeen hun bij de wettelijke bepalingen, te vinden in Stbl. 1872, no. 61, is toegekend, terwijl zij in regtsgedingen, gevoerd door personen, aan wie door den regter de bevoegdheid is verleend om kosteloos te procederen, geene salarissen in berekening mogen brengen, dan voor zoover die verhaald kunnen worden op de wederpartij, wanneer deze in het ongelijk gesteld en diensvolgens in de kosten verwezen is (artt. 71 en 72 Regt. Org).

Onder goedkeuring van den president stellen zij de noodige klerken aan voor de griffie en ontslaan hen naar welgevallen, doch zijn verpligt hen te ontslaan en door anderen te vervangen, zoodra zij daartoe door den president worden aangemaand (art. 73 Regt. Org.), terwijl zij persoonlijk aansprakelijk zijn voor alle geldboeten, teruggaven, schaden en onkosten, voortvloeijende uit de onregtmatige daden, verzuimen of onnaauwkeurigheden van de door hen aangestelde klerken, behoudens hun verhaal op dezen (art. 75 Regt. Org.).

Ook moeten zij alle vonnissen in strafzaken en de overige uitspraken, beschikkingen, enz. vermeld bij art. 43, al. 2 Regt. Org, onderteekenen en wel de van den landraad uitgaande dienstbrieven, berigten, adviezen en rapporten »*ter ordonnantie van het collegie.*"

26. Verder is ten aanzien der griffiers bij art. 424 Inl. Regl. bepaald, dat zij geene afschriften of uittreksels van vonnissen in strafzaken gewezen, mogen uitreiken aan hen, die geene partijen in de zaak zijn geweest, zonder magtiging van den president van den landraad, door wien zij geveld zijn, welke magtiging alleen kan worden verleend, wanneer de verzoeker bewijst bij die afschriften of uittreksels belang te hebben; terwijl ingevolge art. 426 van

gezegd Reglement de griffiers, die een afschrift of uittreksel van een vonnis afgeven vóór het geteekend is, in hunne bediening geschorst of daarvan ontzet kunnen worden, behoudens de vervolging tot straf ter zake van valschheid, zoo daartoe gronden zijn.

Eindelijk is bij art. 427 Inl. Regl., zoo als het gewijzigd is bij Stbl. 1872, no. 131 en bij Stbl. 1875, no. 145 bepaald, dat de griffiers, die niet stiptelijk voldoen aan de bepalingen, vervat in de artt. 195, 317*a*, 317*d*, 347 en 364 van dat Reglement en van die Staatsbladen, wegens elk verzuim eene boete van *f* 10 verbeuren, terwijl bij Stbl. 1875, no. 145 elke door hen begane overtreding van art. 317*c*, al. 2 van Stbl. 1872, no. 131 is bedreigd met eene boete van *f* 5.

27. In de residentiën, waar de functiën van omgaand regter zijn opgedragen aan de regtsgeleerde landraadpresidenten, worden de functiën van den griffier bij de regtbank van omgang, ingevolge art. 2 van Stbl. 1879, no. 106, waargenomen door den ambtenaar, die als griffier, adjunct- of buitengewoon substituut-griffier bij den landraad dienst doet.

28. Ten aanzien van den eed door de landraadgriffiers af te leggen, alvorens zij hunne bediening aanvaarden, gelden de voorschriften van de artt. 13 en 14 Regt. Org.

29. Bepalingen omtrent het kostuum dier griffiers, voor zoover zij in regten gegradueerd zijn, worden aangetroffen in Stbl. 1873, no. 50, en in Stbl. 1877, no. 111.

30. Bij landraden, bij welke organiek geen vaste griffier is aangesteld, worden de functiën van griffier waargenomen door den secretaris der residentie of een anderen beambte of ambtenaar, daartoe door den resident aangewezen, op wien alsdan, wat zijne bevoegdheden en verpligtingen betreft, de hiervoren vermelde bepalingen van toepassing zijn.

Bij zoodanige landraden mogen, blijkens Stbl. 1854, no. 6, zonder bijzondere voorkennis en goedkeuring van het Gouvernement, geene controleurs bij de landelijke inkomsten en cultures (thans bij het binnenlandsch bestuur) met de

functiën van griffier worden belast, dewijl dit in den regel niet zou kunnen geschieden, zonder nadeel voor 's lands belangen met betrekking tot de cultures en landelijke inkomsten, terwijl bij besluit, dd. 30 Januarij 1867, no. 14 (1), is bepaald, dat de functiën van griffier wel mogen worden opgedragen aan een bepaald bij name te noemen beambte, doch niet kunnen verbonden worden aan eenig ander ambt

Gewoonlijk worden gezegde functiën bij landraden, bij welke geen afzonderlijk griffier is aangesteld, opgedragen aan klerken, die volgens besluit, dd. 5 Augustus 1855, no. 5 (2), de werkzaamheden ter griffie behooren te beschouwen als hoofdbezigheid en zoo min mogelijk aan hun eigenlijken werkkring moeten onttrokken worden (3).

31. Ingevolge art. 6 Overgangsbep. behoeven de residentie-secretarissen, die als zoodanig en uit kracht hunner administratieve bediening als griffier optreden, niet afzonderlijk beëedigd te worden. De andere ambtenaren of beambten echter, die met de functiën van griffier worden belast, behooren voor zij als zoodanig dienst doen, overeenkomstig het bepaalde bij de artt. 13 en 14 Regt. Org. te worden beëedigd.

TWEEDE AFDEELING.

Regtsmagt.

32. De landraden zijn, ingevolge art. 94 Regt. Org., de gewone dagelijksche regters van de eigenlijk gezegde Inlanders en van alle met dezen gelijkgestelde personen, ook wanneer zij door Europeanen en met dezen gelijkgestelden in regten worden aangesproken.

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 1951.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 215.

(3) Bij circulaire, dd. 26 Julij 1865, no. 1 (Het Regt in N. I., dl. XXII, blz. 385 en vgg.), werden de hoofden van gewestelijk bestuur door het Hoog Geregtshof uitgenoodigd om afschrift van de besluiten, houdende aanwijzing van een fungerend griffier, aan het Hof te zenden.

Welke personen bij de invoering der wetgeving van 1848 tot elke dier twee categoriën van ingezetenen werden gerekend te behooren, blijkt uit de door art. 109 Reg. Regl. vervangen artt. 6, 7 en 8 Alg. bep. van wetg. Deze artikelen werden door de Commissie van 1839 ontworpen ter vervanging van de te voren bij verschillende indische wettelijke bepalingen gemaakte onderscheiding der ingezetenen in Christenen en Onchristenen, dewijl deze onderscheiding onnaauwkeurig werd geacht, als zijnde onder Onchristenen in den letterlijken zin des woords ook de Israëlieten begrepen, zoomede alle Europeanen, die tot geene christelijke gezindte behoorden.

Ingevolge art 109, al. 2 Reg. Regl. worden met Europeanen gelijkgesteld »alle Christenen en alle personen, niet vallende in de termen der volgende zinsnede," terwijl bij deze zinsnede is bepaald, dat »met Inlanders worden gelijkgesteld Arabieren, Mooren, Chinezen en allen die Mohamedanen of heidenen zijn."

De godsdienst is derhalve als criterium aangenomen voor de gelijkstelling met Europeanen of Inlanders.

Met eerstgenoemden worden gelijkgesteld alle Christenen, zonder onderscheid; met laatstgenoemden allen, die geene Christenen zijn, terwijl de wetgever blijkbaar met het doel om door eenige voorbeelden toe te lichten, wie als Onchristenen zijn te beschouwen uitdrukkelijk melding maakt van de Arabieren, Mooren (1) en Chinezen, wier nationaliteit medebrengt,. dat zij de christelijke godsdienst niet belijden.

---

(1) Onder Mooren, eertijds ook wel Mogolders genaamd, verstaat men hen, die tot de *mohamedaansche* bevolking behooren van de kust van Choromandel of wel van geheel Voor-Indië ten zuiden van den Ganges. Zie VALENTIJN: Oud en Nieuw Oost-Indien, dl. IV, stuk I, blz 244, en dl. V, stuk I, blz. 103 en vgg., zoomede de dissertatie van MR. H. A. BLUME: *Algemeene beschouwingen naar aanleiding van art.* 105, 106, 107 *en* 109 *Reg. Regl.*, Leiden 1857, blz. 189.

In de zoogenaamde *Nieuwe Bataviasche Statuten* is steeds sprake van „Mooren of Mahometanen en andere Inlandse Natien."

De vrij algemeen heerschende meening, dat met Mooren enkel personen van een bepaalden *landaard* worden aangeduid, is alzoo onjuist.

Wie als Europeanen zijn aan te merken, kan wel in geen geval twijfelachtig zijn (1).

Eenigzins minder duidelijk is de beteekenis van het woord: Inlanders. Gewoonlijk worden daaronder verstaan allen, die tot de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië behooren (2).

33. Bij voormeld art. 7 Alg. bep van wetg. werden uitdrukkelijk ook de zoogenaamde inlandsche Christenen met Europeanen gelijkgesteld (3). Op deze gelijkstelling werd echter nog vóór de invoering der wetgeving van 1848 teruggekomen en wel bij art. 3 Overgangsbep., bij hetwelk naar aanleiding van art 10 Alg. bep. van wetg. werd vastgesteld »dat, tot dat dienaangaande nader zal zijn voorzien, de tot de inlandsche bevolking behoorende Christenen over geheel Nederlandsch-Indië met opzigt tot het burgerlijk- en handelsregt, alsmede tot de strafwetgeving en de regtsbedeeling in het algemeen, geheel en al zullen blijven in hunnen tegenwoordigen regtstoestand

(1) Door een te Bagdad in Arabie geboren, en te Batavia woonachtigen handelaar, werd in der tijd beweerd, dat hij als onderdaan van den Sultan van Turkije, ingevolge het bij Stbl. 1864, no. 179, bedoelde verdrag behoorde tot de met de europesche gelijkgestelde bevolking; die bewering werd evenwel door den raad van justitie te Batavia verworpen bij beschikking, dd. 6 October 1871, bekrachtigd door het Hoog-Geregtshof bij beschikking, dd. 14 December van dat jaar (Wkbl. van het Regt, no. 438 en no. 444).

(2) Mr. L. W. C. Keuchenius: *Handelingen der Regering en der Staten-Generaal betreffende het Reglement op het beleid der Regering van N. I*, dl. III, blz. 747.

(3) Die bepaling kwam echter niet zonder tegenspraak tot stand; vooral werd daartegen bezwaar gemaakt door den gewezen Directeur van 's lands middelen en domeinen, J. van der Vinne, wiens oordeel over de inlandsche Christenen alles behalve gunstig was, gelijk onder anderen blijken kan uit de volgende in zijne nota van 28 December 1844 voorkomende zinsnede: „Deze zoogenaamde Christenen verschillen daarin alleen van de Inlanders dat zij gedoopt zijn, dat zij eenige Psalmen in het Maleisch weten op te dreunen, waarvan zij geen jota begrijpen, en dat zij des Zondags naar de christelijke kerk gaan om aldaar onder het gehoor meestal van eenen zendeling, te zitten slapen; overigens zijn zij in al hun doen en laten volmaakte Inlanders, of eigenlijk nog veel minder dan deze."

en zulks met dien gevolge, dat, voor zoover zij thans met de inlanders zijn gelijkgesteld, alle de in de nieuwe wetgeving omtrent deze laatsten gemaakte bepalingen ook op hen zullen toepasselijk zijn'' 1).

Krachtens dit voorschrift bleven dus de tot de inlandsche bevolking behoorende Christenen in denzelfden regtstoestand, waarin zij verkeerden vóór de invoering der nieuwe wetgeving, terwijl, voor zoover zij vroeger met Inlanders waren gelijkgesteld, de omtrent deze laatsten bij die wetgeving vastgestelde bepalingen op hen toepasselijk werden verklaard.

---

(1) Dit voorschrift, hetwelk in de eerste ontwerpen der Overgangsbepalingen niet voorkwam, heeft blijkbaar zijn ontstaan te danken aan het, ter gelegenheid van de vaststelling dier bepalingen, door den toenmaligen resident van Soerabaija bij missive, dd. 17 Junij 1847, aan den heer WICHERS gedaan voorstel om den Gouverneur-Generaal in overweging te geven, met gebruikmaking van de hem bij art. 10 Alg. bep. van wetg. toegekende bevoegdheid, te verklaren dat, in afwijking van art. 7, no. 1 dier bepalingen, de javaansche Christenen in de residentie Soerabaija zouden worden gelijkgesteld met Inlanders. Eene dergelijke bepaling achtte bedoelde resident noodig, op grond:

dat in de residentie Soerabaija twee gemeenten van javaansche Christenen waren, de eene te Ngoro en de andere te Wijoeng, wier leden wel is waar sommige der voorschriften van het christendom beleden, doch in het burgerlijke nog steeds de mohamedaansche of liever javaansche gebruiken en verordeningen opvolgden, hetwelk van hunne zamenleving in dezelfde dessa's met hunne zoogenaamde mohamedaansche landgenooten, een noodzakelijk gevolg was;

dat de gelijkstelling dier lieden met Europeanen hun meerdere verpligtingen zou opleggen, dan waaraan zij onderworpen waren geweest, zoo als bij voorbeeld de opvolging der bepalingen op den burgerlijken stand, het bekostigen van notarissen en procureurs om hunne transactiën en quaestiën tot stand te brengen en te beslissen, zoodat die gelijkstelling in hun eigen belang niet wenschelijk te achten was; en

dat bovendien een overwegend bezwaar hierin gelegen was, dat bedoelde Inlanders aan eene hoogere regtsmagt onderworpen zouden zijn, dan hunne mohamedaansche landgenooten, welk begin van emancipatie hen ongetwijfeld leiden zou tot het denkbeeld, dat zij niet meer even als de overige Javanen, gehouden waren tot gehoorzaamheid aan hunne mohamedaansche hoofden, den verpligten cultuurarbeid en het praesteren van heerendiensten, terwijl dat denkbeeld welligt velen zoude overhalen om in naam tot de christelijke godsdienst over te gaan, tot onberekenbaar nadeel voor de Regering, kostende het toch somtijds reeds veel moeite om de javaansche Christenen aan hunne verpligtingen te houden.

De vraag, aan de regtsmagt van welken regter de inlandsche Christenen vóór de invoering der nieuwe wetgeving onderworpen waren, heeft, vooral in vroegere jaren, tot vrij veel verschil van gevoelen aanleiding gegeven. Op grond, dat volgens den geest en de strekking der vóór 1848 op Java geldende bepalingen, onder de benaming van Inlanders in den regel zouden zijn bedoeld de zoodanigen, die geene Christenen waren, meenden sommigen, dat de inlandsche Christenen op Java, onverschillig of zij tot de javaansche dan wel tot eenige andere inheemsche bevolking behoorden, onderworpen waren aan de regtsmagt der europesche regtbanken (1). Deze meening werd evenwel volstrekt niet algemeen gedeeld. Zelfs schijnt het, dat bedoelde wettelijke bepalingen vóór de invoering der nieuwe wetgeving *meestal* in een tegenovergestelden zin zijn uitgelegd en dat destijds de tot de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië behoorende Christenen, ook op Java, in allen deele op ééne lijn werden gesteld met niet-Christen Inlanders (2).

Dan hoe dit zijn moge, zeker is het, dat laatstvermelde zienswijze in den loop der jaren meer en meer de overhand heeft verkregen (3), en dat de leer, dat gezegde Christenen

---

(1) Bij arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 23 October 1839 (Het Regt in N. I., dl. IV, blz. 114), werd beslist, dat een inlandsch Christen van Depok voor den raad van justitie te Batavia behoorde teregt te staan, terwijl eveneens bij arresten, dd. 28 Februarij 1850, en dd. . . Januarij 1851 (Het Regt in N. I., dl. IV, blz. 102 en vgg., en dl. V, blz. 59 en vgg.), werd uitgemaakt, dat op Java van misdrijven door inlandsche Christenen uit de Molukken gepleegd, kennis moest worden genomen door de raden van justitie.

Laatstbedoelde Christenen waren echter in hun eigen land, krachtens de daar vigerende bijzondere bepalingen, ter zake van misdrijf, onderworpen aan de regtsmagt der inlandsche regtbanken.

(2) Zie het opstel van Mr. P. B(RUNSVELD) v(an) H(ulten): *Overzigt der wettelijke bepalingen omtrent de regtspleging voor de landraden op Java en Madura, regtsprekende in zaken van misdrijf*, in Het Regt in N. I., dl. I, blz. 196, § 40.

(3) Vergl. onder anderen het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 12 Februarij 1856 (Het Regt in N. I., dl. XII. blz. 288), en het vonnis van den landraad te Meester-Cornelis, dd. 24 Maart 1875 (Het Regt in N. I., dl. XXV, blz. 454 en vgg.).

vóór 1848 aan de regtsmagt der inlandsche regtbanken onderworpen waren, thans algemeen als juist wordt aangenomen.

Ingevolge art. 3 Overgangsbep. zouden dus alle zaken van die Inlanders tot de kennisneming van bedoelde regtbanken behooren

Intusschen is dat artikel, naar veler meening (1) vervangen door art. 109, al. 4 Reg. Regl, luidende als volgt: »De inlandsche Christenen blijven onderworpen aan het gezag der inlandsche hoofden, en met opzigt tot regten, lasten en verpligtingen, aan dezelfde algemeene, gewestelijke en gemeentelijke verordeningen en instellingen, als de inlanders die het Christendom niet belijden." Die meening komt mij evenwel voor niet boven alle bedenking te zijn verheven. Immers het woord *regten*, hetwelk ook volgens het gewone spraakgebruik iets anders beteekent dan *regtstoestand*, kan, in verband met de daarop volgende woorden *lasten* en *verpligtingen*, wel op geene andere regten betrekking hebben dan op de zoodanige, welke van *zuiver* publiekregtelijken aard zijn, zoo als bij voorbeeld het bij art. 71 Reg. Regl. gehandhaafde regt der inlandsche gemeenten, om, behoudens de goedkeuring van het gewestelijk gezag, hare eigene hoofden en bestuurders te kiezen. Deze opvatting van gezegde bepaling schijnt ook geheel in over-

---

Voor inlandsche Christenen uit de Molukken werd echter veelal eene uitzondering gemaakt, getuige onder anderen het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 28 Junij 1872, te vinden in het Wkbl. van het Regt, no. 537. Welke omstandigheid aanleiding heeft gegeven tot de meening, dat voor die Christenen bijzondere regelen golden, krachtens welke zij voor de europesche regtbanken behoorden teregt te staan, is mij echter niet gebleken.

(1) Zie onder anderen de beschikkingen van den raad van justitie te Batavia, dd. 25 Mei 1870 (Wkbl. van het Regt no. 372) en dd. 28 Maart 1877 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 386 en vgg.), het opstel van Mr. A. Th. H(eijligers): *De rechtstoestand der niet Europeesche Christenen*, opgenomen in dl. XXIX, blz. 287 en vgg. van Het Regt in N. I., zoomede het door Mr. L. W. C. van den Berg uitgebragte praeadvies over de zoogenaamde gemengde huwelijken, voorkomende in de *Handelingen der Nederlandsch-Indische Juristen-Vereeniging* van 1887.

eenstemming te zijn met den wil des wetgevers, die, toen hij de tegenwoordige redactie van art. 109 Reg. Regl. voorstelde, ondubbelzinnig als zijne bedoeling te kennen gaf, dat de voorschriften betreffende den regtstoestand der inlandsche Christenen, voorkomende in de publicatie van 3 Maart 1848 (Stbl. no. 10 van dat jaar), bij voortduring van kracht zouden blijven (1). Naar het mij voorkomt bestaat er dus allezins grond om aan te nemen, dat art. 3 Overgangsbep. tengevolge van het bepaalde bij art. 109, al. 4 Reg. Regl niet vervallen en nog steeds van kracht is.

34. Herhaaldelijk heeft zich de vraag voorgedaan of tot de inlandsche Christenen ook gerekend moeten worden te behooren de met de Inlanders gelijkgestelde personen (Vreemde-Oosterlingen), die het christelijk geloof belijden, met andere woorden of voor deze laatsten de uitzonderende bepaling ook geldt, krachtens welke de inlandsche Christenen in hun vroegeren regtstoestand zijn gehandhaafd. Die vraag is meermalen bevestigend beantwoord (2), op grond dat de voor Inlanders gemaakte wettelijke verordeningen, waar het tegendeel niet bepaald is, ook toepasselijk zijn op de met hen gelijkgestelden. Hetzelfde echter geldt met opzigt tot de met Europeanen gelijkgestelden,

---

(1) Zie Mr. Keuchenius: *Handelingen enz.*, dl. II, blz. 537 en 538 ad art. 105 (112 nieuw).

(2) Zie de beschikkingen van den raad van justitie te Batavia, dd. 25 Mei 1870 (Wkbl. van het Regt, no. 372), dd. 17 November 1874 (Het Regt in N. I., dl. XXIV, blz. 120 en vgg.) en dd. 28 Maart 1877 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 386 en vgg), het vonnis van dien raad, dd. 17 October 1868 (Wkbl. van het Regt, no. 285), zoomede het in de derde noot op blz. 24 aangehaalde vonnis van den landraad te Meester-Cornelis, dd. 24 Maart 1875. Vergl. voorts *Het Wetboek van Strafregt voor Inlanders in N. I.* door Mr. T. H. der Kinderen, blz. 109, en Bijbl. op het Stbl., no. 4257, zoomede het opstel van Mr. A. Th. H(eijligers): *De rechtstoestand der niet Europeesche Christenen* en dat van Mr. G. J. Keizer: *Is de boedel van een tot het Christendom overgeganen Chinees onderworpen aan de belasting op de legaten en collaterale successiën, bedoeld in de Ordonnantie gearresteerd bij de Resolutie der Hooge Regering van 3 Lentemaand 1810?* in Het Regt in N. I., dl. XXIX, blz. 287 en vgg., en dl. XL, blz. 1 en vgg.

die eveneens onderworpen zijn aan dezelfde wettelijke verordeningen als Europeanen, terwijl de eerste ten aanzien der gelijkstelling in acht te nemen regel, welke zelfs het verschil tusschen Europeanen en Inlanders opheft, voorschrijft, dat alle Christenen zijn gelijkgesteld met Europeanen. Op dien bij art. 109, al. 2 Reg. Regl. gehuldigden regel nu moet art. 3 Overgangsbep., mijns inziens, geacht worden eene uitzondering te bevatten, welke even als elke uitzondering van strikte toepassing is, en zoo meen ik, dat het voorschrift van gezegd art. 3, waarbij uitsluitend sprake is van tot de *inlandsche* bevolking behoorende Christenen, niet mag worden uitgebreid tot de het christelijk geloof belijdende, met Inlanders gelijkgestelde personen. Deze personen zijn dus, mijns inziens, even als de Europeanen, met wie zij gelijkgesteld zijn, onderworpen aan de regtsmagt der europesche regtbanken (1).

35. De bij art. 94 Regt. Org. omschreven regtsmagt der landraden is, wat burgerlijke zaken betreft, in 1855 aanmerkelijk ingekrompen. Bij de in Stbl. no. 79 van dat jaar opgenomen ordonnantie toch is een groot deel der europesche wetgeving, dat wil zeggen der oorspronkelijk alleen en uitsluitend voor de Europeanen en met hen gelijkgestelden vastgestelde wettelijke bepalingen (2), op de met Inlanders gelijkgestelde personen, Vreemde-Oosterlingen, toepasselijk verklaard en tevens bepaald, dat die personen in burgerlijke en in handelszaken onderworpen zijn aan de regtsmagt der europesche regtbanken, voor zoover de regtsvorderingen zijn gegrond op de op hen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving.

---

(1) Zie het bekende arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 Maart 1869 (Wkbl. van het Regt, no. 304). Vergl. voorts de arresten van het Hof, dd. 9 Mei 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 207 en vgg., en Wkbl. van het Regt, no. 1047) en dd. 27 Januarij 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 182 en vgg. en no. 1703 Bijbl. op het Stbl., zoomede *Het Strafregt in Nederlandsch-Indië*, door Mr. W. de Gelder, dl. I, blz. 52 en vgg.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 13 December 1883, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 106 en vgg.

Ingevolge besluit van 7 Maart 1886, no. 19 (1) worden genoemde personen, ook al voeren zij den staat van Inlander en al belijden zij het mohamedaansche geloof, niet als Inlanders aangemerkt, maar blijven zij Vreemde-Oosterlingen.

Onder die Oosterlingen worden, luidens art. 9 van gezegde ordonnantie »ter plaatse van hun oponthoud, gerangschikt, alle *Inlanders*, landzaten of inboorlingen van den *Nederlandsch-Indischen Archipel*, die zich buiten het gewest, van waar zij oorspronkelijk afkomstig zijn, ophouden, buiten de leiding van de plaatselijke hoofden der inheemsche bevolking, en zonder zich met haar te hebben vermengd."

Behalve in bedoelde ordonnantie worden in nog eenige andere wettelijke verordeningen en bepalingen, waarvan hieronder melding zal worden gemaakt, uitzonderingen aangetroffen op den bij art. 94 Regt. Org. vastgestelden regel.

36. Ingevolge art. 6 Regt. Org. moeten de aan de regtsmagt van den landraad onderworpen personen, die in dezelfde burgerlijke of strafzaak betrokken zijn met personen, onderworpen aan de regtsmagt eener regtbank, welke hooger in rang is, gezamenlijk met laatstbedoelde personen voor die hoogere regtbank teregtstaan.

Indien echter vóór den aanvang van het onderzoek ter teregtzitting de connexiteit komt te vervallen ten gevolge van den dood of de afwezigheid van hem, door wien de medegedaagden of medebeklaagden aan hun dagelijkschen regter zijn onttrokken, herleeft de gewone regtsmagt en moeten die medegedaagden of medebeklaagden weder naar hun eigen regter worden verwezen (2).

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 4260.

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 25 Maart 1863 (Het Regt. in N. I., dl. XXI, blz. 329 en 330), zoomede het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 18 Maart 1875 (Het Regt in N. I., dl. XXVI, blz. 200 en vgg., en no. 615 Wkbl. van het Regt).

Eene uitzondering op art. 6 Regt. Org. wordt gevonden in het tweede

37. Bovendien kunnen in sommige gevallen zij, die in eersten aanleg aan de regtsmagt van den landraad onderworpen zijn, hunne geschillen, met voorbijgang van den landraad, door den hoogeren regter doen beslechten. Krachtens art. 128 Regt. Org. staat het hun námelijk vrij om hunne voor hooger beroep vatbare vorderingen, wanneer zij daaromtrent met hunne tegenpartij zijn overeengekomen, dadelijk te onderwerpen aan de raden van justitie, welke alsdan in die zaken in het hoogste ressort uitspraak doen.

38 Voorts is bij art. 416 Inl. Regl. aan bedoelde personen de bevoegdheid toegekend om hunne geschillen door scheidsmannen te doen uitwijzen.

Van die bevoegdheid werd geen gewag gemaakt in het ontwerp van Mr. Wichers. Deze echter wees, blijkens het advies van het Hoog-Geregtshof van den 21sten Februarij 1848, in de vergadering van dit collegie op bedoelde leemte, terwijl hij de vraag opperde of het niet noodig ware in het Reglement eene bepaling op te nemen nopens het onderzoeken en afdoen van geschillen door scheidslieden. De daarop over die vraag gevoerde beraadslaging leidde tot de slotsom, dat het nuttig zoude zijn te bepalen dat, in geval Inlanders en met hen gelijkgestelde personen hunne geschillen aan de uitspraak van scheidsmannen mogten willen onderwerpen, zij zich te dien aanzien zouden hebben te gedragen naar de voorschriften der europesche regtspleging.

De in dien zin ontworpen bepaling werd vervolgens onveranderd gearresteerd.

39. Met inachtneming van het vorenstaande hebben de landraden op Java en Madura te oordeelen:

A. *In burgerlijke zaken:*

I. In eersten aanleg en tevens in het hoogste ressort:

---

lid van art. 108 van die Organisatie, volgens hetwelk in het daarbij vermelde geval van connexiteit niet door den hoogeren regter, den landraad, maar door den lageren, het residentiegeregt, van de zaak kennis moet worden genomen.

a. Over alle persoonlijke, zakelijke en gemengde regtsvorderingen, door wie ook ingesteld tegen Inlanders of met dezen gelijkgestelde personen, wanneer de waarde der vordering het bedrag van *f* 500 niet overtreft en niet blijkt dat zij *f* 50 of minder beloopt (artt. 95, no. 1 en 96, no. 1 Regt. Org. in verband met de artt. 1 en 2 van Stbl. 1887, no. 153), — met uitzondering:

1o. *Van zaken, waarin de gedaagden, krachtens wettelijke voorschriften of ten gevolge van vrijwillige overeenkomst, aan de europesche wettelijke bepalingen zijn onderworpen* (artt. 95, no. 1, 108, no. 1 en 124, no. 2 Regt. Org., zoomede art. 9 Overgangsbep.).

Ingevolge art. 1 der ordonnantie, opgenomen in Stbl. 1855, no. 79 is, zooals reeds werd opgemerkt, een groot deel der europesche wetgeving toepasselijk op de Vreemde-Oosterlingen, die, blijkens art. 8 van die ordonnantie, onderworpen zijn aan de regtsmagt der europesche regtbanken, voor zoover de tegen hen ingestelde regtsvorderingen gegrond zijn op de op hen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving

Het voorschrift, vervat in art. 8 van Stbl. 1855, no. 79, geldt evenwel, blijkens Stbl. 1877, no. 140, niet voor regtsvorderingen tot betaling van belasting, verschuldigd door Vreemde-Oosterlingen. Ten aanzien dier regtsvorderingen is alzoo de algemeene regel, dat de landraad de gewone dagelijksche regter is van de met Inlanders gelijkgestelde personen, gehandhaafd (1).

Wat voorts de onderwerping bij vrijwillige overeenkomst aan de europesche wettelijke bepalingen betreft, die onderwerping moet, ingevolge art. 13 Alg. bep. van wetg., bij dezelfde acte

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 31 Augustus 1882 (Het Regt in N. I., dl. XXXIX, blz. 198 en vgg.).

geschieden, welke van de gedane handeling of aangegane verbindtenis wordt opgemaakt, of wel bij eene afzonderlijke authentieke of onderhandsche acte. Die onderwerping kan dus niet algemeen zijn (1), terwijl zij alleen regtsgevolgen kan hebben tegenover hem, die bij zoodanige acte partij geweest is (2).

2o. *Van geschillen in zaken van prijzen en buit, die door schepen van oorlog van den staat, worden achterhaald en opgebragt, mitsgaders van alle geschillen, welke tusschen de nemers onderling deswege ontstaan* (artt. 95, no. 1 en 125, no. 1 Regt. Org.).

Bij art. 95, no. 1 Regt. Org. is ook nog sprake van prijzen en buit, achterhaald en opgebragt door schepen bij particulieren uitgerust en van commissiën of *lettres de marque* voorzien; daar echter Nederland op den 7den Junij 1856 is toegetreden tot het zoogenaamde traktaat van Parijs, gesloten op den 16den April van dat jaar, waarbij de kaapvaart werd afgeschaft, kan het geval dat op die wijze prijzen en buit worden achterhaald en opgebragt, zich thans niet meer voordoen.

3o. *Van zee- en strandvonden* (artt. 95, no. 1 en 125, no. 2 Regt. Org.).

4o. *Van regtsvorderingen, ingesteld tegen inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten, zoolang zij niet als zoodanig afgetreden of uit hun ambt ontslagen zijn* (artt. 1 en 2 van Stbl. 1867, no. 10).

De onder nos. 2, 3 en 4 vermelde vorderingen behooren tot de kennisneming van de raden van justitie.

(1) Eene uitzondering op dien regel vindt men in art. 15 Overgangsbep.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Februarij 1879 (Het Regt in N. I., dl. XXXII, blz. 164 en vgg.).

5o. *Van de tusschen Inlanders of tusschen met dezen gelijkgestelde personen van gelijken landaard gerezene burgerlijke geschillen, welke volgens de godsdienstige wetten of de zeden en oude herkomsten van die personen ter beslissing staan van hunne priesters en hoofden* (art. 3 Regt. Org. en Stbl. 1882, no. 152.)

b. Over alle regtsvorderingen, de som of waarde van *f* 50 niet te boven gaande, ingesteld door Europeanen of met dezen gelijkgestelde personen tegen eigenlijk gezegde Inlanders, met uitzondering van de onder *a*, no. 4 genoemde (artt. 79, 83, no. 1, 87, 95, no. 4, en 96, al. 2 Regt. Org.).

Het behoeft hier wel te naauwernood vermelding, dat de Vreemde-Oosterlingen, al is een groot gedeelte der europesche wetgeving op hen toepasselijk verklaard, daarom niet met Europeanen zijn gelijkgesteld.

c. Over alle regtsvorderingen, uitgezonderd die onder *a*, no. 5, loopende over eene som of waarde van hoogstens *f* 50, door wie ook ingesteld tegen met Inlanders gelijkgestelde personen, voor zooveel die vorderingen *niet* zijn gegrond op de op laatstbedoelde personen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving (artt. 95, no. 5 en 96, al. 2 Regt. Org. en art. 8 Stbl. 1855, no. 79).

Bovendien oordeelen de landraden in de residentie Batavia:

Over alle regtsvorderingen (met uitzondering van die bedoeld bij *a*, nos. 4 en 5) de som of waarde van *f* 50 niet te boven gaande, tegen eigenlijk gezegde Inlanders ingesteld door personen van dien landaard of met hen gelijkgestelden (artt. 79, 83, no. 1, 87 en 88, al. 1, 2 en 4 Regt. Org.) (1).

---

(1) Vroeger werden in de residentie Madura de vorderingen tusschen de inboorlingen des lands beneden de som of waarde van *f* 20, ingevolge Gouvernements besluit, dd. 13 Julij 1877, no. 12, te vinden in het Bijbl. op het Stbl., no. 3303 en in Het Regt in N. I., dl. XXIX, blz. 281 en

II. In eersten aanleg, behoudens hooger beroep aan den raad van justitie:

Over alle persoonlijke, zakelijke en gemengde regtsvorderingen, door wie ook ingesteld tegen Inlanders of met dezen gelijkgestelde personen, wanneer niet blijkt dat de waarde der vordering *f* 500 of minder bedraagt, behoudens evenwel de uitzonderingen, onder **I**, lett. *a* vermeld (artt. 95, no. 1 en 96, no. 1 Regt. Org. in verband met de artt. 1 en 2 van Stbl. 1887, no. 153), zoomede met uitzondering van de geschillen, waaromtrent door partijen is overeengekomen, dat zij raauwelijks gebragt zullen worden voor den raad van justitie (art. 128 Regt. Org.).

III. In hooger beroep:

Over alle door de regentschapsgeregten in eersten aanleg gewezen vonnissen (art. 83 en 98 Regt. Org. en Stbl. 1883, no. 135).

B. *In zaken van misdrijf:*

Over alle misdrijven, gepleegd door Inlanders of daarmede gelijkgestelde personen, met uitzondering:

1o. *Van moord* (art. 212 Strafw. Inl.), *moedwilligen doodslag* (art. 211 Strafw. Inl.), *menschenroof* (art. 258 en vgg. Strafw. Inl.), *brandstichting* (art. 357 Strafw Inl.), *het bedriegelijk namaken, vervalschen of besnoeijen van muntspeciën, wettigen koers hebbende in Nederlandsch-Indië, of wel het met kennis in omloop brengen van zoodanige nagemaakte, vervalschte of besnoeide muntspeciën* (art. 87

---

vgg., door de regenten alleen beslist, terwijl de geschillen tusschen Madureezen onderling, loopende over eene waarde van niet minder dan *f* 20 en niet meer dan *f* 50, ter kennisneming stonden van de kraton- of regentschapsraden te Bangkalan en te Sampang en van den raad samoedana te Soemenap, behoudens het door de assistent-resident op die collegies uit te oefenen toezigt. Bij Stbl. 1883, no. 135 zijn echter de voor Java geldende bepalingen betreffende de distrikts- en regentschapsgeregten ook voor de residentie Madura toepasselijk verklaard. — Zie verder Stbl. 1885, no. 144 en no. 145.

en vgg. Strafw. Inl.), *het bedriegelijk namaken of vervalschen van bankpapier of eenig op hoog gezag in omloop gebragt papieren geld of wel het met kennis in omloop brengen van alzoo nagemaakt of vervalscht bankpapier of papieren geld* (art. 93 en vgg. Strafw. Inl.), *landverraad* (art. 39 en vgg. Strafw. Inl.), *oproer* (art. 52 en vgg. Strafw. Inl.), *diefstal in vereenigde of gewapende benden of met geweld gepleegd* (art. 299 en vgg Strafw. Inl.), *en in het algemeen van alle zoodanige misdrijven, welke met den dood of met de straf naast die des doods* (art. 5, no. 1 en no. 2 Strafw. Inl.) *kunnen worden gestraft* (artt. 95, no 2 en 105, no. 1 Regt. Org.).

2o. *Van gewelddadig verzet* (art. 145 en vgg. Strafw. Inl.) *en het plegen van dadelijkheden* (art. 165 en vgg Strafw. Inl.) *tegen het openbaar gezag, bloedstorting of kwetsing te weeg gebragt hebbende* (artt. 95, no. 2 en 105, no. 2 Regt. Org.).

3o. *Van knevelarij* (art. 122 Strafw. Inl.) *en misbruik van gezag* (art. 131 en vgg. Strafw. Inl.), *gepleegd door inlandsche ambtenaren, beneden den rang van distriktshoofd* (artt. 95, no. 2 en 105, no. 3 Regt. Org.).

Al de onder nos. 1, 2 en 3 vermelde misdrijven behooren, behalve wanneer zij begaan zijn door de onder no. 4 te vermelden personen, tot de competentie der regtbanken van omgang.

4o. *Van de misdrijven, gepleegd door:*

a *inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten, onverschillig of zij al dan niet als zoodanig afgetreden of uit hun ambt ontslagen zijn* (artt. 2 en 3, lett. *a* van Stbl. 1867, no. 10) (1);

b. *vrouwen, bloedverwanten en aangehuwden tot den vierden graad ingesloten, zoo wettige als onwettige,*

---

(1) Onder de hier vermelde categoriën van inlandsche grooten en hoofden zijn de patih's niet begrepen. Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Maart 1884, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. XLIII, blz. 54 en vgg. en in no. 1101 Wkbl. van het Regt.

van de onder lett. a genoemde vorsten en hoofden (art. 3, lett. *b* van Stbl. 1867, no. 10);

c. *Inlanders, die regt hebben op het voeren van den vorstentitel, ofschoon zelf nooit geregeerd hebbende* (Stbl 1869, no. 27);

d. *patihs, distriktshoofden en andere inlandsche hoofden, die, onder welken titel ook, over de eigenlijke inlandsche bevolking een gelijk of een hooger gezag dan de distriktshoofden uitoefenen, ondercollecteurs, hoofdpriesters, hoofddjaksa's en djaksa's, zoomede hunne adjuncten, en de priesters, die als permanente adviseurs zitting hebben in de inlandsche regtbanken, door een europeschen ambtenaar voorgezeten, en leden der inlandsche regtbanken, allen zoolang zij in werkelijke dienst zijn* (1) (art. 3, lett. *c* van Stbl. 1867, no. 10 en Stbl 1869, no. 101).

5o. *Van zeeroof* (artt 95, no. 2 en 129, no. 2, lett. *a* Regt. Org. en Stbl. 1876, no. 279).

6o. *Van de misdrijven aangaande prijzen en buiten, welke door schepen van oorlog van den Staat zijn achterhaald en opgebragt* (art. 95, no. 2 en art. 129, no. 2, lett. *b* Regt. Org., zoomede Stbl. 1877, no. 284).

7o. *Van de overtredingen der wettelijke bepalingen op het stuk van den slavenhandel* (art. 129, no. 2. lett. *c* Regt. Org., artt. 19, 20 en 21 van Stbl. 1825, no. 44 en Stbl. 1877, no. 180).

8o. *Van de misdrijven ter gelegenheid van faillissement en bij kennelijk onvermogen of bij surséance van betaling, begaan door Vreemde-Oosterlingen, op wie de wettelijke bepalingen ten aanzien dier misdrijven zijn toepasselijk verklaard* (Stbl. 1872, no. 21).

De hier bedoelde wettelijke bepalingen zijn op de Vreemde-Oosterlingen toepasselijk verklaard bij art. 1, no. III der ordonnantie van Stbl. 1855, no. 79. Die

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 16 Augustus 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLI, blz. 289 en vgg.) en dat van den 14den April 1887 (Het Regt in N. I. dl. XLVIII, blz. 853 en vgg.).

bepalingen zijn echter vervallen bij de invoering van het Wetboek van Strafregt voor Inlanders, hetwelk in art 318 en vgg. strafbepalingen tegen gezegde misdrijven bevat.

9o. *Van de misdrijven door middel van drukwerken gepleegd* (art. 31 van Stbl 1856, no. 74).

Van de onder nos. 4, 5, 6, 7, 8 en 9 opgenoemde misdrijven moet kennis worden genomen door de raden van justitie.

De vonnissen van vrijspraak in zaken van misdrijf door de landraden gewezen, zijn, blijkens art. 316 Inl. Regl., aan geenerhande voorziening onderhevig, terwijl van de vonnissen van veroordeeling in die zaken gewezen, zoowel door den inlandschen officier van justitie bij den landraad, als door den veroordeelde in revisie kan worden gekomen bij het Hoog-Geregtshof (Stbl. 1872, no. 130 en no. 131).

C. *In zaken van overtreding:*

I. In eersten aanleg en tevens in het hoogste ressort:

a. Over overtredingen van politie en van plaatselijke keuren, mitsgaders van wettelijke bepalingen van algemeenen aard, gepleegd door Inlanders of met dezen gelijkgestelde personen, wanneer het hoogste bedrag der daartegen bedreigde geldboete niet meer dan *f* 500 beloopt, en geene andere zwaardere straf, hetzij gelijktijdig met, hetzij zonder eenige geldboete, noch verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen op de overtreding is gesteld (artt. 95, no. 3 en 96, no. 2 Regt. Org.), — met uitzondering:

1o. *Van klagten tegen Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen wegens overtredingen, waarop geene zwaardere straf is gesteld dan eene geldboete van f 100 of ten arbeid stelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon*

van ten hoogste drie maanden, dan wel gevangenis voor den tijd van hoogstens acht dagen (artt. 95, no. 3 en 110 Regt. Org., Stbl. 1870, no. 152 en art. 5, nos. 6, 7 en 8 Strafw. Inl.).

De hier bedoelde zaken moeten ter politierol behandeld en afgedaan worden, met uitzondering van:

aa. Klagten tegen eigenlijk gezegde Inlanders (de hiervoren onder no. 4 *van lett.* **B** *genoemde uitgezonderd), ingebragt door personen van dien landaard of met hen gelijkgestelden ter zake van het uiten van scheldwoorden en mondelinge beleedigingen in het algemeen, waartegen eene geldboete van hoogstens f* 3 *is bedreigd.*

Deze klagten behooren op Java en Madura (behalve in de Vorstenlanden en in de residentie Batavia, waar zij ter politierol worden beregt), ingevolge de artt. 80, 87 en 95, no. 3 Regt. Org. in verband met Stbl. 1870, no. 152 en Stbl 1883, no. 135, tot de competentie der distriktsgeregten.

bb. Klagten tegen eigenlijk gezegde Inlanders (de hiervoren onder no. 4 *van lett.* **B** *genoemde uitgezonderd), ingebragt door personen van dien landaard of met hen gelijkgestelden ter zake van verwonding van vee, van veronachtzaming van het onderhoud van bruggen, wachthuizen, paggers en dergelijke, van verwaarloozing van het onderhoud van straten, wegen, waterleidingen en rivieren, van het laten losloopen van vee of honden, wanneer daardoor schade veroorzaakt is, van het niet opkomen bij- en het niet betrekken van wachten en het niet of niet behoorlijk vervullen van andere dienstpligtigheden, van vechterijen en van andere geringe overtredingen, waarvan*

de kennisneming niet bepaaldelijk aan een anderen regter is opgedragen en waartegen geene zwaardere straf is bedreigd dan eene geldboete van niet meer dan f 10 of gevangenis van hoogstens zes dagen (1).

Deze klagten behooren, met uitzondering van die betreffende overtredingen in zaken van pachten en belastingen, op Java en Madura (behalve in de Vorstenlanden en in de residentie Batavia, waar zij ter politierol worden beregt), ingevolge de artt. 83, no. 2, 87 en 95, no. 3 Regt. Org. in verband met Stbl. 1870, no. 152 en Stbl. 1883, no. 135, tot de competentie der regentschapsgeregten.

cc. *Klagten ter zake van de geringe overtredingen, bedoeld bij art.* 116, *no.* 2 *Regt. Org.*

2o. *Van overtredingen, gepleegd door de hiervoren onder no.* 4 *van lett.* **B** *genoemde personen* (artt. 2 en 3 van Stbl. 1867, no. 10).

Die overtredingen staan, voor zooveel de inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten betreft, die niet als zoodanig afgetreden of uit hun ambt ontslagen zijn, ter kennisneming van de raden van justitie, terwijl overigens evenbedoelde personen, naar gelang de hun ten laste gelegde overtreding al dan niet valt in de omschrijving van art. 108, no. 2 Regt. Org., voor het residentiegeregt of den raad van justitie teregt moeten staan.

---

(1) Beschadiging van bruggen, wachthuizen, paggers en dergelijke is aan de kennisneming der regentschapsgeregten onttrokken, dewijl daartegen bij art. 3, no. 9 van Stbl. 1872, no. 111 eene geldboete van f 27 tot f 60 is bedreigd, terwijl alle kleine dieverijen thans, ingevolge art. 317, al. 2 Strafw. Inl. in verband met Stbl. 1870, no. 152, ter politierol gestraft moeten worden.

3o. *Van overtredingen door middel van drukwerken gepleegd* (art. 31 van Stbl. 1856, no. 74).

4o. *Van overtredingen der bepalingen* (*vastgesteld bij Stbl* 1869, *no.* 12) *tot voorkoming van aanvaringen op zee* (Stbl. 1883, no. 64).

De onder no. 3 en no. 4 vermelde overtredingen behooren tot de competentie der raden van justitie.

b. Over de zooeven onder *aa* en *bb* vermelde klagten, wanneer die tegen eigenlijk gezegde Inlanders (de onder no. 4 van lett. **B** genoemde uitgezonderd) zijn ingebragt door Europeanen of daarmede gelijkgestelde personen (artt. 80, 83, no. 2, 87, 95, no. 4 en 96, al. 2 Regt. Org.).

c. Over de onder *aa* en *bb* vermelde klagten, wanneer die tegen met Inlanders gelijkgestelde personen (de onder no. 4 van lett. **B** genoemde uitgezonderd), door wie ook, zijn ingebragt (artt 95, no. 5 en 96, al. 2 Regt. Org.).

II. In eersten aanleg, behoudens hooger beroep aan den raad van justitie:

Over overtredingen van politie en van plaatselijke keuren, mitsgaders van wettelijke bepalingen van algemeenen aard, gepleegd door Inlanders of daarmede gelijkgestelde personen, en niet vallende in de onder **I,** *a* vermelde uitzonderingen, voor zoover zij hier van toepassing kunnen zijn, wanneer het hoogste bedrag der bedreigde geldboete meer dan *f* 500 beloopt, of, hetzij gelijktijdig met, hetzij zonder eenige geldboete, eene andere zwaardere straf of wel verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen op de overtreding is gesteld (artt. 95, no. 3 en 96, no. 2 Regt. Org.).

III. In hooger beroep:

Over alle door de regentschapsgeregten in eersten aanleg gewezen vonnissen (artt. 83 en 98 Regt. Org. en Stbl. 1883, no. 135).

HOOFDSTUK II.

Regtspleging in burgerlijke zaken in eersten aanleg.

EERSTE AFDEELING.

Regtsvordering.

40. Onder regtsvordering of actie verstaat men het regtsmiddel, waardoor iemand de tusschenkomst des regters tegen een bepaald persoon inroept om dezen tot erkenning van een beweerd regt en tot voldoening van hetgeen hij schuldig is, te noodzaken. Om zoodanige vordering met vrucht te kunnen instellen, is het noodig, dat feiten of omstandigheden bestaan en worden aangevoerd, waaraan de als regt geldende wetten, instellingen of gebruiken het beweerde regt als gevolg verbinden. Elke vordering moet dus een feitelijken en een regterlijken grondslag hebben (1).

Gewoonlijk worden de actiën in drie hoofdsoorten verdeeld, namelijk in persoonlijke, zakelijke en gemengde. Blijkens art. 95, no. 1 Regt. Org. geldt die verdeeling ook voor de regtspleging bij de landraden.

Bovendien wordt in art. 184, al. 1 Inl. Regl. ter loops melding gemaakt van geschillen over bezitregt. De wetgever van 1848 heeft dus ook voor Inlanders, geheel in overeenstemming met hunne regtsbegrippen, het bezit erkend, hoewel dit volgens het mohamedaansche regt steeds onwettig is en op zich zelf geene aanspraak geeft om daarin gehandhaafd te worden (2).

---

(1) Zie *Het nederlandsche burgerlijke procesrecht*, van den hoogleeraar Mr. R. van Boneval Faure, dl. I, blz. 203 en blz. 267 en vgg. (2de druk).

(2) Mr. L. W. C. van den Berg: *De beginselen van het mohammedaansche recht* (2de uitgave), blz. 103.

Omtrent bezitactiën worden echter in het Inlandsch Reglement geene voorschriften aangetroffen (1).

Eveneens wordt daarin eene wettelijke omschrijving gemist van persoonlijke, zakelijke en gemengde regtsvorderingen, hoedanige omschrijving gevonden wordt in art. 102 Regl. Burg. Regtsv., luidende:

»De persoonlijke regtsvordering is de zoodanige, welke tot onderwerp heeft de vervulling eener persoonlijke verbindtenis, uit overeenkomst of uit de wet voortvloeijende.

»De zakelijke regtsvordering is de zoodanige, waarbij de eigendom van eene zekere en bepaalde zaak, of wel eenig ander zakelijk regt geëischt wordt.

»De gemengde regtsvordering is de zoodanige, welke te gelijk persoonlijk en zakelijk is, te weten:

de vordering tot verkrijging eener erfenis;

die tot boedelscheiding;

die tot deeling van gemeenschap;

die tot afpaling van bij elkander gelegen erven."

41. Elke vordering moet, luidens art. 126, al. 1 Inl. Regl., door hem, die haar instelt, den eischer, bij een door hem onderteekend verzoekschrift worden ingediend aan den president van den landraad, onder wiens regtsgebied degene, tegen wien de vordering gerigt is, de verweerder, zijne woonplaats heeft of verblijf houdt.

De eischer behoeft echter niet zelf zijne vordering in te stellen; hij kan dit, blijkens evengezegd wettelijk voorschrift, overeenkomstig het bepaalde bij art. 130 Inl. Regl., laten doen door eenen daartoe *bijzonder* gemagtigde, die alsdan het verzoekschrift moet onderteekenen, terwijl tevens de acte behoort te worden overgelegd, waaruit van de magtiging blijkt.

Kan de eischer schrijven of althans zijn naam teekenen, dan kan die acte eene onderhandsche zijn; anders moet zij voor een notaris worden verleden.

---

(1) Vergl. de vonnissen van den raad van justitie te Padang, dd. 21 November 1878 en dd. 30 Januarij 1879, te vinden in het Wkbl. van het Regt, no 813 en no. 817.

Vroeger werden acten van volmagt om voor de eischende of voor de verwerende partij in regten te verschijnen en om, casu quo, van het te wijzen vonnis hooger beroep aan te teekenen, niet zelden opgemaakt door de landraadgriffiers, hoewel deze daartoe te eenen male onbevoegd waren.

Tegen dat misbruik waarschuwde het Hoog-Geregtshof met den meesten nadruk bij zijne aan de voorzitters der landraden op Java en Madura gerigte circulaire van den 17den October 1878 (1), waarbij die voorzitters tevens werden uitgenoodigd er tegen te waken, dat hunne griffiers inlandsche regtzoekenden, die eene vordering aanhangig wenschten te maken, afwezen, indien deze weigerachtig of onvermogend waren onder den naam *onkosten* zoodanige geldsom aan hen af te dragen, als zij goedvonden te bepalen, onder opmerking dat wel is waar art. 11 van het tarief, afgekondigd in Stbl. 1872, no. 61, aan de griffiers veroorloofde de vooruitbetaling der door hen te doene uitschotten te vorderen, doch dat daaronder niet begrepen konden worden alle kosten tot en met de executie, wijl de bedoeling van dat voorschrift alleen deze was, dat de griffier, indien van hem eenige werkzaamheid verlangd werd, waarvoor hij volgens het tarief mogt declareren, de vooruitbetaling vragen mogt der daarvoor te doene *uitschotten*, met name die vereischt voor den aankoop van zegels, zijnde eene vordering tot vooruitbetaling der te verdienen *leges* dus onwettig.

42. Intusschen is hij, die eene actie wenscht in te stellen, doch dewijl hij niet schrijven kan, buiten staat is dat zelf te doen, niet volstrekt genoodzaakt zich van de tusschenkomst te bedienen van een bij notariële acte gevolmagtigde. Art. 127 Inl. Regl namelijk bepaalt: »Wanneer de eischer niet kan schrijven, noch zijnen naam teekenen, kan hij zijne vordering mondeling voordragen aan den president van den landraad, die daarvan aanteekening zal houden of doen houden."

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 3371 en Het Regt in N. I. dl. XXXI, blz. 319 en vgg.

Daar een ongeletterde Inlander niet in staat is zijn eisch naar behooren voor te dragen, en de beslissing der vraag *welke actie* moet worden ingesteld, en *tegen wien* die actie gerigt moet zijn, dus eigenlijk neerkomt op den landraadvoorzitter, is art. 127 Inl. Regl., mijns inziens, eenigermate te beschouwen als eene uitzondering op het voorschrift, vervat in art. 37, al 1 Regt. Org, luidens hetwelk geen regter in eenig geschil, dat hij weet of vermoedt voor hem aanhangig te zullen worden, aan partijen, regtstreeks of zijdelings, hulp mag bieden (1).

Het voorregt om zijne vordering mondeling voor te dragen is toegekend aan den eischer, die »niet kan schrijven, noch zijnen naam teekenen." Dat het woord *noch* hier in conjunctieven en niet in disjunctieven zin is op te vatten, komt mij allezins waarschijnlijk voor, dewijl hij, die slechts zijn naam kan teekenen, evenmin als hij, die niet schrijven kan, in staat is zijne vordering in geschrift te stellen.

De onbekwaamheid om te schrijven behoeft blijkbaar juist niet haar grond te hebben in onbekendheid met de schrijfkunst; ook hij, die deze kunst magtig, doch ten gevolge van het een of ander beletsel tijdelijk buiten staat is te schrijven, kan derhalve zijne vordering mondeling voordragen.

Of art. 127 Inl. Regl, hetwelk enkel van den eischer spreekt, ook van toepassing is op diens gemagtigde, indien deze niet schrijven kan, komt mij twijfelachtig voor.

---

(1) Door Mr. T. H. der Kinderen werd in der tijd in een opstel, onder het opschrift: *Zijn onder de in art.* 31 *Regl. Regt. Org. bedoelde, niet door eenen Europeschen regter voorgezetene inlandsche regtbanken en geregten ook begrepen die inlandsche regterlijke collegiën, welke door Europesche niet-regterlijke ambtenaren worden voorgezeten?*, voorkomende in dl. XII, blz. 411 en vgg. van Het Regt in N. I., betoogd, dat onder het woord *regter* in art. 31 Regt. Org. moet worden verstaan een regterlijk ambtenaar in den eigenlijken zin van het woord, met andere woorden: een regtsgeleerde. Vat men nu het woord *regter* in art. 37, al. 1 Regt. Org. ook in dien zin op, dan kan niet gezegd worden, dat bij art. 127 Inl. Regl., toen dit werd vastgesteld, op dat voorschrift eene uitzondering is gemaakt, dewijl bij de invoering van laatstgenoemd Reglement de landraden uitsluitend door *administratieve* —, niet door *regterlijke* ambtenaren werden voorgezeten.

Naar den aard en de strekking van het artikel schijnt het daarbij aan den eischer verleende voorregt slechts voor uitoefening door dezen in persoon vatbaar te zijn. Het kan toch wel niet de bedoeling des wetgevers zijn geweest om in het algemeen aan den eischer, die niet schrijven kan, te vergunnen zijne vordering door een ander, die ook niet kan schrijven, mondeling te doen voordragen. Daarvoor zou, behalve in enkele bijzondere gevallen als van ziekte, belemmering in het spraakvermogen, enz., moeijelijk eene goede reden te geven zijn, terwijl het in den regel zeker wenschelijk kan worden geacht, dat de eischer, die niet schrijven kan, zelf zijne belangen voordrage, wanneer hij niet in de gelegenheid is zich van een gemagtigde te voorzien, die zijne vordering behoorlijk in geschrift kan stellen. Bovendien zou, indien met het woord *eischer* in art. 127 zoowel de eischer zelf als diens gemagtigde werd bedoeld, een eischer, die wel kan schrijven, de bevoegdheid hebben om zijne vordering door een gemagtigde, die zulks niet kan, mondeling te doen voordragen, en zoodoende noodeloos en geheel willekeurig af te wijken van den regel, dat elke vordering bij verzoekschrift moet worden ingediend. Door het Hoog-Geregtshof werd evenwel bij arrest van 15 September 1887 (1) beslist, dat uit het verband der artt. 82, 78 en 79, al. 1 Regl Sumatra's Westk., welke overeenstemmen met de artt. 130, 126 en 127 Inl. Regl., blijkt, dat onder *eischer* in laatstgenoemd wettelijk voorschrift niet alleen begrepen is de eischer in persoon, maar ook zijn van eene bijzondere schriftelijke lastgeving voorziene gemagtigde, daar toch de regtzoekende door de gunstige bepaling van gezegd voorschrift niet zou zijn gebaat, indien hij genoodzaakt ware alleen een persoon, die kan schrijven of zijn naam teekenen, tot zijn gemagtigde aan te stellen, terwijl ook uit geene enkele wettelijke bepaling zoodanige beperking in de keuze van een gemagtigde valt af te leiden.

43. Bij art. 126, al. 1 Inl. Regl is als regel gesteld, dat elke vordering moet worden ingediend aan den president

(1) Het Regt in N. I, dl. XLIX, blz. 403 en vgg.

van den landraad, onder wiens regtsgebied de verweerder zijne woonplaats heeft, dat wil zeggen, gevestigd is, of bij gebreke van eene bekende woonplaats, zijn werkelijk verblijf houdt.

Die regel geldt echter niet, wanneer er meerdere verweerders zijn, die niet binnen het regtsgebied van denzelfden landraad wonen. In dat geval moet, blijkens het tweede lid van evengezegd art. 126, de vordering worden ingediend aan den president van den landraad van een hunner, ter keuze van den eischer.

Eindelijk is bij het derde lid van datzelfde art. 126 nog bepaald, dat, indien er bij schriftelijke acte woonplaats gekozen is, de eischer, des verkiezende, zijne vordering kan indienen aan den president van den landraad, binnen wiens regtsgebied de gekozen woonplaats gelegen is.

Naar aanleiding van dit laatste voorschrift, art. 111, al. 3 van het ontwerp van Mr. Wichers, teekende de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 aan, dat het kiezen van woonplaats eene daad was, welke, zijns inziens, voor den eigendomlijken Inlander nog al moeijelijk te begrijpen zoude zijn, vooral voor hem, die niet op eene der drie hoofdplaatsen gevestigd was en dus gerekend kon worden minder beschaafd te wezen, terwijl hij voorts opmerkte, dat, voor zoover hem bekend was, met betrekking tot het domicilium citandi nooit eenige quaestie was ontstaan, zoodat de ondervinding niet had aangetoond, dat eenige voorziening dienaangaande noodig was. Het Hoog-Geregtshof echter deelde die meening niet, omdat wanneer een domicilie gekozen werd, aan het begrip daaromtrent wel niet kon getwijfeld worden, en zoo werd bedoeld voorschrift onveranderd gearresteerd.

Doet het geval zich voor, dat degene, tegen wien men eene vordering heeft, niet in regten kan worden betrokken, bij voorbeeld omdat hij minderjarig of krankzinnig is, dan dient de voogd of curator te worden aangesproken.

44. Het verzoekschrift, waarbij eene vordering wordt ingesteld, veelal introductief request genoemd, moet, gelijk

reeds gezegd is, worden ingediend aan den landraadvoorzitter. Het behoort echter gerigt te zijn aan de regtbank zelve en in te houden:

a. den naam, het beroep en de woonplaats van den eischer en van den verweerder, zoomede, indien de zaak zulks medebrengt, de qualiteit, waarin de eischer optreedt of waarin hij met den verweerder te doen wil hebben;

b. de feiten of daadzaken, op grond waarvan de vordering wordt ingesteld; en

c. den eisch, dat wil zeggen eene opgave van datgene, waartoe men vordert dat de verweerder door den landraad zal worden veroordeeld.

Deze opgave moet duidelijk en naauwkeurig zijn, zoodat het niet twijfelachtig of onzeker is, wat gevorderd wordt.

Gedurende den loop van het proces mag de eischer zijne vordering verminderen (1), doch het is hem niet geoorloofd het onderwerp van zijn eisch te veranderen of dezen te vermeerderen. Doet hij dit, dan moet nogthans op den eisch zooals deze oorspronkelijk is ingesteld, regt worden gedaan (2).

Daarentegen kan den eischer, aangezien niet is voorgeschreven dat hij al zijne regtsmiddelen moet opnemen in zijn introductief request, het regt niet worden betwist om ter teregtzitting nog andere dan de in dat request vermelde regtsmiddelen aan te voeren (3).

45. Zoodra eene vordering schriftelijk of mondeling is ingediend, moet de president die vordering of de daarvan gemaakte aanteekening, ingevolge art. 128, al. 1 Inl. Regl., door den griffier doen inschrijven op een afzonderlijk register en haar daarna doen toekomen aan den verweerder, met aanzegging om daarop binnen een bepaalden termijn te antwoorden.

Die termijn wordt, blijkens het tweede lid van evengezegd

---

(1) Vonnis van den landraad te Bondowoso (Wkbl. van het Regt, no. 619).

(2) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 25 Augustus 1868 (Wkbl. van het Regt, no. 280).

(3) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 October 1867 (Wkbl. van het Regt, no. 228).

art. 128, geregeld naar den afstand, doch mag in geen geval korter zijn dan van acht dagen.

Volgens den letterlijken zin van eerstgezegde bepaling moet de vordering of de daarvan gemaakte aanteekening in originali worden toegezonden aan den verweerder. Zoodanige toezending echter kan groote moeijelijkheden veroorzaken, dewijl dien ten gevolge bedoeld stuk ligt verloren kan gaan, in welk geval de voortzetting van het proces eene onmogelijkheid is, terwijl, indien er meerdere gedaagden zijn, zich onder anderen het bezwaar voordoet, hoe de president achtereenvolgens de vordering van de ontvangers moet terugkrijgen, om van andere bezwaren niet te spreken.

Ter oplossing van die moeijelijkheden wordt gewoonlijk in de praktijk *een afschrift* van de vordering of van de daarvan gemaakte aanteekening aan den verweerder of, indien er meerdere verweerders zijn, aan elk hunner afgegeven, en daartegen bestaat dan ook, mijns inziens, geen bezwaar, wanneer voor die afschriften geene kosten worden berekend.

Ook in het geval dat de verweerder niet te vinden is, voorziet de wet niet, welke, gelijk uit het in art. 128, al. 1 Inl. Regl. gebezigde woord *aanzegging* moet worden opgemaakt, blijkbaar wil, dat de aanzegging aan den verweerder om op het introductief request binnen een bepaalden termijn te antwoorden, aan hem *in persoon* zal geschieden. Dien tengevolge kan, wanneer evengezegd geval zich voordoet, het proces evenmin voortgang hebben, als wanneer de vordering of de daarvan gemaakte aanteekening te zoek is geraakt.

46. Tot het doen der bij art. 128, al. 1 Inl. Regl. bedoelde aanzeggingen, zoomede tot het doen van dagvaardingen, beteekeningen en alle andere exploiten, die tot uitvoering der regterlijke bevelen en vonnissen daaronder begrepen, zijn, blijkens art. 428, al. 1 Inl. Regl., gelijkelijk bevoegd en verpligt de bij de regterlijke collegiën aangestelde deurwaarders en boden en de dienaren van de openbare magt, onder wie hier, naar het schijnt, bepaalde-

lijk verstaan moeten worden degenen, die in eene ondergeschikte betrekking in dienst zijn van de openbare magt, zooals de dorpshoofden en de andere beambten, van wie sprake is in art. 1, no. 1 Inl. Regl., terwijl, ingevolge het tweede lid van eerstgezegd artikel, bij ontstentenis van de zoodanigen, door den president van het regterlijk collegie, binnen welks ressort het exploit moet geschieden, een geschikt en vertrouwd persoon tot het verrigten daarvan moet worden aangewezen. Zonder zoodanige aanwijzing zijn dus de landraadgriffiers, aangezien zij niet behooren tot de in het eerste lid van art. 428 vermelde personen, onbevoegd tot het doen van bedoelde verrigtingen (1).

Het ontwerp van Mr. Wichers hield geene bepaling in aangaande de verpligting van evenbedoelde personen om van de door hen gedane exploiten te relateren. Op die leemte vestigde het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, de aandacht, onder opmerking dat het, zijns inziens, noodig was, dat de deurwaarders van hun gedaan exploit relateerden, al ware het ook slechts mondeling. De heer Wichers gaf hierop te kennen opzettelijk geen voorschrift dienaangaande te hebben gegeven, doch verklaarde tevens er geen bezwaar in te zien, dat eene algemeene bepaling werd vastgesteld, houdende dat de deurwaarders bij de landraden te Batavia, Samarang en Soerabaija van de door hen gedane exploiten door schriftelijke relazen moeten doen blijken, doch dat de deurwaarders bij de overige landraden, en alle andere personen met het doen van exploiten bij de inlandsche regtbanken en geregten belast, *des noods* kunnen volstaan met aan den regter, die daarvan aanteekening zal houden of doen houden, mondeling verslag te geven van de door hen gedane aanzeggingen, oproepingen en andere exploiten. Eene in dezen geest ontworpene bepaling werd vervolgens aan de Regering voorgesteld. Later, bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 4 April 1848, merkte de heer

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 2 November 1882 (Het Regt in N. I., dl. XXXIX, blz. 364 en vgg.).

WICHERS op, dat volgens het Inlandsch Reglement, behalve aan den regter, ook aan den djaksa en den griffier van gedane exploiten behoorde te worden gerelateerd en dat het dus noodzakelijk was om in het ontworpen artikel achter het woord »regter" de woorden: *of anderen ambtenaar aan wien zij relaas moeten doen*, te voegen. Met inachtneming dezer wijziging werd art. 429 Inl. Regl., daarna gearresteerd.

Bij dit artikel is alzoo op het voetspoor van § 1, lett. *c* van Stbl. 1832, no. 52, als algemeene regel gesteld, dat de deurwaarders, behalve die bij de landraden te Batavia, Samarang en Soerabaija, en alle andere personen met het doen van exploiten bij de inlandsche regtbanken en geregten belast, des noods volstaan kunnen met een mondeling verslag van de door hen gedane aanzeggingen, oproepingen en andere exploiten. Niettemin is in de artt. 194, 195, 196, 198, 210, 215 en 338 Inl. Regl., welke overeenkomen met de artt. 172, 173, 174, 176, 188, 193 en 304 van het ontwerp van MR. WICHERS, en voor *geheel* Java en Madura gelden, wel degelijk sprake van eene schriftelijke beteekening of een schriftelijk relaas (1). In al de bij die artikelen bedoelde gevallen is dus — zij dit, naar het schijnt, ook al niet opzettelijk geschied, — eene uitzondering gemaakt op den bij art. 429 Inl. Regl. gestelden regel, behalve voor zooveel betreft de deurwaarders bij de landraden te Batavia, Samarang en Soerabaija.

47. Bij art. 430 Inl. Regl. is voorts nog bepaald, dat de dag, waarop de bij dat Reglement vastgestelde termijnen beginnen te loopen, bij hunne berekening niet wordt medegeteld. Een voorschrift echter, zooals dat, hetwelk gevonden wordt in art. 17, al. 1 Regl. Burg. Regtsv. (en in art. 424 Regl. Strafv.), komt in het Inlandsch Reglement

(1) Zie de *Aanteekeningen op eenige artikelen van het reglement op de uitoefening der policie, de burgerlijke regtspleging en de strafvordering onder de inlanders en de daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madura*, van MR. A. STIBBE in Het Regt in N. I., dl. XXXII (blz. 283 en 284).

niet voor, zoodat, wanneer de laatste dag van een termijn op een Zondag invalt, die termijn niet met één dag mag worden verlengd (1).

TWEEDE AFDEELING.

Verwering.

48. De verwering tegen eene ingestelde vordering is van tweederlei aard:

I. *De verdediging tegen de vordering zelve.*

Hij, tegen wien eene vordering is ingesteld kan zich daartegen verdedigen door de feiten te ontkennen, waarop zij gegrond is of door, zonder die feiten te betwisten, tegen te spreken, dat daaruit eene wettige regtsvordering voortspruit. Blijkt deze verwering juist te zijn, dan wordt den eischer zijne vordering *ontzegd.* Het gevolg hiervan is, dat hij diezelfde vordering met vrucht nimmer meer tegen den verweerder zal kunnen instellen.

II. *De exceptieve verdediging.*

Wanneer de hoedanigheid, waarin de eischer optreedt, wordt ontkend, dan wel geheel in het midden wordt gelaten of de door den eischer gestelde feiten juist zijn en of de eisch daarop teregt is gegrond, maar eenvoudig wordt beweerd, dat de vordering, zoo als of waar zij is ingesteld, niet of voor alsnog niet vermag te worden onderzocht, heet die verdediging exceptief. Wordt zij geacht juist te zijn, dan moet de eischer met zijne vordering *niet-ontvankelijk* worden verklaard.

49. De exceptiën worden gewoonlijk verdeeld in drie soorten; volgens die verdeeling zijn zij:

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 5 December 1878 (Wkbl. van het Regt, no. 834) en de naar aanleiding daarvan in no. 835 Wkbl. van het Regt voorkomende *Beschouwingen*, zoomede dat van 22 Februarij 1883, opgenomen in dl. XL, blz. 376 en 377, van Het Regt in N. I. en het daaronder geplaatste *Naschrift*.

A. *Peremptoir*, wanneer zij strekken om de geheele vordering te doen vernietigen, hetzij omdat de oorzaak der vordering is te niet gegaan, hetzij omdat de actie niet kan worden ingesteld door den eischer of tegen den verweerder, hetzij omdat eene verkeerde actie is ingesteld.

Voorbeelden hiervan zijn: de excepties van dading, betaling, kwijtschelding, verjaring (1) en dergelijke, de exceptie van non-qualificatie, dat is de bewering dat de eischer de hoedanigheid niet bezit, waarin hij is opgetreden (bij voorbeeld die van voogd, curator, enz.), of dat de verweerder de hoedanigheid niet bezit, waarin hij aangesproken is, enz.

B. *Declinatoir*, wanneer beweerd wordt dat de regter, voor wien de zaak gebragt wordt, daarvan geene kennis mag nemen. Niemand toch kan tegen zijn wil worden afgetrokken van den regter, dien algemeene verordeningen hem toekennen (art. 80 Reg. Regl.).

Voorbeelden van declinatoire excepties vindt men in de artt. 136 en 137 Inl. Regl., waarbij twee soorten van onbevoegdheid des regters worden onderscheiden.

Tot de declinatoire excepties behooren ook die van litispendentie, welke kan worden opgeworpen, indien dezelfde zaak reeds aanhangig is voor een anderen regter, en die van connexiteit of verknochtheid, dat is, dat de aangebragte zaak in een zoodanig onafscheidelijk verband staat tot eene andere, reeds bij een anderen of bij denzelfden regter in behandeling

---

(1) Alleen de verjaring, beschouwd als middel om van eene verpligting bevrijd te worden, is in het inlandsch regt wettelijk geregeld, en wel bij de publicatie van den 5den September 1832 (Stbl., no. 41 van dat jaar), welke voor Inlanders nog steeds van kracht is. Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 9 April 1885, in Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 300 en vgg.
Vergl. dl. III, blz. 256 en vgg. van dat tijdschrift.

zijnde zaak, dat de eene niet gevoegelijk zonder de andere kan worden beslist.

C. *Dilatoir*, wanneer de exceptie ten doel heeft het onderzoek en de beslissing der zaak te doen uitstellen, hetzij omdat de tijd of de voorwaarde, waaraan de schuld is verbonden, nog niet vervuld is, hetzij omdat vooraf eenige andere procedures moeten worden begonnen of ten einde gebragt (1).

50. De verweerder heeft slechts het regt zich te verdedigen tegen de vordering, welke tegen hem is ingesteld. Hij mag zijnerzijds geene tegenvordering, geen zoogenaamden eisch in reconventie doen. Dit volgt uit de omstandigheid, dat van zoodanige tegenvordering geen gewag wordt gemaakt in het Inlandsch Reglement, in verband met het voorschrift, vervat in art. 432, al. 1 van dat Reglement, waar bepaald is, dat bij de regtspleging voor de inlandsche regtbanken geene meerdere of andere vormen in acht genomen mogen worden dan die, welke bij datzelfde Reglement zijn omschreven (2).

Blijkens art. 128, al. 1 Inl. Regl. kan de verweerder zijne verdediging binnen den door den president van den landraad bepaalden termijn aan dezen indienen.

Degene, die den hem gestelden termijn ongebruikt heeft laten voorbijgaan, kan evenwel niet geacht worden zijne bevoegdheid om te antwoorden dien ten gevolge te hebben verloren; uit geen enkel wettelijk voorschrift toch valt op te maken, dat bedoelde termijn fataal is, en zoo kan er zelfs wel geen bezwaar tegen bestaan, dat hij eerst ter teregtzitting zijn antwoord schriftelijk of mondeling voordraagt (3)

---

(1) Zie art. 3281 Ontwerp van het Burgerlijk Wetboek van 1820.

(2) Om dezelfde redenen zijn voeging en tusschenkomst bij de regtspleging voor de inlandsche regtbanken niet geoorloofd. Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 8 Julij 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 191 en vgg. en no. 1206 Wkbl. van het Regt).

(3) Vergl. het vonnis van den landraad te Soerabaja, dd. 27 Augustus 1882, bekrachtigd door den raad van justitie aldaar bij vonnis, dd. 6 December van dat jaar (Wkbl. van het Regt, no. 1023).

De verweerder echter is, wanneer hij op den tegen hem ingestelden eisch hetzij schriftelijk of mondeling antwoordt, gehouden om de excepties, welke hij mogt willen voorstellen, uitgenomen die van onbevoegdheid des regters, te voegen bij zijne verdediging ten principale. Art 139 Inl. Regl. schrijft dit uitdrukkelijk voor, onder bijvoeging dat excepties, behalve de evengenoemde, niet afzonderlijk mogen worden beoordeeld, maar gelijktijdig met de hoofdzaak behandeld en uitgewezen moeten worden.

In het ontwerp van Mr. Wichers kwam gezegd artikel niet voor. Het Hoog-Geregtshof echter was, blijkens zijn advies, dd 21 Februarij 1848, van oordeel dat, ten einde de wijze van procederen voor de landraden zoo eenvoudig mogelijk te maken, behoorde te worden voorgeschreven, dat bij geene exceptieve verdediging zou mogen worden gepersisteerd, maar dat alle excepties met de hoofdzaak tevens zouden moeten worden voorgesteld en voldongen, en ook Mr. Wichers achtte eene zoodanige bepaling nuttig, doch wenschte eene uitzondering te maken voor de exceptie van onbevoegdheid des regters, bij welke, zijns bedunkens, altijd gepersisteerd moest kunnen worden. Dienovereenkomstig werd het artikel vervolgens vastgesteld.

51. De onbevoegdheid, waarvan bij art. 139 Inl. Regl. sprake is, kan van tweederlei aard zijn; zij kan namelijk *absoluut* of *relatief* wezen.

Absoluut of volstrekt onbevoegd is de regter om kennis te nemen van zaken, welke volgens de voorschriften van het Reglement op de regterlijke organisatie niet tot zijne competentie behooren; die voorschriften toch, wier veronachtzaming allerwege verwarring en stoornis zoude te weeg brengen, hebben betrekking op de publieke orde, en zoo kan daarvan, blijkens art. 23 Alg. bep. van wetg., zelfs met goedvinden van partijen niet worden afgeweken. Van daar dan ook dat bij art. 137 Inl. Regl is bepaald, dat, ingeval het geschil over een onderwerp loopt, hetwelk niet tot de kennisneming der landraden behoort, in elken stand

van het geding kan gevorderd worden, dat de regter zich onbevoegd verklare, en dat deze zelfs verpligt is dit ambtshalve te doen.

Dat de regter ook dan uit hoofde van het onderwerp des geschils onbevoegd is om van de zaak kennis te nemen, wanneer de gedaagde met het oog op zijnen landaard niet voor hem behoort te regt te staan, is wel eens ontkend, doch kan, mijns inziens, niet met grond worden betwijfeld (1). Ten gevolge toch der verdeeling van alle ingezetenen in Europeanen en met hen gelijkgestelden en in Inlanders en met hen gelijkgestelden, van wie elke categorie haar eigen regt heeft, zijn twee soorten van regtbanken ingesteld, namelijk europesche en inlandsche. De eerste zijn verpligt het europesche, de andere het inlandsche regt toe te passen. Wordt nu bij voorbeeld voor den landraad een Europeaan gedagvaard en loopt dus het proces over een geschilpunt van europeesch regt, dan is het duidelijk, dat het onderwerp des geschils niet behoort tot de kennisneming van die regtbank, en dat deze derhalve, indien de gedaagde de exceptie van onbevoegdheid niet opwerpt, ingevolge art. 137 Inl. Regl. gehouden is zich ambtshalve onbevoegd te verklaren.

Relatief of betrekkelijk onbevoegd is daarentegen de regter om zaken uit te wijzen, welke enkel en alleen in het bijzonder belang van partijen aan de kennisneming van een anderen regter zijn opgedragen.

Een voorbeeld van zoodanige onbevoegdheid wordt gevonden in het eerste lid van art. 126 Inl. Regl., volgens hetwelk elke vordering gebragt moet worden voor den landraad, onder wiens regtsgebied de verweerder zijne woonplaats heeft of zijn werkelijk verblijf houdt. Maakt

---

(1) Zie het in no. 610 Wkbl. van het Regt voorkomende opstel van Mr. J. W. S. van der Aa: *Indien een gedaagde uit hoofde van zijn landaard niet is onderworpen aan de regtsmagt van de regtbank, waarvoor hij is gedagvaard, maar hij geene exceptie van onbevoegdheid opwerpt, is de regter dan verpligt zich ambtshalve onbevoegd te verklaren?*

Zie verder dl. II, no. 31 van dit werk.

hij, die voor een anderen landraad gedagvaard is, daartegen vóór alle andere weren van regten geen bezwaar, dan is die regtbank gehouden van de zaak kennis te nemen. »Indien de verweerder," aldus tochl uidt art. 136 Inl. Regl., »voor eenen landraad is geroepen, voor welken hij volgens het bepaalde bij artikel 126 niet behoeft teregt te staan, zal hij, mits zulks dadelijk bij den aanvang der eerste teregtzitting geschiede, kunnen vorderen, dat de regter zich onbevoegd verklare; die vordering zal niet meer in aanmerking komen, zoodra de verweerder zich met de voordragt van eenige andere verdediging heeft ingelaten."

52. Zoodra het antwoord van den verweerder ingekomen of de daartoe gestelde termijn verstreken is, moet de president, ingevolge art 129 Inl. Regl, den dag bepalen, waarop de zaak voor den landraad zal dienen en dien aan partijen doen aanzeggen, met last om zich te doen vergezellen van de getuigen, die zij wenschen te doen hooren, en de schriftelijke bewijsstukken mede te brengen, waarvan zij zich mogten willen bedienen.

Dat de hiervoren vermelde formaliteiten vrij veel tijd vereischen, en dat er dien ten gevolge minstens eenige weken moeten verloopen tusschen het oogenblik, waarop eene vordering wordt ingediend, en den dag der teregtzitting, is duidelijk. In zoover is dus de bewering dat de procedure in burgerlijke zaken voor den landraad niet gezegd kan worden aan den eisch van spoedig regt te voldoen (1), zeker niet geheel onjuist. Het is echter de vraag of het mogelijk zoude zijn in bedoeld bezwaar te voorzien, zonder in andere nog grootere bezwaren te vervallen.

---

(1) Vergl. het opstel van Mr. H. C. A. Thieme: *De manier van procederen bij de landraden*, in Het Regt in N. I., dl. III, blz. 304 en vgg. en blz. 411 en vgg. en dl. IV, blz. 1 en vgg.

Zie ook het opstel van Mr. v(an) d(er) L(inden), voorkomende in no. 379 Wkbl. van het Regt onder het opschrift: *De landraden*.

DERDE AFDEELING.

Behandeling der zaak ter teregtzitting.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

53. Nadat de landraad op den voor de behandeling der zaak bepaalden dag zitting heeft genomen, moet, indien een der regters meent zich, ingevolge art. 414 Inl. Regl., van de kennisneming der zaak te moeten onthouden, onmiddellijk hiervan door hem mededeeling worden gedaan aan het collegie.

Gezegd artikel, hetwelk in het ontwerp van Mr. Wichers ontbrak, wordt niet zelden opgevat in dezen zin, dat daar bij zoowel over wraking als over verschooning van regters wordt gehandeld (1).

Die opvatting is echter, behalve met de woorden, ook met de geschiedenis van dat artikel in strijd. Blijkens het advies namelijk van het Hoog-Geregtshof, dd. 21 Februarij 1848, werd door Mr. Wichers bij gelegenheid der bespreking van zijn ontwerp aan genoemd collegie de vraag voorgelegd of het niet wenschelijk zoude zijn bepalingen vast te stellen omtrent het wraken van regters in inlandsche regtbanken. Naar aanleiding van die vraag werd de bedenking geopperd, of dergelijke bepalingen niet strijdig zouden zijn met inlandsche gebruiken, waarop de heer Wichers in overweging gaf de wraking niet aan partijen of beklaagden toe te laten, doch den inlandschen regter de verpligting op te leggen zich in zekere gevallen te verschoonen, of zich van deelneming aan de afdoening van zekere zaken te onthouden.

Geheel in overeenstemming met die beschouwingen is bij voormeld art. 414 (2) bepaald:

---

(1) Zie de beschikking van het Hoog-Geregtshof, dd. 9 November 1852, in Het Regt in N. I., dl. VIII, blz. 405 en 406.

(2) Dit artikel geldt zoowel in burgerlijke, als in strafzaken.

dat geen regter kennis mag nemen van een geding, waarbij hij persoonlijk, hetzij regtstreeks, hetzij zijdelings belang heeft of waarin zijne echtgenoot, of een zijner bloedverwanten of aangehuwden, in de regte linie zonder onderscheid, en in de zijdlinie tot den vierden graad ingesloten, betrokken is;

dat de regter, die in zoodanig geval van uitsluiting verkeert, gehouden is zich uit eigene beweging, zonder dat het noodig zij dat daartoe aanzoek worde gedaan door den belanghebbende, van de kennisneming der zaak te onthouden; en

dat in geval van twijfel of verschil eene beslissing moet worden genomen door het collegie, tegen welks uitspraak geenerhande voorziening is toegelaten.

Krachtens deze bepalingen zijn alzoo de president en leden eener inlandsche regtbank wel verpligt zich in de daarbij vermelde gevallen van de kennisneming der zaak te onthouden, doch kunnen zij nimmer worden gewraakt.

54. Heeft de landraad, behoorlijk zamengesteld, zitting genomen, dan moet de president de teregtzitting openen en, ingevolge art. 29, al. 1 Regt. Org., openbaar verklaren, ten ware uit hoofde van gewigtige, in het proces-verbaal der zitting te vermelden redenen, eene behandeling der zaak met geslotene deuren door de regtbank noodig mogt worden geacht.

Bedoelde redenen, welke meestal hierin gelegen zijn, dat eene openbare behandeling openlijke ergernis of kwetsing der goede zeden zou te weeg brengen, doen zich vooral in burgerlijke zaken zeer zelden voor.

55. Nadat de teregtzitting geopend en openbaar verklaard is, van welk een en ander uit het proces-verbaal der zitting moet blijken, worden op last van den president door den deurwaarder of den als zoodanig dienstdoenden beambte partijen binnen geroepen, die zich, blijkens art. 130 Inl. Regl., desverkiezende, kunnen doen bijstaan of vertegenwoordigen door gemagtigden, tot dat einde van

eene *bijzondere* schriftelijke magtiging voorzien, ten ware de lastgever in persoon tegenwoordig mogt zijn. In dit laatste geval namelijk kan de lastgever zijnen gemagtigde mondeling opdragen hem bij te staan of te vertegenwoordigen. Doet dat geval zich niet voor, dàn moet de gemagtigde om zijnen lastgever te kunnen vertegenwoordigen, van eene bijzondere schriftelijke magtiging voorzien zijn (1).

De salarissen en schadeloosstellingen, verschuldigd aan evenbedoelde gevolmagtigden, dan wel aan praktizijns, aan wie bij Stbl. 1832, no. 36 uitdrukkelijk verlof werd gegeven om de belangen hunner cliënten bij den landraad voor te staan, — of aan raadslieden, blijven, ingevolge art. 418 Inl. Regl., steeds voor rekening van de partij, die zich door zoodanigen persoon heeft doen vertegenwoordigen of bijstaan, en mogen niet onder de veroordeeling in de kosten worden opgenomen. Evengezegde praktizijns, die, hetzij in eersten aanleg, hetzij in hooger beroep, aan de kennisneming der landraden onderworpen zaken behandelen, moeten met gewone gemagtigden worden gelijkgesteld (2).

Dat de bij art. 418 Inl. Regl. bedoelde personen steeds regt hebben op loon of salaris, dus ook dan wanneer daaromtrent geen beding is gemaakt, volgt uit dat artikel niet (3).

56. Luidens art. 131 Inl. Regl. wordt, wanneer de eischer, behoorlijk opgeroepen zijnde, niet ten bepaalden dage voor den landraad verschijnt, noch iemand zijnentwege doet verschijnen, de eisch voor vervallen gehouden en de

---

(1) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 8 December 1854 (Het Regt in N. I., dl. X, blz. 767 en vgg.).

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. III, blz. 273 en vgg., zoomede het hiervoren aangehaalde opstel van Mr. Thieme in dl. IV (blz. 1 en vgg.) van genoemd tijdschrift.

(3) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 17 Augustus 1865 (no. 121 Wkbl. van het Regt).

eischer veroordeeld in de kosten, behoudens het regt om zijne vordering op nieuw voor te brengen.

Onder de in dit artikel gebezigde woorden »ten bepaalden dage," moet, gelijk meer dan eens werd uitgemaakt (1), slechts de eerste regtdag worden verstaan, zoodat, indien de eischer dan is verschenen, zijne niet-verschijning op een lateren regtdag den landraad niet verhindert de zaak verder te behandelen en af te doen.

Eene bepaling als die van art. 77 Regl. Burg. Regtsv., volgens hetwelk de ten bepaalden dage niet verschenen eischer zijne vordering niet op nieuw kan voorbrengen, dan na de gemaakte kosten te hebben betaald, wordt in het Inlandsch Reglement niet gevonden, zoodat hem op grond dat die kosten niet vooraf zijn betaald, niet geweigerd kan worden zijn eisch op nieuw in te stellen

Wanneer beide partijen, hoewel behoorlijk opgeroepen ten bepaalden dage niet ter teregtzitting zijn verschenen, moet de regter, mijns inziens, in navolging van het voorschrift van art. 27, al. 1 Regl. Burg. Regtsv., ambtshalve bevelen, dat de zaak in het register, bedoeld bij art. 65, al. 1 Regt. Org. en bij art. 423, al. 3 Inl. Regl, zal worden doorgehaald

57. Wanneer ten dage dienende de verweerder, behoorlijk opgeroepen zijnde, niet verschijnt, noch iemand zijnentwege doet verschijnen, moet, ingevolge art. 132, al. 1 Inl. Regl., de vordering worden toegewezen, ten ware het den landraad mogt blijken dat zij is onregtmatig of ongegrond.

Dit voorschrift is ontleend aan het eerste en tweede lid van art. 117 van het ontwerp van Mr. Wichers, welke aldus luidden:

»Wanneer ten dage dienende de verweerder, behoorlijk opgeroepen zijnde, niet verschijnt, noch iemand zijnentwege

---

(1) Zie onder anderen de arresten van het Hof, dd. 3 September 1874 (Wkbl. van het Regt, no. 591), en dd. 20 Julij 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVII, blz. 103 en vgg.).

doet verschijnen, zal de eisch worden toegewezen, indien de landraad dien genoegzaam gegrond oordeelt.

»Wanneer daarentegen de eisch geoordeeld wordt ongegrond te zijn, zal dezelve worden ontzegd, met veroordeeling van den eischer in de reeds gemaakte kosten."

Ten aanzien dezer bepalingen teekende de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 aan, dat daarbij geene voorziening was genomen voor het geval, dat de regter oordeelde dat de gedane eisch niet genoegzaam bewezen, maar voor nader bewijs vatbaar was, onder opmerking voorts, dat hij hier doelde op eene *niet-ontvankelijkverklaring*, daar toch eenmaal de eisch ontzegd zijnde, voor den eischer de weg was afgesneden om nader met zoodanige vordering te kunnen opkomen. Het Hoog-Geregtshof echter deelde, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, die meening niet, en verklaarde tevens er niet voor te zijn om bij de landraden een onderscheid te blijven maken tusschen het geval, dat de vordering bevonden werd ongegrond te zijn en dat, wanneer de vordering wel niet ongegrond, doch ten gevolge eener peremptoire exceptieve verdediging niet meer ontvankelijk was. Het Hof oordeelde dat de eisch, althans bij de landraden, in beide gevallen moest worden ontzegd, onder opmerking, dat eene verklaring van niet-ontvankelijk in den regel niet kon worden uitgesproken in het door den procureur-generaal bedoelde geval, maar wel wanneer bij voorbeeld iemand iets te vroeg vorderde, hoezeer de eisch zelf gegrond kon zijn. Daarentegen meende de Algemeene Secretaris, blijkens zijne nota van den 2den Maart 1848, dat, hoewel bij de regtspleging voor de distrikts- en regentschapsgeregten de eisch enkel toegewezen of ontzegd kon worden en eene niet-ontvankelijkverklaring niet was toegelaten, het niet wenschelijk was hetzelfde te bepalen voor de landraden, voor welke de Vreemde-Oosterlingen tot een ongenoemd, dikwijls aanzienlijk bedrag gedagvaard zouden kunnen worden. Met den procureur-generaal achtte hij het alzoo

noodig, dat aan de landraden de bevoegdheid werd toegekend om eenen aanlegger met zijnen eisch niet-ontvankelijk te verklaren. Ter wegneming der bedenkingen, welke de in art. 117, al. 2 van het ontwerp gebezigde woorden : »zal dezelve worden ontzegd", hadden doen ontstaan, gaf MR. WICHERS vervolgens bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848, in overweging om, behoudens eenige wijziging, de redactie te volgen van art. 78 Regl. Burg. Regtsv. Overeenkomstig dit voorstel werd art. 132, al. 1 Inl. Regl. daarna gearresteerd.

58. Indien het bij art. 132, al. 1 Inl. Regl. bedoelde geval, dat namelijk de verweerder noch in persoon, noch bij gemagtigde is verschenen, zich voordoet, moet vóór alles onderzocht worden, of hij behoorlijk is opgeroepen; blijkt dit het geval te zijn, dan wordt overgegaan tot de voorlezing van het introductief request of, zoo de eischer zijne vordering mondeling heeft ingediend, van de daarvan gemaakte aanteekening.

Met die voorlezing belast zich gewoonlijk de president, hoewel deze daartoe krachtens geen wettelijk voorschrift is gehouden, even als met de voorlezing van andere ingediende of overgelegde schrifturen.

De vraag of de niet verschenen gedaagde, die een schriftelijk antwoord heeft ingediend, dien ten gevolge geacht kan worden wel verschenen te zijn, moet, mijns inziens, ontkennend worden beantwoord. Art. 132, al. 1 Inl. Regl. toch eischt dat hij, hetzij in persoon, hetzij bij gemagtigde ter teregtzitting tegenwoordig zij. Wel echter geeft de omstandigheid, dat er een schriftelijk antwoord is ingekomen, allezins grond om te vermoeden, dat de afwezigheid van den verweerder aan wettige beletselen is toe te schrijven, zoodat de landraad verpligt is in dat geval, overeenkomstig het bepaalde bij art. 133 Inl. Regl., de behandeling der zaak tot een naderen regtdag uit te stellen. Een zoodanig uitstel behoort, mijns inziens, ook te worden verleend, wanneer een voor den landraad niet persoonlijk verschenen gedaagde zich doet vertegenwoordigen door eenen

gemagtigde, dien hij verzuimd heeft van eene bijzondere schriftelijke magtiging te voorzien (1).

59. Wat de beteekenis der in den aanhef van art. 132 Inl. Regl. gebezigde woorden: »ten dage dienende" betreft, die woorden hebben, even als de woorden: »ten bepaalden dage" in art. 131, uitsluitend betrekking op den eersten voor de behandeling der zaak bepaalden regtdag (2).

Dat de in gezegde wetsbepaling voorkomende woorden: »onregtmatig of ongegrond", zijn ontleend aan art. 78 Regl. Burg. Regtsv. is zoo even reeds bekend gesteld. Eene allezins aannemelijke verklaring van die woorden, over wier beteekenis steeds veel verschil van gevoelen heeft bestaan, komt mij voor gegeven te zijn door den hoogleeraar Mr. van Boneval Faure (3), die, onder opmerking dat de eigenlijke eisch op tweederlei grondslag berust, den feitelijken en den regterlijken, de meening uitspreekt, dat *regtmatigheid* terugziet op dezen, *gegrondheid* op genen grondslag. De eisch is alzoo niet *ongegrond*, wanneer de door den eischer gestelde feiten als grondslag kunnen dienen van zijn eisch, en niet *onregtmatig*, indien hij berust op voor den eischer geldend regt.

60. Wanneer de gedaagde, hoewel behoorlijk opgeroepen, niet ter teregtzitting is verschenen, behoort de regter geen verstek tegen hem te verleenen (4), maar terstond eene beslissing te nemen, en, zonder nader bewijs, de vordering toe te wijzen, indien deze geacht wordt noch onregtmatig, noch ongegrond te zijn (5). Dit neemt evenwel niet weg, dat wanneer de eischer zijne vordering door

(1) Zie echter het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 8 December 1854 (Het Regt in N. I, dl, X, blz. 767 en vgg.).

(2) Vergl. art. 109 Regl. Burg. Regtsv.

(3) *Het nederlandsche burgerlijke procesrecht*, dl. II, blz. 162. Zie ook blz. 38 van het werkje van Mr. J. W. S. van der Aa: *Het civiel proces voor de landraden en rapats op Java en Madura en ter Sumatra's Westkust.*

(4) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 20 Julij 1866 (Wkbl. van het Regt, no. 160).

(5) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 28 April 1854 (Het Regt in N. I, dl. IX, blz. 279 en vgg.).

bewijsmiddelen wenscht te staven, hem de gelegenheid daartoe, naar mijne meening, niet mag worden onthouden.

Zijn er meerdere gedaagden, van wie de een wel, de ander niet is verschenen, dan dient tusschen al de partijen bij een en hetzelfde vonnis uitspraak te worden gedaan.

Ingeval van toewijzing van den eisch moet de president, ingevolge art. 132, al. 2 Inl. Regl., het vonnis door een daartoe bevoegden beambte aan den niet verschenen veroordeelde doen aanzeggen. De inachtneming van dit gebiedende voorschrift mag de president in geen geval verzuimen, zelfs dan niet, wanneer de veroordeelde als toeschouwer toevallig bij de uitspraak tegenwoordig mogt zijn geweest (1).

Verder moet, blijkens het derde lid van art. 132 Inl. Regl, van evengemelde aanzegging en van den dag, waarop zij heeft plaats gehad, door den griffier aanteekening aan den voet van het vonnis worden gehouden.

61. De landraad heeft, luidens art. 133 Inl. Regl., de bevoegdheid om, indien hetzij de eischer, hetzij de gedaagde ten dienenden dage niet is verschenen, alvorens eenige uitspraak te doen, te gelasten, dat de niet verschenen partij ten tweeden male zal worden opgeroepen tegen een naderen, door den president op de teregtzitting aan de opgekomen partij bekend te maken regtdag, en is daartoe zelfs verpligt, indien het blijkt of aannemelijk is, dat het wegblijven der niet opgekomen partij aan wettige beletselen is toe te schrijven.

In zijn omtrent het ontwerp van Mr. Wichers uitgebragt advies van den 24sten November 1847 stelde de procureur-generaal, naar aanleiding van art. 118 van dat ontwerp, waarmede art. 133 Inl. Regl. letterlijk overeenstemt, de vraag, waarom de bij den aanvang van dat artikel aan den landraad toegekende bevoegdheid tot het verleenen eener tweede oproeping facultatief en niet imperatief was gesteld, onder opmerking voorts dat de billijkheid, zijns inziens,

(1) Zie evenvermeld vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 20 Julij 1866.

medebragt, dat een ieder in de gelegenheid werd gesteld om zijn eerste afwezen te regtvaardigen, zonder dat dit van de willekeur des regters afhankelijk werd gemaakt. Het Hoog-Geregtshof konde zich echter met die meening niet vereenigen, gelijk blijkt uit zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, waarin werd opgemerkt, dat het artikel juist datgene bevatte wat de procureur-generaal verlangde, want dat het voorschrift ten deele facultatief, ten deele imperatief was, al naar gelang der omstandigheden.

Intusschen is het, mijns inziens, wenschelijk dat de regter zoowel zijne bevoegdheid, als zijne verpligting om, overeenkomstig het voorschrift van art. 133 Inl. Regl. (welks niet-naleving echter niet met nietigheid is bedreigd) (1), de niet verschenen partij ten tweeden male te doen oproepen, in ruimen zin opvatte, vooral ten aanzien van den verweerder, wiens verschijning ter teregtzitting vaak van het uiterste belang is ook voor den eischer. Immers verzet tegen een verstekvonnis is in de regtspleging bij de landraden onbekend en mitsdien, ingevolge art. 432, al. 1 Inl Regl., niet toegelaten; tegen zoodanig vonnis bestaan geene andere middelen van voorziening dan hooger beroep of cassatie (2). Maakt nu de door den landraad veroordeelde verweerder van eerstgezegd middel gebruik, dan kan hij, ingevolge art. 195 Inl. Regl, memoriën en bescheiden indienen, waarop de hoogere regter, voor wien geen mondeling contradictoir proces mag worden gevoerd, verpligt is te letten. Dien ten gevolge behoeft hij bij eene aan zijne wederpartij beteekende memorie in appel de door den oorpronkelijken eischer gestelde feiten slechts te ontkennen, om zeker te zijn dat de eischer, indien deze bij voorbeeld enkel getuigenbewijs te zijner beschikking heeft en zich zijnen eisch in eersten aanleg heeft zien toewijzen, zonder van dat bewijsmiddel gebruik te hebben gemaakt, on-

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 9 Februarij 1882 (Het Regt in N. I., dl. XXXVIII, blz. 190 en vgg.).

(2) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 26 Mei 1854 (Het Regt in N. I., dl. X, blz. 524 en vgg.).

herroepelijk zijn proces zal verliezen (1). Voor den eischer, wiens tegenpartij voor den landraad niet is verschenen, is het dan ook raadzaam gebruik te maken van alle te zijner beschikking staande bewijsmiddelen. Met dat al blijft hij toch altijd, indien de verweerder niet verkiest in regten te verschijnen, van twee bewijsmiddelen, namelijk van de bekentenis en den litisdecisoiren eed, verstoken.

Bij art. 133 Inl. Regl. is bepaaldelijk voorzien in het geval, dat één van beide partijen niet ter teregtzitting is verschenen. Zijn beide partijen afwezig gebleven, dan behoort, mijns inziens, gelijk reeds werd opgemerkt, door den regter ambtshalve de doorhaling der zaak in het register, bedoeld bij art. 65, al. 1 Regt. Org. en bij art. 423, al. 3 Inl. Regl., te worden bevolen.

62. »Wanneer," aldus luidt art. 134 Inl. Regl., »ten bepaalden dage partijen verschenen zijn, zal de landraad, bij monde van den president, trachten haar tot een vergelijk te brengen.

»Indien zoodanig vergelijk tot stand komt, zal daarvan staande de teregtzitting, eene acte worden opgemaakt, waarbij partijen veroordeeld zullen worden tot nakoming der getroffen overeenkomst en welke acte dezelfde kracht zal hebben, en op dezelfde wijze ten uitvoer zal worden gelegd, als een gewoon vonnis.

»Van een zoodanig gewijsde wordt geen hooger beroep toegelaten.

»Wanneer bij de poging om partijen tot een vergelijk te brengen, de bemoeijenis van eenen tolk wordt vereischt, zullen dienaangaande de voorschriften van het volgende artikel worden nagekomen."

Dit artikel komt geheel overeen met art. 119 van het ontwerp van Mr. Wichers, behalve dat dit laatste, in

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 9 Februarij 1882, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXXVIII, blz. 134 en vgg, en in no. 995 Wkbl. van het Regt, zoomede het arrest, dd. 18 Junij 1863, en de door Mr. van Gennep daaraan toegevoegde beschouwingen, in no. 2 van dat Weekblad.

plaats van het tweede lid van eerstgezegd artikel, de volgende bepalingen bevatte:

»Indien zoodanig vergelijk tot stand komt, en daarop willige condemnatie (1) wordt gevraagd, zal daarvan door den griffier eene acte worden opgemaakt.

»Partijen zullen alsdan veroordeeld worden tot nakoming van den inhoud dier acte, welk stuk dezelfde kracht zal hebben en op gelijke wijze ter executie zal worden gelegd, als een gewoon vonnis."

Betreffende evengemeld, blijkbaar aan de artt. 2 en 3 van het Provisioneel Reglement op de Manier van procederen in civile zaken (Stbl. 1819, no. 20) ontleend art. 119 teekende de procureur-generaal in zijn advies, dd. 24 November 1847, aan, dat, aangenomen dat de Inlander het denkbeeld van willige condemnatie begreep, het zeker de bedoeling was dat daarvan een vonnis werd opgemaakt, doch dat de derde alinea van het artikel deed vermoeden, dat zulks niet de bedoeling was. Door het Hoog-Geregtshof werd, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, naar aanleiding van gezegd artikel de vraag besproken, in welke taal de zaken bij den landraad behandeld zouden moeten worden en of het niet noodzakelijk was bepaaldelijk uit te drukken, dat zulks aan het beleid van den voorzitter werd overgelaten. De meerderheid echter achtte het, in overeenstemming met Mr. Wichers, wenschelijk dienaangaande niets bepaaldelijk voor te schrijven, daar zich zulks van zelf wel zoude schikken. Voorts stelde het Hof ter verduidelijking van het tweede en derde lid van art. 119 de tegenwoordige lezing van art. 134, al. 2 Inl. Regl. voor.

---

(1) Volgens het oud-hollandsch regt kon bij het passeren eener notariële schuldbekentenis of andere acte obligatoir door partijen worden verklaard, dat zij zich ter zake dier acte vrijwillig zouden doen condemneren, in welk geval tevens twee procureurs werden benoemd om de willige condemnatie te verzoeken en daarin toe te stemmen, welke condemnatie door den regter in den regel werd verleend. Vergl. Mr. J. van der Linden: *Verhandeling over de judicieele practijcq*, dl. I, blz. 113 en 114, zoomede blz. 229 en vgg.

Bij het hier bedoelde vergelijk dient tevens de betaling der reeds gemaakte kosten te worden geregeld.

Van dat vergelijk is volgens het derde lid van evengezegd art 134 geen hooger beroep toegelaten Dat daartegen evenmin cassatie openstaat, werd door het Hoog-Geregtshof beslist bij arrest van 24 November 1887 (1).

63. Indien partijen of eene van haar de taal welke ter teregtzitting gesproken wordt, niet magtig is, behooren, gelijk uit het zoo even aangehaalde art 134 blijkt, bij de poging om haar tot een vergelijk te brengen de voorschriften te worden in acht genomen van art. 135 Inl. Regl., bij hetwelk bepaald is:

dat in zoodanig geval van de tusschenkomst van den beëedigden tolk bij den landraad gebruik moet worden gemaakt;

dat bij afwezigheid, belet of ontstentenis van dien tolk een persoon, geschikt om als zoodanig te fungeren, moet worden aangewezen door den president, die echter zijne keuze niet mag vestigen op eenen persoon, welke als getuige niet zoude mogen gehoord of als zoodanig gewraakt zoude kunnen worden; en

dat de aldus aangewezen persoon in handen van den president den eed moet afleggen, dat hij getrouwelijk vertalen zal wat van de eene taal in de andere moet worden overgebragt.

Ten aanzien van dit laatste voorschrift valt op te merken, dat in art. 120 van het ontwerp van Mr. Wichers enkel sprake was van de beëediging van den tolk door den president, zonder meer, doch dat de ontwerper later, blijkens zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848, heeft gemeend, dat in gezegd artikel de door den tolk af te leggen eed, even als in art. 246 (art. 275 Inl. Regl.), behoorde omschreven te worden.

Het vorenstaande is ook van toepassing wanneer in den verderen loop van het geding — ingeval namelijk geen ver-

---

(1) Het Regt in N. I., dl. L, blz. 179 en 180.

gelijk tot stand is gekomen — bij het voorlezen van stukken en het hooren van partijen en getuigen, de bemoeijenis van eenen tolk wordt vereischt.

64. Wanneer blijkt, dat partijen niet te vereenigen zijn, hetgeen in het proces-verbaal der zitting moet worden vermeld, begint het eigenlijke regtsgeding en wordt, ingevolge art. 135, al 1 Inl Regl., voorlezing gedaan van het introductieve request en de daarbij overgelegde bewijsstukken, zoomede van het daarop ingediende schriftelijke antwoord en de daarbij gevoegde bewijsstukken. Heeft de gedaagde te voren niet van antwoord gediend, dan mag hij zulks, gelijk hiervoren reeds werd opgemerkt, ter teregtzitting nog doen. Zelfs kan een alsdan door hem overgelegd geschrift als een behoorlijk antwoord worden beschouwd, niettegenstaande hij den inhoud van dat stuk niet kent, en niet blijkt dat hij den onderteekenaar tot het opmaken daarvan heeft gemagtigd, terwijl aan zoodanig geschrift het karakter eener wettig voorgebragte verdediging niet kan worden ontzegd, indien het, op de gewone wijze, door den president voorgelezen en voorgehouden, zoomede door de tegenpartij in het breede bestreden is (1).

65. Is de exceptie van onbevoegdheid des regters, de eenige exceptie, welke afzonderlijk kan worden voorgesteld, opgeworpen, dan wordt eerst en vooraf te dien aanzien eene beslissing genomen.

»Wanneer geene bewering van onbevoegdheid plaats heeft, of zoodanige bewering geschied zijnde, dezelve geoordeeld is ongegrond te zijn, zal de landraad", aldus bepaalt art 138 Inl. Regl., „na het hooren van partijen, dadelijk overgaan tot een naauwgezet en onpartijdig onderzoek naar de regtmatigheid der betwiste vordering, en de gegrondheid van de daartegen ingebragte verdediging."

Indien de vordering betwist wordt, is de landraad derhalve gehouden hare regtmatigheid en de gegrondheid van

---

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 10 Julij 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLIII, blz. 121 en vgg).

gedaagdes verdediging te onderzoeken. Dit onderzoek behoeft echter niet noodzakelijkerwijze te bestaan uit een verhoor van getuigen, met dit gevolg dat deze ook dan gehoord zouden moeten worden, wanneer partijen haar verlangen niet te kennen hebben gegeven om door getuigen hare beweringen te staven (1).

66. Daarentegen blijkt uit gezegd art. 138 in verband met art. 135, al. 2 Inl. Regl., dat partijen, zoo noodig met behulp van een tolk, moeten worden gehoord.

Dat verhoor is, vooral in zaken van ingewikkelden aard, meestal allernoodzakelijkst om tot een goed begrip der zaak te geraken. Immers de door partijen gediende, gewoonlijk in de maleische taal, zonder regtsgeleerden bijstand, opgemaakte schrifturen laten aan duidelijkheid niet zelden nog al iets te wenschen over, en in zoodanig geval moet daarin door het verhoor van partijen worden voorzien; de over en weêr gevoerde beweringen moeten behoorlijk worden geformuleerd; kortom het verhoor moet strekken om het geschil in zijn ganschen omvang naauwkeurig vast te stellen. Tevens kan daarbij aan den eischer de gelegenheid worden gegeven om zoo noodig zijnen eisch te verminderen.

67. Nadat het verhoor van partijen is afgeloopen, worden deze in de gelegenheid gesteld hare beweringen te bewijzen. De bewijsmiddelen, welke haar, blijkens art. 167 Inl. Regl., daartoe ten dienste staan, zijn vijf in getal, namelijk: schriftelijke bescheiden, getuigenissen, vermoedens, bekentenis en eed.

De wijze, waarop die bewijsmiddelen ter teregtzitting moeten worden voorgebragt, wordt omschreven in de artt. 140 en vgg. Inl. Regl., welke bovendien eenige bepalingen bevatten betreffende de geregtelijke plaatsopneming en het berigt van deskundigen.

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 April 1886, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 120 en vgg.

§ 2.

Schriftelijke bescheiden.

68. De schriftelijke bewijsstukken, welke partijen, in voldoening aan den bij art. 129 Inl. Regl. bedoelden last, ter teregtzitting mogten hebben medegebragt, moeten, wanneer de poging om haar tot een vergelijk te brengen is mislukt, krachtens het bepaalde bij art. 135 van dat Reglement, gelijk reeds gezegd is, voorgelezen en, zoo noodig, door een tolk vertaald worden.

Op dezelfde wijze mogen ongetwijfeld, al is dit niet uitdrukkelijk voorgeschreven, bij de verdere behandeling der zaak schriftelijke bewijsstukken in het geding worden gebragt.

69. Ingevolge art. 140 Inl. Regl. kunnen partijen over en weder inzage vorderen van elkanders schriftelijke bewijsstukken, welke tot dat einde aan den regter moeten worden overgegeven.

Het is dus de regter, die de verlangde inzage van bedoelde bescheiden verleent.

Het regt om van die bescheiden afschriften te nemen of te doen nemen, is aan partijen niet toegekend.

70. Legt eene der partijen een onderhandsch geschrift over, hetwelk beweerd wordt geschreven of onderteekend te zijn door hare tegenpartij, dan moet, krachtens het bepaalde bij art. 2 van Stbl. 1867, no. 29, aan deze door den regter worden gelast zich dienaangaande stellig te verklaren. Mogt de tegenpartij zulks weigeren, dan zal die weigering in den regel wel als eene erkentenis beschouwd moeten worden. De erfgenamen of regtverkrijgenden kunnen echter, blijkens evengezegd art. 2, volstaan met de verklaring, dat het schrift of de handteekening niet wordt erkend als van hem, wien zij vertegenwoordigen.

71. In geval iemand zijn schrift of zijne handteekening ontkent, of indien zijne erfgenamen of regtverkrijgenden verklaren deze niet te erkennen, is de regter, ingevolge

art. 3 van Stbl. 1867, no. 29, verpligt te bevelen, dat de echtheid daarvan geregtelijk zal worden onderzocht (1).

Eveneens moet, blijkens art. 141, al. 1 Inl Regl., wanneer door eene der partijen de echtheid wordt betwist van een schriftelijk bescheid, hetwelk hare wederpartij heeft overgelegd, naar de echtheid of onechtheid van zoodanig stuk een voorafgaand onderzoek worden gedaan.

Het in de twee hier vermelde gevallen voorgeschreven onderzoek moet, overeenkomstig het bepaalde bij art. 158 Inl. Regl, gehouden worden door deskundigen. Daarbij zouden zonder twijfel minuten van notariële acten als stukken van vergelijking vaak van veel nut kunnen zijn. Aangezien echter het Inlandsch Reglement geene bepalingen inhoudt, zoo als die vervat in art. 157 en vgg. Regl. Burg. Regtsv. (2), zijn de notarissen met het oog op art. 39 Regl. op het notarisambt in N. I. zeer zeker onbevoegd om onder hen berustende minuten uit hunne handen te geven, ten einde daarvan als stukken van vergelijking in eene landraadzaak gebruik te doen maken (3).

72. Volgens evengezegd art. 158 Inl. Regl. wordt, in geval eener benoeming van deskundigen, de regtdag bepaald, op welken zij hun verslag, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling, zullen uitbrengen en beëedigen. Wanneer echter de mogelijkheid bestaat, dat de deskundigen terstond na hunne benoeming ter teregtzitting verschijnen en verslag uitbrengen, is het wenschelijk dat zulks geschiede met het oog op het blijkens art. 163, al. 4 van genoemd Reglement, aangenomen beginsel dat de behandeling eener zaak niet behoort te worden uitgesteld, *buiten het geval van volstrekte noodzakelijkheid.*

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 28 Julij 1887 (Het Regt in N. I., dl. XLIX, blz. 336 en vgg.).

(2) Zie ook art. 234 en vgg. Regl. Strafv.

(3) Zie het opstel van Mr. J. H. Abendanon: *Eene leemte in het Inlandsch Reglement* in no. 829 Wkbl. van het Regt, en de naar aanleiding daarvan tusschen den notaris L. Ch. Kruijff en hem in no. 833 en no. 837 van dat Weekblad gevoerde correspondentie.

Nadat de deskundigen hun verslag uitgebragt en beëedigd hebben, moet de landraad naar bevind van zaken beslissen of het betwiste stuk al dan niet als bewijsstuk in het geding zal worden toegelaten.

73. Indien echter het onderzoek naar de echtheid of onechtheid van het geschrift het vermoeden van valschheid of vervalsching tegen nog levende personen heeft doen ontstaan, is de landraad, ingevolge het tweede lid van art. 141 Inl. Regl., gehouden de stukken te zenden aan den bevoegden regter in strafzaken, ten einde bij dezen te worden onderzocht, terwijl alsdan, blijkens het derde lid van gezegd artikel, de voor den landraad aanhangig gemaakte zaak geschorst blijft tot na de beslissing van den regter in strafzaken.

De reden dier schorsing ligt voor de hand. In den regel namelijk zal het vonnis des strafregters van overwegenden invloed zijn op de beslissing van den landraad omtrent de vraag, of het betwiste stuk als bewijsmiddel zal worden toegelaten in het aanhangige burgerlijke geschil, daar bedoeld vonnis in dat geschil als een bewijs der gepleegde daad moet worden aangenomen, behoudens tegenbewijs. Intusschen is het duidelijk, dat een door den strafregter gewezen vonnis van vrijspraak niet noodzakelijkerwijze behoeft te leiden tot toelating van het betwiste stuk in het civiele geding. Het kan toch zijn, dat de beklaagde is vrijgesproken, omdat zijne schuld aan de hem ten laste gelegde valschheid niet is bewezen, doch dat nogthans het bewijs van het bestaan der valschheid behoorlijk geleverd is.

§ 3.

Getuigenissen.

74. Ingevolge art. 129 Inl. Regl. moet aan partijen, wanneer haar de dag wordt aangezegd, waarop de zaak voor den landraad zal dienen, tevens worden gelast »om zich te doen vergezellen van de getuigen, die zij wenschen

te doen afhooren." De wetgever is dus blijkbaar uitgegaan van de veronderstelling, dat die getuigen in den regel vrijwillig ter teregtzitting zullen verschijnen.

75. Indien echter getuigen hetzij uit onwil, hetzij »uit anderen hoofde", zulks niet doen, dan, zegt art. 142, al. 1 Inl. Regl., „zal de landraad eenen naderen regtdag bepalen, waarop het verhoor zal plaats hebben, en gelasten, dat de getuigen die niet vrijwillig ter teregtzitting hebben willen verschijnen, door een bevoegd beambte tegen dien regtdag zullen worden opgeroepen."

Op gelijke wijze moet, volgens het tweede lid van evengezegd artikel, de oproeping plaats hebben van de getuigen, wier verhoor door den landraad ambtshalve is bevolen (1). Wanneer de regtbank zoodanig verhoor noodig acht, moet zij echter zelve bepalen, welke getuigen gehoord zullen worden, en kan zij niet volstaan met op de wijze, voorgeschreven bij art 171, al. 2 Regl. Burg. Regtsv., een getuigenverhoor te bevelen, het verder aan de partij overlatende, welke personen deze als getuigen wenscht voor te brengen. Alleen bij de aanzegging van den dag, waarop de zaak voor den landraad zal dienen, kan, overeenkomstig het bepaalde bij art. 129 Inl. Regl., aan partijen in het algemeen worden gelast zich te doen vergezellen van de getuigen, die zij wenschen te doen hooren.

76. Verder is bij art. 143 Inl. Regl. bepaald, dat wanneer de door een bevoegd beambte opgeroepen getuige ten bepaalden dage niet verschijnt, hij door den landraad zal worden veroordeeld in de vergeefs aangewende kosten en in eene boete niet te boven gaande *f* 25, terwijl hij voorts op nieuw te zijnen koste zal worden opgeroepen.

77. Eindelijk is bij art. 144 Inl. Regl. nog voorgeschreven:

(1) Bij circulaire, dd. 29 Januarij 1874, opgenomen in no. 2921 van het Bijbl. op het Stbl., werden de hoofden van gewestelijk bestuur in Nederlandsch-Indie door den procureur-generaal uitgenoodigd de noodige maatregelen te nemen, ten einde alle oproepingen, dagvaardingen, enz., welke de verwijdering van militairen uit hunne garnizoenen noodzakelijk mogten maken, ter kennis te doen komen van den gewestelijken militairen commandant.

dat, indien de op nieuw opgeroepen getuige andermaal in gebreke blijft te verschijnen, hij ten tweeden male zal worden veroordeeld in de vergeefs aangewende kosten, en daarenboven in eene boete niet te boven gaande *f* 50, en tot vergoeding der schade door zijn wegblijven aan partijen veroorzaakt; en

dat de president wijders kan bevelen, dat de niet opgekomen getuige door de openbare magt voor den landraad worde gebragt om aan zijne verpligting te voldoen.

Tot een en ander is de landraad evenwel slechts bevoegd, wanneer de als getuigen opgeroepen personen Inlanders of met hen gelijkgestelden zijn. Blijkens art. 153 Inl. Regl. toch moeten evenvermelde veroordeelingen, indien de als getuige opgeroepen persoon tot de europesche of de daarmede gelijkgestelde bevolking behoort, worden opgelegd door den president van den landraad, zonder medewerking der inlandsche leden, terwijl eveneens het bevel om een niet opgekomen europeschen getuige voor den landraad te doen brengen, slechts door den president alleen kan worden gegeven.

79. Omtrent het voorschrift vervat in evengezegd art. 153, hetwelk geheel overeenkomt met art. 137 van het ontwerp van Mr. Wichers, teekende de procureur-generaal in zijn advies, dd. 24 November 1847, aan dat, ofschoon wel is waar niet kon worden toegelaten, dat de europesche en daarmede gelijkgestelde bevolking door inlandsche regters tot het praesteren van eenige daad in regten verpligt konde worden, het toch uiterst zonderling klonk, dat de president eener regtbank alléén in hare attributen trad, omdat de getuige ratione personae voor zoodanige regtbank niet justiciabel was, en dat de bevoegdheid aan de litigerende partijen eenmaal toegestaan zijnde om uit de europesche en daarmede gelijkgestelde bevolking getuigen op te roepen, daaruit bij eene consequente redenering ook moest volgen, dat te hunnen aanzien geene uitzondering gemaakt werd. Met dit gevoelen kon het Hoog-Geregtshof zich volkomen vereenigen. Mr. Wichers echter deelde de zienswijze van den procureur-genèraal en van het Hof niet.

Naar zijne meening behoorde, zooveel immer doenlijk, de mogelijkheid te worden uitgesloten, dat een Europeaan door eene inlandsche regtbank werd veroordeeld en viel er meer voor, dan tegen de bepaling van het artikel te zeggen. Deze verklaring voldeed nogthans, met uitzondering van één lid, het Hoog-Geregtshof niet, hetwelk van oordeel was, dat dezelfde regter, die de bevoegdheid had een getuige te hooren, ook bevoegd moest zijn op den zoodanige bij niet-verschijning of weigering om getuigenis af te leggen, de bij de wet bepaalde straf toe te passen, terwijl het met de waardigheid eener regtbank en den eerbied, welken ook de hier gevestigde Europeaan aan den inlandschen regter verschuldigd was, niet overeen was te brengen, dat men hem bedoelde bevoegdheid zoude ontzeggen. Op die gronden stelde het Hof bij zijn advies van den 21sten Februarij 1848 de intrekking van art. 137 van het ontwerp voor. De Algemeene Secretaris daarentegen kon zich, blijkens zijne nota van den 2den Maart 1848, met die beschouwingen niet vereenigen, terwijl eindelijk Mr. Wichers bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart daaraanvolgende, schreef dat hij meende te moeten volharden in zijn aangaande art. 137 geuit gevoelen (1). Dienovereenkomstig werd art. 153 Inl Regl. vervolgens gearresteerd.

80. Indien de aanvankelijk niet verschenen getuige aan eene nadere oproeping gevolg geeft en alsdan bewijst, dat hij door eenig wettig beletsel, bij voorbeeld door ziekte, afwezigheid of beroepsbezigheden, verhinderd is geweest op te komen, moet hij, ingevolge art. 145 Inl. Regl., na zijne verklaring te hebben afgelegd, ontheven worden van al de tegen hem uitgesproken veroordeelingen, dus niet alleen van de hem opgelegde boeten, maar ook van de schadevergoedingen en de betaling der te vergeefs aan-

---

(1) Eene afwijking van het hier bedoelde beginsel wordt gevonden in het tweede lid van art. 333 Strafw. Inl., volgens hetwelk een Europeaan, die eenigen titel, eenig stuk of eenige memorie, door hem overgelegd in een voor den landraad gevoerd regtsgeding, wederrogtelijk terugneemt of verduistert, door dat collegie tot straf kan worden veroordeeld.

gewende kosten. Deze kosten komen dan, voor zooveel zij in de omschrijving vallen van art. 186, no. 2 Inl. Regl. zoo als dit artikel luidt volgens de lezing van Stbl. 1870, no. 128, ten laste van de verliezende partij.

Op den algemeenen regel van art. 145 Inl. Regl, dat den landraad bevoegd verklaart om aanvankelijk niet verschenen getuigen van de deswege tegen hen uitgesproken veroordeelingen te ontheffen, wordt zoomin bij art. 153, als bij eenig ander artikel van dat Reglement eene uitzondering gemaakt, en zoo moet die regel, mijns inziens, geacht worden zoowel ten aanzien van Inlanders, als van Europeanen te gelden De ontheffing behoort dus, ook wat laatstgenoemden betreft, te geschieden door den landraad. Daarentegen blijkt uit art. 254 Inl. Regl. in verband met het daarbij aangehaalde art. 135 Regl. Strafv., dat, voor zooveel strafzaken aangaat, de voorzitter van den landraad uitsluitend bevoegd is om den europeschen getuige, dien hij wegens zijne niet-verschijning heeft veroordeeld, van die veroordeeling te ontheffen In strafzaken is derhalve het beginsel om de europesche getuigen geheel aan de regtsmagt van den landraad te onttrekken, volledig toegepast. Waarom zulks ook niet in burgerlijke zaken is geschied, valt moeijelijk te gissen. Trouwens de wetgever heeft waarschijnlijk evengemelde afwijking van dat beginsel niet bedoeld, maar bij de vaststelling van art. 153 Inl. Regl. eenvoudig de noodzakelijkheid om art. 145 van dat Reglement aan te halen, over het hoofd gezien. Met de bedoeling echter van den wetgever mag de regter, waar de wet duidelijk is, geene rekening houden, en zoo meen ik dat de landraad in burgerlijke zaken zoowel den europeschen, als den inlandschen getuige moet ontheffen van de tegen hem uitgesproken veroordeelingen, indien hij bewijst door wettige redenen verhinderd te zijn geweest om aan de oproeping te voldoen.

Door welke middelen het bestaan dier redenen moet worden bewezen, zegt de wet niet, en zoo kan de regter ongetwijfeld elk middel, hetwelk hem overtuigt, des noods

zelfs de opgaven van den getuige, zonder meer, als bewijs aannemen.

81. Intusschen is, blijkens art. 146 Inl. Regl., de verpligting om als getuige op te komen, niet onbeperkt voorgeschreven.

Dat artikel luidt aldus:

»Niemand kan genoodzaakt worden om tot het afleggen van getuigenis in burgerlijke zaken voor den landraad te verschijnen, indien deze gevestigd is buiten de residentie, binnen welke hij woont of verblijf houdt.

»Bij niet-verschijning van een opgeroepen getuige, die in zoodanig geval verkeert, mag deswege geene veroordeeling tegen hem worden uitgesproken, maar zal de president van den landraad den resident, binnen wiens gebied de getuige woonachtig is of verblijf houdt, schriftelijk uitnoodigen de beëedigde verklaring van laatstgenoemde in te nemen, en het daarvan op te maken proces-verbaal ten spoedigste over te zenden.

»Zoodanige uitnoodiging kan ook dadelijk plaats hebben zonder voorafgaande oproeping van den getuige.

»Het proces-verbaal wordt op de teregtzitting voorgelezen."

In art. 130 van het ontwerp van Mr. Wichers, aan hetwelk bovenstaand artikel ontleend is, werden de in het eerste en tweede lid daarvan voorkomende woorden: »of verblijf houdt," niet gevonden. Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, dat het artikel zich ook behoorde uit te strekken tot de plaats van verblijf, daar het toch ligtelijk kon gebeuren, dat bij voorbeeld een koopman gedurende een langen tijd zich buiten zijn domicilie, somwijlen op verren afstand daarvan, moest ophouden. Overeenkomstig die zienswijze, waartegen ook Mr. Wichers geen bezwaar had, werd het artikel vervolgens gewijzigd.

De schriftelijke uitnoodiging, waarvan in het tweede lid van het artikel sprake is, dient vergezeld te gaan van eene opgave der vraagpunten, waarop de getuige moet worden gehoord. Naar het schijnt heeft de wetgever ge-

meend, dat dit van zelf sprak en alzoo verzuimd het uitdrukkelijk voor te schrijven.

Ook is niet voorzien in het geval, dat deze of gene mogt weigeren om voor den resident te verschijnen, ten einde getuigenis af te leggen. De mogelijkheid eener dergelijke weigering is blijkbaar niet verondersteld.

82. Luidens art. 147, al. 1 Inl. Regl. moeten de te hooren getuigen één voor één worden binnengeroepen.

Blijkens deze bepaling mogen de getuigen gedurende het getuigenverhoor zich niet ter teregtzitting bevinden, wat trouwens wel van zelf spreekt, daar het toch in den aard der zaak ligt, dat zij elkanders verklaringen niet mogen aanhooren.

83. Verder is bij het tweede lid van evengezegd art. 147 bepaald, dat de president aan de getuigen zal afvragen hun naam, beroep, ouderdom en woon- of verblijfplaats, zoomede of zij aan partijen of eene van haar in den bloede of door aanhuwelijking bestaan en zoo ja, in welken graad, en eindelijk of zij loon- of huisbedienden van haar zijn.

Omtrent den leeftijd van Inlanders bestaan slechts bij uitzondering eenigzins betrouwbare gegevens, daar de registers, bedoeld bij art. 27 Inl. Regl., naar het schijnt, veelal niet behoorlijk worden aangehouden, terwijl de Inlander zelf en vooral de gewone dessaman, die van onze tijdsbepalingen zelden eenig begrip heeft, meestal volstrekt niet weet hoe oud hij is (1), en zoo moet de leeftijd der getuigen in den regel naar hun uiterlijk voorkomen, bij benadering, worden bepaald.

Wat voorts de vraag betreft of getuigen en partijen elkander in den bloede of door aanhuwelijking bestaan, en zoo ja in welken graad, die vraag schijnt beantwoord te moeten worden overeenkomstig de voorschriften van art. 290 tot en met art. 296 Burg. Wetb. Uit de omstandigheid toch dat de wetgever de in deze artikelen voorkomende

(1) Zoo is het volstrekt niet vreemd van een vrij bejaarden Inlander, op de vraag hoe oud hij is, bij voorbeeld ten antwoord te krijgen: „drie jaren”.

regtskundige benamingen, zonder nadere omschrijving heeft overgenomen in art. 147, al. 2 Inl. Regl., mag, dunkt mij, worden afgeleid, dat die benamingen daar dezelfde beteekenis hebben als in genoemd Wetboek. Bedoelde voorschriften zijn bovendien, naar ik meen, geheel in overeenstemming met de leer van het mohamedaansche regt (1).

Overigens is, wat de berekening der graden van bloed- en aanverwantschap betreft, bekendheid daarmede in de praktijk geen onmisbaar vereischte, omdat eenvoudig onderzocht behoeft te worden in welke familiebetrekking getuigen en partijen tot elkander staan, zonder dat het noodig is hun graad van bloed- of aanverwantschap te berekenen, gelijk ten duidelijkste blijkt uit de artt. 148, 149 en 150 Inl. Regl, waar enkel familiebetrekkingen worden genoemd en niet gesproken wordt van graden, zooals in de artt. 1909 en 1913 Burg. Wetb. (2).

Hierbij valt verder nog op te merken dat volgens het inlandsch regt, naar mijne ondervinding, als regel geldt, dat de ontbinding van het huwelijk de zwagerschap doet ophouden (3), althans wanneer de ontbinding door echt-

(1) Vergl. Mr. L. W. C. van den Berg: *De beginselen van het mohammedaansche recht*, blz. 117.

(2) Bij de Chinezen worden — volgens mij door den heer J. E. Albrecht, vroeger tolk voor de chinesche taal te Soerabaija, welwillend gedane mededeeling, — de graden van bloed- en aanverwantschap aangeduid door den rouw te noemen, welken de eene persoon verpligt is voor den ander te dragen, of duidelijker nog door den rang aan te geven, welken de tabletten van die personen later in den voorouderlijken tempel zullen innemen. — Vergl. verder het opstel van Mr. J. W. T. Cohen Stuart: *Het Chineesch Familierecht in onze wetgeving*, voorkomende in no. 1257 Wkbl. van het Regt.

(3) Zoo ook Mr. W. A. P. F. L. Winckel: *De rechtsbedeeling onder de inlanders en daarmede gelijkgestelden op Java en de Buitenbezittingen*, 1ste stuk, § 181. Van eene andere meening echter is Mr. M. C. Piepers, blijkens zijne op blz. 214, dl. XXXVI, van Het Regt in N. I. voorkomende conclusie, no. 5. — In laatstbedoelden zin besliste het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 22 Augustus 1884 (Wkbl. van het Regt, no. 1110).

Bij de Chinezen wordt, volgens den heer Albrecht, de zwagerschap ook door de ontbinding van het huwelijk opgeheven. — Zie echter Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 177 en vgg.

scheiding en niet door den dood is te weeg gebragt. Daar die zaak dus geregeld is in het inlandsche regt dient, met het oog op art. 75 Reg. Regl., bij de inlandsche regtspleging art. 297 Burg. Wetb. buiten toepassing te blijven.

84. Welke personen niet als getuigen mogen worden gehoord, dan wel gewraakt kunnen worden of zich kunnen verschoonen, leeren de artt. 148, 149 en 150 Inl. Regl., welke overeenstemmen met de artt. 132, 133 en 134 van het ontwerp van MR. WICHERS.

Betreffende de in deze artikelen vervatte voorschriften teekende de heer WICHERS in zijne bij de laatste acht titels van zijn ontwerp behoorende nota van toelichting aan, dat het hem volstrekt noodzakelijk scheen de bevoegdheid en verpligting tot het afleggen van getuigenis in burgerlijke zaken en de materie der wraking van getuigen behoorlijk te regelen, omdat, indien zulks niet geschiedde, men te dien aanzien òf naar willekeur en dus ongelijkmatig (zoo niet wederregtelijk) te werk zoude gaan, òf zijne toevlugt nemen tot de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek, zonder dat die voor de inlandsche regtbanken kracht van wet bezaten, terwijl men door laatstbedoelde voorschriften, welke op regt en billijkheid gegrond waren, voor zoover noodig, in het Reglement over te brengen, den noodigen waarborg erlangde voor eene gelijkvormige en regelmatige behandeling van dat onderwerp.

De Algemeene Secretaris konde zich echter met deze zienswijze niet vereenigen. In zijne nota van den 2den Maart 1848 merkte hij dienaangaande op:

dat de materie van getuigenis in geenen deele vreemd was aan den Koran, welke te dien aanzien bepaalde voorschriften inhield, waarvan de Mohamedanen ongaarne afstand deden, wordende onder anderen aan de verklaring eener vrouw niet dezelfde waarde toegekend als aan die van een man, terwijl haar getuigenis in sommige omstandigheden bij voorbeeld van menstruatie en zwangerschap niet aannemelijk werd geacht, omdat volgens den Koran haar verstand, voor zoover dit haar kon worden toegekend, alsdan beneveld zou zijn;

dat de omgaande regters en de leden van het Hof konden getuigen, dat de panghoeloe's en assessoren aan die begrippen hechtten en dat zij, ter liefde van die begrippen, transigeerden bij de bepaling der op te leggen straf en ligtere straffen oplegden, waar het bestaan van schuld aan een zwaarder misdrijf was erkend, ten spijt van het overredingsvermogen van den president van den landraad of van den omgaanden regter, hetwelk in zulke zaken weinig baatte, gevende toch de assessoren, gesteund door hunnen godgeleerden schriftgeleerde, niet toe;

dat het voor den europëschen wetgever, aan wiens wetgeving christendom en achting voor de vrouw ten grondslag lagen, moeijelijk was om vorenbedoelde uitsluiting te vermelden, maar dat daarom toch ten aanzien van de toelating van getuigen welligt meer aan het arbitrium van den voorzitter kon worden overgelaten en iets worden toegegeven aan het oordeel van den panghoeloe;

dat de artt. 132, 133 en 134 van het ontwerp aan de inlandsche begrippen te veel geweld schenen aan te doen en tegen de inerte oppositie der inlandsche gemeente niet gehandhaafd zouden kunnen worden; en

dat ook de als wettig erkende veelwijverij en bijwijverij, »eene voorname reden van de voortdurende afwijking van europesche en inlandsche gemeente," meer in het oog diende te worden gehouden, daar dien ten gevolge de uitsluiting van de echtgenoot alleen niet voldoende was, maar behoorde te worden uitgestrekt zoowel tot de wettige vrouwen, als tot de bijwijven.

Deze beschouwingen leidden den heer WICHERS er toe het gevoelen van het Hoog-Geregtshof in te winnen omtrent de vraag, of het geraden was de inlandsche begrippen aangaande de bevoegdheid tot het afleggen van getuigenis in meerdere of mindere mate te volgen. Die vraag nu werd door het Hof ontkennend beantwoord, vooral op grond, dat in de materie van bewijs naar stellige bepalingen, en niet naar wisselende en somtijds ongerijmde inzigten moest worden te werk gegaan. Bovendien oordeelde de

heer WICHERS, dat van *het aandoen van geweld* aan inlandsche begrippen geene sprake kon zijn, daar deze tegen elke verkrachting gewaarborgd waren door het in het Reglement opgenomen beginsel, dat geenerhande bewijs voor den regter verbindend was, wanneer het tegen zijne overtuiging streed (1).

De voorschriften, vervat in de artt. 132, 133 en 134 van het ontwerp, werden daarop zonder eenige verandering of wijziging te ondergaan, gearresteerd (2).

85. Ten aanzien van vorsten, regenten of andere inlandsche grooten werd, blijkbaar met het oog op het bij art. 4 Regt. Org. aangenomen beginsel, bij art. 419 Inl. Regl. bepaald, dat zij niet als getuigen voor den regter geroepen konden worden, zonder voorafgaande magtiging van den Gouverneur-Generaal Van deze bepaling echter is, in verband met de wijziging, welke gezegd art. 4 bij Stbl. 1867, no. 10 heeft ondergaan, bij Stbl. 1873, no. 142 de volgende nieuwe lezing vastgesteld:

»Inlandsche vorsten, rijksbestuurders, regenten en onderregenten kunnen, zoolang zij niet als zoodanig zijn afgetreden of uit hun ambt ontslagen, niet als getuigen voor den regter worden geroepen, zonder voorafgaande magtiging van den Gouverneur-Generaal.

»Gelijke magtiging wordt vereischt om voor den regter als getuigen te roepen de wettige vrouwen en vrouwelijke bloed- en aanverwanten tot en met den tweeden graad, van de personen in de voorgaande alinea opgenoemd.

»Indien die magtiging niet wordt verleend, zullen de voornoemde personen, daartoe schriftelijk verzocht, den djaksa, vergezeld van den griffier en van den panghoeloe,

(1) Missive van den heer WICHERS aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848, en zijn rapport, dd. 6 Julij 1848, te vinden in Het Regt in N. I., d. XIII, blz. 370 en 371.

(2) De hierboven vermelde beschouwingen betroffen ook de bepalingen, welke voorkwamen in de artt. 236, 237, 238, 239 en 240 van het ontwerp van MR. WICHERS en thans gevonden worden in de artt. 265, 266, 267, 268 en 269 Inl. Regl.

bij zich toelaten, ten einde hunne getuigenis worde ingenomen en in geschrift gesteld.

»De in art. 249 van dit reglement vervatte bepalingen omtrent de voorlezing en bewijskracht van schriftelijke getuigenissen zijn ten deze van toepassing."

Die getuigenissen moeten dus ter teregtzitting voorgelezen en, zoo zij onder eede waren afgelegd, met mondelinge beëedigde verklaringen gelijkgesteld worden.

Dat ook voor de oproeping als getuigen van de regenten van politie in Soerakarta de voorafgaande magtiging van den Gouverneur-Generaal wordt vereischt, werd den procureur-generaal door den 1sten Gouvernements secretaris te kennen gegeven bij missive van 6 Februarij 1887, no. 196 (1).

86. Omtrent de wijze, waarop de Gouverneur-Generaal, wanneer diens getuigenis vereischt wordt, moet worden gehoord, zwijgt het Inlandsch Reglement Het ontwerp van Mr. Wichers bevatte dienaangaande in art. 384 bepalingen, welke overeenkwamen met die van art. 413 Regl. Strafv. (2). Naar aanleiding echter eener opmerking van den Gouverneur-Generaal, die meende dat de Landvoogd van Nederlandsch-Indië niet verpligt moest kunnen worden tot het afleggen van getuigenis, terwijl hij de vraag stelde hoe wel gehandeld zou moeten worden in geval van weigering of nalatigheid, gaf de heer Wichers bij zijne aan den Gouverneur-Generaal gerigte missive van den 18den Maart 1848 in overweging om gezegd art 384 te doen vervallen, aan welk voorstel daarna gevolg werd gegeven.

De wetgever heeft dus klaarblijkelijk gewild, dat de Gouverneur-Generaal niet als getuige in eenige voor den landraad aanhangige zaak zou kunnen worden gehoord Met dat al zou het ontegenzeggelijk beter zijn geweest, dat die wil ware uitgesproken in de wet, volgens welke thans de Gouverneur-Generaal met ieder ander gelijk staat.

87. Ingevolge art. 148, al. 1 Inl. Regl. zijn tot het

(1) Zie Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 150.

(2) Dit artikel is, blijkens art. 210 Regl. Burg. Regtsv., ook toepasselijk bij de procedure in burgerlijke zaken.

dat, indien de op nieuw opgeroepen getuige andermaal in gebreke blijft te verschijnen, hij ten tweeden male zal worden veroordeeld in de vergeefs aangewende kosten, en daarenboven in eene boete niet te boven gaande *f* 50, en tot vergoeding der schade door zijn wegblijven aan partijen veroorzaakt; en

dat de president wijders kan bevelen, dat de niet opgekomen getuige door de openbare magt voor den landraad worde gebragt om aan zijne verpligting te voldoen.

Tot een en ander is de landraad evenwel slechts bevoegd, wanneer de als getuigen opgeroepen personen Inlanders of met hen gelijkgestelden zijn. Blijkens art. 153 Inl. Regl. toch moeten evenvermelde veroordeelingen, indien de als getuige opgeroepen persoon tot de europesche of de daarmede gelijkgestelde bevolking behoort, worden opgelegd door den president van den landraad, zonder medewerking der inlandsche leden, terwijl eveneens het bevel om een niet opgekomen europeschen getuige voor den landraad te doen brengen, slechts door den president alleen kan worden gegeven.

79. Omtrent het voorschrift vervat in evengezegd art. 153, hetwelk geheel overeenkomt met art. 137 van het ontwerp van Mr. Wichers, teekende de procureur-generaal in zijn advies, dd. 24 November 1847, aan dat, ofschoon wel is waar niet kon worden toegelaten, dat de europesche en daarmede gelijkgestelde bevolking door inlandsche regters tot het praesteren van eenige daad in regten verpligt konde worden, het toch uiterst zonderling klonk, dat de president eener regtbank alléén in hare attributen trad, omdat de getuige ratione personae voor zoodanige regtbank niet justiciabel was, en dat de bevoegdheid aan de litigerende partijen eenmaal toegestaan zijnde om uit de europesche en daarmede gelijkgestelde bevolking getuigen op te roepen, daaruit bij eene consequente redenering ook moest volgen, dat te hunnen aanzien geene uitzondering gemaakt werd. Met dit gevoelen kon het Hoog-Geregtshof zich volkomen vereenigen. Mr. Wichers echter deelde de zienswijze van den procureur-generaal en van het Hof niet.

Naar zijne meening behoorde, zooveel immer doenlijk, de mogelijkheid te worden uitgesloten, dat een Europeaan door eene inlandsche regtbank werd veroordeeld en viel er meer voor, dan tegen de bepaling van het artikel te zeggen. Deze verklaring voldeed nogthans, met uitzondering van één lid, het Hoog-Geregtshof niet, hetwelk van oordeel was, dat dezelfde regter, die de bevoegdheid had een getuige te hooren, ook bevoegd moest zijn op den zoodanige bij niet-verschijning of weigering om getuigenis af te leggen, de bij de wet bepaalde straf toe te passen, terwijl het met de waardigheid eener regtbank en den eerbied, welken ook de hier gevestigde Europeaan aan den inlandschen regter verschuldigd was, niet overeen was te brengen, dat men hem bedoelde bevoegdheid zoude ontzeggen. Op die gronden stelde het Hof bij zijn advies van den 21sten Februarij 1848 de intrekking van art. 137 van het ontwerp voor. De Algemeene Secretaris daarentegen kon zich, blijkens zijne nota van den 2den Maart 1848, met die beschouwingen niet vereenigen, terwijl eindelijk Mr. Wichers bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart daaraanvolgende, schreef dat hij meende te moeten volharden in zijn aangaande art. 137 geuit gevoelen (1). Dienovereenkomstig werd art. 153 Inl Regl. vervolgens gearresteerd.

80. Indien de aanvankelijk niet verschenen getuige aan eene nadere oproeping gevolg geeft en alsdan bewijst, dat hij door eenig wettig beletsel, bij voorbeeld door ziekte, afwezigheid of beroepsbezigheden, verhinderd is geweest op te komen, moet hij, ingevolge art. 145 Inl. Regl., na zijne verklaring te hebben afgelegd, ontheven worden van al de tegen hem uitgesproken veroordeelingen, dus niet alleen van de hem opgelegde boeten, maar ook van de schadevergoedingen en de betaling der te vergeefs aan-

---

(1) Eene afwijking van het hier bedoelde beginsel wordt gevonden in het tweede lid van art. 333 Strafw. Inl., volgens hetwelk een Europeaan, die eenigen titel, eenig stuk of eenige memorie, door hem overgelegd in een voor den landraad gevoerd regtsgeding, wederregtelijk terugneemt of verduistert, door dat collegie tot straf kan worden veroordeeld.

gewende kosten. Deze kosten komen dan, voor zooveel zij in de omschrijving vallen van art. 186, no. 2 Inl. Regl. zoo als dit artikel luidt volgens de lezing van Stbl. 1870, no. 128, ten laste van de verliezende partij.

Op den algemeenen regel van art. 145 Inl. Regl, dat den landraad bevoegd verklaart om aanvankelijk niet verschenen getuigen van de deswege tegen hen uitgesproken veroordeelingen te ontheffen, wordt zoomin bij art. 153, als bij eenig ander artikel van dat Reglement eene uitzondering gemaakt, en zoo moet die regel, mijns inziens, geacht worden zoowel ten aanzien van Inlanders, als van Europeanen te gelden De ontheffing behoort dus, ook wat laatstgenoemden betreft, te geschieden door den landraad. Daarentegen blijkt uit art. 254 Inl. Regl, in verband met het daarbij aangehaalde art. 135 Regl. Strafv., dat, voor zooveel strafzaken aangaat, de voorzitter van den landraad uitsluitend bevoegd is om den europeschen getuige, dien hij wegens zijne niet-verschijning heeft veroordeeld, van die veroordeeling te ontheffen In strafzaken is derhalve het beginsel om de europesche getuigen geheel aan de regtsmagt van den landraad te onttrekken, volledig toegepast. Waarom zulks ook niet in burgerlijke zaken is geschied, valt moeijelijk te gissen. Trouwens de wetgever heeft waarschijnlijk evengemelde afwijking van dat beginsel niet bedoeld, maar bij de vaststelling van art. 153 Inl. Regl. eenvoudig de noodzakelijkheid om art. 145 van dat Reglement aan te halen, over het hoofd gezien. Met de bedoeling echter van den wetgever mag de regter, waar de wet duidelijk is, geene rekening houden, en zoo meen ik dat de landraad in burgerlijke zaken zoowel den europeschen, als den inlandschen getuige moet ontheffen van de tegen hem uitgesproken veroordeelingen, indien hij bewijst door wettige redenen verhinderd te zijn geweest om aan de oproeping te voldoen.

Door welke middelen het bestaan dier redenen moet worden bewezen, zegt de wet niet, en zoo kan de regter ongetwijfeld elk middel, hetwelk hem overtuigt, des noods

zelfs de opgaven van den getuige, zonder meer, als bewijs aannemen.

81. Intusschen is, blijkens art. 146 Inl. Regl., de verpligting om als getuige op te komen, niet onbeperkt voorgeschreven.

Dat artikel luidt aldus:

»Niemand kan genoodzaakt worden om tot het afleggen van getuigenis in burgerlijke zaken voor den landraad te verschijnen, indien deze gevestigd is buiten de residentie, binnen welke hij woont of verblijf houdt.

»Bij niet-verschijning van een opgeroepen getuige, die in zoodanig geval verkeert, mag deswege geene veroordeeling tegen hem worden uitgesproken, maar zal de president van den landraad den resident, binnen wiens gebied de getuige woonachtig is of verblijf houdt, schriftelijk uitnoodigen de beëedigde verklaring van laatstgenoemde in te nemen, en het daarvan op te maken proces-verbaal ten spoedigste over te zenden.

»Zoodanige uitnoodiging kan ook dadelijk plaats hebben zonder voorafgaande oproeping van den getuige.

»Het proces-verbaal wordt op de teregtzitting voorgelezen."

In art. 130 van het ontwerp van Mr. Wichers, aan hetwelk bovenstaand artikel ontleend is, werden de in het eerste en tweede lid daarvan voorkomende woorden: »of verblijf houdt," niet gevonden. Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, dat het artikel zich ook behoorde uit te strekken tot de plaats van verblijf, daar het toch ligtelijk kon gebeuren, dat bij voorbeeld een koopman gedurende een langen tijd zich buiten zijn domicilie, somwijlen op verren afstand daarvan, moest ophouden. Overeenkomstig die zienswijze, waartegen ook Mr. Wichers geen bezwaar had, werd het artikel vervolgens gewijzigd.

De schriftelijke uitnoodiging, waarvan in het tweede lid van het artikel sprake is, dient vergezeld te gaan van eene opgave der vraagpunten, waarop de getuige moet worden gehoord. Naar het schijnt heeft de wetgever ge-

mitsdien behooren tot degenen, die zich, krachtens het bepaalde bij art. 150, no. 1 Inl. Regl., kunnen verschoonen.

3o. *Alle degenen, die uit hoofde van hunnen stand, beroep of wettige betrekking tot geheimhouding verpligt zijn, doch alleen en bij uitsluiting nopens hetgeen, waarvan de wetenschap hun als zoodanig is toevertrouwd.*

Welke personen bij deze wettelijke bepaling zijn bedoeld, zegt de wet nergens. Intusschen is het duidelijk, dat op die bepaling onder anderen een beroep kan worden gedaan door regterlijke ambtenaren ten aanzien van het geheim der raadkamer (art. 41 Regt. Org.); door notarissen, wat betreft den inhoud der door hen opgemaakte acten (art. 17 Regl. notarisambt); door geneesheeren, heelmeesters, apothekers en vroedvrouwen, wat aangaat hun toevertrouwde geheimen (art. 296 Strafwetb. Eur. en Inl.); enz.

De gegrondheid der beweerde verpligting tot geheimhouding, dat wil zeggen, de juistheid der bewering, dat eene zekere betrekking tot geheimhouding verpligt en dat het tot den werkkring van hem, die haar bekleedt, behoort, dat eene bepaalde daadzaak hem wordt toevertrouwd, staat ter beoordeeling van den landraad, tenzij de als getuige opgeroepen persoon tot de europesche of daarmede gelijkgestelde bevolking behoort, in welk geval die beoordeeling, blijkens art. 153 Inl. Regl., is overgelaten aan den president van den landraad, zonder medewerking der inlandsche leden.

92. Wanneer geene wraking heeft plaats gehad en geene verschooning is voorgebragt, of indien zij ongegrond zijn verklaard, moet de getuige, ingevolge art. 151 Inl. Regl., vóór het afleggen zijner verklaring, naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, worden beëedigd.

Die beëediging of eed wordt, geheel ten onregte, vaak verward met datgene, wat beëedigd moet worden Omtrent dit laatste zwijgt art. 151 en zoo is de regter te dien aanzien aan geen voorschrift gebonden. Gevoegelijk echter

kan, in navolging van art. 177 Regl. Burg. Regtsv. en van art. 256 Inl. Regl, den getuige worden gelast den eed te doen van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. Dat hij dit doen zal, moet hij dan plegtig verzekeren op de wijze zijner godsdienstige gezindheid. *Hoe* echter de belijders der verschillende godsdienstige gezindten den eed moeten afleggen, is nergens bepaald, terwijl het met het oog op art. 119 Reg. Regl., waarbij aan ieder volkomene vrijheid in het belijden zijner godsdienstige meeningen is toegekend, behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtreding der algemeene verordeningen op het strafregt, ook niet wenschelijk schijnt, dat dienaangaande alsnog eene wettelijke regeling gemaakt worde. Daarentegen is er zeker geen bezwaar tegen dat, gelijk bij evengezegde artt. 177 en 256 is geschied, *datgene, wat* de getuige moet beëedigen, door den wetgever worde vastgesteld.

Voor zooveel de mohamedaansche getuigen betreft, is de wijze van eedsaflegging gewoonlijk deze, dat zij, na met hun gelaat naar het westen te zijn gekéerd, het hun door den panghoeloe, die onderwijl hun een Koran boven het hoofd houdt, voorgezegde eedsformulier uitspreken (1); wat de Chinezen aangaat, die hunne voorvaderlijke godsdienst belijden, deze leggen volgens een algemeen op Java heerschend gebruik den eed af door eene kip den kop af te slaan (2).

93. Behalve dien gewonen eed, kent de wet ook nog den zoogenaamden grooten eed. Aanvankelijk werd door Mr. Wichers bij art. 386, al. 1 van diens ontwerp aan

---

(1) Vergl. Mr. L. W. C. van den Berg: *De beginselen van het mohammedaansche recht*, blz. 187.

(2) Vergl. het opstel van Dr. G. Schlegel: *De Ch nesche eed*, in Het Regt in N. I., dl. XXI, blz. 247 en vgg. en diens rapport in no. 314 Wkbl. van het Regt, zoomede de opstellen over gezegd onderwerp in nos. 223, 226 en 232 van dat Weekblad, het rapport van den chineschen raad te Batavia, dd. 25 Junij 1857, opgenomen in Het Regt in N. I. dl. XV, blz 169 en vgg. en het Gouvernements besluit, dd. 10 Junij 1851 no. 53, te vinden in dl. XVI, blz. 471 en vgg. van dat tijdschrift.

den regter slechts de bevoegdheid toegekend om in strafzaken de als getuigen te hooren Chinezen den eed in den tempel te doen afleggen. De procureur-generaal echter merkte in zijn advies, dd. 24 November 1847, op dat die bepaling niet alleen moest gelden voor Chinezen, maar ook voor Mohamedanen, bij wie eveneens een zoogenaamde groote eed bekend was, welke op de graven hunner voorouders werd afgelegd. Met die opmerking vereenigde zich het Hoog-Geregtshof. blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, waarop door den heer WICHERS eene nieuwe lezing werd voorgesteld van gezegde bepaling, welke onveranderd werd aangenomen en gevonden wordt in het zoowel voor burgerlijke- als voor strafzaken geldende eerste lid van art 420 Inl. Regl., hetwelk aldus luidt: »Wanneer de regter gebruik makende van de hem bij het tweede lid van artikel 14 der algemeene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië toegekende bevoegdheid, beveelt, dat de in burgerlijke of in strafzaken als getuigen te hooren inlanders of daarmede gelijkgestelde personen den eed in den tempel, of eenige andere als heilig beschouwde plaats, zullen afleggen, zal hij de verdere behandeling der zaak tot eenen, door hem te bepalen, naderen regtdag uitstellen."

De reden, waarom hier een uitstel tot een naderen regtdag is voorgeschreven, kan wel geene andere zijn dan deze, dat het in den regel onmogelijk is de beëediging en de verdere behandeling der zaak op denzelfden dag te doen plaats hebben Bestaat die mogelijkheid echter wel, dan is het bij art. 163, al 4 Inl. Regl bedoelde geval van *volstrekte noodzakelijkheid* niet aanwezig en mag het dus met het oog op den geest der wet wenschelijk worden geacht, dat geen uitstel verleend worde.

Bij het tweede lid van evengemeld art. 420 is voorts bepaald, dat de president, indien bevolen is, dat de eed in den tempel of op eenige andere als heilig beschouwde plaats zal worden afgelegd, een der leden van het regterlijk collegie benoemen moet om als commissaris met den

griffier bij de eedsaflegging tegenwoordig te zijn en daarvan schriftelijk verslag te doen.

94. Wanneer buiten de gevallen bij de artt. 149 en 150 Inl Regl vermeld, een ter teregtzitting verschenen getuige het afleggen van den eed of van zijne verklaring weigert, kan de president, ingevolge art. 152 Inl. Regl., ten verzoeke der belanghebbende partij bevelen, dat zoodanige getuige ten koste dier partij in gijzeling zal worden gesteld tot dat hij aan zijne verpligting zal hebben voldaan.

Voor den duur van die gijzeling is geen termijn bepaald, zoodat de getuige, die in zijne weigering volhardt, voor zoo langen tijd als het der belanghebbende partij goeddunkt, in gijzeling kan worden gehouden.

95. De bepalingen, vervat in art. 154 Inl. Regl., kwamen in het ontwerp van Mr. Wichers niet voor. Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, dat het nuttig zou kunnen zijn te bepalen, dat de punten, waarop men de getuigen wenschte ondervraagd te hebben, vooraf aan het oordeel van den landraad onderworpen werden, ten einde te voorkomen, dat vragen werden gedaan, welke noch ter zake dienende, noch afdoende waren De heer Wichers, die zich met deze meening vereenigde, ontwierp daarop gezegd art. 154, hetwelk aldus luidt: »Partijen zullen de vragen opgeven, die zij aan de getuigen wenschen gedaan te hebben.

»Indien zich daaronder de zoodanige bevinden, welke door den landraad geoordeeld worden niet ter zake dienende te zijn, zullen deze niet aan de getuigen worden voorgesteld.

»De regter zal uit eigen beweging aan de getuigen alle vragen kunnen doen, welke hij dienstig zal oordeelen tot ontdekking der waarheid."

De partij, die een getuige heeft voorgebragt, moet alzoo aan den president de vragen opgeven, welke zij wenscht dat hem gedaan zullen worden. Zij kan dat doen in tegenwoordigheid van den te hooren getuige, de wet verbiedt

zulks niet, doch zij zelve mag het woord niet tot hem rigten. De president behoort de gedane vragen over te brengen, zonder echter gehouden te zijn dit woordelijk te doen. Zelfs is hij verpligt een zeker soort van vragen te wijzigen, namelijk de suggestieve, waarbij den persoon, dien men ondervraagt, het antwoord als het ware in den mond wordt gelegd, hetgeen gewoonlijk geschiedt door de vraag in een ontkennenden vorm te kleeden.

Niet alle vragen evenwel behoeven aan de getuigen te worden voorgesteld. De zoodanige toch, welke naar 's landraads oordeel niet ter zake dienende zijn, dat wil zeggen, welke niet tot de beslissing der zaak kunnen leiden, moeten achterwege worden gelaten. Intusschen is het zaak eene vraag niet te spoedig ter zijde te stellen; beter is het iets te veel, dan iets te weinig te vragen.

Nadat aan eenen getuige al de door de partij, die hem heeft voorgebragt, verlangde vragen zijn gedaan, behoort ook de tegenpartij in de gelegenheid te worden gesteld de vragen op te geven, welke zij wenscht dat aan dien getuige zullen voorgesteld worden.

De regter eindelijk is ook bevoegd om uit eigen beweging aan de getuigen alle vragen te doen, welke hij dienstig acht tot ontdekking der waarheid.

Deze vragen kunnen zoowel de zaak zelve betreffen als den persoon van den getuige. Indien toch de door eenen getuige afgelegde verklaring onvolledig of niet geheel duidelijk is, kan een nader verhoor vaak strekken om de zaak tot klaarheid te brengen, maar evenzeer kan zoodanig verhoor dienen om de meerdere of mindere geloofwaardigheid van den getuige in het licht te stellen.

In alle voor den landraad dienende zaken is getuigenbewijs toegelaten, en zoo is er bijna geene zaak, waarin niet tal van getuigen wordt voorgebragt.

Die getuigen nu, die in den regel behooren tot de inlandsche of daarmede gelijkgestelde bevolking, zijn dikwijls ver van volkomen betrouwbaar, terwijl zij bovendien zelden eenig besef hebben van de als getuige op hen

rustende verpligtingen (1). Daarom behoort de regter bij den minsten twijfel aan de waarheid eener getuigenverklaring gebruik te maken van de hem bij art. 154, al. 3 Inl. Regl. toegekende bevoegdheid. Veel tact echter en vooral veel geduld worden vereischt om langs dien weg te geraken »tot ontdekking der waarheid."

Een ander middel, hetwelk daartoe zeer dienstig kan zijn, is de confrontatie zoowel tusschen de getuigen onderling, als tusschen de getuigen en partijen. Dat de regter tot zoodanige confrontatie bevoegd is, kan wel niet worden betwijfeld, al is die bevoegdheid hem niet uitdrukkelijk verleend.

96. Terwijl art. 135 Inl. Regl. voorschrijft hoe gehandeld moet worden, indien de eischer of verweerder de taal niet magtig is, welke ter teregtzitting wordt gesproken, verwijst art. 155 van gezegd Reglement voor het geval, dat er getuigen zijn, met wie de president niet regtstreeks van gedachten kan wisselen, naar de artt. 275 en 276 van datzelfde Reglement.

Bij deze artikelen, welke nader nog besproken zullen worden, is bepaald:

dat, indien een getuige de taal niet magtig is, waarin het onderzoek geschiedt, door den president een tolk moet worden benoemd, ten ware een beëedigde tolk bij den landraad mogt zijn toegelaten;

dat, wanneer een getuige doofstom, dan wel tijdelijk van zijn gehoor of spraakvermogen beroofd is, en niet schrijven kan, de president dengene, die daartoe het meest geschikt is, mits hij den leeftijd van 15 jaren hebbe bereikt, tot tolk moet benoemen; en

---

(1) Meer dan eens is het mij voorgekomen, dat een onder den naam van een opgeroepen getuige verschenen persoon, bij zijn verhoor bleek de plaatsvervanger (wakil) van dien getuige te zijn. Dat echter dergelijke praktijken onvermijdelijk aan het licht moeten komen, dewijl zoodanige plaatsvervanger natuurlijk geen bescheid weet te geven op menige vraag, welke hij, indien hij inderdaad degene was, voor wien hij zich uitgeeft, behoorlijk zou kunnen beantwoorden, is duidelijk.

dat, indien de van zijn gehoor of spraakvermogen beroofde getuige kan schrijven, de president de vragen, welke hem gedaan worden, in geschrift moet doen stellen en daarna aan hem overgeven, met last om daarop schriftelijk te antwoorden, al hetwelk vervolgens wordt voorgelezen.

97. Ingevolge art. 431, al. 1 Inl. Regl. zijn de in burgerlijke zaken (en eveneens in strafzaken) hetzij ter teregtzitting, hetzij daarbuiten geroepen en opgekomen getuigen, geregtigd tot schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten volgens de bestaande of later vast te stellen tarieven.

Naar aanleiding dezer bepaling, welke ook voorkwam in het ontwerp van Mr. Wichers (art. 395), stelde de procureur-generaal in zijn advies, dd. 24 November 1847, de vraag of hier niet gezegd moest worden dat, ingeval de gecondemneerden de kosten niet konden betalen, die betaling uit 's lands kas zou moeten geschieden, daar de reis- en verblijfkosten dan toch voldaan dienden te worden, kunnende de opgeroepen getuigen het niet helpen, dat de veroordeelden onmagtig waren om te betalen Met voorbijgang dezer vraag, welke blijkbaar uitsluitend de betaling van getuigengelden in strafzaken betrof, wees het Hoog-Geregtshof bij zijn advies van den 21sten Februarij 1848 op het nut eener in het ontwerp niet voorkomende bepaling, waarbij aan de regters en ambtenaren van de geregtelijke politie de verpligting werd opgelegd om aan de voor hem verschenen getuigen het bedrag bekend te maken der schadeloosstelling, waarop zij aanspraak hadden Die opmerking leidde tot de toevoeging van het tweede lid van art 431 Inl. Regl. aan het oorspronkelijke artikel.

Het tarief in het eerste lid van dat artikel bedoeld. wordt voor zooveel inlandsche getuigen in burgerlijke zaken betreft, gevonden in Stbl. 1884, no. 143, waarbij art. 1 van Stbl. 1851, no. 23, naar hetwelk art 4 van dit Staatsblad verwijst, is gewijzigd. Een dergelijk tarief bestaat niet voor Europeanen en met hen gelijkgestelden, die als getuigen in eene civiele zaak voor den landraad moeten verschijnen.

Ingevolge evengezegd art. 4 komt de schadeloosstelling,

waarvan daarbij sprake is, ten laste der partij, welke den getuige heeft voorgebragt; zij maakt dan ook, blijkens art. 186 Inl. Regl., geen deel uit van de proceskosten, waarin de succumberende partij wordt veroordeeld. De vraag bij welken regter de vordering tot betaling dier schadeloosstelling aanhangig moet worden gemaakt dient, mijns inziens, beoordeeld te worden naar de gewone regelen betreffende de competentie der verschillende regtbanken en regterlijke autoriteiten; zoodanige vordering te beschouwen als eene sequele van het proces, waarin de getuige is gehoord, met dien verstande dat de landraad daarvan steeds kennis zou moeten nemen, komt mij minder juist voor (1).

§ 4.

Geregtelijke plaatsopneming.

98. Even als in strafzaken, blijkens art. 301, no 3 Inl Regl., aanwijzingen kunnen worden bewezen door persoonlijk onderzoek of bezigtiging van den regter, zoo kan in een civiel proces door eene plaatselijke opneming en onderzoek van den regter het een of ander feit worden geconstateerd, hetwelk tot inlichting kan strekken.

Oordeelt de landraad, dat zoodanige opneming en onderzoek noodig of dienstig zijn, hetgeen wel vooral het geval zal kunnen wezen in geschillen betreffende grensscheiding en dergelijke, dan moet de president, luidens art. 157 Inl. Regl, een of twee leden uit den raad als commissarissen benoemen, ten einde, bijgestaan door den griffier, die opneming en dat onderzoek te doen, zijnde de griffier verder verpligt van het bewerkstelligen en den uitslag daarvan een proces-verbaal of relaas op te maken, hetwelk door de commissarissen en hem moet worden onderteekend.

Dat proces-verbaal of relaas, hetwelk als eene authentieke acte is aan te merken, wordt vervolgens ter teregtzitting aan partijen voorgehouden.

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 December 1855 (Het Regt in N. I., dl. XII, blz. 93 en vgg.).

§ 5.

Berigt van deskundigen.

99. Deskundigen zijn eene soort van getuigen omtrent zaken, tot wier waarneming eene bijzondere kennis, kunst of wetenschap wordt vereischt. Of bij voorbeeld een schriftelijk bescheid al dan niet echt is, kan veelal alleen door schrijfmeesters met de noodige kennis van zaken worden beoordeeld.

Bij art. 158, al. 1 Inl. Regl. nu is bepaald, dat indien de landraad van oordeel is, dat de zaak door een onderzoek of opneming door deskundigen kan worden toegelicht, hij, namelijk de landraad, niet de president van het collegie, de zoodanigen op verzoek van partijen of van ambtswege zal kunnen benoemen (1).

Als regel geldt dus, dat het geheel aan den regter is overgelaten om te beslissen of eene benoeming van deskundigen al dan niet noodig is. Die regel lijdt echter uitzondering in de bij art. 141, al. 1 Inl. Regl. en bij art. 3 van Stbl. 1867, no. 29 vermelde gevallen, waarin een onderzoek door deskundigen gebiedend is voorgeschreven.

100. Hoe groot het getal der deskundigen moet zijn, zegt de wet niet. De bepaling van dat getal is derhalve overgelaten aan den regter, voor wien het in den regel raadzaam zal wezen er drie te benoemen, omdat alsdan bij verschil van gevoelen tusschen de deskundigen onderling eene meerderheid kan worden verkregen. Daarentegen schrijft art. 158, al. 3 Inl. Regl. uitdrukkelijk voor, dat tot deskundigen niet benoembaar zijn zij, die als getuigen niet mogen worden gehoord of als zoodanig gewraakt kunnen worden. Ten einde dienaangaande zekerheid te erlangen, is het wenschelijk de benoemde deskundigen ter teregtzitting te ontbieden en daarna, in tegenwoordigheid van partijen, te onderzoeken of zij wel benoembaar zijn.

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 Augustus 1878 (Het Regt in N. I., dl. XXXI, blz. 161 en vgg.).

Tevens kan hun dan worden medegedeeld, wat zij te onderzoeken of op te nemen hebben en kan hun worden afgevraagd, of zij zich met de hun gedane opdragt willen belasten. Dat zij niet genoodzaakt kunnen worden dit te doen, spreekt van zelf, evenzeer als dat zij, na de aanvaarding van den hun opgedragen last, zich daaraan niet wilkeurig kunnen onttrekken.

101. Verder moet, ingevolge art. 158, al. 2 Inl. Regl., bij de benoeming van deskundigen tevens de regtdag worden bepaald, op welken zij hun verslag hetzij schriftelijk, hetzij mondeling zullen uitbrengen en beëedigen. Daar echter art. 163, al. 4 Inl. Regl. het verbod inhoudt om buiten het geval van volstrekte noodzakelijkheid de behandeling eener zaak uit te stellen, is het, mijns inziens, als meer in overeenstemming met den geest der wet, wenschelijk, dat de deskundigen, indien de mogelijkheid daartoe bestaat, terstond na hunne benoeming ter teregtzitting verschijnen en verslag uitbrengen.

102. De landraad eindelijk is, blijkens het vierde lid van meergenoemd art. 158, in geen geval verpligt het gevoelen der deskundigen te volgen, indien zijne overtuiging daartegen strijdt. De zin van dit voorschrift is duidelijk. Ware het verpligtend zich te houden aan het gevoelen der deskundigen, dan zouden deze inderdaad regters zijn en het punt in geschil beslissen.

Tegen laatstvermelde aan het slot van art. 140 van het ontwerp van Mr. Wichers voorkomende bepaling, werd in der tijd door den procureur-generaal bij zijn advies, dd. 24 November 1847, dit bezwaar geopperd, dat de inlandsche regter bedoelde facultatieve bevoegdheid niet wel zou interpreteren door of te veel of in het geheel geene waarde aan de expertise te hechten, zijnde het om die reden, zijns inziens, beter daarvan niet expresse te gewagen. Het Hoog-Geregtshof deelde echter, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, die beduchtheid niet, en zoo werd gezegde bepaling onveranderd vastgesteld.

§ 6.

Vermoedens.

103. Vermoedens zijn gevolgtrekkingen uit een bekend tot een onbekend feit en zoo is het duidelijk dat over de wijze, waarop zij moeten worden voorgebragt, niets te zeggen valt. art 177

§ 7.

Bekentenis.

104. De partij, die eene bekentenis voor den landraad wenscht af te leggen, moet dit, blijkens art. 178 Inl. Regl., in persoon doen, dan wel bij een *daartoe bijzonder* gevolmagtigde (1). Hij dus, die gemagtigd is tot het voeren van een bepaald proces, is daarom niet bevoegd tot het afleggen eener bekentenis, ten zij die bekentenis in zijne acte van volmagt of in eene afzonderlijke acte, welke acten niet authentiek behoeven te zijn, naauwkeurig is omschreven. Hierbij moet echter in het oog worden gehouden, dat degene, die in de eene of andere hoedanigheid, bij voorbeeld als voogd of als curator, een proces voert, zelf partij is en derhalve eene volmagt, als zooeven bedoeld, niet behoeft.

Verder valt op te merken, dat eene geregtelijke bekentenis zoowel schriftelijk, als mondeling kan worden gedaan, en dat zij in elken stand van het geding kan worden afgelegd.

§ 8.

Eed.

105. »De eed", aldus luidt art. 161 Inl. Regl., »het zij die door den regter opgelegd, of door de partij aan hare wederpartij zij opgedragen of teruggewezen moet persoon-

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 December 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 120 en vgg.).

lijk worden afgelegd, ten zij de landraad, om gewigtige redenen, aan eene partij hebbe toegestaan dien te doen afleggen door eenen daartoe bijzonder gevolmagtigde, hoedanige volmagt niet zal kunnen worden verleend dan bij eene authentieke acte, welke den af te leggen eed naauwkeurig en omstandig inhoudt."

De regel is dus dat elke eed persoonlijk moet worden afgelegd. Deze regel, die geheel in overeenstemming is met den aard van den eed, welke medebrengt dat men alleen zijne eigene overtuiging kan bevestigen, lijdt echter uitzondering, wanneer er gewigtige redenen bestaan, waarom de eedsaflegging in persoon niet wel mogelijk is. Onder de hier bedoelde gewigtige redenen komen ziekte en afwezigheid zeker in de eerste plaats in aanmerking. Ook kan eene dier redenen geacht worden aanwezig te zijn, wanneer godsdienstige wetten of gebruiken niet toelaten, dat de persoon, die den eed moet afleggen in het openbaar of daar, waar een aantal menschen vergaderd zijn, verschijnt, zoo als bij voorbeeld het geval is met arabische vrouwen (1).

In allen gevalle staat de vraag, of eene reden in den zin van art. 161 Inl. Regl. als gewigtig te beschouwen is, geheel ter beoordeeling van den landraad, welke echter zeker niet ligtelijk behoort aan te nemen, dat eene zoodanige reden aanwezig is.

Wanneer door den landraad aan eene partij wordt toegestaan den eed te doen afleggen door een bijzonder daartoe gevolmagtigde, moet deze voorzien zijn van eene authentieke acte, welke den af te leggen eed naauwkeurig en omstandig inhoudt. Daarentegen hebben de gemagtigden van partijen geene bijzondere volmagt noodig om een eed op te dragen, terug te wijzen of aan te nemen. Het voorschrift toch van art. 1934 Burg. Wetb. is niet overgenomen in het Inlandsch Reglement.

106. De eedsaflegging moet, blijkens art. 162, al. 1

(1) Zie de beslissing van den raad van justitie te Batavia, voorkomende in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 23.

Inl. Regl., *in allen gevalle*, dat wil zeggen, onverschillig of zij in persoon, dan wel bij gemagtigde geschiedt, plaats hebben ter teregtzitting van den landraad, ten ware een »wettig beletsel" dit onuitvoerlijk mogt maken. Dat met het hier gebezigde woord *wettig* iets anders bedoeld is, dan met het woord *gewigtig* in art. 161 Inl. Regl., blijkt niet, en is niet waarschijnlijk (1). Wat verder de vraag betreft of zoodanig beletsel aanwezig is, die vraag staat ter beoordeeling van den landraad. Beslist deze, dat een wettig beletsel de eedsaflegging ter teregtzitting onuitvoerlijk maakt, dan magtigt de president van het collegie, ingevolge evenvermeld art. 162, al. 1, een der leden om, bijgestaan door den griffier, die deswege een proces-verbaal moet opmaken, aan bedoelde partij of haren gemagtigde in hare of zijne woning den eed af te nemen.

107. In zijn advies, dd. 24 November 1847, betreffende het ontwerp van Mr Wichers werd door den procureur-generaal op art. 144, al. 1 van dat ontwerp, hetwelk woordelijk overeenstemde met art. 162, al. 1 Inl. Regl., aangeteekend, dat hij te dien aanzien verwees naar zijne aanmerking op art. 386. Het eerste lid van dit laatste artikel, thans art. 420 Inl. Regl., werd ten gevolge dier aanmerking, gelijk hiervoren bekend is gesteld, gewijzigd. Daarentegen werd art. 144, al. 1 van het ontwerp geheel onveranderd gelaten, terwijl niet blijkt om welke reden daarin ook geene bepaling betreffende den zoogenaamden grooten eed is opgenomen. Die reden echter was ongetwijfeld hierin gelegen, dat reeds bij art. 14 Alg. bep. van wetg. was bepaald, dat wanneer de godsdienstige wetten of gebruiken meer dan één wijze van eedsaflegging als verbindend erkennen, het, voor zooveel den geregtelijken eed betreft, ter beslissing van den regter staat op welke dier wijzen de eed zal worden afgelegd. Op grond toch van deze bepaling kan, hoewel art. 162, al. 1 Inl. Regl. enkel en alleen spreekt van eene eedsaflegging ter teregt-

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 24 Augustus 1876, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXVII, blz. 216 en vgg.

zitting van den landraad en in de woning van de te beëedigen partij of van haren gemagtigde, de geregtelijke eed ook in den tempel of op eenige andere als heilig beschouwde plaats worden afgenomen (1).

Volgens de bewoordingen van gezegd art. 14 is de regter bevoegd om, al is zulks door de wederpartij niet verzocht, dus ambtshalve, te gelasten, dat op eene van evenbedoelde plaatsen de geregtelijke eed zal worden afgelegd (2), terwijl de partij, die eenen eed opdraagt, dit niet doen kan onder voorwaarde, dat de eedsaflegging op eene van die plaatsen zal geschieden, zijnde de beslissing dienaangaande geheel aan den regter overgelaten (3).

Is door den landraad de aflegging van den zoogenaamden grooten eed bevolen, dan moet deze, overeenkomstig het bepaalde bij art. 162, al, 1 Inl. Regl., door een der leden van het collegie, daartoe gemagtigd door den president en bijgestaan door den griffier, die daarvan een proces-verbaal behoort op te maken, worden afgenomen.

108. Eindelijk is bij art. 162, al. 2 Inl. Regl. nog bepaald, dat geen eed mag worden afgenomen dan in tegenwoordigheid der wederpartij of deze daartoe behoorlijk opgeroepen zijnde.

(1) Eene andere meening werd in der tijd voorgestaan door Mr. R. W. J. C. Bake in een opstel, voorkomende in dl. II, blz 242 en vgg. van Het Regt in N. I. onder het opschrift: *Hoe moet art.* 160 *van de regtspleging in burgerlijke zaken onder de Inlanders, verstaan worden?* Zie verder over den eed in burgerlijke zaken: *Eenige woorden over de beschouwingen van* Mr. R. W. J. C Bake, *betreffende art.* 160 *van het Reglement op de regtspleging onder de Inlanders*, in dl. II, blz. 342 en vgg. van genoemd tijdschrift geplaatst door de redactie, zoomede in dl. III, blz. 191 en vgg. van dat tijdschrift: *Bescheiden wederlegging eener beoordeeling van mijn artikel over de uitlegging van de bepalingen betreffende de eeds-delatie voor de Inlanders en gelijkgestelden*, door Mr. R. W. J. C. Bake.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 Februarij 1851 (Het Regt in N. I., dl. V, blz. 195 en vgg), zoomede het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 11 Junij 1880 (Wkbl. van het Regt, no. 906).

(3) Zie het vonnis van den raad van justitie te Soerabaija, dd. 12 December 1860 (Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 251 en 252) en het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 Februarij 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVI, blz. 192 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no, 1186).

Dat hier onder het woord *wederpartij* zoowel de partij zelve, als haar gemagtigde moet worden verstaan, werd door het Hoog-Geregtshof meermalen beslist (1).

§ 9.

Uitstel.

109. Bij de vaststelling der bepalingen, regelende de procedure in civiele zaken, is de wetgever blijkbaar uitgegaan van het beginsel, dat op hetgeen mondeling ter teregtzitting verhandeld is, en niet op door partijen ingediende schrifturen, regt moet worden gedaan. In overeenstemming met dat beginsel is bij art. 163, al. 4 Inl. Regl. bepaald, dat de landraad de behandeling eener ter teregtzitting voorgebragte zaak zoomin op verzoek van partijen, als ambtshalve mag uitstellen, ten zij in geval van *volstrekte noodzakelijkheid*, terwijl, indien die noodzakelijkheid bestaat en de zaak niet kan worden afgedaan op den eersten voor de behandeling daarvan bepaalden regtdag, de voortzetting van het geding, ingevolge het eerste lid van evengezegd artikel, moet worden uitgesteld tot een naderen, *zoo min mogelijk verwijderden regtdag*, »en zoo vervolgens.”

Gevallen, waarin een uitstel als in den regel onvermijdelijk, uitdrukkelijk is toegelaten, worden onder anderen gevonden in de artt. 133, 142, al. 1, 158, al. 2 en 420, al. 1 Inl. Regl. Ook in die gevallen behoort echter, naar den geest der wet, de verdere behandeling der zaak niet tot een naderen regtdag te worden verschoven, indien een uitstel niet noodzakelijk is.

110. Wanneer de voortzetting van het geding tot een naderen regtdag wordt uitgesteld, moet het uitstel door den president, krachtens het bepaalde bij art. 163, al. 2

---

(1) Onder anderen bij arresten, dd. 25 Julij 1878, en dd. 2 Junij 1881, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXXI, blz. 150 en vgg. zoomede in no. 800 Wkbl. van het Regt, en in Het Regt in N. I., dl. XXXVII, blz. 168 en 169.

Inl. Regl., op de teregtzitting worden uitgesproken in tegenwoordigheid van partijen, voor wie die uitspraak als oproeping geldt.

Deze bepaling is echter niet van toepassing in het bij art. 133 van gezegd Reglement vermelde geval, dat op den eersten regtdag een uitstel wordt verleend, dewijl eene der partijen niet is verschenen; hoe alsdan moet worden gehandeld, is bij dat artikel bepaald.

111. »Indien", aldus luidt het derde lid van art. 163 Inl. Regl., »van de op den eersten regtdag opgekomen partijen er eene afwezig mogt zijn gebleven van eene nadere teregtzitting, op welke een nieuw uitstel wordt bevolen, zal de president van den landraad aan zoodanige partij den dag doen aanzeggen, op welken de voortzetting van het geding zal plaats hebben".

Volgens dit voorschrift moet, *indien* op eene nadere teregtzitting, op welke eene der op den eersten regtdag opgekomen partijen niet is verschenen, een nieuw uitstel wordt verleend, aan die partij aanzegging worden gedaan van den nader bepaalden regtdag, doch behoeft geen uitstel te worden gegeven, *omdat* die partij niet verschenen is. De wet vordert dus niet, dat op grond der niet-verschijning van eene der partijen, eene reeds uitgestelde zaak op nieuw worde uitgesteld, en zoo meen ik dat in zoodanig geval, overeenkomstig het bepaalde bij art. 163, al. 4 Inl. Regl., de behandeling der zaak dient te worden voortgezet buiten de tegenwoordigheid der niet verschenen partij (1), ten zij hare aanwezigheid ter teregtzitting om de eene of andere reden, bij voorbeeld voor eene eedsaflegging, volstrekt noodzakelijk mogt zijn. De uitspraak moet in zoodanig geval geacht worden op tegenspraak te hebben plaats gehad (2).

Op welke wijze gehandeld moet worden, indien *beide* partijen van eene nadere teregtzitting afwezig zijn gebleven,

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 September 1874 (Wkbl. van het Regt, no. 591).

(2) Vergl. art. 109 Regl. Burg. Regtsv.

zegt de wet niet. In dat geval zal echter in den regel wel niet met de behandeling der zaak kunnen worden voortgegaan en zal dus een nieuw uitstel noodzakelijk wezen, hetwelk vervolgens op de wijze, vermeld bij art. 163, al. 3 Inl. Regl, ter kennis van partijen behoort te worden gebragt. Mogten partijen daarna wederom in gebreke blijven om ter teregtzitting te verschijnen, dan kan gehandeld worden even als in het geval, dat beide partijen op den eersten in hare zaak bepaalden regtdag afwezig gebleven zijn.

112. Een noodzakelijk uitvloeisel van het beginsel, dat op eene mondelinge behandeling der zaken regt gesproken wordt, is, dat indien in één en dezelfde zaak meerdere teregtzittingen worden gehouden, de landraad (behalve wanneer enkel en alleen een uitstel wordt verleend), zoowel wat den president en de leden (1), als wat de adviseurs betreft, op straffe van nietigheid, steeds op dezelfde wijze moet zijn zamengesteld, kunnende toch de regters en de adviseurs, die de behandeling eener zaak niet van den beginne tot het einde hebben bijgewoond, daarin geene behoorlijke beslissing nemen en geen behoorlijk advies uitbrengen.

Onder de hier bedoelde adviseurs zijn, mijns inziens, ook de inlandsche officieren van justitie begrepen, in zoo ver zij namelijk, evenzeer als de mohamedaansche priesters of de chinesche adviseurs, krachtens art. 164 Inl. Regl. (2),

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 24 Februarij 1876 (no. 663 Wkbl. van het Regt), zoomede de vonnissen van den raad van justitie te Batavia, dd. 6 Junij 1851, en dd. 25 Mei 1855, te vinden in Het Regt in N. I, dl. VI, blz. 85 en vgg. en dl. XI, blz. 147 en 148.

(2) Dat in art. 164, even als in art. 282 Inl. Regl., het woord *gevoelen*, ook voor zooveel den hoofddjaksa of djaksa betreft, gebezigd is in den zin van *advies*, kan te allen overvloede blijken uit het Reglement op de administratie der Politie en de Criminele en Civile regtsvordering onder den Inlander in Nederlandsch Indië (Stbl. 1819, no. 20), aan hetwelk evengezegde artikelen zijn ontleend. In dat Reglement toch worden die woorden ook door elkander gebruikt. Zoo bij voorbeeld spreken de artt. 112 en 135 van het „*gevoelen* van den Hoofdjaxa en van den Hoofdpanghoeloe" en de artt. 113 en 118 van het „*advijs* van den Hoofdjaxa en Hoofdpanghoeloe".

hun gevoelen moeten uitbrengen. De inlandsche officier van justitie, wiens advies wordt ingewonnen, moet dus bij de behandeling der zaak van den aanvang af tegenwoordig zijn geweest. Hiertegen kan wel niet met grond worden aangevoerd, dat het Openbaar Ministerie één en ondeelbaar is en dat er om die reden geen bezwaar tegen bestaan kan, dat in dezelfde zaak dat Ministerie door verschillende leden wordt vertegenwoordigd; immers de instelling van het Openbaar Ministerie strekt zich, blijkens art. 54 Regt. Org., niet uit tot de inlandsche officieren van justitie, zoodat te hunnen aanzien van gezegde éénheid en ondeelbaarheid geene sprake kan zijn (1).

VIERDE AFDEELING.

Beraadslaging, vonnis en proces-verbaal.

§ 1.

Beraadslaging.

113. »Nadat de zaak," aldus luidt art. 164 Inl. Regl., »het zij reeds dadelijk op de eerste, het zij op eene nadere teregtzitting, zooveel mogelijk tot klaarheid is gebragt, zal de landraad, na de partijen, de getuigen en de toehoorders te hebben doen buiten staan, het gevoelen inwinnen van den hoofddjaksa of djaksa, en van den hoofdpanghoeloe, panghoeloe of priester, of van de chinesche advijseurs zoo deze ter teregtzitting zijn geroepen.

»Vervolgens geschieden de beraadslaging en opmaking van het besluit overeenkomstig het bepaalde bij artikel 39 en 40 van het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie."

De president wint alzoo bij de beraadslaging in raadkamer in de eerste plaats het gevoelen in van den hoofddjaksa of djaksa, die in strijd met hetgeen bij art. 60, al. 1 Regt. Org., ten aanzien der europesche ambtenaren van het

---

(1) Zie blz. 131 en vgg. mijner *Regterlijke organisatie van N. I.*

Openbaar Ministerie is bepaald, na zijn advies omtrent de behandelde zaak te hebben uitgebragt, in de raadkamer moet blijven. Dit blijkt, dunkt mij, behalve uit de bewoordingen van art. 164, ook uit eene vergelijking van dit artikel met art. 282 Inl. Regl. (1).

114. Bij Stbl. 1877, no. 250 is aan de inlandsche officieren van justitie opgedragen om voor de landraden in alle burgerlijke zaken, waarin de belangen van den lande betrokken zijn, die belangen op eene regtmatige wijze voor te staan en te beschermen (2). Daar zij echter moeijelijk geroepen kunnen worden om hun advies uit te brengen in zaken, waarin zij zelven als partij optreden, komt het mij noodzakelijk voor, dat in bedoelde zaken de teregtzitting worde bijgewoond door en het gevoelen worde ingewonnen van een ander inlandsch officier van justitie, of wel een lid van het collegie overeenkomstig het bepaalde bij art. 62, al. 4 Regt. Org.

115. Nadat de hoofddjaksa of djaksa is gehoord, moet, ook krachtens het bepaalde bij art. 7, al. 1 Regt Org., het advies worden ingewonnen, indien de verweerder een Mohamedaan is, van den hoofdpanghoeloe, panghoeloe of priester, en indien hij een Chinees is, van den chineschen adviseur. Hierbij valt in het oog te houden, dat de oorspronkelijke eischer in een tusschengeschil verweerder kan worden, en dat de oorspronkelijke verweerder door het opwerpen eener exceptie eischer wordt.

116. Ingevolge art. 39, al. 1 Regt. Org. moet de president, nadat de adviseurs geraadpleegd zijn, de zaak hoofdelijk in omvraag brengen bij de leden, beginnende met het jongst benoemde lid en eindigende met het oudst benoemde. Het doel van dit voorschrift is klaarblijkelijk om te voorkomen, dat de jonger benoemde leden onder den in-

---

(1) Zie verder hieronder no. 348.

(2) Zij mogen echter, zonder daartoe bijzonder gemagtigd te zijn, van een landraadvonnis niet in cassatie komen. Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 September 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLIII, blz. 238 en vgg. en no. 1115 Wkbl. van het Regt).

vloed der ouderen hunne stem zullen uitbrengen, doch dit doel wordt langs gezegden weg zeker volstrekt niet bereikt. Immers de leden van eenen landraad oefenen niet door de dagteekening van het besluit hunner benoeming, maar alleen door hunnen rang invloed op hunne medeleden uit.

Bij art. 191, al. 1 Inl. Regl. is bepaald, dat indien de president zich in de onmogelijkheid bevindt om het vonnis of het proces-verbaal der teregtzitting te teekenen, zulks geschiedt door den het eerst in *rang* op hem volgend lid. Welligt zoude deze wettelijke bepaling eenigermate geacht kunnen worden eene soort van authentieke interpretatie van voormeld voorschrift te behelzen en zoude de president hoofdelijk omvraag doende, op dien grond kunnen beginnen met het den laagsten rang bekleedende lid en eindigen met den hoogste in rang. Alleen op die wijze kan worden voorkomen, dat bij voorbeeld het gevoelen van den regent, wiens zienswijze de overige leden, willen zij niet onbeleefd zijn, dienen te volgen, van overwegenden invloed zij en dat dien ten gevolge soms eene ten eenenmale onjuiste beslissing worde genomen.

117. De president moet, blijkens art. 39 Regt. Org., het laatst zijn advies uitbrengen, en is, even als ieder lid, gehouden zijn gevoelen met redenen te omkleeden, terwijl geen afwezend lid zijn advies door een zijner medeleden kan doen voordragen of het schriftelijk kan indienen.

Intusschen is het, mijns inziens, raadzaam dat de president bij den aanvang der beraadslaging en dus voor nog het gevoelen van den hoofddjaksa of djaksa ingewonnen wordt, de zaak zoowel wat de feiten, als wat het regt betreft, duidelijk uiteenzette. Doet hij dit niet, dan bestaat er alle kans, dat de beraadslaging vrij verward zal zijn en dat het bijna onmogelijk zal wezen tot een behoorlijk besluit te geraken.

118. Omtrent de wijze, waarop het besluit moet worden opgemaakt, is bij art. 40 Regt. Org., hetwelk naar aanleiding van art. 282, al. 3 Inl. Regl. nader ter sprake zal worden gebragt, bepaald, dat zulks geschiedt bij vol-

strekte meerderheid van stemmen, en bij staking der stemmen, in eersten aanleg, ten voordeele van den verweerder, die, gelijk zooeven gezegd is, oorspronkelijk eischer kan zijn, terwijl in hooger beroep het beklaagde vonnis moet worden bekrachtigd. Dit laatste geval kan zich alleen voordoen bij de beslissing in appel aangaande uitspraken van regentschapsgeregten.

119. De bepalingen van art. 164 Inl. Regl., hoewel bepaaldelijk handelende over de beraadslaging en het opmaken van het besluit der regtbank in geval het onderzoek eener zaak is geëindigd, zijn van algemeene strekking. Ook dan dus, wanneer in den loop van dat onderzoek omtrent het een of ander onderwerp of tusschengeschil moet worden beraadslaagd en beslist, zoo als bij voorbeeld omtrent de wraking van eenen getuige, een verhoor van deskundigen, een uitstel, enz., is het hiervoren gezegde van toepassing.

120. Een wettelijk voorschrift, zoo als dat, vervat in art. 282 Inl. Regl., bij hetwelk bepaald is over welke punten in strafzaken achtereenvolgens moet worden beraadslaagd, bestaat ten aanzien van civiele zaken niet. De wijze, waarop de beraadslaging in die zaken behoort plaats te vinden, is geheel overgelaten aan de regtspraktijk. Nogthans kunnen dienaangaande eenige regelen worden gesteld van algemeenen aard (1).

Wanneer tusschen den eisch of de exceptie en de daarvoor aangevoerde feiten volstrekt geen verband bestaat, bij voorbeeld de ontruiming van een huis wordt geeischt, op grond dat de gedaagde zich wederregtelijk een paard heeft toegeëigend, behoort de president, dewijl in zoodanig geval van de toewijzing van den eisch of de exceptie geene sprake kan zijn, voor alles in omvraag te brengen of de gedane eisch inderdaad berust op de gestelde feiten.

Blijkt echter duidelijk en klaar, dat er logisch verband bestaat tusschen den eisch of de exceptie en de daarvoor aangevoerde feiten, of wordt, in geval van twijfel, bij meer-

(1) Zie § 69 van *Het civiel proces voor de landraden enz.*, door Mr. van der Aa.

derheid van stemmen uitgemaakt dat zoodanig verband aanwezig is, dan moet de president in omvraag brengen of de gestelde feiten bewezen zijn. Die vraag moet dan beantwoord worden met inachtneming der wettelijke voorschriften omtrent de bewijsleer.

Luidt het antwoord op evengezegde vraag bevestigend en heeft de tegenpartij harerzijds feiten aangevoerd, waardoor de als bewezen aangenomen feiten geheel of ten deele worden ontzenuwd, dan dient beraadslaagd te worden over de vraag of, volgens de regelen der wettelijke bewijsleer, bedoelde, door de tegenpartij gestelde feiten, al dan niet bewezen zijn.

Zijn eindelijk geene feiten bijgebragt ter ontzenuwing van de feiten, waarop de eisch of exceptie berust, of wel zijn die feiten onbewezen geacht, dan behoort de vraag te worden gesteld of de eisch of exceptie in regten gegrond is, dat wil zeggen, of de wettelijke bepalingen, dan wel de godsdienstige wetten, volksinstellingen of gebruiken, welke in ieder bijzonder geval van toepassing zijn, aan bedoelde feiten het beweerde regt als gevolg verbinden.

Wordt ook die vraag bevestigend beantwoord, dan moet de vordering of exceptie worden toegewezen, terwijl zij daarentegen afgewezen moet worden bij eene ontkennende beantwoording van die vraag.

Bij de beraadslaging moet voorts nog het voorschrift in acht worden genomen van art. 139 Inl. Regl., volgens hetwelk de exceptiën, welke door den gedaagde worden opgeworpen, die van onbevoegdheid des regters uitgezonderd, gelijktijdig met de hoofdzaak behandeld en uitgewezen moeten worden.

De zin van dit artikel is blijkbaar deze, dat omtrent elke voorgestelde exceptie uitdrukkelijk eene beslissing moet worden genomen (1), en wel, behalve wanneer de exceptie van onbevoegdheid des regters is voorgesteld, gelijktijdig met de hoofdzaak, tenzij de beslissing omtrent de exceptie,

(1) Vergl. de beslissing van den raad van justitie te Batavia, vermeld in dl. XII, blz. 51, van Het Regt in N. I.

die omtrent de hoofdzaak overbodig mogt maken. In dit laatste geval toch kan over de hoofdzaak natuurlijk niet worden beraadslaagd.

De *behandeling* evenwel eener voorgestelde exceptie, die van onbevoegdheid des regters uitgezonderd, mag in geen geval afzonderlijk plaats hebben.

121. Gewoonlijk wordt door partijen van de wettelijke bepalingen, dan wel van de godsdienstige wetten, volksinstellingen of gebruiken, op grond waarvan haar datgene, wat zij vragen, kan worden toegewezen, in het geheel geene melding gemaakt en zoo zij zulks al doen, doen zij het meestal nog verkeerd en gebrekkig. Dit kan haar echter niet schaden. Bij art. 182, al 1 Inl. Regl. toch is den regter de verpligting opgelegd om bij zijne beraadslagingen van ambtswege de regtsgronden aan te vullen, welke niet door partijen zijn aangevoerd (1).

Tegen deze uit het ontwerp van Mr. Wichers overgenomen bepaling werd in der tijd door den procureur-generaal bij zijn advies van den 24sten November 1847 de bedenking geopperd, dat bij de inlandsche leden van een landraad de kennis van eenige regtsgronden niet kon worden verondersteld, terwijl die kennis bij de presidenten wel zeer oppervlakkig wezen zou. In weerwil echter dezer bedenking werd bedoelde bepaling onveranderd vastgesteld.

De regter is alzoo gehouden de regtsgronden aan te vullen, welke voor eene vordering of exceptie kunnen worden aangevoerd. Daarentegen is hij niet bevoegd tot het aanvullen van *regtsmiddelen*, dat zijn: de vorderingen en excepties zelve (2).

Deze regel lijdt evenwel uitzondering ten aanzien van enkele regtsmiddelen, welke van openbare orde zijn. Zoo bij voorbeeld moet de exceptie van onbevoegdheid, bedoeld

---

(1) Zie het opstel van Mr. M. M. W. Pennink: *A propos van rechtspraak over Inlanders. Ambtshalve aanvulling van rechtsgronden*, in no. 979 Wkbl. van het Regt.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 April 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz. 218 en vgg.).

bij art 137 Inl. Regl., door den regter ambtshalve worden toegepast.

122. Verder is bij het tweede en derde lid van het zooeven aangehaalde art. 182 Inl. Regl. nog bepaald: »Hij" (de regter) »is verpligt regt te doen op alle gedeelten van den eisch.

»Het is hem verboden uitspraak te doen omtrent zaken, welke niet zijn geeischt of meer toe te wijzen dan geeischt is geworden."

Ingevolge eerstgezegd voorschrift is de regter gehouden eene beslissing te geven op al hetgeen gevorderd wordt. Strekt de eisch bij voorbeeld tot betaling eener zekere geldsom met daarvan verschuldigde interessen, dan mag de regter niet verzuimen op elk der twee deelen van dien eisch regt te doen. Eveneens is het in strijd met bedoeld voorschrift om een gedeelte van den eisch toe te wijzen en omtrent een ander gedeelte een nader onderzoek te bevelen (1).

123. Blijkens het laatste lid van art. 182 is het den regter verboden uitspraak te doen omtrent zaken, welke niet zijn geeischt, of meer toe te wijzen dan geeischt is geworden.

De regter mag dus, wanneer de betaling eener geldsom, zonder interessen, is gevorderd, den gedaagde niet veroordeelen tot voldoening van interessen, want dan zou hij uitspraak doen omtrent eene zaak, welke niet is geeischt, en evenmin mag hij, wanneer de betaling van *f* 1000 gevorderd is, den gedaagde veroordeelen om aan den eischer *f* 2000 te voldoen, want dan zou hij meer toewijzen dan geeischt is.

Naar het gevoelen van meerdere schrijvers wordt eene uitzondering op evenbedoelden regel gevonden in het voorschrift van art. 58, al. 1 Regl. Burg. Regtsv., overeenstemmende met dat van art. 185, al. 1 Inl. Regl., volgens hetwelk de in het ongelijk gestelde partij steeds, dus ook

(1) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 19 Augustus 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 37 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no. 701).

dan, wanneer zulks niet is geeischt, geheel of ten deele veroordeeld zou moeten worden in de kosten. Die leer werd echter bij arrest, dd. 13 April 1882 (1) verworpen door het Hoog-Geregtshof, hetwelk oordeelde dat de regter, die eene niet gevraagde veroordeeling in de kosten uitspreekt, meer toewijst dan geeischt is.

Voor zooveel de inlandsche regtspleging betreft gaat die zienswijze nogthans, naar het mij voorkomt, niet op, dewijl luidens art. 188 Inl. Regl. een der onmisbare vereischten van een vonnis is, dat het eene beslissing inhoude omtrent de kosten, en hieruit voortvloeit, dat zoodanige beslissing, in geval zij niet mogt zijn gevraagd, door den regter ambtshalve behoort te worden genomen.

§ 2.

Vonnis.

124. Luidens art. 183, al 1 Inl. Regl. worden partijen, nadat het besluit overeenkomstig de wettelijke bepalingen is opgemaakt, weder binnengeroepen, en wordt het vonnis, bij monde van den president, in het openbaar uitgesproken.

De wetgever is dus blijkbaar uitgegaan van de veronderstelling, dat het geheele vonnis terstond in raadkamer in geschrift wordt gebragt. Daar bestaat toch geene enkele reden om aan te nemen, dat hier slechts van de eigenlijke beslissing, van het zoogenaamde *dictum* sprake is. Veelal echter zal het moeijelijk, zoo niet ondoenlijk wezen het vonnis onmiddellijk in raadkamer op te maken, en zal het derhalve noodig zijn de uitspraak daarvan op een anderen, zoo min mogelijk verwijderden regtdag te doen plaats hebben.

Door wien het vonnis moet worden opgemaakt is niet voorgeschreven. Men kan echter aannemen, dat de president dat in den regel zelf moet doen, dewijl de inlandsche

(1) Het Regt in N. I., dl. XXXIX, blz. 24 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no. 993. Bij arrest van 20 October 1887 (Het Regt in N. I., dl. XLIX, blz. 328 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no. 1274) werd echter eene beslissing genomen in tegenovergestelden zin.

leden zeker wel altijd, en de griffier veelal de noodige geschiktheid daartoe missen.

Wanneer partijen of eene van haar niet bij de uitspraak tegenwoordig zijn, moet de inhoud van het vonnis haar, ingevolge het bepaalde bij art. 183, al. 2 en 3 in verband met art. 132, al. 3 Inl. Regl., op last van den president, door een daartoe bevoegd beambte worden aangezegd, terwijl van die aanzegging en van den dag, waarop zij heeft plaats gehad, door den griffier aanteekening behoort te worden gehouden aan den voet van het vonnis.

125. Het Inlandsch Reglement kent vier soorten van vonnissen, namelijk:

1o. vonnissen bij voorraad,

2o. preparatoire vonnissen,

3o. interlocutoire vonnissen, en

4o. eindvonnissen.

126. In art. 184 Inl. Regl., hetwelk bijna woordelijk overeenstemt met art. 165 van het ontwerp van Mr. Wichers, is sprake van *het toewijzen van een provisionelen eisch.* Naar aanleiding van gezegd art. 165 stelde de procureur-generaal in zijn betreffende bedoeld ontwerp uitgebragt advies van den 24sten November 1847 de vraag, of hier op namptissement gedoeld en dus het te vellen vonnis als een middel van provisie aangemerkt werd, onder opmerking tevens, dat hij zeer betwijfelde of de Inlander ooit in dat geval zou verkeeren. Het Hoog-Geregtshof echter vond blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, in die vraag van den procureur-generaal geene aanleiding tot wijziging van bedoeld artikel, dewijl dit niet handelde over voorloopige vonnissen, maar over de voorloopige tenuitvoerlegging van vonnissen, niettegenstaande hooger beroep, gelijk zulks volgens de vigerende bepalingen plaats kon hebben, waar bij het appointement van appel de clausule van inhibitie niet was verleend (1).

(1) Vergl. art. 183 en vgg. van het Provisioneel Reglement op de Manier van procederen in civile zaken voor het Hooge Geregtshof van, en de Raden van Justitie in Nederlandsch-Indië (Stbl. 1819, no. 20).

Met dat al kan niet worden ontkend, dat in evenvermeld art. 184 en verder nog in art. 193, al 1 Inl. Regl. wel degelijk gesproken wordt van *vonnissen bij voorraad*, zoodat niet betwijfeld kan worden, dat die soort van vonnissen in de inlandsche regtspleging door den wetgever is erkend.

Wat vonnissen bij voorraad zijn, zegt evenwel het Inlandsch Reglement niet.

In het oud-hollandsch regt, dat het hoofd van het Openbaar Ministerie in zijn evenvermeld advies blijkbaar op het oog had, strekte het verzoek van provisie of namptissement, hetwelk niet zelden gevoegd werd bij de conclusie van eisch, tot veroordeeling van den gedaagde om hangende het proces ten principale, de geëischte som bij provisie te betalen aan den aanlegger, die dan voor de terugbetaling daarvan, met de interessen tegen 4 %, de noodige zekerheid behoorde te stellen, voor het geval die terugbetaling bij het vonnis ten principale mogt worden gelast (1).

In het hedendaagsche procesregt zijn volgens den hoogleeraar VAN BONEVAL FAURE onder provisionele vorderingen die vorderingen te verstaan, »welke strekken om iets te geven, te doen of niet te doen voor den duur van het geding of gedurende den loop daarvan" (2).

127. In art. 185, al. 2 Inl. Regl. wordt melding gemaakt van *voorloopige beslissingen*, gewoonlijk *preparatoire vonnissen* genoemd, dat zijn de zoodanige, welke gegeven worden tot instructie der zaak en welke strekken om het proces in staat van wijzen te brengen, zonder dat zulks op de zaak ten principale van eenigen invloed kan zijn, zoo als bij voorbeeld vonnissen, waarbij de behandeling der zaak wordt uitgesteld, omtrent de wraking van eenen getuige wordt beslist, enz. (3).

Art. 193, al 1 Inl. Regl. geeft van preparatoire vonnissen

---

(1) Zie MR. JOANNES VAN DER LINDEN: *Regtsgeleerd, practicaal en koopmans handboek*, blz. 305.

(2) *Het nederlandsche burgerlijke procesrecht*, dl. III, blz. 6.

(3) Vergl. art. 48, al. 2 Regl. Burg. Regtsv.

deze omschrijving, *dat zij strekken om de behandeling der zaak te regelen.*

128. In onderscheiding van vonnissen bij voorraad en van preparatoire of voorloopige beslissingen, spreekt art. 185, al. 2 Inl. Regl. nog van *andere het eindvonnis voorafgaande beslissingen.* Met deze, ongetwijfeld om der wille van de eenvoudigheid gekozen uitdrukking, worden klaarblijkelijk de zoogenaamde *interlocutoire vonnissen* aangeduid, dat zijn uitspraken, waarbij de regter, alvorens regt te doen, een bewijs, een onderzoek of eene instructie beveelt, waarvan de beslissing der zaak zelve afhankelijk kan zijn (1). Art. 193, al. 1 Inl. Regl. zegt van die interlocutoire beslissingen, dat daarbij *het leveren van een bewijs of een plaatselijk of ander onderzoek wordt bevolen.*

Omtrent het voorname onderscheid tusschen preparatoire en interlocutoire beslissingen zwijgt het Inlandsch Reglement. Dat onderscheid bestaat hierin, dat bij eerstgezegde vonnissen het geschil zelf geheel in het midden wordt gelaten, terwijl bij een interlocutoir vonnis reeds op de beslissing ten principale wordt vooruitgeloopen en van het gevoelen des regters aangaande de hoofdzaak blijkt. Nogthans is het dikwijls alles behalve gemakkelijk te bepalen tot welke van die twee soorten van vonnissen eene beslissing behoort. Trouwens praktisch nut is daarin, voor zooveel de inlandsche regtspleging betreft, niet gelegen, dewijl, in afwijking van art. 332 Regl. Burg. Regtsv., bij art. 193 Inl. Regl. is voorgeschreven dat niet slechts van preparatoire, maar ook van interlocutoire vonnissen, zoomede van vonnissen bij voorraad geen hooger beroep kan worden ingesteld, dan binnen denzelfden termijn en *gelijktijdig* met het eindvonnis.

129. *Eindvonnissen* zijn die regterlijke beslissingen, waardoor het geding wordt geeindigd, hetzij dat de hoofdzaak, het eigenlijke geschil, wordt uitgemaakt, hetzij dat eene exceptie wordt toegewezen.

---

(1) Zie art. 48, al. 3 Regl. Burg. Regtsv.

Dat het vonnis, waarbij de exceptie van onbevoegdheid wordt toegewezen tot de eindvonnissen behoort, is bij art. 193, al. 2 Inl. Regl. uitdrukkelijk bepaald. Daarentegen kan een vonnis, waarbij eene exceptie wordt verworpen, niet als een eindvonnis worden beschouwd. Voor zooveel de exceptie van onbevoegdheid betreft, blijkt zulks ten duidelijkste uit art. 138 Inl. Regl.

130. In welke taal de vonnissen, dat wil zeggen de eindvonnissen, geschreven moeten worden, zegt de wet niet. Art. 168 van het ontwerp van MR. WICHERS hield de bepaling in, dat zij in de nederlandsche en in de landstaal moesten worden geschreven. Uit hoofde echter der onuitvoerbaarheid om alle vonnissen in de landstaal over te brengen, is dat voorschrift achterwege gelaten (1), zoodat thans de vonnissen alleen in de nederlandsche taal behoeven geschreven te worden.

131. Wat de inhoud moet zijn van een vonnis vindt men vermeld in art. 188 Inl. Regl. Volledig echter is dit artikel niet. Een behoorlijk vonnis, dat wil zeggen eindvonnis, dient te behelzen:

1o. *De namen en woonplaatsen der partijen* (2), *zoomede die van hare gemagtigden, indien zij door dezen vertegenwoordigd zijn geworden.*

2o. *Eene korte en duidelijke opgave van den eisch en van het antwoord, van hetgeen door partijen ter teregtzitting is medegedeeld, en van de over en weder door haar aangevoerde bewijsmiddelen* (art. 188, al. 1 Inl. Regl.).

Duidelijkshalve is het wenschelijk, dat dit alles worde vermeld onder het opschrift: *Ten aanzien der feiten*, of onder een ander dergelijk opschrift.

Niet al de door de partijen aangevoerde gronden,

---

1) Missive van MR. WICHERS aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848.

(2) Zie over het verzuim om de namen en woonplaatsen der partijen in het vonnis te vermelden, het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 3 October 1868 en het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Mei 1869 (Wkbl. van het Regt, no. 320 en no. 318).

noch al de tusschen haar behandelde daadzaken behoeven echter in het vonnis te worden opgenomen. Genoeg is het, indien het vonnis die daadzaken vermeldt, welke op de beslissing van het regtspunt van eenigen invloed kunnen zijn. Al het overige, hetwelk daaraan geheel vreemd is, kan met stilzwijgen worden voorbijgegaan (1).

3o. *De gronden, waarop de uitspraak berust, met andere woorden de overwegingen, welke den regter tot zijne beslissing hebben geleid* (art. 91, al 1 Reg. Regl, art. 30, al. 1 Regt. Org. en art. 188, al. 1 Inl. Regl.).

Boven die overwegingen plaatst men gewoonlijk de woorden: *Ten aanzien van het regt.*

Met opzigt tot bedoelde regtsgronden valt op te merken, dat, indien er een grond aanwezig is, waarop de eisch klaarblijkelijk behoort te worden afgewezen, de vermelding en ontwikkeling daarvan voldoende is, zonder dat in het vonnis de weerlegging kan worden gevorderd van al de gronden en redeneringen door den eischer tot staving zijner vordering aangevoerd. Maar daarentegen kan geene vordering worden toegewezen, zoolang niet al de middelen van tegenspraak en verdediging van de verwerende partij zijn opgelost of wederlegd (2).

4o. *De vermelding dat de adviserende leden zijn gehoord* (art. 7, al. 3 Regt. Org. en art. 188, al. 1 Inl. Regl.).

5o. *De beslissing omtrent de hoofdzaak* (art. 188, al. 1 Inl. Regl.).

Met deze beslissing begint in den regel het zoogenaamde dispositief van het vonnis, hetwelk door het woord *Regtdoende*, van de voorafgaande overwegingen wordt gescheiden Is er echter eene exceptie voorgesteld geworden, dan moet de dienaangaande genomen beslissing, aan de beslissing ten principale voorafgaan.

(1) Zie blz. 405 van het opstel van MR. A. DE PINTO: *Iets over het motiveren van vonnissen*, voorkomende in dl. VI van Themis.

(2) Zie blz. 406 van het in de vorige noot vermelde opstel.

6o. *De beslissing aangaande de kosten* (art. 185, al. 1 Inl. Regl.).

Te dien aanzien is bij art. 185 Inl. Regl. bepaald: »Al wie bij vonnis in het ongelijk gesteld wordt, zal in de kosten verwezen worden. Echter zullen de kosten in het geheel of ten deele gecompenseerd mogen worden tusschen echtgenooten, bloedverwanten in de regte linie, broeders en zusters, of aangehuwden in denzelfden graad, mitsgaders indien de partijen over en weder op eenige punten in het ongelijk zijn gesteld."

Blijkens deze bepaling geldt als regel, dat hij, die in het ongelijk wordt gesteld, onverschillig of hij al dan niet tegenspraak gevoerd heeft, verwezen moet worden in de kosten. Zijn er meerdere litiganten, dan behoort echter elk hunner slechts zijn aandeel in de kosten te dragen; een voorschrift als dat van art. 333 Inl. Regl., volgens hetwelk alle veroordeelden hoofdelijk en voor het geheel aansprakelijk zijn voor de kosten, bestaat in het civiel proces niet.

De regel, dat de in het ongelijk gestelde partij moet worden veroordeeld in de kosten, lijdt evenwel uitzondering in de gevallen, waarin de regter gebruik maakt van zijne bevoegdheid om de kosten in het geheel of ten deele te compenseren. In deze bevoegdheid ligt het vermogen opgesloten om iedere der partijen te veroordeelen in een gedeelte, bij voorbeeld de helft of een vierde der kosten (1). Is echter slechts eenvoudig compensatie uitgesproken, zonder meer, dan is het gevolg daarvan dat elke partij hare eigene, de door haar gemaakte kosten moet dragen (2). In allen gevalle is de compensatie alleen toegelaten in de bij art. 185, al. 1

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 Februarij 1851 (Het Regt in N. I., dl V, blz. 195 en vgg.).

(2) Zie Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetboek van burgerlijke regtsvordering*, ad § 57 (2de druk), Mr. A. Oudeman: *Het nederlandsch Wetboek van burgerlijke regtsvordering*, dl. I, blz. 88 (2de druk) en Mr. R. van Boneval Faure: *Het nederlandsche burgerlijke procesrecht*, dl. II, blz. 190.

Inl. Regl. vermelde gevallen, doch nimmer is de regter tot hare toepassing verpligt.

De veroordeeling in de kosten kan zich, luidens de lezing van art. 186 Inl. Regl., welke gevonden wordt in art. 3 van Stbl. 1870, no. 128, niet verder uitstrekken dan tot:

a. de kosten der in het proces gebruikte zegels;

b. de salarissen van de beambten met het doen van oproepingen, aanzeggingen en andere exploiten belast;

c. het aan den griffier of anderen beambte, ter zake van de executie verschuldigde salaris; — alles volgens de bestaande of later door den Gouverneur-Generaal te maken verordeningen en tarieven.

Het thans geldende tarief van justitiekosten en salarissen is afgekondigd in Stbl. 1872, no. 61, terwijl de Zegelordonnanties worden gevonden in Stbl. 1885, no. 131 en vgg. Ingevolge art. 2 van Stbl. 1870, no. 128 zijn de relazen der deurwaarders en andere geregtelijke stukken bij de burgerlijke regtsgedingen voor de landraden op Java en Madura aan het bij evengezegde ordonnanties vastgestelde zegelregt onderworpen.

Dat de salarissen en schadeloosstellingen, verschuldigd aan praktizijns, raadslieden of verdedigers en gevolmagtigden niet onder de veroordeeling in de kosten mogen worden opgenomen, is uitdrukkelijk bepaald bij art. 418 Inl. Regl., volgens hetwelk die kosten steeds blijven voor rekening van de partij, die zich door zoodanigen persoon heeft doen bijstaan of vertegenwoordigen (1).

Eindelijk is bij art. 187 van evengezegd Reglement nog voorgeschreven, dat het bedrag der proceskosten, waarin eene partij veroordeeld wordt, bij het vonnis moet worden uitgedrukt, en dat hetzelfde geldt ten aanzien van het bedrag der kosten, schaden

(1) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Batavia, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. III, blz. 273 en vgg.

en interessen, waarin de eene partij jegens de andere veroordeeld wordt.

Volgens dit voorschrift, welks niet-naleving te beschouwen is als eene schending der wet, doch de vernietiging van het geheele vonnis niet noodzakelijk ten gevolge heeft (1), moet het bedrag van alle kosten, waarin eene partij veroordeeld wordt, dus ook dat der executiekosten, in het vonnis worden vermeld, niettegenstaande het bij de uitspraak van het vonnis nog geheel onzeker is, of laatstbedoelde kosten wel immer gemaakt zullen behoeven te worden.

Dat de regter alzoo gehouden is om, indien geene beslissing omtrent de proceskosten mogt zijn gevraagd, zoodanige beslissing ambtshalve te nemen, is hiervoren reeds opgemerkt.

7o. *De verklaring, dat het vonnis uitvoerbaar is bij voorraad, niettegenstaande hooger beroep of cassatie, indien zoodanige voorloopige tenuitvoerlegging is bevolen.*

De landraad is, blijkens art. 184, al. 1 Inl. Regl. in verband met Stbl. 1867, no. 29, bevoegd dat bevel te geven, wanneer er is:

a. een authentieke titel;
b. een overeenkomstig art. 7 van Stbl. 1867, no. 29 opgemaakt handschrift;
c. eene voorafgegane veroordeeling bij een vonnis, hetwelk kracht van gewijsde heeft bekomen; zoomede
d. wanneer een provisionele eisch wordt toegewezen; en
e. in geschillen over bezitregt.

Volgens art. 184, al. 2 Inl. Regl. mag de voorloopige tenuitvoerlegging van een vonnis zich nimmer uitstrekken tot de gijzeling.

8o. *De namen der regters, die over de zaak gezeten hebben, zoomede den naam van de regtbank.*

9o. *De namen der regters, in wier tegenwoordigheid het vonnis door den president is uitgesproken.*

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 2 November 1882 (Het Regt in N. I., dl. XXXIX, blz. 366 en vgg.).

10o. *De vermelding, dat het vonnis is uitgesproken in het openbaar* (art. 29, al. 2 Regt. Org. en art. 91, al. 4 Reg. Regl.).

11o. *Den dag der uitspraak.*

12o. *De opgave of partijen bij de uitspraak tegenwoordig zijn geweest* (art. 188, al. 1 Inl. Regl.).

Is in het vonnis vermeld, dat het is uitgesproken in tegenwoordigheid van den eischer alleen of van den gedaagde alleen, dan volgt daaruit van zelf, dat de andere partij niet bij de uitspraak tegenwoordig is geweest (1).

13o. *De onderteekening van den president en den griffier* (art. 43, al 2 Regt. Org. en art 188, al. 2 Inl. Regl.).

Het ontwerp van Mr. Wichers hield geene voorziening in voor het geval, dat de president of de griffier verhinderd mogt zijn het vonnis te onderteekenen. In zijne consideratien en advies betreffende dat ontwerp werd door den procureur-generaal op die, ook ten aanzien van de processen-verbaal der teregtzitting bestaande leemte gewezen, waarop, onder verwijzing naar art. 63 Regl. Burg. Regtsv., het tegenwoordige art. 191 Inl. Regl. werd ontworpen, bij hetwelk bepaald is, dat, indien de president zich in de onmogelijkheid bevindt het vonnis of het proces-verbaal der teregtzitting te teekenen, zulks verrigt wordt door het eerst in rang op hem volgend lid, hetwelk over de zaak heeft gezeten en dat, indien de griffier zich in die onmogelijkheid bevindt, daarvan uitdrukkelijk melding wordt gemaakt in het vonnis of in het proces-verbaal der teregtzitting. Daarenboven behoort de reden bekend te worden gesteld, waarom de president of de griffier niet kan teekenen.

Zijn er twee op den president volgende leden van *gelijken* rang, dan zou als de eerste in rang kunnen worden beschouwd het oudst benoemde van die twee leden (2).

---

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Julij 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVII, blz. 103 en vgg.).

(2) Zie blz. 208 en 209 der *Aanteekeningen op eenige artikelen van het reglement op de uitoefening der policie, enz.*, van Mr. A. Stibbe, in dl. XXXII van het Regt in N. I.

Voor de onderteekening van vonnissen in burgerlijke zaken is geen termijn vastgesteld.

132. De voorschriften, krachtens welke elk vonnis eene beslissing omtrent de hoofdzaak moet inhouden en onderteekend moet zijn, betreffen zoo zeer het wezen van die acte, dat hunne niet-naleving haar ongetwijfeld nietig doet zijn. Verder zijn, ingevolge art. 31 Regt. Org., alle vonnissen nietig, welke niet in het openbaar zijn uitgesproken en de gronden niet inhouden, waarop zij berusten. Wanneer de regter voor zijne beslissing gronden heeft bijgebragt, is echter, al zijn die gronden onjuist, de wet niet geschonden (1).

Blijkens evengezegd art. 31 is nogthans laatstbedoelde bepaling, dat namelijk alle vonnissen de gronden moeten inhouden, waarop zij berusten, niet volstrekt verbindende voor de inlandsche regtbanken, welke door geen europeschen regter worden voorgezeten (2).

Wat eindelijk het bij art. 188, al. 1 Inl. Regl. in overeenstemming met art. 30, al. 2 Regt. Org vastgestelde voorschrift betreft, dat in vonnissen, welke op stellige wettelijke bepalingen zijn gegrond, deze vermeld moeten worden, dit voorschrift is als vervallen te beschouwen ingevolge het eerste lid van art. 91 Reg. Regl., blijkens hetwelk zulks alleen in strafzaken wordt vereischt (3).

133. Ten aanzien der vonnissen, welke geene eindvonnissen zijn, is bij art. 189, al. 1 Inl. Regl. bepaald, dat zij, hoezeer zij even als eindvonnissen op de teregtzitting moeten worden uitgesproken, niet afzonderlijk opgemaakt,

---

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd 22 Januarij 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 77 en vgg.).

(2) Blijkens het reeds hiervoren aangehaalde, op blz. 411 en vgg. van dl. XII van Het Regt in N. I. voorkomende opstel van MR. DER KINDEREN heeft, naar diens oordeel, het woord „*regter*" in art. 31 Regt. Org. uitsluitend de beteekenis van *regterlijk ambtenaar*.

(3) Vergl. de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd 15 Junij 1871 (Wkbl. van het Regt, no. 421), en dd. 20 Julij 1876 (Het Regt in N. I, dl. XXVII, blz. 101 en vgg.).

maar alleen op het proces-verbaal der zitting aangeteekend worden.

Deze aanteekeningen behooren, met uitzondering van hetgeen reeds in het proces-verbaal is vermeld, zooals bij voorbeeld de namen der partijen, die van de regters, enz., al datgene te bevatten, wat een eindvonnis moet inhouden. Nogthans behoeft de in het ongelijk gestelde partij niet steeds in de kosten te worden veroordeeld, gelijk blijkt uit art. 185, al. 2 Inl. Regl. luidende: »Bij voorloopige beslissingen en andere die het eindvonnis voorafgaan, kan de uitspraak over de kosten tot het eindvonnis worden voorbehouden."

Tot dit voorbehoud is dus de regter, voor zooveel de hier bedoelde beslissingen betreft, steeds bevoegd; hij behoort echter bij de beoordeeling der vraag of er termen zijn om van die bevoegdheid gebruik te maken, te rade te gaan met de regelen van regt en billijkheid, welke medebrengen, dat ieder de kosten draagt van zijne onregtmatige vordering of tegenspraak. Om die reden mag het wenschelijk worden geacht, dat hij, die in een tusschengeschil een geheel onwettige of ongegronde tegenspraak heeft gevoerd, indien hij in het ongelijk wordt gesteld, verwezen worde in de kosten.

Blijkens art. 189, al 2 Inl. Regl. kunnen partijen zich te haren koste authentieke afschriften doen uitreiken van de op het proces-verbaal der zitting aangeteekende vonnissen. Die afschriften behooren te worden uitgegeven in den vorm van een extract uit gezegd proces-verbaal.

§ 3.

Proces-verbaal.

134. Bij de eerste zinsnede van art. 190 Inl. Regl. is bepaald, dat de griffier van *elke zaak* een *afzonderlijk* proces-verbaal moet opmaken, »waarbij, behalve het ter teregtzitting voorgevallene, vermeld wordt het advijs van den hoofdpanghoeloe of andere advijserende leden." Onder

deze leden zijn blijkbaar al degenen begrepen, van wie sprake is in art. 164 Inl. Regl., dus ook de hoofddjaksa of djaksa.

Ofschoon, ingevolge eerstgemelde wettelijke bepaling, al hetgeen ter teregtzitting voorvalt in het proces-verbaal moet worden aangeteekend, is bij art. 135 Inl. Regl. nog uitdrukkelijk voorgeschreven, dat van de poging om partijen tot een vergelijk te brengen, indien zij is mislukt, melding moet worden gemaakt in gezegd proces-verbaal, en bij art. 156 van datzelfde Reglement, dat daarin aanteekening moet worden gehouden van de verklaringen der op de teregtzitting gehoorde getuigen.

Behalve van datgene, waarvan de vermelding alzoo uitdrukkelijk is voorgeschreven, moet in het proces-verbaal aanteekening worden gehouden van den datum der zitting, van de namen en woonplaatsen der partijen, zoomede van die harer gemagtigden, indien zij door dezen bijgestaan of vertegenwoordigd zijn, van de zamenstelling van den landraad, van het openen, openbaar verklaren en sluiten der zitting, kortom van al hetgeen ter openbare zitting en ter zitting in raadkamer is voorgevallen. Die aanteekeningen moeten, zooals wel van zelf spreekt en art. 63, al. 1 Regt. Org. te allen overvloede zegt, *naauwkeurig* zijn.

Met hetgeen in het proces-verbaal is bekend gesteld omtrent den uitslag der beraadslaging, in art. 183, al. 1 Inl. Regl. »het besluit" genoemd, moet het vonnis overeenstemmen. Bestaat tusschen beiden verschil, dan behoort de voorrang te worden toegekend aan het proces-verbaal, zoodat slechts hetgeen daarin is aangeteekend, als vaststaande mag worden aangenomen (1).

135. In het proces-verbaal mag, luidens de slotbepaling van het eerste lid van art. 190 Inl. Regl., niet worden vermeld of de beslissing is geschied bij meerderheid, dan wel met algemeenheid van stemmen Dit verbod, hetwelk niet voorkwam in het ontwerp van Mr. Wichers, werd,

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 5 Januarij 1888 (Het Regt in N. I., dl. L, blz. 188 en vgg.).

blijkens het advies van het Hoog-Geregtshof, dd. 21 Februarij 1848, op voorstel van dat collegie, met wijziging van het oorspronkelijke artikel, daaraan toegevoegd, ter wering van het dikwerf voorkomende misbruik, dat in het proces-verbaal de individuele gevoelens der leden werden vermeld, dan wel of de beslissing bij meerderheid of algemeenheid van stemmen was genomen.

136. Ingevolge art. 190, al. 2 Inl. Regl. moet het proces-verbaal door den president en den griffier worden onderteekend. Bevindt een van beiden zich in de onmogelijkheid om zulks te doen, dan wordt, ingevolge art. 191 Inl. Regl., gehandeld op de wijze ten aanzien van vonnissen voorgeschreven en hiervoren reeds medegedeeld.

In dat art. 191 wordt, even als in art. 156 Inl. Regl. gesproken van het *proces-verbaal der teregtzitting*. Hieruit vloeit evenwel niet voort, dat, wanneer op één en denzelfden dag meerdere zaken worden behandeld, behalve van elke zaak afzonderlijk, ook nog van de geheele zitting een proces-verbaal behoort te worden opgemaakt. Met de in die artikelen gebezigde uitdrukking *het proces-verbaal der zitting*, wordt toch blijkbaar niets anders bedoeld dan het proces-verbaal der *in elke zaak* gehoudene teregtzitting.

VIJFDE AFDEELING.

Bewijs.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

137. Het inleidende artikel, art. 165 Inl. Regl., waarmede de wettelijke bepalingen omtrent het bewijs aanvangen, luidt aldus: »Met opzigt tot het bewijs, en de aanneming of verwerping van bewijsmiddelen in burgerlijke zaken, zal de landraad de volgende hoofdregelen in acht nemen." Ten aanzien van het bewijs in burgerlijke zaken worden derhalve in het Inlandsch Reglement slechts *hoofdregelen*

gevonden. Die hoofdregelen zijn blijkbaar overgenomen uit het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Koophandel en bevatten de voornaamste der daarin voorkomende bepalingen omtrent het bewijs. In zijn rapport van den 6den Julij 1848 schreef Mr. Wichers, dat het volstrekt noodzakelijk was geoordeeld die materie behoorlijk te regelen, dewijl anders de regter te dien aanzien òf naar willekeur en dus ongelijkmatig (zoo niet wederregtelijk) zoude te werk gaan, òf zijne toevlugt nemen tot voorschriften van het Burgerlijk Wetboek, zonder dat die voor de inlandsche regtbanken kracht van wet bezaten (1). De wetgever is dus uitgegaan van het denkbeeld dat zijne voorschriften betreffende de leer van het bewijs, niettegenstaande zij slechts hoofdregelen bevatten, genoegzaam volledig waren, een denkbeeld, hetwelk echter, naar de ondervinding heeft geleerd, niet in allen deele juist kan worden geacht. Met dat al mag de landraad naar geene andere, dan naar bedoelde, bij Stbl. 1867, no. 29 eenigzins gewijzigde voorschriften regt spreken, want de in het Burgerlijk Wetboek voorkomende bepalingen omtrent het bewijs, wier toepassing bovendien in strijd zoude zijn met den wil des wetgevers, gelden niet voor Inlanders en met hen gelijkgestelden, terwijl een beroep op art. 75, al. 6 Reg. Regl., ten betooge dat die bepalingen zoo noodig tot rigtsnoer genomen kunnen worden, mijns inziens, niet zou opgaan, omdat de leer van het bewijs bij de godsdienstige wetten en instellingen der Inlanders geregeld is.

138. De eerste vraag, welke zich ten aanzien van het bewijs voordoet, de vraag namelijk wie bewijzen moet, wordt beantwoord in art. 166 Inl. Regl. (art. 1865 Burg. Wetb.), hetwelk voorschrijft, dat hij, die beweert eenig regt te hebben, of zich op eenig feit tot staving van zijn

---

(1) Zie Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 370 en 371.

In zijne nota van toelichting, behoorende bij de laatste acht titels van zijn ontwerp, refereerde de heer Wichers. voor zooveel de bepalingen omtrent het bewijs betreft, zich aan zijne in die nota voorkomende en hiervoren in no. 84 medegedeelde beschouwingen.

regt of tot tegenspraak van eens anders regt beroept, het bestaan van dat regt of van dat feit moet bewijzen. De bewijslast rust derhalve uitsluitend op hem, die eene bewering doet, onverschillig of hij eischer is of gedaagde, en of zijne bewering van positieven, dan wel van negatieven aard is (1). Hij daarentegen, die eene bewering tegenspreekt, behoeft niet te bewijzen. Ofschoon dus in den regel op hem, die eene exceptie voorstelt, de bewijslast drukt, is zulks niet het geval voor zooveel de exceptie van non-qualificatie betreft. Alsdan toch is de verwering van den excipiënt geene andere, dan dat hij ontkent of tegenspreekt dat zijne tegenpartij de hoedanigheid bezit, welke zij zich toeschrijft, en zoo is deze verpligt het bewijs te leveren, dat zij inderdaad in het bezit is der hoedanigheid, welke zij in regten optredende, beweerde te bezitten.

139. Hiervoren zijn de bewijsmiddelen opgenoemd, waarvan partijen, ingevolge art. 167 Inl. Regl., tot staving harer beweringen gebruik kunnen maken, terwijl almede is gezegd, op welke wijze die bewijsmiddelen moeten worden voorgebragt. Welke kracht en uitwerking aan elk dier middelen van bewijs moet worden toegekend, leeren de thans te bespreken wettelijke bepalingen.

§ 2.

Schriftelijke bescheiden.

140. Onder de schriftelijke bescheiden bekleedt de authentieke acte de eerste en voornaamste plaats. Art. 168 Inl. Regl., hetwelk den korten inhoud teruggeeft der artt. 1868, 1870 en 1871, al. 1 Burg. Wetb., zegt: 1o wat eene authentieke acte is, en 2o welke bewijskracht daaraan moet worden toegekend. Dat artikel luidt aldus: »Eene authentieke acte, dat is de zoodanige die door of ten overstaan van een daartoe bevoegd openbaar beambte is opgemaakt, levert tusschen partijen en derzelver erfgenamen

(1) Zie onder anderen het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 9 December 1875, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXVI, blz. 100 en vgg.

en regtverkrijgenden een volledig bewijs op van hetgeen daarin vermeld staat, en zelfs van hetgeen daarin als een bloot te kennen geven voorkomt; dit laatste echter alleen voor zoo ver het te kennen gegevene in een dadelijk verband staat met het onderwerp der acte."

141 Blijkens dit artikel wordt daarin het voorschrift van art. 1868 Burg. Wetb., dat eene acte om authentiek te wezen in *den wettelijken vorm* moet opgemaakt zijn, niet aangetroffen. Die weglating heeft echter alleen ten gevolge, dat voor zooveel inlandsche openbare ambtenaren of beambten belast mogten zijn met het opmaken of verlijden van acten, deze acten, al waren te dien aanzien wettelijk voorgeschreven vormen niet in acht genomen, niettemin als authentiek zouden moeten gelden. Wat acten van europesche openbare ambtenaren betreft, deze mogen door den landraad niet als authentiek worden aangemerkt, indien zij niet in den wettelijken vorm zijn opgemaakt. Immers luidens art. 19 Alg. bep. van wetg. zijn alle authentieke acten, ten overstaan van europesche openbare ambtenaren, ten behoeve of ten verzoeke van wien ook verleden, wat den vorm betreft, onderworpen aan de wettelijke bepalingen door het nederlandsch gezag daargesteld, terwijl bij art. 23, al. 2 van het Reglement op het notarisambt is bepaald, dat, indien de bij dat en het vorige artikel vermelde vormen niet zijn in acht genomen, de notariële acte, voor zoover zij geene uiterste wilsbeschikking bevat, slechts de kracht heeft van een onderhandsch geschrift, mits zij door de verschijnende personen onderteekend zij.

Daarentegen houdt art. 168 Inl. Regl. het ook bij art. 1868 Burg. Wetb. voor de authenticiteit eener acte gestelde vereischte in, dat zij door een openbaren ambtenaar opgemaakt of te zijnen overstaan verleden zij. Het laatste heeft plaats, wanneer de ambtenaar, ten verzoeke van eene of meer partijen, eenvoudig in geschrift stelt wat hem wordt medegedeeld, bij voorbeeld de eene of andere overeenkomst; het eerste, wanneer hij een door hem zelven waargenomen of ondervonden feit constateert, zooals: dat

de acceptatie of betaling van een wissel gevraagd en niet bekomen is, dat een stuk is beteekend, enz. Onder openbare ambtenaren zijn hier te verstaan degenen, die door het daartoe bevoegde gezag bekleed zijn met een ambt of eene betrekking, waarin zij zelfstandig tegenover het algemeen kunnen optreden.

Voorts is nog bij art. 168 Inl. Regl. overeenkomstig het voorschrift van art. 1868 Burg. Wetb. bepaald, dat eene acte, zal zij authentiek wezen, moet zijn verleden ten overstaan van, of opgemaakt door een daartoe bevoegden ambtenaar.

Die bevoegdheid moet aanwezig zijn met betrekking:

1o. *Tot den aard der acte in het algemeen.*

Ieder openbaar ambtenaar toch heeft zijn eigen werkkring, waarbuiten hij zich niet mag bewegen. Een testament ten overstaan van een deurwaarder verleden, is alzoo geene authentieke acte.

2o. *Tot de plaats, waar de acte is opgemaakt.*

Aan ieder openbaar ambtenaar zijn de plaatselijke grenzen aangewezen, waarbinnen zijne bevoegdheid is bepaald. Daarbuiten mag hij zijne functiën niet uitoefenen.

3o. *Tot de opgemaakte acte in het bijzonder.*

Bijzondere beletselen kunnen soms een overigens bevoegden ambtenaar ten aanzien eener bepaalde acte onbevoegd maken. Een voorbeeld hiervan wordt gevonden in art. 20, al. 1 van het Regiement op het notarisambt.

142. Wat de bewijskracht eener authentieke acte betreft, deze acte levert, blijkens art. 168 Inl. Regl., tusschen partijen en hare erfgenamen en regtverkrijgenden een volledig bewijs op van hetgeen daarin vermeld staat, dat wil zeggen, van het onderwerp der acte, bij voorbeeld van de overeenkomst, welke daarbij geconstateerd wordt, zoodat hij, die de acte overlegt te dien aanzien geene andere bewijzen heeft aan te voeren. Diezelfde bewijskracht bezit de authentieke acte ook ten aanzien van hetgeen daarin als een bloot te kennen geven voorkomt, mits het te kennen gegevene

in een dadelijk verband staat met het onderwerp der acte, hetgeen geacht kan worden het geval te zijn, wanneer de tekennengeving strekt tot nadere bepaling van de bij de acte geconstateerde hoofdzaak en van de daaruit voor partijen voortvloeijende regten en verpligtingen.

De volledige bewijskracht der authentieke acte strekt zich echter niet verder uit dan tot de feiten, welke daarin zijn vermeld. Zij heeft geene betrekking tot de geldigheid der daarbij geconstateerde beschikking of overeenkomst, waarvan de nietigheid bij voorbeeld uit hoofde van dwaling, bedrog of geweld, kan worden ingeroepen.

Art. 168 Inl. Regl. spreekt alleen van de bewijskracht, welke eene authentieke acte bezit tusschen partijen en hare erfgenamen en regtverkrijgenden. Uit dat artikel vloeit evenwel niet voort, dat eene authentieke acte geene bewijskracht heeft tegen derden. Zelfs onderhandsche acten hebben, onder zekere voorwaarden, blijkens art. 6 van Stbl. 1867, no. 29, tegen derden kracht van bewijs. Veeleer schijnt dan ook de zin van evengezegde beperking deze te zijn, dat de werking der authentieke acte zich niet verder uitstrekt dan tot partijen en hare erfgenamen en regtverkrijgenden, zoodat voor hen alleen uit de acte regten en verpligtingen worden geboren, doch dat deze tegenover derden al datgene volledig bewijst, wat daarin vermeld wordt als waargenomen of ondervonden door den openbaren ambtenaar, door wien zij opgemaakt, of te wiens overstaan zij verleden is (1).

Overigens is het duidelijk, dat eene authentieke acte alle bewijskracht verliest, wanneer hare valschheid wordt bewezen.

143. »Een onderhandsch geschrift, hetwelk erkend is door dengene, tegen wien men zich daarop beroept, of hetwelk, ten gevolge van een plaats gehad hebbend geregtelijk onderzoek naar de echtheid of onechtheid van hetzelve, voor erkend wordt gehouden, levert ten aanzien van de onderteekenaars en derzelver erfgenamen en regtverkrij-

(1) Vergl. *Het nederlandsch burgerlijk regt* van Mr. G. Diephuis, dl. IX, no. 103.

genden hetzelfde volledig bewijs op als eene authentieke acte." Aldus luidde art. 151 van het ontwerp van MR. WICHERS, hetwelk den procureur-generaal, blijkens diens advies van den 24sten November 1847, de opmerking in de pen gaf dat, aangezien Inlanders van eenig aanzien de gewoonte hadden om onderhandsche geschriften te *tjappen* (met hun zegel te voorzien) en niet met hunnen naam te onderteekenen, het welligt niet onnoodig was hierop te letten en deswege eene omschrijving in het artikel op te nemen. Op deze opmerking vestigde het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, de aandacht van MR. WICHERS, vooral in verband tot de vigerende voorschriften, waarbij verboden was regt te doen op private schuldbekentenissen van Inlanders, Chinezen en andere Oosterlingen, niet opgemaakt of gelegaliseerd door een openbaren beambte, terwijl tevens aan hem, MR. WICHERS, werd verzocht nadere toelichtingen te geven omtrent de wijze van geregtelijk onderzoek in deze materie, zoomede tot welk bedrag getuigen daarbij zouden worden geloofd. In overeenstemming met den ontwerper werd daarop, voor zooveel eerstbedoeld onderwerp betrof, het voorloopig behoud van de bestaande bepalingen en aangenomen jurisprudentie wenschelijk geacht, en wel op grond, dat het onraadzaam scheen het te allen tijde door de indische Regering zoo noodig beschouwde voorschrift der resolutie van den 29sten Mei 1690 (1) te doen vervallen,

(1) Deze resolutie, welke is ingetrokken bij Stbl. 1867, no. 29, had volgens het arrest van het Hoog-Geregtshof van 23 Augustus 1860, te vinden in dl. XIX, blz. 305 en 306 van Het Regt in N. I., niet de strekking om het aangaan van mondelinge overeenkomsten tusschen Inlanders en met dezen gelijkgestelden te verbieden, maar wilde alleen, dat, zoo eene schriftelijke overeenkomst door hen werd aangegaan, de daarvan op te maken acte authentiek en niet onderhandsch zou wezen. Gezegde resolutie luidde als volgt:

„De respective collegiën van Justitie, alsmede de Commissarissen der Kleijne Saeken, werden bij desen gerecommandeert, voortaan ten reguarde van alle private verbantschriften en verdere documenten der Chineesen, mitsgaders ook van alle inlanderen, soo mahometanen als heijdenen, na te

terwijl men voorts het getuigenbewijs almede wenschte te behouden op den bestaanden voet, daar men vermeende »het aannemen of verwerpen van zoodanige getuigenissen aan het doorzigt en het geweten des regters te moeten overlaten," zijnde daarvan, voor zoover bekend was, nooit kwade gevolgen ondervonden.

144. Op grond dezer beschouwingen werd besloten voormeld art. 151 niet te arresteren, doch in plaats daarvan twee nieuwe artikelen in het Inlandsch Reglement op te nemen, namelijk de artt. 171 en 172, van welke het eerste de regtsgeldigheid van wisselbrieven en ander handelspapier betrof, en het tweede aldus luidde: »Behoudens de voorschriften in de vier voorgaande artikelen vervat, zullen de landraden zich, tot dat daarin nader zal zijn voorzien, met opzigt tot het schriftelijk bewijs en de gevallen waarin het bewijs door getuigen kan worden toegelaten, blijven regelen naar het thans te dien aanzien voor de inlanders en daarmede gelijkgestelde personen bestaande regt."

Bij Stbl. 1867, no. 29 (1) werden echter de in die twee

---

komen het tiende artijkel van d'ordonnantie voor de Notarissen in de statueten deser stad, luijdende aldus:

Tot voorcominge van veele cavillatiën en disputen wort de Chineezen geordonneert, dat hare obligatiën ende schultkennissen voor Secretaris, ofte Notaris sullen doen maeken, ofte dat op deselve geen regt gedaen zal werden;

Zullende dierhalven den Bailliuw besorgen, dat dit articul bij gongslag aen alle Chineesen in het chinees en den verdere inlanderen in het maleijts, specialijk tot haarlieden narigt bekent gemaekt werde;

Boven 't welke nog aan de gemelde collegiën gerecommandeert werd, omtrent saken, die in feiten bestaen, en door chineese, moorse off andere heijdense getuijgen bewezen moeten werden, het noodige berigt van de hoofden der Chineesen als andere moorse off heijdense hier remorerende natiën in te nemen, over de hoedanigheijt der personen, welke tot getuijgen geproduceert zijn, om alsoo te konnen weten, hoe verre deselve gelooft, off wel andersint verworpen dienen te werden."

(1) Bij arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 Januarij 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 146 en vgg.), werd beslist, dat voor zooveel Vreemde-Oosterlingen betreft, het bepaalde bij Stbl. 1867, no. 29 omtrent de bewijskracht van onderhandsche geschriften en niet art. 1875 Burg. Wetb. van toepassing is.

artikelen voorkomende bepalingen omtrent schriftelijk bewijs ingetrokken, terwijl bij art. 1 van dat Staatsblad voorschriften in het leven werden geroepen, welke, behalve dat daarbij uitsluitend sprake is van onderhandsche geschriften, *afkomstig van Inlanders of met hen gelijkgestelden*, vrij wel overeenstemmen met die, vervat in meergenoemd art. 151. Bij evengezegd art. 1 is namelijk bepaald: »Onderhandsche geschriften, afkomstig van inlanders of met hen gelijkgestelde personen, welke erkend zijn door hen, tegen wie men zich daarop beroept, of welke op eene wettige wijze voor erkend worden gehouden, leveren ten aanzien van de onderteekenaars en hunne erfgenamen en regtverkrijgenden, hetzelfde volledig bewijs op als eene authentieke akte."

145. Onderhandsche geschriften zijn geschriften, opgemaakt zonder de tusschenkomst van een openbaren ambtenaar. Omtrent den vorm dier geschriften is bij de wet niets bepaald, evenmin als omtrent de taal, waarin zij geschreven moeten zijn. Door wien zij geschreven worden, is onverschillig. Zelfs behoeven zij niet noodzakelijk gedagteekend te zijn of de plaats te vermelden, waar zij zijn opgemaakt. Het eenige onontbeerlijke vereischte bij art. 1 van Stbl. 1867, no. 29 (art. 1875 Burg. Wetb.) voor hunne geldigheid gesteld is, dat zij onderteekend zijn. Een tjap is dus niet voldoende (1), evenmin als een kruisje of ander teeken, al is dit ook gelegaliseerd door twee of meer personen. Aan een van een dergelijk teeken voorzien geschrift mag volstrekt geene bewijskracht in regten worden toegekend (2), en zoo is dan ook, mijns inziens, de meening onjuist, dat een zoodanig stuk een vermoeden daarstelt, hetwelk tot versterking van het bewijs kan dienen (3).

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 April 1884 (Het Regt in N I., dl. XLIII, blz. 107 en vgg., en Wkbl. van het Regt, no. 1111).

(2) Vergl. de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 Julij 1880, en dd. 10 September 1885 (Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 104 en vgg., en dl. XLV, blz. 228 en vgg.).

(3) Deze bewijskracht werd aan een met een kruisje geteekenden koopbrief door den raad van justitie te Soerabaija toegekend bij vonnis, dd. 4 December 1878, te vinden in no. 811 Wkbl. van het Regt

Daarentegen levert een onderhandsch, behoorlijk van eene naamteekening voorzien geschrift, afkomstig van een Inlander of met dezen gelijkgestelden persoon ten aanzien van den onderteekenaar en zijne erfgenamen en regtverkrijgenden hetzelfde volledige bewijs op als eene authentieke acte, wanneer dat geschrift erkend is door hem, tegen wien men zich daarop beroept, of wel op eene wettige wijze voor erkend wordt gehouden, bij voorbeeld op grond der weigering van den onderteekenaar om zijn schrift of zijne handteekening stellig te erkennen of te ontkennen.

146. Voor de regtsgeldigheid van onderhandsche eenzijdige schuldverbindtenissen tot voldoening van gereed geld, of van eene zaak, welke op eene bepaalde waarde gesteld kan worden, is bij art. 4, al. 1 van Stbl. 1867, no. 29 (art. 1878 Burg. Wetb.), buiten en behalve de onderteekening, nog een bijzonder vereischte gesteld. Die schuldverbindtenissen, welke echter geene zaken van koophandel mogen betreffen, — ten aanzien van handelspapier bevat art. 7 van Stbl. 1867, no. 29 afzonderlijke bepalingen — moeten namelijk »geheel geschreven worden met de hand van dengene, die ze onderteekend heeft, of ten minste moet daaronder, behalve de handteekening, met de hand des onderteekenaars geschreven worden eene goedkeuring, houdende in voluit geschreven letters de som of de hoegrootheid of de hoeveelheid der verschuldigde zaak."

Bij gebreke hiervan kan, blijkens het tweede lid van evengezegd art. 4, de geteekende acte, indien de verbindtenis wordt ontkend, slechts worden aangenomen als een begin van schriftelijk bewijs, en alzoo strekken om het feit, waarop beroep wordt gedaan, waarschijnlijk te maken (1). Eene dergelijke acte kan dus te weeg brengen, dat een bewijsmiddel, waarvan anders geen gebruik zou mogen worden gemaakt, kan worden aangewend, zooals bij voorbeeld de bij art. 159 Inl. Regl. bedoelde suppletoire eed.

147. Overeenkomstig art. 1879 Burg. Wetb. is verder bij art. 5 van Stbl. 1867, no. 29 bepaald, dat indien de som,

(1) Vergl. art. 1902 Burg. Wetb.

welke bij de acte zelve vermeld is, verschilt van die, welke bij de goedkeuring staat uitgedrukt, de verbindtenis gerekend wordt voor de minste som te zijn aangegaan, zelfs dan ook, wanneer de acte, mitsgaders de goedkeuring, geheel en al door de hand van hem, die zich verbonden heeft, zijn geschreven, ten ware men mogt kunnen bewijzen in welk van beide gedeelten van het stuk de misslag heeft plaats gehad.

148. Welke bewijskracht onderhandsche acten hebben tegen derden leert art. 6 van Stbl. 1867, no. 29, hetwelk overeenkomt met art. 1880 Burg. Wetb. Dat artikel luidt: »Onderhandsche akten hebben ten aanzien harer dagteekening tegen derden geene kracht, dan van den dag dat zij, op de wijze door den Gouverneur-Generaal te bepalen, door eenen openbaren ambtenaar zijn geviseerd en geboekt, of van den dag waarop degenen, of een van degenen, die ze onderteekend hebben, overleden zijn, of van dien waarop haar bestaan bewezen wordt bij akten, door openbare ambtenaren opgemaakt, of wel van den dag waarop de derde, tegen wien men zich van de akte bedient, haar bestaan schriftelijk heeft erkend.

»Artikel 99 der bepalingen omtrent de invoering van en den overgang tot de nieuwe wetgeving is ten deze van toepassing."

Tegenover derden bewijst de onderhandsche acte dus enkel en alleen, dat de daarbij vermelde beschikking of overeenkomst werkelijk door den onderteekenaar opgemaakt, of tusschen partijen tot stand gekomen is; wat hare dagteekening aangaat levert zij tegen hen volstrekt geen bewijs op.

Dat hier onder derden zijn te verstaan al degenen, die de acte niet onderteekend hebben, dus ook de erfgenamen en regtverkrijgenden van de onderteekenaars, werd eenige jaren geleden in een opstel, voorkomende in Het Regt in N. I. (1), op, mijns inziens, afdoende gronden aangetoond.

(1) Zie het opstel van Mr. V(AN) (D)E P(OEL): *Levert de dagteekening van een onderhandsch geschrift bewijskracht op niet alléén ten aanzien van de onderteekenaars, maar ook ten opzichte van hunne erfgenamen en rechtverkrijgenden?*, in dl. XLV van Het Regt in N. I., blz. 1 en vgg.

Tegen bedoelde personen, de niet-onderteekenaars, is de onderhandsche acte, voor zooveel hare dagteekening betreft, blijkens art. 6 van Stbl. 1867, no. 29 in verband met art. 99 Overgangsbep., eerst van kracht:

òf van den dag, dat zij door eenen notaris voor *gezien* is geteekend, met vermelding van den dag, waarop deze verrigting heeft plaats gehad en van het nummer, waaronder zij is geboekt in een afzonderlijk daartoe aangelegd register, hetwelk even als de repertoires moet zijn gekantteekend en gewaarmerkt;

òf van den dag, waarop degenen of één van degenen, die haar onderteekend hebben, zijn overleden;

òf van den dag, waarop haar bestaan bewezen wordt bij acten door openbare ambtenaren opgemaakt;

òf wel van den dag, waarop de derde, tegen wien men zich van de acte bedient, haar bestaan schriftelijk erkend heeft (1).

149. Op het voetspoor van het bepaalde bij Stbl. 1828, no. 61 was bij art. 171 Inl. Regl. (art. 229 Wetb. van Kooph.) (2), voorgeschreven, dat wisselbrieven, orderbriefjes, assignatiën, kassierspapier en ander papier aan toonder, mitsgaders de daarop gestelde acceptatiën en endossementen, onderteekend door een Inlander of met dezen gelijkgestelden persoon, zonder inachtneming der in dat artikel vermelde formaliteit, niet in regten zouden gelden. Dit voorschrift is echter ingetrokken en vervangen door dat, vervat in art. 7 van Stbl. 1867, no. 29, gewijzigd bij Stbl. 1877, no. 65. Volgens deze bepalingen moeten wisselbrie-

---

(1) Dat eene onderhandsche door een notaris gelegaliseerde acte niet kan worden aangemerkt als eene authentieke acte werd door het Hoog-Geregtshof bij arrest van 12 Januarij 1888 (Het Regt in N. I., dl. L, blz. 345 en vgg.) beslist.

(2) Zie betreffende de geschiedenis van art. 229 Wetb. van Kooph. blz. 280 en vgg. van het in dl. XX van Het Regt in N. I. voorkomende opstel van Mr. T. H. der Kinderen: *De voorschriften van het Wetboek van Koophandel voor Nederlandsch-Indië, voor zoo verre zij afwijken van de voorschriften van het nederlandsch Wetboek, toegelicht uit officiële bescheiden.*

ven, orderbriefjes, assignatiën, kassierspapier en ander papier aan toonder, mitsgaders de daarop gestelde acceptatiën en endossementen, indien de onderteekenaar een Inlander of met dezen gelijkgestelde persoon is, en indien belanghebbenden zulks verlangen, voorzien worden van de verklaring van eenen notaris of van een anderen door den Gouverneur-Generaal daartoe gemagtigden europeschen beambte, waaruit blijkt:

1o. dat die ambtenaar den onderteekenaar kent;

2o. dat de inhoud der acte aan laatstgemelde duidelijk is voorgehouden; en

3o. dat daarna de onderteekening in tegenwoordigheid van dien ambtenaar heeft plaats gehad.

Uit de omstandigheid, dat deze formaliteit niet in acht is genomen, volgt derhalve niet, dat evenbedoelde schrifturen, waarop de handteekening van een Inlander of met dezen gelijkgestelden persoon voorkomt, geene bewijskracht hebben, daar toch de inachtneming van die formaliteit slechts noodig is, »indien belanghebbenden zulks verlangen."

150. Niet onderteekende onderhandsche geschriften — hiervoren was uitsluitend van onderteekende geschriften de rede — bezitten in den regel geene kracht van bewijs, althans niet ten voordeele van hem, door wien zij geschreven zijn. Op dien regel is echter eene uitzondering gemaakt ten aanzien van koopmansboeken, wier bewijskracht, blijkens de artt. 169 en 170 Inl. Regl. (art. 1882 Burg. Wetb. en art. 11 Wetb. van Kooph.), verschilt, al naar gelang daarop een beroep wordt gedaan tegen personen, die geen handel drijven, of tegen kooplieden.

Bij zijn advies van den 24sten November 1847 maakte de procureur-generaal bezwaar tegen het voorschrift van eerstgenoemd artikel, art. 169 Inl. Regl., hetwelk letterlijk is overgenomen uit art. 152 van het ontwerp van Mr. Wichers, en wel op grond dat de eigendomlijke Inlanders geene behoorlijke koopmansboeken hielden, welke alleen door Chinezen taliter qualiter gehouden werden, moetende

verder voor hen, die geacht konden worden behoorlijke koopmansboeken te houden, worden bepaald, welke garantie voor het constateren hunner echtheid gevorderd werd, terwijl voorts diende omschreven te worden wat onder koopmansboeken werd verstaan, of daaronder bij voorbeeld ook de boeken van tokohouders en winkeliers waren begrepen. Het Hoog-Geregtshof echter deelde, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, op één lid na, die zienswijze niet en was daarentegen van oordeel, dat bedoeld voorschrift allezins doelmatig was voor de daarbij uitgedrukte gevallen, daar het toch alleen van waarde kon zijn voor hen, die boeken hielden, vallende zij, die dat niet deden, niet in de termen van het artikel, terwijl in allen gevalle het voorschrift van belang was voor europesche en chinesche handelaren, die met Inlanders zaken deden.

151. Evengezegd art. 169 Inl. Regl. luidt aldus: »Regelmatig gehouden koopmansboeken leveren een bewijs op tegen personen die geen handel drijven, ten aanzien der hoedanigheid en der hoeveelheid der leverancien welke daarop gebragt zijn; mits het van elders bewezen zij dat de koopman gewoon was aan de tegenpartij dergelijke leveringen op crediet te doen, en de koopman de echtheid zijner vordering onder eede bevestige.

»Indien de koopman overleden is, moeten zijne erfgenamen onder eede verklaren dat zij te goeder trouw gelooven dat de schuld bestaat en onvoldaan is.

»Koopmansboeken, niet rigtig gehouden, kunnen echter tot bewijs strekken tegen den koopman."

Tegen personen, die geen handel drijven, onder wie ook gerekend moeten worden zij, die ofschoon kooplieden zijnde, niet als zoodanig met eenen koopman hebben gehandeld, leveren koopmansboeken dus een bewijs op ten aanzien der hoedanigheid en der hoeveelheid van de daarop gebragte leverancien, zoomede van die leverancien zelve, mits:

1o. *Die boeken regelmatig gehouden zijn.*

Regelmatig gehoudene koopmansboeken zijn volgens art. 6 Wetb. van Kooph. de zoodanige, waarin naar

orde des tijds, zonder witte vakken, tusschenregels of kantteekeningen, alle ontvangsten en uitgaven zijn aangeteekend.

2o. *Het bewijs van elders geleverd zij, dat de koopman gewoon was aan de tegenpartij dergelijke leveringen op crediet te doen.*

3o. *De koopman de echtheid zijner vordering met eede bevestige, of, zoo hij overleden is, zijne erfgenamen onder eede verklaren, dat zij te goeder trouw gelooven, dat de schuld bestaat en onvoldaan is.*

De vordering zelve moet dus beëedigd worden, niet het boek.

Uit de bepaling, dat niet rigtig gehouden koopmansboeken tot bewijs *kunnen* strekken tegen den koopman, volgt, dat alle bewijskracht in zijn voordeel aan die boeken niet behoeft te worden ontzegd.

152. Bij voormeld art. 170 Inl. Regl. is voorts het volgende bepaald: »Indien de handeling niet geheel ontkend, of het bestaan derzelve in het algemeen bewezen wordt, leveren rigtig gehouden koopmansboeken, des gevorderd met eede gesterkt, of door den dood bevestigd, het bewijs op tusschen kooplieden wegens zaken hunnen handel betreffende, ten aanzien van den tijd der handeling en der levering, de hoedanigheid, de hoeveelheid en den prijs der goederen, behoudens tegenbewijs."

Tusschen kooplieden leveren koopmansboeken alzoo een bewijs op wegens zaken hunnen handel betreffende, dus zoowel den handel van den een, als van den ander, met opzigt tot:

a. den tijd der handeling;
b. den tijd der levering;
c. de hoedanigheid der goederen;
d. de hoeveelheid der goederen; en
e. den prijs der goederen.

Slechts deze vijf omstandigheden kunnen, behoudens tegenbewijs, tusschen kooplieden door hunne boeken bewezen worden, doch slechts onder de volgende voorwaarden:

1o. *Dat de handeling niet geheel ontkend, of het bestaan daarvan in het algemeen bewezen zij* (1).

Het bewijs, dat de eene koopman gewoon was dergelijke leverenciën, als die, waarover geschil, aan den ander te doen, is dus niet voldoende. De bepaalde mercantiele handeling, zooals koop, wisselhandel, enz, waarover geprocedeerd wordt, moet òf niet geheel ontkend, òf in het algemeen bewezen zijn. Wanneer derhalve de handeling erkend, maar de juistheid van den prijs ontkend wordt, moet die bekentenis niet in haar geheel aangenomen of verworpen worden, maar behoort, op grond dat de handeling niet geheel ontkend is, ten aanzien van den prijs het bewijs door de boeken te worden toegelaten. Men heeft hier dus eene uitzondering op den bij art. 180 Inl. Regl. gestelden regel der onsplitsbaarheid van de bekentenis. Wordt de handeling geheel ontkend, dan is het voor de toelaatbaarheid van het boekenbewijs noodig, dat zij *in het algemeen*, dat wil zeggen, door andere bewijsmiddelen dan de boeken — art. 169, al. 1 Inl. Regl. bezigt de uitdrukking: *van elders* — bewezen zij.

Daarentegen is art. 170 Inl. Regl. niet van toepassing, maar geldt de regel van de onsplitsbaarheid der bekentenis, wanneer de gedaagde de handeling in allen deele erkent, doch beweert dat de schuld geheel voldaan is (2).

2o. *Dat de boeken rigtig of regelmatig zijn gehouden.*

3o. *Dat de boeken des gevorderd met eede gesterkt, of door den dood bevestigd zijn.*

De beëediging behoeft dus alleen dan plaats te hebben, wanneer de tegenpartij dit verlangt, terwijl in dit geval niet de echtheid der vordering moet worden beëedigd, maar het geheele koopmansboek. Is het boek door den

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 23 Julij 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLV, blz. 224 en vgg.).

(2) Zie het vonnis van den landraad te Bondowoso in no. 623 Wkbl. van het Regt.

dood bevestigd, dan staat het, wat bewijskracht betreft, gelijk met een beëedigd boek. De erfgenamen van den overleden koopman behoeven geen eed te doen.

§ 3.

Getuigenissen.

153. Art. 172 Inl. Regl., zoo als het oorspronkelijk werd vastgesteld, luidde aldus: »Behoudens de voorschriften in de vier voorgaande artikelen vervat, zullen de landraden zich, tot dat daarin nader zal zijn voorzien, met opzigt tot het schriftelijk bewijs en de gevallen waarin het bewijs door getuigen kan worden toegelaten, blijven regelen naar het thans te dien aanzien voor de inlanders en daarmede gelijkgestelde personen bestaande regt."

Dit artikel werd, zoo als blijkt uit hetgeen hiervoren omtrent de geschiedenis daarvan is medegedeeld, in het leven geroepen met het tweeledige doel om 1o. de voorschriften der resolutie van den 29sten Mei 1690 te handhaven; en 2o. ten aanzien van de gevallen, waarin getuigenbewijs zou zijn toegelaten, de bestaande bepalingen en aangenomen jurisprudentie voorloopig te behouden.

Bij Stbl. 1867, no. 29 zijn echter de voorschriften van evengezegd art. 172 betreffende schriftelijk bewijs ingetrokken. Daarentegen is het overige gedeelte van dat artikel van kracht gebleven, en zoo moeten de landraden zich met opzigt tot de gevallen, waarin het bewijs door getuigen kan worden toegelaten, nog steeds regelen naar het in 1848 te dien aanzien voor de Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen bestaande regt.

Dit regt nu was het oud-hollandsche, volgens hetwelk de toelating van het getuigenbewijs niet afhankelijk was van den aard of de waarde van het gevorderde (1).

---

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 17 Augustus 1855, bekrachtigd door het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 28 Mei 1857 (Het Regt in N. I., dl. XV, blz. 23 en vgg.).

Art. 172 Inl. Regl. schrijft derhalve met opzigt tot het middel van getuigenbewijs niets anders voor, dan dat dit middel voor zoover de waarde of den aard van het gevorderde betreft, aan geene enkele beperking onderhevig is (1). Zelfs tegen of boven den inhoud eener schriftelijke acte kan dus bewijs door getuigen worden geleverd; een voorschrift als dat van art. 1897 Burg. Wetb., ontleend aan art. 1341 Code Civil, was in het oud-hollandsch regt onbekend en wordt in het Inlandsch Reglement ook niet aangetroffen.

Geheel in overeenstemming met art 172 van dat Reglement is bij art. 171, al. 3 Regl. Burg. Regtsv. bepaald, dat het getuigenverhoor in alle zaken, geene uitgezonderd, kan worden toegestaan, wanneer het verlangd wordt door Inlanders of met dezen gelijkgestelde personen, die ten aanzien der zaak in geschil niet regtens zijn of zich niet vrijwillig hebben onderworpen aan de wettelijke bepalingen voor de Europeanen, mits echter dat verhoor tot de beslissing der zaak kunne leiden.

Deze laatste voorwaarde voor het toestaan van een gevraagd getuigenverhoor wordt in het Inlandsch Reglement niet uitdrukkelijk vermeld; blijkens het voorschrift echter van art. 154, al. 2 van dat Reglement is ook voor de landraden het algemeen geldende beginsel van kracht, dat geen getuigenverhoor behoort plaats te hebben, indien de regter dat niet als ter zake dienende en afdoende beschouwt. Immers uit de omstandigheid, dat ingevolge evengezegd art. 154, al. 2 aan de getuigen geene vragen gedaan mogen worden, welke niet ter zake dienende zijn, vloeit van zelf voort dat geen verhoor behoort te worden toegestaan van getuigen, aan wie slechts niet ter zake dienende vragen

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 23 Januarij 1879 (Het Regt in N. I., dl. XXXII, blz. 116 en vgg.). Vergl. ook het vonnis van den landraad te Batavia, dd. 15 Februarij 1849, bekrachtigd door den raad van justitie aldaar bij vonnis, dd. 21 December van dat jaar (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 421 en vgg.), bij hetwelk werd beslist, dat het bestaan van een wettig huwelijk tusschen Inlanders, buiten Batavia woonachtig, door getuigen kan worden bewezen.

zouden kunnen worden voorgesteld. Wel verre dus van aan de inlandsche regtbanken de verpligting op te leggen om getuigen te hooren, die omtrent de zaak in geschil niets zouden weten te verklaren, heeft de wetgever blijkbaar juist het tegendeel gewild (1).

154. Volgens art. 173 Inl. Regl. (art. 1905 Burg. Wetb.) verdient de verklaring van een enkelen getuige, zonder eenig ander middel van bewijs, in regten geen geloof. De verklaring van één getuige, zonder meer, levert dus geen volledig bewijs op, doch is ook niet van alle bewijskracht ontbloot, gelijk beweerd wordt door sommige juristen, die meenen dat de verklaring van één getuige in geen geval eenig geloof verdient. De woorden: *zonder eenig ander middel van bewijs*, toonen, mijns inziens, toch ten duidelijkste aan, dat volledig bewijs kan worden verkregen door de verklaring van één enkelen getuige, wanneer zij versterkt wordt door eenig ander bewijsmiddel.

Uit deze opvatting van evenbedoelde wettelijke bepaling volgt, dat de landraad, indien slechts één getuige is voorgebragt, het verhoor van dien getuige niet mag weigeren, op grond dat geen ander bewijsmiddel is aangevoerd (2), zoomede dat de verklaring van slechts één getuige, aangevuld door een suppletoiren eed, volledig bewijs kan opleveren (3).

Door de verklaring van één getuige, zonder een ander *wettig* bewijsmiddel, kan echter geen bewijs worden verkregen (4).

---

(1) Vergl. de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 30 Junij 1853 (Het Regt in N. I., dl. IX, blz. 128 en vgg.) en dd. 21 Augustus 1873 (Wkbl. van het Regt, no. 544). — Zie echter het in Het Regt in N. I., dl. XXIX, blz. 69 en vgg. voorkomende opstel van Mr. J. H. Abendanon: *Het getuigenverhoor in burgerlijke zaken bij de landraden.*

(2) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 3 Junij 1876 (Wkbl. van het Regt, no. 679).

(3) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 22 Augustus 1878 (Het Regt in N. I., dl. XXXI, blz. 234 en vgg.).

(4) Arrest van het Hof, dd. 20 Februarij 1850 (Het Regt in N. I., dl. V, blz. 202 en vgg.).

Bij art. 173 Inl. Regl. zijn, even als elders in de wet, waar sprake is van getuigen, behoorlijk *beëedigde getuigen* bedoeld. De verklaringen van zonder eedsaflegging gehoorde getuigen mogen, blijkens art. 148, al. 2 Inl. Regl., slechts worden aangemerkt als *toelichting*. Welke beteekenis aan dit laatste woord moet worden gehecht kan worden afgeleid uit het voorschrift van art. 1912, al. 3 Burg. Wetb., volgens hetwelk bedoelde verklaringen alleen kunnen strekken om bekend te worden met en op het spoor te geraken van daadzaken, welke door de gewone middelen nader kunnen worden bewezen.

Over de bewijskracht van beëedigde verklaringen, welke overeenkomstig het bepaalde bij art. 146 Inl. Regl. door niet ter teregtzitting verschenen getuigen afgelegd en daarna voorgelezen zijn, laat het Inlandsch Reglement zich niet uit. Met het oog echter op het in art. 249, al. 2 van dat Reglement uitgesproken beginsel, lijdt het, mijns inziens, geen twijfel, dat aldus voorgelezene verklaringen, wat hare bewijskracht betreft, in allen deele moeten worden gelijkgesteld met ter teregtzitting mondeling onder eede afgelegde getuigenverklaringen.

155. Art. 174 Inl. Regl. (art. 1906 Burg. Wetb.) bepaalt dat, indien de afzonderlijke en op zich zelve staande getuigenissen van verscheidene personen, omtrent verscheidene feiten, door haren zamenloop en verband strekken tot staving eener bepaalde daadzaak, het aan het oordeel des regters wordt overgelaten om aan die afzonderlijke getuigenissen zoodanige kracht toe te kennen als de omstandigheden zullen medebrengen.

Krachtens deze bepaling, welke ook pleit voor de juistheid der zoo even uitgesproken meening, dat de verklaring van één enkelen getuige niet alle bewijskracht mist, kunnen dus de afzonderlijke en op zich zelve staande getuigenissen van verscheidene personen betreffende verschillende feiten, welke te zamen ééne daadzaak staven, die daadzaak volledig bewijzen. Indien derhalve, om een voorbeeld te noemen, bewezen moet worden, dat een zeker persoon zich

op een zekeren dag en uur op eene bepaalde plaats heeft bevonden, kan dat bewijs verkregen worden door de afzonderlijke en op zich zelve staande verklaringen van getuigen, die bedoelden persoon op verschillende plaatsen en uren hebben ontmoet, wanneer daaruit de tegenwoordigheid van dien persoon op eerstbedoelden dag, uur en plaats kan worden afgeleid (1).

156. »Iedere getuigenis," aldus luidt art. 175 Inl. Regl., hetwelk overeenkomt met art. 1907 Burg. Wetb, »moet met redenen van wetenschap bekleed zijn.

»Bijzondere meeningen of gissingen, bij redenering opgemaakt, zijn geene getuigenissen."

De getuige moet alzoo weten wat hij verklaart; hij moet het zelf gehoord, gezien of ondervonden hebben, anders toch kan hij zijne getuigenis niet met redenen van wetenschap bekleeden, dat wil zeggen, opgeven hoe hij het door hem medegedeelde weet. Alleen *feiten* mogen dus door getuigen worden bewezen; over een *beweerd regt* hebben zij zich niet uit te laten, zijnde het de taak des regters om tot het al of niet bestaan daarvan op grond der bewezene feiten te besluiten.

Nogthans kunnen bijzondere meeningen of gissingen strekken tot voorlichting van den regter, wanneer zij het verband aantoonen tusschen hetgeen de getuige gehoord, gezien of ondervonden heeft, en datgene wat bewezen moet worden, maar als getuigenissen mogen die meeningen of gissingen niet worden beschouwd. Daardoor kan niets worden bewezen.

157. Eindelijk is nog bij art. 176 Inl. Regl. (art. 1908 Burg. Wetb.) bepaald, dat de regter in de beoordeeling der waarde van de getuigenis bijzonder acht moet geven:

1o. *Op de onderlinge overeenkomst of overeenstemming der getuigen.*

Wanneer twee getuigen omtrent hetzelfde feit geheel van elkander afwijkende of met elkander strijdende

(1) Zie Mr. C. Asser: *Het nederlandsch Burgerlijk Wetboek, vergeleken met het Wetboek Napoleon*, § 890.

verklaringen afleggen, is een van beiden natuurlijk niet geloofwaardig. Indien zij echter omtrent de hoofdzaak overeenstemmen, doch ten aanzien van bijzonderheden de zaak betreffende, van elkander verschillen, is hierin veelal juist een waarborg gelegen voor hunne geloofwaardigheid. Ieder getuige toch deelt hetgeen hij gehoord, gezien of ondervonden heeft op de hem eigene wijze mede, en zoo zijn woordelijk met elkander overeenstemmende verklaringen in den regel vrij verdacht.

2o. *Op de overeenstemming der getuigenissen met hetgeen van elders aangaande de zaak in het geding, dat wil zeggen, ten processe bekend is.*

3o. *Op de beweegredenen, welke de getuigen kunnen gehad hebben om de zaak op deze of gene wijze voor te dragen.*

Vriendschap, vijandschap, enz. kunnen, gelijk van zelf spreekt, van veel invloed zijn op de voorstelling, welke door de getuigen van eenig feit wordt gegeven, en zoo mag de regter, wanneer dienaangaande iets blijkt, niet verzuimen daarmede rekening te houden.

4o. *Op de levenswijze, de zeden en den stand der getuigen.*

Onder de *levenswijze* en *zeden* moeten waarschijnlijk het zedelijk gedrag en de geheele levenswandel worden verstaan, terwijl met het woord *stand* vermoedelijk de maatschappelijke positie is bedoeld, welke op het waarnemingsvermogen van den getuige, op zijne geschiktheid om het waargenomene juist weder te geven en op zijn wil om de waarheid te spreken ongetwijfeld van veel invloed kan zijn.

5o. *Op alles wat op de meerdere of mindere geloofwaardigheid der getuigen invloed zou kunnen hebben.*

Al wat hiervoren niet bepaaldelijk is aangeduid, kan onder deze uitdrukking geacht worden begrepen te zijn, zoo als de mogelijkheid of onmogelijkheid, de waarschijnlijkheid of onwaarschijnlijkheid van den inhoud der getuigenissen, de houding, gebaren, toon, enz. der getuigen (1).

(1) Vergl. Mr. G. Diephuis: *Het nederlandsch burgerlijk regt*, dl. IX, no. 320 en vgg.

In het algemeen mag worden aangenomen dat ten aanzien der geloofwaardigheid van de getuigen zeer veel is overgelaten aan het oordeel aan den regter, die evenwel zijn oordeel zeker niet ongemotiveerd mag uitspreken, maar verpligt is de gronden op te geven, waarom hij eene getuigenis niet geloofwaardig acht.

§ 4.

Vermoedens.

158. Volgens art. 1915 Burg. Wetb. zijn vermoedens gevolgtrekkingen, welke de wet of de regter uit eene bekende tot eene onbekende daadzaak afleidt, en worden zij onderscheiden in wettelijke, en in de zoodanige, welke niet op de wet zelve zijn gegrond. In het Inlandsch Reglement wordt echter deze onderscheiding niet teruggevonden. Art. 177, het eenige artikel, hetwelk over die materie handelt, spreekt alleen van *bloote* vermoedens, waarvan deze omschrijving gegeven wordt, dat zij zijn vermoedens, »niet op eene uitdrukkelijke wetsbepaling gegrond." Uit die omschrijving, moge zij al zijn nedergeschreven met het oog op de zoogenaamde wettelijke vermoedens, mag, mijns inziens, de gevolgtrekking niet worden gemaakt, dat de wetgever het bestaan van zoodanige vermoedens in het inlandsche regt heeft erkend. In het Inlandsch Reglement is dan ook nergens sprake van eigenlijk gezegde wettelijke vermoedens (1), terwijl de bepalingen van art. 1916 en vgg. Burg. Wetb. voor Inlanders en met hen gelijkgestelden geene

(1) Mr. J. W. S. van der Aa zegt op blz. 64 van *Het civiel proces voor de landraden en rapats enz.*, dat een voorbeeld van een wettelijk vermoeden gevonden wordt in art. 132 Inl. Regl., omdat de wet daar uit het bekende feit, dat de verweerder niet in regten verschijnt, de gevolgtrekking afleidt tot het nog onbekende feit, dat hij ongelijk heeft. Deze voorstelling komt mij echter minder juist voor. Uit de niet-verschijning toch van den verweerder maakt de wet in evengezegd artikel zoomin *de gevolgtrekking* dat hij ongelijk, als dat hij gelijk heeft; het artikel verbindt eenvoudig aan die niet-verschijning *het gevolg*, dat de eischer gelijk *krijgt*, ten zij het den landraad mogt blijken, dat de vordering is onregtmatig of ongegrond.

kracht van wet hebben. Zoodoende ontbreekt in de inlandsche regtspleging elk voorschrift zoowel omtrent het gezag van een geregtelijk gewijsde (1), dat is: een vonnis of arrest, waartegen geen middel van voorziening openstaat, als omtrent de gevallen, waarin op zoodanig gewijsde een beroep kan worden gedaan, ten einde zich tegen een ingestelden eisch te verweren. Dientengevolge bestaat er, mijns inziens, allezins reden tot twijfel, of, wanneer in een geding voor den landraad de exceptie van gewijsde zaak wordt opgeworpen, deze exceptie wel voor toewijzing vatbaar is. De eenige grond, welke, naar ik meen, voor de toewijsbaarheid van die exceptie zou zijn aan te voeren, is deze, dat art. 1917 Burg. Wetb., hoezeer in een gedeelte van dat Wetboek geplaatst, hetwelk over het bewijs handelt, tot de bewijsleer in geene onafscheidelijke betrekking staat (2) en alzoo, krachtens art. 75, al. 6 Reg. Regl., bij de regtspraak over Inlanders tot rigtsnoer dient te worden genomen.

159. Het Inlandsch Reglement kent derhalve slechts bloote, niet wettelijke vermoedens, dat zijn gevolgtrekkingen, welke uit eene bekende, dus behoorlijk bewezene daadzaak tot eene onbekende, door den regter worden afgeleid.

Niet alle vermoedens echter mogen blijkens art. 177 Inl. Regl. door den inlandschen regter in aanmerking worden genomen, doch alleen de zoodanige, welke zijn »gewigtig", »naauwkeurig" en »bepaald", dat wil zeggen: zij moeten werkelijk van invloed kunnen zijn op de beslissing der zaak, met juistheid uit een bekend feit zijn afgeleid en daaruit noodzakelijk volgen. Bovendien moeten zij »met elkander in overeenstemming" zijn. Een enkel vermoeden kan dus geen volledig bewijs opleveren; daartoe is het noodig dat

---

(1) Vergl. de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 October 1866 (Wkbl. van het Regt, no. 175) en dd. 9 November 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 168 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no. 705).

(2) Zie Mr. G. Diephuis: *Het nederlandsch burgerlijk regt*, dl. IX, no. 356 en no. 357.

er meerdere vermoedens zijn, welke door hun onderling verband en overeenkomst elkander steunen.

De beslissing der vraag of vermoedens voldoen aan de daarvoor bij evengezegd art. 177 gestelde eischen, is aan het oordeel en aan de voorzigtigheid van den regter overgelaten.

§ 5.

Bekentenis.

160. De bekentenis is eene verklaring, waarbij door eene der partijen een feit als waar wordt erkend, op hetwelk de andere partij zich tegen haar beroept.

De bekentenis is, naar gelang zij al, dan niet voor den regter is afgelegd, geregtelijk of buitengeregtelijk.

161. De geregtelijke bekentenis kan, gelijk hiervoren reeds is opgemerkt, schriftelijk of mondeling en in persoon of bij eenen bijzonder daartoe gevolmagtigde worden afgelegd. Met opzigt tot hare bewijskracht bepaalt art. 178 Inl. Regl. (art. 1925 Burg. Wetb.) het volgende: »De bekentenis welke voor den regter is afgelegd, levert een volledig bewijs op tegen dengene, die dezelve, hetzij in persoon, het zij bij eenen bijzonder daartoe gevolmagtigde, heeft gedaan."

Wanneer dus de gedaagde voor den regter bekent, dat de door den eischer gestelde feiten juist zijn, moeten die feiten te zijnen aanzien voor volledig bewezen worden gehouden, en is het alzoo onnoodig dat dienaangaande verder nog eenig bewijs geleverd worde.

162. De buitengeregtelijke bekentenis kan eveneens schriftelijk of mondeling, in persoon of bij eenen gemagtigde worden afgelegd. Het bewijs eener in schrift gebragte buitengeregtelijke bekentenis wordt echter beheerscht door de regels aangaande het schriftelijk bewijs (1).

Art. 179 Inl. Regl. (art. 1928 Burg. Wetb.) spreekt alleen

(1) Zie onder anderen het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 9 November 1882 (Het Regt in N. I., dl. XL, blz. 139 en vgg.).

van eene *mondelinge* bekentenis. »Het wordt", aldus luidt dat artikel, »aan het oordeel en de voorzigtigheid van den regter overgelaten, welke kracht hij te hechten hebbe aan eene mondelinge bekentenis, buiten regten gedaan". De regter kan dus aan zoodanige bekentenis alle bewijskracht ontzeggen (1), hij kan haar ook als volledig bewijs aannemen, en hij kan haar aanmerken als slechts een onvolledig bewijs daar te stellen, in welk laatste geval de buitengeregtelijke bekentenis grond kan opleveren tot het opleggen van een suppletoiren eed.

163. De bekentenis wordt, behalve in eene geregtelijke en eene buitengeregtelijke, ook nog onderscheiden in eene zuivere en in eene geclausuleerde of gequalificeerde bekentenis. De zuivere bekentenis is de zoodanige, waarbij een feit eenvoudig, zonder nadere bepaling of bijvoeging, wordt erkend, terwijl de bekentenis, wanneer aan dat feit het een of ander is toegevoegd, eene gequalificeerde bekentenis heet. Die toevoeging nu kan geheel vreemd zijn aan het als waar erkende feit, maar zij kan ook in een onafscheidelijk verband daarmede staan, en wel zoodanig, dat zij dat feit geheel krachteloos maakt en te niet doet (2). Zoo zal, om een meermalen gebruikt voorbeeld te geven, indien iemand aan zijne bekentenis, dat hij inderdaad de van hem gevorderde som gelds heeft geleend, de verklaring toevoegt, dat hij die som reeds heeft terugbetaald, deze toevoeging tot zijne bevrijding strekken. De vraag of evenbedoeld verband al, dan niet aanwezig is, behoort in elk bijzonder geval beoordeeld te worden door den regter, die in den regel dat verband moet aannemen, zoo vaak hetgeen aan het als waar erkende feit is toegevoegd, niet slechts eene *bewering*, maar ook eene *verwering* inhoudt.

---

(1) Door het Hoog-Geregtshof werd bij arrest, dd. 6 Augustus 1868 (Wkbl. van het Regt, no. 274) beslist, dat de regter door eene beweerde buitengeregtelijke bekentenis buiten beschouwing te laten, geacht moet worden daaraan geene waarde toe te kennen.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 11 Mei 1882 (Het Regt in N. I., dl. XXXVIII, blz. 314 en vgg.).

164. Betreffende de zoogenaamde onsplitsbaarheid der bekentenis schrijft art. 180 Inl. Regl. het volgende voor: »Elke bekentenis moet in haar geheel worden aangenomen, en het staat den regter niet vrij om dezelve, ten nadeele van dengene, die haar heeft afgelegd, voor een gedeelte aan te nemen en voor een ander gedeelte te verwerpen, dan voor zoover de schuldenaar daarbij, tot zijne bevrijding, daadzaken heeft aangevoerd, welker valschheid wordt bewezen".

Elke bekentenis, zoowel de geregtelijke als de buitengeregtelijke, waaraan het een of ander feit is toegevoegd, hetwelk het als waar erkende feit te niet doet, moet dus volgens evengezegd artikel, hetwelk blijkbaar ontleend is aan art. 1924 Burg. Wetb, door de tegenpartij in haar geheel aangenomen of verworpen worden, terwijl het den regter niet vrijstaat haar ten nadeele van dengene, die haar heeft afgelegd, voor een gedeelte aan te nemen, en voor een ander gedeelte te verwerpen. Zoodanige bekentenis is derhalve onsplitsbaar.

De regel der onsplitsbaarheid geldt echter, blijkens art. 180 niet, wanneer de schuldenaar tot zijne bevrijding daadzaken heeft aangevoerd, waarvan de valschheid wordt bewezen. In dat geval toch mag de regter, met verwerping van die daadzaken, de bekentenis splitsen (1). Dat hij dit evenwel niet mag doen, op grond dat de ter bevrijding van schuld aangevoerde daadzaak niet is bewezen, is duidelijk (2).

Behalve evenvermelde uitzondering op den regel der onsplitsbaarheid, vindt men nog eene andere uitzondering op dien regel in het hiervoren reeds besproken art. 170 Inl. Regl.

Ten slotte zij hier nog opgemerkt, dat gezegde regel slechts dan te pas komt, wanneer de tegenpartij zich op de bekentenis als bewijsmiddel beroept, staande het haar volkomen vrij om, met verwerping der geheele gequalificeerde bekentenis, hare beweringen door andere bewijsmiddelen te staven.

---

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 April 1875 (Het Regt in N. I., dl. XXIV, blz. 320 en vgg.).

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 22 November 1866 (Wkbl. van het Regt, no. 179).

§ 8.

Eed.

165. Tegen het toelaten van den eed als bewijsmiddel in het Inlandsch Reglement werd door den procureur-generaal bij zijn advies op het ontwerp van MR. WICHERS bezwaar gemaakt, op grond dat, met het oog op de weinige waarde door den gewonen Inlander aan het praesteren van den eed gehecht, het opleggen of toelaten van den geregtelijken eed alligt tot vele onbillijke uitspraken zoude leiden. Het Hoog-Geregtshof echter achtte het onraadzaam het bewijs door den eed af te schaffen. Bij zijn advies van den 21sten Februarij 1848 merkte het Hof te dien aanzien op, dat slechts datgene, wat alom op Java en Madura bij de landraden bestond en dagelijks werd toegepast, bij de artt. 141 en 142 van het ontwerp opgenomen en wettelijk beschreven was, en dat hiervan geene nadeelige uitwerking was te vreezen, zoomin wat de Mohamedanen betrof, wier Koran het bewijs door den eed huldigde, als wat de Heidenen aanging, die wel is waar misschien niet allen hetzelfde gewigt aan den eed hechtten als Christenen en Mohamedanen, doch desniettemin, bekend als zij moesten zijn met de te allen tijde door de regtbanken in deze gewesten op dat punt gevolgde beginselen, zeer goed wisten dat het afleggen van eenen eed eene hoogst gewigtige zaak was, en dat het valsch zweren met zware straffen was bedreigd.

De artt. 141 en 142 van het ontwerp (artt. 159 en 160 Inl. Regl.) werden daarna onveranderd vastgesteld.

166. Het opleggen of opdragen van den geregtelijken eed berust op de veronderstelling dat hij, die op de wijze, welke voor hem het meest bindend wordt geacht, verzekert dat iets waar is, wel geene onwaarheid spreken zal. Men kan dien eed de plegtige bevestiging eener verklaring noemen. Hoe die bevestiging moet geschieden zegt de wet niet, doch men kan veilig aannemen dat

zij, even als zulks ten aanzien van getuigen is bepaald, behoort plaats te hebben overeenkomstig de wijze van ieders godsdienstige gezindheid.

De geregtelijke eed is van tweederlei aard, naarmate hij ambtshalve door den regter aan eene der partijen wordt opgelegd, of door de eene partij aan de andere wordt opgedragen. Over den eersten, den zoogenaamden suppletoiren of aanvullingseed handelt art. 159 Inl. Regl. (art. 1940 en vgg. Burg. Wetb.), en over den tweeden, den litis decisoiren, twistbeslechtenden of beslissenden eed, art. 160 Inl. Regl. (art. 1930 en vgg. Burg. Wetb.).

167. Elke geregtelijke eed moet bij vonnis worden opgelegd.

Over de vraag of dat vonnis een interlocutoir of een definitief vonnis moet zijn, loopen de gevoelens uiteen. Volgens vele regtsgeleerden moet het opleggen van den eed bij een definitief vonnis plaats hebben en die zienswijze werd vroeger ook hier te lande vrij algemeen juist geacht. Eene beslissing in tegenovergestelden zin werd echter door het Hoog-Geregtshof genomen bij arrest, dd. 10 April 1873 (1), en wel op grond, dat volgens de letter en den geest der wet (2), van eene weigering om een opgedragen eed af te leggen of terug te wijzen, eerst sprake kan zijn, nadat de regter dien eed litis decisoir verklaard en de aflegging daarvan bevolen heeft. Zoo ik mij niet bedrieg is het Hof sedert getrouw gebleven aan die leer, voor welker juistheid nog kan worden aangevoerd, dat de eed een gewoon bewijsmiddel is, en dat het leveren van een bewijs bij een interlocutoir vonnis moet worden bevolen (3), terwijl het

(1) Dit arrest, te vinden in no. 522 Wkbl. van het Regt, betrof de oplegging van een litis decisoiren eed. De meeste gronden echter, welke voor de bij dat arrest genomen beslissing kunnen worden aangevoerd, gelden evenzeer met opzigt tot de oplegging van den suppletoiren eed.

Zie ook het arrest van het Hof, dd. 21 December 1871 (Wkbl. van het Regt, no. 449).

(2) Namelijk van art. 1932 Burg. Wetb. hetwelk geheel overeenstemt met art. 160, al. 3 Inl. Regl.

(3) Zie art. 193, al. 1 Inl. Regl.

bovendien met den aard en het wezen van een vonnis ten eenenmale in strijd is om daarbij eene voorwaardelijke beslissing te geven (1)

168. Omtrent den suppletoiren eed is bij art. 159 Inl. Regl. het volgende bepaald: »Indien de gegrondheid der vordering, of die van de daartegen ingebragte verdediging niet geheel bewezen, maar ook niet van alle bewijs ontbloot is, en er geene mogelijkheid bestaat om dezelve door andere bewijsmiddelen verder te staven, kan de landraad ambtshalve aan eene der partijen den geregtelijken eed opleggen, het zij om daarvan de beslissing der zaak te doen afhangen, het zij om daardoor een toe te wijzen bedrag vast te stellen.

»In het laatste geval moet de landraad de som bepalen, tot welker beloop de eischer op zijnen eed zal geloofd worden."

De suppletoire eed kan derhalve alleen dan worden opgelegd, wanneer de twee volgende vereischten te zamen aanwezig zijn: 1o dat de gegrondheid der vordering of die van de daartegen ingebragte verdediging niet geheel bewezen, maar ook niet van alle bewijs ontbloot is; en 2o. dat er geene mogelijkheid bestaat om haar door andere bewijsmiddelen verder te staven.

De beteekenis der woorden *niet geheel bewezen, doch ook niet van alle bewijs ontbloot*, is mijns inziens, duidelijk. Is de vordering of verwering *geheel*, dat wil zeggen, *volledig* bewezen, dan mag de regter den suppletoiren eed niet opleggen, doch hij mag dit evenmin doen, indien zij ten eenenmale onbewezen is. Gedeeltelijk bewijs moet dus geleverd zijn, bij voorbeeld door de verklaring van één enkelen getuige, door eene buitengeregtelijke bekentenis, door vermoedens, welke geen volledig bewijs daarstellen, enz. De vraag of zoodanig gedeeltelijk bewijs aanwezig is, staat ter beoordeeling van den regter (2).

---

(1) Vergl. Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetboek van burgerlijke regtsvordering*, ad § 53, en het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 September 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLI, blz. 250 en vgg.).

(2) Arrest van het Hof, dd. 9 Maart 1882 (Het Regt in N I., dl. XXXVIII, blz. 192 en 193).

Bovendien wordt gevorderd, dat er geene mogelijkheid bestaat om andere bewijsmiddelen aan te voeren. De eed is een gevaarlijk middel, en zoo mag de regter niet dan in den uitersten nood daartoe zijne toevlugt nemen. Alvorens daarvan gebruik te maken, moet dus worden onderzocht of partijen hare vordering of verdediging nog door andere bewijsmiddelen kunnen staven.

Indien de twee genoemde vereischten aanwezig zijn, kan de landraad, ingevolge art. 159, den suppletoiren eed opleggen:

1o. om daarvan de beslissing der zaak te doen afhangen;

2o. om daardoor een toe te wijzen bedrag vast te stellen.

De landraad is dus nimmer verpligt den suppletoiren eed op te leggen, maar *kan* het doen, indien daarvoor termen bestaan (1), en wel *ambtshalve*, onafhankelijk alzoo van den wil van partijen, aan wie het evenwel zeer zeker niet is verboden den regter opmerkzaam te maken op zijne bevoegdheid om zoodanigen eed op te leggen, of zelfs te vragen, dat die eedsoplegging zal plaats hebben.

Den onder no. 1 bedoelden eed, welke gewoonlijk meer bijzonder suppletoire eed wordt genoemd, kan de regter aan eene der partijen, dus zoowel aan den eischer, als aan den gedaagde opleggen (2). Zijne keuze te dien aanzien moet door de omstandigheden worden bepaald. Is echter eenmaal de eed opgelegd om daarvan de beslissing der zaak te doen afhangen, dan moet die eed worden gedaan door de partij, aan wie hij is opgelegd, wil zij haar proces niet verliezen.

Daarentegen kan de eed onder no. 2 vermeld (het jusjurandum in litem), welke ook onder de benaming van suppletoiren eed begrepen wordt, alleen aan den eischer worden opgelegd.

---

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 April 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 118 en vgg.).

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 Februarij 1851 (Het Regt in N. I., dl. V, blz. 195 en vgg.).

Bij het opleggen van dien eed, welke slechts te pas kan komen bij eene veroordeeling tot betaling van geld, moet de landraad de som bepalen tot welker beloop de eischer op zijnen eed zal worden geloofd. De eischer kan zich dan, indien hem dat bedrag niet toekomt, bereid verklaren den eed, beperkt tot een minder bedrag, af te leggen.

169. Over den twistbeslechtenden of beslissenden eed handelt art. 160 Inl. Regl., hetwelk aldus luidt: »Ook kan, zelfs dan wanneer er geenerhand bewijs is bijgebragt om de vordering of de daartegen ingebragte verdediging te staven, de eene partij aan de andere den geregtelijken eed opdragen om de beslissing der zaak daarvan te doen afhangen, mits die eed betrekking hebbe tot eene daad, welke persoonlijk is verrigt door dengene van wiens eed men de beslissing wil afhankelijk stellen.

»Indien deze daad eene daad is van beide partijen, kan zij die den aan haar opgedragen eed niet wil afleggen, denzelven aan de wederpartij terugwijzen.

»Hij aan wien de eed is opgedragen, en die weigert denzelven af te leggen of terug te wijzen, of ook hij die den eed heeft opgedragen, doch aan wien dezelve is teruggewezen, en die weigert den eed af te leggen, moet in het ongelijk worden gesteld."

De hier bedoelde eed kan alzoo ook dan, wanneer er geenerhand bewijs is bijgebragt om de vordering of de daartegen ingebragte verdediging te staven, door de eene partij aan de andere worden opgedragen om de beslissing der zaak daarvan te doen afhangen.

Uit deze laatste woorden blijkt, dat de feiten, waarover de eed loopt, ter zake dienende en afdoende moeten zijn. Zijn zij dat niet, dan kan de eed natuurlijk op de beslissing der zaak van geen invloed wezen.

Doch niet alleen moeten de feiten ter zake dienende en afdoende zijn, ook de verklaring, welke men wil laten bezweren, moet zoodanig zijn gesteld, dat de beslissing der zaak daarvan kan afhangen, en zoo is het noodig dat zij

duidelijk en bepaald alle punten van het geding inhoudt, waaromtrent tusschen partijen geschil bestaat (1).

Bovendien moet de eed strekken tot bevestiging van de bewering, welke de eene partij tegenover de andere voert. Een eed, welke de verklaring bevat, dat een als waar erkend feit niet waar is, kan niet worden opgedragen. Derhalve is, in geval eener zoogenaamde gequalificeerde bekentenis, wanneer bij voorbeeld de verweerder het oorspronkelijk bestaan der schuld erkennende, tevens beweert, dat zij betaald is, de aan hem opgedragen eed, dat de schuld niet heeft bestaan, niet toelaatbaar (2).

Daarentegen is het niet ongeoorloofd om aan de partij, die hare beweringen, aangevoerd ter bestrijding van de tegen haar ingestelde vordering, met de noodige bewijzen, bij voorbeeld met eene authentieke acte staaft, een decisoiren eed op te dragen (3).

Voorts moet de eed betrekking hebben tot eene daad, welke persoonlijk verrigt is door dengene, van wiens eed men de beslissing afhankelijk wil stellen. De eed kan dus slechts worden opgedragen omtrent een feit, en wel omtrent een feit, hetwelk persoonlijk is verrigt door hem, aan wien de eedsopdragt geschiedt. De uitdrukking *persoonlijk verrigten* moet hier echter in ruimen zin worden opgevat, en zoo kan daaronder verstaan worden niet alleen wat iemand zelf heeft verrigt, maar ook wat hij heeft zien verrigten, wat hij zelf waargenomen of ondervonden heeft, kortom al wat hem persoonlijk betreft en waaromtrent hij met zekerheid eene verklaring afleggen kan (4). De toepassing van het regt op het waargenomen feit is daaronder echter niet

---

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 29 September 1864 (Wkbl. van het Regt, no. 69).

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 Mei 1866 (Het Regt in N. I., dl. XXIII, blz. 245 en 246).

(3) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 14 Februarij 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLIII, blz. 49 en vgg.).

(4) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 14 September 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 293 en vgg., en Wkbl. van het Regt, no. 906).

begrepen en zoo kan de eed, dat men eene zekere som niet schuldig is, niet worden opgedragen (1).

De vraag of een opgedragen eed al, dan niet litis decisoir en admissibel is, staat ter beoordeeling van den regter, die in geen geval mag nalaten uitdrukkelijk te beslissen, of de opgedragen eed al, dan niet aan de vereischten der wet voldoet.

Het is den regter evenwel niet geoorloofd om in den eed, zoo als hij geformuleerd is, eenige verandering of wijziging te brengen (2).

Aan de partij, aan wie een litis decisoire eed is opgedragen, is de bevoegdheid gegeven om dien eed, indien zij hem niet wil afleggen, terug te wijzen aan hare tegenpartij, doch alleen dan, wanneer de te beëedigen daad eene daad is van beide partijen. De terugwijzing van den eed, welke, gelijk van zelf spreekt, slechts mogelijk is, in geval datgene, wat bezworen moet worden, ook hem, die de eedsopdragt doet, persoonlijk betreft, kan alzoo niet als eene weigering om den eed af te leggen, worden beschouwd.

Hij, aan wien de eed is opgedragen, en die weigert hem af te leggen of terug te wijzen, indien terugwijzing mogelijk is, of ook hij, die den eed heeft opgedragen, doch aan wien hij is teruggewezen, en die weigert hem af te leggen, moet, luidens art. 160, al. 3 Inl. Regl, in het ongelijk worden gesteld. Van eene weigering om den opgedragen of teruggewezen eed af te leggen, kan echter eerst dan sprake zijn, wanneer de regter heeft beslist, dat die eed inderdaad litis decisoir is (3).

---

(1) Vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 16 Maart 1864 (Wkbl. van het Regt, no. 69). Vergl. echter het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 Februarij 1851 (Het Regt in N. I., dl. V, blz 195 en vgg.).

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 26 Februarij 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXIV, blz. 144 en vgg., en Wkbl van het Regt, no. 874) en vonnis van den raad van justitie te Padang, dd. 1 October 1868 (Wkbl. van het Regt, no. 300).

(3) Arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 11 October 1849 (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 226 en vgg) en dd. 10 April 1873 (Wkbl. van het Regt, no. 522).

170. De gegrondheid der vordering of verdediging van hem, die den suppletoiren of litis decisoiren eed heeft afgelegd, moet geacht worden volledig bewezen te zijn, gelijk blijkt uit art. 181 Inl. Regl., volgens hetwelk van hem, die in een geding den eed heeft afgelegd, die door zijne wederpartij aan hem is opgedragen of teruggewezen, of welke hem door den regter is opgelegd, geen ander bewijs mag gevorderd worden tot staving van hetgeen hij bezworen heeft waarheid te zijn.

ZESDE AFDEELING.

Tenuitvoerlegging van vonnissen.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

171. De bepalingen van het Inlandsch Reglement betreffende de wijze, waarop de tenuitvoerlegging van vonnissen behoort te geschieden, worden voorafgegaan door een voorschrift, bij hetwelk is vastgesteld, waar die tenuitvoerlegging moet plaats hebben (1). Dat voorschrift, hetwelk gevonden wordt in art. 199 van gezegd Reglement, luidt als volgt: »De tenuitvoerlegging van alle vonnissen in eersten aanleg door de landraden gewezen, gelijk mede, wanneer tegen dezelve hooger beroep of voorziening in cassatie heeft plaats gehad, van de gewijsden daarop in hooger beroep of in cassatie gevallen, zal steeds plaats hebben bij den regter, die in eersten aanleg heeft uitspraak gedaan."

Onder de bij dit artikel bedoelde landraadvonnissen zijn blijkbaar uitsluitend eindvonnissen te verstaan. De minu-

---

(1) Zie over de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken volgens het Inlandsch Reglement de praeadviezen van Mr. L. W. C. van den Berg en van Mr. R. Z. Dannenbargh, zoomede de daarover in de eerste algemeene vergadering der Nederlandsch-Indische Juristen-Vereeniging gevoerde discussiën, gepubliceerd in het 1ste en 2de deel der Handelingen van genoemde Vereeniging (jaargang 1885).

ten van die vonnissen behoeven, hoezeer overal waar de inlandsche bevolking niet is gelaten in het genot harer eigene regtspleging, regt wordt gesproken in naam des Konings, deze woorden niet aan het hoofd te dragen. Het voorschrift toch van art. 421 Inl. Regl. is in burgerlijke zaken niet van toepassing. Boven de grossen echter mogen die woorden niet worden gemist. Wel is waar ontbreekt ten aanzien der landraadvonnissen eene bepaling als die van art. 435, al. 2 Regl Burg. Regtsv., doch dit neemt niet weg, dat het een algemeen aangenomen regel is, dat de executoriale vorm wordt vereischt om aan een vonnis executoriale kracht te geven en dat die regel ook ten opzigte van landraadvonnissen dient te worden gevolgd.

Dat bij geen anderen landraad dan bij dien, welke in eersten aanleg vonnis heeft gewezen, de tenuitvoerlegging van dat vonnis en van het vonnis in appel of van het arrest in cassatie, daarop gewezen, mag plaats hebben, blijkt duidelijk uit het in art. 199 Inl. Regl. gebezigde woord *steeds* (1). Nogthans zal somwijlen, gelijk hieronder zal blijken, die tenuitvoerlegging meer in naam dan inderdaad bij gezegden landraad kunnen geschieden. Deze echter is in allen gevalle uitsluitend bevoegd om kennis te nemen van alle de executie betreffende geschillen (2). In dien zin moet gezegd art. 199 dan ook worden opgevat.

Met vonnissen staan gelijk de bij Stbl. 1879, no. 267 bedoelde dwangschriften tot invordering van belasting met boeten en kosten (3). Deze dwangschriften toch, welke aan het hoofd de woorden: In naam des Konings, moeten dragen, hebben, blijkens art. 3 van gezegd Staatsblad, dezelfde kracht en worden op dezelfde wijze ten uitvoer ge-

(1) Zie de opmerkingen van MR. DER KINDEREN, voorkomende op blz. 6 van dl. XI van Het Regt in N. I., onder het opschrift. *Ten-uitvoerlegging van een door eenen landraad gewezen vonnis, wanneer de succumbant zich niet meer bevindt in het ressort van dien landraad.*

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 28 April 1877 (Wkbl. van het Regt, no. 725) en het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 30 Augustus 1877 (Wkbl. van het Regt, no. 745).

(3) Vergl. verder Stbl. 1879, no. 276 en no. 306.

legd als de grossen van in kracht van gewijsde gegane vonnissen in burgerlijke zaken. »De tenuitvoerlegging," aldus bepaalt verder art. 5 van datzelfde Staatsblad, »geschiedt namens den ambtenaar tot de uitgifte van het dwangbevel bevoegd verklaard, met vermelding alleen van zijne kwaliteit zonder bijvoeging van zijn naam, en bij den gewonen dagelijkschen regter van den belastingschuldige ter plaatse alwaar deze zijn woonplaats heeft, of bij gebreke van een bekende woonplaats zijn werkelijk verblijf houdt."

Eene gelijke kracht als vonnissen hebben voorts de hieronder te bespreken grossen van acten van hypotheek en van notariële schuldbrieven, welke, behalve voor zooveel den lijfsdwang betreft, ook op dezelfde wijze als vonnissen kunnen worden ten uitvoer gelegd.

172. Indien de veroordeelde onwillig of nalatig is om aan den inhoud van het vonnis gevolg te geven, moet de president van den landraad, die met het beleid der tenuitvoerlegging is belast, ingevolge art. 200 Inl. Regl., op mondeling of schriftelijk verzoek van de partij in welker voordeel het vonnis is gewezen, hem voor zich doen roepen en aanmanen om alsnog binnen acht dagen of, wanneer de zaak geen uitstel gedoogt, binnen een korteren termijn aan het vonnis te voldoen.

Deze aanmaning, welke niet behoort te geschieden ter teregtzitting van den landraad (1), is te beschouwen als eene laatste poging om den veroordeelde er toe te brengen langs minnelijken weg aan den inhoud van het tegen hem gewezen vonnis gevolg te geven, en tevens als eene voorbereidende handeling om tot de executie van dat vonnis op de roerende en onroerende goederen van den veroordeelde te kunnen geraken (2). Zij kan niet plaats hebben

(1) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 26 Mei 1868 (Wkbl. van het Regt, no 263). Zie echter de beslissing door dezelfde regtbank genomen bij vonnis van den 23sten Julij 1869 in no. 338 Wkbl. van het Regt.

(2) Vergl. art. 1131 Burg. Wetb.

dan op mondeling of schriftelijk verzoek der winnende partij, welke door dat verzoek te doen, als haar wil te kennen geeft, dat het in haar voordeel gewezen vonnis, zoo noodig, zal worden geëxecuteerd.

Mijns inziens is dan ook in bedoeld verzoek dat om beslag te leggen begrepen, en is het alzoo niet noodig, dat na verloop van den bij de aanmaning gestelden termijn uitdrukkelijk aan den landraadpresident worde verzocht de roerende en, zoo noodig, de onroerende goederen van den veroordeelde in beslag te doen nemen. Voor de juistheid dezer zienswijze pleiten de artt. 201 en 203 Inl. Regl., welke, zonder dat daarbij van eenig nader verzoek gewag wordt gemaakt, voorschrijven, dat de president van den landraad, na ommekomst van de bepaalde termijnen, eerst op de roerende, en zoo deze blijken niet genoegzaam te zijn, ook op de onroerende goederen van de verliezende partij beslag moet doen leggen, terwijl daarentegen, blijkens art. 206 Inl. Regl., een nader schriftelijk of mondeling verzoek wordt vereischt, alvorens tot de gijzeling van den schuldenaar kan worden overgegaan. Evenzeer dus als de deurwaarder bij een europeesch regtscollegie door de overhandiging van het vonnis welks tenuitvoerlegging men begeert, gemagtigd wordt tot het doen van de geheele executie uit dat vonnis voortvloeijende, met uitzondering alleen van die bij lijfsdwang (1), is de landraadpresident, niet ex officio, maar krachtens het verzoek om de verliezende partij aan te manen tot voldoening aan het tegen haar gewezen vonnis, gehouden dat vonnis, zonder nader verzoek, op hare goederen te doen executeren (2).

De meening van hen, die beweren dat, na gezegde aanmaning, geen last mag worden gegeven tot het leggen van beslag op de goederen van den veroordeelde, zoo lang dit

(1) Art. 439 Regl. Burg. Regtsv.

(2) Deze meening wordt, hoewel op eenigzins andere gronden, door Mr. J. H. Abendanon voorgestaan in zijn opstel: *De tenuitvoerlegging van vonnissen, gewezen door de Landraden, rechtsprekende in burgerlijke zaken*, geplaatst in Het Regt in N. I., dl. XXXII, blz. 65 en vgg.

niet uitdrukkelijk is verzocht (1), komt mij alzoo voor geen steun te vinden in de wet. Wat verder het bezwaar aangaat, dat de president van den landraad, zonder zoodanig verzoek, niet kan weten of binnen den gestelden termijn al dan niet aan het vonnis is voldaan, daaraan mag, dunkt mij, geen overwegend gewigt worden gehecht, en dat te minder omdat de president, die belast is met de leiding van- en het toezigt op de executie, wel geacht kan worden voldoende in de gelegenheid te zijn om tot gezegde wetenschap te geraken.

Nogthans is het der belanghebbende partij, moge de president ook al verpligt zijn zonder haar verzoek de tenuitvoerlegging van het vonnis op de goederen van den veroordeelde te gelasten, zeer zeker niet verboden te verzoeken, dat daartoe door hem worde overgegaan.

173. De aanmaning van den veroordeelde om aan het tegen hem gewezen vonnis te voldoen, kan natuurlijkerwijze slechts dan plaats vinden, wanneer hij aan de hem gedane oproeping gehoor geeft. Hoe gehandeld moet worden, indien hij dat niet doet, zegt de wet niet. Ter voorziening in die leemte is het in de praktijk gebruikelijk om, wanneer blijkt dat de vereischte oproeping is geschied, den niet verschenen veroordeelde, op grond zijner nietverschijning, als behoorlijk aangemaand te beschouwen. Niettemin dient ook in dat geval de termijn bepaald te worden, waarbinnen alsnog vrijwillig aan den inhoud van het vonnis kan worden voldaan, terwijl van die termijnsbepaling, overeenkomstig het voorschrift van art. 183, al. 2 Inl. Regl., kennis behoort te worden gegeven aan den veroordeelde (2).

Aan den voet van het gewijsde wordt gewoonlijk, hoewel

---

(1) Vergl. de *Aanteekeningen enz.* van **Mr. A. Stibbe** in Het Regt in N. I., dl XXXII (blz. 209 en vgg.).

(2) In zijn hiervoren aangehaald praeadvies geeft **Mr. Dannenbargh** als zijn gevoelen te kennen, dat de winnende partij, bij niet-verschijning van den veroordeelde, kan vorderen dat onmiddellijk tot de inbeslagneming van diens goederen zal worden overgegaan.

zulks nergens is bepaald, en het dus ook op eene andere wijze kan geschieden, aangeteekend, dat de verlangde aanmaning heeft plaats gehad, dan wel dat aan de gedane oproeping geen gevolg is gegeven.

Tegen die aanteekening, welke geene andere gevolgen heeft, dan dat tot de feitelijke executie op de goederen van den veroordeelde kan worden overgegaan, is, mijns inziens, geen middel van voorziening toegelaten (1), omdat zij slechts de vervulling constateert eener bij de wet gebiedend voorgeschreven formaliteit, waardoor, zoo lang met de feitelijke tenuitvoerlegging van het vonnis nog geen begin is gemaakt, niemand kan worden benadeeld.

§ 2.

Beslag op roerend goed.

174. Indien na verloop van den gestelden termijn niet aan het vonnis is voldaan, moeten, blijkens art. 201, al. 1 Inl. Regl., op schriftelijken last van den president, door een tot het doen van exploiten bevoegden persoon, bijgestaan door den griffier van den landraad, of een ander daartoe door den president aan te wijzen europeesch beambte, zooveel roerende goederen van den schuldenaar in beslag genomen en opgeschreven worden, als vermoedelijk noodig zullen zijn om de uitvoering van het vonnis te verzekeren.

Tot het beslag op de roerende goederen van den veroordeelde kan alzoo niet worden overgegaan, dan uit kracht van een schriftelijken last van den landraadpresident, die, mijns inziens, gelijk ik reeds zeide, ingevolge het mondeling of schriftelijk verzoek bedoeld bij art. 200 Inl. Regl., zoodanigen last behoort te geven, ook al wordt het verzoek daartoe hem niet uitdrukkelijk gedaan.

Over de vraag of de president bevoegd is om bij gezegden last, behalve de inbeslagneming der roerende, ook die der

(1) Het Hoog-Geregtshof echter besliste in der tijd bij arrest, dd. 18 Januarij 1855 (Het Regt in N. I., dl. X, blz. 777 en vgg.), dat tegen bedoelde aanteekeningen, in dat arrest *beschikkingen* genoemd, in verzet kan worden gekomen.

onroerende goederen van den schuldenaar te bevelen, loopen de gevoelens uiteen. Volgens sommige regtsgeleerden kan hem die bevoegdheid niet worden betwist (1), terwijl anderen eene tegenovergestelde meening zijn toegedaan (2). Naar het mij voorkomt is laatstbedoelde zienswijze de juiste, 1o. omdat art. 203, al. 1 Inl. Regl. voorschrijft, dat de inbeslagneming der onroerende goederen van den schuldenaar moet plaats hebben *op schriftelijken last van den president*, met welke woorden wel niets anders bedoeld kan zijn, dan een nieuwe, uitdrukkelijke last tot die inbeslagneming; en 2o. omdat het in strijd zou wezen met het aan den president opgedragen toezigt op den behoorlijken gang der executie, om de beoordeeling der vraag of tot de inbeslagneming en den verkoop der onroerende goederen moet worden overgegaan, over te laten aan ondergeschikte beambten.

Bij art. 201, al. 1 Inl. Regl. is niet voorgeschreven op welke goederen beslag kan worden gelegd. Hieruit volgt, dat de bij dat artikel bedoelde inbeslagneming zich kan uitstrekken tot alle roerende goederen, geene uitgezonderd, en dus ook tot het vee en de gereedschappen, welke volstrekt benoodigd zijn tot de uitoefening van het persoonlijk bedrijf van den veroordeelde, althans wanneer het vonnis, dat ten uitvoergelegd wordt, eene veroordeeling inhoudt tot betaling eener som, het bedrag van *f* 50 te bovengaande. Bij veroordeelingen toch tot betaling eener som, welke dat bedrag niet te boven gaat, is, ingevolge het bepaalde bij Stbl. 1879, no. 317, art. 106 Inl. Regl. van toepassing, en mogen genoemde zaken alzoo niet in beslag worden genomen.

175. In vroeger jaren werd het vrij algemeen voor eene onbetwistbare waarheid gehouden, dat beslag op de roerende goederen van den schuldenaar onder handen van

---

(1) Zie blz. 215 van de hiervoren aangehaalde *Aanteekeningen enz.*, van Mr. Stibbe.

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd 26 Mei 1868 (Wkbl. van het Regt, no. 263), zoomede blz. 73 van het hiervoren aangehaalde opstel van Mr. Abendanon.

derden, niet is toegelaten bij het Inlandsch Reglement, omdat dit ten aanzien van zoodanig beslag geen enkel voorschrift inhoudt, en de inachtneming der vormen van procedure, welke gevonden worden in het Reglement op de burgerlijke regtsvordering voor de raden van justitie, bij art. 432, al. 1 van eerstgenoemd Reglement is verboden. Die opvatting wordt thans evenwel niet onvoorwaardelijk juist meer geacht (1). Daar wordt namelijk, en mijns inziens teregt, een onderscheid gemaakt tusschen het beslag op inschulden, welke de geëxecuteerde van derden mogt te vorderen hebben, en dat op goederen van hem, welke onder derden berusten en uit hun aard roerend zijn, dat wil zeggen, die zich kunnen verplaatsen of verplaatst kunnen worden. Eerstbedoeld beslag kan, gelijk van zelf spreekt, niet plaats hebben dan met inachtneming van de noodige formaliteiten, en, aangezien nu het Inlandsch Reglement het stilzwijgen bewaart omtrent die formaliteiten, terwijl deze, ingevolge art. 432, al. 1 van dat Reglement, niet aan eenig ander Reglement ontleend mogen worden, kan zoodanig beslag niet worden gelegd (2). Daarentegen vereischt de inbeslagneming van ligchaamlijke, uit hun aard roerende goederen, welke zich onder handen van derden bevinden, geene andere formaliteiten dan die, voorgeschreven in het Inlandsch Reglement, hetwelk eenvoudig bepaalt, dat alle roerende goederen van den veroordeelde in beslag genomen kunnen worden, zonder te onderscheiden of zij onder den veroordeelde of onder derden berusten, zoodat eene dergelijke onderscheiding dan ook geacht moet worden in strijd te zijn met de wet. Beweert de derde, onder wien bedoelde goederen in beslag worden genomen, dat zij hem toebehooren, dan kan hij, over-

(1) Vergl. de beschikking van den president van den landraad te Bodjonegoro, Mr. M. C. Piepers, dd. 20 Junij 1878 (Wkbl. van het Regt, no. 787). — Zie verder de hiervoren vermelde praeadviezen van Mr. van den Berg en van Mr. Dannenbargh.

(2) Vergl. het vonnis van den landraad te Batavia dd. 16 December 1850, bekrachtigd door den raad van justitie aldaar bij vonnis, dd. 18 April 1851 (Het Regt in N. I., dl. VI, blz. 227 en vgg.).

eenkomstig het bepaalde bij art. 205, al. 1 Inl.Regl., tegen de executie in verzet komen.

Dat een door den europeschen regter tusschen Europeanen gewezen vonnis niet ten uitvoer kan worden gelegd door middel van beslag onder derden, wanneer de derde een Inlander is, werd door den raad van justitie te Soerabaija beslist bij vonnis van 20 April 1887 (1).

176. Ten aanzien van de wijze, waarop het procesverbaal van inbeslagneming moet worden opgemaakt, bestaan geene voorschriften. Art. 201, al. 1 Inl. Regl. zegt eenvoudig, dat de in beslag genomen roerende goederen moeten worden opgeschreven. Het spreekt echter van zelf, dat het hier bedoelde schriftuur, waaruit almede, onder aanhaling van den schriftelijken last des voorzitters, dient te blijken, dat het beslag door een daartoe bevoegden persoon is gelegd, behoorlijk onderteekend en gedagteekend moet zijn. Dat dit laatste vereischte niet kan worden gemist, blijkt uit den aanhef van art. 202 Inl. Regl : »Indien acht dagen daarna enz."

Ten aanzien der bevoegdheid tot het leggen van beslag werd bij vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 23 Julij 1869 (2), beslist, dat de deurwaarder die bevoegdheid niet heeft buiten het ressort van den landraad, waarbij hij is aangesteld.

177. De bepaling vervat in art. 201, al. 2 Inl. Regl., kwam niet voor in het ontwerp van Mr. Wichers, die ter gelegenheid van de over dat ontwerp met het Hoog-Geregtshof gehoudene discussiën de vraag opperde, of het niet noodzakelijk was de aanstelling van bewaarders bij de in beslag genomen goederen voor te schrijven. Die vraag echter werd door het Hof, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, ontkennend beantwoord, terwijl men oordeelde, dat het voldoende zou zijn te bepalen, dat in beslag genomen roerende goederen òf moeten worden overgebragt naar eene door het bestuur aan te wijzen bergplaats,

(1) Wkbl. van het Regt, no. 1296.
(2) Wkbl. van het Regt, no. 338.

òf, indien zulks zonder nadeel voor den schuldeischer-executeur kan geschieden, gelaten kunnen worden onder de bewaring van den geëxecuteerde. In dien zin werd vervolgens, in overeenstemming met den ontwerper, de bepaling voorgesteld, welke thans wordt aangetroffen in evengezegd art. 201, al. 2, en aldus luidt: »De beambte met het exploit belast, zal de in beslag genomen goederen overbrengen naar eene daartoe door het bestuur aan te wijzen bergplaats, ook zal hij die goederen of een gedeelte derzelve, indien zulks zonder nadeel van den schuldeischer kan geschieden, ter bewaring kunnen overlaten aan hem tegen wien het beslag gelegd is."

De regel is dus, dat de in beslag genomen roerende goederen moeten worden overgebragt naar eene bergplaats, aan te wijzen door het bestuur, dat wil zeggen, door den hoogsten ter plaatse aanwezigen europeschen ambtenaar bij het binnenlandsch bestuur. Op dien regel bestaat slechts één uitzondering; de in beslag genomene goederen kunnen namelijk onder de bewaring van den geëxecuteerde worden gelaten in geval dit zonder nadeel voor den executeur geschieden kan. De beslissing der vraag of dit geval al dan niet aanwezig is, schijnt te zijn overgelaten aan den met het leggen van het beslag belasten ambtenaar of beambte. Een ander bewaarder dan de beslagene mag echter in geen geval worden aangesteld (1). Dit blijkt duidelijk èn uit de woorden èn uit de geschiedenis van de hier besproken wettelijke bepaling.

178. »Indien acht dagen daarna," dat wil zeggen, nadat het beslag is gelegd, »aan het vonnis nog niet is voldaan, zullen de in beslag genomen goederen, na gedane bekendmaking volgens plaatselijk gebruik, door tusschenkomst van het vendudepartement, op de gewone voorwaarden, in het openbaar, aan den meestbiedende worden verkocht." Aldus luidde art. 180 van het ontwerp van

(1) Eene beslissing in tegenovergestelden zin, genomen door den raad van justitie te Batavia bij vonnis, dd. 4 Februarij 1869, wordt gevonden in no. 335 van het Wkbl. van het Regt.

Mr. Wichers. Naar aanleiding van dit artikel merkte de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 op, dat het op plaatsen in de binnenlanden, gelegen op grooten afstand van de hoofdplaats, met het oog op de voor den vendumeester enz. te betalen kosten, moeijelijk zoude zijn om in beslag genomen goederen van geringe waarde in loco door de tusschenkomst van het vendudepartement te laten verkoopen, terwijl hij de vraag opperde of zoodanige goederen niet verkocht zouden kunnen worden ten overstaan van het plaatselijk inlandsch hoofd. Het Hoog-Geregtshof verklaarde daarop, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, met den procureur-generaal eene wijziging van het artikel in den door dezen bedoelden zin wenschelijk te achten, terwijl Mr. Wichers daartegen ook geene bedenkingen had, mits de te maken wijziging niet strijdig was met de bepalingen voor de vendukantoren, en zoo werd met zijn goedvinden voorgesteld in het artikel achter het woord »vendu-departement" te laten volgen: »of zoodanige andere beambten, als daartoe zullen worden bevoegd verklaard." Met inachtneming van dit voorstel werd art. 202 Inl. Regl. daarna gearresteerd.

Dat Mr. Wichers niet onvoorwaardelijk instemde met het voorstel tot evengezegde wijziging, had welligt zijn grond in het bij art. 93, al. 2 Overgangsbep. uitdrukkelijk gehandhaafde voorschrift van art. 1 van Stbl. 1840, no. 11, dat thans vervangen is door art. 1 van het in Stbl. 1886, no. 83 afgekondigde Reglement op de openbare verkoopingen in Nederlandsch-Indië, bij hetwelk het houden van openbare veilingen en verkoopingen bij opbod of afslag, anders dan ten overstaan van een vendumeester, op straf eener geldboete van *f* 100 tot *f* 10000 is verboden.

Intusschen is nog geene wettelijke bepaling vastgesteld, waarbij »zoodanige andere beambten," als bij art. 202 Inl. Regl. worden bedoeld, bevoegd zijn verklaard tot de openbare verkooping van in executoriaal beslag genomen roerende goederen. Alleen is met opzigt tot de executie van vonnissen, houdende veroordeeling tot betaling eener

som het bedrag van *f* 50 niet te bovengaande, bij Stbl. 1879, no. 317 voorgeschreven, dat de openbare verkooping der in beslag genomen roerende goederen geschieden moet overeenkomstig art. 105 Inl. Regl., met dit onderscheid, dat het houden van bedoelde verkoopingen moet worden opgedragen aan het distriktshoofd of het met dezen in rang gelijkstaand of met gelijke functiën belast inlandsch hoofd, die een hem ondergeschikt politiehoofd daarmede kan belasten.

Voorts is bij art. 42, al. 2 van evengezegd Reglement op de openbare verkoopingen nog bepaald, dat executoriale verkoopingen van ligchamelijke roerende zaken in het buiten het ressort van het vendukantoor te Batavia gelegen gedeelte der afdeeling Meester-Cornelis, mits tegen contante betaling, kunnen geschieden ten overstaan van eene commissie van twee personen, benoemd door het hoofd van plaatselijk bestuur, en bijgestaan door een deurwaarder.

Overigens zijn mij geene bepalingen bekend, waarbij is afgeweken van den regel, dat alle openbare verkoopingen door tusschenkomst van een vendumeester moeten worden gehouden.

§ 3.

Beslag op onroerend goed.

179. »Wanneer er geene genoegzame roerende goederen," aldus luidt art. 203, al. 1 Inl. Regl, »gevonden worden, zullen, op schriftelijken last van den president, ook de onroerende goederen van den schuldenaar, voor zoo ver noodig, op gelijke wijze als bij artikel 201 ten aanzien van de roerende goederen is bepaald, worden in beslag genomen, en na twee, met eene tusschenruimte van ten minste dertig dagen, op elkander volgende bekendmakingen, in gelijker voege als bij het vorige artikel is omschreven, worden verkocht."

Ten aanzien dezer met art. 181 van het ontwerp van Mr Wichers woordelijk overeenstemmende bepaling werd

door den procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 de opmerking gemaakt, dat omtrent de daarbij vermelde bekendmakingen meer speciale voorschriften dienden gegeven te worden, daar toch niet bleek welke bekendmakingen waren bedoeld, die bij wijze van rondklinking, rondzegging, aanplakking of inname in de Javasche Courant. Met deze opmerking kon echter het Hoog-Geregtshof blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, zich niet vereenigen. Het Hof hield het voor voldoende, dat de wet bepaalde, dat bedoelde bekendmakingen volgens plaatselijk gebruik zouden geschieden, zoo als in art. 180 (art. 202 Inl. Regl.) stond omschreven, doch achtte daarentegen de opname in het Inlandsch Reglement van een voorschrift, gelijk aan dat van art. 470 Regl Burg. Regtsv., wenschelijk.

Een dienovereenkomstig, in overleg met Mr. Wichers, gedaan voorstel werd vervolgens aangenomen, en zoo is thans bij art. 203, al. 2 en 3 Inl Regl. bepaald, dat de verkoop van onroerend goed (onverminderd de bekendmakingen volgens plaatselijk gebruik) ook in een dagblad van de plaats, alwaar de verkooping zal geschieden, moet worden bekend gemaakt, en bij gebreke van zoodanig dagblad, in dat eener naburige plaats, wordende die bekendmaking echter niet vereischt, indien het bedrag der in beslag genomen goederen blijkbaar minder dan *f* 1000 beloopt.

180. Luidens het eerste lid van art. 203 Inl. Regl. mogen de onroerende goederen van den schuldenaar slechts dan in beslag worden genomen, wanneer er geene genoegzame roerende goederen gevonden zijn. Dat dit laatste inderdaad het geval is, kan eerst na den afloop der vendutie blijken uit een geauthentiseerd uittreksel uit het proces-verbaal der verkooping, hetwelk de met de inbeslagneming der roerende goederen belaste beambte, die tegenover het vendukantoor als verkooper optreedt, ingevolge art. 429 Inl. Regl, moet ter hand stellen aan den president van den landraad. Eerst daarna dus behoort

deze, indien hem blijkt, dat de opbrengst der verkochte roerende goederen niet genoegzaam is ter voldoening aan het vonnis, de inbeslagneming der onroerende goederen van den schuldenaar schriftelijk te gelasten. Hieruit volgt dat deze last niet mag gegeven worden vóór dat de roerende goederen geëxecuteerd zijn, en dat dus, gelijk hiervoren ook reeds werd opgemerkt, de executie der roerende en onroerende goederen van den veroordeelde niet bij één en hetzelfde bevelschrift mag worden bevolen.

181. Een wettelijk voorschrift, waarbij bepaald is, welke goederen volgens het voor den Inlander geldende regt onroerend zijn, bestaat niet. Wel is de meening geuit, dat zoodanig voorschrift gevonden wordt in art. 1 der ordonnantie betreffende de overschrijving van vast goed (Stbl. 1834, no. 27), waar gezegd wordt dat onder onroerende goederen worden verstaan landerijen, huizen, tuinen en erven, met al hetgeen op of in dezelve aard-, grond- en nagelvast is, zoo ook schepen en vaartuigen, zonder onderscheid, open en overdekt, van de grootte van vier lasten of koijangs en daarboven, met derzelver toebehooren en inventaris (1), maar die meening is, mijns inziens, onjuist. De in evengezegd artikel voorkomende bepaling van onroerend goed heeft toch uitsluitend betrekking op het bij de ordonnantie van Stbl. 1834, no. 27 geregelde onderwerp, en kan dus niet geacht worden een ook voor alle andere onderwerpen geldend voorschrift van algemeenen aard te zijn. Ware het dit voor het inlandsche regt, dan zoude het zulks ook moeten zijn voor het europesche regt, en dat dit laatste het geval niet is bewijzen bij voorbeeld art. 510 Burg. Wetb. en art. 309, al. 1 Wetb. van Kooph., waarbij in strijd met evengezegd art. 1 is bepaald dat schepen roerende goederen zijn.

Het Burgerlijk Wetboek gaat, blijkens art. 506, uit van het beginsel, dat als onroerend goed moet worden aangemerkt al wat aard-, nagel- of wortelvast is. Naar dit

(1) Zie Mr. M. C. Piepers: *Inlandsch recht. — Definitie van onroerend goed*, in Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 280 en 281.

algemeene beginsel, hetwelk krachtens het bepaalde bij art. 75, al. 6 Reg. Regl. tot rigtsnoer moet worden genomen bij de regtspraak over Inlanders, wanneer het de beslissing geldt van zaken, welke niet geregeld zijn bij hunne godsdienstige wetten, instellingen en gebruiken moet, mijns inziens, beoordeeld worden, welke goederen ingevolge art. 203, al. 1 Inl. Regl. als onroerend in beslag kunnen worden genomen. De aard van eenig goed beslist alzoo of het roerend dan wel onroerend is, met dit gevolg, dat in den zin van laatstgenoemde wettelijke bepaling als onroerende goederen moeten worden beschouwd alle ligchamelijke zaken, welke uit haren aard onroerend zijn, zoo als landerijen, tuinen, gronderven en hetgeen daarop is gebouwd, zoomede alles wat aan een erf of aan een gebouw aard-, nagel- of wortelvast is. Of eene inlandsche woning als een onroerend of als een roerend goed is aan te merken, hangt derhalve af van de omstandigheid of zij al dan niet aardvast is. Verder kunnen zakelijke regten op onroerende goederen niet gezegd worden in den zin van art. 203, al. 1 Inl. Regl. onroerende goederen te zijn, omdat dit uit hun aard niet volgt, terwijl het met de bedoeling om de meest mogelijke eenvoudigheid te betrachten, waarvan bij de zamenstelling van gezegd Reglement is uitgegaan, in strijd schijnt te wezen, dat hier het beginsel van art. 508 Burg. Wetb. worde toegepast. Onder de goederen, waarop ingevolge art. 203, al. 1 Inl. Regl. beslag kan worden gelegd, zijn dus geene regten begrepen. De juistheid dezer zienswijze wordt, naar ik meen, in allen deele bevestigd door eene vergelijking van gezegde bepaling met art. 493 Regl. Burg. Regtsv. Bij dit laatste artikel toch zijn uitdrukkelijk eenige volgens het Burgerlijk Wetboek als onroerende zaken aan te merken regten, waarop beslag kan worden gelegd, opgenoemd, en zoo kunnen, nu van dergelijke regten geene melding wordt gemaakt in art. 203 Inl. Regl., met de onroerende goederen, waarvan daar sprake is, wel geene andere zijn bedoeld, dan die aangeduid in no. 1 van evengezegd art. 493, dus de zoodanige, welke uit hun aard onroerend zijn.

182. Om vatbaar te wezen voor inbeslagneming moet het onroerend goed van den schuldenaar zijn, met andere woorden, dat goed moet het zijne wezen, hij moet daarover als eigenaar kunnen beschikken. Hieruit volgt, dat daar, waar het communaal landbezit bestaat, de den schuldenaar toebedeelde grond, waarvan hij slechts het tijdelijke gebruik heeft, niet in beslag kan worden genomen. Hetzelfde geldt, naar ik meen, ten opzigte van door Inlanders krachtens erfelijk individueel gebruiksregt bezeten grond, zoolang namelijk de eigendom daarvan niet overeenkomstig de voorschriften van Stbl. 1872, no. 117 is verkregen, want al zijn in dit laatste geval de regten van den eigenaar belangrijk beperkt door het bepaalde bij art. 19 van dat Staatsblad, hetwelk de vervreemding van aldus in eigendom verkregen grond aan niet-Inlanders op straffe van nietigheid der handeling verbiedt, zoo is nogthans de verkrijger als eigenaar van dien grond aan te merken en kan daarop dus beslag worden gelegd. Maar hij, die een stuk grond krachtens erfelijk individueel gebruiksregt bezit, is geen eigenaar van dien grond; hij heeft daarop slechts een regt van gebruik, en dit regt, welks vervreemding aan niet-Inlanders ook is verboden en wel bij Stbl. 1875, no. 179, kan, gelijk zoo even reeds werd opgemerkt, wel niet als een onroerend goed worden beschouwd in den zin van art. 203 Inl. Regl.; gezegd regt is derhalve, mijns inziens, niet vatbaar voor beslag.

Bij circulaire van den 28sten October 1875 (1) werd evenwel aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madura door den toenmaligen directeur van finantiën, namens de Regering, te kennen gegeven, dat een vendumeester, naar het oordeel der Regering, zijne tusschenkomst niet moet weigeren voor den executorialen verkoop van de erfelijke individuële gebruiksregten door een Inlander uitgeoefend op het door hem bewoonde erf.

183. De hiervoren vermelde bepalingen van het In-

---

(1) Bijbl. op het Stbl, no. 2936.

landsch Reglement betreffende de inbeslagneming van roerend en onroerend goed zijn blijkbaar geschreven in de veronderstelling, dat de veroordeelde ter plaatse, waar hij zich bij den aanvang van het proces bevond, zijne bezittingen heeft en daar met der woon gevestigd is gebleven. Dit zal in den regel met Inlanders ook wel het geval zijn, maar toch kunnen zich, gelijk wel van zelf spreekt, uitzonderingen op dien regel voordoen. Dat alsdan de voor het leggen van beslag bij art. 200 en vgg. Inl. Regl. voorgeschreven formaliteiten niet altijd in acht genomen kunnen worden, is duidelijk. Het zou toch zeer zeker niet aangaan, dat, indien bij voorbeeld een veroordeelde door den landraad te Soerabaija zich vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis te Batavia heeft gevestigd, en aldaar zijne bezittingen, zoowel roerend als onroerend goed heeft, de president van eerstgezegden landraad een tot het doen van exploiten bevoegden persoon gelastte om, met 's landraads griffier, naar Batavia te reizen, ten einde daar eerst de roerende, en vervolgens de onroerende goederen van den schuldenaar in beslag te nemen.

Hoe dit bezwaar kan worden opgelost, leert art. 33 Regt. Org. Krachtens dit artikel, hetwelk geacht moet worden ook van toepassing te zijn in gevallen als de hierbedoelde, is de landraadpresident bevoegd om aan zijn elders gevestigden ambtgenoot bij letteren requisitoriaal te verzoeken, den veroordeelde aan te manen om aan het vonnis te voldoen, beslag te laten leggen door een tot het doen van exploiten bevoegden beambte, enz., alles evenwel met dien verstande, dat laatstbedoelde president nooit zelf handelend optreedt, moetende het geheele executieproces door den president van den landraad, welke het vonnis heeft gewezen, worden geleid. Zoodoende wordt aan het voorschrift van art. 199 Inl. Regl. niet te kort gedaan, kunnende alsdan toch de tenuitvoerlegging van het vonnis geacht worden bij evengezegden landraad plaats te vinden, welke ook uitsluitend bevoegd is om van alle geschillen betreffende de executie kennis te nemen.

§ 4.

Tenuitvoerlegging van vonnissen, houdende veroordeeling tot betaling eener som het bedrag van f 50 niet te boven gaande.

184. Bij Koninklijk besluit, dd. 23 September 1879, no. 18 (Stbl. 1879, no. 317) is tusschen de artt. 203 en 204 Inl. Regl. een nieuw artikel, art. 203*a* ingelascht, luidende:

»Bij de tenuitvoerlegging van vonnissen, waarbij is veroordeeld tot betaling eener som, niet te bovengaande het bedrag van *f* 50.— ongerekend de proceskosten, worden de in de vier voorgaande artikelen voorgeschreven formaliteiten niet opgevolgd.

»De executie geschiedt alsdan volgens de bepalingen der artikelen 102, 103, 104, 105 en 106 met dit onderscheid, dat zij door den president van den landraad wordt opgedragen aan het distriktshoofd of aan het met dezen in rang gelijkstaand of met gelijke functiën belast inlandsch hoofd, die een hem ondergeschikt politie-hoofd daarmede kan belasten, behoudens zijne verpligting om aan den president van den landraad schriftelijk of mondeling verslag te doen van den afloop der tenuitvoerlegging."

De president van den landraad moet alzoo de executie van gezegde vonnissen opdragen aan het distriktshoofd of aan het met dezen in rang gelijkstaande of met gelijke functiën bekleede inlandsche hoofd, die echter een hem ondergeschikt politiehoofd daarmede kan belasten.

185. Evenbedoelde executie behoort, blijkens de aangehaalde artt. 102, 103, 104, 105 en 106 Inl. Regl., op de volgende wijze te geschieden.

Het distriktshoofd of zijn lasthebber maant den veroordeelde vooraf aan om binnen de eerstvolgende acht dagen aan de tegen hem uitgesproken veroordeeling te voldoen, en neemt, indien na verloop van dien termijn aan den inhoud van het vonnis geen gevolg is gegeven, zooveel zijner roerende goederen in beslag als vermoedelijk noodig zal zijn om de uitvoering van het vonnis te verzekeren,

ten ware den veroordeelde door het distrikts hoofd eenig uitstel mogt zijn verleend.

Die inbeslagneming, welke zich niet mag uitstrekken tot het vee en de gereedschappen, volstrekt benoodigd tot de uitoefening van het persoonlijk bedrijf van den veroordeelde, geschiedt, zoo mogelijk in diens tegenwoordigheid, doch in allen gevalle in het bijzijn van twee getuigen, door den met de tenuitvoerlegging belasten beambte of ambtenaar, die gehouden is de in beslag genomen goederen stuk voor stuk te waarderen.

Indien twee dagen na de inbeslagneming nog niet aan het vonnis is voldaan, worden de inbeslag genomen goederen, tot het beloop van de uitgesproken veroordeeling, door den met de tenuitvoerlegging belasten beambte of ambtenaar, in tegenwoordigheid van twee getuigen, in het openbaar, om gereed geld, aan den meest biedende verkocht, ten zij de geboden som beneden die der waardering mogt zijn, in welk geval de goederen aan den schuldeischer, te wiens behoeve de executie geschiedt, naar de geschatte waarde moeten worden overgegeven.

De veroordeelde eindelijk is bevoegd om de orde aan te wijzen naar welke de in beslag genomen goederen moeten worden verkocht, terwijl hem de goederen, welke niet hebben behoeven verkocht te worden, weder moeten worden overgegeven.

186. Betreffende vorenstaande bepalingen, welke, ongerekend enkele weinig belangrijke wijzigingen, zijn overgenomen uit het ontwerp van Mr. Wichers, werd door dezen in zijne bij de eerste acht titels van dat ontwerp behoorende nota van toelichting aangeteekend, dat zij twee punten behelsden, welke eene bijzondere vermelding schenen te vereischen, te weten:

1o. de overgave aan den schuldeischer van de in beslag genomen goederen, wanneer deze niet voor de geschatte waarde verkocht mogten kunnen worden; en

2o. het beperken der inbeslagneming tot de roerende goederen, met uitsluiting nog van het vee en de gereed-

schappen, benoodigd tot de uitoefening van het persoonlijk bedrijf van den veroordeelde.

Omtrent die twee punten merkte Mr. Wichers op, dat de onder no. 1 vermelde bepaling hem noodig was voorgekomen, uit aanmerking dat, bij het veelal onder de Inlanders bestaande gebrek aan gereed geld, de in beslag genomen goederen niet zelden tot groot nadeel van den geëxecuteerde zeer ver beneden de waarde zouden moeten verkocht worden, indien zij steeds aan den hoogsten bieder moesten worden toegewezen, terwijl de onder no. 2 vermelde beperking der inbeslagneming tot de roerende goederen zich aanprees met het oog op de onmogelijkheid, welke bestond om in de ten deze bedoelde gevallen den executorialen verkoop van vast goed vergezeld te doen gaan van die formaliteiten, welke in zaken van dat belang ter verzekering behoorden te strekken van de regten en belangen van den schuldenaar.

187. Sedert de in werking treding van Stbl. 1879, no. 317 mogen dus veroordeelingen van den landraad tot betaling eener som het bedrag van *f* 50 niet te bovengaande, slechts op de roerende, niet op de onroerende goederen van den veroordeelde ten uitvoer worden gelegd. Deze echter kan, indien zijne roerende goederen niet genoegzaam zijn om de uitvoering eener zoodanige veroordeeling te verzekeren, nog steeds in gijzeling worden gesteld. Aangezien toch gezegd Staatsblad omtrent de gijzeling niets bepaalt, moeten de te dien aanzien bestaande voorschriften geacht worden bij voortduring gehandhaafd te zijn.

Aangaande de executie van vorenbedoelde veroordeelingen, van welker afloop den landraadpresident, ingevolge het bepaalde bij Stbl. 1879, no. 317, schriftelijk of mondeling verslag moet worden gedaan, valt ten slotte nog op te merken, dat een proces-verbaal van inbeslagneming niet behoeft te worden opgemaakt, en dat niet is bepaald, wat met de goederen, nadat zij in beslag zijn genomen, tot op het oogenblik van den verkoop, moet gedaan worden.

§ 5.

Verzet in geval van beslag op roerend of op onroerend goed.

188. Blijkens de artt. 204 en 205 Inl. Regl. kan tegen de executie van een vonnis in verzet worden gekomen: 1o. door den schuldenaar zelven; 2o. door een derde.

Binnen welken termijn het verzet moet worden gedaan, bepaalt de wet niet (1) en dus kan, zoo lang de executie hetzij op de roerende, hetzij op de onroerende goederen van den schuldenaar nog niet geheel is afgeloopen, dat wil zeggen, zoo lang de goederen nog niet zijn verkocht, tegen die executie in verzet worden gekomen.

Van dat verzet is de landraad, welke in de zaak uitspraak heeft gedaan, uitsluitend bevoegd kennis te nemen, vermits bij dien landraad, krachtens art. 199 Inl. Regl., de tenuitvoerlegging van zoodanig vonnis steeds moet plaats hebben. Hieruit volgt dat, indien tegen de executie van een door een Europeaan tegen een Inlander verkregen landraadvonnis door dezen laatste verzet wordt gedaan, van dit verzet kennis moet worden genomen door den landraad, niettegenstaande in het algemeen alle regtsvorderingen van Inlanders tegen Europeanen tot de competentie der europesche regtbanken behooren. In dergelijke gevallen trouwens is er geene sprake van eene op zich zelve staande vordering, maar van eene sequele van een gevoerd geding (2). Overigens gelden echter de gewone regelen omtrent de competentie, zoodat dan ook aan eene vordering tot opheffing van het gelegde beslag bij den landraad tegen een Europeaan ingesteld, naar mijne meening, geen eisch tot vergoeding van kosten, schaden en interessen mag worden vastgeknoopt.

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 8 Maart 1883 (Het Regt in N. I., dl. XL, blz. 175 en vgg.).

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 31 Mei 1877 (Wkbl. van het Regt, no. 733).

189. Omtrent het verzet van den schuldenaar zelven schrijft art. 204, al. 1 Inl. Regl. het volgende voor: »Het verzet van den schuldenaar tegen de tenuitvoerlegging, zoowel in geval van beslaglegging op roerende, als van inbeslagneming van onroerende goederen, zal door hem die zich verzet, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling, worden gebragt ter kennis van den president van den landraad, die, wanneer de wederspraak mondeling geschiedt, daarvan aanteekening zal houden of doen houden."

Wanneer de geëxecuteerde in verzet komt tegen de tenuitvoerlegging van het vonnis op zijne roerende of onroerende goederen, vangt de procedure dus aan met eene schriftelijk of mondeling door hem aan den *president van den landraad* (1) gedane kennisgeving, dat hij tegen de executie in verzet komt. Tevens behoort hij de gronden bekend te stellen, waarop zijn verzet steunt.

Op welke gronden de veroordeelde met vrucht in verzet kan komen tegen de executie zijner roerende of onroerende goederen, blijkt niet uit de wet. Zoodanige gronden kunnen echter geacht worden aanwezig te zijn, wanneer de geëxecuteerde onmiddellijk vóór, of tijdens den aanvang der executie alsnog zijne schuld heeft voldaan, wanneer bij de executie de wettelijk voorgeschreven formaliteiten niet zijn in acht genomen, enz. Intusschen is het duidelijk, dat de gronden van verzet steeds *de executie* moeten betreffen en dat dus bij voorbeeld het verzet van den schuldenaar, gegrond op de bewering dat hij ten onregte is veroordeeld, voor toewijzing niet vatbaar is.

190. Blijkens art. 204, al. 3 Inl. Regl. stuit de wederspraak of het verzet den aanvang of de voortzetting der tenuitvoerlegging niet, ten ware de president had bevolen, dat zij, in afwachting der uitspraak van den landraad, zoude geschorst worden.

Ten aanzien dezer, onveranderd uit het ontwerp van Mr.

(1) Vergl. het vonnis van den landraad te Batavia, dd. 8 November 1852, bekrachtigd door den raad van justitie te Batavia bij vonnis, dd. 4 Februarij 1853, in Het Regt in N. I., dl. VIII, blz. 355 en vgg.

Wichers overgenomen bepaling, maakte de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 de opmerking, dat het doelmatiger scheen om de bevoegdheid van den president tot het schorsen eener executie eenigzins nader te omschrijven, daar het gemis van voorschriften dienaangaande aanleiding zou kunnen geven tot willekeur, terwijl het ook voor den president verkieslijker was bepaald te weten, in welke gevallen hij tot de schorsing last zou moeten geven, omdat hij daarin alleen, zonder medewerking der leden had te beslissen. Met deze opmerking verklaarde het Hoog-Geregtshof bij zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, dat het zich wel zou kunnen vereenigen, indien slechts eene vereenvoudiging van bedoelde bepaling, welke echter vruchteloos, ook door den ontwerper, was beproefd, geacht kon worden mogelijk te wezen. Daarop werd die bepaling zonder eenige wijziging vastgesteld.

In welke gevallen een verzoek om schorsing der executie behoort te worden toegewezen, is alzoo niet bij de wet bepaald. Als regel echter geldt, dat de wederspraak of het verzet den aanvang of de voortzetting der tenuitvoerlegging niet stuit, en op dien regel mag zeer zeker geen inbreuk worden gemaakt, indien daarvoor geene gegronde redenen bestaan. Zoodanige redenen nu kunnen geacht worden aanwezig te zijn: 1o. wanneer door de tenuitvoerlegging onherstelbare nadeelen kunnen veroorzaakt worden, en 2o. wanneer bij een summier onderzoek het verzet blijkt niet ongegrond te zijn (1). In die gevallen kan dus de president van den landraad de schorsing der executie veilig bevelen.

191. Wanneer er verzet is gedaan moet de president, onverschillig of de executie al dan niet door hem is geschorst, ingevolge art. 204, al. 2 Inl. Regl., de zaak brengen »in de eerstkomende vergadering van den landraad, om door dezen, na verhoor of behoorlijke oproeping van partijen, beslist te worden.”

(1) Zie Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetboek van burgerlijke regtsvordering*, ad § 308.

Met het voorschrift, dat de zaak in de eerstkomende vergadering van den landraad moet worden gebragt, heeft de wetgever blijkbaar slechts willen te kennen geven, dat de procedure in verzetzaken *met den meest mogelijken spoed* moet worden gevoerd. Niet zelden toch zal de behandeling der zaak in bedoelde vergadering eene onmogelijkheid zijn met het oog op het wettelijk voorschrift ömtrent de oproeping van partijen, welke veelal niet kan plaats hebben, wanneer de veroordeelde zeer korten tijd voor dat de landraad zitting houdt, bij voorbeeld daags te voren, tegen de executie in verzet komt.

In verzetzaken wordt hij, die zich verzet, *opposant*, en degene, tegen wien het verzet gerigt is *geopposeerde* genoemd. Aan laatstgenoemde dient, wanneer hij wordt opgeroepen, tevens mededeeling te worden gedaan van de gronden, waarop het verzet berust.

Omtrent de wijze, waarop de hier bedoelde zaken onderzocht moeten worden, blijkt uit art. 204, al. 2 Inl. Regl. niets anders dan dat partijen, indien zij zijn opgekomen, moeten worden verhoord. Hieruit volgt evenwel, mijns inziens, niet, dat ter teregtzitting geene getuigen gehoord of andere bewijsmiddelen voorgebragt mogen worden. Het lijdt toch wel geen twijfel, dat de wettelijke bepalingen omtrent de behandeling van zaken ter teregtzitting van algemeene toepassing zijn, evenzeer als die betreffende de beraadslaging, het bewijs, het vonnis, enz. en dat derhalve al die bepalingen ook bij de procedure in zaken van verzet moeten worden in acht genomen.

Indien de landraad bevindt, dat de opposant teregt in verzet is gekomen tegen de executie van het tegen hem gewezen vonnis, wordt hij goed opposant verklaard, en de opheffing van het gelegde beslag bevolen; in het tegenovergestelde geval wordt gelast, dat met de executie van het vonnis zal worden voortgegaan.

Voor de opheffing van het beslag zijn geene formaliteiten voorgeschreven en zoo schijnt de tusschenkomst van een deurwaarder of ander ambtenaar niet volstrekt noodzakelijk

te zijn. De eene of andere daad, waaruit blijkt dat hij, ten wiens behoeve het beslag is gelegd, dit feitelijk heeft opgeheven, zou dus zelfs voldoende kunnen worden geacht (1).

192. Aangaande het verzet van derden bevat art. 205, al. 1 Inl. Regl. het volgende voorschrift: »De bepalingen van het voorgaande artikel zijn mede van toepassing op het geval, dat een derde zich tegen de tenuitvoerlegging verzet, op grond van beweerden eigendom der in beslag genomen goederen."

Indien een derde tegen de tenuitvoerlegging van een vonnis in verzet komt, wordt het geschil gevoerd tusschen hem als opposant, en den executant en den geëxecuteerde als geopposeerden. Ofschoon de wet niet voorschrijft, dat deze laatste, namelijk de geëxecuteerde, ook in het geding moet worden geroepen, zoo volgt dit toch noodzakelijk uit de omstandigheid, dat hij regtstreeks belanghebbende is bij den afloop van dat geding.

Blijkens art. 205, al. 1 Inl. Regl. zijn alle wettelijke voorschriften omtrent het verzet van den schuldenaar tegen de executie zijner roerende of onroerende goederen van toepassing, in geval een derde tegen de tenuitvoerlegging van het vonnis in verzet komt, met dit verschil evenwel, dat uitdrukkelijk bepaald is, op welken grond door een derde met vrucht verzet kan worden gedaan. Ingevolge die bepaling kan hij zulks alleen doen, op grond van beweerden eigendom der in beslag genomen goederen. Elk om andere redenen door hem gedaan verzet is derhalve, als niet op de wet gegrond, voor toewijzing niet vatbaar, en zoo kan hij, op grond dat hij schuldeischer is van den beslagene, ook geene oppositie doen tegen de afgifte der kooppenningen (2).

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 23 October 1862 (Het Regt in N. I., dl. XXI, blz. 141 en vgg.).

(2) Aldus besliste de raad van justitie te Soerabaija bij vonnis, dd. 18 Augustus 1869 (Wkbl. van het Regt, no. 357), in strijd met het vonnis van dienzelfden raad, dd. 1 Maart 1854 (Het Regt in N. I, dl. X, blz. 852 en vgg.), zoomede met het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 10 Junij 1853 (Het Regt in N. I., dl IX, blz. 89 en vgg.).

Deze laatste oppositie zou trouwens alleen daarom reeds niet met vrucht kunnen worden gedaan, omdat zij blijkens art. 461 en vgg. Regl. Burg. Regtsv. regtsvormen vereischt, welke het Inlandsch Reglement niet kent, en welke mitsdien, ingevolge art. 432, al. 1 van dat Reglement, niet in acht genomen mogen worden.

193. Krachtens het bepaalde bij art. 205, al. 2 Inl. Regl. gelden ten aanzien der vonnissen in zaken van verzet gewezen, de algemeene regelen omtrent het hooger beroep en het beroep in cassatie.

§ 6.

Gijzeling.

194. Volgens art. 229, al. 2 van het ontwerp der Commissie van 1839 kon geene gijzeling worden verleend voor veroordeelingen door den landraad de waarde van *f* 50 niet te boven gaande, terwijl art. 90 van dat ontwerp aldus luidde: »Noch door de distrikts- noch door de regentsraden, zal gijzeling kunnen worden verleend." In de bij bedoeld ontwerp behoorende nota van toelichting werd aangaande die bepalingen aangeteekend, dat de Commissie gemeend had voor de geringe veroordeelingen door de distrikts- en regentsraden te vellen, geen lijfsdwang te moeten toestaan, niet alleen om de geringheid dier veroordeelingen zelve, waarvoor, zoo men zich niet vergiste, tenuitvoerlegging door middel van gijzeling niet gebruikelijk was, maar ook omdat de executie van dat middel, alleen door Inlanders »te besturen," noodwendig zeer vele zwarigheden, eene groote verwarring, en ook soms daden van willekeur zou kunnen veroorzaken, en dat de aanneming van dit systeem klaarblijkelijk moest te weeg brengen, dat ook aan de veroordeelingen der landraden de som van *f* 50 niet te boven gaande, het middel van lijfsdwang niet kon worden verbonden, daar het toch met de billijkheid niet overeen te brengen zoude zijn om personen, die niet voor de distrikts- of regentsraden, maar onmiddellijk voor de landraden moesten

teregtstaan, wegens vorderingen van *f* 50 en daar beneden aan gijzeling bloot te stellen.

Met dit stelsel echter kon, voor zooveel de landraden betrof, Mr. Wichers zich niet vereenigen. Blijkens de nota van toelichting, behoorende bij de laatste acht titels van zijn ontwerp, achtte hij dat stelsel verwerpelijk, omdat de Inlander, reeds buitendien zoo geneigd om op crediet te koopen en zich daardoor in schulden te steken, aan die neiging nog ruimer bot zoude vieren, indien de breidel, gelegen in de uitoefening van den lijfsdwang, in de bij het oorspronkelijk ontwerp bedoelde mate werd opgeheven.

Deze beschouwingen van den heer Wichers ondervonden geene tegenspraak, en zoo werd in strijd met het stelsel, voorgestaan door de Commissie van 1839, aangenomen, dat alle landraadvonnissen, dus ook die, waarbij eene veroordeeling is uitgesproken tot eene som van *f* 50 en daar beneden, door middel van lijfsdwang kunnen worden geëxecuteerd (1). Stbl. 1879, no. 317 heeft hierin geene verandering gebragt.

---

(1) De vraag of de vonnissen der regentschapsgeregten executabel zijn bij lijfsdwang, heeft de wetgever niet beslist. Een verbod echter als dat, hetwelk gevonden wordt aan het slot van art. 80 Regt. Org., bestaat ten aanzien dier geregten niet. In de nota van toelichting, behoorende bij de eerste acht titels van het ontwerp van Mr. Wichers, werd, wat de tenuitvoerlegging van de vonnissen der regentschapsgeregten betrof, gerefereerd aan hetgeen omtrent dat onderwerp was aangeteekend op den zevenden titel, handelende over de distriktsgeregten, waar bekend gesteld was, dat de beperking der inbeslagneming tot de roerende goederen van den schuldenaar zich aanprees met het oog op de onmogelijkheid om in de daar bedoelde gevallen den executorialen verkoop van vast goed vergezeld te doen gaan van die formaliteiten, welke in zaken van dat belang ter verzekering behoorden te strekken van de regten en belangen van den schuldenaar. Dit argument nu klemt ontegenzeggelijk nog veel meer ten aanzien van de gijzeling, terwijl wel als zeker mag worden aangenomen dat de wetgever, zoo hij de executie van de vonnissen der regentschapsgeregten bij lijfsdwang had gewild, niet in gebreke zou zijn gebleven de noodige formaliteiten vast te stellen ter bescherming van den schuldenaar tegen willekeur. Dat die formaliteiten niet bestaan doet alzoo vermoeden, dat de wetgever wegens veroordeelingen van bedoelde geregten geene gijzeling

195. De veroordeelde kan echter eerst dan gegijzeld worden, wanneer zijne goederen niet voldoende zijn om daarop de schuld te verhalen (1). Vóór de gijzeling kan plaats hebben, moet dus het bewijs geleverd zijn, dat de tenuitvoerlegging van het vonnis op des schuldenaars goederen geheel of gedeeltelijk vruchteloos is geweest. »Wanneer," aldus luidt art. 206 Inl. Regl., »er geenerhande of geene genoegzame goederen voorhanden zijn om de uitvoering van het vonnis te verzekeren, zal de president van den landraad, op het mondeling of schriftelijk verzoek van hem, te wiens voordeel het vonnis is gewezen, eenen schriftelijken last tot gijzeling van den schuldenaar afgeven op een tot het doen van exploiten bevoegd persoon.

»De tijd gedurende welken de schuldenaar, volgens het bepaalde bij het volgend artikel in gijzeling kan worden gehouden, zal in dien last worden uitgedrukt".

196. Krachtens evenbedoeld artikel, art. 207 Inl. Regl., moet de gijzeling worden bevolen:

voor den tijd van zes maanden, wegens veroordeelingen tot en met *f* 100;

voor den tijd van één jaar, wegens veroordeelingen boven de *f* 100 tot en met *f* 300;

voor den tijd van twee jaren, wegens veroordeelingen boven de *f* 300 tot en met *f* 500; en

voor den tijd van drie jaren, wegens veroordeelingen boven de *f* 500; — met dien verstande evenwel, dat bij de

---

heeft willen verleenen, terwijl van den anderen kant het gemis dier formaliteiten de gijzeling feitelijk onmogelijk maakt. Aangenomen moet dus, mijns inziens, worden, dat de vonnissen der regentschapsgeregten niet executabel zijn bij lijfsdwang. Dit gevoelen wordt ook voorgestaan door MR. DER KINDEREN in zijn opstel: *Zijn de regentschaps-geregten bevoegd, om in burgerlijke zaken het middel van lijfsdwang toe te passen?* voorkomende in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 1 en 2.

(1) Zie het opstel van MR. DER KINDEREN: *De civiele gijzeling van Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen volgens het reglement op de burgerlijke regtsvordering, en de civiele gijzeling van Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen volgens het Inlandsch reglement*, in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 3 en vgg.

berekening van het bedrag dezer sommen, de verschuldigde geregtskosten niet in aanmerking genomen mogen worden.

Met de vaststelling dier verschillende termijnen naar gelang van de hoegrootheid der verschuldigde sommen, welke is overgenomen uit het ontwerp van Mr. Wichers, kon, blijkens zijn advies van den 24sten November 1847, de procureur-generaal zich niet vereenigen. Deze meende, dat de hoegrootheid der verschuldigde som niet altijd geacht kon worden een juiste maatstaf te zijn, dewijl *f* 50 voor den een oneindig meer waarde kon hebben, dan *f* 500 voor den ander, en wenschte om die reden meer gelijkheid. Het Hoog-Geregtshof echter keurde, met uitzondering van één lid, de bepaling goed, onder opmerking dat in art. 51 van het Provisioneel Reglement voor den Raad van Justitie te Padang een soortgelijk voorschrift gevonden werd. Bedoelde bepaling werd dan ook onveranderd vastgesteld.

197. Blijkens de algemeene bewoordingen, waarin de hiervoren vermelde artt. 206 en 207 Inl. Regl. zijn gesteld, geldt als regel, dat ieder schuldenaar, onverschillig of hij is man of vrouw, en onverschillig of zijne schuld eene gewone burgerlijke of eene handelsschuld is, kan worden gegijzeld (1).

Op dien regel bestaan echter de volgende uitzonderingen:

I. *Kinderen en verdere afstammelingen mogen in geen geval, dus zoomin in burgerlijke, als in handelszaken hunne bloed- en aanverwanten in de opgaande linie doen gijzelen* (art. 208 Inl. Regl.).

II. *Inlanders en met hen gelijkgestelden, niet onderworpen aan de betrekkelijke voorschriften der voor de Europeanen vigerende wetgeving, mogen in burgerlijke zaken niet worden gegijzeld, wanneer zij den vollen ouderdom van 65 jaren hebben bereikt, terwijl in die zaken de lijfsdwang ophoudt, zoodra gezegde leeftijd bereikt is door den schuldenaar.*

---

(1) Bij vonnis, dd. 14 April 1854 (Het Regt in N. I., dl. IX, blz. 239 en vgg.) werd door den raad van justitie te Batavia beslist, dat art. 206 Inl. Regl. ook toepasselijk is op de voorname Inlanders, die teregtstaan voor de raden van justitie.

In het Inlandsch Reglement kwam de vrijstelling van den lijfsdwang uit hoofde van den vijfenzestigjarigen leeftijd, ingevoerd bij Gouvernements besluit, dd. 26 Maart 1874, Stbl. no. 94, niet voor. Onder opmerking, dat de woorden *lijfsdwang* en *gijzeling* promiscue waren gebruikt, schreef Mr. Wichers dienaangaande bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848, dat gezegde vrijstelling in dat Reglement niet wel kon worden opgenomen, dewijl er geen middel bestond om van den juisten ouderdom der Inlanders op eene wettige wijze te doen blijken.

Ten einde dit bezwaar zooveel mogelijk op te heffen, is bij Stbl. 1874, no. 94 bepaald, dat in geval van twijfel omtrent den leeftijd, of wederspraak in dat opzigt van de zijde des schuldeischers, de plaatselijke landraad of andere daarmede gelijkstaande regtbank in het eerste en tevens in het hoogste ressort beslist.

Blijkens evengezegd Staatsblad verleent echter de vijfenzestigjarige leeftijd geene vrijstelling van de gijzeling in burgerlijke zaken — in *handelszaken* beschermt die leeftijd nimmer tegen de toepassing van den lijfsdwang — in de volgende gevallen (1):

1o. wegens stellionaat;

2o. voor de teruggave van penningen, welke gesteld zijn in bewaring van daartoe op openbaar gezag aangestelde personen;

3o. voor de uitlevering van zaken, welke in handen zijn gesteld van bij de wet aangestelde en andere bewaarders;

4o. tegen alle openbare ambtenaren voor de vertooning van hunne minuten, wanneer zij in regten bevolen is;

5o. tegen deurwaarders en dezulken, die met de uitoefening van de functiën van deurwaarder zijn belast geworden, en andere ambtenaren voor de teruggave der aan hen, ter zake van hunne ambtsverrigtingen, toe-

(1) Enkele de rhier genoemde gevallen, zooals bij voorbeeld die onder nos. 4 en 6 vermeld, kunnen zich echter bij de inlandsche regtspleging niet voordoen.

vertrouwde titels en van de penningen, welke zij in deze hoedanigheid hebben ontvangen;

6o. voor de vergoeding van kosten, schaden en interessen, de som van *f* 150 te boven gaande, waartoe iemand jegens de beleedigde partij is veroordeeld, ter zake van misdrijf of onregtmatige daad;

7o. voor het slot van rekening verschuldigd door voogden, curators, geregtelijke bewaarders en beheerders van plaatselijke en andere instellingen en gestichten, die tot het doen van rekening en verantwoording verpligt zijn, en voor alle teruggaven, welke ten gevolge van gemelde rekening moeten plaats hebben;

8o. tegen hen, die geene ingezetenen zijn van Nederlandsch-Indië.

Verder heeft, ingevolge Stbl. 1875, no. 249, lijfsdwang plaats tegen pachters van 's lands middelen en hunne borgen voor de betaling van de pachtsom, van het kostende van door het Gouvernement verstrekte opium en van boeten wegens te late betaling, ook wanneer zij den vollen ouderdom van 65 jaren hebben bereikt (1).

198. Luidens art. 209 Inl. Regl. mag de schuldenaar niet worden gegijzeld:

1o. in gebouwen aan de godsdienst gewijd, gedurende de eeredienst;

2o. op plaatsen, waar gestelde magten zitting houden, zoo lang die zitting duurt.

199. De door den president van den landraad schriftelijk gegeven last tot gijzeling moet terstond worden ten uitvoer gelegd, gelijk blijkt uit art. 211 Inl. Regl., volgens hetwelk de schuldenaar, die geen verzet doet, of wiens verzet is afgewezen, dadelijk, waar hij zich ook bevinden moge (met uitzondering der zoo even genoemde plaatsen), in hechtenis genomen en overgebragt moet worden naar

(1) Ten aanzien van achterstallige belastingschuldigen houdt de circulaire van den directeur van financiën van 21 Mei 1881, te vinden in no. 3686 Bijbl. op het Stbl., de aanschrijving in, dat zij niet mogen worden gegijzeld dan nadat daartoe het verlof van de Regering gevraagd en verkregen is.

de tot gijzeling bestemde gevangenis, welke het naast bij zijne woonplaats is gelegen.

200. »De beambte, die de gijzeling ten uitvoer legt, zal den schuldenaar niet in de gevangenis mogen doen opnemen, dan na vertoon van den schriftelijken last tot gijzeling aan den hoofddjaksa of djaksa, die daarvan aanteekening zal houden op het bij artikel 64 vermelde register.

»De gevangenbewaarder zal, binnen vier en twintig uren, aan den griffier bij den landraad kennis geven van de plaats gehad hebbende inhechtenisstelling."

De redactie dezer in art. 212 Inl. Regl. voorkomende bepalingen werd door Mr. Wichers bij missive, dd. 18 Maart 1848, aan den Gouverneur-Generaal voorgesteld met het oog op de omstandigheid, dat vele inlandsche gevangenbewaarders niet konden schrijven. Aanvankelijk was op deze omstandigheid niet gelet, en zoo was bij art. 190 van het ontwerp bepaald, dat de gevangenbewaarder den schuldenaar niet in de gevangenis mogt opnemen, dan nadat het schriftelijk bevel tot gijzeling hem door den met de tenuitvoerlegging daarvan belasten beambte was vertoond.

Thans echter wordt blijkbaar verondersteld, dat de gevangenbewaarders althans lezen kunnen. Immers volgens art. 5, al. 1 van het Reglement van orde en tucht onder de gevangenen (Stbl. 1871, no. 78), mogen de cipiers niemand in de gevangenissen opnemen of houden, dan uit kracht van een vonnis, een bevelschrift of eene beschikking, daartoe door de bevoegde autoriteit uitgevaardigd, welke stukken zij alzoo geacht worden te kunnen lezen.

201. De kosten van het onderhoud van den gegijzelde komen, blijkens art. 213, al. 1 Inl. Regl., ten laste van dengene, aan wien de gijzeling is verleend en moeten, van dertig tot dertig dagen, vooruit aan den gevangenbewaarder worden betaald, volgens de daaromtrent bestaande of later door den Gouverneur-Generaal vast te stellen reglementaire bepalingen. Die bepalingen vindt men in Stbl. 1875, no. 127, gewijzigd bij Stbl. 1877, no. 141.

202. »Die uit de gijzeling ontvlugt," aldus luidt art. 217 Inl. Regl., »kan op het vroeger tegen hem verleend bevel terstond op nieuw in gijzeling worden gesteld, onverminderd de vergoeding der veroorzaakte schade en kosten."

De hiertoe strekkende vordering kan echter alleen dan ingesteld worden, wanneer door de ontvlugting inderdaad schade en kosten, of een van beiden veroorzaakt zijn.

Overigens lijdt het, mijns inziens, wel geen twijfel, dat ook in geval van ontvlugting, het bij art. 216, al. 3 Inl. Regl aangenomen beginsel van toepassing is en de reeds doorgestane tijd van gijzeling dus moet worden afgetrokken van den tijd, voor welken de gijzeling is bevolen.

203. Niettegenstaande den ten uitvoer gelegden lijfsdwang, blijft, ingevolge art. 218 Inl. Regl., de schuldenaar in zijne goederen aansprakelijk voor de schuld, voor welke de gijzeling tegen hem verleend is geworden.

De gijzeling kan, gelijk hiervoren reeds is gezegd, niet plaats vinden alvorens gebleken is, dat de schuld òf niet, òf slechts ten deele op de roerende en onroerende goederen van den schuldenaar kan worden verhaald. Indien deze echter, tijdens den duur der gijzeling of daarna, door erfopvolging, schenking, of op welke wijze ook, weder goederen verkrijgt, kan de schuldeischer daarop onmiddellijk zijne regten doen gelden. De lijfsdwang toch is geen middel van betaling, maar een middel om tot betaling te noodzaken.

§ 7.

Verzet tegen de tenuitvoerlegging- en verzoek tot nietigverklaring van de gijzeling.

204. Bij art. 210, al. 1 Inl. Regl. is aan den schuldenaar de bevoegdheid toegekend om »op grond van beweerde onwettigheid," tegen de tenuitvoerlegging der gijzeling in verzet te komen, en te vorderen, dat daarop dadelijk uitspraak worde gedaan. Bedoeld verzet kan alzoo slechts plaats hebben op grond van beweerde onwettigheid,

dat wil zeggen op grond, dat een of meer der ten aanzien der gijzeling bestaande wettelijke voorschriften niet zijn in acht genomen. Ingevolge evengezegde wettelijke bepaling behoort de schuldenaar zich in zoodanig geval te wenden tot den president van den landraad, die de gijzeling heeft bevolen en aan dezen zijn verzoek schriftelijk of mondeling te doen. Verkiest hij dit laatste, dan moet hij op zijn verzoek voor genoemden ambtenaar worden gebragt, terwijl, indien hij schriftelijk verzet doet, de met de tenuitvoerlegging der gijzeling belaste beambte, blijkens art. 210, al. 3 Inl. Regl., bevoegd is hem, ten einde zijne ontvlugting te voorkomen, in afwachting der uitspraak van den president, te bewaken of te doen bewaken.

Verder is bij voormeld art. 210, al. 1 aan den president van den landraad de verpligting opgelegd om, onverschillig of het verzet schriftelijk of mondeling is gedaan, onverwijld te beslissen of de schuldenaar al, dan niet voorloopig in gijzeling zal worden gesteld, in afwachting der uitspraak van den landraad.

Over de beweerde onwettigheid der gijzeling mag de president zich alzoo niet uitlaten; zijne bevoegdheid gaat niet verder dan dat hij, evenals bij art. 204, al. 3 Inl Regl. ten aanzien van verzet tegen de executie van een vonnis op de roerende of onroerende goederen van den schuldenaar is bepaald, de tenuitvoerlegging van de gijzeling kan schorsen.

Wordt zoodanige schorsing verleend, dan moet de schuldenaar voorloopig op vrije voeten worden gelaten; wordt zij niet verleend, dan moet de last tot gijzeling worden ten uitvoer gelegd, doch zoowel in het eene, als in het andere geval is de president, ingevolge art. 210, al. 2 in verband met art. 215, al. 4 Inl. Regl., verpligt de zaak te brengen in de eerstvolgende vergadering van den landraad, welke, *des noodig*, na verhoor van den schuldenaar en van den schuldeischer, die het verlof tot gijzeling heeft bekomen, in dier voege beslist als bevonden zal worden te behooren.

205. Indien de schuldenaar in gijzeling is gesteld, zonder in verzet te zijn gekomen, is hij daardoor, blijkens art. 215, al. 1 Inl. Regl., niet verstoken van het regt om, op grond dat hij in strijd met de bepalingen van art. 208 of art. 209 van dat Reglement of uit anderen hoofde wederregtelijk in gijzeling is gesteld, de nietigverklaring zijner inhechtenisneming van den landraad te vragen.

Dat verzoek, hetwelk aan geen termijn gebonden is, dient alzoo, even als het verzet, hierop gegrond te zijn, dat de wettelijke voorschriften betreffende de gijzeling niet zijn in acht genomen.

Ingevolge het bepaalde bij art. 215, al. 2, 3 en 4 Inl. Regl. moet de schuldenaar, die de nietigverklaring zijner inhechtenisneming van den landraad wenscht te vragen, dit doen bij een door tusschenkomst van den gevangenbewaarder, aan den president aan dat collegie in te dienen verzoekschrift. Slechts dan wanneer hij niet kan schrijven, moet hem de gelegenheid worden gegeven om zijn verzoek mondeling voor te dragen aan den president, die daarvan aanteekening behoort te houden of te doen houden, en, onverschillig of het verzoek schriftelijk of mondeling is gedaan, de zaak moet brengen in de eerstvolgende vergadering van den landraad, welke dienaangaande, geheel op dezelfde wijze als voor het geval van verzet is bepaald, eene beslissing moet nemen.

206. De vonnissen door den landraad in geval van verzet, zoomede die op een verzoek tot nietigverklaring der inhechtenisneming gewezen, zijn, met inachtneming der bepalingen, vervat in art. 192 tot en met art. 197 Inl. Regl., onderworpen aan hooger beroep, doch kunnen inmiddels bij voorraad ten uitvoer worden gelegd.

Naar aanleiding dezer eveneens in het ontwerp van Mr. Wichers voorkomende bepalingen, welke gevonden worden in art. 210, al. 2 en in art. 215, al. 6 en 7 Inl. Regl., stelde de procureur-generaal in der tijd bij zijn advies van den 24sten November 1847 de vraag, of de billijkheid niet medebragt, dat aan hem, tegen wien »een appointement

van gijzeling" was verleend, waarvan hij in hooger beroep wenschte te komen, de bevoegdheid werd toegekend om, in afwachting der beslissing van den regter *ad quem*, tegen eene reëele of personele borgstelling op vrije voeten te worden gelaten. Het Hoog-Geregtshof echter achtte het, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, niet wenschelijk, dat zoodanig voorregt, hetwelk aan den Europeaan was onthouden, gegund werd aan den Inlander, en zoo bleven evengezegde bepalingen onveranderd.

§ 8.

Ontslag uit de gijzeling.

207. De schuldenaar, die *wettiglijk* in gijzeling is gesteld verkrijgt, luidens art. 214 Inl. Regl, onherroepelijk zijn ontslag:

1o. door de toestemming van den schuldeischer, die hem heeft doen gijzelen, welke toestemming, behalve bij authentieke acte, ook gegeven kan worden door eene mondelinge verklaring aan den griffier bij den landraad, die daarvan aanteekening moet houden in het register bij art. 219 Inl. Regl. vermeld;

2o. door de betaling of geregtelijke bewaargeving ter griffie van den landraad van de gelden, welke verschuldigd zijn aan dengene, die den lijfsdwang heeft uitgeoefend, mitsgaders van de verschenen interessen, van de vereffende proceskosten, van de kosten der gijzeling, en van de gelden tot onderhoud voorgeschoten.

Voorts verkrijgt de *wettiglijk* in gijzeling gestelde schuldenaar, ingevolge het bepaalde bij Stbl. 1874, no. 94 eveneens onherroepelijk zijn ontslag:

3o. door het bereiken van den vollen ouderdom van 65 jaren, indien de in gijzelingstelling heeft plaats gehad in eene burgerlijke zaak, en geen der gevallen aanwezig is, vermeld in § I, no. 1 tot en met no. 8 van Stbl. 1874, no. 94 of in Stbl. 1875, no. 249.

Ten slotte wordt meerbedoeld ontslag ook verkregen:

4o. door het verloop van den tijd, waarvoor de gijzeling is bevolen.

Meer dan eens is de vraag ter sprake gekomen, of de in gijzeling gestelde schuldenaar, wiens boedel, overeenkomstig het bepaalde bij Stbl. 1819, no. 24 en Stbl. 1828, no. 40 in verband met art. 34 der Instructie voor de raden van justitie (Stbl. 1819, no. 20) en met art. 72 Overgangsbep., desolaat is verklaard, dientengevolge zijn ontslag verkrijgt. Die vraag is, met het oog op art. 591, no. 3 Regl. Burg. Regtsv., wel eens is bevestigenden zin beantwoord. Het Hoog-Geregtshof echter heeft eenige jaren geleden, mijns inziens allezins teregt, beslist (1), dat zoodanige desolaatverklaring geen grond oplevert tot ontslag uit de gijzeling, omdat bij art. 206 Inl. Regl. als regel is gesteld, dat ieder schuldeischer het regt heeft om voor elke schuld, wanneer hij door de executie der roerende en onroerende goederen niet bevredigd is, het middel van lijfsdwang te bezigen, ten einde zijnen schuldenaar tot betaling te noodzaken, en dat van dien regel niet mag worden afgeweken dan krachtens eene wettelijke bepaling, hoedanige in casu niet bestaat.

208. Omtrent de wijze van procederen, welke gevolgd moet worden, indien hij, tegen wien een bevel tot gijzeling is ten uitvoer gelegd, beweert, dat er eene wettige reden bestaat, op grond waarvan hij moet worden ontslagen, is bij art. 215, al. 5 Inl. Regl. bepaald, dat zij volkomen dezelfde is als in geval de schuldenaar de nietigverklaring zijner inhechtenisneming vordert.

Hetgeen ten aanzien van het appel der vonnissen, gewezen in laatstgenoemd geval, is voorgeschreven, geldt, blijkens art. 215, al. 6 en 7 Inl. Regl. ook ten opzigte der vonnissen, waarbij regt is gedaan op een eisch tot ontslag uit de gijzeling.

---

(1) Bij arrest, dd. 21 October 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 317 en vgg.). Vergl. ook het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 20 April 1853, te vinden in Het Regt in N. I., dl. VIII, blz. 426 en vgg.

209. Wanneer bij vonnis in eersten aanleg of in hooger beroep het ontslag van den gegijzelde is bevolen, moet de hoofddjaksa of djaksa dat bevel ten uitvoer leggen en daarvan aanteekening houden op het register van de gevangenen. De overweging dat vele inlandsche gevangenbewaarders niet konden schrijven, leidde tot de vaststelling dezer, in art. 213, al. 3 Inl. Regl. voorkomende bepaling, welke niet gevonden werd in het ontwerp van Mr. Wichers.

Van de uitvoering van het bevel tot ontslag moet, ingevolge art. 213, al. 4 Inl. Regl., binnen 24 uren, door den gevangenbewaarder kennis worden gegeven aan den griffier van den landraad.

210. Wanneer de schuldeischer vóór den eenendertigsten dag niet voldaan heeft aan zijne verpligting om de kosten van het onderhoud van den gegijzelde, van dertig tot dertig dagen, vooruit aan den gevangenbewaarder te betalen, moet, blijkens art. 213, al 2 Inl. Regl., op de daartoe strekkende vordering van den schuldenaar, of op die van den gevangenbewaarder, door den president van den landraad dadelijk bevel worden gegeven tot ontslag uit de gijzeling.

Aanvankelijk was bij het ontwerp van Mr. Wichers aan den gevangenbewaarder het regt niet toegekend om in evengezegd geval het ontslag van den gegijzelde te vorderen. In die leemte werd echter voorzien, nadat het Hoog-Geregtshof bij zijn advies van den 21sten Februarij 1848 daarop de aandacht had gevestigd.

Op welke wijze de vordering of het verzoek tot ontslag door den gegijzelde of den gevangenbewaarder moet worden gedaan zegt de wet niet; die vordering of dat verzoek kan dus zoowel schriftelijk, als mondeling geschieden. Uit eene schriftelijke of mondelinge verklaring van den gevangenbewaarder dient dan verder te blijken, dat deze het noodige voorschot niet ontvangen heeft. De daarop door den president van den landraad, zonder medewerking van dat collegie, te nemen beslissing is aan geenerhande voorzie-

ning onderhevig, terwijl ten aanzien der tenuitvoerlegging van het door dien ambtenaar verleende bevel tot ontslag, zoomede ten aanzien der kennisgeving daarvan aan den griffier van den landraad de zooeven vermelde voorschriften van art. 213, al. 3 en 4 Inl. Regl. van toepassing zijn.

211. Evenbedoeld door den landraadvoorzitter verleend ontslag is echter niet onherroepelijk. Bij art. 216, al. 1 en 2 Inl. Regl. toch is bepaald, dat de schuldenaar, die bij gebreke van voorschot tot zijn onderhoud is ontslagen, krachtens het tegen hem verleende bevelschrift, weder in gijzeling kan worden gesteld, doch eerst nadat minstens acht dagen na zijn ontslag zijn verloopen, en dan nog slechts onder voorwaarde, dat zijn schuldeischer drie maanden onderhoud heeft voorgeschoten.

Zoo ook kan hij, die bij de tenuitvoerlegging van den lijfsdwang daartegen in verzet is gekomen, dan wel later heeft beweerd wederregtelijk in gijzeling te zijn gesteld, en wiens gijzeling daarna bij vonnis nietig is verklaard, met last, dat hij op vrije voeten zal worden gelaten of gesteld, blijkens art. 216, al. 1 Inl. Regl., in den regel, krachtens het tegen hem verleende bevelschrift, wanneer ten minste acht dagen na zijn ontslag verloopen zijn, op nieuw in gijzeling gesteld worden, met inachtneming der niet, of niet behoorlijk nageleefde wettelijke voorschriften.

Die regel lijdt echter uitzondering, wanneer de reden, waarom de gijzeling nietig is verklaard, het onherroepelijk ontslag van den *niet wettiglijk* gegijzelde medebrengt, gelijk bij voorbeeld het geval is, indien de lijfsdwang ten uitvoer is gelegd ten behoeve van eenen bloed- of aanverwant van den gegijzelde in de regte nederdalende linie, of indien de gegijzelde in eene burgerlijke zaak op het oogenblik zijner ingijzelingstelling reeds den vollen ouderdom van 65 jaren heeft bereikt, terwijl geen der gevallen aanwezig is, vermeld in § I, no. 1 tot en met no. 8 van Stbl. 1874, no. 94 of in Stbl. 1875, no. 249.

212. In al die gevallen, waarin de gegijzelde door de bevoegde autoriteit is ontslagen, en daarna, krachtens het

tegen hem verleende bevelschrift, weder in gijzeling wordt gesteld, moet, ingevolge art. 216, al. 3 Inl. Regl., de reeds doorgestane tijd in mindering worden gerekend op den termijn, voor welken de gijzeling is toegestaan.

§ 9.

Register van gijzeling.

213. Blijkens art. 219 Inl. Regl. zijn de griffiers bij de respectieve landraden verpligt een afzonderlijk register van gijzeling te houden, waarin moeten worden aangeteekend:

1o. de bevelen tot gijzeling door den president van den landraad afgegeven, met vermelding hunner dagteekening, van de namen, het beroep en de woonplaats der personen tegen wie zij zijn afgegeven, en van den tijd gedurende welken die personen in gijzeling gehouden kunnen worden;
2o. de dag der inhechtenisstelling van den schuldenaar;
3o. de dag van diens ontslag uit de gijzeling.

214. Verder is bij art. 220 Inl. Regl. bepaald, dat de president van den landraad zich evengezegd register ten minste ééns in den loop van elke maand zal doen voorleggen en zorgvuldig toezien, dat ieder gegijzelde, wiens tijd van gijzeling is verstreken, dadelijk worde ontslagen.

Ten bewijze dat dit voorschrift behoorlijk wordt nageleefd, is het wenschelijk dat de president telkens, wanneer hij het register heeft nagegaan, dit voor *gezien* teekene.

§ 10.

Tenuitvoerlegging van grossen van acten van hypotheek en van notariële schuldbrieven.

215. Van de tenuitvoerlegging der grossen van acten van hypotheek en van notariële schuldbrieven werd met geen enkel woord gewag gemaakt in het ontwerp van Mr. Wichers, die in zijne nota van toelichting, behoorende bij de laatste acht titels van dat ontwerp, de aandacht

vestigde op die aangelegenheid, onder opmerking, dat aan de eene zijde de billijkheid pleitte voor eene algeheele gelijkstelling van bedoelde grossen met vonnissen, doch dat het aan de andere zijde bedenkelijk scheen om aan de schuldeischers van den veelal eenvoudigen en ligt te verschalken Inlander volkomen vrijheid te geven om, zonder eenige regterlijke magtiging, tot de tenuitvoerlegging van bedoelde titels over te gaan. Hij gaf daarom in overweging te bepalen, dat gezegde grossen niet tegen Inlanders en met hen gelijkgestelden ten uitvoer gelegd zouden kunnen worden, dan na vooraf door den president van den landraad, binnen wiens ressort de schuldenaar woonachtig was, voor *gezien* te zijn geteekend, zullende overigens de tenuitvoerlegging plaats hebben overeenkonstig de ten aanzien der executie van vonnissen gemaakte bepalingen.

De meerderheid van het Hoog-Geregtshof zag echter, blijkens het advies van dat collegie, dd. 21 Februarij 1848, in de *visa* der hoofden van plaatselijk bestuur, die bovendien door eene dikwerf willekeurige weigering om die *visa* te verleenen, ligtelijk in moeijelijkheden zouden kunnen komen, weinig heil, terwijl verder werd opgemerkt:

dat de Inlander of daarmede gelijkstandige Oosterling, die geld opnam op hypotheek of notariële obligatie, in den regel behoorde tot de meer gegoede of beschaafde klassen of ten minste tot den kleinen handelstand, en dat dergelijke personen het effect van zoodanige schuldkennissen, alsmede den vorm daarvan te goed kenden, dan dat zij daarmede ligtelijk te verschalken zouden zijn;

dat ook de belangen der geldschieters niet uit het oog verloren mogten worden;

dat de ellendige nog vigerende vorm van procederen in cas van executie als eene der voorname oorzaken was aan te merken van de kwade trouw en het verduisteren van goederen door schuldenaars, ten nadeele hunner schuldeischers, welke schier dagelijks gepleegd werden en waardoor de kleine handel werkelijk werd ondermijnd; en

dat het de schoone pligt des wetgevers was te trachten de goede trouw te doen herleven, waartoe krachtig zou kunnen medewerken het vereenvoudigen en bespoedigen der vormen van tenuitvoerlegging van vonnissen, en het daarmede gelijkstellen van de grossen van geregtelijk of notarieel verledene schuldbrieven.

Mr. Wichers, die intusschen het gevoelen had omhelsd van hen, die meenden dat de *visa* der residenten zonder bezwaar achterwege gelaten konden worden, ontwierp daarop een nieuw, blijkbaar aan de artt. 440 en 584 Regl. Burg. Regtsv. ontleend artikel, hetwelk vervolgens als art. 221 Inl. Regl. werd vastgesteld. Dit artikel luidt aldus: »Aan de grossen van acten van hypotheek en van notariële schuldbrieven binnen Nederlandsch-Indië verleden, en aan het hoofd voerende de woorden: *In naam des Konings*, wordt eene gelijke kracht als aan de vonnissen toegekend, en de bepalingen van artikel 200 en volgenden zijn daarop toepasselijk; zulks evenwel met dien verstande, dat de genoemde acten niet kunnen worden ten uitvoer gelegd bij lijfsdwang, als mogende deze niet anders plaats hebben dan ten gevolge van een daarop tegen den schuldenaar verkregen vonnis."

216. Krachtens dit wettelijk voorschrift wordt, in afwijking van den regel, dat de president van den landraad uitsluitend bevoegd is om last te geven tot tenuitvoerlegging van den lijfsdwang, een vonnis van den landraad vereischt, waarbij de gijzeling wordt bevolen (1). Op welken grond deze afwijking van den gewonen regel berust, blijkt niet (2). Welligt echter werd aan een schriftelijken last van den landraadvoorzitter al even weinig waarde gehecht als aan diens *visum*, en zijn het alzoo de bezwaren, aangevoerd tegen het denkbeeld om slechts dit laatste als vereischte

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 20 April 1853 (Het Regt in N. I., dl. VIII, blz 426 en vgg.).

(2) Vergl. blz. 79 van het hiervoren aangehaalde opstel van Mr. J. H. Abendanon in dl. XXXII van Het Regt. in N. I.

te stellen voor de tenuitvoerlegging bij lijfsdwang van de hier bedoelde grossen, welke geleid hebben tot de bepaling dat eene zoodanige tenuitvoerlegging niet anders mag plaats hebben dan krachtens een tegen den schuldenaar verkregen vonnis.

Op het verzoek dat de landraad de grosse eener acte van hypotheek of van een notariëlen schuldbrief bij vonnis uitvoerbaar zal verklaren door middel van lijfsdwang, behoeft de schuldenaar blijkbaar niet te worden gehoord. De schuldeischer dient evenwel bij dat verzoek aan te toonen, dat hij de grosse op de gewone wijze, dat is krachtens bevelschrift van den landraadvoorzitter, heeft doen ten uitvoerleggen op de roerende en op de onroerende goederen van den schuldenaar, zoomede dat hij op die goederen zijne inschuld niet of niet geheel heeft kunnen verhalen. Na bedoeld vonnis te hebben verkregen, heeft hij, alvorens zijn schuldenaar te kunnen doen gijzelen, nog een schriftelijken last noodig, als vermeld bij art. 206 Inl. Regl.

Uit het hier gezegde vloeit voort, dat de houder eener grosse, als zoo even bedoeld, die tegen zijn schuldenaar van het middel van lijfsdwang gebruik wil maken, niet op de gewone wijze diens veroordeeling tot betaling der schuld aan den landraad behoort te verzoeken, met dit gevolg dat de voorzitter van die regtbank eerst daarna, in geval van veroordeeling, bij de tenuitvoerlegging van het vonnis, de toepassing van den lijfsdwang zou kunnen en moeten bevelen. Aldus besliste ook het Hoog-Geregtshof bij arrest van 9 September 1886 (1).

Bij welken landraad de tenuitvoerlegging van meerbedoelde grossen moet plaats hebben, zegt de wet niet, doch het spreekt wel van zelf, dat zulks geschieden moet bij den landraad, onder wiens ressort de schuldenaar woonachtig is; aan den president van dien landraad wenschte Mr. Wichers dan ook, gelijk zoo even is bekend gesteld, het *viseren* van zoodanige acten op te dragen. Bovendien echter

(1) Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 331 en vgg.

moet de schuldenaar aan de regtsmagt van dien landraad onderworpen zijn; indien hij dus een Vreemde-Oosterling is en de acte over een onderwerp loopt, ten aanzien waarvan de europesche wetgeving op hem toepasselijk is verklaard, is zoomin de president van den landraad bevoegd de tenuitvoerlegging van die acte op zijne goederen te bevelen, als de landraad om hem te dier zake te doen gijzelen. Uit de gelijkstelling toch van eene dergelijke acte met een vonnis volgt, dat, indien de als gedaagde te beschouwen schuldenaar onderworpen is aan de regtsmagt van den europeschen regter, de acte gelijk gesteld dient te worden met een vonnis van dien regter, met welks tenuitvoerlegging noch de president van den landraad, noch de landraad eenige bemoeijenis heeft. Dit neemt evenwel niet weg dat, ingeval die president nogthans de tenuitvoerlegging van zoodanige acte op de goederen van den schuldenaar mogt hebben bevolen, het verzet daartegen behoort gebragt te worden voor den door dien president voorgezeten landraad (1).

217. Ingevolge art. 5 Overgangsbep. moet het bij art. 4 Regt. Org. bedoelde verlof mede vooraf verkregen worden door hem, die tegen de daar bedoelde inlandsche vorsten of hoofden notariële schuldbrieven en andere authentieke acten wil doen ten uitvoer leggen, aan welke door de wet eene gelijke kracht als aan vonnissen wordt toegekend. Deze bepaling werd in het leven geroepen, opdat het met gezegd art. 4 Regt. Org. beoogde doel niet zou worden gemist. Men meende toch dat, indien redenen van staatkunde het noodig, of althans nuttig deden zijn om inlandsche vorsten of hoofden van aanzien niet, zonder vergunning der Regering, in regten te betrekken en te vonnissen, die redenen van staatkunde dan evenzeer medebragten, dat eene acte, welke buiten de Regering om, de kracht van een vonnis bezat, niet zonder verlof van het

---

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia. dd. 16 April 1869 (Wkbl. van het Regt, no. 314), bekrachtigd door het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 2 September 1869 (Wkbl. van het Regt, no. 324).

Gouvernement kon worden ten uitvoer gelegd (1). Tegen welke inlandsche vorsten en hoofden geene burgerlijke regtsvordering mag worden ingesteld zonder dat daartoe verlof is verleend, is, in voldoening aan art. 84 Reg. Regl, bepaald bij koninklijk besluit, dd. 3 November 1866, no. 73 (Stbl. 1867, no. 10); dien ten gevolge is, mijns inziens, art. 5 Overgangsbep. in zoo ver gewijzigd, dat thans, zonder bedoeld verlof, tegen de in art. 1 van gezegd Koninklijk besluit genoemde personen geene notariële schuldbrieven of andere authentieke acten kunnen worden ten uitvoer gelegd, aan welke door de wet gelijke kracht als aan vonnissen wordt toegekend. De meening toch dat dit art. 5 geheel zou zijn vervallen (2), omdat het Regerings Reglement omtrent de daarin vervatte bepalingen het stilzwijgen bewaart, terwijl bij art. 81 alle tusschenkomst der Regering in zaken van justitie, bij dat Reglement niet toegestaan, is verboden, komt mij minder juist voor met het oog op den aanhef van evenvermeld koninklijk besluit, waarbij de artt. 4 en 131 en alle daarmede in verband staande artikelen van het Reglement op de regterlijke organisatie, zoomede alle andere omtrent dat onderwerp bestaande verordeningen *gewijzigd*, niet *ingetrokken* zijn. Hieruit immers volgt, dat art. 5 Overgangsbep., behoudens evengezegde wijziging, op wettige wijze in stand is gehouden, zijnde toch meergenoemd Koninklijk besluit in den vereischten vorm vastgesteld en afgekondigd door den bij art. 84 Reg. Regl. aangewezen wetgever, die ingevolge dat artikel tot de regeling van het daarbij bedoelde onderwerp in zijn ganschen omvang ongetwijfeld bevoegd was (3).

---

(1) Rapport van Mr. Wichers, dd. 6 Julij 1848 (Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 329).

(2) Die meening wordt voorgestaan door Mr. C. P. K. Winckel in zijn: *Essai sur les principes, régissant l'administration de la justice aux Indes orientales hollandaises* (p. 186) en door Mr. J. de Louter in zijne *Handleiding tot de kennis van het staats- en administratief recht van Nederlandsch-Indië* (3de uitgave, blz. 304).

(3) Of de wetgever bevoegd is tot de regeling van eenig onderwerp heeft de regter bovendien niet te onderzoeken. Luidens art. 31, al. 2

Intusschen is de vraag of gezegd art. 5 nog steeds van kracht is, voor de inlandsche regtspleging van ondergeschikt belang. Luidens art. 1 namelijk van Stbl. 1867, no. 10 mag, zonder daartoe verkregen verlof, geene regtsvordering worden ingesteld tegen inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten, zoolang zij niet als zoodanig afgetreden of uit hun ambt ontslagen zijn, terwijl art. 2 van dat Staatsblad voorschrijft dat genoemde vorsten en hoofden onderworpen zijn aan de regtsmagt der raden van justitie Te hunnen laste opgemaakte acten van hypotheek of notariële schuldbrieven zijn derhalve op eene lijn te stellen met vonnissen van den regter, die bevoegd is over hen regt te spreken, dus van den europeschen regter, en met de tenuitvoerlegging daarvan mag zoomin de president van den landraad, als de landraad zich inlaten. Art. 5 Overgangsbep. kan zoodoende bij de procedure voor den landraad geene toepassing vinden.

ZEVENDE AFDEELING.

Eenige bijzondere regtsplegingen.

§ 1.

Vergoeding wegens het niet-verrigten eener daad.

218. De oude regtsregel, dat niemand gedwongen kán

Reg. Regl. toch is de *eenige* voorwaarde van de verbindbaarheid der algemeene verordeningen, dat hare afkondiging in geldigen vorm geschied zij door plaatsing in het Staatsblad. Of aan die voorwaarde is voldaan, is dus de *eenige* vraag, welke ter beantwoording staat van den regter, die volgens art. 20 Alg. bepalingen van wetg. de innerlijke waarde of billijkheid der wet ook niet mag beoordeelen.

Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof van 16 Maart 1854, te vinden in Het Regt in N. I., dl. IX, blz. 225 en vgg. en het opstel van Mr. D(ER) K(INDEREN): *Hebben de verordeningen, welke de Gouverneur-generaal alleen mag vaststellen onder nadere bekrachtiging door de wet of onder nadere goedkeuring door den Koning, na hare afkondiging wettig verbindende kracht, wanneer daarbij niet is bekend gesteld, dat de vaststelling geschiedt onder die nadere bekrachtiging of goedkeuring?* in dl. XI, blz. 251 en vgg. van genoemd tijdschrift.

worden tot het verrigten eener daad, is ook opgenomen in het Inlandsch Reglement, en wel in art. 222, hetwelk aldus luidt:

»Wanneer iemand, die tot het verrigten eener daad is veroordeeld, dezelve niet binnen den daartoe door den regter bepaalden termijn verrigt, zal degene te wiens voordeele het vonnis is gewezen, den landraad, door tusschenkomst van den president, schriftelijk of ook mondeling kunnen verzoeken, dat het belang, hetwelk hij in de voldoening heeft, op eene geldsom gewaardeerd worde, welker bedrag hij bepaaldelijk zal hebben op te geven; waarvan aanteekening moet worden gehouden, indien het verzoek mondeling geschiedt.

»De president brengt de zaak in de vergadering van den landraad, die, na verhoor of behoorlijke oproeping van den schuldenaar, naar bevind van zaken de vordering afwijst, of de bevolen doch niet verrigte daad op het door den verzoeker verlangde, of op een minder bedrag waardeert, en in dat geval den schuldenaar tot de betaling van hetzelve veroordeelt."

219. Het voorschrift, vervat in het eerste lid van bovenstaand artikel, heeft in der tijd vrij wat pennen, meer welligt dan eenig ander onderwerp van inlandsch regt, in beweging gebragt (1). De vraag kwam namelijk ter sprake, of de ontruiming van een onroerend goed geacht moet worden onder de daden, bij gezegd voorschrift bedoeld, begrepen te zijn. Aanleiding tot die vraag gaf het volgende geval, hetwelk zich te Padang voordeed, waar

(1) Zie de opstellen van Mr. P. Mackaysr Post en van Mr. L. W. C. van den Berg: [illegible], in nos. 819, 825 en 824 Wkbl. van het Regt; het opstel van Mr. G. J. Kruseman; [illegible] op Java en [illegible], in dl. XXXII, blz. 374 en vgg. van Het Regt in N. I.; en het opstel van Mr. L. W. C. van den Berg: [illegible], in dl. XXXIII, blz. 127 en vgg. van genoemd tijdschrift. Vergl. ook blz. 67 en vgg. van het hiervoren aangehaalde preadvies van Mr. R. Z. Dassenpargh.

blijkens art. 175, al. 1 van het Reglement, afgekondigd in Stbl. 1874, no. 94*b*, dezelfde bepaling geldt, welke gevonden wordt in art. 222, al. 1 Inl. Regl.

In 1878 weigerde zekere Si Loeia een stuk sawah, hetwelk bij vonnis van den landraad aan hare tegenpartij Si Lebbo was toegewezen, te ontruimen. De assistent-resident voor de politie, wiens hulp daarop werd ingeroepen, ten einde genoemde vrouw met behulp van den sterken arm tot die ontruiming te noodzaken, achtte zich hiertoe onbevoegd, terwijl ook de gouverneur van Sumatra's Westkust meende zich van eene beslissing in die zaak te moeten onthouden. Desgelijks oordeelde de voorzitter van den landraad, aan wien vervolgens het verzoek was gedaan om de ontruiming op evengezegde wijze te doen plaats hebben. En eveneens waren de pogingen, welke ten slotte achtereenvolgens bij het Hoog-Geregtshof en den Gouverneur-Generaal werden aangewend om Si Lebbo in het bezit te stellen van hetgeen haar was toegewezen, vruchteloos.

Het meerendeel van hen, die destijds over bovenvermelde vraag hun gevoelen hebben uitgesproken, kwam tot de slotsom, dat de ontruiming van een onroerend goed tot de daden behoort, waarvan bij art. 222, al. 1 Inl. Regl. of bij art. 175, al. 1 Regl. Sumatra's Westk. de rede is, en dat die ontruiming zich dus moet oplossen in eene geldelijke schadevergoeding.

Met dat gevoelen kan ik mij echter niet vereenigen, dewijl de geschiedenis der in genoemde artikelen voorkomende bepaling, waaruit haar zin en beteekenis zich, mijns inziens, alleen behoorlijk laat verklaren, daarmede in strijd is.

Geheel in overeenstemming met de beginselen van het oud-hollandsch regt (1) hield namelijk art. 265 van het Provisionele Reglement op de Manier van procederen in

---

(1) Zie Mr. Joannes van der Linden: *Verhandeling over de judiciëele practijcq*, dl. II, blz. 156 en vgg.

civile zaken (Stbl. 1819, no. 20) onder anderen het voorschrift in dat hij, die hetzij uit eigen hoofde, hetzij in eenige qualiteit gecondemneerd was »om rekening, bewijs en afgifte te doen, of eenige andere daad te verrigten," hiertoe gedwongen kon worden bij wege van gijzeling, een dwangmiddel, hetwelk in enkele gevallen van dien aard ook thans nog is toegelaten, zooals bij voorbeeld in het bij art. 152 Inl. Regl. vermelde geval, dat een getuige onwillig is den eed, of getuigenis der waarheid af te leggen. Verder was bepaald, dat wanneer de veroordeelde veertien dagen in civiele gijzeling had gezeten, hij in wiens voordeel het vonnis gewezen was, zou worden toegelaten om bij request te verzoeken, dat zijn belang bij de voldoening aan het vonnis op eene geldsom werd gewaardeerd. Die som door den regter vastgesteld zijnde, had de executie vervolgens op de gewone wijze plaats.

Aanvankelijk golden de voorschriften van voormeld Reglement, geene uitgezonderd, enkel en alleen voor de europesche regtbanken. Bij Stbl. 1824, no. 21 werd echter bepaald, dat de executie van landraadvonnissen in civiele zaken voor den vervolge zou plaats hebben op de wijze, voorgeschreven bij gezegd Reglement, met dien verstande evenwel, dat de vonnissen van den landraad, »houdende condemnatie tot het presteren van eenig feit", met voorbijgang van hetgeen dat Reglement ten aanzien der gijzeling bepaalde, op de goederen des veroordeelden en, deze niet voldoende zijnde, bij lijfsdwang zouden worden tenuitvoergelegd, nadat het belang, hetwelk hij, in wiens voordeel het vonnis was gewezen, bij de voldoening daarvan had, gewaardeerd zou zijn op eene zekere geldsom.

Aan Stbl. 1824, no. 21 nu is art. 222 Inl. Regl. blijkbaar ontleend en zoo valt, dunkt mij, niet te betwijfelen, dat de bij dit artikel bedoelde daden geene andere kunnen zijn dan die, waarvan sprake is bij genoemd Staatsblad. Onder die daden zijn derhalve uitsluitend te verstaan de zoodanige tot wier verrigting niemand *feitelijk* kan worden gedwongen, gelijk het doen van rekening en verantwoor-

ding en dergelijke meer. Hieruit volgt dat de ontruiming van een onroerend goed, moge zij in zekeren zin ook als te beschouwen zijn als eene daad, niet gezegd kan worden zulks te wezen in den zin van gemeld artikel. Immers tot zoodanige ontruiming, welke de regter niet kan bevelen dan na vooraf verklaard of althans aangenomen te hebben, dat de eischer eigenaar is van op het onroerend goed, welks ontruiming verlangd wordt, is het allezins mogelijk den veroordeelde feitelijk te noodzaken. Bij art. 225 en vgg. van het zoo even aangehaalde Provisionele Reglement (Stbl. 1819, no. 20) was dan ook voor dergelijke gevallen eene bijzondere wijze van executie voorgeschreven. Volgens die artikelen namelijk werden alle vonnissen in reëele actiën, waaronder de zoodanige werden verstaan, waarbij den aanlegger eenig onroerend of roerend goed was toegewezen, door den deurwaarder reëelijk en bij feiten geëxecuteerd, dat wil zeggen, de winnende partij werd met der daad gesteld in het bezit van hetgeen haar toegewezen was (1). Dat deze voorschriften in gezegd Reglement niet opgenomen zouden zijn, indien de ontruiming begrepen ware onder de daden, vermeld in art. 265 van dat Reglement, behoeft geen betoog.

Op vorenstaande gronden moet, mijns inziens, worden aangenomen, dat art. 222 Inl. Regl. niet van toepassing is op vonnissen, waarbij eenig onroerend goed aan den aanlegger is toegewezen, met last tot ontruiming daarvan door den gedaagde.

Hoe de executie van dergelijke vonnissen moet geschieden, zegt het Inlandsch Reglement niet. Op de wijze, voorgeschreven bij art. 200 en vgg. van dat Reglement, kan zij niet plaats hebben. Uit die artikelen toch, en bepaaldelijk uit art. 207, blijkt ten duidelijkste, dat daarbij uitsluitend sprake is van veroordeelingen tot betaling eener geldsom. Bovendien ligt het in den aard der zaak, dat het hem, die eene actie instelt tot toewijzing van eenig

(1) Vergl. dl. II, blz. 81 en vgg. van het in de vorige noot genoemde werk van Mr. van der Linden.

onroerend of roerend goed, bepaaldelijk om dat goed zelf te doen is en niet om eene schadevergoeding in geld. Zoodoende schiet er wel niets anders over, dan de vonnissen, waarbij een zoodanige eisch is toegewezen, in geval van onwil van den veroordeelde om daaraan te voldoen, met behulp van den sterken arm te doen executeren. In strijd met art. 432, al. 1 Inl. Regl. is die wijze van executie zeker niet, dewijl zij wel niet kan worden aangemerkt als een vorm van regtspleging. Ik meen alzoo, dat aan hem, die belast is met de executie van een vonnis, waarbij eenig onroerend of roerend goed aan den aanlegger is toegewezen, de bevoegdheid niet kan worden ontzegd om, indien de veroordeelde onwillig is aan dat vonnis te voldoen, de hulp van den sterken arm in te roepen, en dat die hulp hem niet mag worden geweigerd of onthouden. Die zienswijze wordt ook voorgestaan door Mr. der Kinderen, zooals onder anderen blijkt uit § XXXV zijner circulaire van den 7den Mei 1880, no. 408 (1), waar hij, onder opmerking dat zoomin in het Inlandsch Reglement, als in de Reglementen voor de Buitenbezittingen voorschriften worden gevonden voor het geval, dat iemand krachtens regterlijk vonnis in het bezit of den eigendom moet worden gesteld van een onroerend goed, hetwelk de onregtmatige bezitter of gebruiker weigert te verlaten, het volgende schrijft: »In zoodanig geval zal alleen de sterke arm bij magte zijn de regtsstoornis te doen ophouden, om het in naam des Konings gewezen vonnis volkomen effect te doen hebben, en de uitvoerende magt is bevoegd, ja verpligt hare gewenschte hulp te verleenen" (2).

Intusschen is het, naar mijne meening, eene leemte in

---

(1) Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz. 311 en vgg.

(2) In 1877 of 1878 verbood echter de toenmalige procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof aan den assistent-resident voor de politie te Soerabaija om aan hem, wien een eisch tot ontruiming van eenig onroerend goed bij landraadvonnis was toegewezen, de hulp der politie te verleenen, ten einde zich in het bezit te stellen van dat goed, althans wanneer zulks niet uitdrukkelijk bij het vonnis was bevolen.

de wet, dat zij die zoo eenvoudige en doeltreffende wijze van executie geheel met stilzwijgen voorbijgaat (1).

220. Onder de bij art. 222 Inl. Regl. bedoelde daden zijn, naar mijne meening, gelijk ik reeds opmerkte, uitsluitend de zoodanige te verstaan tot wier verrigting niemand feitelijk kan worden gedwongen. Tegen hem, die tot het verrigten eener dergelijke daad is veroordeeld, en deze niet binnen den daartoe bepaalden termijn heeft verrigt, kan door dengene, te wiens voordeele het vonnis gewezen is, eene nieuwe actie worden ingesteld, strekkende tot veroordeeling van den gedaagde om hem eene bepaalde geldsom te betalen. Eene voorwaardelijke veroordeeling tot betaling van die som mag bij eerstbedoeld vonnis, voor het geval dat daaraan geen gevolg gegeven mogt worden, niet worden uitgesproken (2); dat vonnis toch moet enkel eene veroordeeling inhouden tot het verrigten der gevorderde daad. Wel echter behoort daarbij door den regter, onverschillig of zulks al dan niet is geeischt, de termijn te worden bepaald, binnen welken die daad verrigt moet worden.

Is dit laatste verzuimd, dan zou de president van den landraad, des noods, overeenkomstig art. 200 Inl. Regl., alsnog den termijn kunnen bepalen, binnen welken voldaan moet worden aan den inhoud van het vonnis. Overigens is ten aanzien van zoodanig vonnis de bij dat artikel voorgeschreven aanmaning volstrekt geen vereischte, dewijl die aanmaning het begin is der gewone tenuitvoerlegging van een vonnis op de goederen van den veroordeelde, en deze wijze van executie, in geval van veroordeeling tot het verrigten eener daad, niet kan plaats hebben vóór het belang van hem, te wiens voordeele het vonnis is gewezen, door den landraad, op eene geldsom is gewaardeerd (3). Is

---

(1) Zoo ook oordeelde de nederlandsch-indische Juristen-Vereeniging in hare eerste algemeene vergadering met 12 tegen 5 stemmen.

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 25 Februarij 1880 (Wkbl. van het Regt, no. 873).

(3) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 November 1856 (Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 419 en vgg.).

echter, niettegenstaande bedoeld vonnis eene behoorlijke termijnsbepaling inhoudt, door den president van den landraad, ingevolge art. 200 Inl. Regl., nogmaals een termijn bepaald, dan zou die nadere termijn beschouwd kunnen worden als een door de tegenpartij verleend uitstel, binnen hetwelk de veroordeelde alsnog aan den inhoud van het vonnis kan voldoen (1).

Op de vordering van hem, die eischt, dat het belang, hetwelk hij heeft bij de voldoening aan een vonnis, waarbij zijne tegenpartij tot het verrigten eener daad is veroordeeld, op eene geldsom zal worden gewaardeerd, moet de landraad, luidens art. 222, al. 2 Inl. Regl., »na verhoor of behoorlijke oproeping van den schuldenaar" eene beslissing nemen. Uit deze bepaling, welke ongeveer overeenstemt met die, vervat in art. 204, al. 2 van gezegd Reglement, volgt evenwel, mijns inziens, niet dat partijen hare beweringen niet door getuigen of andere bewijsmiddelen zouden mogen staven. In allen gevalle moet de eischer, door wien bepaaldelijk het bedrag der geldsom moet zijn opgegeven, waarop hij vordert dat zijn belang zal worden gewaardeerd, aantoonen dat zijne tegenpartij de daad, waartoe zij veroordeeld is geworden, niet heeft verrigt.

Bij de vaststelling van evengezegd bedrag is de landraad niet gebonden aan bepalingen, zoo als die vervat in art. 1246 en vgg. Burg. Wetb.; hij beslist »naar bevind van zaken" (2). Slechts mag hij, met het oog op art. 182, al. 3 Inl. Regl., niet meer toewijzen, dan geeischt is.

Niet elke eisch tot schadevergoeding behoort echter te worden voorafgegaan door eene veroordeeling van de tegenpartij tot het verrigten eener daad. Zoodanige veroordeeling komt bij voorbeeld niet te pas, wanneer van hem, die eene ter bruikleening ontvangen zaak weerloos heeft

---

(1) Vergl. de vonnissen van den raad van justitie te Batavia, dd. 26 Januarij 1855, en dd. 9 Maart 1855, te vinden in Het Regt in N. I., dl. X, blz. 826 en vgg., en blz. 941 en vgg.

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 November 1856 (Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 419 en vgg.).

gemaakt, eene zekere som als schadevergoeding gevorderd wordt (1). In dergelijke gevallen toch is er geene sprake van eene daad in den zin van art. 222 Inl. Regl., en is dit artikel dus niet toepasselijk.

221. De vonnissen bij het tweede lid van dat artikel bedoeld, worden, ingevolge art. 224, al. 2 Inl. Regl., »op de gewone wijze", dat wil zeggen, overeenkomstig het bepaalde bij art. 200 en vgg. van dat Reglement, ten uitvoer gelegd. Blijkens het eerste lid van evengezegd art. 224 gelden ten aanzien van bedoelde vonnissen de algemeene regelen betreffende het hooger beroep en het beroep in cassatie.

§ 2.

Conservatoir arrest.

222. Omtrent de gevallen, waarin conservatoir beslag kan worden gelegd, en de wijze, waarop zulks behoort te geschieden, schrijft art. 223, al. 1 Inl. Regl. het volgende voor: »Wanneer er gegrond vermoeden bestaat, dat een schuldenaar, tegen wien nog geen vonnis, of een vonnis hetwelk nog niet ten uitvoer kan worden gelegd, is bekomen, zijne goederen zoekt te verduisteren of te vervoeren, ten einde die aan zijne schuldeischers te onttrekken, kan de president van den landraad, op het daartoe strekkend verzoekschrift van den belanghebbende, bevel geven, dat op zoodanige goederen beslag worde gelegd ter bewaring van het regt van den verzoeker, aan wien tevens zal worden aangezegd, dat hij ter eerstkomende zitting van den landraad zal hebben te verschijnen, ten einde zijnen eisch te doen, en dien te staven."

Ingevolge deze bepaling kan, wanneer er gegrond vermoeden bestaat, dat een schuldenaar ter bedriegelijke verkorting van de regten zijner schuldeischers zijne goederen zoekt te verduisteren of te vervoeren, door den landraadvoorzitter last worden gegeven tot het leggen van conser-

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 16 Augustus 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLI, blz. 277 en vgg.).

vatoir arrest. Blijkbaar dus wordt niet meer dan één gegrond vermoeden vereischt, zoodat de president van den landraad zonder twijfel allezins geregtigd is bevel te geven tot het leggen van conservatoir beslag, indien slechts één enkel feit wordt aangevoerd, hetwelk tot de gevolgtrekking leidt, dat de schuldenaar zijne goederen »zoekt", dat is, *tracht* te onttrekken aan zijne schuldeischers. Dat aangaande het bestaan van zoodanig feit eenig onderzoek moet worden gedaan, is niet voorgeschreven. De president kan dus dat feit als waar aannemen, wanneer het hem voorkomt in zich zelf aannemelijk te zijn; het eenige wat de wet hem verbiedt is op de bloote, door geen enkel feit gestaafde verzekering, dat iemand zijne goederen tracht te verduisteren, deze in beslag te doen nemen. Dien ten gevolge is het veelal zeker vrij gemakkelijk een bevel te verkrijgen tot het leggen van conservatoir arrest. En zoo kan van dit middel ligtelijk misbruik worden gemaakt, gelijk dan ook somwijlen inderdaad geschiedt, door schuldeischers, die, niettegenstaande hun schuldenaar er zelfs niet aan denkt zijne goederen te verduisteren, dat middel te baat nemen met geen ander doel dan om hunne vordering spoedig door den landraad te doen beregten. Dit bezwaar is evenwel, naar het mij voorkomt, niet van overwegend belang.

Volgens het ontwerp van Mr. Wichers kon alleen beslag worden gelegd op de goederen van den schuldenaar, tegen wien nog geen vonnis was verkregen. Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies dd. 21 Februarij 1848, dat het niet wenschelijk was dengene, die reeds een vonnis ten zijnen voordeele had verkregen, van eene slechtere conditie te doen zijn dan hem, die zoodanig vonnis nog niet had, en zoo werden op voorstel van dat collegie de woorden: »of een vonnis, hetwelk nog niet ten uitvoer kan worden gelegd" in het voorschrift van art. 223, al. 1 Inl. Regl. opgenomen.

Daarentegen blijkt uit de officiële bescheiden niet, of met het in die wettelijke bepaling gebezigde woord *goederen*,

enkel roerende of ook onroerende goederen bedoeld zijn. Oppervlakkig beschouwd zou men kunnen meenen, dat met dat woord beide soorten van goederen zijn aangeduid (1); die meening echter komt mij minder juist voor. Onmiddellijk toch op het woord: *goederen*, volgen de woorden: *zoekt te verduisteren of te vervoeren*, welke, mijns inziens, duidelijk aantoonen, dat hier onder *goederen*, uitsluitend *roerende goederen* te verstaan zijn; immers onroerend goed kan men moeijelijk *verduisteren*, dat is: *wegmaken*, *onzigtbaar maken*, dan wel *vervoeren*. Maar bovendien zou het conservatoir beslag op onroerend goed al een zeer ondeugdelijk middel zijn ter bewaring van het regt des schuldeischers; want dat beslag zou op geene andere wijze kunnen en mogen worden gelegd, dan op de wijze bij het Inlandsch Reglement ten aanzien van het executoriaal beslag op onroerend goed voorgeschreven, en zoo zoude de schuldenaar de vrije beschikking over het beslagen onroerend goed in geenen deele verliezen, wordende de vervreemding daarvan hem door dat beslag volstrekt niet belet. Daarbij komt, dat ook het Reglement op de burgerlijke regtsvordering en het nederlandsch Wetboek van burgerlijke regtsvordering geen conservatoir beslag op onroerend goed kennen (2).

Op grond van een en ander moet, naar mijne meening, worden aangenomen, dat volgens het Inlandsch Reglement slechts conservatoir beslag op de roerende, en niet ook op de onroerende goederen van den schuldenaar is toegelaten.

---

(1) Die meening werd voorgestaan door Mr. J. H. Abendanon in zijn hiervoren aangehaald opstel.— Zie Het Regt in N. I., dl. XXXII, blz. 69.

(2) In het ned. Wetboek op de burgerlijke regtsvordering van 1830 kwam onder de middelen tot bewaring van het regt der schuldeischers, het verzet voor tegen den verkoop der onroerende goederen van den veroordeelden schuldenaar en niet het beslag op die goederen; dat middel echter werd bij de herziening van gezegd Wetboek als noch billijk, noch noodzakelijk achterwege gelaten. Zie J. van den Honert: *Handboek voor de burgerlijke regtsvordering*, blz. 683 en vgg. — Vergl. het opstel voorkomende in dl. XVII, blz. 289 en vgg. der *Opmerkingen en mededeelingen* van Mr. A. Oudeman en Mr. G. Diephuis.

Dat beslag mag echter niet worden toegestaan voor *alle* roerende goederen van den schuldenaar, zonder onderscheid, doch enkel voor die, *welke hij zoekt te verduisteren of te vervoeren*. Dit volgt uit het in art. 223, al. 1 Inl. Regl. gebezigde woord »zoodanige", hetwelk blijkbaar uitsluitend betrekking heeft op evenbedoelde goederen.

Overigens lijdt het wel geen twijfel, dat op de ligchaamlijke roerende goederen van den schuldenaar onder handen van derden evenzeer conservatoir, als executoriaal beslag kan worden gelegd. De wet toch verbiedt zulks niet.

In afwijking van den gewonen regel, volgens welken ieder, die aan den president van den landraad iets heeft te verzoeken, dit desverkiezende mondeling kan doen, moet door hem, die de goederen van zijn schuldenaar in conservatoir beslag wenscht te doen nemen, een *verzoekschrift* aan dien ambtenaar worden ingediend. Omtrent de reden dezer afwijking van den gewonen regel wordt in de officiële bescheiden betreffende het Inlandsch Reglement met geen enkel woord gesproken en zoo komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat hier eenvoudig te denken valt aan een onwillekeurig verzuim van den wetgever.

Ook daaraan is het welligt te wijten dat, terwijl, blijkens de artt. 201, 203 en 206 Inl. Regl., in de daar vermelde gevallen een schriftelijke last van den landraadvoorzitter wordt vereischt, in de wettelijke bepaling betreffende het leggen van conservatoir arrest, slechts van een *bevel* wordt gesproken, en dat omtrent de wijze, waarop het bij dit bevel bevolen beslag moet worden gelegd, niets is bepaald.

Intusschen bestaat er wel geene reden tot twijfel, dat evengezegd bevel schriftelijk behoort te worden gegeven, en dat bij het leggen van conservatoir arrest de voorschriften, vervat in art. 201 Inl. Regl., in acht genomen moeten worden.

223. De vraag of de president van den landraad ook dan, wanneer de zaak niet tot de competentie van het door hem voorgezeten collegie, maar tot die van het regentschaps- of distriktsgeregt behoort, bevoegd is om conservatoir be-

slag te doen leggen, kan wel niet anders dan ontkennend worden beantwoord, dewijl, blijkens de bewoordingen van art. 223, al. 1 Inl. Regl., alleen ten behoeve van hem, wiens vordering ter beregting van den landraad staat, conservatoir beslag is toegelaten. Volgens die wettelijke bepaling toch moet, indien »op het daartoe strekkend verzoekschrift van den belanghebbende", bevel is gegeven tot het leggen van conservatoir arrest, aan den verzoeker *tevens* worden aangezegd, »dat hij ter eerstkomende zitting van den landraad zal hebben te verschijnen, ten einde zijnen eisch te doen, en dien te staven."

Uit deze laatste woorden wordt veelal de gevolgtrekking gemaakt, dat bij het verzoekschrift ter verkrijging van een bevel tot het leggen van conservatoir beslag, door den verzoeker nog volstrekt geene melding behoeft te worden gemaakt van de door hem in te stellen vordering. Die gevolgtrekking komt mij echter minder juist voor. Wel is waar is het onnoodig, dat de eisch bij dat verzoekschrift reeds behoorlijk geformuleerd zij, maar dit neemt niet weg, dat de verzoeker moet aantoonen *belanghebbende* te zijn, wat hij moeijelijk op eene andere wijze kan doen dan door de gronden op te geven, waarop zijne vordering berust. Eerst ter teregtzitting evenwel is hij verpligt zijnen eisch te doen, dat wil zeggen, te vorderen dat hem datgene, wat hij te vorderen heeft, worde toegewezen, zoomede dat het gelegde beslag van waarde worde verklaard.

De vraag of een eisch tot schadevergoeding tegen een Europeaan, ingesteld door een aan de regtsmagt van den landraad onderworpen persoon ter zake van een op diens goederen onregtmatig gelegd conservatoir beslag, als zijnde te dien aanzien de aan het slot van art. 223, al. 1 Inl. Regl. vermelde formaliteiten niet in acht genomen, ter beslissing staat van den inlandschen, dan wel van den europeschen regter, werd in der tijd door het Hoog-Geregtshof (1), mijns inziens teregt, in laatstgezegden zin uitgewezen. Zoodanige

(1) Bij arrest, dd. 21 April 1853 (Het Regt in N. I., dl. VIII, blz. 332 en vgg.).

vordering tot schadevergoeding toch is een op zich zelven staande eisch en behoort alzoo, wanneer zij tegen een Europeaan wordt ingesteld, gebragt te worden voor den europeschen regter.

224. Blijkens art. 223, al. 2 Inl. Regl. moet de schuldenaar op last van den president tegen dezelfde teregtzitting worden opgeroepen, waarop de verschijning zijner tegenpartij is bevolen.

Hoewel zulks niet is voorgeschreven, is het wenschelijk dat hem dan tevens de inhoud worde medegedeeld van het verzoekschrift, naar aanleiding waarvan zijne goederen in conservatoir beslag zijn genomen. Zoodoende toch zal hij in den regel genoegzaam bekend raken met de gronden, waarop de tegen hem in te stellen vordering berust om zijne verdediging te kunnen voorbereiden, met dit gevolg dat hij zijne getuigen of andere bewijsmiddelen terstond ter teregtzitting zal kunnen voorbrengen.

Mogt hij geheel onvoorbereid ter teregtzitting verschijnen, dan moet de behandeling der zaak, op zijn verzoek, tot een naderen regtdag worden uitgesteld.

225. Omtrent de wijze, waarop verder geprocedeerd moet worden in geval van conservatoir arrest, is bij het derde en vierde lid van art. 223 Inl. Regl. het volgende bepaald:

»Ten dage dienende wordt het geding op de gewone wijze gevoerd. Bij toewijzing van den eisch wordt het beslag van waarde verklaard; bij afwijzing van denzelven wordt de opheffing van het beslag bevolen.

»Die opheffing kan in allen gevalle gevorderd worden tegen het stellen van borgtogt of andere voldoende zekerheid."

Taalkundig heeft dit laatste voorschrift, blijkens zijn aanhef in verband tot hetgeen voorafgaat, betrekking op de opheffing van het beslag, welke de landraad bij afwijzing van den eisch moet bevelen. Nogthans spreekt het wel van zelf, dat eene overigens voor toewijzing vatbare vordering niet mag worden afgewezen, indien de beslagene slechts voldoende zekerheid gelieft te stellen. Dat alsdan

de vordering toegewezen, doch tevens de opheffing van het beslag bevolen moet worden, is dàn ook ongetwijfeld de strekking van bedoeld voorschrift. Dit blijkt vooral duidelijk uit de daarin voorkomende woorden: »in allen gevalle", die in verband met het voorafgaande wel niets anders kunnen beteekenen, dan dat *altijd*, dus ook in het geval dat de eisch wordt toegewezen, de opheffing van het beslag kan worden bevolen, bijaldien zulks tegen het stellen van voldoende zekerheid gevorderd wordt. Deze zekerheid moet echter niet slechts aangeboden, maar inderdaad *gesteld* worden, en bovendien *voldoende* zijn, dat wil zeggen, de regter moet haar genoegzaam achten.

Uit het vorenstaande volgt, dat de beslagene niet op de wijze toegelaten bij de europesche regtspleging, den eisch tot van waarde verklaring van het beslag kan voorkomen door vóór de behandeling der zaak voldoende zekerheid te stellen en op dien grond te vorderen, dat de president van den landraad de opheffing van het gelegde beslag zal bevelen. Ook dan toch, wanneer de beslagene zekerheid stelt, is het uitsluitend de landraad, welke bevoegd is den last tot opheffing van het beslag te geven, terwijl die regtbank zulks slechts doen mag bij de behandeling der zaak ten principale. Met opzigt tot gezegde opheffing, welke bij de wet evenmin geregeld is als de opheffing van het executoriaal beslag, geldt hetgeen hiervoren omtrent laatstbedoelde opheffing gezegd is.

226. Ten aanzien der door den landraad in zaken van conservatoir arrest gewezen vonnissen, gelden, blijkens art. 224, al. 1 Inl. Regl., de algemeene regelen omtrent het hooger beroep en het beroep in cassatie, terwijl die vonnissen, ingevolge het tweede lid van gezegd artikel, op de gewone wijze moeten worden ten uitvoer gelegd.

Van deze wijze van tenuitvoerlegging kan natuurlijk geene sprake zijn, wanneer, met afwijzing van den ingestelden eisch, de opheffing van het gelegde beslag is bevolen. Slechts die vonnissen, waarbij de vordering toegewezen en het gelegde beslag van waarde verklaard is, kunnen en moeten

alzoo op de gewone wijze, dat wil zeggen, overeenkomstig het bepaalde bij art. 200 en vgg. Inl. Regl. worden ten uitvoer gelegd. De president van den landraad behoort dus in de eerste plaats den veroordeelde, die onwillig of nalatig is om aan den inhoud van zoodanig vonnis te voldoen, aan te manen om daaraan binnen acht dagen, of binnen een korteren termijn, gevolg te geven. Wanneer nu echter, na verloop van den gestelden termijn, niet aan het vonnis is voldaan, doet zich de vraag voor of onmiddellijk kan worden overgegaan tot den verkoop der goederen, waarop conservatoir beslag is gelegd, dan wel of die goederen vooraf in executoriaal beslag genomen moeten worden.

Voor de beantwoording van die vraag in eerstgezegden zin kan worden aangevoerd, dat het conservatoir arrest reeds eene soort van executie is, en dat het in strijd zoude zijn met den ouden regtsregel: »saisie sur saisie ne vaut" (1), om dezelfde goederen tweemalen in beslag te nemen, terwijl zulks in het belang van partijen, met het oog op de kosten, ook niet wenschelijk is.

Nogthans moeten deze gronden, hoe gewigtig ook, naar het mij voorkomt, wijken voor de duidelijke bewoordingen van art. 224, al. 2 Inl. Regl.: »De vonnissen in die artikelen vermeld, worden op de gewone wijze ten uitvoer gelegd." Volgens dit gebiedende voorschrift toch moeten de vonnissen, waarbij een conservatoir beslag van waarde is verklaard, op *de gewone wijze* geëxecuteerd worden, en mag dus, dunkt mij, bij de tenuitvoerlegging daarvan het executoriaal beslag niet achterwege worden gelaten, te minder daar art. 432, al. 1 Inl. Regl. ook het inachtnemen van *andere* vormen dan bij dat Reglement zijn omschreven, uitdrukkelijk verbiedt. Daarenboven kan voor die meening nog het volgende worden aangevoerd.

In het Inlandsch Reglement wordt evenmin als in het Reglement op de burgerlijke regtsvordering voor de raden

---

(1) Vergl. art. 463 Regl. Burg. Regtsv.

van justitie melding gemaakt van verzet door derden tegen een conservatoir beslag en dus is zoodanig verzet bij de inlandsche regtspleging niet toegelaten, althans niet op de wijze bedoeld bij art. 205, al. 1 Inl. Regl. De toepassing toch der vormen van regtspleging, waarvan bij die wettelijke bepaling sprake is, zoude in strijd zijn met art. 432, al. 1 van genoemd Reglement. Dit neemt wel is waar niet weg, dat de derde, wiens goed in conservatoir beslag is genomen, bij introductief request eene regtsvordering kan aanvangen, ten einde zich langs den gewonen weg van regten weder in het bezit te doen stellen van zijn goed, doch het is duidelijk dat langs dezen weg die derde in den regel zijn doel niet zal kunnen bereiken, daar er alle kans bestaat dat geruimen tijd voor zijn proces nog geeindigd is, het beslagen goed reeds zal zijn verkocht. Die kans wordt zelfs bijna zekerheid, wanneer de tegenpartij van dien derde het tegen haar begonnen proces gedurende eenigen tijd weet te rekken. Deze bezwaren nu kunnen zich niet voordoen, indien het in beslag genomen goed vóór den verkoop in executoriaal beslag wordt genomen, omdat de derde, die eigenaar beweert te zijn van het beslagene, alsdan zijne regten daarop kan doen gelden overeenkomstig het bepaalde bij art. 205, al. 1 Inl. Regl.

Op grond van het vorenstaande meen ik, dat de president gehouden is, zoo na verloop van den bij art. 200 Inl. Regl. bedoelden termijn, aan het vonnis niet is voldaan, een schriftelijken last te geven tot het leggen van executoriaal beslag op de reeds in conservatoir beslag genomen goederen van den veroordeelde.

§ 3.

Curatele.

227. Wanneer een meerderjarige, wegens gebrek aan verstandelijke vermogens, buiten staat is om voor zich zelven te zorgen, en zijne goederen te bestieren, is ingevolge art. 225 Inl. Regl. ieder naastbestaande en bij gebreke

van dezen, de hoofddjaksa, of in de residentieafdeelingen, de djaksa bevoegd om te verzoeken, dat een curator worde benoemd ter verzorging van zoodanigen persoon en ter bestiering zijner goederen.

Alleen meerderjarigen kunnen alzoo onder curatele worden gesteld; minderjarigen staan onder de vaderlijke magt, of onder voogdij. De vraag wanneer de meerderjarigheid begint, wordt, voor zooveel de belijders van den Islam betreft, gewoonlijk beoordeeld naar het mohamedaansche regt, volgens hetwelk jongens meerderjarig (bâligh) worden, zoodra de teekenen van manbaarheid zich beginnen te vertoonen, en meisjes, wanneer hare menstrua eenen aanvang nemen, wordende echter hierop in geen geval acht geslagen vóór een jongen zijn twaalfde en een meisje haar negende jaar heeft bereikt, terwijl bij gebreke van teekenen van manbaarheid of menstruatie, zoowel jongens als meisjes op hun vijftiende jaar meerderjarig zijn (1).

De eenige grond, waarop krachtens voormeld artikel de onder curatele stelling kan worden gevraagd, is gebrek aan verstandelijke vermogens. Wegens verkwisting kan zij alzoo niet worden verleend. Nogthans kan hij, die veroordeeld is tot de straf van dwangarbeid in den ketting, welke hem van regtswege gedurende zijnen straftijd het beheer zijner goederen verliezen doet, aan de regtbank, binnen welker regtsgebied hij het laatst heeft gewoond, ingevolge art. 17, al. 2 Strafwetb. Inl., verzoeken dat een curator worde benoemd, ten einde zijne goederen als die van eenen onder curatele gestelde te beheeren; die curator heeft echter met de verzorging van den persoon des ver-

---

(1) Zie Mr. L. W. C. van der Berg: *De beginselen van het mohammedaansche recht*, blz. 134.

Door den raad van justitie te Samarang werd bij beschikking, dd. 19 Februarij 1868 (Wkbl. van het Regt, no. 258) beslist, dat degene, die volgens het mohamedaansche regt meerderjarig is, niet tot den staat van minderjarigheid terugkeert, wanneer hij, alvorens den leeftijd van 23 jaren te hebben bereikt, zich aan de europesche wetgeving aangaande het burgerlijk- en handelsregt onderwerpt.

oordeelden in den regel geene bemoeijenis (1). Evengezegde benoeming kan ook plaats hebben op verzoek van andere belanghebbenden dan de veroordeelde, dan wel op vordering van den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij bedoelde regtbank. Verder is zij niet gebiedend voorgeschreven, doch slechts voor het geval dat »daartoe grond bestaat." Bezit de veroordeelde geene of geene noemenswaardige goederen, dan is de benoeming van eenen curator onnoodig (2).

Terwijl volgens art. 17, al. 2 Strafwetb. Inl. hij, die onder curatele moet worden gesteld in de eerste plaats bevoegd is het verzoek tot onder curatele stelling te doen, wordt die persoon in art. 225 Inl. Regl. niet genoemd onder degenen, die gezegde bevoegdheid bezitten. Trouwens in den regel zal hij, die aan gebrek aan verstandelijke vermogens lijdt, zoodanig verzoek wel niet kunnen doen. Nogthans kan er wel geen bezwaar tegen bestaan, dat, indien hij daartoe in staat mogt wezen, dat verzoek door hem zelven gedaan worde.

Blijkens de slotwoorden van laatstgezegd artikel is de curator belast met de verzorging van den persoon en de bestiering der goederen van den onder curatele gestelde. Deze is dien ten gevolge onbekwaam om eenige burgerlijke handeling te verrigten, en kan alzoo ook niet in regten optreden of aangesproken worden. Om die reden is dan ook bij art. 402 Inl. Regl. voorgeschreven, dat wanneer een persoon na het plegen eener daad, welke tot strafvordering aanleiding kan geven, krankzinnig is geworden, de bij art. 400 van gezegd Reglement vermelde vordering tot betaling van boete en verbeurte van bepaalde voorwerpen, indien bedoelde persoon onder curatele staat, tegen diens curator moet worden ingesteld.

228. Het verzoek of de vordering dat een curator zal worden benoemd moet, blijkens art. 226 Inl. Regl., wor-

(1) Zie echter art. 4 Overgangsbep. Strafwetb. Inl.

(2) Memorie van toelichting op het Wetb. van Strafregt voor Europeanen, blz. 136.

den ingediend aan den president van den landraad, die den verzoeker en de door dezen opgegeven getuigen, benevens den persoon, dien men onder curatele verlangt gesteld te zien, moet doen oproepen, om op eenen bepaaldelijk op te geven regtdag voor den landraad te verschijnen.

Dat bedoeld verzoek schriftelijk zou moeten worden ingediend, is niet uitdrukkelijk voorgeschreven, en zoo kan veilig worden aangenomen, dat het, even als elk ander aan den president van den landraad gerigt verzoek, ook mondeling kan worden gedaan. Het moet echter worden ingediend aan den president van den landraad binnen wiens ressort de persoon, voor wien een curator verlangd wordt, woont of, voor zooveel eenen tot dwangarbeid in den ketting veroordeelde betreft, het laatst gewoond heeft. Bovendien is het een vereischte dat die persoon aan de regtsmagt van genoemd regterlijk collegie onderworpen zij. Met de curatele van Vreemde-Oosterlingen, op wie, krachtens art. 1 van Stbl. 1855, no. 79, de artt. 433 en vgg. Burg. Wetb. toepasselijk zijn, heeft, ingevolge art. 8 van gezegd Staatsblad, de landraad zich alzoo niet in te laten.

229. Ten dage door den president bepaald, moeten, ingevolge art. 227 Inl. Regl., de opgeroepen personen, en wel de getuigen na eedsaflegging, .worden gehoord door den landraad, die vervolgens, indien het verzoek wordt toegestaan, tevens dengene tot curator benoemt, die verondersteld kan worden het best voor den onder curatele gestelde en diens goederen of, voor zooveel eenen tot dwangarbeid in den ketting veroordeelde betreft, voor de goederen van dezen te zullen zorgen.

Alvorens in die zaken uitspraak te doen moet het gevoelen van den hoofddjaksa of djaksa en dat van den panghoeloe of anderen ter teregtzitting aanwezigen adviseur worden ingewonnen, gelijk uitdrukkelijk bepaald was bij art. 204 van het ontwerp van Mr. Wichers, die echter, bij nader inzien, tot de overtuiging kwam, dat bepalingen omtrent de beraadslaging van den landraad als betreffende algemeene regelen van regtspleging, niet in gezegd artikel te huis

behoorden. Overeenkomstig het voorstel, door hem gedaan bij zijne aan den Gouverneur-Generaal gerigte missive van den 4den April 1848, werd vervolgens evenbedoelde bepaling achterwege gelaten, even als art. 205 van het ontwerp, luidende: »De landraad kan de beslissing der zaak tot eenen naderen regtdag uitstellen, indien dezelve het noodig acht dat nog andere getuigen gehoord of meerdere bewijzen worden ingewonnen."

230. Bij art. 228 Inl. Regl. is verder bepaald, dat de curatele bij het ophouden der redenen, welke tot het verleenen daarvan aanleiding hebben gegeven, weder door den landraad kan worden opgeheven, en dat het verzoek tot die opheffing, het onderzoek deswege, zoomede de beslissing daaromtrent moeten geschieden op de hiervoren omschreven wijze.

Deze voorschriften, krachtens welke de wijze van procederen, welke gevolgd moet worden om tot de onder curatele stelling te geraken, ook van toepassing is ten aanzien van de opheffing der curatele, gelden, mijns inziens, niet ten opzigte van de tot dwangarbeid in den ketting veroordeelden. Wel is waar wordt in de memorie van toelichting op het Wetboek van strafregt voor Inlanders gezegd (1), dat ten aanzien dier veroordeelden, voor zooveel zij Inlanders zijn, de bepalingen van art. 225 en vgg. Inl. Regl. moeten worden opgevolgd, doch het is duidelijk dat hierbij enkel kan zijn gedacht aan de bepalingen betreffende de benoeming van eenen curator, en niet aan die, welke betrekking hebben op de eigenlijk gezegde curatele, omdat, voor zooveel eenen veroordeelde aangaat, blijkens art. 17, al. 2 Strafwetb Inl., van eene onder curatele stelling geene sprake is, maar slechts van de benoeming van eenen curator, ten einde zijne goederen »*als die van eenen onder curatele gestelde*" te beheeren.

Art. 18 van evengenoemd Wetboek spreekt dan ook niet van de opheffing der curatele, maar van het eindigen van het beheer des curators. En zoo lijdt het, dunkt mij, geen

(1) Blz. 133.

twijfel, dat even als de tot dwangarbeid in den ketting veroordeelde, ingevolge art. 17, al. 1 van meergezegd Wetboek, gedurende zijnen straftijd het beheer zijner goederen *van regtswege* verliest, zoo ook bij het eindigen van zijnen straftijd, het beheer van den curator, krachtens art. 18 van dat Wetboek, *van regtswege* ophoudt.

231. Bij het eindigen der curatele door hare opheffing of uit anderen hoofde, is de curator, blijkens art. 229 Inl. Regl, jegens de regthebbenden verpligt tot het doen van rekening en verantwoording van zijn beheer.

De curatele eindigt, behalve door de opheffing daarvan, welke verkregen moet worden op de hiervoren vermelde wijze, ook door den dood van den curandus. In dit geval zijn zijne erfgenamen de regthebbenden, aan wie rekening en verantwoording moet worden gedaan.

Bij art. 18 Strafwetb. Inl. is den curator van eenen veroordeelde de verpligting tot het doen van rekening en verantwoording ook nog uitdrukkelijk opgelegd.

Eene toeziende curatele kent de wet, voor zooveel Inlanders betreft, niet.

232. De vonnissen door den landraad, ingevolge de bepalingen van de artt. 227 en 228 Inl. Regl. gewezen, zijn, blijkens art. 232 van dat Reglement, vatbaar voor hooger beroep aan den raad van justitie.

§ 4.

Krankzinnigheid.

233. In overeenstemming met het bepaalde bij art. 134 Regt. Org., hetwelk, blijkens art. 138 van die Organisatie, alleen toepasselijk is op Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen, is bij art. 230 Inl. Regl. aan den landraad de bevoegdheid toegekend »om, op verzoek van naastbestaanden, of ook van den hoofddjaksa of djaksa, tot behoud van goede orde of tot voorkoming van ongelukken, zoodanige personen, die wegens zinneloosheid of een doorgaand slecht en buitensporig gedrag, ongeschikt zijn om

aan zich zelven overgelaten te bl..ven, of wel voor de veiligheid van anderen gevaarlijk zijn, na behoorlijk onderzoek, in daartoe bestemde gestichten, ziekenhuizen of andere geschikte plaatsen in verzekerde bewaring te doen stellen, en hen daarin te doen houden, zoolang die toestand van zinneloosheid duurt, of door die personen geene merkbare teekenen van beterschap worden gegeven"; onder bepaling voorts, dat zoodanige verzoeken onafhankelijk zijn van de curatele, »welke, indien zij niet reeds is verleend, en wanneer daarvoor overigens genoegzame gronden aanwezig zijn, gelijktijdig of later kan worden gevraagd, overeenkomstig de vorenstaande bepalingen" (1).

In afwijking van den regel, dat elk aan den landraad gerigt verzoek moet worden ingediend aan den president van dat collegie, is bij art. 230 Inl. Regl. bepaald, dat het daar bedoelde verzoek regtstreeks aan den landraad moet worden gedaan. De eenige gronden, welke voor zoodanig verzoek kunnen worden aangevoerd, zijn: 1o. zinneloosheid, waaronder zoowel zwakte van geestvermogens, als eigenlijk gezegde krankzinnigheid is te verstaan, en 2o. een doorgaand slecht en buitensporig gedrag. Meerderjarigheid is geen vereischte, zooals in geval van curatele.

Niet iedere zinnelooze echter en ieder, die doorgaand een slecht en buitensporig gedrag leidt, kan in verzekerde bewaring worden gesteld, doch slechts hij, die dientengevolge ongeschikt is om aan zich zelven overgelaten te blijven, of wel voor de veiligheid van anderen gevaarlijk is.

---

(1) Op eene allerzonderlingste wijze werden bovenstaande bepalingen in der tijd toegepast door den landraad te Tangerang, welke zekeren Sadira bapa Biroe bij vonnis van den 28sten November 1854 als schuldig aan een buitensporig en doorgaand slecht gedrag en als gevaarlijk voor de rust en veiligheid van anderen, veroordeelde tot de straf van „verbanning buiten het eiland Java, ter plaatse door den Gouverneur-Generaal te bepalen, om aldaar voor eenen onbepaalden tijd, of zoolang in een verbeterhuis te worden geplaatst, als hij overtuigende redenen van een verbeterd gedrag zal hebben gegeven." De merkwaardige behandeling van die zaak is in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 233 en vgg., medegedeeld.

Of al die vereischten aanwezig zijn, moet de landraad »*behoorlijk*" onderzoeken.

Omtrent de wijze, waarop dat onderzoek dient te geschieden, is niets voorgeschreven, doch dit neemt niet weg, dat de regter ook in de hier bedoelde gevallen slechts wettige bewijsmiddelen in aanmerking mag nemen; in geval van zinneloosheid zal hij vooral op de verklaringen van geneesheeren moeten afgaan. Na vervolgens op de gewone wijze te hebben beraadslaagd, moet de landraad beslissen of er al dan niet termen bestaan om de gevraagde in verzekerde bewaringstelling te bevelen.

Van de genomene beslissing behoort, blijkens art. 232 Inl. Regl., een vonnis te worden opgemaakt.

Met betrekking tot 's landraads bevoegdheid valt hier verder nog op te merken, dat art. 230 Inl. Regl. niet van toepassing is op Vreemde-Oosterlingen. Blijkens art. 1 toch der ordonnantie van Stbl. 1855, no. 79 is op die Oosterlingen het voorschrift toepasselijk van art. 456 Burg. Wetb., volgens hetwelk ten aanzien van de personen, die wegens krankzinnigheid of een doorgaand slecht en buitensporig gedrag ongeschikt zijn om aan zich zelven te blijven overgelaten of voor de veiligheid van anderen gevaarlijk zijn, moet worden gehandeld in voege als bij het Reglement op de regterlijke organisatie is voorgeschreven, en zoo lijdt het wel geen twijfel, dat ten opzigte der Vreemde-Oosterlingen de bepalingen gelden van art. 134 tot en met art. 137 Regt. Org., welke met evengezegd art. 456 een geheel uitmaken. Krachtens art. 8 van gezegde ordonnantie is derhalve de raad van justitie en niet de landraad bevoegd om Vreemde-Oosterlingen wegens krankzinnigheid of een doorgaand slecht en buitensporig gedrag in verzekerde bewaring te doen stellen (1).

234. In der tijd gaf de procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof bij zijne circulaire van den 23sten September 1862 (2) als zijn gevoelen te kennen, dat art. 230

(1) Zie verder blz. 309 en 310 mijner *Regterlijke organisatie in N. I.*
(2) Bijbl. op het Stbl., no. 775.

Inl. Regl. er zich niet tegen verzet, dat personen, die vermoed worden of blijken wegens zinneloosheid voor anderen gevaarlijk te zijn, door de politie op daartoe gedaan verzoek of ex officio *voorloopig* geplaatst worden in het chinesche hospitaal, moetende zij echter na hunne komst aldaar door den plaatselijken geneesheer onderzocht worden. Een wettelijk voorschrift van dezelfde strekking wordt thans gevonden in art. 59 van het Reglement van orde en tucht onder de gevangenen in Nederlandsch-Indië (Stbl. 1871, no. 78), krachtens hetwelk evengezegde personen, hangende de beslissing des regters, bij gebreke van eene andere geschikte gelegenheid, in voorloopige bewaring kunnen worden opgenomen in de gevangenis. Blijkens art. 58 van genoemd Reglement kunnen, op bevel van het hoofd van plaatselijk bestuur, daarin ook de hiervoren bedoelde personen van een doorgaand slecht en buitensporig gedrag worden opgenomen tot tijd en wijle de regter eene geschikte bewaarplaats voor hen aangewezen heeft.

235. Bij art. 138, al. 2 Regt. Org. zijn ten aanzien der maatregelen opzigtelijk Inlanders en met hen gelijkgestelden in geval van krankzinnigheid te nemen, de bestaande bepalingen gehandhaafd. Die bepalingen, welke gevonden worden in Stbl. 1833, no. 72 en in Stbl. 1847, no. 34, zijn echter, blijkens de geschiedenis van art. 11 Overgangsbep. (1), vervangen door de voorschriften, vervat in art. 225 tot en met art. 229 Inl. Regl.; bovendien waren zij in strijd met de artt. 230 en 402 Inl. Regl., gelijk door de indische Regering werd opgemerkt in haar besluit, dd. 27 Julij 1861, no. 30 (2), bij hetwelk werd te kennen gegeven, dat voorstellen tot aanwijzing van een gesticht ter opneming en verpleging van krankzinnigen, vergezeld moeten gaan van een regterlijk bevel, houdende last tot hunne opsluiting.

Overeenkomstig dit besluit is bij art 10, no. 1, lett. *a* van het Reglement voor de opneming en verpleging van

(1) Zie Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 332.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 1072.

lijders in het krankzinnigengesticht te Buitenzorg en de hulpkrankzinnigengestichten te Soerabaija en Samarang (Stbl. 1885, no. 139) bepaald, dat niemand in die gestichten kan worden opgenomen, zoolang het regterlijk bevel of de regterlijke magtiging tot zijne opneming niet is overgelegd.

De aanvrage tot opneming van eenen lijder in gezegde gestichten moet, krachtens Stbl. 1868, no. 72, onder overlegging van een authentiek afschrift van het vonnis, gedaan worden door den voorzitter van den landraad, welke dat vonnis heeft gewezen, op het daartoe door belanghebbenden of den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het collegie aan hem gedaan verzoek. Ten einde de nakoming van dit wettelijk voorschrift te verzekeren, verzocht de procureur-generaal bij circulaire, dd. 6 Julij 1868 (1), aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madura, om onder de aandacht van de inlandsche ambtenaren van het Openbaar Ministerie te brengen, dat het bij gezegd voorschrift bedoelde verzoek door hen behoort te worden gedaan, zoodra, zonder aanteekening van hooger beroep, veertien dagen zijn verloopen na de openbare uitspraak van het vonnis, wanneer deze is geschied in tegenwoordigheid van den persoon, wiens in verzekerde bewaringstelling is bevolen, en anders na den dag, waarop het vonnis aan dien persoon is aangezegd, en dat zij alsdan bij hun verzoek moeten overleggen een authentiek afschrift van het vonnis, en eene verklaring van den griffier, dat bij hem geen hooger beroep is aangeteekend.

236. Welke autoriteit bevoegd is eenen in een gesticht opgenomen zinnelooze daaruit te ontslaan, zegt de wet niet. Wel eischt art. 33 van Stbl. 1885, no. 139, dat het ontslag in het daar vermelde geval moet plaats hebben »met inachtneming der daartoe voorgeschreven formaliteiten," maar nergens is bepaald, dat een zinnelooze, die hersteld is, slechts uit kracht van een regterlijk bevel op vrije voeten mag worden gesteld. Toch is zoodanig bevel ongetwijfeld een

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 2143.

onmisbaar vereischte voor het ontslag van dien persoon uit het gesticht, waarin hij is opgenomen, terwijl de landraad, die zijne in verzekerde bewaringstelling heeft bevolen, met uitsluiting van elken anderen regter, bevoegd moet worden geacht om dat bevel te geven en, na een behoorlijk onderzoek, bij vonnis te gelasten, dat de in het gesticht opgenomen persoon als hersteld en niet meer gevaarlijk voor de veiligheid van anderen, daaruit zal worden ontslagen (1). Hetzelfde geldt met opzigt tot hen, die uit hoofde van een doorgaand slecht en buitensporig gedrag in verzekerde bewaring zijn genomen.

237. Ingevolge art. 232 Inl. Regl. zijn de vonnissen van den landraad, waarbij de in verzekerde bewaringstelling van vorenbedoelde personen is bevolen, vatbaar voor hooger beroep aan den raad van justitie. Eveneens kunnen de vonnissen, houdende bevel, dat die personen weder op vrije voeten zullen worden gesteld, bij analogie geacht worden appellabel te zijn.

§ 5.

Afwezigheid.

238. Omtrent afwezigheid houdt art. 231 Inl. Regl. de volgende, blijkbaar aan Stbl. 1832, no. 7 ontleende bepalingen in:

»Wanneer iemand vermist wordt, of zijne woonplaats verlaten heeft, zonder orde te hebben gesteld op het beheer van zijne goederen, is ieder beambte van policie verpligt, en elk belanghebbende bevoegd om daarvan dadelijk kennis te geven aan den president van den landraad, die alsdan gehouden zal zijn zich onmiddellijk, vergezeld van den aangever, naar de woning van den vermiste of afwezige te begeven, en door verzegeling of andere gepaste middelen te zorgen, dat aan den onbeheerd gebleven boedel niets kunne onttrokken worden.

(1) Zie de circulaire van den procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof, dd. 26 Februarij 1862, opgenomen in het Bijbl. op het Stbl., no. 775.

»Het van die verrigting op te maken proces-verbaal zal door den president worden overgelegd in de eerstkomende zitting van den landraad, welke regtbank het beheer des boedels, indien het blijkt dat daarin moet worden voorzien, tijdelijk zal opdragen aan boedelmeesteren, of zoodanig ander collegie als daartoe is of zal worden bevoegd verklaard.

»Indien het eenen boedel geldt, waarover, volgens de daaromtrent bestaande verordeningen, door de bedoelde collegien geen beheer kan worden uitgeoefend, zal daarin op zoodanige wijze worden voorzien, als geacht zal worden ten meesten voordeele van de belanghebbenden te zullen strekken.

»Bij verhindering van den president zullen de verrigtingen bij het eerste lid van dit artikel omschreven, kunnen geschieden door den griffier bij den landraad, of ieder ander daartoe door den president te magtigen beambte, die binnen vier en twintig uren na derzelver afloop, het door hem daarvan opgemaakt proces-verbaal aan den president zal overhandigen."

Vorenstaand artikel, welks voorschriften, naar het mij voorkomt, allezins duidelijk zijn, handelt uitsluitend over de maatregelen, welke ten aanzien van den onbeheerden boedel eens afwezigen genomen moeten worden, en zoo kan op grond van dat artikel een verzoek tot verklaring van vermoedelijk overlijden niet met vrucht worden gedaan (1).

In art. 209 van het ontwerp van Mr. Wichers, waaruit de bepalingen van art. 231 Inl. Regl zijn overgenomen, kwam het voorschrift, vervat in het derde lid van dit artikel niet voor, terwijl de laatste woorden van art. 209, al. 2 aldus luidden: »tijdelijk zal opdragen aan boedelmeesteren of zoodanig ander collegie, als daartoe bij latere verordeningen mogt worden aangewezen."

Naar aanleiding dezer woorden merkte de Algemeene Secretaris in zijne nota van den 2den Maart 1848 op, dat buiten Batavia geene collegiën waren, aan wie de zorg voor de boedels der eigenlijk gezegde Inlanders was opgedragen,

(1) Vergl. het vonnis van den landraad te Palembang, dd. 3 September 1884, te vinden in no. 1212 Wkbl. van het Regt.

bepalende zich de bemoeijenis van de collegies van boedelmeesteren te Samarang en Soerabaija tot die der Oostersche Vreemdelingen (1), terwijl de regenten te Soerabaija en Samarang, even als overal elders in de binnenlanden, zorg behoorden te dragen voor de boedels van Inlanders, voor zoover het dessabestuur dat niet deed, en dat alzoo art. 209 zich niet juist aan het bestaande aansloot. Door Mr. Wichers, die deze bezwaren zeer gegrond achtte, werd daarop bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848, de tegenwoordige lezing van het artikel voorgesteld.

Met de zorg der regenten voor inlandsche boedels, waarvan bij evengezegde nota van 2 Maart 1848 gesproken wordt, werd blijkbaar het bij art. 13 van Stbl. 1820, no. 22 aan de regenten opgedragen toezigt over de zaken van de mohamedaansche godsdienst bedoeld (2). Volgens de godsdienstige instellingen toch, welke op Java, althans in sommige streken, van kracht zijn, is het niet de regent, maar de priesterraad, die de boedels van afwezigen beheert. Door dien raad wordt dat beheer gevoerd tot dat sedert de geboorte van den afwezige zestig jaren verstreken zijn, als wanneer eene verklaring van vermoedelijk overlijden uitgesproken en de nalatenschap van dien persoon onder zijne erfgenamen verdeeld wordt.

239. Blijkens art. 232 Inl. Regl. zijn de vonnissen bij het voorafgaande artikel bedoeld, vatbaar voor hooger beroep aan den raad van justitie (3).

(1) Reeds bij besluit, dd. 2 September 1828, no. 41, werd aan de residenten op Java beoosten Buitenzorg, voor zooveel noodig, bij explicatie van het Reglement van 28 Mei bevorens, Staatsblad no. 46, te kennen gegeven „dat de daarbij vervatte bepalingen alleen van toepassing zijn op de vreemde Indische natien als Maleijers, Mooren, Arabieren enz. en dus niet op de Javanen of eigendommelijke inlandsche bevolking."

(2) Vergl. art. 17 der *Instructie voor de Regenten*, afgekondigd in Stbl. 1867, no. 114.

(3) Behalve in het Inlandsch Reglement worden ook nog in enkele andere verordeningen voorschriften omtrent bijzondere regtsplegingen aangetroffen. Zoo wordt in art. 52 en vgg. van Stbl. 1864, no. 6 de bijzondere procedure tot onteigening te algemeenen nutte vermeld en in Stbl. 1872, no. 117 die betreffende de vervanging van inlandsch erfelijk individueel grondbezit door eigendom.

ACHTSTE AFDEELING.

Toelating om kosteloos te procederen.

240. Het ontwerp van Mr. Wichers hield geene voorschriften in betreffende de *gratis* of *pro deo* procedure bij de landraden. Op die leemte werd, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, de aandacht gevestigd door het Hoog-Geregtshof, hetwelk oordeelde dat het billijk en noodzakelijk was eenige bepalingen vast te stellen, waarbij het kosteloos procederen in burgerlijke zaken ook aan behoeftige justiciabelen van den landraad werd toegestaan, en de vormen geregeld werden, welke behoorden te worden gevolgd bij het verzoek daartoe, het hooren der tegenpartij dienaangaande, de beschikking des regters daarop, enz. In overeenstemming met Mr. Wichers werden alstoen ter regeling van dat onderwerp vijf nieuwe artikelen voorgesteld, welke onveranderd werden aangenomen.

241. Volgens het eerste dier artikelen, art. 233 Inl. Regl., kunnen de zoodanigen, die als eischers of gedaagden in regten willen optreden, doch onvermogend zijn de proceskosten te betalen, vergunning bekomen om geheel kosteloos te procederen.

Degenen, die zoodanige vergunning hebben verkregen, zijn dien ten gevolge vrijgesteld van de betaling van het zegelregt (no. 42 der Lijst van vrijstellingen, afgekondigd in Stbl. 1885, no. 131) en behoeven aan de griffiers geene salarissen te betalen (art. 72 Regt. Org.), terwijl de deurwaarders of zij, die als zoodanig fungeren, ook geen loon van hen kunnen vorderen. Indien echter door de griffiers of deurwaarders op eenen afstand van één paal of verder van de griffie of van hunne woonplaats, de eene of andere verrigting moet geschieden, zijn zij, naar het schijnt, allezins geregtigd om de betaling te eischen der kosten voor de noodige vervoermiddelen, overeenkomstig het bestaande tarief (Stbl. 1872, no. 61) te voldoen. Van hen kan toch wel niet gevergd worden, dat zij die kosten voor hunne eigene rekening nemen.

Ingevolge de circulaire van het Hoog-Geregtshof van 17 October 1878 (1) behoort de griffier bij den landraad den regtzoekende, die geene proceskosten kan betalen, op zijne bevoegdheid om pro deo te procederen te wijzen.

De vergunning om dit te doen strekt zich echter niet verder uit dan tot de procedure in eersten aanleg (2).

242. »Indien de eischer," aldus luidt art. 234 Inl. Regl., »die toelating verlangt, zal hij daartoe aanzoek doen ter gelegenheid van de indiening van het verzoekschrift, of bij de mondelinge voordragt zijner vordering bij artikel 126 en 127 omschreven.

»Indien de toelating door den verweerder verlangd wordt, zal zij door dezen worden aangevraagd bij de inlevering van zijn antwoord, bedoeld bij artikel 129.

»De aanvrage moet in beide gevallen vergezeld gaan van een schriftelijk bewijs van onvermogen, afgegeven door een policie-hoofd der woonplaats des verzoekers, inhoudende de verklaring van dien beambte, dat hem na gedaan onderzoek volkomen van het geldelijk onvermogen des verzoekers is gebleken."

De in dit artikel gebezigde woorden: *ter gelegenheid van de indiening van het verzoekschrift*, en: *bij de inlevering van zijn antwoord*, worden in de praktijk gewoonlijk aldus opgevat, dat de eischer aan het slot van zijn introductief request en de gedaagde bij zijn schriftelijk antwoord het verzoek moet doen om kosteloos te procederen. Nogthans verzetten de aangehaalde woorden er zich niet tegen, dat dit verzoek bij een afzonderlijk aan den landraad gerigt request worde gedaan. Zelfs kan de gedaagde, die van zijne bevoegdheid om schriftelijk te antwoorden geen gebruik wenscht te maken, zulks moeijelijk op eene andere wijze doen, tenzij mondeling ter teregtzitting. Ook dit laatste trouwens is niet verboden, terwijl het niet geacht

(1) Te vinden in no. 3371 Bijbl. op het Stbl. en in dl. XXXI, blz. 319 en vgg. van Het Regt in N. I.

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 16 December 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 197 en 198).

kan worden in strijd met de procesorde te zijn, mits de toelating om kosteloos te procederen gevraagd worde, voordat met de behandeling der zaak een begin is gemaakt. Hetzelfde geldt, naar ik meen, ook ten aanzien van den eischer. Termijnen toch zijn niet voorgeschreven, behalve in zoover, dat de aanvrage om pro deo te procederen, zoo tijdig gedaan moet zijn, dat, overeenkomstig het bepaalde bij art. 235, al. 1 Inl. Regl., »eerst en vóór alles" daarover door den landraad kan worden beslist.

Steeds echter moet bedoelde aanvrage vergezeld gaan van het schriftelijk bewijs van onvermogen, vermeld bij art. 234, al. 3 Inl. Regl.

243. Luidens art. 235, al. 1 Inl. Regl. moet »ten dage van de verschijning voor den landraad," dat wil zeggen: ten dage, waarop partijen zijn opgeroepen om voor den landraad te verschijnen (1), *eerst en vóór alles* het verzoek om kosteloos te procederen in behandeling genomen en dienaangaande beslist worden.

Uit deze bepaling volgt, dat gezegd verzoek, gelijk zoo even reeds is opgemerkt, niet meer kan worden gedaan, nadat met het onderzoek der zaak zelve een begin is gemaakt.

De tegenpartij van den verzoeker kan zich tegen diens toelating om pro deo te procederen, ingevolge het bepaalde bij het tweede lid van evengezegd art. 235, verzetten, zoowel 1o. door aanvankelijk te doen blijken van de volslagen ongegrondheid zijner vordering of verdediging, als 2o. door aan te toonen, dat hij wel in staat is om de kosten van het geding te dragen.

Dat hier onder de ongegrondheid der vordering ook hare onregtmatigheid is begrepen, kan worden afgeleid uit art. 879 Regl. Burg. Regtsv., bij hetwelk uitdrukkelijk wordt gezegd, dat de ongegrondheid van den eisch zoowel in de daadzaken, als in het regt gelegen kan zijn.

Verder spreekt het wel van zelf, dat het verzoek om pro deo te procederen in de 3de plaats kan worden tegenge-

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 December 1887 (Het Regt in N. I., dl. L., blz. 60 en vgg.).

sproken, op grond dat de verzoeker geen of geen aan de wettelijke eischen voldoend certificaat van onvermogen heeft overgelegd.

Bij art. 235, al. 3 Inl. Regl. is aan den landraad de bevoegdheid toegekend om, op de in het tweede lid van dat artikel vermelde gronden, ook ambtshalve evengezegd verzoek af te wijzen. Eveneens dient die afwijzing door genoemd collegie ambtshalve te geschieden, wanneer òf geen, òf geen behoorlijk certificaat van onvermogen is overgelegd.

Wanneer meergemeld verzoek door de tegenpartij van hem, die het gedaan heeft, niet is tegengesproken, of wel, wanneer hare tegenspraak ongegrond is bevonden, behoort de landraad dat verzoek in te willigen, indien er namelijk zijnerzijds geene termen tot ambtshalve afwijzing daarvan aanwezig zijn. Die inwilliging heeft ten gevolge, dat de verzoeker kosteloos mag procederen, dat wil zeggen, dat hij vrijgesteld is van de betaling der hiervoren, bij de bespreking van art. 233 Inl. Regl. vermelde kosten.

De vraag of deze kosten op de wederpartij van hem, die vergunning heeft verkregen om kosteloos te procederen, kunnen worden verhaald, indien zij in het ongelijk gesteld en dien ten gevolge in de kosten verwezen is, beantwoordt het Inlandsch Reglement niet. Met het oog echter op art. 72 Regt. Org, bij hetwelk bepaald is, dat de griffiers of substituut-griffiers in de regtsgedingen, gevoerd door personen, aan wie door den regter de bevoegdheid is verleend om kosteloos te procederen, geene salarissen in rekening mogen brengen, »dan voor zoo ver die kunnen worden verhaald op de wederpartij, wanneer deze in het ongelijk gesteld en dienvolgens in de kosten verwezen is," kan evengezegde vraag wel niet anders dan bevestigend worden beantwoord.

244. Voorts is bij art. 236 Inl. Regl. overeenkomstig art. 891 Regl. Burg. Regtsv. het volgende bepaald: »De wees- en boedelkamers zullen gelijkerwijze en zonder overlegging van een bewijs van onvermogen, worden toegelaten om, zoowel eischender als verwerender wijze, kosteloos

in regten op te treden, wanneer de boedel voor welken zij opkomen, of de middelen van den persoon dien zij vertegenwoordigen, op het oogenblik der regtsvordering niet toereikende zijn om daaruit de vermoedelijk vereischt wordende regtskosten te kunnen bestrijden.

»De wees- en boedelkamers zullen, bij haar verzoek tot toelating om kosteloos te procederen, een summieren staat van den betrokken boedel ter inzage van den regter moeten overleggen.”

245. Wat eindelijk de beraadslaging over het verzoek om kosteloos te procederen betreft, deze behoort op de gewone wijze plaats te hebben, terwijl de uitspraak van den landraad, welke, blijkens art. 237 Inl. Regl, noch aan hooger beroep, noch aan eenige andere voorziening onderworpen is, overeenkomstig art. 189 van dat Reglement op het proces-vèrbaal der zitting moet worden aangeteekend.

HOOFDSTUK III.

Regtspleging in burgerlijke zaken in hooger beroep.

246. Ingevolge de artt. 83, no. 1 en 98 Regt. Org. nemen de landraden in hooger beroep en tevens in het hoogste ressort kennis van de uitspraken der regentschapsgeregten betreffende alle burgerlijke regtsvorderingen tusschen of tegen eigenlijk gezegde Inlanders, loopende over eene waarde van niet minder dan *f* 20 en niet meer dan *f* 50.

Omtrent de wijze, waarop van bedoelde uitspraken in appel kan worden gekomen, is bij art. 120 Inl. Regl. bepaald, dat het voornemen daartoe, binnen tien dagen na de uitspraak, aan den voorzitter van den landraad moet worden bekend gemaakt, en dat daarvan aanteekening moet worden gehouden. Bij de berekening van gezegden

termijn wordt de dag der uitspraak, ingevolge art. 430 Inl. Regl., niet medegeteld.

247. Verder is bij art. 121, al. 1 Inl. Regl. aan den president van den landraad opgedragen om den regent kennis te geven van het ingestelde appel, met verzoek om toezending van de beklaagde uitspraak of van een afschrift daarvan, met de tot de zaak betrekkelijke stukken, zoo er die zijn, terwijl de regent, krachtens gezegde wettelijke bepaling, gehouden is om binnen acht dagen, nadat bedoeld verzoek te zijner kennis is gekomen, daaraan te voldoen.

Daarna moet de president, blijkens art. 123 Inl. Regl, den dag, waarop de zaak voor den landraad zal dienen, bepalen en dien aan partijen doen aanzeggen, met last om de getuigen, die zij alsnog zouden willen doen hooren, op dien dag voor te brengen.

248. »Op den bepaalden dag," aldus luidt art. 124, al. 1 Inl. Regl., »zal de landraad de zaak op nieuw onderzoeken."

Betreffende de zamenstelling van den landraad bij dat nieuwe onderzoek is niets voorgeschreven; nogthans is het zeker wenschelijk, dat alsdan in die regtbank geene zitting worde genomen door een of meer van hen, die bij de behandeling der zaak in eersten aanleg deel hebben uitgemaakt van de zamenstelling van het regentschapsgeregt.

Ofschoon de landraad, indien partijen of eene van haar ten bepaalden dage niet ter teregtzitting zijn verschenen in den regel de zaak in appel behoort te behandelen en af te doen, kan aan dat collegie het regt toch wel niet worden betwist om, wanneer daarvoor gegronde redenen bestaan, de behandeling en afdoening der zaak uit te stellen tot een naderen regtdag, met last dat de niet verschenen partij of partijen tegen dien dag op nieuw zullen worden opgeroepen.

249. De bevoegdheid om zich desverkiezende te doen bijstaan of vertegenwoordigen door gemagtigden, tot dat einde van eene bijzondere schriftelijke magtiging voorzien, ten ware de lastgever in persoon tegenwoordig mogt zijn,

is aan de in hooger beroep voor den landraad procederende partijen bij de wet niet uitdrukkelijk toegekend; nogthans kan er wel geen bezwaar tegen bestaan, dat die partijen zich ter teregtzitting van genoemd collegie door zoodanige gemagtigden doen bijstaan of vertegenwoordigen.

250. Omtrent de wijze, waarop de landraad in appel de zaak op nieuw moet onderzoeken, schrijft art. 124, al. 2 Inl. Regl. het volgende voor: „Tot dat einde zullen de uitspraak van het regentschapsgeregt en de stukken van het eerste geding (zoo die bestaan) gelezen, de getuigen overeenkomstig het bepaalde bij artikel 142 en volgende gehoord, en zoowel de reeds vroeger voorgebragte, als de nieuwe bewijzen in overweging genomen worden."

Dat de in dit wettelijk voorschrift gebezigde uitdrukking: „van het eerste geding," verkeerd is, is duidelijk. Het geding toch in eersten aanleg voor het regentschapsgeregt en in hooger beroep voor den landraad gebragt, is één en hetzelfde geding, in twee instantiën gevoerd (1).

In art. 109, al. 2 van het ontwerp van Mr. Wichers, waaraan art. 124, al. 2 Inl. Regl. is ontleend, kwamen de woorden: „overeenkomstig het bepaalde bij artikel 142 en volgende", niet voor. De inlassching daarvan geschiedde op voorstel van het Hoog-Geregtshof, hetwelk, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, het wenschelijk achtte te bepalen, dat wanneer getuigen bij de behandeling eener zaak in appel niet verschenen, bedoelde bepalingen op hen toepasselijk zouden zijn.

Ten aanzien van andere „nieuwe bewijzen" is niets voorgeschreven, terwijl in afwijking van het bepaalde bij art. 129 Inl. Regl., volgens hetwelk aan partijen last moet worden gegeven »om zich te doen vergezellen van de getuigen die zij wenschen te doen afhooren, en de schriftelijke bewijsstukken mede te brengen, waarvan zij zich mogten willen bedienen," bij art. 123 van gezegd Reglement slechts sprake is van »de getuigen, die zij alsnog zouden willen

(1) Zie blz. 205 der *Aanteekeningen enz.* van Mr. Stibbe, in dl. XXXII van Het Regt in N. I.

doen afhooren." Niettemin is er geene denkbare reden, waarom partijen in hooger beroep niet al de bewijsmiddelen, welke aan in eersten aanleg voor den landraad procederende partijen ten dienste staan, zouden mogen voorbrengen, en zoo kan haar het regt daartoe wel niet worden betwist.

251. Nadat de zaak ter teregtzitting voldoende is onderzocht, moet de landraad, luidens art. 124, al. 3 Inl. Regl., uitspraak doen, „met inachtneming van het bepaalde bij de artikelen 164 en 183, eerste lid; en zullen voorts worden opgevolgd de voorschriften vervat in de artikelen 188 en 190." De landraad, regtdoende in hooger beroep, behoort dus volkomen op dezelfde wijze als in eersten aanleg, na het gevoelen van den hoofddjaksa of djaksa, en van den hoofdpanghoeloe, panghoeloe of priester te hebben ingewonnen, te beraadslagen en het besluit op te maken, waarna ook het vonnis, in tegenwoordigheid van partijen, bij monde van den president, in het openbaar moet worden uitgesproken, terwijl eveneens, voor zooveel den inhoud van het vonnis en het van de zaak op te maken proces-verbaal betreft, de voor den landraad, regtdoende in eersten aanleg geldende voorschriften in acht genomen moeten worden.

Waarom niet tevens zoowel het tweede lid van art. 183 Inl. Regl., volgens hetwelk de inhoud van het vonnis, wanneer partijen of eene van haar bij de uitspraak daarvan niet tegenwoordig zijn geweest, haar moet worden aangezegd, als art. 191 van dat Reglement, hetwelk in het geval voorziet, dat de president of de griffier zich in de onmogelijkheid bevindt om het vonnis of het van de zaak opgemaakte proces-verbaal te onderteekenen, van toepassing is verklaard op de procedure in appel, blijkt niet.

252. Ingevolge het voorschrift, vervat in het zooeven aangehaalde eerste lid van art. 183 Inl. Regl., moet het besluit worden opgemaakt »met inachtneming der vorenstaande bepalingen." Welke bepalingen hier bedoeld zijn, of namelijk de aangehaalde woorden enkel en alleen betrekking hebben op de bepalingen, welke gevonden worden in het onmiddellijk voorafgaande artikel, dan wel of daar-

onder ook begrepen zijn die, welke voorkomen in de afdeeling, handelende over het bewijs, is niet volkomen duidelijk. Met het oog echter op de omstandigheid dat de negende titel van het ontwerp van Mr. Wichers aanvankelijk niet gesplitst was in afdeelingen, mag, dunkt mij, veilig worden aangenomen, dat de in art. 164, al. 1 van dat ontwerp gebezigde woorden »vorenstaande bepalingen" betrekking hadden op al de onmiddellijk voorafgaande artikelen, dus ook op die, handelende over het bewijs, en dat hetzelfde geldt ten aanzien van het bepaalde bij art. 183, al. 1 Inl. Regl., hetwelk aan evengezegd voorschrift is ontleend. Hieruit volgt dat de landraad, regtdoende in hooger beroep, de voorschriften omtrent het bewijs, welke worden aangetroffen in art. 165 en vgg. Inl. Regl., behoort toe te passen.

253. Eindelijk is bij art. 125 Inl. Regl. nog bepaald:

dat de president den betrokken regent, door toezending van een afschrift, kennis moet doen dragen van de in hooger beroep gewezen vonnissen, binnen acht dagen nadat zij zijn uitgesproken; en

dat de uitvoering dier vonnissen geschiedt overeenkomstig het bepaalde omtrent de tenuitvoerlegging der vonnissen van de regentschapsgeregten.

Krachtens dit laatste voorschrift moeten de vonnissen van den landraad in hooger beroep op dezelfde wijze worden ten uitvoer gelegd als de door die regtbank in eersten aanleg gewezen vonnissen, houdende veroordeeling tot betaling eener som, het bedrag van *f* 50 niet te boven gaande, over welke executie hiervoren reeds gehandeld is, behalve:

1o. dat de tenuitvoerlegging van het vonnis door den regent wordt opgedragen aan het distriktshoofd, welke ambtenaar een hem ondergeschikt politiehoofd daarmede kan belasten, behoudens zijne verpligting om aan den regent verslag te doen van den afloop der executie (art. 122 Inl. Regl.);

2o. dat de tenuitvoerlegging kosteloos geschiedt (art. 122 in verband met art. 108 Inl. Regl.); en

3o. dat geen lijfsdwang is toegelaten.

HOOFDSTUK IV.

Regtspleging in zaken van misdrijf.

EERSTE AFDEELING.

Bevoegdheid.

254. Alvorens over de bevoegdheid van den landraad, regtdoende in zaken van misdrijf te spreken, dient hier kortelijk te worden gezegd, wat onder *misdrijf* wordt verstaan (1).

De fransche Code Pénal, die in 1811 in Nederland werd ingevoerd en daar eerst in 1886 door een nieuw Wetboek van Strafregt is vervangen, verdeelt alle strafbare daden, welke met den algemeenen naam van *misdrijven* worden aangeduid, naarmate daartegen òf lijf- en onteerende, òf correctionele, òf politiestraffen zijn bedreigd, in *misdaden, wanbedrijven* en *overtredingen*.

De in 1839 met het ontwerpen eener nieuwe indische wetgeving belaste Commissie achtte echter die verdeeling der misdrijven voor Indië niet wenschelijk. In de nota van toelichting, behoorende bij het Ontwerp van reglement van strafvordering bij het hoog-geregtshof en de raden van justitie in Nederlandsch-Indie, werd dienaangaande aangeteekend, dat gezegde classificatie als doelloos was beschouwd met het oog op de omstandigheid, dat in Indië de kennisneming van elk der genoemde drie soorten van misdrijven niet zou worden opgedragen aan verschillende regtbanken

---

(1) Zie over de regtspleging in misdrijfzaken de verhandeling van MR. P. B(RUNSVELD) V(AN) H(ULTEN): *Overzigt der wettelijke bepal ngen omtrent de regtspleging voor de landraden op Java en Madura, regtsprekende in zaken van misdrijf*, in Het Regt in N. I., dl. I, blz. 84 en vgg., zoomede *Eenige wenken en opmerkingen, de toepassing der voorschriften van regtspleging in strafzaken voor de landraden op Java en Madura betreffende*, door MR. R. A. EEKHOUT, in dl. XVIII, blz. 1 en vgg. van genoemd tijdschrift.

en regters, gelijk in Nederland het geval was, waar de misdaden uitsluitend door de provinciale geregtshoven, de wanbedrijven door de arrondissementsregtbanken en de overtredingen in vele gevallen door de kantonregters werden beregt, zullende toch de raden van justitie ten aanzien der Europeanen en met hen gelijkgestelden de regtsmagt dier verschillende regtbanken en regters in zich vereenigen, terwijl bovendien gevreesd werd, dat bedoelde drieledige verdeeling van alle strafbare vergrijpen tot groote verwarring van denkbeelden aanleiding zoude geven, omdat zij in Indië niet bestond en niet overeen was te brengen met het daar bestaande strafregt. Onder opmerking dat reeds bij het Reglement op de regterlijke organisatie de verdeeling van alle strafbare daden in *misdrijven* en in *overtredingen* was aangenomen, werd voorts in evengezegde nota bekend gesteld, dat onder de eerste benaming waren begrepen niet alleen alle vergrijpen, waartegen lijf- of onteerende straffen waren bedreigd, maar ook de meeste der in Nederland als wanbedrijven of delicten beschouwde handelingen, en dat met den naam van *overtredingen* werden aangeduid alle overige strafbare daden, welke in Nederland werden aangemerkt als delicten van mindere zwaarte, in het algemeen niet te boeten met gevangenisstraf, of wel die, welke mede aldaar met de benaming van overtredingen werden bestempeld.

Bij de zamenstelling van het Reglement op de administratie der Policie enz. werd door de Commissie van 1839 evenvermelde classificatie van alle strafbare daden in misdrijven en in overtredingen, eveneens in acht genomen, zonder dat evenwel verder in eene nadere toelichting dienaangaande getreden werd.

Eenige jaren later werd door Mr. Wichers in de artt. 2 en 3 der in Stbl. 1848, no. 6 afgekondigde Bepalingen tot regeling van eenige onderwerpen van strafwetgeving, welke eene dadelijke voorziening vereischen, van misdrijven en overtredingen eene omschrijving gegeven (1), welke,

(1) Vergl. Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 395.

behoudens enkele uitlatingen en wijzigingen, is overgenomen in de artt. 1 en 2 van het op 1 Januarij 1873 in werking getreden Wetboek van Strafregt voor Inlanders.

Deze artikelen luiden aldus :

Art. 1. »Overtreding bestaat in het doen of nalaten van hetgeen, onder bedreiging van geen zwaardere straf dan dwangarbeid buiten den ketting en geldboete, gezamenlijk of afzonderlijk, met of zonder verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, is verboden of geboden bij de reglementen en keuren van politie, gelijk mede bij de wettelijke verordeningen op het stuk van 's lands middelen en pachten, en van hetgeen, onder bedreiging van geen zwaardere straf dan ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon en geldboete, gezamenlijk of afzonderlijk, met of zonder verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, is verboden of geboden bij algemeene verordeningen.

»De lijfsdwang, bij niet voldoening van geldboeten, overeenkomstig de op dit stuk bestaande verordeningen te ondergaan, wordt, met opzigt tot de rangschikking van eenig strafbaar feit onder de overtredingen, niet in aanmerking genomen."

Art. 2. »Misdrijf bestaat in het doen of nalaten van hetgeen bij algemeene verordening, onder bedreiging van straf, is verboden of geboden, en niet in de omschrijving valt van overtreding" (1).

Betreffende deze artikelen, welke, met uitzondering van den aard der straffen, woordelijk overeenstemmen met de artt. 1 en 2 Strafwetb. Eur., blijkt uit de Memorie van toelichting op laatstgenoemd Wetboek en uit die op het Wetboek van strafregt voor Inlanders (2) het volgende:

1o. dat met *de reglementen en keuren van politie*, waarvan

---

(1) Zie over deze artikelen: *Het strafrecht in Nederlandsch-Indië*, door Mr. W. de Gelder, dl. I, blz. 55 en vgg.

(2) Zie het Wetboek van Strafregt voor Europeanen, uitgegeven door Mr. A. A. de Pinto, blz. 126 en 127, en dat voor Inlanders, uitgegeven door Mr. T. H. der Kinderen, blz. 117 en vgg.

bij art. 1, al. 1 sprake is, bepaaldelijk zijn bedoeld de reglementen en keuren, waarvan melding wordt gemaakt in art. 72 Reg. Regl., dus de zoodanige, welke de ambtenaren met het hoogste gewestelijk gezag bekleed, bevoegd zijn te maken (1);

2o. dat, in overeenstemming met art. 132 Reg. Regl., bij gezegd art. 1, al. 1 enkel gesproken wordt van *de wettelijke verordeningen* op het stuk van 's lands middelen en pachten; en

3o. dat onder de *algemeene verordeningen*, waarvan aan het slot van datzelfde art. 1, al. 1 gewag wordt gemaakt, zijn te verstaan de algemeene verordeningen, waarover art. 31 Reg. Regl. handelt.

Blijkens art. 38 Strafwetb. Inl. geldt ook voor zooveel alle andere wettelijke verordeningen betreft, de omschrijving van overtreding en misdrijf, welke gevonden wordt in de artt. 1 en 2 van dat Wetboek (2). Naar aanleiding hiervan deed zich, nu eenige jaren geleden, de vraag voor, of een feit, waartegen geene andere straf dan verbeurdverklaring is bedreigd, zoo als bij voorbeeld dat, waartegen voorzien is bij Stbl. 1836, no. 24, als eene overtreding moet worden beschouwd. Die vraag werd toen door het Hoog-Geregtshof, mijns inziens teregt, bevestigend beantwoord, en wel op grond dat, ingevolge evengezegd art. 1, overtreding bestaat in het doen of nalaten van hetgeen onder bedreiging van geene zwaardere straf dan ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost, zonder loon, en geldboete, met of zonder verbeurdverklaring, is verboden of geboden, en hieruit volgt dat, indien de wet alleen met verbeurdverklaring bedreigt, en dus met geene zwaardere straf dan in gemeld artikel wordt opgenoemd, de handeling of het gepleegde verzuim overtreding daarstelt (3).

---

(1) Vergl. Stbl. 1858, no. 17 en no. 18, Stbl. 1862, no. 146 en Stbl. 1870, no. 189.

(2) Vergl. art. 390 Strafw. Inl.

(3) Zie het arrest, dd. 7 Maart 1876, te vinden in no. 665 Wkbl. van het Regt.

Daarentegen moet, indien bij eene wettelijke verordening op het stuk van 's lands middelen en pachten tegen eenig feit, behalve dwangarbeid buiten den ketting en geldboete, ontzetting van bepaalde regten en bevoegdheden is bedreigd, in stede van verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, zoo als bij voorbeeld bij art. 21 van Stbl. 1874, no. 228 in verband met art. 328 Strafwetb. Inl., zoodanig feit als een misdrijf, en niet als eene overtreding worden aangemerkt, omdat, blijkens art. 6 van gezegd Wetboek, verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen in de rij der straffen eene lagere plaats inneemt dan ontzetting van bepaalde regten en bevoegdheden, zoodat deze straf, met het oog op de bij art. 5 van datzelfde Wetboek in acht genomen volgorde der hoofdstraffen, als eene zwaardere te beschouwen is dan gene (1).

255. Wat nu verder de vraag betreft van welke misdrijven en door wie gepleegd, de landraden in het algemeen bevoegd zijn kennis te nemen, die vraag is hiervoren bij de omschrijving van de regtsmagt dier collegies reeds beantwoord. De bevoegdheid toch van genoemde regtbanken strekt zich niet verder uit dan de grenzen harer regtsmagt. Tot al wat daarbuiten ligt, zijn zij ten eenenmale onbevoegd. Immers de bepalingen van het Reglement op de regterlijke organisatie, waarbij die regtsmagt geregeld is, moeten geacht worden van openbare orde te zijn, dewijl hare veronachtzaming noodzakelijk ten gevolge zou hebben, dat de goede gang van het regt gestoord en de meest mogelijke verwarring te weeg gebragt werd, en zoo lijdt het, naar mijne meening, geen twijfel, dat de landraden, even als alle andere regterlijke collegies, *volstrekt* onbevoegd zijn tot de kennisneming van misdrijven, wier beregting hun bij genoemd Reglement niet is opgedragen, ten ware die

(1) Zie het vonnis van den landraad te Pamakassan, dd. 8 October 1878 (Wkbl. van het Regt, no. 810). — Bij arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 11 Maart 1887, gepubliceerd in dl. XLIX, blz. 36 en 37 van Het Regt in N. I. werd echter, mijns inziens ten onregte, beslist, dat het feit bedoeld bij art. 21 van Stbl. 1874, no. 228, is aan te merken als eene overtreding.

onbevoegdheid bij eenig ander wettelijk voorschrift uitdrukkelijk mogt opgeheven zijn (1).

256. Buiten en behalve evenbedoelde, voor alle landraden, zonder onderscheid, geldende bepalingen, bestaan er echter nog eenige bijzondere voorschriften, waarbij de bevoegdheid dier regtbanken onderling geregeld is. Die voorschriften worden gevonden in art. 241 Inl. Regl., hetwelk ontbrak in het ontwerp van Mr. Wichers. Eerst bij de door dezen met het Hoog-Geregtshof gehouden beraadslagingen over den elfden titel van gezegd ontwerp werd de quaestie behandeld van de competentie der verschillende landraden in criminele zaken.

Blijkens 's Hofs advies van den 21sten Februarij 1848 leidde eene naauwgezette overweging van dat onderwerp tot de slotsom:

dat het in den regel, zoo in het belang der beklaagden als der getuigen, wenschelijk was te achten, dat door dien landraad de zaak onderzocht en afgedaan werd, binnen wiens ressort het misdrijf gepleegd was (forum delicti commissi);

dat evenwel bij het plegen van meerdere misdrijven in verschillende residentiën, iedere landraad binnen wiens ressort een dier misdrijven gepleegd en de dader gevat was (forum apprehensionis), competent behoorde te worden verklaard, onder dien verstande nogthans, dat geen der gepleegde misdrijven van de competentie was eener regtbank van omgang; en

dat *alleen bij uitzondering* het forum apprehensionis, buiten het evengenoemde geval, en dat der woonplaats (forum domicilii) bevoegd dienden te zijn in die speciale gevallen, waarin zulks klaarblijkelijk in het vereenigde belang eener spoedige afdoening der zaak, en het gerijf der getuigen wenschelijk mogt zijn.

Dien ten gevolge werd als inleidend artikel tot den elfden titel een nieuw artikel voorgesteld, welks twee eerste leden woordelijk overeenstemden met het eerste en tweede

(1) Vergl. art. 305, al. 1 en art. 384 Inl. Regl.

lid van art. 241 Inl. Regl., behalve dat in het tweede lid de woorden: »*verblijf houdt*" ontbraken, terwijl het derde lid van dat artikel aldus luidde: »Indien er meerdere misdrijven onder het regtsgebied van onderscheidene landraden zijn gepleegd, zijn deze gelijkelijk bevoegd om van die verschillende misdrijven kennis te nemen." Van de redenen, welke tot de tegenwoordige redactie van gezegd art. 241 hebben geleid, blijkt verder niets.

Dat artikel luidt thans als volgt:

»Elke landraad is bij voorkeur bevoegd om kennis te nemen van misdrijven, binnen den omvang van zijn regtsgebied gepleegd.

»De landraad binnen wiens regtsgebied de beklaagde woont, verblijf houdt of in hechtenis is genomen, zal slechts dan de kennisneming kunnen tot zich trekken, wanneer de woonplaats van de meesten der op te roepen getuigen nader bij deszelfs zetel is gelegen, dan bij dien van den landraad binnen wiens regtsgebied het misdrijf is gepleegd.

»Indien een beklaagde meerdere misdrijven onder het regtsgebied van onderscheidene landraden heeft gepleegd, zijn deze gelijkelijk bevoegd om van die verschillende misdrijven kennis te nemen, doch zal, in geval van gelijktijdige bemoeijing van verschillende landraden, diegene hunner met de zaak belast blijven, binnen wiens regtsgebied de beklaagde in hechtenis is gesteld, of, bij gebreke van dien, woonachtig is of verblijf houdt."

257. Uit de in het eerste lid van art. 241 Inl. Regl. voorkomende woorden: »bij voorkeur," is meermalen in verband met de woorden: »zal slechts dan de kennisneming kunnen tot zich trekken," welke gevonden worden in het tweede lid van dat artikel, de gevolgtrekking gemaakt, dat de landraad binnen wiens regtsgebied het misdrijf is gepleegd, uitsluitend bevoegd is daarvan kennis te nemen, behalve wanneer het geval aanwezig mogt zijn bij laatstgezegde wettelijke bepaling vermeld, met dien verstande dat, indien dit geval zich niet voordoet, elke andere landraad dan de

eerstbedoelde *volstrekt* onbevoegd is in de zaak eene beslissing te nemen (1).

Die meening komt mij echter onjuist voor.

Als algemeene regel geldt, dat bij wettelijke voorschriften betreffende de strafvordering aan den regter geene bevoegdheden worden toegekend (attributie van regtsmagt), maar zijne bij de organieke bepalingen hem toegekende bevoegdheden slechts worden geregeld (distributie van regtsmagt), terwijl dergelijke regelingen steeds geacht worden de openbare orde niet te betreffen. De waarschijnlijkheid is er dus voor, dat bij art. 241 Inl. Regl. enkel sprake is van eene *betrekkelijke* onbevoegdheid. En dat dit inderdaad het geval is, bewijst, dunkt mij, de inhoud van dat artikel. Dit toch kan niet gezegd worden eenig gebiedend voorschrift te bevatten, bij hetwelk deze of gene landraad uitsluitend bevoegd wordt verklaard om van eene zaak kennis te nemen, en moet alzoo veeleer beschouwd worden als een leiddraad voor de met de vervolging en de verwijzing van strafzaken belaste ambtenaren, waarnaar deze zich hebben te gedragen bij de beslissing der vraag, of er termen voor hen bestaan om zich eene zaak aan te trekken en haar te vervolgen (2).

De juistheid dezer zienswijze blijkt niet alleen uit de in het eerste lid van het artikel gebezigde woorden: *bij voorkeur*, maar ook uit de in het tweede lid van het artikel voorkomende woorden: *De landraad...... zal slechts dan de kennisneming kunnen tot zich trekken, wanneer de woonplaats van de meesten der op te roepen getuigen enz.* Deze woorden toch kunnen onmogelijk betrekking hebben op eene door den landraad omtrent zijne al,

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, hetwelk gevonden wordt in dl. II, blz. 365 en 366 van Het Regt in N. I. en het arrest van dat Hof, dd. 12 Februarij 1875, gepubliceerd in dl. XXIV, blz. 264 en vgg. van genoemd tijdschrift, zoomede het vonnis van den landraad te Koedoes, dd. 11 Augustus 1879 en dat van den landraad te Soemenap, dd. 3 Junij 1882, in no. 847 en in no. 1009 Wkbl. van het Regt.

(2) Vergl. de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 16 November 1877, en dd. 25 October 1882, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXX, blz. 151 en vgg., en dl. XL, blz. 187 en vgg.

dan niet bevoegdheid te nemen beslissing, omdat wel de met de verwijzing belaste autoriteit eene zaak kan ***trekken*** of brengen voor den landraad, doch deze dit uit zich zelven nimmer kan doen, terwijl die regtbank, welke alleen op de openbare zitting van de bij haar aanhangig gemaakte zaken kennis heeft te nemen, daarmede volstrekt geene bemoeijenis heeft, zoolang de getuigen op *te* roepen, en nog niet op*ge*roepen zijn. In de derde plaats pleiten voor bedoelde zienswijze de in het derde lid van het artikel voorkomende woorden: *doch zal, in geval van gelijktijdige bemoeijing van verschillende landraden, diegene hunner met de zaak belast blijven, enz.* Immers het geval dat *verschillende* landraden in de zaak van *denzelfden* beklaagde, *gelijktijdig* zitting houden, is volkomen ondenkbaar, en zoo lijdt het wel geen twijfel, dat de aangehaalde woorden betrekking hebben op de met de vervolging van zaken belaste autoriteiten, wier gelijktijdige bemoeijing met eene en dezelfde zaak zeker allezins mogelijk is.

Daarenboven komt het mij volstrekt onaannemelijk voor dat de wetgever den regter *absoluut* onbevoegd zou hebben verklaard om van eene zaak kennis te nemen, op grond van omstandigheden, wier al, of niet bestaan de regter veelal niet kan beoordeelen. En dit toch zou hier het geval zijn; want het Hoog-Geregtshof zal onder anderen zelden of nooit in staat zijn om te beslissen, of de woonplaats van de meesten der op te roepen getuigen nader gelegen is bij den zetel van den landraad, binnen wiens regtsgebied de beklaagde woont, verblijf houdt of in hechtenis is genomen, dan wel bij dien van den landraad, binnen wiens regtsgebied het misdrijf is gepleegd, dewijl voor een rigtig oordeel dienaangaande eene kennis van plaatselijke omstandigheden wordt vereischt, welke het Hof onmogelijk kan bezitten.

Op vorenstaande gronden meen ik dat bij art. 241 Inl. Regl., evenzeer als bij art. 136 van dat Reglement, slechts de rede is van eene relatieve onbevoegdheid, en dat dus de beklaagde naar aanleiding van dat artikel wel vorderen kan dat de landraad, voor welken hij wordt

teregtgesteld, zich onbevoegd verklare om van zijne zaak kennis te nemen, maar dat die regtbank zulks niet *ambtshalve* mag doen.

258. Ingevolge art. 241, al. 1 Inl. Regl is elke landraad bij voorkeur bevoegd om kennis te nemen van de binnen den omvang van zijn regtsgebied gepleegde misdrijven.

Als de plaats, waar eenig misdrijf begaan is, moet in het algemeen worden aangemerkt die, waar de dader handelde, dat wil zeggen, de daad volbragt. Hij dus, die zich bevindende onder het regtsgebied van den landraad te A, iemand verwondt, die op eene plaats is, gelegen onder het regtsgebied van den landraad te B, moet getrokken worden voor den landraad, onder wiens regtsgebied hij die misdadige handeling volvoerde, dat is voor den landraad te A (1).

Wat verder den medepligtige aan eenig misdrijf betreft, deze moet, naar mijne meening, voor denzelfden landraad teregtstaan als de hoofddader, omdat, moge het Inlandsch Reglement al geene melding maken van zamenhangende misdrijven, elke daad van medepligtigheid, uit den aard der zaak, in een zoo naauw en onafscheidelijk verband staat tot het hoofdmisdrijf, dat de regter, die van dit misdrijf kennis moet nemen, ook gene daad dient te beregten. Derhalve zal, zoo lang de strafwet het desbewust helen van gestolen goed als medepligtigheid aan diefstal beschouwt, de heler voor denzelfden landraad als de hoofddader behooren teregt te staan (2).

Op den voorrang aan het forum delicti commissi toegekend, kan echter geen beroep worden gedaan, wanneer het bij art. 241, al. 2 Inl. Regl. vermelde geval zich voordoet. De zaak moet alsdan naar het forum domicilii of naar het forum apprehensionis worden verwezen.

Als laatstgenoemd forum is niet aan te merken de land-

---

(1) Zie Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper: *Wetboek van strafvordering*, dl. I, blz. 188 en vgg.

(2) Zie het Naschrift van Mr. R. Z. Dannenbargh op het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 Augustus 1832 (Wkbl van het Regt, no. 1009).

raad, binnen wiens ressort de verdachte gevonden of voorloopig aangehouden is, maar die, binnen wiens regtsgebied hij door de daartoe bevoegde autoriteit in hechtenis is gesteld (1).

Indien een en dezelfde persoon zich heeft schuldig gemaakt aan meerdere strafbare feiten moet de landraad, blijkens art. 241, al. 3 Inl. Regl, in geval die feiten »*misdrijven*" zijn, dus tot dezelfde categorie van strafbare daden behooren, daarvan gezamenlijk en gelijktijdig kennis nemen, en daaromtrent bij een en hetzelfde vonnis uitspraak doen. Heeft de beklaagde die verschillende misdrijven gepleegd onder het regtsgebied van onderscheidene landraden, dan zijn deze gelijkelijk tot de kennisneming daarvan bevoegd, terwijl in geval van gelijktijdige bemoeijing van verschillende landraden, diegene hunner met de zaak belast blijft, binnen wiens regtsgebied de beklaagde in hechtenis is gesteld, of, bij gebreke van dien, woonachtig is of verblijf houdt.

Wat dit laatste geval, namelijk dat van gelijktijdige bemoeijing van verschillende landraden betreft, dit geval kan zich, gelijk reeds werd opgemerkt, onmogelijk voordoen; blijkbaar dus strekt bedoelde bepaling om te voorzien in het geval van gelijktijdige bemoeijing van meerdere met de vervolging van strafzaken belaste ambtenaren met dezelfde zaak.

259. Wanneer de landraad, die zijne eigene bevoegdheid te beoordeelen en alzoo te zorgen heeft, dat hij zich geene hem niet toegekende regtsmagt aanmatige, *volstrekt* onbevoegd is om van eene zaak kennis te nemen, is hij verpligt zich *in elken stand* van het geding ambtshalve onbevoegd te verklaren.

Overeenkomstig dezen algemeen aangenomen regel is bij art. 308 Inl. Regl. bepaald, dat de landraad, wanneer uit het onderzoek eener zaak blijkt, dat zij behoort tot de bevoegdheid der regtbank van omgang, haar naar die

---

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 11 December 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 53 en vgg.).

regtbank moet verwijzen. Eveneens moet, al is zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven, de landraad zich onbevoegd verklaren om kennis te nemen van eene zaak, welke tot de bevoegdheid blijkt te behooren van den raad van justitie. In dit laatste, even als in elk ander geval van onbevoegdverklaring, behoort, mijns inziens, de regter te worden aangewezen, die bevoegd wordt geacht om in de zaak te beslissen, terwijl die regter, onverschillig of hij lager of hooger in rang is dan de landraad, door eene dergelijke verwijzing wettig van de zaak wordt gesaisisseerd. Dit volgt uit art. 308 Inl. Regl., het eenige thans nog in dit Reglement voorkomende artikel, hetwelk van eene onbevoegdverklaring melding maakt, zijnde toch art. 378, al. 1 van dat Reglement, ingevolge art. III van Stbl. 1885, no. 81, vervallen (1). Bovendien is eene onbevoegdverklaring met gelijktijdige verwijzing der zaak naar een bepaald aangewezen regter de eenige zekere weg om, zoo noodig, te geraken tot een jurisdictiegeschil en alzoo tot de beslissing der vraag, welke regter de zaak moet afdoen (2).

260. Eene uitzondering op den regel, dat de regter gehouden is zich in elken stand van het geding onbevoegd te verklaren om kennis te nemen van zaken, welke, volgens het Reglement op de regterlijke organisatie, niet tot zijne competentie behooren, wordt gevonden in art. 305, al. 1 Inl. Regl., waar bepaald is, dat de landraad den beklaagde schuldig oordeelende, hem de op het feit gestelde straf zal opleggen, zelfs wanneer uit het onderzoek ter teregtzitting mogt zijn gebleken, dat bedoeld feit slechts eene overtreding uitmaakt. Eene vergelijking toch dezer wettelijke bepaling met art. 384 Inl. Regl., bij hetwelk aan de regtbank van

---

(1) Dat bij de regtspleging in strafzaken voor de europesche regterlijke collegies als beginsel is aangenomen, dat de regter, die zich onbevoegd verklaart, tevens den regter dient aan te wijzen, die geacht wordt bevoegd te zijn om van de zaak kennis te nemen, kan worden afgeleid uit de in art. 67 en art. 104, al. 2 Regl. Strafv., gebezigde uitdrukking: „het *aangewezen* collegie".

(2) Zie de artt. 127, no. 1 en 162 Regt. Org. en art. 260, no. 2 Regl. Strafv.

omgang de verpligting is opgelegd om, wanneer bij het onderzoek ter teregtzitting is gebleken, dat het feit tot de bevoegdheid van den landraad behoort, daarin nogthans uitspraak te doen, leidt noodzakelijk tot de gevolgtrekking, dat bij eerstgezegd wettelijk voorschrift bepaaldelijk sprake is van overtredingen, welke volgens het Reglement op de regterlijke organisatie tot de kennisneming behooren van een lageren regter.

Intusschen moet niet uit het oog worden verloren, dat art 305, al. 1, aangezien daarbij eene uitzondering wordt gemaakt op de aangaande de regterlijke bevoegdheden vastgestelde regels, volstrekt niet mag worden uitgebreid en dus slechts van toepassing is, in geval een feit, hetwelk alle kenmerken van misdrijf draagt, en als zoodanig aan 's landraads beslissing is onderworpen, »*uit het onderzoek op de teregtzitting mogt gebleken zijn*" eene overtreding uit te maken; bij voorbeeld wanneer aan iemand bij de acte van beschuldiging ten laste is gelegd, dat hij als loonbediende een zijnen heer toebehoorend voorwerp, ter waarde van *f* 30, arglistig heeft weggenomen, en wanneer vervolgens ter teregtzitting het bewijs wordt geleverd, dat bedoeld voorwerp slechts eene waarde van *f* 20 had, terwijl van eene vroegere veroordeeling van den beklaagde niet blijkt, of wel wanneer eene strafregtelijke vervolging is ingesteld ter zake van het moedwillig toebrengen van kwetsuren, welke geene ziekte of onbekwaamheid tot persoonlijken arbeid van meer dan twintig dagen ten gevolge hebben gehad, en wanneer daarna uit het onderzoek ter teregtzitting blijkt, dat slechts slagen toegebragt zijn, welke in de omschrijving van art. 230 Strafw. Inl. vallen. In dergelijke gevallen moet art. 305, al. 1 toegepast, en den beklaagde, zoo deze schuldig wordt bevonden, de op het feit gestelde straf opgelegd worden. Maar indien uit de acte van beschuldiging duidelijk blijkt, dat het den beklaagde ten laste gelegde feit tot de bevoegdheid van een lageren regter behoort, dan is, mijns inziens, de landraad niet alleen bevoegd, doch zelfs verpligt zich, terstond na de

voorlezing dier acte onbevoegd te verklaren om van dat feit kennis te nemen (1).

En evenmin als de landraad bevoegd is om te beslissen in eene zaak, welke tot de bevoegdheid van een lageren regter behoort, ten ware van deze omstandigheid eerst uit het onderzoek der zaak ter teregtzitting mogt zijn gebleken, evenmin mag hij, regtsprekende in zaken van misdrijf, kennis nemen van eene overigens tot zijne bevoegdheid behoorende overtreding. De wetgever toch heeft voor de behandeling van zaken van misdrijf en van overtreding onderscheidene vormen van regtspleging voorgeschreven, van wier inachtneming het onder anderen afhangt of de beklaagde van eene tegen hem uitgesproken veroordeeling in revisie bij het Hoog-Geregtshof, dan wel in appel bij den bevoegden raad van justitie kan komen, en van die vormen mag de regter niet willekeurig afwijken. Zij zijn van publieke orde. De landraad, regtsprekende in zaken van misdrijf, moet dus, wanneer, blijkens de acte van beschuldiging, het ten laste gelegde feit eene tot zijne bevoegdheid behoorende overtreding uitmaakt, den inlandschen officier van justitie met zoodanige ten laste legging niet ontvankelijk verklaren.

Het vorenstaande geldt ook, wanneer een beklaagde naar den landraad, regtsprekende in zaken van misdrijf, is verwezen ter zake van meerdere strafbare feiten, van welke sommige, blijkens de acte van beschuldiging, be-

---

(1) Zie het opstel van MR. J. SIBENIUS TRIP: *Heeft de landraad, regtsprekende in zaken van misdrijf, de bevoegdheid om, wanneer het hem bij de voorlezing der acte van beschuldiging blijkt, dat het ten laste gelegde feit slechts eene overtreding bedoeld bij art.* 110 *R. O. daarstelt, zich van het onderzoek te onthouden door zich onbevoegd te verklaren?* in Het Regt in N. I., dl. XXVI, blz. 1 en vgg., zoomede de in revisie bekrachtigde vonnissen van den landraad te Pamakassan, dd. 2 Januarij 1877, van dien te Pattie, dd. 19 November 1878, en van dien te Modjokerto, dd. 12 October 1879 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 397 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no. 835 en no. 889). — Eene beslissing in tegenovergestelden zin door het Hof genomen bij arrest, dd. 1 April 1881, wordt gevonden in no. 933 Wkbl. van het Regt.

hooren hetzij tot de bevoegdheid van een lageren regter, hetzij tot die van den landraad, regtsprekende in zaken van overtreding. In zoodanig geval namelijk is gezegd collegie met het oog op art. 241, al. 3 Inl. Regl., waar bepaaldelijk sprake is van meerdere of verschillende *misdrijven*, gehouden zich, wat bedoelde feiten betreft, onmiddellijk na de voorlezing der acte van beschuldiging ambtshalve onbevoegd, dan wel den inlandschen officier van justitie niet ontvankelijk te verklaren, terwijl met de behandeling der overige feiten moet worden voortgegaan, tenzij al die feiten zoo naauw zamenhangen, dat zij niet gescheiden kunnen worden. Een voorbeeld van dit laatste wordt gevonden in art. 221, al. 2 Strafwetb. Inl.

261. Met het oog op de omstandigheid, dat de bevoegdheid van den landraad, blijkens art. 95, no. 2 in verband met art. 105, no. 1 Regt. Org., in vele gevallen afhangt van de zwaarte der tegen eenig misdrijf bedreigde straf, doet zich de vraag voor, of de landraad kennis moet nemen van poging tot een misdrijf, hetwelk tot de kennisneming van een hoogeren regter behoort, wanneer de tegen die poging bedreigde straf zijne bevoegdheid niet te boven gaat. Die vraag nu kan wel niet anders dan ontkennend beantwoord worden, dewijl poging tot eenig misdrijf geen afzonderlijk misdrijf, doch slechts een onvoltooide vorm daarvan is. Hieruit toch volgt, dat van zoodanige poging kennis dient te worden genomen door den regter, tot wiens competentie het misdrijf behoort, zoodat bij voorbeeld poging tot moedwilligen doodslag, hoewel, ingevolge art. 3 in verband met art. 221, al. 1 Strafwetb. Inl, slechts strafbaar met dwangarbeid in den ketting van vijf tot vijftien jaren, niet door den landraad, maar door de regtbank van omgang moet worden beregt (1). Van een misdrijf daarentegen, hetwelk ten gevolge der aanwezigheid van verzwarende omstandigheden, zooals die

(1) Bij arrest, dd. 17 Januarij 1879 (Wkbl. van het Regt, no. 817) werd echter door het Hoog-Geregtshof eene beslissing genomen in tegenovergestelden zin. — Vergl. verder het vonnis van den landraad te Pattie, dd. 5 November 1878 (Wkbl. van het Regt, no. 807).

vermeld in art. 25 en in art. 141 (gewijzigd bij Stbl. 1876, no. 134) Strafwetb. Inl., met de straf naast die des doods wordt bedreigd, doch buiten die verzwarende omstandigheden ter beregting van den landraad staat, behoort ook door deze regtbank kennis te worden genomen (1).

TWEEDE AFDEELING.

Verwijzing naar de teregtzitting.

262. Elke misdrijfzaak moet, zal de landraad daarvan kennis kunnen nemen, op wettige wijze naar die regtbank verwezen en alzoo bij haar aanhangig gemaakt zijn.

Bij art 81 en vgg. Inl. Regl., zoo als zij oorspronkelijk luidden, werd, met behoud van het vóór 1848 te dien aanzien aangenomen beginsel, de verwijzing van strafzaken zoowel naar den landraad, als naar de regtbank van omgang opgedragen aan den resident. Welke redenen Mr. Wichers er toe hebben geleid den resident met die verwijzing te belasten, blijkt uit de volgende, het voorschrift van art. 377 Inl. Regl. betreffende zinsneden, welke voorkomen in de nota van toelichting, behoorende bij de laatste acht titels van zijn ontwerp: »Bij de regeling dezer onderwerpen ben ik van het beginsel uitgegaan dat het, bij gebreke van bijzondere bepalingen omtrent het verleenen van regtsingang tegen beklaagden, en de verwijzing derzelve naar de teregtzitting bij regterlijk bevelschrift, tot de attributen van het openbaar ministerie behoort, om na te gaan en te beslissen of er genoegzame grond ter vervolging van eenen beklaagde bestaat, en zoo ja, voor welken regter die vervolging behoort te geschieden.

»Deze beoordeeling en beslissing kunnen echter niet aan de inlandsche officieren van justitie worden overgelaten, en men is dus wel genoodzaakt om te dezen de bemoeijingen van den resident en van den omgaanden regter toe te laten;

(1) Zie Mr. M. C. Piepers: *Een vijf en twintigtal conclusien*, in Het Regt in N. I., dl. XXXVI, blz. 210 en vgg.

doch zoodra er sprake is van de bij ontstaanden twijfel of verschil van gevoelen te geven beslissing, behoort die, mijns inziens, van het openbaar ministerie, en wel van het hoofd van hetzelve uit te gaan, en het is dan ook in dien geest dat ik getracht heb deze zaak te regelen."

Ingevolge art. 89, al. 2 Inl. Regl. konden vóór de in werking treding van Stbl. 1885, no. 81 de assistent-residenten in de afdeelingen en de assistent-residenten voor de politie op de hoofdplaatsen door den resident worden gemagtigd om, namens hem, de tot de bevoegdheid van den landraad behoorende zaken naar die regtbank te verwijzen. Deze wettelijke bepaling werd in de plaats gesteld van het voorschrift, vervat in art. 90, al. 2 van het ontwerp van Mr. Wichers, hetwelk aldus luidde: »De residenten kunnen nogtans, naar hunnen rade, de adsistent-residenten in de afdeelingen magtigen tot het nemen van deze of gene bepaaldelijk op te geven beslissingen, met name ook tot het afdoen der daarvoor vatbare zaken op de policie-rol, doch steeds onder verpligting der adsistent-residenten, om wekelijks schriftelijk verslag te geven van het door hen te dien aanzien verrigte."

Blijkens het advies van het Hoog-Geregtshof van den 23sten October 1847 werd, naar aanleiding van dit voorschrift, hetwelk, naar werd opgemerkt, overeenkwam met art. 89 van het Reglement van 1819, de vraag gedaan, of de residenten ook bevoegd waren om de magt, hun bij de artt. 83 en 84 van het ontwerp (artt. 82 en 83 Inl. Regl.) toegekend tot verwijzing van daarvoor vatbare zaken naar de regtbank van omgang of naar den landraad, over te dragen aan de assistent-residenten in de afdeelingen. De heer Wichers antwoordde hierop, dat die verwijzingen niet begrepen waren onder de *beslissingen*, waarvan sprake was in het hier bedoelde voorschrift, en dat mitsdien de residenten gezegde bevoegdheid niet bezaten. Ten einde zulks duidelijker te doen uitkomen, stelde het Hof daarop deze lezing van art. 90, al. 2 van het ontwerp voor: »De residenten kunnen, met uitzondering van de gevallen, bedoeld

in art. 83 en 84 enz." Betreffende dit voorstel merkte MR. WICHERS in zijne missive aan den Gouverneur-Generaal van den 14den Januarij 1848 op, dat, aangezien de in art. 84 (art. 83 Inl. Regl.) vermelde bepaling van den dag der teregtzitting behoorde te geschieden door den president van den landraad, naar welken de beklaagde werd verwezen, het niet doelmatig scheen de beschikkingen krachtens dat artikel te nemen, zonder eenig onderscheid, te begrijpen onder degene, welke in allen gevalle van den resident moesten uitgaan, terwijl hij tevens in overweging gaf om, ter bereiking van het door het Hoog-Geregtshof beoogde doel, den aanhef van het tweede lid van art. 90 aldus te doen luiden: »De residenten kunnen nogtans, naar hunnen rade, met uitzondering evenwel van de beschikkingen, houdende overwijzing naar de regtbank van omgang of naar den landraad, de adsistent-residenten, enz."

Een paar dagen later echter kwam de heer WICHERS op dit voorstel terug naar aanleiding van de op officieuse wijze te zijner kennis gebragte opmerking van den resident van Soerabaija, dat het wenschelijk was aan de assistent-residenten in de afdeelingen, even als aan die voor de politie op de hoofdplaatsen Samarang en Soerabaija, de bevoegdheid toe te kennen om, overeenkomstig de daarvoor vastgestelde reglementen, politiezaken af te doen, onder verpligting om maandelijks aan den resident het register der door hen opgelegde straffen in te zenden, ten einde, zoo noodig, daarop zijne aanmerkingen te kunnen maken, omdat bepaaldelijk in de residentie Soerabaija, waar vijf landraden gevestigd waren, de resident moeijelijk den noodigen tijd zou kunnen vinden om op al de voordragten zijner assistent-residenten te beschikken, en dien ten gevolge, zoomede ten gevolge der omstandigheid, dat dikwerf aan het nemen eener beschikking een nader getuigenverhoor zou moeten vooraf gaan, en dat sommige afdeelingen op verren afstand van den zetel des bestuurs verwijderd waren, onschuldigen meermalen een geruimen tijd in voorloopige hechtenis zouden moeten blijven. Met het oog namelijk op deze be-

schouwingen gaf de heer WICHERS bij missive, dd. 17 Januarij 1848, den Gouverneur-Generaal in overweging om:

1o. het tweede lid van art. 90 te redigeren als volgt: »Nogtans kunnen de adsistent-residenten in de afdeelingen en op de hoofdplaatsen, waar zoodanige ambtenaren zijn aangesteld, de adsistent-residenten voor de policie, door den resident gemagtigd worden om, namens hem, aangaande de bij het vorige lid bedoelde onderwerpen te beslissen, met name ook om de daarvoor vatbare zaken op de policie-rol af te doen; doch steeds onder de verpligting om geregeld op bepaalde tijdstippen en ten minste eenmaal 's maands, het register van hunne beslissingen voor zoo verre noodig vergezeld van een schriftelijk verslag dienaangaande, aan den resident te doen toekomen"; en

2o. aan het artikel een derde lid toe te voegen, luidende: »De aldus te verleenen magtiging zal zich niet mogen uitstrekken tot de verwijzing van zaken naar de regtbanken van omgang".

Tot toelichting dezer wijzigingen schreef MR WICHERS in gezegde missive, dat daardoor aan den resident meerdere ruimte gegeven werd om de afdoening van vele zaken aan de assistent-residenten over te laten, met handhaving tevens van het beginsel, dat de beslissingen van den resident behoorden uit te gaan, terwijl de verwijzing naar de regtbank van omgang in allen gevalle door den resident zelven behoorde te geschieden, zoowel om het gewigt der zaken, welke voor zoodanige verwijzing vatbaar waren, als uit hoofde van het min welvoegelijke, dat er gelegen zoude zijn in de beoordeeling van de bevoegdheid dier regtbank door een ondergeschikt beambte. In antwoord op dat schrijven deelde de Algemeene Secretaris, namens den Gouverneur-Generaal, bij missive, dd. 25 Januarij 1848, aan den heer WICHERS mede, dat tegen de door hem voorgestelde wijzigingen van art. 90 geene bedenkingen bestonden bij den Landvoogd, behalve dat deze den aanhef van art. 90, al. 2 aldus wenschte te doen luiden: »Nogtans kunnen de assis-

tent-residenten in de afdeelingen, en, op de hoofdplaatsen waar zoodanige ambtenaren voor de politie zijn aangesteld, door den resident gemagtigd worden enz." Met inachtneming dezer wijziging werd het artikel daarna vastgesteld.

Blijkens art. 88 Inl. Regl. behoort van al de krachtens de voorgaande artikelen door den resident genomen beslissingen, naauwkeurig aanteekening te worden gehouden in een daartoe bestemd register.

Naar aanleiding dezer met het voorschrift, vervat in art. 89 van het ontwerp van Mr. Wichers overeenstemmende bepaling, teekende de procureur-generaal in zijn betreffende de eerste acht titels van dat ontwerp uitgebragt advies van den 30sten Augustus 1847 aan, dat hoezeer bij art. 111 Regt. Org. aan het Hoog-Geregtshof de bevoegdheid was toegekend om zich het hier bedoelde register ten allen tijde te doen voorleggen, het niettemin wenschelijk was de door den resident genomen beschikkingen en beslissingen regelmatig te contrôleren en na te gaan in hoeverre die ambtenaar binnen de grenzen der bevoegdheid bleef, welke hem in politiezaken was aangewezen, en dat die contrôle gevoegelijk opgedragen zou kunnen worden aan den procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof, of, indien daartegen onverhoopt bezwaren mogten bestaan, aan een ander ambtenaar, aan wien de resident alsdan maandelijks een afschrift van het door hem gehouden register zou moeten toezenden (1). Het Hoog-Geregtshof echter achtte, blijkens zijn advies van den 23sten October 1847, zoodanige contrôle met het oog op art. 111 Regt. Org. niet noodzakelijk,

---

(1) Uit de geschiedenis van art. 111 Regt. Org. blijkt, dat de kennisneming van het daar bedoelde register aan het Hoog-Geregtshof is opgedragen, ten einde dit collegie in de gelegenheid te stellen een behoorlijk toevoorzigt te houden op eene goede en onvertogen regtsbedeeling in Nederlandsch-Indië, en dat de opzending van gezegd register aan den procureur-generaal niet is voorgeschreven, dewijl men dezen de bevoegdheid niet wilde toekennen om oordeelvellingen te uiten over- en veel minder nog om te gispen souvereine regterlijke decisiën, welke zelfs niet voor cassatie vatbaar waren. — Zie blz. 275 mijner *Regterlijke organisatie van N. I.*

daar toch de bij dit artikel aan het Hoog-Geregtshof toegekende bevoegdheid een voldoenden waarborg scheen op te leveren voor de behoorlijke nakoming door de residenten van de hun ten deze opgelegde verpligtingen. Daarentegen gaf de meerderheid van het Hof in overweging om in art. 89 van het ontwerp achter de woorden: »in een daartoe bestemd register," te voegen: »*of op de zoogenaamde politie-rol, bedoeld bij art.* 110 *van het organiek reglement*," wordende als reden hiervoor opgegeven, dat het volgens de verklaringen van den ontwerper de bedoeling was, dat niet alleen de zaken, waarvan sprake was in art. 110 Regt. Org., maar ook alle andere soortgelijke, en in het bijzonder die, waarvan gewaagd werd in art. 89 en de voorgaande artikelen van het ontwerp, op de politierol zouden worden aangeteekend, en dat het register, waarvan in dat art. 89 gesproken werd, geen ander scheen te kunnen zijn, dan die politierol. MR. WICHERS evenwel verklaarde bij zijne aan den Gouverneur-Generaal gerigte missive van den 14den Januarij 1848 het nut van evengezegde, door de meerderheid van het Hof voorgestelde bijvoeging niet in te zien, omdat ook zonder die bijvoeging de bedoelde aanteekeningen op de politierol konden geschieden, en zoo bleef art. 89 van het ontwerp onveranderd.

De zoo veelvuldig voorkomende verwarring van de politierol met de dagelijksche rol van zaken, bedoeld bij art. 88 Inl. Regl., dagteekent dus reeds, merkwaardig genoeg, uit den tijd, dat genoemd Reglement nog niet was vastgesteld.

Eenige jaren na de invoering der wetgeving van 1848 vestigde zich bij het Hoog-Geregtshof de overtuiging, dat evengezegd art. 88 aan volledigheid wel iets te wenschen overliet, onder anderen op grond, dat daarbij niet was voorgeschreven, dat bij de stukken in elke zaak een document behoorde aanwezig te zijn, waaruit den regter, naar wien de zaak was verwezen, hiervan bleek, en zoo stelde het Hof eenige formulieren vast, welke bij circulaire, dd. 22 Januarij 1853 (1), ter kennis gebragt werden van de

(1) Zie Het Regt in N. I., dl. XVI, blz. 397 en vgg.

hoofden van gewestelijk bestuur, met verzoek om zorg te dragen, dat zij steeds werden opgevolgd. Eenvoudiger en beter echter zou het, mijns inziens, geweest zijn wanneer het Hof, in stede van bedoelde formulieren vast te stellen, volgens welke de feiten, ter zake waarvan de beklaagde naar de teregtzitting werd verwezen, niet bekend gesteld behoefden te worden, de hoofden van gewestelijk bestuur had uitgenoodigd, om bij de stukken in elke naar de teregtzitting verwezen zaak, bij wege van extract uit de dagelijksche rol van zaken, een authentiek afschrift te voegen van de ten aanzien dier zaak genomene beslissing.

Gedurende tal van jaren hebben de hiervoren vermelde wettelijke bepalingen aanleiding gegeven tot veel verschil van gevoelen, inzonderheid omtrent de vraag, welke de kracht en beteekenis was der zoogenaamde acten van verwijzing. Volgens sommigen beteekenden die acten zoo weinig, dat de regter ten aanzien der den beklaagde bij de acte van beschuldiging ten laste gelegde feiten eene beslissing behoorde te nemen, onverschillig of te dier zake al dan niet eene verwijzing had plaats gehad, wanneer gezegde acte in overeenstemming met de stukken van het voorloopig onderzoek was opgemaakt, terwijl anderen daarentegen, mijns inziens teregt, oordeelden, dat de regter uitsluitend door de verwijzing eener zaak daarvan werd gesaisisseerd, en derhalve geene kennis mogt nemen van feiten, ter zake waarvan de beklaagde niet naar de teregtzitting was verwezen (1).

Die strijdvragen echter zijn, evenals al hetgeen in de vorige bladzijden betreffende de verwijzing is medegedeeld, nog slechts van geschiedkundig belang, sedert het Koninklijk besluit van 10 Februarij 1885, no. 11, afgekondigd in Staatsblad no. 81 van dat jaar, in werking is getreden.

Bij dat Koninklijk besluit namelijk is ten aanzien der verwijzing van strafzaken naar de teregtzitting eene geheel

(1) Zie de opstellen van Mr. J. Sibenius Trip in dl. XXIV, blz. 366 en vgg. van Het Regt in N. I., en van Mr. M. C. Piepers in nos. 1034, 1036 en 1037 Wkbl. van het Regt, zoomede no. 3237 Bijbl. op het Stbl.

nieuwe regeling vastgesteld, terwijl tevens in verband daarmede de bepalingen van het Inlandsch Reglement, welke de procedure na den afloop van het voorloopig onderzoek betreffen, gewijzigd zijn.

263. Laatstbedoelde wijziging is die van art. 82 Inl. Regl., hetwelk thans, ingevolge het bepaalde bij art. I van genoemd Koninklijk besluit, gelezen wordt als volgt: »Indien naar zijn oordeel," namelijk naar dat van den resident, »de zaak voldoende is onderzocht en behoort tot de kennisneming, hetzij van de rechtbank van omgang, hetzij van den landraad, zendt hij de stukken ten spoedigste aan den voorzitter der rechtbank, die hij bevoegd acht."

Van de hier bedoelde beslissingen behoort, al is zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven, eene beschikking in den gewonen vorm te worden opgemaakt.

Die beschikking moet tevens eene beslissing inhouden omtrent de voorloopige hechtenis van den verdachte. Ingevolge de nieuwe lezing van art. 83 Inl. Regl., welke gevonden wordt in art. I van Stbl. 1885, no. 81, is te dien aanzien bepaald:

dat de resident in de gevallen bij het voorgaande artikel vermeld, gelast dat de verdachte, wanneer deze reeds is aangehouden, in voorloopige hechtenis zal blijven, of anders daarin zal worden gesteld, indien het feit strafbaar is met eene der straffen, omschreven in art. 5, no. 1 tot en met no. 4 Strafwetb. Inl.;

dat hij, indien tegen het feit dwangarbeid buiten den ketting is bedreigd voor meer dan twee jaren, alsmede indien het betreft diefstal, opligting, misbruik van vertrouwen, verwonding, wederspannigheid, bedreigingen, bedelarij of landlooperij, dan wel eene overtreding, waartegen, behalve geldboete of verbeurdverklaring, is bedreigd dwangarbeid buiten den ketting, *kan* gelasten dat de verdachte in hechtenis zal blijven of anders daarin zal worden gesteld; en

dat hij in alle andere gevallen gelast dat de verdachte, als deze in hechtenis is, dadelijk op vrije voeten zal worden gesteld.

Ingevolge deze blijkbaar aan art. 2, § 4 van Stbl. 1876, no. 237 ontleende voorschriften is de resident *verpligt* den verdachte, indien het gepleegde misdrijf strafbaar is met den dood of met dwangarbeid in den ketting, in voorloopige hechtenis te doen stellen of te doen blijven, terwijl hij dit, behalve in de uitdrukkelijk opgenoemde gevallen, doen *kan*, indien tegen het misdrijf dwangarbeid buiten den ketting is bedreigd voor meer dan twee jaren. Door den procureur-generaal werd bij zijne circulaire aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madura van den 29sten April 1885 (1) de opmerking gemaakt, dat de voorloopige hechtenis alzoo kan worden bevolen »indien het minimum der bedreigde straf *twee* jaren dwangarbeid *buiten* den ketting is." Die opmerking komt mij echter voor in strijd te zijn met de woorden van het artikel, volgens welke niet gevorderd wordt, dat het gepleegde feit met *minstens* twee jaren dwangarbeid buiten den ketting strafbaar zij, maar eenvoudig, dat daartegen de straf zij bedreigd van dwangarbeid buiten den ketting »voor meer dan twee jaren", hetgeen zonder twijfel steeds het geval is, wanneer het *maximum* der bedreigde straf meer dan twee jaren dwangarbeid buiten den ketting beloopt, onverschillig hoe gering het minimum ook moge wezen. Opmerkelijk is het dat in evenbedoelde bepaling onmiddellijk na de vermelding van den daarbij gestelden algemeenen regel, die niet aangetroffen wordt in art. 2, § 4 van Stbl. 1876, no. 237, eenige misdrijven worden opgenoemd, welke, blijkens de artt. 317, 328, 332 en 225 Strafwetb. Inl., meerendeels *in* dien regel vallen.

Voorts *kan* de resident, voor zooveel overtredingzaken aangaat, welke, naar zijn oordeel, tot de kennisneming van den landraad behooren, den verdachte slechts dan in hechtenis doen stellen of houden, wanneer tegen de overtreding, behalve geldboete of verbeurdverklaring, dwangarbeid buiten den ketting is bedreigd.

(1) Zie no. 4162 Bijbl. op het Stbl. en Het Regt in N. I., dl. XLV, blz. 63 en vgg.

Doet geen der hiervoren omschreven gevallen zich voor, waarin de resident hetzij verpligt, hetzij bevoegd is om den verdachte in hechtenis te doen stellen of houden, dan moet hij bij de beschikking, krachtens welke de opzending der stukken aan den president van de door hem bevoegd geachte regtbank plaats heeft, bevelen dat de verdachte, die in hechtenis is, dadelijk op vrije voeten zal worden gesteld.

Door de bepalingen, vervat in art. 83 Inl. Regl., zoo als dit thans wordt gelezen, is, gelijk door den procureur-generaal in diens zoo even aangehaalde circulaire teregt wordt opgemerkt, geen inbreuk gemaakt op de bevoegdheid tot voorloopige aanhouding, welke onder anderen bij de artt. 12, 18, 42 en 45 Inl. Regl. aan de daar bedoelde ambtenaren en beambten is toegekend.

Ten slotte zij hier nog opgemerkt, dat de resident niet verpligt is de stukken in al de door hem onderzochte zaken te zenden aan den voorzitter der regtbank, welke hij bevoegd acht, maar dat die opzending slechts dan behoort plaats te hebben, wanneer hij oordeelt, dat er *genoegzame grond bestaat tot vervolging van den verdachte.* Dit blijkt ten duidelijkste uit art. 81 Inl. Regl.

264. Luidens het eerste en tweede lid van art. 89 Inl. Regl., welks laatste lid, blijkens art. I van Stbl. 1885, no. 81 is vervallen, kunnen de assistent-residenten in de afdeelingen en op de hoofdplaatsen, waar zoodanige ambtenaren voor de politie zijn aangesteld, door den resident gemagtigd worden om, namens hem, omtrent de afdoening der bij de voorafgaande artikelen bedoelde zaken te beslissen. Genoemde ambtenaren kunnen derhalve door den resident worden gemagtigd om, wanneer de zaak naar hun oordeel voldoende onderzocht is, en tot de kennisneming van den landraad behoort, de stukken, namens hem, te zenden aan den president van dat collegie, en tevens bij hunne beschikking omtrent de hechtenis van den verdachte, met inachtneming der te dien aanzien bestaande voorschriften, de noodige bevelen te geven.

Van die magtiging, welke zoowel bij een besluit, als bij

eene officiële missive kan worden verleend, moet, indien zij niet in afschrift bij de processtukken is gevoegd, in allen gevalle melding worden gemaakt in evenbedoelde beschikking (1).

Verder moet gezegde magtiging, zoolang van hare intrekking niet blijkt, mijns inziens, geacht worden ook van kracht te zijn voor de opvolgers van den assistent-resident, op wien zij verstrekt is (2). Immers de bevoegdheid tot het geven van die magtiging is den resident, blijkens de geschiedenis van art. 89 Inl. Regl., niet zoo zeer toegekend met het doel om daarvan gebruik te maken voor het geval dat hij voldoende vertrouwen stelt in de bekwaamheid, eerlijkheid en onpartijdigheid van dezen of genen assistent-resident, — ieder toch die door de Regering met het ambt van assistent-resident is bekleed, moet, zoolang het tegendeel niet blijkt, gerekend worden dat vertrouwen te verdienen, — als wel voor het geval, dat hij, resident, de hier bedoelde beslissingen zelf niet kan nemen, hetzij dewijl zijne vele bezigheden hem dit niet toelaten, hetzij wegens den verren afstand tusschen de hoofdplaats der residentie en die der afdeeling, hetzij wegens andere dergelijke omstandigheden.

De residenten zijn echter, blijkens art. 89, al. 2 Inl. Regl., enkel bevoegd om de assistent-residenten in de afdeelingen en op de hoofdplaatsen, die voor de politie, te magtigen tot het nemen van evengezegde beslissingen. Zoodanige magtiging kan mitsdien niet worden verleend aan eenen niet voor de politie aangestelden assistent-resident ter hoofdplaats eener residentie, zooals vroeger die te Bandoeng (3).

Wat verder de vraag betreft of de resident, wanneer hem uit het register, bedoeld bij het slot van meergemeld

(1) Vergl. de circulaires van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Junij 1848, *Ten derde*, en dd. 26 Julij 1865 (Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 263 en vgg., en dl. XXII, blz. 385 en vgg.).

(2) Vergl. het arrest van het Hof, dd. 1 Maart 1877 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 317 en vgg.).

(3) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 Augustus 1871 (Wkbl. van het Regt, no. 430). — Thans echter is, blijkens Stbl. 1886, no. 170, de assistent-resident te Bandoeng belast met het bestuur over de afdeeling van dien naam.

art. 89, al. 2 Inl. Regl., blijkt, dat de assistent-resident de stukken van het voorloopig onderzoek heeft gezonden aan den voorzitter van eenen landraad, welke, naar zijn oordeel, van de zaak geene kennis behoort te nemen, die beschikking mag veranderen of buiten werking stellen, die vraag komt mij voor ontkennend beantwoord te moeten worden, omdat dergelijke, krachtens eene behoorlijke magtiging genomene beschikkingen, volkomen gelijk staan met beschikkingen van den resident zelven, terwijl daartegen bovendien bij de wet geen middel van voorziening is toegelaten (1).

Bij art. 3, al. 2 en 3 van Stbl. 1876, no. 298 werd de bevoegdheid tot verwijzing naar de regtbank van omgang in de 1ste afdeeling van Java en naar den landraad te Batavia, ter zake van misdrijven en overtredingen door Inlanders en met dezen gelijkgestelden op het eiland Onrust en de daaronder ressorterende eilanden Kuiper en Purmerend gepleegd, opgedragen aan den directeur van het marine-établissement te Onrust.

Die bevoegdheid tot verwijzing is echter vervallen ten gevolge der invoering van het in Stbl. 1885, no. 81 afgekondigd Koninklijk besluit, bij hetwelk de verwijzing van alle zaken, zonder onderscheid, opgedragen is aan de presidenten der regtbanken en eene nieuwe lezing is vastgesteld van art. 82 Inl. Regl., hetwelk bij art. 3, al. 2 van Stbl. 1876, no. 298 uitdrukkelijk van toepassing werd verklaard op voornoemden directeur. Die nieuwe lezing nu van gezegd artikel moet, mijns inziens, ook geacht worden van kracht te zijn voor gezegde autoriteit, met dit gevolg, dat deze, oordeelende dat eene zaak tot de kennisneming behoort, hetzij van de regtbank van omgang in de 1ste afdeeling van Java, hetzij van den landraad te Batavia, de stukken van het voorloopig onderzoek ten spoedigste moet zenden aan den voorzitter

---

(1) Zie het opstel van MR. DER KINDEREN: *Kunnen de residenten op Java de door de adsistent-residenten in hunne residentiën, krachtens de tweede zinsnede van art. 89 Inl. Regl., genomene beslissingen wijzigen of buiten werking stellen?* in dl. XII, blz. 165 en vgg. van Het Regt in N. I.

der bevoegd geachte regtbank, terwijl met het oog op het bijna onafscheidelijk verband, hetwelk bestaat tusschen de artt. 82 en 83 Inl. Regl., zoo als zij thans, ingevolge Stbl. 1885, no. 81, luiden, zeker veilig kan worden aangenomen, dat meergenoemde autoriteit bij de beschikking, krachtens welke de opzending van evenbedoelde stukken plaats heeft, de noodige bevelen behoort te geven omtrent de voorloopige hechtenis van den verdachte.

265. Ingevolge art. II van Stbl. 1885, no. 81 begint de elfde titel van het Inlandsch Reglement thans met eene geheel nieuwe afdeeling, bestaande uit zes artikelen, welke handelen over de verwijzing naar de teregtzitting.

Het eerste van die artikelen, art. 240*a*, luidt aldus: »De verwijzing naar de terechtzitting geschiedt door den president.

»Hij neemt daartoe den inhoud der hem ingevolge artikel 82 toegezonden stukken onmiddellijk na de ontvangst in nauwgezette overweging."

Bij dit artikel is het beginsel vastgesteld, dat de president der regtbank, onverschillig of hij een regterlijk dan wel een administratief ambtenaar zij, met de verwijzing van zaken naar het door hem voorgezeten collegie is belast. Is de voorzitter een administratief ambtenaar, dan moet hij bij eene, in laatstgenoemde hoedanigheid opgemaakte beschikking, de stukken van het voorloopig onderzoek aan zich zelven, in zijne hoedanigheid van president der regtbank, toezenden. Dat tusschen die autoriteiten in zoodanig geval wel nimmer verschil van gevoelen zal bestaan, met andere woorden, dat de president van de regtbank zelden of nooit bezwaar zal hebben tegen de verwijzing van zaken, welke naar zijn, als administratief ambtenaar uitgesproken oordeel tot de kennisneming van die regtbank behooren, spreekt wel van zelf.

Art. 240*a*, al. 2 heeft blijkbaar de strekking om eene spoedige afdoening van zaken te bevorderen. Ingevolge die wettelijke bepaling is de president verpligt om, wanneer hij oordeelt, dat, in stede van de door hem voorgezeten

regtbank, eene andere regterlijke autoriteit van de zaak kennis behoort te nemen, of dat het feit noch als misdrijf, noch als overtreding is aan te merken, of wel dat er geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging van den verdachte, zoodra mogelijk, de voor elk dier gevallen voorgeschrevene beschikking op te maken, terwijl hij eveneens, indien de zaak, zijns inziens, een nader onderzoek vereischt, met den meesten spoed de daarvoor noodige maatregelen dient te nemen.

266. Bij de artt. 240*b*, 240*c* en 240*e* Inl. Regl. (art II van Stbl. 1885, no. 81) is bepaald, welke beschikking de president in elk der daarbij vermelde gevallen behoort te nemen.

Ten aanzien van al de bij die artikelen bedoelde beschikkingen valt op te merken:

dat zij, overeenkomstig het voorschrift van art. 421 Inl. Regl. aan het hoofd moeten voeren de woorden: In naam des Konings (1);

dat de persoon van den verdachte behoorlijk moet worden aangeduid, hetwelk het best kan geschieden door, behalve zijn naam of namen, ook zijn ouderdom, geboorteplaats, woonplaats en beroep bekend te stellen; en

dat elke beschikking gemotiveerd moet zijn, dat wil zeggen, de redenen moet inhouden, welke geleid hebben tot de omtrent het feit genomen beslissing, welks naauwkeurige omschrijving zoodoende niet kan worden gemist.

Indien meerdere verdachten in dezelfde zaak betrokken zijn, kan met eene enkele beschikking worden volstaan, wanneer de te hunnen aanzien genomene beslissingen van dezelfde strekking zijn. Daarentegen komt het mij wenschelijk voor, dat in den regel afzonderlijke beschikkingen worden opgemaakt van beslissingen, krachtens welke sommigen der in dezelfde zaak betrokken verdachten wel, anderen niet verder vervolgd worden.

---

(1) Vergl. de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 17 Julij 1885, in Het Regt in N. I., dl. XLV, blz. 69 en vgg. en in no. 4163 Bijbl. op het Stbl.

267. Volgens het eerste der zoo even aangehaalde artikelen, art. 240*b*, moet de president, wanneer hij oordeelt dat het feit niet behoort tot de kennisneming van de door hem voorgezeten regtbank, maar tot die van den politieregter of van het regentschaps- of distriktsgeregt, de zaak bij gemotiveerde beschikking naar dezen verwijzen, en de hem toegezonden stukken terugzenden aan den resident, die alsdan in den zin van art. 84 Inl. Regl. voor de verdere afdoening zorg draagt, zijnde de aangewezen regter verpligt aan de beslissing van den president gevolg te geven.

Bij de hier bedoelde beschikking moet de zaak *verwezen* worden naar het bevoegd geachte politie-, regentschaps- of distriktsgeregt.

Dat dit geregt verpligt is aan de beslissing van den president gevolg te geven, zou, ook al ware zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven, wel aan geen twijfel onderhevig zijn. De aard der verwijzing toch brengt mede, dat de aangewezen regter wettig van de zaak is gesaisisseerd en zich alzoo aan de kennisneming daarvan niet mag onttrekken. Dit neemt evenwel niet weg, dat die regter, indien de zaak, naar zijn oordeel, tot de kennisneming eener andere regterlijke autoriteit behoort, zich onbevoegd kan en moet verklaren om daarin te beslissen (1).

Hieruit volgt, dat indien het aangewezen politie-, regentschaps- of distriktsgeregt zich onbevoegd verklaart en de zaak verwijst naar eene andere regterlijke autoriteit, deze gehouden is daarvan kennis te nemen, ook al mogt die autoriteit de regtbank zijn door welker president de zaak naar dat geregt is verwezen.

268. Wanneer de president oordeelt, dat het feit niet behoort tot de kennisneming der door hem voorgezeten regtbank, maar tot die van eene regtbank van omgang of een anderen landraad, of wel van eene europesche regtbank, moet hij, blijkens art. 240*c*, de stukken bij gemotiveerde

(1) Vergl. de hiervoren aangehaalde circulaire van den procureur-generaal, dd. 29 April 1885. — Zie echter het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 24 Mei 1888 (Het Regt in N. I., dl. LI, blz. 65 en vgg.).

beschikking zenden, in het eerste geval, aan den voorzitter der inlandsche regtbank, in het andere, aan het Openbaar Ministerie bij de europesche regtbank, welke hij bevoegd acht.

Terwijl dus de president, oordeelende dat het feit tot de kennisneming van een der inlandsche geregten behoort, de zaak moet *verwijzen* naar het door hem bevoegd geachte geregt, heeft hij daarentegen, indien, naar zijne meening, van de zaak kennis moet worden genomen door eene andere inlandsche regtbank dan de door hem voorgezetene, of wel door eene europesche regtbank, de stukken eenvoudig te *zenden* aan den voorzitter der inlandsche-, of aan het Openbaar Minister bij de europesche regtbank, welke hij bevoegd acht. In het eene geval heeft er *verwijzing*, in het andere *toezending van stukken* plaats, wat zeker niet hetzelfde is. Geheel onaannemelijk toch is het, dat de wetgever die verschillende uitdrukkingen in dezelfde beteekenis gebezigd en alzoo gewild zoude hebben, dat door de toezending van stukken aan den president van eene inlandsche-, of aan het Openbaar Ministerie bij eene europesche regtbank, die regtbank van de zaak zou worden gesaisisseerd. Dat in het vierde lid van art. 240*d* van de zaak, waarin eene beslissing is genomen overeenkomstig art. 240*c*, wordt gezegd, dat zij is »*overgewezen*", kan dus wel niet anders dan als eene schrijf- of drukfout worden beschouwd.

Indien de ambtenaar, aan wien de stukken, ingevolge art. 240*c*, zijn toegezonden, van oordeel is dat de zaak inderdaad tot de kennisneming behoort van de regtbank, welke hij voorzit of bij welke hij het Openbaar Ministerie uitoefent, is hij verpligt haar bij die regtbank aanhangig te maken. Wat echter gebeuren moet, wanneer hij meent dat eene andere regterlijke autoriteit van de zaak kennis moet nemen en dienovereenkomstig heeft beschikt, schijnt mij bij het stilzwijgen, hetwelk de wet dienaangaande bewaart, eene niet te beantwoorden vraag.

Tot een jurisdictiegeschil kan, naar ik meen, geene der beschikkingen, vermeld in Stbl. 1885, no. 81 leiden.

Tusschen welke autoriteiten zoodanig geschil zich kan voordoen, blijkt duidelijker dan uit de bewoordingen van de artt. 127 en 162 Regt. Org., uit art. 260 Regl. Strafv., hetwelk in no. 1 handelt over de zoogenaamde positieve- en in no. 2 over de zoogenaamde negatieve regterlijke conflicten, en in beide gevallen slechts regeling van regtsgebied toelaat tusschen regtbanken en regters, bevoegd om regtsmagt uit te oefenen in den eigenlijken zin van het woord of, met andere woorden, om eene eindbeslissing te nemen over schuld of onschuld. Wat art. 260, no. 1 Regl. Strafv. betreft, wordt zulks bewezen door de klaarblijkelijk met art. 1 Regt. Org. verband houdende uitdrukking: »aan welke bij de wettelijke bepalingen regtsmagt is opgedragen", zoomede door het vervolgens gebezigde woord: »kennisneming", hetwelk, gelijk MR. DE PINTO opmerkt (1), aantoont, dat geene andere regters zijn bedoeld dan »die over de zaak zelve *oordeelen*". Voor zooveel no. 2 van evengezegd art. 260 aangaat, volgt uit de daar voorkomende woorden: »door een van welke de strafzaak noodwendig behoort te worden beregt", dat ook die bepaling uitsluitend betrekking heeft op regtbanken en regters, die bevoegd zijn de zaak zelve af te doen, dat wil zeggen, daarin eene eindbeslissing te nemen. Het woord: *beregten*, kan toch in die uitdrukking wel geene andere beteekenis hebben. Bovendien mag bij gebreke van een wetsvoorschrift, waaruit het tegendeel duidelijk blijkt, niet worden aangenomen, dat in het tweede nummer van art. 260 over andere regterlijke autoriteiten gehandeld wordt dan in het eerste nummer van dat artikel, stemmende toch de positieve- en negatieve regterlijke conflicten in aard en wezen volkomen met elkander overeen.

Daarenboven blijkt uit art. 261 en vgg. Regl. Strafv., dat bij art. 260 van dat Reglement alleen sprake is van regtbanken en regters, bij welke ambtenaren van het Openbaar Ministerie bescheiden zijn, dus van regterlijke autoriteiten, die uitspraak hebben te doen over schuld of onschuld, wor-

(1) *Handleiding tot het Wetboek van Strafvordering*, ad § 233.

dende toch de ambtsverrigtingen van het Openbaar Ministerie slechts bij zoodanige regtbanken en regters vereischt.

Regtsmagt nu in evengezegden zin hebben de ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij de europesche regtbanken niet, terwijl zij in het algemeen ook niet is toegekend aan de voorzitters van inlandsche regtbanken. Wel is aan dezen in de bijzondere, bij de artt. 153 en 254 Inl. Regl. genoemde gevallen, uitdrukkelijk de bevoegdheid verleend om, in plaats van de regtbank zelve, tegen onwillige europesche getuigen eene veroordeeling uit te spreken, doch hieruit volgt nog niet dat zij behooren tot de regters bij art. 260 Regl. Strafv. bedoeld. Op grond hunner bevoegdheid tot het nemen der beschikkingen bij Stbl. 1885, no. 81 vermeld, kan zulks ook niet worden aangenomen; want mogen die beschikkingen ten deele het karakter van regtspraak dragen, en, genomen door de bij evengezegd art. 260 bedoelde regterlijke autoriteiten, tot eene regeling van regtsgebied kunnen leiden, zoo kunnen zij toch niet als eindbeslissingen worden aangemerkt. Ten einde dit laatste aan te toonen is het noodig om den aard en het wezen dier beschikkingen hier kortelijk na te gaan.

In de eerste plaats dan heeft de voorzitter eener inlandsche regtbank de bevoegdheid om zaken te verwijzen naar de door hem voorgezeten regtbank (art. 240*e*, al. 3 en 4 Inl. Regl.) dan wel naar het politie-, regentschaps- of distriktsgeregt (art. 240*b* Inl. Regl.), en haar alzoo aanhangig te maken bij den door hem aangewezen regter, welke dien ten gevolge gehouden is regt te doen. Zoodanige verwijzing is echter, op zich zelve beschouwd, wel niet aan te merken als eene daad van regtsmagt. Zij heeft toch slechts de strekking om de zaak te brengen voor den regter, die bevoegd is daarin te beslissen, en staat in zoover onder anderen volkomen gelijk met het requisitoir tot dagvaarding van den officier van justitie, door welks beteekening de bij art. 177 Regl. Strafv. vermelde zaken aanhangig worden gemaakt bij den bevoegden raad van justitie.

In de tweede plaats heeft de voorzitter de bevoegdheid tot het nemen der beschikkingen in het boven besproken art. 240*c* Inl. Regl. vermeld. In de daar bedoelde gevallen heeft hij zich niet onbevoegd te verklaren om ten aanzien der verwijzing eene beschikking te nemen, en nog veel minder mag hij de regtbank, welke hij voorzit, onbevoegd verklaren; hij heeft eenvoudig de fout, zijns inziens gemaakt door den administratieven ambtenaar, die hem, ingevolge art. 82 van genoemd Reglement, de processtukken toezond, te herstellen en die stukken te zenden aan den voorzitter der inlandsche regtbank of aan het Openbaar Ministerie bij de europesche regtbank, welke hij bevoegd acht. Dat eene dergelijke toezending van stukken geene regtspraak kan heeten, en wel allerminst kan worden beschouwd als eene onbevoegdverklaring in den zin van art. 260, no. 2 Regl. Strafv. is, dunkt mij, duidelijk.

In de derde plaats eindelijk is de voorzitter, luidens art. 240*e*, al. 2 Inl. Regl., bevoegd te verklaren dat, naar zijn oordeel, het feit noch als misdrijf, noch als overtreding is aan te merken of dat geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging. Ofschoon de krachtens deze bevoegdheid genomene beschikkingen inderdaad het karakter van regtspraak dragen, kan op grond daarvan de voorzitter wel niet gezegd worden te behooren tot de bij art. 260 Regl. Strafv. bedoelde regters, omdat bij die beschikkingen geene uitspraak wordt gedaan omtrent de schuld of onschuld der verdachten. De voorzitter toch mag wel verklaren, dat het feit, zijns inziens, noch als misdrijf, noch als overtreding is aan te merken of dat geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging, maar den beklaagde van alle regtsvervolging ontslaan of hem vrijspreken, mag hij niet. De zaak wordt dus door bedoelde beschikkingen niet beeindigd; zelfs zou, ofschoon het strafgeding in de praktijk wel nimmer zal worden hervat, zoolang tegen den verdachte geene nieuwe bezwaren zijn gerezen, eene hervatting ook in dat geval niet in strijd wezen met de wet. Immers een voorschrift als dat van art. 112 Regl. Strafv.,

hetwelk in de hier genoemde gevallen de verdere vervolging van den verdachte verbiedt, »ten zij er nieuwe bezwaren mogten zijn ingekomen", is in het inlandsch strafproces onbekend, terwijl op het *non bis in idem* van art. 398 Inl. Regl. geen beroep kan worden gedaan (1), omdat bij dit artikel uitsluitend sprake is van eene *vrijspraak door den bevoegden regter*, gelijk uit deszelfs bewoordingen blijkt en bovendien valt op te maken uit de toelichting van Mr. Wichers, volgens welke slechts de »wettiglijk geschied zijnde" vrijspraak den weg tot de hervatting eener vervolging tot straf behoort af te snijden.

De voornaamste grond voor de meening, dat niettemin de beschikkingen betreffende de verwijzing van strafzaken in het inlandsche strafproces tot eene regeling van regtsgebied kunnen leiden, is dat die beschikkingen in allen deele gelijk staan met de vonnissen der raden van justitie aangaande de teregtstelling van beklaagden (2). Dit laatste is zeker volkomen juist; eene andere vraag echter is het of genoemde raden, indien zij met geene meerdere regtsmagt waren bekleed, geacht zouden kunnen worden te behooren tot de regtbanken, bedoeld bij art. 260 Regl. Strafv. En die vraag zou, dunkt mij, ontkennend beantwoord moeten worden, omdat de raden van justitie alsdan de bevoegdheid zouden missen tot het nemen van eindbeslissingen, kunnende toch de vonnissen betreffende de teregtstelling, zoo als uit art. 112 van evengezegd Reglement ten duidelijkste blijkt, niet als eindbeslissingen worden aangemerkt (3).

Wat voorts de wel eens geopperde bewering aangaat, dat de voorzitter geacht moet worden zijne bevoegdheid tot het nemen van voormelde beschikkingen aan de inlandsche regtbank, welke hij voorzit, te ontleenen, te dien aanzien

(1) Zie § 397, 1ste stuk, van *De rechtsbedeeling onder de inlanders en daarmede gelijkgestelden op Java en de Buitenbezittingen*, door Mr. W. A. P. F. L. Winckel, die bovenstaande meening ook deelt.

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 21 October 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 400 en vgg.).

(3) Vergl. ook art. 167 (thans art. 123*b*, al. 1) ned. Wetb. van Strafv. in verband met art. 68 ned. Strafwetb.

valt op te merken, dat daarvan uit geene enkele wettelijke bepaling blijkt, doch dat, ook al ware bedoelde opvatting juist, dan nog in allen gevalle de magt niet gedelegeerd zoude zijn om over schuld of onschuld uitspraak te doen, maar slechts de bevoegdheid om voorloopige beslissingen betreffende de afdoening van zaken te nemen.

Daarentegen kan voor de zienswijze, dat de beschikkingen der voorzitters van inlandsche regtbanken, vermeld in Stbl. 1885, no. 81, geen jurisdictiegeschil kunnen te weeg brengen, nog een beroep worden gedaan op de omstandigheid, dat art. 261 en vgg. Regl. Strafv. uitgaan van de stelling, dat er van zoodanig geschil slechts sprake kan zijn tusschen regtbanken en regters, bij wie ambtenaren van het Openbaar Ministerie bescheiden zijn, hetgeen, voor zooveel de voorzitters van inlandsche regtbanken betreft, het geval niet is. Bedoelde artikelen leveren dus als het ware de proef op de som, dat eene regeling van regtsgebied tusschen regters, welke beiden of een van beiden het voorzitterschap eener inlandsche regtbank bekleeden, onbestaanbaar is. Immers de wettelijke voorschriften aangaande die regeling van regtsgebied zijn in dat geval, bij gebreke van ambtenaren van het Openbaar Ministerie, voor toepassing niet vatbaar.

269. Hoe gehandeld moet worden, indien den president uit de hem door den resident of assistent-resident toegezonden stukken van het voorloopig onderzoek blijkt, dat dit onderzoek op een of meer punten onvolledig gehouden is, leert art. 240*d* Inl. Regl., bij hetwelk is bepaald:

dat de president, wanneer hij bevindt dat het feit behoort tot de kennisneming der door hem voorgezeten regtbank, heeft te beoordeelen of er nog feiten en omstandigheden zijn, welke vóór de verwijzing naar de teregtzitting nader behooren te worden onderzocht;

dat hij, wanneer hij van meening is dat nog getuigenverhooren, geregtelijke plaatsopnemingen of andere daden van voorloopig onderzoek behooren plaats te hebben, zich daarvoor moet wenden »tot den betrokken ambtenaar," onder opgave der punten, welke hij nog onderzócht wenscht te hebben;

dat deze ambtenaar verpligt is dat onderzoek ten spoedigste te verrigten of te doen verrigten en de daarvan opgemaakte processen-verbaal onmiddellijk aan den president toe te zenden; en

dat deze bepalingen ook gelden met betrekking tot den voorzitter der inlandsche regtbank, »aan wien krachtens art. 240*c* de zaak is overgewezen."

Blijkens deze voorschriften, in verband beschouwd met de daaraan voorafgaande artikelen, moet de president, na de van den resident of assistent-resident ontvangen stukken in overweging te hebben genomen, eerst beslissen welke regterlijke autoriteit bevoegd is van de zaak kennis te nemen, en mag hij slechts dan, wanneer hij oordeelt dat zij tot de kennisneming der door hem voorgezeten regtbank behoort, het voorloopig onderzoek doen aanvullen. Alligt evenwel kan het gebeuren, dat eerstbedoelde vraag onmogelijk te beantwoorden is, voor en aleer omtrent het een of ander punt een nader onderzoek is gehouden. In dergelijke gevallen nu kan een zoodanig onderzoek zeker moeijelijk geacht worden verboden te zijn; duidelijkheidshalve echter zou het de voorkeur hebben verdiend om de voorschriften van art. 240*d* onmiddellijk te doen volgen op die, vervat in art. 240*a*, met bevoegdverklaring tevens van den voorzitter der regtbank om, alvorens te beslissen welke regterlijke autoriteit van de zaak kennis behoort te nemen, een nader onderzoek te doen plaats hebben.

De inhoud van art. 240*d* is overigens duidelijk. De president moet, wanneer, naar zijn oordeel, het voorloopig onderzoek aanvulling behoeft, zich te dien einde bij officiële missive wenden tot den resident of assistent-resident, die hem de stukken betrekkelijk dat onderzoek heeft gezonden, met verzoek de *naauwkeurig* door hem op te geven punten te onderzoeken of te doen onderzoeken, zijnde die ambtenaar verpligt dat onderzoek ten spoedigste te verrigten of te doen verrigten door een daartoe bevoegden ambtenaar, en de daarvan opgemaakte processen-verbaal onmiddellijk aan den president toe te zenden.

Dat de zaak, wanneer de daarop betrekking hebbende stukken, overeenkomstig het bepaalde bij art. 240*c*, aan den president eener inlandsche regtbank zijn *toegezonden*, bij het slot van art. 240*d* ten onregte gezegd wordt aan dien president *overgewezen* te zijn, is hiervoren reeds opgemerkt.

270. Indien de president, na den inhoud der hem toegezonden stukken in overweging te hebben genomen, oordeelt dat de zaak niet tot de kennisneming eener andere regterlijke autoriteit dan de door hem voorgezeten regtbank behoort, moet hij naar aanleiding van evenbedoelde stukken, en, in de gevallen waarin een nader onderzoek wordt vereischt, met inachtneming van den uitslag daarvan, beslissen bij eene met redenen omkleede beschikking, welke, blijkens art 240*e* Inl. Regl., van driederlei aard kan zijn.

271. Oordeelt de president, dat uit het onderzoek is gebleken, dat het feit noch als misdrijf, noch als overtreding is aan te merken, of dat er geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging, dan moet hij, ingevolge het reeds met een enkel woord besproken voorschrift van art. 240*e*, al. 2, daarvan bij zijne beschikking de verklaring geven, met last tot onmiddellijke invrijheidstelling van den verdachte, zoo deze zich in voorloopige hechtenis bevindt, tenzij hij om andere redenen in hechtenis behoort te blijven.

Wanneer de president oordeelt dat het feit bij de wet niet met straf is bedreigd, mag hij den verdachte alzoo niet van alle regtsvervolging te dier zake ontslaan, gelijk de regtbank in zoodanig geval zou moeten doen, maar heeft hij eenvoudig te verklaren, dat het feit noch als misdrijf, noch als overtreding is aan te merken, terwijl hij behoort te verklaren, dat er geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging, indien het wettig bewijs van de schuld des verdachten ten eenenmale ontbreekt, of wel indien blijkt, dat uit hoofde eener door den regter ambtshalve toe te passen exceptie, zoo als bij voorbeeld die van verjaring, van eene veroordeeling des verdachten nimmer sprake kan zijn.

De president behoort echter niet ligtelijk aan te nemen dat er geen voldoend bewijs is van schuld, maar moet bij den minsten twijfel of de verkregen wettige bewijzen genoegzaam zijn om tot eene veroordeeling te kunnen leiden, de beslissing daaromtrent overlaten aan de regtbank. Zoo vaak toch de onschuld van den verdachte niet boven alle bedenking vaststaat, mag de president zich de beslissing daarover niet aanmatigen, dewijl hij zich zoodoende in de plaats zou stellen van de regtbank, welke uitsluitend bevoegd is om uitspraak te doen over schuld of onschuld. Om deze reden mag hij ook niet in eene beoordeeling treden van de vraag, of de verkregen wettige bewijsmiddelen tot 's regters overtuiging kunnen dienen, met andere woorden, of er *overtuigend* bewijs van schuld bestaat, en zoo moet hij zich zorgvuldig onthouden van alle beschouwingen omtrent de geloofwaardigheid der gehoorde getuigen (1).

Uit de omstandigheid dat de president de bevoegdheid om vrij te spreken mist, volgt, gelijk reeds werd opgemerkt, dat de beschikking, waarbij hij verklaart, dat er geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging, dewijl het wettig bewijs van schuld ten eenenmale ontbreekt, niet op eene lijn kan worden gesteld met een vonnis van vrijspraak, en dat dus zoodanige beschikking geen grond kan opleveren tot toepassing van den bij art. 398 Inl. Regl. vastgestelden regel: *non bis in idem.*

272. »Wanneer hij," (namelijk de president) »oordeelt," aldus luidt art. 240*e*, al. 3 Inl. Regl., »dat er genoegzame termen tot verdere vervolging van den beklaagde ter zake van misdrijf bestaan, gelast hij, met vermelding der geïncrimineerde feiten, de terechtstelling voor den landraad, bepaalt den dag der terechtzitting, en gelast den inlandschen officier van justitie om tegen dien dag de getuigen door tusschenkomst der districtshoofden te doen oproepen en den beklaagde met den inhoud der akte van verwijzing

(1) Vergl. de hiervoren aangehaalde circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 17 Julij 1885.

in wetenschap te stellen, — indien hij zich op vrije voeten bevindt, mede door tusschenkomst van het districtshoofd — met aanzegging om op den bepaalden dag ter terechtzitting te verschijnen. Bij het bepalen van den dag slaat de president acht op den tijd, die tot het opkomen van de getuigen en van den beklaagde, indien deze niet in hechtenis is, wordt vereischt."

Door het in deze wettelijke bepaling opgenomen voorschrift, dat de geïncrimineerde feiten vermeld moeten worden in de acte van verwijzing, is eene vraag beslist, welke gedurende vele jaren de regtsgeleerden verdeeld hield. Ingevolge dat voorschrift kan geen beklaagde thans veroordeeld worden ter zake van feiten, die in gezegde acte, welke den grondslag uitmaakt van het geheele strafproces, niet zijn bekend gesteld, en zoo is het duidelijk dat de inachtneming van bedoeld voorschrift als een essentieel vereischte van die acte is aan te merken. Hieruit volgt, mijns inziens, dat de acte van verwijzing, welke in stede van eene behoorlijke vermelding van het feit, ter zake waarvan de beklaagde vervolgd wordt, slechts eene omschrijving (qualificatie) van dat feit bevat, of waarin gezegd feit niet met de vereischte naauwkeurigheid is medegedeeld, volstrekt nietig is en dat derhalve, indien tegen een aldus naar de teregtzitting verwezen beklaagde eene veroordeeling mogt zijn uitgesproken, het vonnis des eersten regters door het Hoog-Geregtshof, geroepen om in revisie regt te doen, moet worden vernietigd, terwijl voorts de inlandsche officier van justitie niet ontvankelijk behoort te worden verklaard met zijne op zoodanige nietige acte van verwijzing berustende acte van beschuldiging (1).

Door het Hof werd evenwel bij arrest van den 20sten Mei 1887 (2) overwogen, dat indien de acte van verwijzing geene behoorlijke aanduiding, doch slechts eene omschrij-

(1) Vergl. het opstel van MR. PIEPERS in no. 1277 Wkbl. van het Regt: *Een arrest op het gebied der strafvordering.*

(2) Het Regt in N. I., dl. XLIX, blz. 37 en vgg. — Vergl. het arrest van 10 Februarij 1888 (Het Regt in N. I., dl. L, blz. 210 en vgg.).

ving van het ten laste gelegd feit bevat, zulks geen grond oplevert tot vernietiging van het daarop gewezen vonnis en van het gehouden onderzoek, omdat geene stellige wetsbepaling zoodanige vernietiging voorschrijft en art. 13 Overgangsbep. het Hof slechts de bevoegdheid toekent om in revisie vonnissen te vernietigen, wanneer eenig verzuim heeft plaats gehad van vormen, welke op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, terwijl ook geen beroep kan worden gedaan op algemeen aangenomen regtsbeginselen, daar de wet nergens toelaat om op grond van dergelijke beginselen of van de openbare orde de uitspraak van den eersten regter te vernietigen, wordende bovendien, juist volgens algemeene regtsbeginselen, nietigheden begaan bij de instructie eener zaak of in het vonnis van teregtstelling, geacht door het onderzoek ter teregtzitting gedekt te zijn.

Deze overwegingen komen mij echter minder juist voor. Dat bij art. 13 Overgangsbep. alleen sprake is van vernietiging van vonnissen wegens verzuim van vormen, welke op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, is volkomen waar, doch dit neemt niet weg dat er buitendien nog vormen zijn, wier verzuim, al is zulks niet uitdrukkelijk bepaald, nietigheid te weeg brengt. Immers het is, zoo als Mr. de Pinto zegt (1), »een algemeen en erkend beginsel, aangenomen zoowel door de schrijvers als door de jurisprudentie, dat er onderscheidene formaliteiten zijn, die op straffe van nietigheid moeten worden nagekomen, hoezeer de wet dit niet *totidem verbis* zegt, namelijk de zoogenaamde *substantiële vormen,* die het wezen uitmaken van de zaak, akte of handeling, en het gemis waarvan een verhoor doet ophouden een verhoor, een proces-verbaal een proces-verbaal, een vonnis een vonnis te zijn. Zoo zal b. v. het proces-verbaal eener teregtzitting, opgemaakt door een ander dan door den griffier of zijnen substituut, nietig zijn, ofschoon geene wet zegt, dat dit proces-verbaal *op straffe van nietigheid* moet worden gehouden door den griffier (art. 217); zoo zal een verhoor in de instructie afgenomen

(1) *Handleiding tot het Wetboek van strafvordering,* ad § 263, no. 1, lett. *a.*

door een ander dan door den regter-commissaris, nietig zijn, hoezeer noch de artt. 55 of 96, noch eenig ander die nietigheid bepaaldelijk uitspreekt." Door deze algemeen aangenomen leer te verwerpen vervalt men noodzakelijk tot de grootste ongerijmdheden. Want wanneer verzuim van vormen, dat zijn de vereischten eener acte of handeling, ook dan wanneer zij het wezen der zaak raken, niet mogen leiden tot vernietiging van de acte of handeling, omdat de wet aan die verzuimen niet uitdrukkelijk de straf van nietigheid verbindt, dan moet ook hetzelfde gelden, indien de acte of handeling geheel achterwege is gebleven. Het verzuim om in de zaak van den beklaagde een voorloopig onderzoek te houden, om hem te verwijzen naar de teregtzitting, om van het verhandelde op de in zijne zaak gehoudene zitting een proces-verbaal op te maken, en dergelijke verzuimen meer, waartegen de wet geene nietigheid bedreigt, zouden alzoo voor het Hof geen voldoenden grond opleveren tot vernietiging van het vonnis des eersten regters.

Dat eene redenering, welke tot dergelijke gevolgtrekkingen leidt, niet juist kan zijn, is, dunkt mij, duidelijk. Al heeft dus ook Mr. Wichers, gelijk nader blijken zal bij de bespreking der dagvaarding in zaken van overtreding, naar aanleiding van art. 318 van zijn ontwerp (art. 353 Inl. Regl.) verklaard, dat er in dat ontwerp geene vormen voorkwamen, welke op straffe van nietigheid waren geboden, zoo mag hieruit toch nog niet worden afgeleid dat het zijne bedoeling is geweest de leer der zoogenaamde substantiële nietigheden ter zijde te stellen en den hoogsten regter te verpligten om vonnissen, gewezen met geheele veronachtzaming der belangrijkste voor eene goede regtspraak gegeven waarborgen, te bekrachtigen. Te minder is zulks aannemelijk met het oog op de algemeen bekende omstandigheid, dat de meestal van regtskundigen bijstand verstoken Inlander in den regel niet weet of zijne regten al dan niet zijn geschonden en dus ook de noodige kennis mist om herstel dier regten, zoo zij geschonden zijn, te

verkrijgen. Om deze reden gaat het, mijns inziens, dan ook niet aan om met opzigt tot Inlanders het voor de europesche regtspleging aangenomen beginsel toe te passen, dat nietigheden bij de instructie of in het vonnis van teregtstelling begaan, wanneer de beklaagde dienaangaande het stilzwijgen bewaart, geacht moeten worden door het onderzoek ter teregtzitting te zijn gedekt.

Wanneer de president, die alzoo gehouden is het feit ter zake waarvan de verdachte naar de teregtzitting wordt verwezen, naauwkeurig in de acte van verwijzing te vermelden, bevindt dat andere dien verdachte blijkens de stukken van het voorloopig onderzoek mede ten laste gelegde feiten geen grond opleveren tot zijne teregtstelling, behoort hij de redenen, waarom daartoe geene termen bestaan, in die acte uiteen te zetten, en bij het dispositief daarvan te verklaren dat bedoelde feiten noch als misdrijf, noch als overtreding zijn aan te merken, of wel dat er geene voldoende redenen bestaan om den verdachte te dier zake verder te vervolgen.

Wat overigens de feiten aangaat, ter zake waarvan de teregtstelling van den verdachte wordt bevolen, die feiten dienen, ook al zijn zij in het ligchaam der acte van verwijzing reeds bekend gesteld, vermeld te worden in het dispositief van die acte, hetwelk, ingevolge art. 240*e*, al. 3 Inl. Regl, bovendien moet inhouden de bepaling van den dag der teregtzitting, zoomede den last op den inlandschen officier van justitie om tegen dien dag de getuigen door tusschenkomst der distriktshoofden te doen oproepen, en om den beklaagde met den inhoud der acte van verwijzing in wetenschap te stellen, met aanzegging om op den bepaalden dag ter teregtzitting te verschijnen.

De beslissing der vraag wie ter teregtzitting als getuigen zullen worden gehoord, is overgelaten aan den president, die derhalve niet al de bij het voorloopig onderzoek gehoorde getuigen behoeft te doen oproepen, maar slechts degenen, wier verhoor hij noodzakelijk acht. Met het oog hierop komt het mij wenschelijk voor dat de namen der

getuigen, wier oproeping hij verlangt, steeds schriftelijk door den president worden opgegeven aan den inlandschen officier van justitie, die dan verder heeft te zorgen, dat bedoelde getuigen worden opgeroepen door tusschenkomst van de distriktshoofden. In de residentie Batavia, waar laatstgenoemde hoofden niet bekend zijn, zou gezegde verrigting gevoegelijk opgedragen kunnen worden aan de demangs en commandanten.

Van de uitvoering van den hem gegeven last om den beklaagde in wetenschap te stellen met den inhoud der acte van verwijzing, behoort de inlandsche officier van justitie te doen blijken door eene aanteekening, welke gesteld kan worden aan den voet van die acte (1). In die aanteekening moet uitdrukkelijk worden vermeld, dat de *inhoud* van gezegde acte aan den beklaagde bekend is gemaakt; eene aanteekening, blijkens welke hem eenvoudig is aangezegd, dat de president zijne zaak naar de teregtzitting heeft verwezen, is alzoo onvoldoende. Heeft de inlandsche officier van justitie vorenbedoelde bekendmaking opgedragen aan een ander ambtenaar, dan behoort eveneens duidelijk te blijken, dat deze aan die opdragt heeft voldaan.

Intusschen is het voor inlandsche ambtenaren, die de nederlandsche taal meestal in het geheel niet, of slechts gebrekkig kennen, zeker nog al moeijelijk den beklaagde met den inhoud der in die taal geschreven acte van verwijzing in wetenschap te stellen. Bedoelde acte, ter voorziening in dat bezwaar, door een beëedigden tolk in de maleische of landstaal te laten overbrengen, zou, al ware het alleen met het oog op de daaraan verbonden kosten, niet wel doenlijk zijn, terwijl eene vertaling van den president of griffier der regtbank de noodige waarborgen voor hare juistheid mist.

Het eenige praktische middel om evenbedoelde moeijelijkheid op te lossen, bestaat, naar het schijnt, hierin, dat een van de twee laatstgenoemde ambtenaren den inhoud der acte

(1) Zie de circulaire van den procureur-generaal, dd. 22 Julij 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLV, blz. 149 en 150).

van verwijzing ondershands in de maleische taal mededeele aan den inlandschen officier van justitie, die toch ook met den inhoud van dat stuk bekend moet zijn, ten einde in overeenstemming daarmede zijne schriftelijke acte van beschuldiging te kunnen opmaken.

Omtrent de voorloopige hechtenis van den beklaagde behoeft de acte van verwijzing in den regel geene voorschriften of bevelen te geven. Die regel lijdt echter uitzondering:

1o. indien de beklaagde zich in hechtenis bevindt, en de verwijzing geschiedt ter zake van een feit, dat bij opvolging van art. 83 Inl. Regl., zooals dit gewijzigd is bij art. I van Stbl. 1885, no. 81, geene voorloopige hechtenis ten gevolge hebben kan; en

2o. indien de beklaagde op vrije voeten is gelaten, doch door den president naar de teregtzitting wordt verwezen ter zake van een feit als bedoeld bij het eerste lid van evengezegd gewijzigd art. 83.

Doet eerstgenoemd geval zich voor, dan moet de president, ingevolge het vijfde lid van art. 240*e* voormeld, bij de verwijzing de onmiddellijke invrijheidstelling van den beklaagde gelasten, tenzij deze om andere redenen in hechtenis behoort te blijven.

De president is alzoo verpligt om, telkens wanneer hij de teregtstelling beveelt van een beklaagde, die zich in voorloopige hechtenis bevindt, te onderzoeken of diens hechtenis met het oog op het feit, ter zake waarvan de verwijzing geschiedt, kan worden gehandhaafd. Is dat feit met zoodanige straf bedreigd of van dien aard, dat de beklaagde, ingevolge art. 83, in hechtenis *moet* of *kan* worden gesteld, dan behoort de president de door den resident of assistent-resident ten aanzien der hechtenis genomene beslissing te eerbiedigen. Of die ambtenaar in de gevallen, waarin de voorloopige hechtenis facultatief is voorgeschreven, den verdachte teregt of te onregt in verzekerde bewaring heeft doen stellen, staat dus niet te zijner beoordeeling. Trouwens het spreekt ook wel van zelf, dat een besturend ambtenaar beter dan de voorzitter eener regtbank in staat is om na

te gaan of er vrees voor ontvlugting, dan wel eenige andere reden bestaat, welke het raadzaam doet zijn om van evengezegde bevoegdheid gebruik te maken.

Slechts dan, wanneer de verwijzing plaats heeft ter zake van een feit, waarvoor de wet geene voorloopige hechtenis toelaat, is de president bevoegd, maar dan ook tevens verpligt, om de onmiddellijke invrijheidstelling te gelasten van den beklaagde, die zich in hechtenis bevindt, tenzij deze om andere redenen in hechtenis behoort te blijven.

Die last moet, even als de last tot invrijheidstelling, bedoeld bij het tweede lid van art. 240*e*, terstond ten uitvoer worden gelegd.

In het geval hierboven onder no. 2 vermeld, moet de president, blijkens het laatste lid van gezegd art. 240*e*, bij de acte van verwijzing de onmiddellijke inhechtenisstelling van den beklaagde bevelen.

De president mag derhalve in de gevallen, waarin de voorloopige hechtenis facultatief is voorgeschreven, den beklaagde, die zich op vrije voeten bevindt, niet in hechtenis doen stellen. Niet onwaarschijnlijk is de bevoegdheid daartoe hem onthouden uit overweging, dat hem in den regel toch de noodige gegevens zouden ontbreken, om van die bevoegdheid een doelmatig gebruik te kunnen maken. Indien echter de beklaagde naar de teregtzitting verwezen wordt ter zake van een feit met de doodstraf of de straf van dwangarbeid in den ketting bedreigd, moet de president, wanneer die beklaagde gedurende het voorloopig onderzoek op vrije voeten is gelaten, bij de acte van verwijzing bevelen, dat hij onmiddellijk in hechtenis zal worden gesteld.

273. Bij art. 240*f*, al. 1 Inl. Regl. is aan den president de verpligting opgelegd om van zijne krachtens art. 240*b* en art. 240*e*, al. 2 genomene beschikkingen een afschrift te zenden aan het Hoog-Geregtshof, terwijl aan dit collegie bij het tweede lid van evengezegd art. 240*f* de bevoegdheid is toegekend, om in het belang eener goede regtsbedeeling aan den president ter zake van evenbedoelde beschikkingen zoodanige aanmerkingen mede te deelen als het zal meenen

te behooren, en om in de gevallen, voorzien bij art. 240*e*, al. 2, op het daartoe strekkend requisitoir van den procureur-generaal alsnog, met vernietiging der beschikking van den president, de teregtstelling van den beklaagde te bevelen, hetzij zonder, hetzij met bevel tot inhechtenisneming, in de gevallen waarin preventieve hechtenis is toegelaten.

Het Hoog-Geregtshof kan alzoo den president niet alleen in het belang eener goede regtsbedeeling de noodige aanmerkingen maken, welke zich nogthans niet mogen uitstrekken tot de regtspraak: 1o. ter zake van beschikkingen, waarbij de zaak door hem verwezen is naar den politieregter, of naar het regentschaps- of distriktsgeregt; en 2o. wegens beschikkingen, houdende verklaring, hetzij dat het feit noch als misdrijf, noch als overtreding is aan te merken, hetzij dat er geene voldoende redenen bestaan tot verdere vervolging; maar bovendien is het Hof bevoegd om, op het daartoe strekkend requisitoir van den procureur-generaal, de hier in de tweede plaats vermelde beschikkingen te vernietigen, en te bevelen dat de beklaagde alsnog zal worden teregtgesteld. Vooral door deze laatste aan het Hof verleende bevoegdheid kan de goede werking der bij Stbl. 1885, no. 81 vastgestelde bepalingen omtrent de verwijzing geacht worden op afdoende wijze verzekerd te zijn.

Met het oog op gezegde bevoegdheid dient, indien er meerdere verdachten zijn, van wie, naar het oordeel van den voorzitter der regtbank, sommigen wel, anderen niet vervolgd behooren te worden, de afdoening der zaak van eerstbedoelde verdachten te worden uitgesteld tot dat gebleken is, of het Hof met de ten aanzien der overigen genomene beschikking al, dan niet genoegen neemt, dewijl anders, bij vernietiging dier beschikking, dezelfde zaak geheel noodeloos twee maal ter openbare teregtzitting behandeld zou moeten worden.

Bij art. 240*f* is niet voorgeschreven, dat de stukken van het voorloopig onderzoek gevoegd moeten worden bij het door den president van zijne beschikkingen aan het Hof te zenden afschrift; niettemin behooren die stukken mede aan gezegd collegie te worden toegezonden, omdat de kennis-

neming daarvan in de meeste gevallen voor eene juiste beoordeeling der zaak noodzakelijk is (1).

Verder spreekt het wel van zelf, al is zulks ook niet uitdrukkelijk bepaald, dat de beklaagde in wetenschap moet worden gesteld met den inhoud van 's Hofs beschikking, waarbij, met vernietiging der beschikking van den president, zijne teregtstelling is bevolen.

274. Uit het vorenstaande blijkt, dat de verwijzing van zaken naar den landraad, regtdoende in zaken van misdrijf, kan geschieden door den voorzitter van die regtbank, zoomede door het Hof, in de gevallen waarin aan dit collegie de bevoegdheid is toegekend om, met vernietiging der beschikking van dien voorzitter, de teregtstelling van den beklaagde te bevelen.

Bovendien echter wordt de landraad wettig gesaisisseerd van zaken, welke eene andere regterlijke autoriteit, zij het ook een inlandsch geregt, naar hem heeft verwezen. Ook van die zaken toch moet de landraad, behoudens zijne bevoegdheid om zich onbevoegd te verklaren, kennis nemen (2).

Ten slotte valt hier nog op te merken dat met de verwijzing eener zaak de voorloopige instructie is gesloten, en dat dus daarna geene voorloopige verhooren meer gehouden mogen worden (3).

DERDE AFDEELING.

Behandeling der zaak ter teregtzitting.

275. Ingevolge de bij art. III van Stbl. 1885, no. 81 vastgestelde lezing van art. 242, al. 1 Inl. Regl. moet de beklaagde, nadat de landraad zitting heeft genomen ten dage door den president overeenkomstig art. 240*e* bepaald,

(1) Zie de reeds meermalen aangehaalde circulaire van het Hoog-Geregtshof van den 17den Julij 1885.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 Augustus 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 409 en vgg.).

(3) Zie de circulaire van het Hof, dd. 18 Februarij 1863 (Het Regt in N. I., dl. XXI, blz. 79).

voorgeroepen, of, zoo hij zich in hechtenis bevindt, onder goede bewaking, doch vrij van banden, binnengeleid worden.

Deze bepaling, welke geheel overeenstemt met het eerste lid van art. 242, zoo als het oorspronkelijk luidde, behalve dat daarbij art. 83 in plaats van art. 240*e*, werd aangehaald, is ontleend aan art. 214 van het ontwerp van Mr. Wichers, aan welks eerste lid echter de woorden: »ten dage door den president overeenkomstig artikel 83 bepaald," ontbraken. Die woorden werden in het artikel gelascht op voorstel van het Hoog-Geregtshof, hetwelk, blijkens zijn advies, dd 21 Februarij 1848, oordeelde dat duidelijkheidshalve behoorde vermeld te worden volgens welke bepaling, en door wien, de dag der teregtzitting vastgesteld moest worden, ten einde nog meer te doen uitkomen, dat zulks altijd vooraf behoorde te geschieden, hebbende zich het geval wel eens voorgedaan dat men personen, die men als getuigen ter teregtzitting had doen verschijnen, onder de beklaagden deed plaats nemen, zoodat zij als veroordeelden de zitting verlieten, hetgeen onbehoorlijk was, moetende toch ook ten aanzien van iederen inlandschen beklaagde eene voorloopige instructie plaats hebben, en hij in de gelegenheid worden gesteld om daarbij van zijne onschuld te doen blijken, terwijl eerst daarna, in geval de bestaande vermoedens niet mogten zijn opgeheven, de teregtstelling behoorde te geschieden.

Nadat de landraad, behoorlijk zamengesteld, zitting heeft genomen ten dage door den president bepaald, moet deze, indien geen der regters meent zich van de kennisneming der zaak te moeten onthouden, de teregtzitting openen en openbaar verklaren. Wat dienaangaande, namelijk betreffende de verschooning van regters en de openbaarheid der teregtzittingen, hiervoren, bij de bespreking van het civiel proces, in het midden is gebragt, is hier ook van toepassing (1).

---

(1) Zie betreffende de openbaarheid der teregtzittingen de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861 (Ten eerste), gepubliceerd in het Bijbl. op het Stbl., no. 1006 en in dl. XIX, blz. 155 en vgg. van Het Regt in N. I.

Zoodra de teregtzitting geopend en openbaar verklaard is, wordt de beklaagde voorgeroepen, of, zoo hij zich in hechtenis bevindt, onder goede bewaking, doch vrij van banden, binnengeleid.

De bepaling, dat de beklaagde vrij van banden moet teregtstaan (1), wordt zoomin in art. 129 Regl. Strafv., als in art. 173 (thans art. 152) ned. Wetb. van Strafv. aangetroffen. In laatstgezegd artikel werd zij niet opgenomen, omdat zich in der tijd het geval had voorgedaan, dat men verpligt was geweest ter beveiliging van de regters eenen beschuldigde, die hen mishandelde, te boeijen (2). Bij de minste poging tot feitelijkheden kan echter de landraadvoorzitter, met toepassing van art. 262 Inl. Regl., den beschuldigde buiten de gehoorzaal doen brengen en daarna buiten zijne tegenwoordigheid met de behandeling der zaak voortgaan.

276. Bij het tweede iid van het bij art. III van Stbl. 1885, no. 81 gewijzigde art. 242 Inl. Regl. is bepaald dat de president, indien de beklaagde zich niet in hechtenis bevindt, en op de gedane oproeping, niet ter teregtzitting is verschenen, zijne inhechtenisneming zal gelasten en de behandeling der zaak verdagen tot een door hem nader te bepalen regtdag.

Door dit voorschrift is voorzien in eene leemte van het Inlandsch Reglement, hetwelk vroeger de vraag, hoe gehandeld behoorde te worden, indien een beklaagde ter teregtzitting van den landraad, regtdoende in zaken van misdrijf, niet verscheen, onbeslist liet (3).

277. Ingevolge art. III van Stbl. 1885, no. 81 zijn het tweede en derde lid van art. 242 Inl. Regl., zoo als dit oorspronkelijk luidde, vervangen door de volgende be-

---

(1) Vergl. art. 100 Regl. op de administratie der Politie, enz. (Stbl. 1819, no. 20) en art. 310 Code d' Instr. Crim.

(2) Zie Mr. J. C. Voorduin: *Geschiedenis en beginselen der nederlandsche Wetboeken*, dl. VII, blz. 41.

(3) Zie het vonnis van den landraad te Rembang, dd. 26 Julij 1882 (Wkbl. van het Regt, no. 1025).

paling: »Indien in eene zaak, waarin meer dan één beklaagde is, niet alle beklaagden ter terechtzitting tegenwoordig zijn, wordt, niettegenstaande de afwezigheid van een of meer hunner, tot het onderzoek en de berechting ten aanzien van de tegenwoordig zijnde beklaagden overgegaan, terwijl de president een bevel tot inhechtenisneming tegen de afwezigen uitvaardigt, ten einde hen alsnog op een nader te bepalen dag te kunnen terechtstellen."

Uit deze bepaling blijkt, even als uit art. 279, al. 3 Inl. Regl, dat meerdere beklaagden gelijktijdig kunnen worden teregtgesteld. De vraag in welke gevallen zulks geschieden kan, wordt echter niet uitdrukkelijk beantwoord in het Inlandsch Reglement. Dit althans houdt geene voorschriften in betreffende zamenhangende misdrijven, zoo als art. 109 Regl. Strafv. Niettemin schijnt het tweede lid van art. 312 Inl. Regl, volgens hetwelk, »indien er meerdere beklaagden in dezelfde zaak betrokken zijn," tegen elk hunner een afzonderlijk vonnis moet worden opgemaakt, voldoende licht te geven omtrent evengezegde vraag (1). Uit die wettelijke bepaling namelijk moet, mijns inziens, bij gebreke van eenig ander voorschrift dienaangaande, worden afgeleid, dat meerdere beklaagden slechts dan gelijktijdig mogen worden teregtgesteld, wanneer zij, op welke wijze ook, hebben medegewerkt tot het plegen van een en dezelfde strafbare handeling of wel van meerdere strafbare handelingen, welke in een zóó onafscheidelijk verband tot elkander staan, dat zij als het ware één geheel, *eene zaak* uitmaken. Wanneer bij voorbeeld aan A door B in diens woning, ten gevolge van een tusschen hen ontstanen twist, eenige slagen en stompen zijn toegediend, en wanneer A vervolgens, na die woning te zijn ontvlugt, nagezet en verwond is geworden door den bij bedoelden twist tegenwoordig geweest zijnden persoon van C, behooren B en C gelijktijdig te worden teregtgesteld, onverschillig

(1) Vergl. ook art. 6 Regt. Org., blijkens hetwelk personen, die „in ééne en dezelfde zaak betrokken zijn," voor dezelfde regterlijke autoriteit moeten teregtstaan.

of zij al, dan niet ten gevolge eener voorafgemaakte afspraak hebben gehandeld, omdat gezegde feitelijkheden als eene voortgezette handeling en alzoo als van elkander onafscheidelijk te beschouwen zijn. Terwijl dus, blijkens art. 241, al. 3 Inl. Regl., meerdere door denzelfden persoon gepleegde *misdrijven*, gelijktijdig beregt moeten worden, ook al bestaat tusschen die misdrijven geen verband of zamenhang, kunnen meerdere personen alleen dan gelijktijdig worden teregtgesteld, wanneer tusschen hen het noodige verband met opzigt tot de zaak, waarin zij betrokken zijn, niet ontbreekt.

De inachtneming van dit beginsel komt mij voor een zoo onmisbaar vereischte eener behoorlijke procedure in strafzaken te zijn, dat zoo, in strijd daarmede, meerdere personen gezamenlijk vervolgd en gelijktijdig teregtgesteld worden ter zake van door elk hunner afzonderlijk gepleegde misdrijven, welke niet zijn aan te merken als *eene* zaak, die instructie geacht moet worden in strijd met de openbare orde, en derhalve nietig te zijn, terwijl deze nietigheid van zelf die der op zoodanige instructie gegronde vonnissen medebrengt (1).

Blijkens de tegenwoordige lezing van art. 242, al. 3 Inl. Regl. mist de president thans de hem vroeger toegekende bevoegdheid om, indien hij zulks in het belang der zaak noodig mogt achten, en de spoedige opvatting der afwezige beklaagden te voorzien mogt zijn, de behandeling van het geding ten aanzien der tegenwoordig zijnde medebeklaagden tot een naderen regtdag te verschuiven. Die bevoegdheid trouwens, waarvan alligt misbruik kon worden gemaakt om de beregting der zaak van laatstbedoelde medebeklaagden op de lange baan te schuiven, was zeker niet wel vereenigbaar met de eischen eener behoorlijke en geregelde afdoening van zaken.

278. Ingevolge het voorschrift van art 243 Inl. Regl., hetwelk in het ontwerp van Mr. Wichers niet voorkwam,

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 24 Januarij 1883 (Het Regt in N. I, dl. XL, blz. 246 en vgg.).

doch door het Hoog-Geregtshof noodzakelijk geacht, en alzoo voorgesteld werd bij zijn advies van den 21sten Februarij 1848, is ieder beklaagde bevoegd zich op de teregtzitting, te zijner verdediging, te doen bijstaan door een raadsman, dien hij, gelijk bij Stbl. 1832, no. 36 uitdrukkelijk werd bepaald, uit de praktizijns kan kiezen.

De aan zoodanigen raadsman verschuldigde salarissen en schadeloosstellingen komen echter, blijkens art. 418 Inl. Regl., ten laste van dengene, die van zijn bijstand gebruik heeft gemaakt. Wel is waar zou het wenschelijk wezen indien, op het voetspoor van art. 120 Regl. Strafv., aan elken beklaagde het regt kon worden toegekend om zich kosteloos door een regtskundige te doen bijstaan, maar dat zulks immer mogelijk zal zijn, laat zich vooralsnog niet aanzien.

279. Nadat de landraad zitting heeft genomen, de teregtzitting geopend en openbaar verklaard is en de beklaagde met, of zonder raadsman is verschenen, moet met het onderzoek der zaak een aanvang worden gemaakt overeenkomstig het bepaalde bij art. 244 Inl. Regl., hetwelk voorschrijft, dat de president den beklaagde zijnen naam, ouderdom, geboorteplaats, woonplaats en beroep zal afvragen, en hem voorts vermanen oplettend te zijn op hetgeen hij zal hooren.

De beantwoording van evengezegde vragen zal voor den beklaagde in den regel niet moeijelijk zijn, behalve die betreffende zijnen ouderdom, waaromtrent de meeste Inlanders niet in staat zijn eenigzins naauwkeurige inlichtingen te geven. Nogthans kan het voor den regter somwijlen, bij voorbeeld met het oog op art. 35 Strafwetb. Inl., van het meeste belang zijn om juist te weten, hoe oud de beklaagde is. In dergelijke gevallen moet de leeftijd van den beklaagde, indien daaromtrent twijfel bestaat, na raadpleging van den inlandschen officier van justitie en den panghoeloe, bepaald worden door den landraad.

Zijn er meerdere beklaagden, dan is het wenschelijk dat onderzocht worde of zij bloed- of aanverwanten van elkander

zijn, en, indien dit het geval blijkt te wezen, hoedanig zij elkander bestaan, terwijl dan van den uitslag van dat onderzoek aanteekening dient te worden gehouden in het procesverbaal der teregtzitting. Voor een juist inzigt in de zaak is het toch veelal noodig met die omstandigheid bekend te zijn (1).

280. De president moet vervolgens, luidens art. 245 Inl. Regl., gelasten »dat door den hoofddjaksa worden voorgelezen de processen-verbaal, verslagen en andere stukken tot de zaak betrekkelijk, met uitzondering van de schriftelijke verklaringen der getuigen."

Onder de voor te lezen stukken behoort in de eerste plaats de acte van verwijzing, opgemaakt ingevolge art. 240*e*, al. 3 Inl. Regl. Aangezien die acte toch den grondslag uitmaakt van het strafgeding, is het noodzakelijk dat zij behoorlijk in het geding worde gebragt, dat zij alzoo bij den aanvang der teregtzitting worde voorgelezen, en dat van deze handeling in het proces-verbaal der teregtzitting melding worde gemaakt, opdat daaruit blijke dat de regter wettig van de zaak is gesaisisseerd. Op die noodzakelijkheid werden de voorzitters der landraden op Java en Madura bij circulaire, dd. 8 Mei 1885 (2), gewezen door het Hoog-Geregtshof, hetwelk daarbij de opmerking voegde, dat de regter, indien het Openbaar Ministerie eenige vervolging tot straf bij den landraad vorderde tegen een niet wettig verwezen beklaagde, daarop slechts met eene exceptie van niet-ontvankelijkheid zou kunnen antwoorden, en dat, ware dit al door den eersten regter over het hoofd gezien, die fout dan toch hersteld zou moeten worden door het Hof, aan hetwelk slechts uit evenbedoelde vermelding in het proces-verbaal kan blijken, dat de beschikking tot verwijzing behoorlijk in het geding is gebragt.

Eveneens moet, indien de zaak door het Hoog-Geregtshof of eene andere regtbank naar den landraad is verwezen,

---

(1) Zie blz. 7 van *Eenige wenken en opmerkingen enz.* door **Mr. R. A. Eekhout** in dl. XVIII van Het Regt in N. I.

(2) Opgenomen in dl. XLIV van Het Regt in N. I., blz. 388 en 389, en in no. 4163 Bijbl. op het Stbl.

voorlezing worden gedaan van de des betreffende regterlijke beslissing.

In den regel is de inlandsche officier van justitie niet in staat om vorenbedoelde in het nederlandsch geschreven bescheiden voor te lezen; deze moeijelijkheid kan zich echter evenzeer voordoen ten opzigte van andere in die taal opgemaakte stukken, zooals bij voorbeeld visa reperta van europesche geneesheeren, processen-verbaal van scheikundig onderzoek en dergelijke meer. In al die gevallen kan er evenwel geen bezwaar tegen bestaan, dat door den president of den griffier de voorlezing geschiede van bedoelde stukken, wier inhoud in allen gevalle moet vertolkt worden zoowel voor den beklaagde, als voor degenen, die zitting hebben in de regtbank, voor zoover zij geen hollandsch verstaan.

Wat verder de voorlezing betreft van bescheiden, welke ingevolge het bepaalde bij art. 295 Inl. Regl. beëedigd moeten worden, naar het mij voorkomt verzet meergezegd art. 245 er zich niet tegen, dat die voorlezing worde uitgesteld tot dat het onderzoek ter teregtzitting zoo ver gevorderd is, dat de beëediging of ondervraging van hen, door wie zoodanig stuk is opgemaakt, tevens gevoegelijk kan plaats hebben.

Van die beëediging moet blijken uit het proces-verbaal der teregtzitting (1), waarin ook van evengezegde voorlezing, volgens het uitdrukkelijk voorschrift van art. 314, al. 2 Inl. Regl., melding behoort te worden gemaakt.

281. »De hoofddjaksa", aldus luidt art. 246 Inl. Regl., »draagt, onder overlegging der stukken van het voorloopig onderzoek, zijne schriftelijke beschuldiging voor, met vermelding van alle omstandigheden door welke de daad voorafgegaan, vergezeld of gevolgd is geweest, voor zoover die tot verligting of verzwaring van de schuld des beklaagden kunnen bijdragen."

Bij art. 217 van het ontwerp van Mr. Wichers, aan hetwelk dit voorschrift is ontleend, was den djaksa de be-

(1) Vergl. de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861, sub 4o (Bijbl. op het Stbl., no. 1006 en Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg.).

voegdheid gegeven om, naar verkiezing, eene mondelinge of schriftelijke beschuldiging voor te dragen, terwijl in dat artikel geen gewag werd gemaakt van de overlegging der stukken van het voorloopig onderzoek. Die overlegging achtte het Hoog-Geregtshof echter, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, noodzakelijk. Voorts werd de meening van drie leden, die de afschaffing eener mondelinge beschuldiging wenschelijk achtten, nadat dit punt nader in de vergadering met Mr. Wichers was besproken, door de meerderheid van het Hof omhelsd, waarna dit collegie de tegenwoordige lezing van het artikel voorstelde.

De Raad van Indië gaf vervolgens in overweging om, aangezien de djaksa's hunne acten van beschuldiging in de maleische taal voordroegen (1), aan het artikel, zoo als het door het Hof was voorgesteld, een tweede lid toe te voegen, luidende: »De Griffier zal van de punten der beschuldiging, bij de voorschreven akte voorkomende, bij het procesverbaal der teregtzitting naauwkeurig aanteekening houden" (2). Aangaande dit voorstel schreef Mr. Wichers bij zijne missive aan den Gouverneur-Generaal, dd. 18 Maart 1848, dat daaraan, zijns inziens, het gemakkelijkst kon worden voldaan door in art. 284, thans art. 314 Inl. Regl., te bepalen, dat het proces-verbaal der teregtzitting eene opgave der punten van beschuldiging moet behelzen. Deze bepaling werd daarop in gezegd artikel gelascht, terwijl de door het Hof voorgestelde lezing van art. 217 van het ontwerp onveranderd werd aangenomen.

282. Met het oog op de in art. 246 Inl. Regl. voorkomende bepaling, dat de hoofddjaksa bij zijne acte van

---

(1) Behalve in enkele streken van Java, waar de maleische taal de landstaal is, wordt de acte van beschuldiging thans gewoonlijk voorgedragen in de taal van den beschuldigde. Gezegde acte wordt echter steeds in de maleische taal geschreven of vertaald bij de processtukken gevoegd.

(2) In het ontwerp van Mr. Wichers luidde het tweede lid van art. 217 aldus; „Wanneer de voordragt mondeling geschiedt, wordt door den griffier op het proces-verbaal der teregtzitting naauwkeurig aanteekening gehouden van de punten van beschuldiging."

beschuldiging de stukken van het voorloopig onderzoek moet overleggen, komt het mij niet overbodig voor den gang van dat onderzoek hier in korte trekken mede te deelen.

Om de voorschriften, waarbij dat onderwerp geregeld is goed te begrijpen, moet vooral in het oog worden gehouden, dat, naar gelang de verdachte al dan niet voorloopig aangehouden is (1), eene verschillende wijze van onderzoek is voorgeschreven.

Voor het geval *dat het distriktshoofd den verdachte voorloopig in verzekerde bewaring heeft gesteld*, is bij art. 48 Inl. Regl bepaald:

dat gezegd hoofd van die handeling een relaas moet opmaken en aanteekening houden van den naam en de woonplaats der personen, die in de zaak als getuigen kunnen dienen, zoomede van den zakelijken inhoud hunner verklaringen;

dat hij dat relaas en die aanteekening met den gevangene moet opzenden aan den regent, aan wien hij tevens, wanneer de opzending daarvan niet reeds vroeger heeft plaats gehad, moet doen toekomen de bij hem ingekomen en de door hem opgemaakte relazen, benevens alle voorwerpen, welke tot bewijs van het misdrijf kunnen dienen; en

dat hij, wanneer het belang der justitie zulks vordert, de voorloopig door hem ondervraagde getuigen, gelijktijdig met den gevangene, kan doen verschijnen voor den regent.

Laatstgenoemde moet, ingevolge de artt. 58 en 68 Inl. Regl, dadelijk bij de aankomst van den gevangene, daarvan kennis geven aan den hoofddjaksa of djaksa, onder toezending tevens der tot de zaak betrekkelijke stukken.

De hoofddjaksa of djaksa is alsdan, blijkens het bepaalde bij de artt. 58, 61, al. 1 en 62 Inl. Regl., verpligt den gevangene binnen den tijd van vierentwintig uren te verhooren en van dat verhoor een schriftelijk verbaal op te maken, terwijl hij de verklaringen der met den gevangene opge-

---

(1) Deze voorloopige aanhouding is wel te onderscheiden van de eigenlijke preventieve hechtenis, bedoeld bij art. 83 Inl. Regl.

zonden getuigen mede onverwijld moet innemen en in geschrifte brengen (1).

Of deze getuigen voor hem zullen worden gebragt, hangt echter af van het distriktshoofd, hetwelk, ingevolge art. 48, al. 3 Inl. Regl., hunne opzending *kan* bevelen, »wanneer het belang der justitie zulks vordert". De niet-opzending der getuigen door het distriktshoofd moet dus regel, hunne opzending uitzondering zijn. Nogthans is het eene algemeen heerschende gewoonte, dat *alle* getuigen *altijd* met den gevangene opgezonden, en gehoord worden door den hoofddjaksa of djaksa. Bovendien is het gebruikelijk, dat deze ambtenaar steeds alle zaken van verdachten, die op vrije voeten zijn gelaten, voorloopig onderzoekt en van dat onderzoek een uitvoerig proces-verbaal opmaakt, niettegenstaande zulks, gelijk zoo aanstonds zal blijken, bij de wet niet als regel is voorgeschreven. Dat de inlandsche officieren van justitie zoodoende vrij wat noodeloos werk verrigten, en dien ten gevolge met bezigheden overladen zijn, behoeft geen betoog. Als een praktisch middel ter vermijding van de hieruit voortvloeijende moeijelijkheden werd den landraadpresidenten door den directeur van justitie bij circulaire, dd. 1 September 1876 (2), aan de hand gedaan om van de djaksa's in den regel geen voorloopig onderzoek te eischen, maar bij de behandeling van zaken ter teregtzitting zich te bedienen »van een authentiek afschrift der politierol, waarin de verklaringen der getuigen en de verdediging der beklaagden in het kort zijn opgenomen" (3).

(1) Ingevolge de circulaire van den procureur-generaal, dd. 6 Junij 1885, te vinden in dl. XLV, blz. 67 en vgg. van Het Regt in N. I., moeten de processen-verbaal van voorloopig onderzoek behoorlijk gedagteekend zijn.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 3168.

(3 Niet lang na de uitvaardiging dezer circulaire werd door den toenmaligen resident van Samarang een ander middel in praktijk gebragt, hetwelk, naar het heette, de strekking had om verbetering te brengen in de wijze, waarop het voorloopig onderzoek in strafzaken werd gehouden. Bedoelde resident droeg namelijk gezegd onderzoek in zijn gewest op aan een door hem in het leven geroepen raad van inlandsche hoofden, welke in den regel werd voorgezeten door den patih, en den naam van *nijoko* ontving. Aan die innovatie echter werd natuurlijk spoedig een einde gemaakt.

Het is echter duidelijk, dat deze wijze van handelen geheel in strijd zoude zijn met de wet, omdat ter politierol geene tot de kennisneming van den landraad behoorende zaken onderzocht mogen worden, terwijl in alle zaken, waarin de voorloopige aanhouding van den verdachte heeft plaats gehad, gebiedend is voorgeschreven, dat de hoofddjaksa of djaksa niet alleen den verdachte, maar ook de met dezen opgezonden getuigen zal hooren.

Na afloop nu van deze verhooren moet de inlandsche officier van justitie de daarvan opgemaakte processen-verbaal, benevens de door den regent in zijne handen gestelde stukken, indienen: aan den resident, indien hij ter hoofdplaats der residentie gevestigd is (art. 60 Inl. Regl.); aan den assistent-resident, indien hij is gevestigd ter hoofdplaats eener residentieafdeeling (art. 61, al. 2 Inl. Regl.); en aan den regent, indien hij niet ter hoofdplaats der residentie of van eene der afdeelingen gevestigd is (art. 62 Inl. Regl.). In dit laatste geval moet de regent, luidens art. 68, al. 2 Inl. Regl., bedoelde stukken met den gevangene, benevens zijn schriftelijk berigt en advies, dadelijk opzenden aan den resident, of, indien zijn regentschap in eene afdeeling is gelegen, aan den assistent-resident.

Is het voorloopig onderzoek, ingesteld tegen eenen verdachte, die door het distriktshoofd voorloopig is aangehouden, zoo ver gevorderd, dan wordt dat onderzoek door den resident of assistent-resident ter dagelijksche rol van zaken verder voortgezet.

Heeft daarentegen geene voorloopige aanhouding van den verdachte plaats gehad, dan moet het distriktshoofd, ingevolge art. 44 Inl. Regl., onder overlegging der tot de zaak betrekkelijke relazen en andere stukken, een naauwkeurig verslag doen toekomen aan den regent, die, blijkens art. 67, al. 1 van dat Reglement, gehouden is bedoelde rapporten en relazen regtstreeks toe te zenden aan den resident, indien hij ter hoofdplaats der residentie gevestigd is, en anders aan den assistent-resident. Vervolgens moet de resident of assistent-resident, luidens art. 78 in verband

met art. 89, al. 1 van evengezegd Reglement, van die rapporten en relazen zonder verwijl kennis nemen, en daarop, na den regent geraadpleegd en den hoofddjaksa of djaksa gehoord te hebben, naar bevind van zaken beslissen, ten ware de zaak een nader onderzoek mogt vereischen, in welk geval hij de stukken tot dat einde in handen behoort te stellen van den inlandschen officier van justitie, of van zoodanig ander beambte, als hij oordeelt daarmede te moeten belasten (1).

Evengezegde beslissing kan, blijkens de artt. 79 en 80 Inl. Regl., van driederlei aard zijn:

1o. Indien de resident of assistent-resident van oordeel is, dat vorenbedoelde rapporten, relazen en verdere bescheiden, of de stukken van het naar aanleiding daarvan nader gedaan onderzoek geen grond opleveren om de zaak verder te vervolgen, beslist hij dat er geene verdere vervolging zal plaats hebben en dat de ter zake betrekkelijke stukken zullen worden gedeponeerd.

2o. Indien hij daarentegen van meening is, dat de hem door den regent toegezonden bescheiden of de stukken van het op zijnen last nader gehouden onderzoek voldoende termen opleveren om een bepaald persoon regtens verdacht te houden van zich te hebben schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, hetwelk geene gevangenis of eene zwaardere straf ten gevolge kan hebben, moet hij de zaak verwijzen naar de dagelijksche rol van zaken, ten einde aldaar verder te worden onderzocht.

3o. Indien hij eindelijk in vorenbedoelde bescheiden of stukken genoegzamen grond vindt om een bepaald persoon regtens verdacht te houden van zich te hebben schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, hetwelk gevangenis of eene zwaardere straf ten gevolge kan hebben, kan hij, behoudens zijne bevoegdheid om de

(1) Dit onderzoek kan bij ingewikkelde gevallen, ingevolge art. 4 van Stbl. 1880, no. 164 aan de controleurs van het binnenlandsch bestuur binnen hun ressort worden opgedragen.

zaak naar de dagelijksche rol van zaken te verwijzen, de gevangenneming en opzending van den verdachte bevelen, waarna gehandeld moet worden overeenkomstig het bepaalde bij de artt 58 en 59 Inl. Regl.

Verder wordt het voorloopig onderzoek ten aanzien van verdachten die wel, en die niet in verzekerde bewaring zijn gesteld, op dezelfde wijze ter dagelijksche rol van zaken voortgezet door den resident of assistent-resident, die te dien einde, krachtens het bij Stbl. 1876, no. 25 aan art. 79 Inl. Regl. toegevoegde voorschrift, de oproeping moet bevelen van de niet in verzekerde bewaring gestelde verdachten, welke hij in geval van niet-verschijning voor zich kan doen brengen.

Omtrent gezegd onderzoek ter dagelijksche rol van zaken is bij art. 80 Inl. Regl., zoo als dit gewijzigd is bij Stbl. 1876, no. 25, bepaald dat de resident of assistent-resident, na kennis te hebben genomen van de ter zake betrekkelijke stukken, de gevangenen, en zoo ook de niet in voorloopige hechtenis gestelde verdachten, die aan de hun gedane oproeping gevolg hebben gegeven, dan wel voor hem gebragt zijn, zal ondervragen in tegenwoordigheid van den inlandschen officier van justitie, evenzeer als de getuigen, zoo deze aanwezig zijn (1).

Na afloop van dat onderzoek moet omtrent de wijze van afdoening der zaak eene beslissing worden genomen door den resident of assistent-resident, ten ware deze alsnog een nader onderzoek noodig mogt achten, in welk geval hij daarmede den inlandschen officier van justitie of een ander politiehoofd moet belasten (2), en tevens den dag bepalen, op welken de verdachte op nieuw voor hem zal

(1) Het hier bedoelde onderzoek is, voor zooveel het eiland Onrust en de daaronder ressorterende eilanden Kuiper en Purmerend betreft, bij Stbl. 1876, no. 298 opgedragen aan den directeur van het op eerstgenoemd eiland gevestigde marine-etablissement.

(2) Ook dit onderzoek kan, ingevolge art. 4 van Stbl. 1880, no. 164, in stand gehouden bij art. I van Stbl. 1885, no. 81, aan de controleurs bij het binnenlandsch bestuur worden opgedragen.

moeten verschijnen of worden gebragt. Indien naar zijn oordeel de zaak voldoende is onderzocht, en behoort tot de kennisneming eener inlandsche regtbank, is hij, gelijk hiervoren reeds gezegd is, verpligt de stukken ten spoedigste te zenden aan den voorzitter van die regtbank.

Onder de stukken nu, welke krachtens art. 246 Inl. Regl. bij de acte van beschuldiging moeten worden overgelegd, zijn, mijns inziens, te verstaan alle het voorloopig onderzoek der zaak betreffende bescheiden, opgemaakt ingevolge de hiervoren besproken wettelijke bepalingen, benevens de verbalen van het ten verzoeke van den landraadvoorzitter nader gehouden onderzoek, wanneer dit heeft plaats gehad, zoomede de voorwerpen, welke dienen kunnen als stukken van overtuiging.

Voor eene ordelijke behandeling ter teregtzitting is het, vooral bij eenigzins ingewikkelde zaken, noodig dat laatstbedoelde voorwerpen behoorlijk worden gerangschikt, en dat dus, indien bij voorbeeld gestolene goederen bij verschillende personen zijn achterhaald, degene, welke bij denzelfden persoon gevonden zijn, bijeen worden geplaatst. Van die rangschikking, waarbij tevens in het oog dient te worden gehouden, dat het veelal wenschelijk is de stukken van overtuiging op de eene of andere wijze te onttrekken aan het gezigt der getuigen, die daaromtrent nog niet zijn ondervraagd, moet in het proces-verbaal der teregtzitting melding worden gemaakt, terwijl daarin tevens, voor zooveel nuttig of noodig, eene beschrijving van die voorwerpen behoort te worden gegeven.

283. Het voorschrift van art. 246 Inl. Regl. betreffende den inhoud der acte van beschuldiging, hetwelk blijkbaar ontleend is aan art. 116 Regl. Strafv., munt niet uit door naauwkeurigheid. Volgens de bewoordingen toch van dat artikel is het geen vereischte, dat de acte van beschuldiging het ten laste gelegde feit vermeldt, maar is het voldoende, zoo daarbij slechts alle omstandigheden bekend gesteld worden, door welke de daad voorafgegaan, vergezeld of gevolgd is geweest, voor zoo ver die tot verligting of

verzwaring van beklaagdes schuld kunnen bijdragen (1) Het spreekt echter wel van zelf, dat de acte van beschuldiging, behalve bedoelde omstandigheden, ook eene duidelijke voorstelling van het feit of de feiten, aan den beschuldigde ten laste gelegd, moet inhouden.

De wijze, waarop die acte door de inlandsche officieren van justitie wordt opgemaakt, laat niet zelden nog al iets te wenschen over. Nu eens is dat stuk zoo omslagtig, dat het bijna onbegrijpelijk is; — soms zelfs worden daarin de verklaringen door de getuigen bij het voorloopig onderzoek afgelegd, ongeveer letterlijk opgenomen; — dan weder vervalt de steller in een ander uiterste en geeft weinig meer dan qualificaties. Dat het een, zoowel als het ander verkeerd is, behoeft geen betoog (2). Naar mijne meening behoort de acte van beschuldiging een volledig, doch zoo beknopt mogelijk overzigt te behelzen van hetgeen uit de voorloopige instructie ten aanzien van het ten laste gelegde feit en van beklaagdes schuld daaraan is gebleken, terwijl het mij wenschelijk voorkomt, al is zulks niet wettelijk voorgeschreven, dat aan het slot van gezegde acte het feit, waarvan de beklaagde beschuldigd wordt, nog eens met korte woorden worde vermeld. Geschiedt dit niet, dan is het vaak twijfelachtig of een feit slechts in transitu verhaald, dan wel bepaaldelijk ten laste gelegd is (3). Tegen de vrij algemeen gevolgde gewoonte om het ten laste gelegde feit, onder aanhaling der wettelijke bepaling, waarbij daartegen straf is bedreigd, te qualificeren, kan wel geen bezwaar bestaan.

---

(1) Zoodanige omstandigheden worden onder anderen vermeld in de artt. 35, 36, 37 en 239 en vgg., zoomede in de artt. 25, 141 en 228 Strafw. Inl.

(2) Indien de acte van beschuldiging niet anders dan qualificaties bevat en alzoo niet overeenstemt met de acte van verwijzing, moet de inlandsche officier van justitie met eerstgenoemde acte niet ontvankelijk worden verklaard. Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 11 October 1876, opgenomen in dl. XXVIII, blz. 257 en vgg. van Het Regt in N. I.

(3) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 26 Julij 1872 (Wkbl. van het Regt, no. 482).

Hoewel de acte van beschuldiging den grondslag moet itmaken van de beraadslaging des regters, zoo mag deze ogthans geene beslissing nemen omtrent feiten, ter zake aarvan de beschuldigde niet naar hem is verwezen. Daar och de regter van de zaak uitsluitend gesaisisseerd wordt oor de acte van verwijzing, mag hij de hem bij die acte estelde grenzen niet overschrijden. De acte van beschuliging moet derhalve, voor zooveel de ten laste gelegde iten betreft, volkomen overeenstemmen met de acte van erwijzing. Te zorgen dat die overeenstemming niet ontreekt, is echter voor den inlandschen officier van justitie eer bezwaarlijk, dewijl hij de nederlandsche taal in den egel niet genoegzaam kent om laatstbedoelde, in die taal estelde acte te kunnen verstaan. De eenige wijze waarop, ijns inziens, in dat bezwaar kan worden voorzien, is dat e president of griffier die acte ondershands voor hem in de aleische taal vertolke, terwijl het mij verder wenschelijk oorkomt dat de president zich de acte van beschuldiging, oodra deze is opgemaakt, doe voorleggen, ten einde zich e overtuigen, dat zij geene andere feiten inhoudt, dan de cte van verwijzing. Van die gelegenheid zou de president an tevens gebruik kunnen maken om den inlandschen fficier van justitie, zoo noodig, voor te lichten omtrent de ijze, waarop eene behoorlijke acte van beschuldiging dient e zijn ingerigt.

Uit hetgeen zoo even gezegd is omtrent de noodzakelijkeid dat de acte van verwijzing en de acte van beschuldiging et elkander overeenstemmen, volgt, dat indien laatstgeoemde acte feiten inhoudt, ter zake waarvan geene verwijing naar den regter heeft plaats gehad, deze den inlandchen officier van justitie met zijne beschuldiging, voor zooeel die feiten betreft, niet ontvankelijk moet verklaren (1).

(1) Vergl. de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 April 1867 (Wkbl. van het Regt, no. 216), dd. 10 November 1875 (Het Regt in N. I., dl. XXVI, blz. 56 en vgg.), dd. 28 Maart 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLI, blz. 440 en 441) en dd. 18 Junij 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 419 en vgg.).

Hetzelfde geldt indien den beschuldigde een ander feit is ten laste gelegd dan dat, ter zake waarvan hij naar den landraad is verwezen.

Zijn echter door den hoofddjaksa of djaksa bij zijne acte van beschuldiging aan het ten laste gelegde feit verzwarende omstandigheden toegevoegd, waarvan bij de verwijzing geen gewag is gemaakt, dan kan de regter op zoodanige omstandigheden acht slaan, indien de beschuldigde, overeenkomstig het bepaalde bij art. 273 Inl. Regl., door den president daarop opmerkzaam gemaakt, en aldus in de gelegenheid gesteld is zich deswege uit te laten.

Aan het hoofd der acte van beschuldiging moet, ingevolge de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd 10 Maart 1868 (1), de datum van aanhouding of inhechtenisstelling van den beklaagde worden bekend gesteld.

284. Blijkens art. 130 Regl. Strafv. is de beklaagde bevoegd om, ingeval hij vermeent eenige exceptie te kunnen bijbrengen, krachtens welke hij òf in het geheel niet, òf wel voor een anderen regter zou moeten teregtstaan, die reeds dadelijk na de voorlezing der acte van beschuldiging aan te voeren, of te doen aanvoeren. In het Inlandsch Reglement, hetwelk van excepties in strafzaken niet bepaaldelijk melding maakt, wordt een dergelijk voorschrift gemist, en zoo zou men, met het oog op art. 432, al. 1 van dat Reglement, alligt kunnen meenen, dat de beklaagde, die voor den landraad teregtstaat, geene excepties mag voordragen. Uit art. 410 Inl. Regl. echter blijkt, mijns inziens, duidelijk, dat die meening onjuist is. Bij dat artikel toch is aan den beklaagde uitdrukkelijk de bevoegdheid toegekend om de exceptie van verjaring voor te dragen,

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 2115. — Bij circulaire, dd. 22 Maart 1858 (Het Regt in N. I., dl. XVI, blz. 398 en 399) werden de hoofden van gewestelijk bestuur uitgenoodigd. *om bij elk voorloopig onderzoek aanteekening te doen houden van den dag, waarop elk der beklaagden werd in hechtenis gesteld.*

Vergl. ook de hiervoren aangehaalde circulaire van den procureur-generaal, opgenomen in dl. XLV, bl. 67 en vgg. van Het Regt in N. I.

en nu komt het mij wel niet twijfelachtig voor dat, hetgeen aldus ten opzigte der verjaring is bepaald, moet worden aangemerkt als eene toepassing van het door den wetgever ook voor de inlandsche regtspleging aangenomen, schoon niet met zoovele woorden uitgesproken beginsel, dat de beklaagde die meent dat hij, òf in het geheel niet, òf voor een anderen regter teregt moet staan, dit bij wege van exceptie mag aanvoeren (1) Wanneer derhalve de beklaagde van oordeel is, dat hij niet voor den landraad is getrokken, voor welken hij, ingevolge art. 241 Inl. Regl., behoort teregt te staan, of dat hij in strijd met art. 398 Inl. Regl., na te zijn vrijgesproken, nogmaals wegens hetzelfde feit strafregtelijk wordt vervolgd, of wel dat hij om eenige andere reden niet onderworpen is aan de regtsmagt van den landraad, waarvoor hij is verschenen, moet hij, mijns inziens, volkomen bevoegd worden geacht, om te dier zake eene exceptie in te stellen.

Dat de landraad, indien uit de acte van beschuldiging blijkt, dat hij volstrekt onbevoegd is om van de zaak kennis te nemen, zich ambtshalve onbevoegd moet verklaren, is hiervoren reeds gezegd.

285. Wanneer de landraad noch op verzoek van den beklaagde, noch ambtshalve zich onbevoegd, dan wel den **inlandschen officier** van justitie met zijne beschuldiging niet ontvankelijk heeft verklaard, moet de president, ingevolge het bepaalde bij art. 247 Inl. Regl., den beklaagde den inhoud der acte van beschuldiging duidelijk verklaren, en hem afvragen, of hij die goed begrijpt, en wat hij daarop te antwoorden heeft.

In het ontwerp van Mr. Wichers luidde art. 218, aan hetwelk dit voorschrift ontleend is, aldus: »De president vraagt den beklaagde of hij de tegen hem ingebragte beschuldiging wel begrepen heeft en wat hij daarop heeft te antwoorden. Hij zal hem die, des noodig, duidelijk verklaren." Het Hoog-Geregtshof echter achtte, blijkens zijn

---

(1) Vergl. art. 80 Reg. Regl.

advies, dd. 21 Februarij 1848, eene verduidelijking van dit artikel wenschelijk, uit aanmerking vooral van de gebrekkige wijze, waarop dat reeds vroeger bestaan hebbende voorschrift (1) was in acht genomen, hebbende men toch gemeend daaraan te voldoen door in het proces-verbaal der zitting slechts het woord »ontkent," op te nemen, zonder dat daarin de minste aanteekening voorkwam of die ontkentenis betrekking had tot de geheele beschuldiging, dan wel tot eene of meerdere bijzonderheden van het ten laste gelegde feit, waardoor het onderzoek dikwijls eene onbepaalde rigting nam, somtijds ook te wijdloopig werd. In overeenstemming met den ontwerper stelde het Hof daarop de tegenwoordige lezing van het artikel voor, ten einde te doen blijken van de verpligting des presidents om den beklaagde den inhoud der acte van beschuldiging duidelijk te verklaren, en hem af te vragen of hij die goed begrijpt, en wat hij daarop heeft te antwoorden. Tegen die lezing werd geen bezwaar gemaakt, en zoo werd zij onveranderd vastgesteld.

Later, en wel bij circulaire, dd. 27 Februarij 1861 (2), wees het Hoog-Geregtshof er nog op, dat, terwijl volgens de bedoeling van gezegd artikel in het proces-verbaal der teregtzitting diende te worden aangeteekend, dat de voorzitter den beklaagde uitdrukkelijk de verzwarende omstandigheden, waarmede een misdrijf gezegd werd vergezeld te zijn geweest, had voorgehouden en daarop afgevraagd, wat hij te dien aanzien had te antwoorden, van die voorhouding en afvraging in gezegd proces-verbaal meestal geene melding werd gemaakt, en dat ook veeltijds verzuimd werd den beklaagde, die beweerd werd te voren ter zake van misdrijf veroordeeld te zijn geweest, dienaangaande te ondervragen, onder opmerking voorts dat die ondervraging de strekking moest hebben, zoowel om de

(1) Vergl. art. 102 Regl. op de administratie der Politie enz. (Stbl. 1819, no. 20).

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 1006 en Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 157 en 158 (*Ten vierde*).

identiteit van den persoon te constateren, als de recidive, en dat dan ook niet behoorde verzuimd te worden om bij de processtukken het bewijs dier vroegere veroordeeling over te leggen, namelijk het vonnis en, casu quo, het daarop gewezen arrest van het Hoog-Geregtshof.

Omtrent de geschiedenis van het voorschrift, dat de president den inhoud der acte van beschuldiging duidelijk aan den beklaagde zal verklaren, valt verder nog mede te deelen, dat naar aanleiding van art. 132 van het ontwerp der Commissie van 1839 (1), door den Raad van State bij zijn advies van den 25sten Februarij 1842 werd opgemerkt, dat bij gezegd artikel op het voetspoor van art. 172 (2) behoorde bepaald te worden dat, als de beklaagde niet begrepen had hetgeen tegen hem werd ingebragt, de president het hem zou moeten uitleggen, daar toch, zonder dat, de in art. 132 voorgeschreven vraag, of de beklaagde de beschuldiging had begrepen, wel alle doel zoude missen. Ongetwijfeld was het deze opmerking, welke Mr. Wichers er toe leidde aan art. 218 van zijn ontwerp de slotbepaling: »Hij zal hem die, des noodig, duidelijk verklaren," toe te voegen, welke bepaling, gelijk reeds gezegd is, op voorstel van het Hoog-Geregtshof, met weglating der woorden »des noodig," in art. 247 Inl. Regl. werd opgenomen.

De geschiedenis van dit artikel strekt alzoo niet ter bevestiging van de in zich zelve zeker allezins aannemelijke gissing, dat bedoeld voorschrift geacht moet worden eene voorafgaande beteekening of mededeeling van den inhoud der acte van beschuldiging aan den beklaagde te ver-

---

(1) Dit artikel, hetwelk, blijkens eene daarnevens gestelde aanteekening, ontleend was aan art. 102 van het Reglement van 1819, luidde aldus: „Aan den beklaagde zal worden gevraagd of hij begrepen heeft hetgeen tegen hem wordt ingebragt, en wat hij daarop heeft te antwoorden."

(2) Bij art. 172, al. 1 van het ontwerp der Commissie van 1839 was bepaald: „Het vonnis zal door den president in tegenwoordigheid..... van den beklaagde, voor zoover die zich in hechtenis bevindt, worden uitgesproken en zal aan den beklaagde, voor zooveel noodig, worden verduidelijkt".

vangen (1). Die gissing zou trouwens ook niet opgaan voor de nieuwe Reglementen tot regeling van het regtswezen in de Buitenbezittingen, waarin het hier besproken voorschrift van art. 247 Inl. Regl. is overgenomen, terwijl daarin tevens is bepaald, dat de beklaagde vóór de teregtzitting met den inhoud der acte van beschuldiging in wetenschap moet worden gesteld.

286. Ingevolge art. 247 behoeft den beklaagde, nadat hem de inhoud der acte van beschuldiging is verklaard, slechts gevraagd te worden wat hij daarop heeft te antwoorden, zonder dat den president, overeenkomstig het bepaalde bij art. 130, al. 1 Regl. Strafv., de verpligting is opgelegd om hem af te vragen, of hij erkent, of wel ontkent de hem ten laste gelegde feiten te hebben gepleegd. Nogthans is het gebruikelijk, dat zulks den beklaagde afgevraagd wordt, en dat hem terstond daarna een verhoor wordt afgenomen, niettegenstaande zijne ondervraging, blijkens art. 279, al. 1 Inl. Regl., eigenlijk eerst na den afloop van het getuigenverhoor behoort plaats te hebben. Dat gebruik heeft het voordeel, dat reeds aanstonds kan blijken, in welke rigting zich het verdere onderzoek moet bewegen, en noodelooze omslag dus vermeden kan worden, terwijl aan het voorschrift van art. 279, al. 1 zeker niet wordt te kort gedaan, wanneer den beklaagde, nadat alle getuigen zijn gehoord, de bezwaren worden voorgehouden, welke het geregtelijk onderzoek tegen hem heeft opgeleverd, en hem daarna wordt gevraagd, wat hij naar aanleiding daarvan nog in het midden wenscht te brengen.

De ondervraging van den beklaagde, wiens schuld, zoo lang hij niet veroordeeld is, niet als vaststaande mag worden aangemerkt, heeft ten doel hem in de gelegenheid te stellen van zijne onschuld te doen blijken, of wel, zoo hij schuldig is, dit te bekennen. Den beschuldigde door overreding of vreesaanjaging als het ware te dwingen tot het afleggen

(1) Zie de beoordeeling van Mr. J. Sibenius Trip in Het Regt in N. I., dl. XXIV, blz. 76 en 77, van: *De landraden op Java en Madura, rechtsprekende in zaken van misdrijf*, door Mr. J. J. C. Gaijmans.

eener bekentenis is dus zeer zeker onbehoorlijk, maar daarentegen komt het mij allezins geoorloofd voor om, indien de tegenstrijdigheid zijner beweringen of eenige andere omstandigheid aanleiding geeft tot gegronden twijfel aan zijne onschuld, hem te wijzen op de onhoudbaarheid zijner verdediging en hem aan te manen om schuld te bekennen.

Sommige landraadvoorzitters hebben de gewoonte om den beschuldigde de bezwaren voor te houden, welke het voorloopig onderzoek tegen hem heeft opgeleverd Die gewoonte is echter, mijns inziens, verkeerd; de wet toch schrijft voor, dat de beschuldigde gehoord zal worden op de verklaringen door de getuigen ter teregtzitting afgelegd, en niet op hunne bij het voorloopig onderzoek gedane opgaven, welke zij ter teregtzitting welligt zullen wijzigen of intrekken.

Indien er meerdere beklaagden zijn, is het vaak zeer nuttig hen, overeenkomstig het hieronder nader te bespreken voorschrift van art. 279, al. 3 Inl. Regl., buiten elkanders tegenwoordigheid te hooren.

287. Na de ondervraging van den beklaagde moet de president, ingevolge art. 248 Inl. Regl., onderzoeken of al de opgeroepene getuigen tegenwoordig zijn, en de noodige bevelen geven om te voorkomen, dat zij voor het afleggen hunner getuigenis met elkander over de zaak van den beklaagde in woordenwisseling treden.

Uit het in deze bepaling gebezigde woord »tegenwoordig", dat wil zeggen: *tegenwoordig ter teregtzitting*, vloeit voort, dat de getuigen terstond na de opening en openbaarverklaring der zitting zich ter plaatse, waar deze gehouden wordt, behooren te bevinden. De president is echter ongetwijfeld bevoegd om, wanneer hij zulks ter ontdekking van de waarheid noodig of wenschelijk acht, sommige of alle getuigen, zoo lang zij niet behoeven gehoord te worden, dus ook tijdens de voordragt der acte van beschuldiging, buiten de plaats, waar zitting gehouden wordt, te doen verblijven. Deze bevoegdheid kan bepaaldelijk uit art. 270 Inl. Regl. worden afgeleid.

In allen gevalle moet de president vóór den aanvang van

het getuigenverhoor de aanwezige getuigen doen verwijderen. Dit blijkt, al is het niet uitdrukkelijk voorgeschreven, ten puidelijkste uit art. 256, al. 1 in verband met art. 264, al. 1 Inl. Regl.

Die verwijdering behoort zoodanig te zijn, dat het voor de getuigen onmogelijk is om te verstaan of te zien wat ter teregtzitting gesproken en verhandeld wordt, terwijl er gedurende den ganschen loop der zitting tegen gewaakt dient te worden, dat de eene getuige door gebaren, of op eenige andere wijze, aan den anderen te kennen geeft, wat hij wil dat deze verklaren zal (1).

Wat verder de bevelen betreft, welke de president verpligt is te geven ter voorkoming, dat de getuigen voor het afleggen hunner getuigenis met elkander over de zaak van den beklaagde in woordenwisseling treden, die bevelen zullen in den regel wel wat laat komen, daar toch de getuigen, zoo zij niet reeds te voren de zaak, waaromtrent zij gehoord zullen worden, omstandig met elkander hebben besproken hiertoe zeer zeker ruimschoots in de gelegenheid zijn, ter, wijl zij zich gezamenlijk, zooals gewoonlijk geschiedt, van hunne dessa naar de plaats begeven, waar de landraad zitting houdt (2).

(1) Inlanders zijn bijzonder ervaren in de kunst om op bijna onmerkbare wijze met elkander van gedachten te wisselen. Dit tegen te gaan is vaak zeer moeijelijk, te meer omdat bijna overal op Java de noodige localen voor het houden van landraadzittingen ontbreken.

(2) In vroeger jaren werden de getuigen naar de teregtzitting gezonden onder geleide van politiebeambten, wier toezigt echter in den regel al zeer weinig beteekent. Zelfs bij het opbrengen van aan hunne zorgen toevertrouwde gevangenen, betoonen die beambten meestal eene onbegrijpelijke onverschilligheid. Ten bewijze hiervan moge het volgende voorval dienen, mij bijgebleven uit het begin mijner regterlijke loopbaan.

Eenige Inlanders, verdacht van een vrij zwaar misdrijf, werden op zekeren dag onder politiegeleide gevankelijk opgebragt naar de hoofdplaats Modjokerto, doch vonden niettemin gelegenheid onder weg de baadjes van eenige vrachtdragers, door deze lieden op hunne draagmanden gelegd, weg te nemen. Een eindweegs verder wenschten zij die baadjes aan te passen en verzochten daarom aan hunne begeleiders de touwtjes, waarmede zij gebonden waren, los te maken. Dit verzoek werd hun goedgunstig toegestaan en zoo kwamen zij, gekleed in de onder de oogen der politie gestolen baadjes, ter hoofdplaats aan.

Dat de last tot oproeping der getuigen moet uitgaan van den landraadpresident, zijnde deze ingevolge het bepaalde bij art. 240*e*, al. 3 Inl. Regl. (art. II van Stbl. 1885, no. 81), gehouden bij de bepaling van den dag der teregtzitting den inlandschen officier van justitie te bevelen om tegen dien dag de getuigen door tusschenkomst der distriktshoofden te doen oproepen, is hiervoren reeds gezegd.

288. »Wanneer", aldus luidt art. 250 Inl. Regl., »de opgeroepen getuigen niet allen zijn verschenen, zal de president, indien de landraad van oordeel is dat tot volledigheid van het onderzoek de tegenwoordigheid van een niet opgekomen getuige gevorderd wordt, de zaak tot eene volgende, zoo min mogelijk verwijderde teregtzitting mogen uitstellen, mits zulks geschiede voor dat het verhoor van den eersten getuige is begonnen; hij zal in dat geval gelasten, dat de afwezig gebleven getuige op nieuw tegen die teregtzitting worde opgeroepen."

In de nota van toelichting, gevoegd bij het ontwerp van Reglement op de administratie der policie, enz., vervaardigd door de Commissie van 1839, komt de opmerking voor, dat de omstandigheid, dat de landraden en de regtbanken van omgang, met uitzondering alleen van den voorzitter geheel uit *Inlanders* zamengesteld zouden zijn, de Commissie had bewogen, »om al hetgeen tot het besturen en leiden der debatten *in een' zeer uitgestrekten zin* betrekking had, *uitsluitend* over te laten aan dien Europeaanschen voorzitter." Dit beginsel nu is overgenomen in het Inlandsch Reglement, zoodat dan ook de president in die gevallen, waarin de zitting kan worden geschorst, bevoegd is dienaangaande geheel eigenmagtig te beslissen, gelijk blijkt uit de artt. 252, 257, 273, 274, 277 en 281 van dat

---

Intusschen is de opzending van getuigen onder politiegeleide verboden bij Gouvernements besluit, dd. 27 Februarij 1866, no. 27 (Bijbl. op het Stbl., no. 1793), volgens hetwelk de bemoeijenis der politie ten deze moet beperkt worden tot het verleenen van hulp, wanneer die in het belang der getuigen vereischt wordt, behoudens de gevallen, waarin blijkt van hun onwil om aan eene gedane oproeping gevolg te geven.

Reglement. Van dat beginsel is echter (behalve bij art. 420) afgeweken bij art. 250 van genoemd Reglement, volgens hetwelk de president voor het daarbij vermelde geval de medewerking van den landraad behoeft. Omtrent de reden, welke tot die afwijking heeft geleid, geven de officiële bescheiden geen licht, wat wel bevreemdend is, daar toch bij art. 137 van het ontwerp der Commissie van 1839 was bepaald: »Wanneer een getuige, die gedagvaard is, niet verschijnt, zal de president naar gelang van omstandigheden, en vóór dat het verhoor van den eersten getuige begonnen is, de zaak tot eene nadere teregtzitting mogen uitstellen."

Blijkens de bewoordingen van meergezegd art. 250 kan de president, niettegenstaande de opgeroepen getuigen niet allen zijn verschenen, met de behandeling der zaak voortgaan, zonder dat hij daartoe de inwilliging of toestemming van den landraad behoeft. Daarentegen is hij niet bevoegd om in zoodanig geval de zitting te schorsen, tenzij: 1o. de landraad beslist hebbe, dat voor de volledigheid van het onderzoek de tegenwoordigheid van de niet opgekomen getuigen gevorderd wordt; en 2o. het uitstel worde bevolen vóór dat het verhoor van den eersten getuige begonnen is. Aan de beslissing van den landraad is de president echter niet gebonden; krachtens haar zal hij de zaak »*mogen*" uitstellen, doch is daartoe niet verpligt.

Nogthans mag de president, aangezien het zijn pligt is alle pogingen in het werk te stellen om de zaak tot klaarheid te brengen, niet verzuimen om, wanneer hij oordeelt dat de tegenwoordigheid van dezen of genen niet verschenen getuige iets kan bijdragen tot het bewijs van beklaagdes schuld of onschuld, de vraag of de tegenwoordigheid van dien getuige tot de volledigheid van het onderzoek gevorderd wordt, aan den landraad ter beantwoording voor te leggen. Bij den aanvang der beraadslaging over die vraag dient de president, met uitzondering van den djaksa, gewoonlijk de eenige, die de stukken van het voorloopig onderzoek kent, aan de vergadering de toedragt der zaak

en de door den niet verschenen getuige vroeger afgelegde verklaring in korte trekken mede te deelen.

Aan den inlandschen officier van justitie en aan den beklaagde is, in afwijking van het bepaalde bij art. 133 Regl Strafv., de bevoegdheid niet toegekend om, op grond der niet-verschijning van een opgeroepen getuige, te verzoeken dat de behandeling der zaak zal worden uitgesteld; niettemin komt het mij wenschelijk voor hen omtrent zoodanig uitstel te hooren.

Wanneer de verdere behandeling der zaak door den president tot een naderen regtdag wordt verschoven, moet hij die beslissing in het openbaar uitspreken, en den inlandschen officier van justitie daarbij tevens gelasten om de afwezig gebleven getuigen tegen dien dag op nieuw te doen oproepen. Voor de ter teregtzitting verschenen getuigen kan gezegde uitspraak als oproeping gelden.

289. Wanneer een of meer getuigen na het afleggen hunner voorloopige verklaringen overleden, of door wettige beletselen verhinderd zijn ter teregtzitting te verschijnen, of wel uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats of verblijf, niet zijn kunnen worden opgeroepen, moeten de door hen afgelegde verklaringen, luidens art. 249, al. 1 Inl. Regl, worden voorgelezen. Deze bepaling is bij art. 2 van Stbl 1886, no. 213 in zoover gewijzigd, dat de woorden: »of wel uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats of verblijf niet hebben kunnen worden opgeroepen," vervangen zijn door: »of wel uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats of verblijf niet zijn opgeroepen geworden".

De vereischten voor evengezegde voorlezing gesteld, zijn alzoo, dat de getuige, ofschoon behoorlijk opgeroepen, door den dood of eenig wettig beletsel verhinderd is ter teregtzitting te verschijnen, of wel niet is opgeroepen, uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats of verblijf, welke verwijdering echter sedert art. 2 van Stbl 1886, no. 213 in werking is getreden, niet van dien aard behoeft te zijn, dat de oproeping dientengevolge eene onmogelijkheid is.

De beoordeeling der wettigheid van evenbedoelde beletselen is blijkbaar geheel overgelaten aan den regter, die door den inlandschen officier van justitie overgelegde rapporten van inlandsche hoofden, waarbij mededeeling wordt gedaan, dat een getuige is gestorven, dan wel door ziekte of anderzins verhinderd is ter teregtzitting te verschijnen, mijns inziens, kan aannemen als voldoende bewijs van het daarbij vermelde feit.

Omtrent de niet-oproeping van getuigen zij hier verder nog opgemerkt, dat de president, van wien de last tot hunne oproeping moet uitgaan en die alzoo heeft te beslissen of deze, of gene getuige uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats of verblijf al dan niet zal worden opgeroepen, mijns inziens, niet ligtelijk op grond van die omstandigheid de oproeping van een eenigzins belangrijken getuige behoort na te laten. Immers indien later ter teregtzitting eenig ander bewijsmiddel mogt komen te ontbreken, eene gebeurlijkheid, waarop steeds min of meer moet worden gerekend, en indien alsdan mogt blijken, dat bedoelde getuige toch niet kan worden gemist, zou de verdere behandeling van het geding uitgesteld moeten worden, en dergelijke uitstellen, welke, afgescheiden nog van de daaraan verbonden moeite en kosten, niet in het belang zijn van de ontdekking der waarheid, dienen zooveel mogelijk te worden vermeden.

Bij art. 249, al. 1 Inl. Regl. is slechts sprake van voorloopige getuigenverklaringen. Verklaringen bij gelegenheid van eene vroegere behandeling der zaak ter openbare teregtzitting afgelegd voor eenen regter, wiens vonnis met het daaraan voorafgegane onderzoek door den hoogeren regter is vernietigd, behooren niet voorgelezen te worden, dewijl aan die verklaringen, opgenomen in het van dat vernietigde onderzoek opgemaakte proces-verbaal, nimmer eenige bewijskracht kan worden toegekend (1).

De vraag of de voorlezing van voorloopige getuigenver-

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 10 April 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 314 en vgg.).

klaringen ook buiten de bij art. 249, al. 1 vermelde gevallen geoorloofd is, moet, volgens het gevoelen van meerdere regtsgeleerden, ontkennend worden beantwoord (1).

Met dat gevoelen kan ik mij in zoover volkomen vereenigen, dat ook, mijns inziens, de voorlezing van voorloopige getuigenverklaringen, waardoor ongetwijfeld inbreuk wordt gemaakt op het aangenomen beginsel van oraal debat en persoonlijk onderzoek van den regter, niet willekeurig mag worden toegelaten; maar dit neemt niet weg, dat dan, wanneer het volstrekt onmogelijk is eenen getuige in persoon voor den landraad te doen verschijnen, eene analogische toepassing van evengezegde wettelijke bepaling wel niet kan worden gewraakt, en zoo komt het mij voor dat er bij voorbeeld geen bezwaar bestaat tegen de voorlezing der voorloopige verklaring van eenen getuige, die, nadat zijne oproeping is bevolen, te vergeefs overal is gezocht en zoodoende niet opgeroepen is kunnen worden, of van een ter teregtzitting verschenen getuige, die, alvorens gehoord te zijn, door ziekte of om eenige andere plotseling opgekomen geldige reden, genoodzaakt is geworden zich te verwijderen.

In allen gevalle moet, indien de voorloopige verklaring van een getuige is voorgelezen, in het proces-verbaal der teregtzitting worden vermeld, om welke reden zulks geschied is (2).

---

(1) Zie blz. 9 der: *Korte aanteekeningen ten dienste van de administratieve ambtenaren, die met regterlijke betrekkingen belast zijn*, in dl. XXII van Het Regt in N. I., en blz. 213 en 214 van: *Een 25tal conclusiën*, door Mr. M. C. Piepers, in dl. XXXVI van genoemd tijdschrift.

(2) Zie blz. 7 van *Eenige wenken, enz.* in dl. XVIII, en blz. 9 van de *Korte aanteekeningen* in dl. XXII van Het Regt in N. I.

Mijns inziens zou het wenschelijk zijn, dat in het proces-verbaal der teregtzitting eene vertaling werd opgenomen van de voorgelezen getuigenverklaringen, even als van andere belangrijke, in de maleische taal geschreven stukken, zoo als bij voorbeeld relazen van schouwing, enz. In die stukken toch komen menigmaal woorden en uitdrukkingen voor, welke zijn overgenomen uit de verschillende talen en dialecten, welke in de onderscheidene deelen van Java en Madura worden gesproken, en zoodoende voor den regter in revisie niet altijd verstaanbaar zijn.

290. Bij art. 251 Inl. Regl. is aan den president de bevoegdheid verleend om, in geval de behandeling der zaak, uit hoofde der afwezigheid van eenen getuige, die behoorlijk opgeroepen is, moet worden uitgesteld tot een volgenden regtdag, te gelasten, dat die getuige wanneer hij voldoende gronden vindt om diens niet-verschijning aan onwilligheid toe te schrijven, op den anderen, voor de behandeling der zaak bepaalden regtdag, voor den landraad zal worden gebragt.

Een Inlander of met dezen gelijkgestelde kan, wanneer hij, hoewel behoorlijk opgeroepen om als getuige voor den landraad te verschijnen, aan die oproeping geen gevolg geeft, deswege niet worden gestraft. Zijne niet-verschijning kan voor hem geene ergere gevolgen hebben, dan dat hij, indien de behandeling der zaak wordt uitgesteld tot een naderen regtdag, alsdan onder politiegeleide voor den landraad wordt gebragt, waartoe echter nog slechts bevel kan worden gegeven, in geval hij, naar het oordeel van den president, onwillig is geweest om op te komen.

Bij art. 169 Strafwetb. Inl. is straf bedreigd tegen de getuigen, die voor hunne niet-verschijning eene valsche verontschuldiging aanvoeren. De gelegenheid echter om die strafbepaling toe te passen, kan zich zeker moeijelijk voordoen, omdat de getuigen, voor wie gezegd artikel is geschreven, voor hun wegblijven volstrekt geene reden behoeven op te geven, zoodat te hunnen aanzien van eene valsche verontschuldiging geene sprake kan zijn.

291. Terwijl een Inlander of met dezen gelijkgestelde alzoo straffeloos in gebreke kan blijven om te voldoen aan eene oproeping om getuigenis der waarheid af te leggen, moet daarentegen de Europeaan of met hem gelijkgestelde, die aan zoodanige oproeping geen gehoor geeft, wanneer dien ten gevolge de behandeling der zaak wordt uitgesteld, krachtens art. 254 Inl. Regl., in verband met de artt. 134 en 135 Regl. Strafv., bij lijfsdwang worden veroordeeld tot betaling van alle kosten van dagvaardingen, acten, schadeloosstellingen aan de andere getuigen, en van alle

andere kosten door de vertraging veroorzaakt, zoomede in eene geldboete de som van *f* 100 niet te boven gaande, met bevel tevens, dat hij ten dage voor de nadere teregtzitting bepaald, andermaal gedagvaard, en, des noods, door de openbare magt voor den landraad gebragt zal worden. De uitoefening dezer regtsmagt is echter niet aan den landraad toevertrouwd, maar, even als ten opzigte van europesche getuigen in burgerlijke zaken, om de hiervoren vermelde redenen, opgedragen aan den president van die regtbank, zonder eenige medewerking der leden, of bemoeïjingen van het Openbaar Ministerie, zijnde de president eveneens uitsluitend bevoegd, om den in voege voorschreven veroordeelden getuige, die ter nadere teregtzitting aantoont wettiglijk verhinderd te zijn geweest, van de schadeloosstelling, boete en kosten te ontheffen. Verschijnt de veroordeelde getuige op die nadere teregtzitting niet, dan kan hij gezegde ontheffing in hooger beroep voor den raad van justitie vorderen, mits de opgelegde boete de som van *f* 25 te boven gaat.

Voert die getuige hetzij in hooger beroep voor den raad van justitie, hetzij ter teregtzitting van den landraad, wanneer namelijk de behandeling der zaak wegens zijne nietverschijning is uitgesteld, eene valsche verontschuldiging aan, dan kan hij deswege bovendien nog, overeenkomstig art. 168 Strafw. Eur., met gevangenis van zes dagen tot twee maanden worden gestraft. Indien gezegd feit ter teregtzitting van den landraad wordt gepleegd, behoort de president, al is zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven, mijns inziens, op het voetspoor van art. 255 Inl. Regl., van de verontschuldiging, welke vermoed wordt valsch te zijn, aanteekening te doen houden op het proces-verbaal der teregtzitting, en een uittreksel van dit proces-verbaal te doen toekomen aan den officier bij den raad van justitie, binnen wiens ressort de landraad gevestigd is.

Wat eindelijk de vraag betreft of, indien de behandeling der zaak niet wordt uitgesteld, de achtergebleven europesche getuige niettemin door den president moet worden veroordeeld tot de betaling eener geldboete de som van

f 100 niet te boven gaande, die vraag moet, mijns inziens, bevestigend worden beantwoord (1). Want moge toch al bij art. 251 Inl. Regl, welks toepasselijkheid, voor zoo veel Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen aangaat, is uitgesloten bij art 254, al. 1 van dat Reglement, geene sprake zijn van het geval, dat de behandeling der zaak niet is uitgesteld, dit neemt niet weg, dat het tweede lid van evengezegd art. 254, zonder eenige beperking, voorschrijft: »Ten aanzien van de zoodanigen zal worden gehandeld overeenkomstig de voorschriften, vervat in artikel 134, 135 en 136 van het Reglement op de strafvordering voor de raden van justitie op Java, enz." Op grond dezer gebiedende wetsbepaling meen ik, dat art. 134, al. 3 Regl. Strafv. bij de regtspleging voor den landraad van toepassing is.

292. »De getuigen," aldus luidt art. 256, al. 1 Inl. Regl., »worden één voor één binnengeroepen, in de orde die door den president het meest geschikt wordt gekeurd."

Het is dus niet geoorloofd, dat twee of meer getuigen te gelijk voor den landraad verschijnen en dat een hunner, gelijk in vroeger jaren wel geschiedde, eene verklaring aflegt, waarmede de overigen zeggen in te stemmen.

Van veel belang is het, dat de getuigen in eene goede volgorde worden binnengeroepen en gehoord, daar het anders voor hem, die het onderzoek bijwoont, of het proces-verbaal der teregtzitting leest, ondoenlijk is zich van de zaak in haar ganschen omvang eene duidelijke voorstelling te maken. Al de getuigen, die omtrent één zelfde feit licht kunnen geven, moeten alzoo achtereenvolgens worden ondervraagd, terwijl de verschillende te onderzoeken feiten en omstandigheden in zoodanige orde gerangschikt dienen te worden, dat het onderling daartusschen bestaande verband goed in het oog valt. Eveneens moet, wanneer een beklaagde meerdere misdrijven

---

(1) Zie het opstel van v. d. P.: *Inlandsch Reglement. Art.* 251 *juncto art.* 254, in no. 935 Wkbl. van het Regt.

zijn ten laste gelegd, het onderzoek omtrent elk dier misdrijven achtereenvolgens plaats hebben, zoodanig dat al de getuigen omtrent het eene misdrijf gehoord worden, alvorens die omtrent het andere worden toegelaten tot het afleggen hunner verklaringen.

293. De president moet aan elken getuige, die binnengeroepen en verschenen is, ingevolge art. 256, al. 2 Inl. Regl. zijnen naam, ouderdom, beroep en woonplaats afvragen; en verder of hij voor het plegen van de daad, waarvoor de beklaagde teregtstaat, dezen heeft gekend; of hij den beklaagde in den bloede of door aanhuwelijking bestaat, en zoo ja, in welken graad; en eindelijk of hij in eenige dienstbetrekking tot den beklaagde staat.

Uit eene vergelijking dezer bepaling met die van art. 147, al. 2 Inl. Regl. blijkt, dat — behalve dat bij eerstbedoelde niet uitdrukkelijk gesproken wordt van *de verblijfplaats* der getuigen, welke trouwens geacht kan worden onder »*woonplaats*" begrepen te zijn, — het tusschen die bepalingen bestaande verschil hierop nederkomt:

1o. dat in strafzaken aan den getuige in het algemeen moet worden gevraagd, of hij in eenige dienstbetrekking tot den beklaagde staat, terwijl de vraag, welke in burgerlijke zaken aan den getuige behoort te worden gedaan, deze is, of hij loon- of huisbediende is van eene der partijen; en

2o. dat in strafzaken de in het civiel proces niet voorgeschreven vraag aan den getuige moet worden gedaan, of hij den beklaagde vóór het plegen van de daad, waarvoor deze teregtstaat, heeft gekend.

Die vraag is van veel gewigt, omdat, al naar gelang de getuige den dader te voren wel of niet heeft gekend, het gevaar voor eene mogelijke vergissing in den persoon des daders geringer of grooter is. Met het oog hierop is het duidelijk, dat *het van aanzien kennen* in wettelijken zin ook *kennen* is, en dat alzoo aan dit woord niet juist de beteekenis van eene min of meer vriendschappelijke be-

trekking moet worden gehecht (1). Dit neemt echter niet weg, dat het vaak wenschelijk is om in den loop van het verhoor des getuigen te onderzoeken in hoever deze den beklaagde meer of minder goed heeft gekend.

294. De zoo even vermelde voorloopige vragen hebben de strekking om uit te maken, of de als getuigen opgeroepen personen verpligt en bevoegd zijn, om getuigenis af te leggen, dat wil zeggen om, na behoorlijk beëedigd te zijn, mede te deelen wat hun van en omtrent de zaak, waarvoor de beklaagde teregtstaat, bekend is.

Welke personen niet kunnen worden toegelaten tot het geven van getuigenis, dan wel zich daarvan kunnen verschoonen, is bepaald bij de artt. 265, 266, 267, 268 en 269 Inl. Regl. (2), welke overeenstemmen met de artt. 236, 237, 238, 239 en 240 van het ontwerp van Mr. Wichers.

De naar aanleiding der artt. 132, 133 en 134 van dat ontwerp in het midden gebragte, hiervoren medegedeelde opmerkingen en beschouwingen, gelden ook voor de in evenvermelde artikelen vervatte voorschriften, terwijl al hetgeen verder is gezegd omtrent het afleggen van getuigenis door inlandsche vorsten, rijksbestuurders, regenten en onderregenten, en door hunne wettige vrouwen en vrouwelijke bloed- en aanverwanten tot en met den tweeden graad, zoomede door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, ook toepasselijk is in strafzaken.

Meermalen heeft zich de vraag voorgedaan of zij, die vermoedelijk als mededaders, of als medepligtigen in de zaak van den beklaagde betrokken zijn, als getuigen buiten eede

---

(1) Daar ter teregtzitting door de meeste landraadpresidenten maleisch wordt gesproken, is het welligt niet ondienstig op te merken, dat het maleische woord *kenal* of *mengenal* (kennen) gewoonlijk wordt opgevat in den zin van: *een goede kennis zijn*, en dat het dus wenschelijk is om den getuige, die op de vraag, of hij den beklaagde te voren heeft gekend, een ontkennend antwoord geeft, uitdrukkelijk te vragen, of hij den beklaagde misschien van aanzien heeft gekend (*tahoe lihat* of *tahoe katemoe*).

(2) Art. 265, no. 4 en art. 267 Inl. Regl. zijn vervallen; sedert op Java en Madura, ingevolge art. 115 Reg. Regl., de slavernij is afgeschaft, worden daar namelijk geene lijfeigenen meer gevonden.

mogen worden gehoord, niettegenstaande zij in art. 265 en vgg. Inl. Regl. niet worden genoemd onder degenen, ten aanzien van wie zulks geoorloofd is. Die vraag moet, naar mijne meening, ontkennend worden beantwoord. Bedoelde personen op te roepen, om als getuigen te worden gehoord, is ongetwijfeld verkeerd, want het spreekt van zelf, dat zij veelal geene andere keus hebben dan òf zich zelven te bezwaren en zich zoodoende aan eene strafregtelijke vervolging bloot te stellen, òf wel eene valsche verklaring af te leggen en deswege te worden gestraft (1), terwijl eene onpartijdige verklaring van hen wel niet kan worden verwacht (2); maar dit alles neemt niet weg, dat de regter, wanneer zij eens opgeroepen zijn, de bevoegdheid mist om hen te verschoonen van het afleggen van den eed. Aan de onbeëedigde verklaringen toch van getuigen kan, ingevolge de wet, op verre na niet dezelfde bewijskracht als aan behoorlijk beëedigde verklaringen worden toegekend, en zoo is het duidelijk, dat de wetgever bij het gebiedende voorschrift van art. 256, al. 3 Inl. Regl. de verpligting om den eed te doen aan de getuigen met geen ander doel heeft opgelegd, dan om het meest gewone bewijsmiddel in strafzaken zoo krachtig mogelijk te doen zijn, en langs dien weg te waken voor het belang der maatschappij,

(1) Vrij algemeen wordt het misdrijf van valsch getuigenis, gepleegd door den vermoedelijken mededader van, of medepligtige aan het den beklaagde ten laste gelegde feit onstrafbaar geacht. Zie onder anderen de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 18 Maart 1857, en dd. 21 September 1883 (Het Regt in N. I., dl. XIV, blz. 397 en 398, en dl. XLI, blz. 367 en vgg.), zoomede het vonnis van den landraad te Soerabaija, dd. 17 Februarij 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 50 en vgg.). Bij arrest van het Hof, dd. 11 October 1882 (Het Regt in N. I., dl. XL, blz. 63 en 64), werd echter, mijns inziens teregt, beslist dat valsch getuigenis onder gezegde omstandigheden gepleegd, wel degelijk strafbaar is.

(2) In de bekende zaak van de weduwe Saportas werden de in eersten aanleg veroordeelde beklaagden door het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 6 Augustus 1869, te vinden in het Wkbl. van het Regt, no. 319, vrijgesproken, op grond dat aan de verklaring van den hoofdgetuige, Aliwana, geene waarde kon worden toegekend met het oog op de tegen hem bestaande bezwaren, dat hij als mededader in de zaak betrokken was.

hetwelk vordert dat de kans op straffeloosheid voor hen, die eenig misdrijf hebben gepleegd, zoo gering mogelijk zij. Gezegd voorschrift, waarbij als regel is gesteld, dat de getuigen, — dat zijn, gelijk blijkt uit het eerste lid van evengenoemd art. 256, al de als getuigen opgeroepen personen, — ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den eed moeten afleggen, is derhalve te beschouwen als van publieke orde. Hieruit volgt dat de door den wetgever op dien regel gemaakte uitzonderingen volstrekt niet mogen worden uitgebreid, maar van strikte toepassing zijn, en dat dus de regter ten eenenmale onbevoegd is om willekeurig, buiten de wet om, te beslissen welke personen wel, en welke niet als getuigen onder eede mogen worden gehoord (1).

Zoo dan ook moeten bij gebreke eener bepaling als die, welke vroeger gevonden werd in het vierde nummer van art. 188 (thans art. 162) ned. Wetb. van Strafv., de aanbrengers, wier aangiften door de wet met geld worden beloond, als getuigen onder eede worden gehoord (2), terwijl hetzelfde geldt ten aanzien van hen, die door het den beklaagde ten laste gelegde misdrijf benadeeld zijn en om deze reden, volgens inlandsche regtsbegrippen, geene getuigen kunnen wezen.

295. Betrekkelijk onbevoegde getuigen zijn, blijkens art. 265 Inl. Regl.:

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd 16 September 1873 (Wkbl. van het Regt, no. 549), zoomede Mr. de Pinto: *Handleiding tot het Wetboek van strafvordering*, ad § 129, no. 1.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. September 1854 (Het regt in N. I., dl. IX, blz. 480 en vgg.), en het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 12 Julij 1854 (Het Regt in N. I., dl. X, blz. 951 en vgg.). Bij laatstgezegd vonnis werd, mijns inziens teregt, beslist dat ook zij als getuigen moeten worden gehoord, die op last van den opiumpachter of van diens gemagtigde, bij den tot den verkoop van amfioen niet geregtigden beklaagde opium hebben gekocht, — welke personen in vele streken van Java niet oneigenaardig met het woord *djontrot*, dat is: *lokaas*, *lokvogel*, worden aangeduid, — en alzoo hebben medegewerkt tot het plegen van de overtreding.

1o. de bloedverwanten of aangehuwden in de opgaande en nederdalende linie van den beklaagde, of van een zijner medebeklaagden ;

2o. de broeders en zusters, of behuwdbroeders en zusters van den beklaagde, of van een zijner medebeklaagden, mitsgaders de ooms en moeijen, ook aangehuwde, en de broeders en zusterskinderen;

3o. de echtgenoot van den beklaagde, of die van een zijner medebeklaagden, zelfs na de echtscheiding.

Al die personen mogen niet als getuigen worden gehoord, dat wil zeggen, de beklaagden en het Openbaar Ministerie hebben het regt zich tegen hun verhoor te verzetten, terwijl zij hunnerzijds zich van het geven van getuigenis kunnen verschoonen.

De onder no. 1 en no. 3 genoemde personen zijn, blijkens de hiervoren besproken bepalingen, vervat in art. 148, no. 1 en no. 2 Inl. Regl., ook in burgerlijke zaken onbevoegd tot het geven van getuigenis.

Wat verder de onder no. 2 vermelde broeders en zusters betreft, daaronder zijn, mijns inziens, ook de zoogenaamde halve broeders en zusters begrepen. Voorts valt op te merken, dat de echtgenooten van twee zusters, of van twee broeders geene behuwdbroeders of zusters van elkander zijn, terwijl met de aan het slot van evengezegd nummer genoemde broeders- en zusterskinderen niet, zooals vaak ten onregte wordt gemeend, bedoeld zijn broeders en zusterskinderen onderling, maar de kinderen van de broeders of zusters van den beklaagde, dus neven en nichten in den derden graad (1). De echtgenooten dier neven en nichten zijn echter niet onbevoegd om getuigenis af te leggen.

---

(1) Zie de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861 (*Ten derde*), te vinden in Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg., en in het Bijbl. op het Stbl., no. 1006, zoomede het opstel van Mr. R. A. Eekhout: *Iets over de artt.* 265 *en* 266 *van het reglement op de uitoefening der policie, de strafvordering enz. onder de Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madura*, in dl. XII, blz. 231 en vgg. van genoemd tijdschrift.

296. Met opzigt tot de betrekkelijk onbevoegde getuigen in art. 265 Inl. Regl. genoemd, is bij art. 266 van dat Reglement het volgende bepaald: »Indien de hoofddjaksa en de beklaagde daarin wederzijds uitdrukkelijk toestemmen, kunnen de in het vorige artikel vermelde personen, mits deze daarin mede bewilligen, tot het afleggen van getuigenis worden toegelaten.

»Zij kunnen, ook zonder die toestemming, door den landraad worden toegelaten om buiten eeds-aflegging inlichtingen te geven."

De landraad is dus in geen geval verpligt bedoelde personen als getuigen te hooren, terwijl hij alleen dan bevoegd is zulks te doen, wanneer die personen zelven, zoomede de inlandsche officier van justitie en de beklaagde uitdrukkelijk verklaard hebben in dat verhoor toe te stemmen. Die toestemming, waarvan in het proces-verbaal der teregtzitting melding moet worden gemaakt, mag echter niet als het ware bij verrassing worden verkregen; het is daarom wenschelijk dat den beklaagde duidelijk te verstaan worde gegeven, dat hij zich tegen de beëediging van den getuige kan verzetten en dezen, dat hij geregtigd is zich van het afleggen van getuigenis te verschoonen.

In art. 266, al. 1 Inl. Regl. is enkel sprake van »de beklaagde", en niet ook, even als in het vorige artikel, van *zijne medebeklaagden*. Hieruit schijnt te volgen, dat slechts de toestemming wordt vereischt van den beklaagde, tot wien de als getuige te hooren persoon in eene betrekking staat, welke hem betrekkelijk onbevoegd doet zijn tot het afleggen van getuigenis, en dat alzoo de toestemming der medebeklaagden, die niet in zoodanige betrekking tot dien persoon staan, onnoodig is.

Ofschoon de betrekkelijk onbevoegde getuigen, ingevolge het tweede lid van evengezegd art. 266, ook zonder de bij het eerste lid van dit artikel bedoelde toestemming, toegelaten kunnen worden om buiten eedsaflegging inlichtingen te geven, moet echter de getuige zelf hierin bewilligen, gelijk duidelijk blijkt uit de woorden: »zonder die toe-

stemming". Deze woorden toch hebben uitsluitend betrekking op de toestemming van den hoofddjaksa en van den beklaagde, bedoeld bij het eerste lid van genoemd artikel, waaruit volgt, dat de daar gestelde voorwaarde: »mits deze daarin mede bewilligen," gehandhaafd is voor het geval, dat de getuige tot het geven van inlichtingen buiten eedsaflegging wordt toegelaten (1). Bovendien kan die opvatting geacht worden eenigermate steun te vinden in de geschiedenis der artt. 265 en 266 Inl. Regl., welke geheel overeenstemmen met de artt. 145 en 146 Regl. Strafv., terwijl deze artikelen weder ontleend zijn aan art. 148 van het ontwerp van strafvordering enz., vervaardigd door de Commissie van 1839. De aanhef toch van laatstgenoemd artikel, welks zin en strekking Mr. Wichers, wat het hier besproken punt betreft, voor zoover blijkt, niet heeft willen veranderen, zoodat enkel aan eene verbeterde, niet aan eene gewijzigde lezing te denken valt, luidde aldus: »Als getuigen zullen niet mogen worden gehoord en kunnen zich verschoonen zelfs van het geven van inlichting: enz." terwijl verder van de bewilliging der getuigen om onder eede gehoord te worden, geene melding werd gemaakt.

Ten slotte wordt hier nog opgemerkt, dat de landraad wel bevoegd, doch niet verpligt is om de bij art. 266, al. 2 Inl. Regl. bedoelde personen, in het daar vermelde geval, tot het geven van inlichtingen, buiten eedsaflegging, toe te laten.

297. Betrekkelijk onbevoegde getuigen zijn voorts degenen, die uit hoofde van hunnen stand, hun beroep of hunne wettige betrekking tot geheimhouding verpligt zijn; zij namelijk kunnen zich, blijkens art. 268, al. 1 Inl. Regl., verschoonen van het afleggen van getuigenis, doch alleen en bij uitsluiting nopens datgene, waarvan de wetenschap hun als zoodanig is toevertrouwd.

Wanneer echter die personen geen gebruik maken van de hun aldus toegekende bevoegdheid, moeten zij als ge-

(1) Zie blz. 234 en 235 van het in de vorige noot aangehaalde opstel van Mr. R. A. Eekhout, opgenomen in dl. XII van Het Regt in N. I.

tuigen onder eede worden gehoord; zoomin de inlandsche officier van justitie, als de beklaagde kan zich daartegen verzetten.

Ingevolge het bepaalde bij het tweede lid van evengezegd art. 268 is de beoordeeling der gegrondheid van de aangevoerde redenen van verschooning aan den landraad, of, wanneer de tot het geven van getuigenis opgeroepene tot de europesche of daarmede gelijkgestelde bevolking behoort, aan den president overgelaten.

Overigens stemmen de voorschriften van art. 268 Inl. Regl. geheel overeen met die, vervat in art. 150, al. 1, no. 3 en al. 2, zoomede in art. 153 van dat Reglement, zoodat hetgeen hiervoren dienaangaande is gezegd, ook hier van toepassing is (1).

298. Wie eindelijk volstrekt onbevoegd zijn tot het geven van getuigenis, leert art. 269 Inl. Regl., hetwelk aldus luidt: »Zullen niet anders, dan tot het geven van inlichting en zonder eeds-aflegging, kunnen worden gehoord:

1o. kinderen, van welke men niet met genoegzame zekerheid weet, dat zij den ouderdom van vijftien jaren bereikt hebben;

2o. krankzinnigen, hoezeer zij bij tusschenpoozen het gebruik hunner verstandelijke vermogens mogten hebben;

3o. personen, die tot eene onteerende straf zijn veroordeeld."

Daar, gelijk reeds hiervoren werd opgemerkt, bij gebreke van eenigzins juiste gegevens, de leeftijd van inlandsche getuigen in den regel naar hun uiterlijk moet worden bepaald, kan in het proces-verbaal der teregtzitting dienaangaande meestal niets anders worden aangeteekend dan hoe oud zij *naar aanzien* zijn. Betreffende de kinderen, van wie bij no. 1 sprake is, dient echter in het procesverbaal der zitting te worden vermeld, dat zij naar aanzien *jonger* dan vijftien jaren zijn.

Terwijl luidens art. 149, no. 3 Regl. Strafv. als getuigen niet onder eede mogen worden gehoord personen, die eene

(1) Zie ook Mr. J. de Bosch Kemper: *Wetboek van Strafvordering*, dl. II, blz. 482 en vgg.

onteerende straf hebben ondergaan, of tegen wie, ter zake van een misdrijf, waartegen eene lijf- of onteerende straf is bedreigd, regtsingang is verleend, verklaart art. 269, no. 3 Inl. Regl. tot het geven van getuigenis volstrekt onbevoegd degenen, die veroordeeld zijn tot eene onteerende straf, dat wil zeggen, tot de straf des doods of tot die van dwangarbeid in den ketting, zijnde toch deze straffen, blijkens de artt. 16 en 391 Strafwetb. Inl., de eenige, welke als onteerend worden beschouwd.

Ten gevolge van het verschil tusschen evenvermelde bepalingen kan een Europeaan, tegen wien regtsingang is verleend ter zake van een feit, waartegen eene lijf- of onteerende straf is bedreigd, voor den landraad wel, doch voor den raad van justitie niet tot het geven van getuigenis worden toegelaten.

Bij evengezegd art. 269, no. 3 Inl. Regl. is, evenmin als bij eenige andere wettelijke bepaling, voorgeschreven, dat eene veroordeeling tot eene onteerende straf slechts dan onbekwaamheid tot het afleggen van getuigenis te weeg brengt, wanneer zij in kracht van gewijsde is gegaan, en zoo kan ook met het oog op art. 149, no. 3 Regl. Strafv., hetwelk bedoelde onbekwaamheid zelfs aan den regtsingang verbindt, wel niet worden betwijfeld, dat elk vonnis, houdende veroordeeling tot eene als onteerend beschouwde straf, dus ook dat, hetwelk in eersten aanleg gewezen en alsnog aan revisie onderhevig is, ten gevolge heeft, dat de veroordeelde niet als getuige onder eede mag worden gehoord.

Ook dan, wanneer den veroordeelde algeheele gratie van de hem opgelegde straf is verleend, blijft hij onbevoegd tot het geven van getuigenis; door gratie toch wordt de veroordeeling niet opgeheven.

299. Met uitzondering van de hiervoren aangeduide personen, die betrekkelijk of volstrekt onbevoegd zijn tot het afleggen van getuigenis, is ieder als getuige opgeroepen persoon, na de beantwoording der bij art. 256, al. 2 Inl. Regl. voorgeschreven vragen, ingevolge het derde lid van dat artikel, verpligt den eed te doen »van de geheele waar-

heid en niets dan de waarheid te zullen zeggen." Dit is het, wat hij moet beëedigen, namelijk dat hij de geheele waarheid en niets dan de waarheid zeggen zal, terwijl ten aanzien van de wijze, waarop de eed moet worden gedaan, bij gezegde wettelijke bepaling eenvoudig is voorgeschreven dat ieder dien moet afleggen »op de wijze zijner godsdienstige gezindheid."

Bij art. 183, al 2 (thans art. 161, al. 2) ned. Wetb. van Strafv. is bepaald, dat ieder getuige op straffe van nietigheid evengezegde formule beëedigen moet. Dientengevolge is in Nederland de eedsaflegging nietig en van onwaarde, wanneer een getuige, blijkens het proces-verbaal der teregtzitting, met weglating bij voorbeeld van het woord: »*geheele*", den eed heeft gedaan van de waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. Dat beginsel nu wordt hier te lande met opzigt tot het inlandsche strafproces ook gevolgd (1). Daartegen bestaan echter, naar het mij voorkomt, gewigtige bezwaren. Immers de in het zooeven aangehaalde art. 183, al. 2 (art. 161, al. 2) voorkomende woorden: *op straffe van nietigheid*, zijn niet overgenomen in art. 256, al. 3 Inl. Regl. en zonder zoodanige strafbedreiging is er wel geene enkele reden denkbaar, waarom de regter niet in de plaats van de door den wetgever gebezigde formule, eene andere van denzelfden zakelijken inhoud zou mogen doen beëedigen. Dat zoodoende in strijd zou worden gehandeld met de openbare orde kan bezwaarlijk worden beweerd, terwijl evenmin grond bestaat voor de meening, dat bedoelde formule als sacramenteel te beschouwen is, en dat daarin alzoo geen enkel woord veranderd of gewijzigd mag worden. Het zoogenaamd sacramentele toch van den eed is gelegen in den eed zelven (2) en niet in datgene wat beëedigd wordt.

---

(1) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 Maart 1880 en dd. 1 September 1887 (Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz. 155 en vgg. en dl. XLIX, blz. 348 en vgg.).

(2) Zoo dan ook zal de getuige, die bij voorbeeld uit het eedsformulier: „Zoo waarlijk helpe mij God almagtig", een woord weglaat, of daarin een woord verandert of wijzigt, geacht moeten worden niet behoorlijk beëedigd te zijn.

Daarbij komt, dat de door de getuigen te beëedigen verklaring, dat zij de geheele waarheid en niets dan de waarheid zullen zeggen, in de minste, hoogstwaarschijnlijk in geene enkele der inlandsche talen, letterlijk kan worden overgebragt, en dat dus zij, die eischen, dat die verklaring van woord tot woord zal worden beëedigd, het onmogelijke verlangen (1).

Omtrent de wijze, waarop in het proces-verbaal der teregtzitting melding behoort te worden gemaakt van de beëediging der getuigen, werd door het Hoog-Geregtshof in der tijd opgemerkt (2), dat de eenvoudigste en doelmatigste formule deze was: »getuige legt den eed af op de wijze bij art. 256 van het reglement op de uitoefening der policie, de burgerlijke regtspleging en de strafvordering onder de inlanders, enz. voorgeschreven."

Later echter en wel bij circulaire, dd. 6 Augustus 1880 (3), noodigde het Hof de voorzitters der landraden op Java en Madura uit de in art. 256, al. 2 Inl. Regl. voorkomende eedsformule *in haar geheel* in het proces-verbaal der zitting te doen opnemen.

Wat voorts den gewonen eed van Mohamedanen en Chinezen, zoomede den zoogenaamden grooten eed betreft, te dien aanzien is van toepassing hetgeen hiervoren, naar aanleiding der bepalingen omtrent de beëediging van getuigen in burgerlijke zaken, is gezegd.

300. Wanneer een getuige, zonder wettigen grond, weigert den eed af te leggen, kan de president, ingevolge art. 252 Inl. Regl., de zaak tot eene nadere teregtzitting, doch niet langer dan veertien dagen, uitstellen, in welk geval de getuige dadelijk op last van hem, president, in gijzeling

---

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 1 Mei 1880 (Wkbl. van het Regt, no. 887).

(2) Bij circulaire, dd. 27 Februarij 1861, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg., en in het Bijbl. op het Stbl., no. 1006. Vergl. ook de hiervoren aangehaalde opstellen, voorkomende in dl. XVIII (blz. 7 en 8) en in dl. XXII (blz. 9 en 10) van genoemd tijdschrift.

(3) Bijbl. op het Stbl., no. 3591.

gesteld, en bij de nadere teregtzitting andermaal voor den landraad gebragt moet worden.

Met opzigt tot evenbedoelden termijn geldt, even als voor zooveel alle andere termijnen in strafzaken betreft, het hiervoren reeds met een woord besproken art. 430 Inl. Regl.

Indien de getuige, die weigert den eed af te leggen, een Europeaan of daarmede gelijkgestelde is moet de president, blijkens art. 254 Inl. Regl., in verband met de artt. 134 en 136 Regl. Strafv., alleen en zonder eenige medewerking der leden of bemoeijingen van het Openbaar Ministerie, zijne ingijzelingstelling bevelen, zoomede hem veroordeelen tot de betaling van alle de kosten van dagvaardingen, acten, schadeloosstelling aan andere getuigen, en van alle andere kosten door het uitstel veroorzaakt.

301. Blijkens art. 253, al. 1 Inl. Regl. kan de landraad, zoo de zaak niet is uitgesteld, of, ingeval van uitstel, de getuige bij zijne weigering volhardt, hem ter zake zijner onwilligheid veroordeelen tot gevangenisstraf den tijd van één jaar niet te boven gaande (1). Die straf echter wordt, voor zooveel Inlanders en met hen gelijkgestelden betreft, ingevolge art. 11 Strafwetb. Inl., veranderd in die van dwangarbeid buiten den ketting.

Ten aanzien van als getuigen opgeroepen Europeanen of met hen gelijkgestelden is de landraad onbevoegd tot het opleggen van gezegde straf. Weigert zoodanige getuige den eed af te leggen, dan moet de president van den landraad, krachtens het bepaalde bij art. 255 Inl. Regl., van die weigering door den griffier aanteekening doen houden op het proces-verbaal der teregtzitting, en een uittreksel van dit proces-verbaal onverwijld ter vervolging doen toekomen aan den officier van justitie bij den raad van justitie, binnen wiens ressort de landraad gehouden wordt.

Volgens art. 226 van het ontwerp van Mr. Wichers moest van evenbedoelde weigering een afzonderlijk procesverbaal worden opgemaakt. Het Hoog-Geregtshof was ech-

(1) Op die vonnissen zijn, ingevolge Stbl. 1872, no. 131, lett. C, no 1, art. 316 en vgg. Inl. Regl. toepasselijk.

ter, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, van oordeel, dat het beter was van die weigering geen afzonderlijk stuk op te maken, en stelde alzoo de tegenwoordige lezing van het artikel voor, waartegen geene bezwaren werden ingebragt.

302. Luidens de slotwoorden van art. 256, al. 3 Inl. Regl. moet de getuige, na den eed te hebben gedaan, zijne getuigenis afleggen.

Ingeval hij, zonder wettigen grond, weigert zulks te doen, kunnen de zoo evenvermelde dwangmiddelen en straffen, bedreigd tegen getuigen, die onwillig zijn den eed af te leggen, krachtens het bepaalde bij de artt. 252, 253, 254 en 255 Inl. Regl., met inachtneming der daarbij gemaakte onderscheidingen tusschen Europeanen en Inlanders en de met hen gelijkgestelden, op hem worden toegepast.

Voor zoodanige toepassing bestaat echter alleen dan voldoende grond, wanneer de getuige op de hem gedane vragen een hardnekkig stilzwijgen bewaart, dan wel uitdrukkelijk verklaart niet te willen antwoorden; daarentegen kan hij niet geacht worden weigerachtig te zijn om getuigenis te geven, indien hij met allerlei uitvlugten voor den dag komt, wier strekking het blijkbaar is zich over de zaak niet uit te laten. Leugenachtige antwoorden van dien aard mogen alzoo niet leiden tot toepassing der dwangmiddelen en straffen, tegen bedoelde weigering bedreigd.

303. Evenzeer als ten aanzien van de regtspleging in burgerlijke zaken wordt, voor zooveel de regtspleging in strafzaken voor de inlandsche regtbanken aangaat, het beginsel van mondelinge bewijsvoering of oraal debat gehuldigd. Een der eerste uitvloeisels van dat beginsel is, dat het onderzoek ter teregtzitting, wanneer daarmede een aanvang is gemaakt, onafgebroken moet worden voortgezet. Dat onderzoek begint in wettelijken zin met het getuigenverhoor, daar toch eerst na afloop hiervan, volgens art. 279 Inl. Regl., de beklaagde behoeft te worden ondervraagd.

Art. 257, al. 1 Inl. Regl. schrijft dan ook voor, dat zoodra met het hooren der getuigen op de teregtzitting een aan-

vang is gemaakt, het regtsgeding, behoudens de gevallen voorzien bij art. 273 en art. 274, onafgebroken moet worden voortgezet.

De bij deze artikelen vermelde gevallen zijn echter de eenige niet, waarin het geoorloofd is om, niettegenstaande met het getuigenverhoor reeds een aanvang is gemaakt, het geding te schorsen. Zoodanige schorsing toch kan ook plaats hebben, indien een getuige zonder wettigen grond weigert den eed af te leggen of getuigenis der waarheid te geven (art. 252, al. 1 Inl. Regl.), indien de oproeping van andere, dan de ontboden getuigen of de overlegging van nieuwe bewijsstukken noodig wordt geacht (art. 277, al. 1 Inl. Regl.), indien eenen getuige wordt gelast den zoogenaamden grooten eed af te leggen (art. 420, al. 1 Inl. Regl.), zoomede indien het geval, vermeld bij art. 402 Inl. Regl., zich voordoet (1).

Bovendien is de president, krachtens het tweede lid van art. 257 Inl. Regl., bevoegd om het geding te schorsen, »ten einde zelf de noodige rust te nemen en die aan anderen te verschaffen." In dit, even als in elk ander geval van schorsing, mag echter de verdere behandeling der zaak niet langer uitgesteld worden dan volstrekt noodig is.

Voormeld beginsel, hetwelk van openbare orde is, brengt verder nog mede, dat de regter geene andere uitzonderingen mag maken op den regel, dat, na den aanvang van het getuigenverhoor, het regtsgeding onafgebroken moet worden voortgezet, dan die bij de wet zijn toegelaten, en zoo is het hem niet geoorloofd om het geding te schorsen, ten einde bij voorbeeld eenen wegens te verre verwijde-

---

(1) Ook is de president, ingevolge art. 381, al. 3 Inl. Regl., bevoegd om de over eene zaak te houden beraadslaging en de daarin te nemen beslissing uit te stellen tot den naastvolgenden regtdag. Zoodanig uitstel betreft echter niet het regtsgeding ter openbare teregtzitting.

Het voorschrift, vervat in art. 409 Regl. Strafv., is in het Inlandsch Reglement niet overgenomen.

ring van woonplaats niet opgeroepen getuige alsnog op vraagpunten te doen hooren (1).

Eindelijk moet in alle gevallen, waarin de wettelijke bepalingen de schorsing van het regtsgeding toelaten, de regtbank bij de hervatting van het geding eveneens zijn zamengesteld, als bij den aanvang daarvan (2). Dezelfde president, dezelfde leden en dezelfde adviseurs, die bij de eerste in eene strafzaak gehouden teregtzitting tegenwoordig zijn geweest, moeten derhalve op straffe van nietigheid, even als in burgerlijke zaken, gelijk hiervoren bij de bespreking van art. 163 Inl. Regl. is gezegd, al de volgende zittingen in die zaak bijwonen (3). Ook dit is een uitvloeisel van het beginsel van oraal debat.

304. Bij den aanvang van het getuigenverhoor is het noodig, dat de president zich de vraag stelle, welke feiten bij de acte van beschuldiging den beklaagde zijn ten laste gelegd en alzoo bewezen moeten worden, ten einde dienovereenkomstig het onderzoek ter teregtzitting te kunnen inrigten, terwijl hij daarbij tevens in het oog dient te houden dat het bewijs van elke den beklaagde ten laste gelegde verzwarende omstandigheid moet worden geleverd en dat dus zonder eenig onderzoek niet, gelijk zoo

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 16 September 1881, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXXVII, blz. 234 en vgg., en de circulaire van dat Hof, dd. 18 Februarij 1863, in dl. XXI van gezegd tijdschrift, blz. 78 en vgg.

(2) Mr. J. de Bosch Kemper (*Wetboek van Strafv.*, dl. II, blz. 608) is zelfs van meening dat, zoo het noodig is de behandeling eener zaak uit te stellen, het onderzoek daarna weder geheel van voren af aan moet plaats hebben. Eene behandeling van het openbare regtsgeding in termijnen acht hij in strijd met den geest en de bewoordingen der wet. Die zienswijze komt mij echter voor niet juist te zijn, voor zoover bij de wet, gelijk bij voorbeeld bij art. 179, al. 1 (thans art. 166, al. 1), art. 195, al. 2 (thans art. 174, al. 1) en art. 203, al. 3 (thans art. 192, al. 1) ned. Wetb. van Strafv., een uitstel of schorsing is toegelaten; een uitstel of schorsing veronderstelt toch eene *hervatting* van het geding en niet eene *nieuwe behandeling daarvan van meet af aan*.

(3) Zie echter het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 7 December 1849 (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 360 en vgg.).

menigmaal geschiedt, als vaststaande mag worden aangenomen dat bij voorbeeld een huis bewoond, een weg openbaar is, enz.

Omtrent het hooren van getuigen vindt men in het Inlandsch Reglement enkele eenigzins verspreide voorschriften, welke hier achtereenvolgens zullen worden besproken.

305. Het eerste dièr voorschriften wordt aangetroffen in art. 256, al. 4 van gezegd Reglement, luidende: »De getuigen zullen niet kunnen volstaan met te volharden bij de vroeger door hen afgelegde verklaring."

Dit verbod is te beschouwen als een regtstreeksch gevolg van het stelsel van oraal debat, waarmede het ten eenenmale in strijd zoude zijn, indien de getuigen, in stede van verpligt te zijn om ter teregtzitting mondeling mede te deelen al wat hun van de zaak bekend is, konden volstaan met eene verwijzing naar hunne vroeger, bij het voorloopig onderzoek gedane opgaven.

In der tijd was het een op Java vrij algemeen heerschend misbruik, dat de getuigen hunne door den inlandschen officier van justitie geverbaliseerde verklaring van buiten leerden om haar ter teregtzitting van woord tot woord te kunnen opdreunen, en dat de schrijver van dien ambtenaar zich vervolgens, vóór den aanvang der zitting, er van overtuigde, dat zij hunne les goed kenden. Zoodoende gebeurde het niet zelden dat een getuige, blijkbaar bevreesd om het geleerde weder te vergeten, ter teregtzitting, vóór hem nog iets gevraagd was, al dadelijk zijne les begon op te zeggen, welke veelal aanving met eene vermelding van jaar, maand, dag en uur volgens onze tijdrekening, waarvan hij natuurlijk, gelijk dan ook al spoedig bij navraag bleek, zelfs geen flaauw begrip had. Bedoeld misbruik, hoewel in de laatste jaren ontegenzeggelijk veel verminderd, is echter, naar het schijnt, nog niet overal geheel verdwenen.

Intusschen is het duidelijk, dat het opzeggen eener bij het voorloopig onderzoek geverbaliseerde en daarna van buiten geleerde verklaring, als geheel in strijd met het stel-

sel van mondelinge regtspleging, niet mag worden toegelaten.

En evenmin kan eenen getuige worden toegestaan, dat hij zijne in schrift gestelde verklaring ter teregtzitting voorleest. Hieruit volgt evenwel niet, dat hij bij zijn verhoor geen gebruik zou mogen maken van korte schriftelijke aanteekeningen betreffende getallen, dagteekeningen en dergelijke min of meer moeijelijk te onthouden zaken (1).

306. Door enkele landraadvoorzitters wordt de getuige, zoodra hij beëedigd is, als het ware bestormd met tal van vragen omtrent allerlei bijzonderheden betreffende de zaak van den beklaagde, terwijl hij bij den minsten schijn of blijk dat zijne antwoorden niet in allen deele juist zijn, bedreigd wordt met de straffen bij de wet op het afleggen van valsch getuigenis gesteld. Dat zulks zeer verkeerd is, behoeft geen betoog. Op die wijze toch wordt den getuige niet alleen noodeloos vrees aangejaagd, maar wordt hem ook de gelegenheid benomen om behoorlijk mede te deelen, wat hij van de zaak weet. Bovendien zijn vragen als de zoo even bedoelde aan den getuige, vóór dat deze zijne verklaring heeft afgelegd, gedaan, uit den aard der zaak steeds min of meer suggestief en ook om die reden afkeuringswaardig, vooral ten opzigte van Inlanders, die maar al te zeer geneigd zijn om, naar mate eene vraag is ingekleed, zich bij hun antwoord tot een eenvoudig »ja," of »neen," zonder meer, te bepalen.

In de allereerste plaats behoort den getuige — zoo noodig, na enkele inleidende vragen, strekkende om hem op de hoogte der zaak te brengen, — te worden gevraagd, wat hem van de zaak, waarvoor de beklaagde teregtstaat, bekend is. Daarna moet hij in de gelegenheid worden gesteld op die vraag behoorlijk te antwoorden. Hij mag, gelijk art. 259, al. 2 Inl. Regl. uitdrukkelijk voorschrijft »in het afleggen van zijne verklaring niet worden gestoord."

---

(1) Zie Mr. J. de Bosch Kemper: *Wetb. van Strafv.*, dl. II, blz. 460 en 461.

Het is derhalve ongeoorloofd hem telkens in de rede te vallen met vragen, welke tot niets anders kunnen leiden, dan hem den draad van zijn verhaal te doen verliezen en zoodoende in de war te brengen.

307. Nadat de getuige zijne verklaring heeft afgelegd, welke, gelijk wel van zelf spreekt, aan volledigheid en duidelijkheid altijd meer of minder te wenschen overlaat, kan de president hem, ingevolge art. 259, al. 5 Inl. Regl., alle ophelderingen vragen, welke hij tot ontdekking der waarheid noodig oordeelt. Van die bevoegdheid moet de president onder anderen gebruik maken, zoo vaak een getuige verzuimt mede te deelen, hoe en waarom hij iets weet; want, blijkens art. 291, al. 1 van gezegd Reglement, moet elke getuigenis niet alleen loopen over feiten, welke de getuige zelf gehoord, gezien of ondervonden heeft, maar moeten daarbij tevens door hem zijne redenen van wetenschap uitdrukkelijk worden opgegeven. Zoo bij voorbeeld zal aan hem, die verklaard heeft den beklaagde, omstreeks middernacht, op weg met eene vracht goed op den rug te hebben ontmoet, gevraagd moeten worden, of het dien nacht lichte maan was, en zoo niet, hoe hij den beklaagde dan heeft kunnen herkennen (1). Ook is het meermalen wenschelijk na te gaan, welke omstandigheden bij het eerste onderzoek der zaak hebben geleid tot het vermoeden, dat de beklaagde het hem ten laste gelegde feit zou hebben gepleegd, daar somwijlen alleen door een naauwgezet onderzoek dienaangaande in eene duistere zaak eenig licht kan worden verkregen.

Verder is de president verpligt om, wanneer van de eene of andere verzwarende omstandigheid, zonder eenige omschrijving, met de in de wet gebruikelijke benaming melding is gemaakt, naar die omstandigheid behoorlijk onderzoek te doen; zoo bij voorbeeld zal hij eenen getuige door wien is opgegeven, dat de diefstal door middel van braak,

---

(1) Zie blz. 9 van het reeds meermalen aangehaalde opstel van Mr. R. A. Eekhout, in dl. XVIII van Het Regt in N. I.

of bij nacht is gepleegd, zonder meer, moeten gelasten naauwkeurig te omschrijven, waarin de braak bestond, op welk uur het misdrijf is begaan, enz (1).

Blijkens art. 279, al. 2 Inl. Regl. mag de president gedurende den loop van een getuigenverhoor ook den beklaagde ondervragen, als hij dit noodig acht.

308. Evenzeer als de president, zijn de leden van den landraad, de hoofddjaksa en de hoofdpanghoeloe, luidens art. 263, al. 1 Inl. Regl., bevoegd om ter ontdekking der waarheid aan de getuigen zoodanige vragen te doen, als zij dienstig zullen achten, mits het woord vragende aan den president, aan wien evenwel bij het tweede lid van gezegd artikel het regt is gegeven om te beletten, dat aan dusdanige vragen, wanneer hij die ongeoorloofd of onbetamelijk mogt achten, gevolg worde gegeven.

Zoomin in art. 185 (thans art. 169) ned. Wetb. van Strafv., als in art. 142 Regl. Strafv., aan hetwelk evengezegd voorschrift is ontleend, wordt gezegd in welke gevallen er grond bestaat om het doen eener vraag te beletten. In zoover is dus laatstbedoeld voorschrift, volgens hetwelk de president dat regt alleen dan heeft, wanneer hij eene vraag ongeoorloofd of onbetamelijk acht, vollediger.

Ofschoon het in menig geval zeker moeijelijk is om uit te maken, of eene vraag als onbetamelijk moet worden beschouwd, kan, mijns inziens, in het algemeen worden gesteld, dat als zoodanig is aan te merken elke voor de volledigheid van het onderzoek niet noodzakelijke vraag, welke, hetzij omdat zij den goeden naam van den getuige of van diens naaste betrekkingen in verdenking brengt, hetzij om eenige andere reden, min of meer kwetsend voor hem is. Dergelijke vragen, bij wier beoordeeling, voor zooveel inlandsche getuigen aangaat, rekening dient te worden gehouden met de eigenaardige begrippen van

---

(1) Vergl. de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861 (*Ten vijfde*), te vinden in Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg. en in het Bijbl. op het Stbl. no. 1006.

den Inlander omtrent hetgeen al, dan niet betamelijk is, moeten dus ter zijde worden gesteld.

Van ongeoorloofde vragen vindt men een voorbeeld in art. 260 Inl. Regl.

309. Bij het eerste lid van laatstgenoemd artikel is bepaald, dat in den loop van het geding geene strikvragen mogen worden gedaan, en dat de regter geen acht mag slaan op de antwoorden, welke op zoodanige vragen mogten zijn gegeven.

Het aanwenden van kunstgrepen en bedriegelijke middelen om eenen getuige er toe te brengen datgene te zeggen, wat men wil, dat hij zeggen zal, is zedelijk ongeoorloofd en beneden de waardigheid van den regter, terwijl bovendien het antwoord op eene vraag, zal daaraan eenige waarde kunnen worden gehecht, geheel vrijwillig gegeven moet zijn. Van daar het verbod van art. 260, al. 1 om strikvragen te doen.

Volgens het tweede lid van dat artikel zijn ook als strikvragen te beschouwen, vragen, waarbij eene niet opgegeven daadzaak als erkend wordt aangenomen of verondersteld. Indien dus bij voorbeeld aan een getuige, die verklaard heeft den beklaagde na het plegen van het misdrijf niet te hebben ontmoet, de vraag wordt gedaan, hoe de beklaagde toen gekleed was, dan is dit eene strikvraag.

Dergelijke strikvragen echter zijn niet de eenige, welke verboden zijn. Dit blijkt duidelijk uit het in art. 260, al. 2 gebezigde woord »*ook*", hetwelk aantoont, dat daar enkel van een voorbeeld sprake is.

De beantwoording der vraag, welke vragen zijn aan te merken als strikvragen, is door den wetgever overgelaten aan de wetenschap, volgens welke daaronder zijn te verstaan zoodanige vragen, waardoor de ondervraagde verleid kan worden een antwoord te geven, hetwelk niet met zijnen wil overeenstemt, hetzij de strik daarin besta, dat de ware zin der vraag listig is bedekt door de schijnbare nietsbeduidendheid, waarmede men haar doet, hetzij door de inkleeding, waarin zij vervat is, hetzij men in de vraag eene

omstandigheid als bewezen aanneme, welke zulks nog niet is (1). Als eene soort van strikvragen zijn alzoo ook te beschouwen de zoogenaamde suggestieve vragen, dat zijn de zoodanige, waarbij den ondervraagde het antwoord als het ware in den mond wordt gegeven.

Het gevolg, verbonden aan de overtreding van het verbod om strikvragen te doen, is, gelijk zoo even reeds werd gezegd, dat de regter op de antwoorden, gegeven op zoodanige vragen, geen acht mag slaan. Aan die antwoorden mag dus niet de minste bewijskracht worden toegekend; zij moeten eenvoudig buiten het geding worden gesteld.

Slechts zelden zeker zal het gebeuren, dat een voor den landraad verschenen getuige weigert op eene hem gedane vraag te antwoorden, op grond dat zij eene strikvraag zoude zijn, daar toch de voor die regtbank geroepen getuigen in den regel zelfs niet weten wat eene strikvraag is. Doet echter dat geval zich voor, dan zal de president, die over het al dan niet geoorloofde eener vraag heeft te beslissen, moeten uitmaken of de gedane vraag eene strikvraag is, terwijl hij, indien die vraag, naar zijn oordeel, niet als zoodanig is aan te merken, op den getuige, die niettemin bij zijne weigering volhardt, de hiervoren vermelde dwangmiddelen kan toepassen of doen toepassen.

Daarentegen is de beklaagde, op wien niet, even als op de getuigen, de verpligting rust om mede te deelen wat hij van de zaak weet, in geen geval gehouden op eene hem gedane vraag te antwoorden.

310. Volgens art. 258 Inl. Regl. moet, indien de door eenen getuige ter teregtzitting afgelegde verklaring van de vroeger door hem gedane opgaven verschilt, de president zoodanigen getuige daaraan indachtig maken, en hem deswege de vereischte opheldering vragen, terwijl hiervan

---

(1) Zie Mr. J. de Bosch Kemper: *Wetb. van Strafv.*, dl. II, blz.129, en Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetb. van Straf v.*, ad § 48.

aanteekening behoort te worden gehouden op het proces-verbaal der teregtzitting.

Deze bepaling is overgenomen uit art. 141 Regl. Strafv., hetwelk weder ontleend is aan art. 184 (thans art. 198) ned. Wetb. van Strafv. In dit laatste artikel wordt echter het voorschrift niet aangetroffen, dat de getuige, wiens verklaring ter teregtzitting van zijne vroegere opgaven verschilt, hieraan indachtig moet worden gemaakt, met last om deswege de vereischte ophelderingen te geven, welk voorschrift eenigermate beschouwd kan worden als eene toepassing der bepaling, vervat in art. 259, al. 5 Inl. Regl., waarbij den president in het algemeen de bevoegdheid is verleend om aan de getuigen alle ophelderingen te vragen, welke hij tot ontdekking der waarheid noodig oordeelt, eene bevoegheid, welke hij in gezegd geval niet ongebruikt mag laten.

311. Verder is, »indien daartoe grond bestaat," de president, blijkens art. 272, al 2 Inl. Regl., verpligt aan de getuigen al de voorwerpen te doen vertoonen, welke tot overtuiging kunnen dienen.

In menig strafproces zijn de stukken van overtuiging van zeer veel gewigt. Wanneer bij voorbeeld in de onmiddellijke nabijheid van den verwonde een wapen gevonden is van den beklaagde, of wanneer bij dezen, in geval van diefstal, het gestolene is achterhaald, leveren die omstandigheden belangrijke aanwijzingen van schuld tegen den beklaagde op. De regter behoort er mitsdien naar te streven het bewijs te verkrijgen van die aanwijzingen en dus te onderzoeken, niet alleen waar de ter teregtzitting aanwezige stukken van overtuiging gevonden zijn, maar ook aan wien zij toebehooren. De dienaangaande door de getuigen gedane opgaven hebben echter natuurlijk slechts dan waarde, wanneer behoorlijk blijkt, dat de door hen in hunne verklaring bedoelde voorwerpen dezelfde zijn, welke zich ter teregtzitting bevinden. Overeenkomstig het bepaalde bij art. 291, al. 1 Inl. Regl. moeten die getuigen alzoo opgeven aan welke kenteekenen zij bedoelde voor-

werpen herkennen (1), terwijl het voor de geloofwaardigheid dier opgaven zeer wenschelijk is, dat de stukken van overtuiging hun niet worden vertoond, zoolang zij van die kenteekenen nog geene mededeeling hebben gedaan. Dikwijls evenwel zullen geene bijzondere kenteekenen van eenig voorwerp kunnen worden opgegeven, hetzij omdat zij daaraan niet aanwezig zijn, hetzij omdat de getuige daarvan geene kennis draagt. Indien de getuige nogthans in zoodanig geval, alvorens dat voorwerp te hebben gezien, daarvan, wat vorm, kleur, enz. betreft, eene juiste beschrijving geeft en vervolgens, na voorhouding, verklaart het te herkennen, kan deze herkenning geacht worden met voldoende redenen van wetenschap te zijn omkleed (2).

312. »Wanneer de verklaring van een getuige op de teregtzitting afgelegd, wordt verdacht gehouden valsch te zijn, zal de president", luidens art. 274, al. 1 Inl. Regl, »den getuige ernstig vermanen de waarheid te zeggen, en denzelven de straffen voorhouden, waaraan hij zich zou blootstellen in geval van volharding in het afleggen eener onwaarachtige verklaring. Indien de getuige desniettemin bij zijne van valschheid verdachte opgaven blijft volharden, zal de voorzitter kunnen bevelen, dat zoodanige getuige voorloopig in hechtenis gesteld worde, om vervolgens de zaak overeenkomstig de wettelijke voorschriften te behandelen".

Deze bepaling kan beschouwd worden als eene toepassing, voor zoo veel het misdrijf van valsch getuigenis aangaat, van het in het Inlandsch Reglement niet overgeno-

(1) Zie de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 5 September 1848 (sub 1o.), opgenomen in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 267 en vgg., en blz. 8 van het meermalen aangehaalde opstel van Mr. R. A. Eekhout in dl. XVIII van dat tijdschrift.

(2) Bij arrest, dd. 22 Junij 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVII, blz. 156 en vgg.), besliste het Hoog-Geregtshof, dat aan het voorschrift van art. 291, al. 1 Inl. Regl. is voldaan, wanneer de getuigen als herkenningsteekenen der hun vertoonde stukken van overtuiging hebben opgegeven, „dat het eene voorwerp was een platrond blikken —, het andere een hoornen doosje, het laatste aan den lijve van den beklaagde achterhaald."

men voorschrift van art. 257 Regl. Strafv., volgens hetwelk de regter, ter zake van een ter teregtzitting gepleegd misdrijf, den alzoo op heeter daad betrapten schuldige voorloopig in hechtenis kan doen stellen.

De vereischten van evengezegd misdrijf, hetwelk strafbaar is gesteld bij art. 276 en vgg. Strafwetb. Inl. en bij art. 276 en vgg. Strafwetb. Eur., zijn: 1o. dat de verklaring op de bij de wet voorgeschreven wijze onder eede afgelegd zij (1), — onbeëedigde, of niet op de bij de wet voorgeschreven wijze beëedigde opgaven van getuigen toch zijn in wettelijken zin geene getuigenissen; 2o. dat de afgelegde verklaring in strijd zij met de waarheid (2); en 3o. dat zij strekke ten voor- of nadeele van den beklaagde (3). Leugenachtige opgaven, welke voor den beklaagde onmogelijk eenig voordeel of eenig nadeel kunnen te weeg brengen, leveren alzoo geenen grond op tot eene vervolging wegens valsch getuigenis.

Wanneer de president oordeelt, dat er voldoende redenen bestaan om eenen getuige te verdenken van het plegen van genoemd misdrijf, is hij verpligt dien getuige ernstig te vermanen om de waarheid te zeggen en hem de straffen voor te houden, waaraan hij zich, in geval van volharding bij zijne onwaarachtige verklaring, zoude blootstellen. Deze verpligting, waarvan, evenmin als in art. 195 (thans art. 174) ned. Wetb. van Strafv., in art. 155 Regl. Strafv. melding wordt gemaakt, is den president van den landraad blijkbaar opgelegd met het oog op de omstandigheid dat Inlanders, wier gevoel voor waarheid veelal niet zeer ontwikkeld is, in den regel niet beseffen, welke de

---

(1) Vergl. onder anderen de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 2 Julij 1856, en dd. 10 December 1873, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XIII, blz. 135 en 136, en in het Wkbl. van het Regt, no. 562.

(2) Zie het arrest, dd. 8 November 1878, opgenomen in het Wkbl. van het Regt, no. 811.

(3) Zie het arrest van den 10den Maart 1876 (Wkbl. van het Regt, no. 668), zoomede het zoo even aangehaalde arrest van den 8sten November 1878.

gevolgen zijn van het afleggen eener onware getuigenverklaring.

Daarna kan de president bij een bevelschrift, waaruit moet blijken dat evengezegde vermaning en voorhouding vruchteloos zijn geschied, de voorloopige inhechtenisstelling van den getuige gelasten. Deze last wordt ambtshalve door hem gegeven, zijnde, in afwijking van het bepaalde bij art. 155 Regl. Strafv., aan den inlandschen officier van justitie en aan den beklaagde het regt onthouden om te vorderen of te verzoeken, dat die inhechtenisstelling zal worden bevolen. Dit belet hun echter zeker niet om, zoo noodig, den president aan de hem ten deze verleende bevoegdheid indachtig te maken.

Algemeen wordt aangenomen, dat een getuige, zoolang het onderzoek ter teregtzitting niet is gesloten, zijne valsche verklaring mag herroepen (1). Om deze reden, zoomede omdat het mogelijk is, dat gedurende den verderen loop van het onderzoek de zaak nader tot klaarheid wordt gebragt, moet de president, mijns inziens, eerst bij het sluiten van het onderzoek bevelen, dat de van valsch getuigenis verdachte voorloopig in hechtenis zal worden gesteld.

In allen gevalle komt het mij wenschelijk voor hem, zoo noodig onder goede bewaking, ter teregtzitting te doen blijven en hem, voordat het onderzoek gesloten wordt, uitdrukkelijk af te vragen, of hij welligt op de door hem afgelegde verklaring verlangt terug te komen.

Daar de vermoedelijke mededaders of medepligtigen van den beklaagde, wanneer zij, als getuigen gehoord, zich schuldig maken aan valsch getuigenis, mijns inziens, deswege strafbaar zijn, zoo zijn ook de voorschriften van art. 274, al. 1 Inl. Regl., op hen van toepassing. Daarentegen is, naar mijne meening, de president van den landraad niet bevoegd om de voorloopige inhechtenisstelling te bevelen van hen, die door omkooping, of andere misdadige middelen den

(1) Zie Chauveau et Hélie: *Théorie du Code Pénal* (2e édition belge, annotée par Nypels), no. 3065.

getuige hebben aangezet en overgehaald tot het afleggen eener valsche verklaring (1); gezegde wettelijke bepaling toch spreekt uitsluitend van getuigen, en mag alzoo niet worden uitgebreid tot, of toegepast op hunne medepligtigen.

313. Ingeval de president de voorloopige inhechtenisneming gelast van eenen van het afleggen eener valsche verklaring verdachten getuige, moet, ingevolge art. 274, al. 2 Inl. Regl., dadelijk door den griffier opgemaakt, en door den president en den griffier onderteekend worden »een proces-verbaal, bevattende de verklaring door den getuige afgelegd, met aanduiding der gronden waarop het vermoeden van valschheid berust."

Dat proces-verbaal, hetwelk *dadelijk*, dus ter teregtzitting, en niet eerst na den afloop daarvan, behoort te worden opgemaakt, moet bovendien inhouden de zamenstelling van den landraad, den dag der teregtzitting en den naam van den beklaagde, die teregtgesteld is, zoomede den naam, ouderdom, enz. van den getuige, wiens verklaring verdacht wordt valsch te zijn en de vermelding dat hij behoorlijk beëedigd is.

Voorts moet zijne in gezegd proces-verbaal opgenomen verklaring woordelijk overgenomen worden uit het procesverbaal der teregtzitting, terwijl de opgave der gronden, waarop het vermoeden van valschheid berust, blijkens het woord »*aanduiding*", slechts zeer summier behoeft te geschieden.

Nadat meerbedoeld proces-verbaal van valschheid is opgemaakt, behoort de zaak, indien de verdachte een Inlander of daarmede gelijkgestelde is, verder behandeld te worden overeenkomstig de voorschriften van het Inlandsch Reglement. De landraadpresident moet derhalve de noodige maatregelen nemen ten einde in de zaak een voorloopig onderzoek te doen houden, waarna de stukken van dat onderzoek behooren gezonden te worden aan den voor-

(1) Zie Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetb. van Strafv.*, ad § 135. Mr. J. de Bosch Kemper (*Wetb. van Strafv.*, dl. II, blz. 509) is echter van een ander gevoelen.

zitter der regtbank, welke bevoegd wordt geacht van de zaak kennis te nemen, ten einde hem in de gelegenheid te stellen haar te verwijzen naar de teregtzitting. Deze verwijzing is een noodzakelijk vereischte voor de teregtstelling van den verdachte, omdat art. 274 Inl. Regl., bij hetwelk aan den president van den landraad enkel de bevoegdheid wordt verleend om te bevelen, dat een getuige, wiens verklaring verdacht wordt valsch te zijn, voorloopig in hechtenis zal worden gesteld, in geenen deele derogeert aan de voorschriften betreffende de verwijzing van zaken naar de teregtzitting, welke alzoo in acht genomen moeten worden (1).

Wanneer de van valschheid verdachte verklaring door een Europeaan of daarmede gelijkgestelde is afgelegd, moet luidens art. 274, al. 4 Inl. Regl., bovenbedoeld procesverbaal door den president onverwijld worden toegezonden aan den officier bij den raad van justitie, binnen wiens ressort de landraad gevestigd is.

Ofschoon het proces-verbaal van valschheid den grondslag uitmaakt van het tegen den verdachte van valsch getuigenis te voeren strafgeding, vervalt het regt tot vervolging ter zake van dat misdrijf niet door het verzuim om zoodanig proces-verbaal op te maken, daar toch in weerwil van dat verzuim door een uittreksel uit het procesverbaal der teregtzitting steeds kan worden bewezen, welke verklaring de getuige, die van gezegd misdrijf verdacht wordt, heeft afgelegd (2).

Een dergelijk uittreksel moet eveneens den grondslag uitmaken der strafvervolging in al die gevallen, waarin de president van den landraad geen gebruik heeft gemaakt van zijne bevoegdheid, om de voorloopige inhechtenisstelling te bevelen van eenen getuige, wiens verklaring grond

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 21 April 1882 (Wkbl. van het Regt, no. 1002).

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 23 Maart 1877 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 323 en 324).

geeft tot het vermoeden, dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan valsch getuigenis.

314. Indien het belang der zaak zulks vordert, kan de president, krachtens art. 274, al. 3 Inl. Regl., de voortzetting van het geding schorsen tot na den afloop van het onderzoek tegen den getuige, verdacht van het plegen van evengezegd misdrijf.

Even als de voorloopige inhechtenisstelling van den getuige, wiens verklaring verdacht wordt gehouden valsch te zijn, zoo ook is de schorsing van het geding, waarin die getuige gehoord is, facultatief, wordende echter om tot die schorsing te kunnen overgaan, vereischt dat »het belang der zaak zulks vordert". De president mag derhalve de schorsing niet bevelen, wanneer de uitslag van het tegen den getuige te voeren strafgeding klaarblijkelijk van geen invloed kan zijn op de beslissing der zaak, waarvoor de beklaagde teregtstaat. Daarentegen is hij, mijns inziens, verpligt om, zoo die beslissing voor een deel afhangt van den uitslag van bedoeld geding, van zijne bevoegdheid tot schorsen gebruik te maken.

Wanneer, in geval van schorsing, de verdachte van valsch getuigenis, vóór nog in zijne zaak eene beslissing is genomen, komt te overlijden, dient, gelijk wel van zelf spreekt, het geschorste geding onmiddellijk te worden hervat. Eene andere vraag echter is het, of zulks ook moet geschieden, wanneer de tegen bedoelden verdachte ingestelde strafvervolging, overeenkomstig het bepaalde bij art. 402 Inl. Regl., ter zake van krankzinnigheid wordt geschorst. Die vraag evenwel is, naar het mij voorkomt, niet op te lossen. Want moge eenerzijds ook al met grond beweerd kunnen worden, dat het niet aangaat om de behandeling der zaak van eenen beklaagde, vooral indien deze zich in voorloopige hechtenis bevindt, uit te stellen tot dat de verdachte van valsch getuigenis, wiens krankzinnigheid welligt ongeneeslijk is, hersteld zal zijn, daartegenover staat dat, volgens de duidelijke bewoordingen van art. 274, al. 3 Inl. Regl., het tegen een beklaagde gevoerde

geding, hetwelk geschorst is op grond, dat een in zijne zaak gehoorde getuige zich schuldig zou hebben gemaakt aan valsch getuigenis, niet mag worden hervat voor dat de strafvervolging tegen dien getuige geeindigd is.

Verder valt hier nog op te merken, dat indien, overeenkomstig het bepaalde bij meergezegd art. 274, al. 3, de voortzetting van het geding wordt geschorst, bij de hervatting daarvan de regtbank, met uitzondering van den griffier, op dezelfde wijze behoort te zijn zamengesteld, als bij den aanvang van het proces. Is dit onmogelijk, dan moet de zaak geheel van voren af aan worden behandeld.

In het bevelschrift eindelijk, waarbij de voorloopige inhechtenisstelling van een getuige, verdacht van het afleggen eener valsche verklaring, wordt gelast, behoort tevens bekend te worden gesteld, of de schorsing van het geding al dan niet is bevolen.

315. Meermalen is het noodzakelijk een getuige naar aanleiding zijner opgaven te hooren over allerlei bijomstandigheden der zaak, waaromtrent een of meer der reeds gehoorde en alzoo ter teregtzitting aanwezige getuigen nog niet zijn ondervraagd. Doet men die vragen in tegenwoordigheid van laatstbedoelde getuigen, dan bestaat er veelal gevaar, dat zij, wanneer hun later diezelfde vragen worden gedaan, eenvoudig de antwoorden, welke zij hebben hooren geven, zullen herhalen, in stede van overeenkomstig het bepaalde bij art. 291, al. 1 Inl. Regl. slechts mede te deelen, wat zij zelven gehoord, gezien of ondervonden hebben.

In alle dergelijke gevallen nu is het wenschelijk, dat de president, ten einde aangaande de meerdere of mindere geloofwaardigheid der getuigen zooveel mogelijk zekerheid te erlangen, gebruik make van de hem bij art. 270 Inl. Regl. verleende bevoegdheid om ambtshalve, of wel op verzoek van den hoofddjaksa of van den beklaagde, te bevelen, dat die getuigen »zullen buiten staan en dat een of meerdere hunner op nieuw zullen binnen gelaten en gehoord worden, hetzij afzonderlijk, hetzij in elkanders bijzijn."

Omtrent de confrontatie van de getuigen met den beschul-

digde bevat het Inlandsch Reglement geene voorschriften, doch niettemin lijdt het wel geen twijfel, dat de president, met het oog op zijne verpligting om de zaak zooveel mogelijk tot klaarheid te brengen, bevoegd moet worden geacht om ook zoodanige confrontatie te doen plaats hebben.

316. De president kan, ingevolge art. 271 Inl. Regl, onder of na het hooren van een getuige, een of meerdere beklaagden doen buiten staan, en dien getuige over eenige omstandigheden der zaak afzonderlijk ondervragen, maar hij mag daarna niet met het onderzoek voortgaan, dan na vooraf elken beklaagde te hebben onderrigt van hetgeen in zijne afwezigheid is voorgevallen.

Niet zelden gebeurt het, dat een getuige door vrees voor den beklaagde weerhouden wordt om in diens tegenwoordigheid eene voor hem bezwarende getuigenis af te leggen. Voor hem, die bekend is met den over het algemeen zeer wraakzuchtigen aard van den Inlander, en die weet, dat dien ten gevolge het leven en de bezittingen van dengene, die eene verklaring in het nadeel van den beklaagde heeft afgelegd, vaak aan de grootste gevaren zijn blootgesteld, is zulks allezins begrijpelijk. Om die reden behoort, mijns inziens, de president, indien bij een getuige slechts eenige schijn of blijk van vrees voor den beklaagde wordt waargenomen, gebruik te maken van de hem bij voormeld art. 271 toegekende bevoegdheid.

Dat artikel spreekt alleen van het doen buiten staan van »een of meerdere beklaagden". Indien de beklaagde door een raadsman wordt bijgestaan, mag deze dus niet van de zitting worden verwijderd.

Verder blijkt uit de slotbepaling van gezegd artikel, dat het onderzoek niet mag worden voortgezet, dan nadat de beklaagde, die buiten heeft gestaan, onderrigt is »van hetgeen in deszelfs afwezigheid is voorgevallen". Hieruit volgt, dat die beklaagde, indien buiten zijne tegenwoordigheid niet slechts een getuige gehoord, naar ook een medebeklaagde ondervraagd, dan wel eenige andere handeling

verrigt is, met het een zoowel als met het ander in wetenschap moet worden gesteld. Door dit na te laten zou te kort worden gedaan aan het beginsel van openbare en mondelinge bewijsvoering, hetwelk niet toelaat, dat iets van hetgeen ter teregtzitting voorvalt of gezegd wordt, voor den beklaagde geheim blijft.

317. Bij art. 264, al. 1 en 2 Inl. Regl. is bepaald:

dat elke getuige, na het afleggen zijner getuigenis, bij de teregtzitting tegenwoordig moet blijven, ten ware de president hem mogt vergunnen zich te verwijderen; en

dat die vergunning niet mag worden verleend, indien de hoofddjaksa of de beklaagde verlangt, dat de getuige ter teregtzitting aanwezig blijve.

Meermalen komt het voor, dat aan een getuige, wiens verhoor is afgeloopen, later naar aanleiding eener mededeeling van een anderen getuige of van eene door den beklaagde in het midden gebragte bewering, nieuwe vragen moeten worden gedaan, wier beantwoording voor de volledigheid van het onderzoek der zaak allernoodzakelijkst is. Of zoodanige vragen zullen te pas komen, is in den regel moeijelijk, zoo niet onmogelijk te voorzien. Daarom is het wenschelijk, dat de president met de meeste omzigtigheid gebruik make van de hem verleende bevoegdheid om, met goedvinden van den inlandschen officier van justitie en van den beklaagde, aan eenen getuige toe te staan zich van de zitting te verwijderen.

318. Ingevolge art. 264, al. 3 Inl Regl. mogen de getuigen op de teregtzitting niet met elkander in woordenwisseling treden.

De strekking van dit voorschrift schijnt niet zoo zeer te zijn, dat de getuigen, die blijkens art. 248 Inl. Regl., voor hun verhoor, zich niet met elkander over de zaak van den beklaagde mogen onderhouden, dit evenmin ter teregtzitting mogen doen, als wel, dat zij elkander niet in de rede mogen vallen (1). Zoodoende zou dat voorschrift enkel en

---

(1) Vergl. art. 325 Code d'Instr. Crim.

alleen de handhaving van de orde ter teregtzitting betreffen. Maar dan spreekt het ook wel van zelf, dat de president aan de getuigen, bij voorbeeld in geval van gemis aan overeenstemming tusschen hunne verklaringen, kan bevelen met elkander in woordenwisseling te treden, ten einde langs dien weg zoo mogelijk te ontdekken, wie hunner de waarheid spreekt (1).

319. In elke misdrijfzaak is de grondslag van het onderzoek ter teregtzitting de in overeenstemming met de acte van verwijzing opgemaakte acte van beschuldiging. De beklaagde kan alleen ter zake van hetgeen hem daarbij is ten laste gelegd, veroordeeld worden en heeft zich alzoo slechts te verdedigen tegen de punten van beschuldiging, welke die acte inhoudt.

Op dien regel is echter eene uitzondering gemaakt bij art. 273, al 1 en 2 Inl. Regl., luidende als volgt: »Zoodra de getuigenissen of andere bewijsmiddelen loopen over omstandigheden, welke niet bij de voordragt zijner beschuldiging door den hoofddjaksa zijn opgegeven, en die volgens de wet tot verzwaring van de straf zouden kunnen aanleiding geven, zal de president den beklaagde daarop opmerkzaam maken, en hem alzoo in de gelegenheid stellen zich deswege uit te laten; waarvan melding zal worden gemaakt in het proces-verbaal der teregtzitting.

»Bij gebreke van dit een of ander, mag de landraad geen acht slaan op de hierboven bedoelde verzwarende omstandigheden."

Ingevolge deze bepalingen mag de landraad bij veroordeeling van den beklaagde slechts dan acht slaan op verzwarende omstandigheden, welke eerst ter teregtzitting door getuigenissen of andere bewijsmiddelen aan het licht

(1) Bij de beraadslaging over het voorschrift van art. 191 (thans art. 168, al. 2) ned. Wetb. van Strafv., hetwelk geheel overeenstemt met art. 264, al. 3 Inl. Regl., werd het voorstel gedaan om daaraan de woorden: „sans la permission du president", toe te voegen. Waarom aan dat voorstel geen gevolg is gegeven, blijkt niet. — Zie MR. J. C. VOORDUIN: *Geschiedenis en beginselen der nederlandsche Wetboeken*, dl. VII, blz. 96.

gebragt, en hem dus bij de acte van beschuldiging niet ten laste gelegd zijn, wanneer 1o. de president hem op die omstandigheden opmerkzaam gemaakt, en hem alzoo in de gelegenheid gesteld heeft zich deswege uit te laten; en 2o. hiervan melding is gemaakt in het proces-verbaal der teregtzitting.

Deze laatste voorwaarde is te beschouwen als eene toepassing van het voorschrift van art. 314, al. 1 Inl. Regl., volgens hetwelk in het proces-verbaal der teregtzitting al wat op de zitting voorvalt moet worden aangeteekend. Dien ten gevolge toch kan alleen uit gezegd proces-verbaal blijken, dat hetgeen op de zitting geschieden moet, inderdaad geschied is, en dus ook, dat eerstgemelde formaliteit behoorlijk in acht is genomen. Indien derhalve al de landraad, welke bedoeld proces-verbaal gewoonlijk niet onder de oogen krijgt, acht mogt hebben geslagen op eene ter teregtzitting aan het licht gekomen verzwarende omstandigheid, niettegenstaande daarvan in het proces-verbaal der zitting geene melding is gemaakt, zou de hoogere regter de met opzigt tot die omstandigheid genomene beslissing te niet moeten doen.

Wat verder de omstandigheden betreft, waarvan bij art. 273, al. 1 Inl. Regl. sprake is, daaronder zijn bepaaldelijk die omstandigheden te verstaan, welke met het hoofdfeit, waarvoor de beschuldigde teregtstaat, ten naauwste zamenhangen en, daarvan afgescheiden, niet strafbaar zijn (1). In den regel leiden die omstandigheden slechts tot eenige uitbreiding der qualificatie van het gepleegde misdrijf door de eene of andere toevoeging, als die van voorbedachten raad, braak, inklimming, en zoo meer. Somwijlen echter brengen zij te weeg, dat het misdrijf geheel van aard verandert. Wanneer bij voorbeeld den beklaagde is ten laste gelegd, dat hij een voorwerp, hem ter hand gesteld met last om het aan een ander af te geven, opzettelijk tot zijn

---

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 Januarij 1851 (Het Regt in N. I, dl. V, blz. 69 en vgg.).

eigen voordeel zou hebben verkocht, en wanneer daarna uit het onderzoek ter teregtzitting is gebleken, dat hij, met het oogmerk om den eigenaar voor een gedeelte zijner bezittingen op te ligten, dezen, door gebruik te maken van een valschen naam, tot de afgifte van dat voorwerp heeft bewogen, moet hij schuldig worden verklaard aan opligting, dus aan een geheel ander misdrijf dan het hem ten laste gelegde, zijnde dat van misbruik van vertrouwen.

Daarentegen mag de beklaagde, in geval hij, blijkens de getuigenissen of andere ter teregtzitting voorgebragte bewijsmiddelen, behalve het hem ten laste gelegde misdrijf, nog een ander feit heeft gepleegd, hetwelk afzonderlijk strafbaar is, deswege bij hetzelfde vonnis niet worden veroordeeld, omdat zoodanig ander feit niet is eene omstandigheid, welke tot verzwaring van straf aanleiding kan geven, maar een op zich zelf staand misdrijf of eene op zich zelve staande overtreding, ter zake waarvan hij niet anders dan op de gewone wijze vervolgd en gestraft kan worden (1).

320. Ingevolge art. 273, al. 3 Inl. Regl. kan de president de zaak uitstellen, ten einde nieuwe getuigen te doen oproepen of nadere bewijsstukken te doen inwinnen, indien de verzwarende omstandigheden, waarvan uit het onderzoek ter teregtzitting is gebleken, van groot gewigt zijn.

Ofschoon onder verzwarende omstandigheden, blijkens het eerste lid van evengezegd art. 273, in het algemeen zijn te verstaan omstandigheden, »die volgens de wet tot verzwaring van de straf zouden kunnen aanleiding geven," en zoodanige omstandigheden zeker altijd van groot gewigt zijn, kunnen zich evenwel gevallen voordoen, waarin eene verzwarende omstandigheid geene verzwaring van straf ten gevolge heeft. Zoo bij voorbeeld is het met het oog op de op te leggen straf onverschillig of hij, die zich

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 10 November 1875 (Het Regt in N. I., dl. XXVI, blz. 56 en vgg.).

schuldig heeft gemaakt aan diefstal in een bewoond huis door middel van buitenbraak, dien diefstal bovendien door middel van binnenbraak of bij nacht heeft gepleegd. Een nader onderzoek naar dergelijke omstandigheden zou dus volkomen nutteloos wezen en behoort alzoo niet te worden ingesteld. Te verhinderen dat zulks nogthans geschiede, is ongetwijfeld de strekking der in den aanhef van art. 273, al. 3 Inl. Regl. voorkomende woorden: »Indien deze omstandigheden van groot gewigt zijn," welke in art. 154, al. 3 Regl. Strafv. ontbreken.

Art. 273, al. 3 Inl. Regl. heeft blijkbaar bepaaldelijk die verzwarende omstandigheden op het oog, welke verzwaring der door den landraad op te leggen straf kunnen te weeg brengen. Dat voorschrift is echter evenzeer van toepassing, wanneer de ter teregtzitting aan het licht gekomen verzwarende omstandigheden van dien aard zijn, dat zij den landraad onbevoegd maken om in de zaak te beslissen. Ook in zoodanig geval behoort de president, wanneer hij bedoelde omstandigheden niet genoegzaam bewezen acht, de behandeling der zaak uit te stellen, ten einde nieuwe getuigen of nadere bewijsstukken te doen voorbrengen. De landraad toch mag, ingevolge art. 308 Inl. Regl., slechts op grond van »ter teregtzitting nader gebleken verzwarende omstandigheden" de zaak verwijzen naar de regtbank van omgang en dus moet het bestaan van die omstandigheden gebleken, dat wil zeggen, in het algemeen bewezen zijn.

Dat eindelijk, indien de zaak door den president is uitgesteld, ten einde nieuwe getuigen te doen oproepen of nadere bewijsstukken te doen inwinnen, de landraad bij de hervatting van het geding geheel op dezelfde wijze moet zijn zamengesteld, als ter gelegenheid der te voren gehoudene teregtzitting, terwijl, zoo dit niet mogelijk is, de zaak weder geheel van voren af aan behoort behandeld te worden, behoeft hier wel te naauwernood in herinnering te worden gebragt.

321. »De president kan", aldus bepaalt art. 277 Inl.

Regl. (1), »in den loop van het onderzoek, ook andere personen dan de ontboden getuigen doen oproepen, zelfs met last om dadelijk op de teregtzitting te verschijnen, en die personen onder eede hooren. Hij kan ook, ten gevolge van inlichtingen door den beklaagde of de getuigen op de teregtzitting gegeven, nieuwe stukken doen voorbrengen, om de zaak tot meerdere klaarheid te brengen.

»Zoodanige stukken zullen worden voorgelezen."

Uit de in de eerste zinsnede van dit artikel gebezigde woorden: *zelfs met last om dadelijk op de teregtzitting te verschijnen*, blijkt ten duidelijkste, dat de president de bevoegdheid bezit om de zaak uit te stellen, wanneer bedoelde personen door ziekte of eenige andere reden verhinderd worden aan dien last te voldoen, dan wel, wegens te verre verwijdering van woonplaats, niet onmiddellijk kunnen worden opgeroepen. Op grond van gezegde bepaling, welke blijkbaar in naauw verband staat met die, vervat in art. 273 Inl. Regl., mag echter zoodanig uitstel niet willekeurig worden bevolen, daar zulks in strijd zou zijn met het bij art. 257, al. 1 van gezegd Reglement vastgestelde beginsel, dat zoodra met het hooren der getuigen op de teregtzitting een aanvang is gemaakt, het regtsgeding onafgebroken moet worden voortgezet.

Ingevolge dit beginsel mag, blijkens art. 250 Inl. Regl., met het getuigenverhoor geen begin worden gemaakt, indien niet al de voor het houden van een volledig onderzoek vereischte bewijsmiddelen voorhanden zijn, en zoo gaat het niet aan de teregtzitting te schorsen, ten einde eenig bij het voorloopig onderzoek reeds aan het licht gekomen feit te bewijzen door getuigen, wier tijdige oproeping allezins mogelijk zou zijn geweest.

Naar het mij voorkomt is het den president derhalve

(1) Dit artikel kan, even als de artt. 248, 252, 271, 273 en 274 Inl. Regl., beschouwd worden als eene toepassing van den bij art. 268 Code d'Instr. Crim. uitdrukkelijk vastgestelden en bij het Inlandsch Reglement ook aangenomen regel, dat de president eene discréditionnaire magt bezit om al datgene te doen, wat strekken kan tot ontdekking der waarheid.

slechts dan geoorloofd om, krachtens de exceptionele bevoegdheid hem bij art. 277, al. 1 Inl. Regl. toegekend, de voortzetting van het geding te schorsen, ten einde andere dan de ontboden personen als getuigen te hooren, indien de eene of andere omstandigheid, welke bij den aanvang van het getuigenverhoor niet bekend en niet te voorzien was, zulks noodzakelijk maakt. Eene zoodanige omstandigheid kan onder anderen geacht worden zich voor te doen, wanneer een getuige, terugkomende op zijne bij het voorloopig onderzoek afgelegde verklaring, ter teregtzitting ontkent iets van de zaak, waarvoor de beklaagde teregt staat, te weten.

Daarentegen is de president steeds bevoegd andere dan de ontboden personen ter teregtzitting te doen verschijnen en hen als getuigen te hooren, wanneer zulks geschieden kan zonder dat de verdere behandeling der zaak behoeft te worden uitgesteld.

Tot de niet »ontboden getuigen" behooren ook zij, die zich ter teregtzitting onder de toehoorders bevinden, en zoo kan den president de bevoegdheid wel niet worden betwist om in den loop van het onderzoek een zoodanigen hoorder als getuige voor den landraad te doen verschijnen (1). Wel is waar zijn die personen in de gelegenheid geweest de ter teregtzitting afgelegde getuigenissen aan te hooren, en is, ongetwijfeld met het doel om dit te beletten, aan den president, blijkens art. 256, al. 1 in verband met art. 264, al. 1 Inl. Regl., de verpligting opgelegd om de getuigen, vóór den aanvang van het getuigenverhoor, te doen verwijderen van de teregtzitting, doch het is duidelijk, dat die wettelijke bepalingen enkel betrekking hebben op hen, die zijn opgeroepen om als getuigen te worden gehoord, terwijl ook uit de woorden: »zelfs met last om dadelijk op de teregtzitting te verschijnen", niet kan worden afgeleid, dat zij, die zich daar bevinden, niet gehoord zouden mogen worden, omdat die woorden klaarblijkelijk geschreven zijn met het oog op het geval, hetwelk

(1) Zie Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetboek van Strafv.*, ad § 133.

zich gewoonlijk voordoet, dat namelijk de nader te hooren getuigen niet ter teregtzitting aanwezig zijn.

Hoewel het voorschrift, vervat in de eerste zinsnede van art. 277, al. 1 Inl. Regl. bepaaldelijk betrekking heeft op als getuigen te hooren personen, is dat voorschrift, evenzeer van toepassing op de in het volgende artikel bedoelde deskundigen. Deze deskundigen toch zijn inderdaad niets anders dan eene soort van getuigen.

322. Onder de stukken, waarvan sprake is bij de tweede zinsnede van art. 277, al. 1 Inl. Regl., zijn blijkbaar enkel en alleen te verstaan schrifturen en bescheiden, zooals die, bedoeld bij de artt. 285, no. 2, 294 en 295 Inl. Regl., en geene eigenlijk gezegde stukken van overtuiging. De stukken toch, welke de president mag doen voorbrengen, moeten, ingevolge het gebiedende voorschrift, vervat in het tweede lid van evengezegd art. 277, worden voorgelezen, en hiervoor zijn, behoudens enkele uitzonderingen, stukken van overtuiging niet vatbaar.

Met het oog op het onmiskenbaar verband, hetwelk tusschen de eerste en tweede zinsnede van art. 277, al. 1 bestaat, komt het mij niet twijfelachtig voor, dat de president bevoegd is om de zaak te schorsen, ten einde stukken, welke onmogelijk terstond kunnen worden overgelegd, te doen voorbrengen. Ten aanzien van die bevoegdheid geldt echter het hiervoren gezegde, dat namelijk de president daarvan alleen dan gebruik mag maken, wanneer zulks ten gevolge van de eene of andere, in den loop van het onderzoek, aan het licht gebragte omstandigheid noodzakelijk mogt zijn geworden.

Wat voorts het doel betreft, beoogd met de voorlezing van nieuwe in het geding gebragte stukken, welke door den president of een van hen, die mede zitting hebben in de regtbank, kan geschieden, dat doel kan wel geen ander zijn dan om den beklaagde bekend te maken met den inhoud dier stukken en hem alzoo in de gelegenheid te stellen zich deswege te verklaren. De regter mag derhalve geen acht slaan op nieuwe, niet voorgelezen bescheiden,

maar moet die beschouwen als niet in het geding te zijn gebragt.

323. Bij art. 278, al. 1 Inl. Regl. is bepaald dat, wanneer het misdrijf van dien aard is, dat de vraag omtrent het al of niet bestaan daarvan door tot dat einde opgeroepen deskundigen kan worden toegelicht, deze, ieder afzonderlijk, hun gevoelen zullen uitbrengen, na vooraf den eed te hebben afgelegd, dat zij dit geheel naar waarheid, immers naar hun beste weten, zullen doen, terwijl, ingevolge het tweede lid van gezegd art. 278, hij, die in de zaak geen getuige zoude kunnen zijn, daarin niet als deskundige mag worden gehoord.

Een voorschrift van algemeenen aard omtrent het hooren van deskundigen als dat, vervat in bovenstaand artikel, wordt niet gevonden in het Reglement op de strafvordering voor de raden van justitie enz., betwelk enkel in art. 242 van zoodanig verhoor in zaken, betrekkelijk tot valschheid in geschrifte, melding maakt.

Ingevolge gezegd voorschrift behoort de regter in alle gevallen, waarin voor de juiste beoordeeling van de eene of andere zaak bijzondere kundigheden worden vereischt, welke hij zelf niet bezit, zich te doen voorlichten door personen, die uit hoofde van hun beroep of van de kunst of wetenschap, welke zij beoefenen, geacht moeten worden van die zaak de noodige kennis te hebben. Zoo bij voorbeeld zal een scheikundige gehoord dienen te worden omtrent de vraag, of onder verkochte eetwaren vergiftige stoffen zijn gemengd (1), en een koopman omtrent de vraag, of de door

(1) Bij circulaire van den 1sten Gouvernements secretaris, dd. 28 Julij 1876 (Bijbl. op het Stbl., no. 3031) werd, onder opmerking dat de meeste scheikundige onderzoekingen strekten om uit te maken, of op het een of andere voorwerp bloedvlekken voorkwamen, terwijl zoodanig onderzoek zelden of nooit invloed had op de uitspraak des regters, aan de hoofden van gewestelijk bestuur op en buiten Java verzocht, „om geene scheikundige onderzoekingen aan deskundigen op te dragen dan in geval die in het direct belang van het geregtelijk onderzoek kunnen worden geacht, zoo als bij vergiftiging of dergelijken”.

den beklaagde gehoudene handelsboeken behoorlijk ingerigt zijn.

Wie te beoordeelen heeft, of het hooren van deskundigen noodzakelijk is, en door wien zij, zoo noodig, moeten worden benoemd, zegt de wet niet, welke in art. 296 Inl. Regl. eenvoudig spreekt van eene benoeming *van ambtswege.* Naar het mij voorkomt kan evenwel veilig aangenomen worden, dat die benoeming, welke tijdens het voorloopig onderzoek der zaak door den met de leiding hiervan belasten ambtenaar behoort te geschieden, bij het onderzoek der zaak ter teregtzitting is overgelaten aan den voorzitter, die alsdan uitsluitend bevoegd is om al datgene te doen, wat tot ontdekking der waarheid dienstig kan zijn.

Ook omtrent het getal der te hooren deskundigen is niets bepaald. Als regel echter kan worden gesteld, dat het niet wenschelijk is er meer dan drie te benoemen, die dan elk afzonderlijk hun gevoelen moeten uitbrengen, doch zulks niet buiten elkanders tegenwoordigheid behoeven te doen, zijnde dit niet voorgeschreven. Kan er niet meer dan een geschikte deskundige gevonden worden, dan dient de regter zich met een enkelen tevreden te stellen. Art 278 Inl. Regl. kan wel niet geacht worden zich daartegen te verzetten, dewijl toch het woord *deskundigen* in dat artikel blijkbaar in het meervoud gebezigd is, ten einde aan te duiden dat daar van die personen in het algemeen wordt gesproken. Visa et reperta onder anderen worden dan ook steeds door één geneesheer opgemaakt, zonder dat daarom de bewijskracht dier bescheiden ooit in twijfel getrokken wordt.

Uit de omstandigheid dat zij, die in de zaak van den beklaagde geene getuigen zouden kunnen zijn, niet als deskundigen gehoord mogen worden, volgt dat aan laatstbedoelde personen de bij art. 256, al. 2 Inl. Regl. vermelde vragen moeten worden gedaan, voor zoover die vragen de strekking hebben om aangaande gezegde omstandigheid het noodige licht te verkrijgen (1). Daarna moeten de deskundigen den eed

(1) Vergl. blz. 5 van de hiervoren aangehaalde *Korte aanteekeningen enz.*, voorkomende in dl. XXII van Het Regt in N. I.

afleggen. Dat zij dit moeten doen op de wijze hunner godsdienstige gezindheid heeft de wetgever, die welligt meende, dat zulks van zelf sprak, niet uitdrukkelijk gezegd, maar er zich toe bepaald voor te schrijven, wat beëedigd moet worden, namelijk dat zij geheel naar waarheid, immers naar hun beste weten, hun gevoelen zullen uitbrengen (1). Eerst nadat zij dien eed hebben gedaan, mogen zij ondervraagd worden, waarna zij hun gevoelen behooren voor te dragen.

Wanneer een deskundige zulks weigert te doen, dan wel onwillig is den eed af te leggen, bestaat er, naar mijne meening, bij het stilzwijgen, hetwelk het Inlandsch Reglement dienaangaande bewaart, geen middel om hem daartoe te noodzaken. Want mogen deskundigen ook al te beschouwen zijn als eene soort van getuigen, zoo kunnen nogthans de ten aanzien van laatstgenoemden bij art. 252 en vgg. van gezegd Reglement vermelde dwangmiddelen niet geacht worden op hen van toepassing te wezen, dewijl die dwangmiddelen in zekeren zin als straffen te beschouwen zijn, en strafbepalingen niet mogen worden uitgebreid tot gevallen, waarin daarbij niet uitdrukkelijk is voorzien (2).

Het bedrag, waarop tot de inlandsche bevolking behoorende deskundigen ter zake van reis- en verblijfkosten en belooning of vergoeding aanspraak kunnen maken, is geregeld bij Stbl. 1884, no. 143.

324. Ingevolge art. 275 Inl. Regl. moet de president, indien de beklaagde of een getuige de taal niet magtig is, waarin het geregtelijk onderzoek geschiedt, eenen tolk benoemen, en dezen, ten ware hij als beëedigd tolk bij den landraad mogt zijn toegelaten, den eed doen afleggen van getrouwelijk te zullen vertalen, wat uit de eene in de andere taal moet worden overgebragt, zullende echter hij,

---

(1) Zoodoende is ongeveer op de wijze, welke MR. DE BOSCH KEMPER in zijn *Wetb. van Strafv.* (dl. I. blz. 289) als de beste aangeeft, in eene alsnog in het Reglement op de strafvordering bestaande leemte voorzien.

(2) Vergl. art. 37 Regl. Strafv.

die in de zaak geen getuige zou kunnen zijn, daarin niet als tolk gebruikt mogen worden.

Ofschoon het ontegenzeggelijk zeer wenschelijk is, dat het geregtelijk onderzoek gehouden worde in de taal van het land, waar de landraad is gevestigd, kan zulks in den regel niet geschieden, omdat de meeste landraadpresidenten geene andere inlandsche taal dan de maleische genoegzaam magtig zijn om haar te kunnen spreken. Vooral onder de regtsgeleerde landraadvoorzitters komt eene uitzondering op dien regel zelden voor, niettegenstaande bij art. 4 van het besluit, dd. 6 Augustus 1876, no. 3 (1), is bepaald, dat voor de benoeming tot president van eenen landraad of tot omgaand regter bij voorkeur regterlijke ambtenaren in aanmerking komen, die de regtbank kunnen presideren in de taal van het land. Het geregtelijk onderzoek wordt alzoo gewoonlijk gehouden in de maleische taal (2), welke door elk inlandsch hoofd van eenigen rang wordt verstaan en gesproken, doch slechts in enkele streken van Java de volkstaal is.

Dien ten gevolge zou in den regel, overeenkomstig het voorschrift van art. 275 Inl. Regl., voor elke landraadzitting, bij gebreke van een beëedigden tolk, door den president een tolk benoemd en beëedigd moeten worden. In stede echter van dit te doen, laten de meeste landraadvoorzitters, volgens een algemeen heerschend gebruik, den inlandschen officier van justitie, als ware deze beëedigd tolk

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 3133.

(2) Mijns inziens is het vrij wat beter, dat door den president van den landraad ter teregtzitting maleisch worde gesproken dan de landstaal, ten ware hij deze volkomen meester mogt zijn. Het is toch bekend, dat onder anderen de javaansche hoofden, die zich niet ergeren aan slecht maleisch, gelijk trouwens in den aard der zaak ligt, daar die taal ook voor hen eene vreemde taal is, het hinderlijk, zoo niet erger vinden, wanneer bij plegtige gelegenheden hunne moedertaal gebrekkig gesproken wordt.

Volstrekt noodzakelijk echter komt het mij voor, dat de president de taal des lands genoegzaam meester zij om te kunnen nagaan, of zijne vragen en de daarop gegeven antwoorden juist worden overgebragt.

bij het collegie, vertalen wat uit de eene in de andere taal moet worden overgebragt. Dat gebruik is nogthans ten eenenmale in strijd met de wet, volgens welke hij, die in de zaak geen getuige zou kunnen zijn, niet als tolk mag worden gebruikt.

Bij art. 154, al. 3 van het ontwerp der Commissie van 1839 was, in navolging van art. 196 ned. Wetb van Strafv., bepaald: »De tolk zal noch uit de regters, noch uit de getuigen mogen worden genomen, ten ware de beklaagde en de *hoofd-djaksa* daarin toestemden." De vraag of de hoofddjaksa zelf, dan wel een der eigenlijk gezegde adviseurs of de griffier als tolk zouden mogen optreden, werd zoodoende niet beslist (1). Mr. Wichers echter sneed alle moeijelijkheden dienaangaande af door de bepaling, welke thans gevonden wordt in het tweede lid van voormeld art. 275, volgens hetwelk hij, die geen getuige zoude kunnen zijn in eene zaak, daarin niet als tolk mag gebruikt worden. Immers noch de inlandsche officier van justitie, noch eenig ander tot de zamenstelling van den landraad behoorend persoon kan in de zaak, waarin hij zitting heeft genomen, als getuige worden gehoord, omdat, gedurende zijn verhoor als zoodanig, de landraad niet wettig zamengesteld zoude zijn, en zoo mogen de functiën van tolk ingevolge evengezegde bepaling aan geen hunner worden opgedragen.

Daarentegen zijn door die bepaling de ter teregtzitting verschenen getuigen, die in de zaak van den beklaagde

(1) Bij art. 156, al. 3 Regl. Strafv. is uitdrukkelijk bepaald, dat de regters, de officier van justitie en de griffier nimmer tot tolken zullen mogen worden benoemd. Dit verbod is blijkbaar een gevolg van de opmerking naar aanleiding van art. 156 van het ontwerp der Commissie van 1839 gemaakt door den toenmaligen Minister van justitie in de bij zijn rapport, dd. 27 Januarij 1846, gevoegde toelichtende nota, dat het met alle goede beginselen streed, dat de regters van elkander de waarheid zouden moeten vernemen, en dat de officier van justitie niet als tolk behoorde te fungeren, daar een tolk door den beklaagde nimmer van partijdigheid verdacht moest kunnen worden, terwijl men zich daartoe evenmin van den griffier behoorde te bedienen.

onder eede moeten worden gehoord, niet uitgesloten van de functiën van tolk, daar zij ongetwijfeld behooren tot hen, die in de zaak getuigen kunnen zijn, terwijl, bij gebreke eener bepaling als die van art. 156, al. 3 Regl. Strafv., voor hunne benoeming tot tolk het wederzijdsche goedvinden van den inlandschen officier van justitie en den beklaagde niet wordt vereischt. De geringe verstandelijke ontwikkeling, welke het meerendeel der inlandsche getuigen bezit, maakt echter dat zij in den regel ongeschikt zijn om de werkzaamheden van tolk waar te nemen.

Zij, die deel uitmaken van de zamenstelling van den landraad, mogen dus nimmer als tolk optreden, terwijl de opgeroepen getuigen daartoe slechts zeer zelden in staat zullen zijn, en zoo zal de keus in den regel moeten vallen op het een of ander inlandsch hoofd, hetwelk de noodige bekwaamheden bezit om als tolk dienst te doen, en noch betrekkelijk, noch volstrekt onbevoegd is om in de zaak van den beklaagde als getuige onder eede te worden gehoord. Zoodanige persoon moet, na tot tolk te zijn benoemd, den eed doen van getrouwelijk te zullen vertalen, wat uit de eene in de andere taal moet worden overgebragt, welke eed, al is zulks niet uitdrukkelijk voorgeschreven, door hem op de wijze zijner godsdienstige gezindheid behoort te worden afgelegd (1).

Zoogenaamde gezworen translateurs vindt men slechts bij enkele landraden.

Het bedrag der reis- en verblijfkosten en der belooning, waarop tot de inlandsche bevolking behoorende tolken aanspraak kunnen maken, is geregeld bij Stbl. 1884, no. 143.

325. Art. 276 Inl. Regl., van hetwelk hiervoren bij de bespreking van art. 155 van dat Reglement reeds mel-

(1) Bij besluit, dd. 31 Augustus 1850, no. 7 (Bijbl. op het Stbl., no. 376), werd bepaald, dat bij ontstentenis van een persoon van den chineschen landaard, geschikt om als tolk ter teregtzitting te fungeren, ten koste van den lande, een geschikt persoon, door tusschenkomst van het bestuur eener aangrenzende residentie, kon worden ontboden.

ding is gemaakt, leert hoe gehandeld moet worden, indien de beklaagde of een getuige doofstom, dan wel tijdelijk van zijn gehoor of spraakvermogen beroofd is.

Blijkens eerstgenoemd artikel moet in zoodanig geval tot tolk worden benoemd degene, die het meest geschikt is om met den beklaagde of getuige om te gaan, mits hij den ouderdom van vijftien jaren hebbe bereikt. Dat hij overigens bevoegd zij om in de zaak van den beklaagde getuige te wezen, wordt niet vereischt. De reden, waarom zulks niet gevorderd wordt, is klaarblijkelijk gelegen in de moeijelijkheid om, buiten de naaste betrekkingen van den doofstomme, iemand te vinden, die in staat is met hem van gedachten te wisselen.

Dat de hier bedoelde tolk gehouden is op de wijze zijner godsdienstige gezindheid den eed af te leggen van getrouwelijk te zullen overbrengen, al hetgeen aan den beklaagde of getuige gevraagd, en door dezen in antwoord daarop te kennen gegeven zal worden, volgt, mijns inziens, noodzakelijk uit het tusschen de art. 275 en 276 Inl. Regl. bestaande verband.

Kan de doofstomme schrijven, dan komt de benoeming van een tolk niet te pas, en is, blijkens laatstgenoemd artikel, zelfs ongeoorloofd. Indien echter de beklaagde of de getuige eene andere taal schrijft dan die, waarin het geregtelijk onderzoek geschiedt, behoort, overeenkomstig het bepaalde bij evengezegd art. 275, van een tolk gebruik te worden gemaakt.

326. Dat de ondervraging van den beklaagde, bedoeld bij de eerste zinsnede van art. 279, al. 1 Inl. Regl., gewoonlijk terstond na de voorlezing der acte van beschuldiging en alzoo vóór den aanvang van het getuigenverhoor plaats vindt, is hiervoren reeds gezegd. Behalve gezegde wettelijke bepaling bevat genoemd Reglement nog eenige andere voorschriften, welke uitsluitend op den beklaagde betrekking hebben.

327. Bij de tweede zinsnede van art. 279, al. 1 Inl. Regl. is bepaald, dat de president, zoo er meerdere be-

klaagden zijn in dezelfde zaak, hen ondervraagt in de volgorde, die hij het meest geschikt oordeelt, terwijl het derde lid van genoemd artikel voorschrijft: »Ook zal de president, indien er meerdere beklaagden zijn, eenen of meer derzelve kunnen doen buiten staan, ten einde eenen anderen in hunne afwezigheid te ondervragen."

Of vroeger, volgens het nederlandsch Wetboek van Strafvordering, in hetwelk een voorschrift als dat van art. 279, al. 3 Inl. Regl. vóór de vaststelling der wet van 15 Januarij 1886 (ned. Stbl. no. 5) niet werd aangetroffen, de president een medebeklaagde van de teregtzitting mogt doen verwijderen, en daarna, buiten diens tegenwoordigheid, een anderen medebeklaagde ondervragen, is wel eens betwijfeld, ook op grond dat aan den tijdens de beraadslagingen over dat Wetboek geuiten wensch om zoodanige bevoegdheid aan den president toe te kennen, niet is voldaan (1). Die twijfel is echter door het voorschrift, hetwelk thans gevonden wordt in art. 180, al. 1 van gezegd Wetboek, opgeheven. Tevens is blijkens het tweede lid van dit artikel bepaald, dat met het onderzoek der zaak niet mag worden voortgegaan vóór de beklaagde onderrigt is van hetgeen een medebeklaagde in zijne afwezigheid heeft gezegd.

Het Inlandsch Reglement laat deze laatste vraag, of namelijk een beklaagde bekend moet worden gemaakt met de buiten zijne tegenwoordigheid door een medebeklaagde gedane opgaven, onbeslist. Voor eene ontkennende beantwoording van die vraag kan worden aangevoerd, dat opgaven van medebeklaagden geen bewijsmiddel van schuld tegen andere beklaagden opleveren, doch hiertegenover staat, dat het in strijd zoude wezen met het beginsel van openbaar en oraal debat, om den beklaagde, te wiens behoeve dat beginsel in de eerste plaats is aangenomen, onkundig te laten van hetgeen ter teregtzitting in zijne afwezigheid verhandeld is. Met het oog op gezegd beginsel is bij art. 271 Inl. Regl. bepaald, dat de president, wan-

(1) Zie Mr. J. C. Voorduin: *Geschiedenis en beginselen der nederlandsche Wetboeken*, dl. VII, blz. 97.

neer hij, onder of na het hooren van een getuige, een of meerdere beklaagden heeft doen buiten staan, daarna niet mag voortgaan met het onderzoek, dan na vooraf elken beklaagde te hebben onderrigt van hetgeen, buiten zijne tegenwoordigheid, is voorgevallen, en zoo behoort hij ongetwijfeld evenzeer eenen beklaagde met de in zijne afwezigheid door eenen medebeklaagde gedane opgaven in wetenschap te stellen (1).

328. Ingevolge art. 259, al. 1 Inl. Regl. moet de president, na elke afgelegde getuigenis, den beklaagde vragen, of hij daartegen iets heeft in te brengen.

Dit voorschrift heeft blijkbaar in de eerste plaats betrekking op het meest gewone geval, dat namelijk de beklaagde de door den getuige afgelegde verklaring heeft aangehoord, doch is niettemin evenzeer van toepassing, wanneer de verklaring, bij het voorloopig onderzoek door een niet ter teregtzitting verschenen getuige afgelegd, is voorgelezen, als wanneer de president een getuige buiten de tegenwoordigheid van den beklaagde heeft gehoord. Ook in die gevallen behoort de president den beklaagde te vragen, of hij tegen de voorgelezene, of tegen de in zijne afwezigheid afgelegde en hem daarna medegedeelde verklaring iets heeft in te brengen, terwijl ten aanzien van door deskundigen gedane opgaven die vraag eveneens dient te worden gedaan.

Wanneer de door den beklaagde op de verklaring van eenen getuige gemaakte op- of aanmerkingen slechts eenigermate belangrijk schijnen, mag de president in geen geval verzuimen den getuige dienaangaande nader te ondervragen (2).

329. De beklaagde is verder, blijkens art. 259, al. 3 Inl. Regl., geregtigd om, nadat de getuigenis is afgelegd, vragen te doen door tusschenkomst van den president en

---

(1) Zie Mr. A. de Pinto: *Handleiding tot het Wetb. van Strafv.*, ad § 134, no. 11.

(2) Zie de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 5 September 1848, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 267 en vgg.

zoowel tegen den getuige, als tegen diens getuigenis in te brengen, al wat hij tot zijne verdediging dienstig acht.

De beklaagde heeft alzoo het regt om vragen voor te stellen, welke de strekking hebben om aan te toonen, zoowel dat de persoon des getuigen ongeloofwaardig is, als dat de afgelegde verklaring geen vertrouwen verdient.

Bij art. 259, al. 4 Inl. Regl. is, indien de beklaagde door eenen raadsman wordt bijgestaan, evengezegde bevoegdheid ook aan dezen toegekend. Noodig was deze bepaling zeker niet, daar het toch in den aard der zaak ligt, dat de raadsman van den beklaagde dezelfde bevoegdheden moet hebben, als de beklaagde zelf. Gezegde bepaling, welke in het ontwerp van Mr. Wichers niet werd aangetroffen, is dan ook met een geheel ander doel, dan om aan den raadsman van den beklaagde gemelde bevoegdheid te verleenen, opgenomen in het Inlandsch Reglement. Dit blijkt uit het door het Hoog-Geregtshof over gezegd ontwerp uitgebragt advies van den 21sten Februarij 1848, volgens hetwelk de door dat collegie gemaakte opmerking, dat men het bevreemdend vond in zaken van overtreding bij art. 306 van het ontwerp (1) eenen verdediger of raadsman toegelaten te zien, terwijl van zoodanigen persoon in zaken van misdrijf geene melding werd gemaakt, aanleiding heeft gegeven tot de vaststelling van vorenbedoelde bepaling, welke daarna in het Reglement werd opgenomen, ten einde »*bepaaldelijk te doen uitkomen, dat het de bedoeling is ook in criminele zaken verdedigers toe te laten.*"

Niettemin werd tevens, op voorstel van het Hof, art. 243 Inl. Regl., hetwelk in het ontwerp van Mr. Wichers ook niet voorkwam, vastgesteld.

Terwijl bij art. 263 van genoemd Reglement aan den inlandschen officier van justitie is toegestaan de getuigen regtstreeks te ondervragen, is aan den beklaagde en diens raadsman slechts de bevoegdheid verleend om hun vragen te doen bij monde van den president. Hetzelfde gold vroeger in

(1) Art. 340 Inl. Regl.

Nederland, waar, volgens Mr. de Bosch Kemper (1), aan den raadsman van den beklaagde in der tijd waarschijnlijk de bevoegdheid werd onthouden om zich regtstreeks tot de getuigen te rigten met de vragen, welke hij hun wenschte te doen, wegens het verregaande misbruik door de verdedigers der beklaagden in Engeland van die bevoegdheid gemaakt.

Ingevolge het bepaalde bij art. 263, al. 3 Inl. Regl., kan de president weigeren aan den getuige eene vraag te doen, welke door den beklaagde is voorgesteld. Deze weigering moet echter, even als die, vermeld in het hiervoren reeds besproken tweede lid van genoemd artikel, uitsluitend haren grond vinden in de omstandigheid, dat de voorgestelde vraag geacht wordt ongeoorloofd of onbetamelijk te zijn. Dat de president desgelijks bevoegd is om te weigeren eene door den raadsman des beklaagden voorgestelde vraag te doen, spreekt wel van zelf, al is dit niet uitdrukkelijk voorgeschreven.

330. Blijkens art. 279, al. 2, art. 259, al. 5 en art. 263 Inl. Regl. mag de president den beklaagde ook ondervragen in den loop van het getuigenverhoor, als hij dit noodig acht, en is hij voorts bevoegd hem alle ophelderingen te vragen, welke hij tot ontdekking der waarheid noodig oordeelt, terwijl aan de leden van den landraad, den hoofddjaksa en den hoofdpanghoeloe eveneens de bevoegdheid is toegekend om zoodanige ophelderingen te vragen. Al hetgeen hiervoren is gezegd omtrent deze bevoegdheid ten opzigte der getuigen, en die van den president om te beletten, dat ongeoorloofde of onbetamelijke vragen worden gedaan, zoomede omtrent zoodanige vragen zelve, is ook op de ondervraging van den beklaagde van toepassing.

---

(1) *Wetboek van Strafvordering*, dl. II, blz. 466.

Volgens de nieuwe lezing van art. 185 ned. Wetb. van Strafv., welke gevonden wordt in art. 169 van dit Wetboek, kan de regtbank aan den beklaagde of zijn raadsman toestaan de getuigen, zonder tusschenkomst van den president, te ondervragen, doch kan deze vergunning steeds worden ingetrokken.

331. »In den loop, of na het afleggen der getuigenissen," zegt art. 272, al. 1 Inl. Regl. »zal de president aan den beklaagde alle de voorwerpen doen vertoonen, welke tot overtuiging dienen kunnen, en hem afvragen of hij dezelve erkent."

Naar aanleiding dezer onveranderd uit het ontwerp van Mr. Wichers overgenomene bepaling, merkte de Algemeene Secretaris in zijne nota van den 2den Maart 1848 op, dat het, zijns inziens, wenschelijk was ten aanzien van voor den landbouw bestemd vee eene uitzondering te maken op den regel, dat de stukken van overtuiging aan den beklaagde moesten worden voorgehouden, dewijl de voor den landbouw gebezigde buffel aan veel zorg gewoon was en te naauwernood over groote afstanden kon worden vervoerd. Mr. Wichers schreef daarop bij zijne missive, dd. 18 Maart 1848, tot toelichting van bedoelde bepaling, welke, naar hij opmerkte, woordelijk overeenstemde met die van art. 153 Regl. Strafv., dat daarin geenszins opgesloten lag, dat alle stukken, die tot overtuiging konden dienen, ter teregtzitting moesten worden overgebragt, maar wel, dat alle aldaar aanwezige voorwerpen van dien aard aan den beklaagde vertoond moesten worden.

Volgens deze toelichting behoeven dus niet alle stukken van overtuiging ter teregtzitting te worden overgebragt, wat trouwens in den aard der zaak ligt, daar menig voorwerp onvatbaar is voor vervoer.

332. »Wanneer de beklaagde op de hem gedane vragen niet antwoordt of antwoord weigert, zal de president", luidens het bepaalde bij art. 261 Inl. Regl., »hem zijne verpligting om te antwoorden onder het oog brengen, en daarna met de behandeling der zaak doen voortgaan."

Uit het hier gebezigde woord »verpligting" zou men alligt kunnen afleiden, dat de beklaagde inderdaad *verpligt* is te antwoorden. Dit echter is volstrekt niet het geval. De beklaagde is niet gehouden bewijzen tegen zich zelven te leveren en behoeft alzoo op geene enkele hem gedane vraag te antwoorden. Dwangmiddelen, al zijn zij slechts van

zedelijken aard, mag de regter niet aanwenden, ten einde den beklaagde tot het geven van een door hem gewenscht antwoord, of wel tot eene bekentenis van schuld te bewegen (1). Dergelijke dwangmiddelen toch zijn in strijd met den geest der wet, welke, blijkens het verbod om strikvragen te doen, wil dat elk antwoord van den beklaagde en dus ook zijne bekentenis, het uitvloeisel zij van zijn volkomen vrijen wil.

333. Ten aanzien van den beklaagde, die door onbetamelijke gedragingen de orde op de teregtzitting stoort, is bij art. 262 Inl Regl. bepaald, dat de president hem zal vermanen tot stilte en, wanneer die vermaning vruchteloos blijft, hem buiten de gehoorzaal zal doen leiden, terwijl daarna met de verdere behandeling van het geding moet worden voortgegaan, en daarin uitspraak gedaan, even als of de beklaagde daarbij tegenwoordig ware gebleven; alles onverminderd de vervolging van het misdrijf, waaraan de beklaagde zich ter teregtzitting mogt hebben schuldig gemaakt.

Dit voorschrift is blijkbaar niets anders, dan eene toepassing op den beklaagde van den regel, vastgesteld bij art. 413 Inl. Regl., volgens welken ieder, die gedurende de teregtzitting de stilte stoort, of teekens van goed- of afkeuring geeft, of op welke wijze ook geraas of beweging verwekt, moet worden verwijderd, indien hij zich op de eerste waarschuwing niet dadelijk stil houdt.

Dergelijke onbetamelijke gedragingen van den beklaagde geven echter den president slechts dan het regt om zijne verwijdering te bevelen, wanneer zij van dien aard zijn, dat daardoor de orde of stilte op de teregtzitting gestoord wordt.

---

(1) Nog niet zoo heel lang geleden was het geene zeldzaamheid, dat ligchamelijke pijnigingen werden aangewend, ten einde eenen beklaagde tot bekentenis te noodzaken, getuige onder anderen het gebeurde te Krawang in 1862 en te Samarang in 1864, van welke feiten het eerstbedoelde eindigde met de veroordeeling van den schuldig bevonden assistent-resident. Zie no. 76 Wkbl. van het Regt. — Gevallen van dien aard hebben zich echter, voor zoo veel bekend is, in de laatste jaren niet meer voorgedaan.

Dat de beklaagde, indien hij zich ter teregtzitting schuldig maakt aan eenig misdrijf, bij voorbeeld aan hoon of aan beleedigingen en gewelddadigheden tegen het openbaar gezag, door zijne verwijdering niet gevrijwaard wordt voor eene vervolging te dier zake, zou, ook al ware zulks niet uitdrukkelijk bepaald, wel niet in twijfel kunnen worden getrokken. Daarentegen geeft de omstandigheid, dat een voorschrift zooals dat, hetwelk voorkomt in art. 161, al. 2 Regl. Strafv., in het Inlandsche Reglement wordt gemist, aanleiding tot de vraag, of de raadsman van den beklaagde, indien deze verwijderd wordt, nogthans met zijne verdediging belast blijft. Die vraag nu moet, mijns inziens, in bevestigenden zin worden beantwoord, dewijl het verbod aan den raadsman des beklaagden om dezen verder te verdedigen, voor hem, beklaagde, eene soort van straf zoude zijn, welke bij gebreke eener uitdrukkelijke wetsbepaling, niet mag worden toegepast.

334. »Nadat alle de getuigen zijn gehoord," zegt art. 279, al. 1 Inl. Regl., »ondervraagt de president den beklaagde, met voorhouding van de bezwaren, die het geregtelijk onderzoek tegen hem heeft opgeleverd."

Uit deze bepaling zou men welligt kunnen opmaken, dat *al* de ter teregtzitting verschenen getuigen moeten worden gehoord. Dat de wetgever dit zou hebben gewild, komt mij echter niet aannemelijk voor. Het kan toch wel niet zijne bedoeling zijn geweest den president de verpligting op te leggen om, nadat de zaak voldoende tot klaarheid is gebragt, door het hooren van nog meerdere getuigen het onderzoek geheel noodeloos te rekken. Aan den president kan alzoo de bevoegdheid wel niet worden ontzegd, om in bedoeld geval af te zien van het hooren van ter teregtzitting verschenen getuigen, zoomede om de voorlezing achterwege te laten van door niet verschenen getuigen bij het voorloopig onderzoek afgelegde verklaringen. Mijns inziens is het echter wenschelijk, dat zulks geschiede met goedvinden, zoowel van den inlandschen officier van justitie en den beschuldigde, als van de leden der regtbank.

Onverschillig of de beklaagde terstond na de voorlezing der acte van beschuldiging, gelijk bijna zonder uitzondering geschiedt, dan wel eerst later ondervraagd is, moeten hem, in voldoening aan het voorschrift van art. 279, al. 1 Inl. Regl., na den afloop van het getuigenverhoor, de bezwaren worden voorgehouden, welke het geregtelijk onderzoek tegen hem heeft opgeleverd. Dat voorschrift is blijkbaar ontleend aan art. 107 van het Reglement op de administratie der Politie enz. (Stbl. 1819, no 20), hetwelk aldus luidde: »Geene getuigen meer aanwezig zijnde, zal de beschuldigde worden ondervraagd, en, ingeval hij tot geene bekentenis is gekomen, worden getracht, hem daartoe te brengen, door kracht van redenen en aanwijzing van de tegen hem aangevoerde bewijzen." De aanwijzing of voorhouding der bewijzen of bezwaren, welke het geregtelijk onderzoek tegen den beklaagde heeft opgeleverd, zou alzoo de strekking hebben hem tot eene bekentenis van schuld te bewegen (1).

335. »Na de ondervraging zal," luidens art. 280 Inl. Regl., »den beklaagde, en aan diens raadsman, wanneer hij door den zoodanige wordt bijgestaan, gelegenheid worden gegeven om de verdediging voor te dragen.

»De raadsman is verpligt daarbij den aan de justitie verschuldigden eerbied in acht te nemen. Wanneer hij dien uit het oog verliest, zal de president hem daaraan herinneren en, in geval van herhaalde oneerbiedigheid, het stilzwijgen opleggen; alles onverminderd de door den bevoegden regter op te leggen straffen, wanneer daartoe grond bestaat."

In het ontwerp van Mr. Wichers ontbrak, gelijk reeds gezegd is, eene bepaling, waarbij aan den beklaagde in eene criminele zaak de bevoegdheid werd toegekend, zich ter teregtzitting door eenen raadsman te doen bijstaan. Het Hoog-Geregtshof, hetwelk blijkens zijn advies, dd 21 Februarij 1848, van oordeel was, dat in die leemte moest

(1) Vergl. blz. 11 en 12 van het opstel van Mr. R. A. Eekhout: *Eenige wenken en opmerkingen enz.*, in dl. XVIII van Het Regt in N. I.

worden voorzien, wees daarbij tevens op de noodzakelijkheid om de verpligtingen van zoodanigen raadsman nader te regelen en ontwierp te dien einde een geheel nieuw artikel, hetwelk geene melding maakte van het regt des beklaagden om zelf zijne verdediging voor te dragen, doch overigens geheel overeenstemde met evengezegd art. 280. Dit artikel is derhalve in het leven geroepen, niet zoozeer met het doel om aan den beklaagde het regt toe te kennen zijne verdediging voor te dragen of te doen voordragen, als wel met het oogmerk om de verpligtingen te regelen van den raadsman des beklaagden.

In het belang der verdediging van de beklaagden werd echter door het Hof bij evengemeld advies, naar aanleiding van een door Mr. Wichers gedaan voorstel, de in diens ontwerp ontbrekende bepaling voorgedragen, welke gevonden wordt in art. 425 Inl. Regl., krachtens hetwelk de beklaagden bevoegd zijn, om te hunnen koste afschriften te nemen of te doen nemen van alle zoodanige stukken van het tegen hen ingestelde regtsgeding, als zij tot hunne verdediging noodzakelijk oordeelen.

336. Nadat aan den beklaagde of aan diens raadsman de gelegenheid is gegeven om de verdediging voor te dragen, moet de voorzitter, blijkens art. 281, al. 1 Inl Regl., verklaren, dat het onderzoek gesloten is.

Wat de vraag betreft, of de president, na het onderzoek te hebben gesloten, dit heropenen mag, indien bij de beraadslaging blijkt, dat bij voorbeeld de oproeping van nieuwe getuigen of de overlegging van nieuwe bewijsstukken noodzakelijk is, en er uit dien hoofde gewigtige redenen bestaan, om de zaak uit te stellen tot een nader te bepalen regtdag, die vraag, thans ingevolge de wet van 15 Januarij 1886 (ned. Stbl. no 5), bij art. 212 ned. Wetb. van Strafv. beslist, werd door de meeste schrijvers over dat Wetboek, voor dat dit gewijzigd was, reeds toestemmend beantwoord, vooral op grond, dat het regterlijke collegie, hetwelk, krachtens de wettelijke voorschriften uitsluitend bevoegd is om te bevelen, dat de zaak zal worden uitgesteld, in de uit-

oefening dier bevoegdheid niet belemmerd kan worden door eene handeling van den voorzitter van het collegie. Hoewel deze redenering niet opgaat voor het Inlandsch Reglement, volgens hetwelk in de gevallen, waarin het geoorloofd is de zaak uit te stellen, de beslissing dienaangaande, op eene enkele uitzondering na, is overgelaten aan den president, komt het mij voor dat ook de president van den landraad, in gevallen als de evenbedoelde, bevoegd moet worden geacht om het reeds gesloten onderzoek weder te openen, dewijl de wet zulks niet verbiedt, en zich overigens wel geene reden denken laat, waarom hij, in het belang der zaak, niet zou kunnen terugkomen op zijne verklaring, dat het onderzoek gesloten is; die verklaring toch kan niet gelijk worden gesteld met eene regterlijke beslissing.

337. Nadat het onderzoek is gesloten, moeten de beklaagden, de getuigen en de toehoorders, ingevolge het bepaalde bij art. 281, al 2 Inl. Regl., worden verwijderd. Vooraf echter moeten de getuigen, in voldoening aan het hiervoren reeds besproken voorschrift van art. 431 Inl. Regl, bekend worden gemaakt met het bedrag der schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarop zij volgens de bestaande tarieven aanspraak hebben.

Die tarieven worden gevonden, voor zooveel de europesche getuigen betreft, in Stbl. 1884, no. 142, en, wat Inlanders en met hen gelijkgestelden aangaat, in Stbl. 1884, no. 143, welke Staatsbladen zijn aangevuld bij Stbl. 1885, no. 190.

338. Zoodra de beklaagden, de getuigen en de toehoorders verwijderd zijn, moet de landraad, blijkens art. 281, al. 2 Inl. Regl., overgaan tot de raadpleging, waaromtrent bij het derde en vierde lid van genoemd artikel is bepaald: »Indien de raadpleging niet ten zelfden dage afloopt, of de president van oordeel is, dat de zaak niet gevoegelijk terstond kan worden beslist, kan hij het vervolg der beraadslaging en de beslissing uitstellen tot den naastvolgenden regtdag.

»Dit uitstel wordt dadelijk in de openbare teregtzitting uitgesproken."

VIERDE AFDEELING.

Beraadslaging, vonnis en proces-verbaal.

§ 1.

Beraadslaging.

339. Omtrent de wijze, waarop in zaken van misdrijf de beraadslaging moet plaats hebben, was in het ontwerp der Commissie van 1839 niets voorgeschreven. In die leemte werd voorzien door Mr. Wichers, die een geheel nieuw artikel, art. 282 Inl. Regl., ontwierp, bij welks eerste lid is bepaald, dat de landraad, naar aanleiding der tegen den beklaagde ingebragte beschuldiging, en van hetgeen uit het onderzoek op de teregtzitting is gebleken, zal beraadslagen over de navolgende punten:

1o. welke daadzaken zijn door het geregtelijk onderzoek bewezen;

2o. is het bewezen dat de beklaagde schuldig is aan die feiten;

3o. welk misdrijf is daardoor gepleegd; en

4o. welke straf moet den beklaagde worden opgelegd.

In dit voorschrift, hetwelk blijkbaar ontleend is aan art. 166, al. 1 Regl. Strafv., wordt niet, gelijk in deze laatste bepaling, gesproken van *de acte van beschuldiging*, maar van de »ingebragte beschuldiging." Waaraan dit verschil is toe te schrijven, laat zich gereedelijk verklaren. Bij de zamenstelling van zijn ontwerp was Mr. Wichers namelijk het denkbeeld toegedaan, dat den inlandschen officier van justitie de keuze behoorde te worden gelaten om zijne beschuldiging mondeling of schriftelijk voor te dragen, en zoo werd dienovereenkomstig onder anderen art. 217 van het ontwerp (art. 246 Inl. Regl.) door hem geredigeerd. Dat artikel werd echter gewijzigd, gelijk hiervoren reeds is medegedeeld, met dit gevolg dat daarvan de tegenwoordige lezing is vastgesteld, blijkens welke de beschuldiging altijd schriftelijk moet worden opgemaakt. Die

wijziging behoefde zich evenwel niet uit te strekken tot de overige artikelen van het Inlandsch Reglement, welke over de acte van beschuldiging handelden, zoodat thans in art. 282, al. 1 even als in art. 273, al. 1 van dat Reglement nog steeds gesproken wordt van *de beschuldiging*, zonder dat daarmede nogthans iets anders wordt bedoeld dan de beschuldiging, nader omschreven in art. 246 van gezegd Reglement.

Wat verder de woorden betreft: »hetgeen uit het onderzoek op de teregtzitting is gebleken," die woorden hebben blijkbaar betrekking op de bij art. 273 Inl. Regl. bedoelde verzwarende omstandigheden. Aan het hoofdfeit geheel vreemde en niet ten laste gelegde feiten en omstandigheden behooren, hoezeer zij uit het onderzoek ter teregtzitting zijn gebleken, geen onderwerp van beraadslaging uit te maken (1)

340. De president moet alzoo, ingevolge het eerste lid van art. 282 Inl. Regl., hetwelk bij Stbl. 1885, no. 81 niet is veranderd of gewijzigd (2), in de eerste plaats de

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 7 Julij 1852 (Het Regt in N. I, dl. VII, blz. 325 en vgg.).

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 26 Mei 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 201 en vgg.).

Dit arrest werd door MR. R. Z. DANNENBARGH bestreden in een opstel, voorkomende in no. 1230 Wkbl. van het Regt, onder het opschrift: *Art. 282 Inl. Reglement, beschouwd in verband met de nieuwste rechtspraak van 's Hofs IIe Kamer, ten aanzien van de onderlinge verhouding en kracht van het bevelschrift van verwijzing en de akte van beschuldiging in het Inlandsch strafproces*, en wel vooral op grond dat de beraadslaging in raadkamer eigenlijk enkel en alleen behoort te loopen over het bevelschrift van verwijzing, vermits dit de eenige grondslag is van het gansche strafproces, terwijl aangenomen ook al dat het woord „beschuldiging" in art. 282, al. 1 Inl. Regl. gebezigd is in den zin van *acte van beschuldiging*, hetgeen door schrijver wordt betwijfeld, dan toch in allen gevalle het verzuim om die acte tot den grondslag der beraadslaging te nemen, niet met nietigheid is bedreigd.

Deze redenering gaat echter niet op. Ten einde hare onjuistheid aan te toonen, behoeft zij, naar ik meen, slechts te worden getoetst aan de nieuwe door MR. DER KINDEREN ontworpen Reglementen op het regtswezen in de

vraag aan de orde stellen, welke van de bij de acte van beschuldiging ten laste gelegde en uit het onderzoek op de teregtzitting geblekene daadzaken volgens de voorschriften der wet zijn bewezen.

Met het woord *daadzaken* zijn hier blijkbaar uitsluitend bedoeld de feiten en omstandigheden, welke te zamen genomen het misdrijf uitmaken, benevens die, welke tot verzwaring van de straf aanleiding kunnen geven.

Die daadzaken moeten, volgens het uitdrukkelijk voorschrift der wet, in de acte van beschuldiging vermeld, of uit het onderzoek op de teregtzitting gebleken zijn. De regter mag alzoo geen acht slaan op feiten en omstandigheden,

---

Buitenbezittingen. Volgens deze Reglementen namelijk moet de beklaagde vóór de teregtzitting in wetenschap worden gesteld met den inhoud der acte van beschuldiging, waaruit voortvloeit dat in de Buitenbezittingen een beklaagde niet mag worden schuldig verklaard aan een geheel ander feit dan hem bij de acte van beschuldiging is ten laste gelegd, op grond dat hij ter zake van dat andere feit naar de regtbank is verwezen, vermits toch zoodoende eene veroordeeling tegen hem zou worden uitgesproken ter zake van een feit, hetwelk hij, althans vóór den aanvang der teregtzitting, niet vermoeden kon dat een onderwerp van des regters beraadslaging zou uitmaken. Een dergelijk vonnis, gewezen met ter zijde stelling van het ook voor de Buitenbezittingen geldende voorschrift dat de regter moet beraadslagen „*naar aanleiding van de tegen den beklaagde ingebragte beschuldiging*", met welker inhoud hij, beklaagde, vooraf in wetenschap behoort te worden gesteld, ten einde zich daartegen te kunnen verdedigen, zoude zeer zeker nietig zijn. Dit zal wel door niemand worden betwist. Maar dan is het ook duidelijk, dat ten aanzien van door inlandsche regtbanken op Java en Madura gewezen vonnissen hetzelfde moet gelden. Want tusschen de voorschriften, welke daar en in de Buitenbezittingen van toepassing zijn, bestaat thans, voor zooveel het hier besproken onderwerp betreft, geen ander verschil, dan dat de beklaagde volgens de nieuwe Reglementen in de Buitenbezittingen, met den inhoud der acte van beschuldiging, en volgens het Inlandsch Reglement, zoo als dit gewijzigd is bij Stbl. 1885, no. 81, met den inhoud der acte van verwijzing in wetenschap moet worden gesteld, en dit verschil, hetwelk op den aard en het wezen dier acten zeer zeker van geen invloed is, kan, mijns inziens, de meening niet regtvaardigen, dat hier de acte van verwijzing en ginds de acte van beschuldiging den grondslag uitmaakt van het strafproces, dan wel dat in allen gevalle op Java en Madura het voorschrift, dat naar aanleiding van de tegen den beklaagde ingebragte beschuldiging moet worden beraadslaagd, straffeloos mag worden overtreden.

welke langs een anderen weg te zijner kennis gekomen zijn en waartegen de beklaagde zich dien ten gevolge niet heeft kunnen verdedigen.

Wanneer de landraad bij zijne beraadslaging over de vraag welke daadzaken bewezen zijn, bevindt dat de zaak tot de bevoegdheid van een anderen regter behoort, moet hij haar naar dien regter verwijzen Voor het geval dat de bij art. 273 Inl. Regl. bedoelde verzwarende omstandigheden van dien aard zijn, dat de zaak tot de bevoegdheid der regtbank van omgang behoort, is zulks uitdrukkelijk voorgeschreven bij art. 308 van gezegd Reglement (1), gewijzigd bij art. III van Stbl. 1885, no. 81; volgens deze bepalingen moet de landraad in zoodanig geval de zaak naar die regtbank verwijzen, met bevel dat de beklaagde in hechtenis zal blijven, ten ware hij beschuldigd mogt zijn van een feit, dat volgens art. 83 Inl. Regl. geene voorloopige hechtenis ten gevolge kan hebben.

Eveneens moet, wanneer eene exceptie is voorgesteld, dienaangaande, na het noodige onderzoek beraadslaagd en eene beslissing genomen worden. Hoe de beslissing van den landraad in zoodanig geval behoort te luiden, zegt de wet niet; de praktijk echter brengt mede om, bij toewijzing der exceptie, in navolging van hetgeen bij de procedure in civiele zaken geschiedt, den inlandschen officier van justitie niet ontvankelijk te verklaren met zijne beschuldiging. Zoodanige niet-ontvankelijkverklaring dient, gelijk reeds werd opgemerkt, ook uitgesproken te worden, indien den beklaagde feiten zijn ten laste gelegd, ter zake waarvan hij niet naar den landraad is verwezen.

Volgens het derde lid van art. 216 ned. Wetb. van Strafv., zoo als het na de vaststelling der wet van 15 Januarij 1886 (ned. Stbl. no. 5) luidt, moet de arrondissements-regtbank den officier van justitie niet ontvankelijk verklaren, indien uit anderen hoofde dan wegens gebrek aan bewijs, dan

(1) Zie over dit artikel, zooals het oorspronkelijk luidde, blz. 217 en vgg. der *Aanteekeningen enz.* van Mr. Stibbe in dl. XXXII van Het Regt in N. I.

wel omdat het feit of de dader niet strafbaar is, ter zake van het feit geen regt tot strafvordering aanwezig is.

Bij arrest van den 22sten Augustus 1884 verklaarde het Hoog-Geregtshof, met toepassing van een ambtshalve opgeworpen middel van niet-ontvankelijkheid, de ingestelde vordering tot straf zelve niet ontvankelijk. Deze vorm werd verkieslijk geacht, dewijl de regter door de verwijzing en niet door het Openbaar Ministerie van de kennisneming der zaak wordt gesaisisseerd (1). Die vorm komt mij echter minder juist voor; want hoezeer ook de inlandsche regtbanken door de verwijzing eener strafzaak daarvan gesaisisseerd worden, neemt zulks niet weg dat de inlandsche officier van justitie voor die regtbanken optreedt als de beschuldiger van den beklaagde, en dat de regter moet beraadslagen, niet over de acte van verwijzing, maar over de feiten door hem, inlandsch officier van justitie, aan den beklaagde ten laste gelegd. Om deze redenen acht ik het beter om in alle gevallen, waarin een exceptief middel wordt toegewezen, den inlandschen officier van justitie eenvoudig niet ontvankelijk te verklaren met zijne beschuldiging.

Somwijlen staat eene niet-ontvankelijkverklaring gelijk met eene vrijspraak. Zoo kan de dader van een verjaard misdrijf, ingevolge art. 404 en vgg. Inl. Regl., nimmer gestraft worden ter zake van dat misdrijf, met dit gevolg, dat hij op het vonnis, waarbij de exceptie van verjaring is toegewezen, bij eene latere vervolging ongetwijfeld met evénveel vrucht een beroep kan doen als hij, die vrijgesproken is van een hem ten laste gelegd misdrijf, op het vonnis van vrijspraak.

In den regel echter vrijwaart de toewijzing eener exceptie hem, die ter zake van misdrijf heeft teregtgestaan, niet voor eene latere strafvervolging ter zake van dat misdrijf; daarentegen doet een vonnis van vrijspraak, blijkens art. 398 Inl. Regl., zulks altijd.

341. Nadat is uitgemaakt, welke daadzaken door het

(1) Zie het Naschrift van Mr. M. C. Piepers op het bovenaangehaalde arrest in no. 1110 Wkbl. van het Regt.

geregtelijk onderzoek zijn bewezen, moet de president, indien de zaak tot de bevoegdheid van den landraad behoort, in de tweede plaats in omvraag brengen, of het bewezen is, dat de beklaagde zich aan die daadzaken heeft schuldig gemaakt (1).

Ook hier weder mogen enkel wettige bewijsmiddelen in aanmerking komen.

Wanneer zich echter in de zaak van den beklaagde, die bevonden wordt de hem ten laste gelegde daadzaken te hebben gepleegd, feiten of omstandigheden voordoen, welke tot vermindering zijner schuld kunnen strekken, worden ten aanzien van die feiten of omstandigheden de regelen van het wettig bewijs niet töepasselijk geacht, zoodat zij door den regter als vaststaande kunnen worden aangenomen, ook al zijn zij niet wettig bewezen (2).

Veelal zal uit het bewijs der daadzaken dat van beklaagdes schuld daaraan volgen, doch niet altijd behoeft zulks het geval te zijn; steeds echter moet over elk dier punten afzonderlijk worden beraadslaagd.

342. Indien de landraad bevindt, dat de schuld van den beklaagde niet is bewezen, moet deze, ingevolge art. 303 Inl. Regl., worden vrijgesproken, met bevel dat hij, indien hij zich in hechtenis bevindt, dadelijk op vrije voeten zal worden gesteld, ten zij hij om andere redenen in hechtenis behoore te blijven.

Voor eene schuldigverklaring wordt vereischt, dat bewezen zij niet alleen dat de beklaagde de hem ten laste gelegde daadzaken heeft gepleegd, maar ook dat hij gehandeld heeft met moedwil of schuld; moedwil toch of schuld maakt een noodzakelijk bestanddeel uit van elk misdrijf.

Over de vraag of, wanneer te dien aanzien het bewijs te

---

(1) Volgens art. 206 (thans art. 211) ned. Wetb. van Strafv. moet in de tweede plaats worden beraadslaagd over de qualificatie der daadzaken, en eerst in de derde plaats over het bewezene der schuld van den beschuldigde aan die daadzaken.

(2) Aldus oordeelde in der tijd ook het Hoog-Geregtshof blijkens eene aan het slot van no. 587 Wkbl. van het Regt voorkomende mededeeling.

kort schiet, de ten laste gelegde daadzaken geacht moeten worden noch misdrijf, noch overtreding te zijn, met dit gevolg dat de beklaagde ontslagen moet worden van alle regtsvervolging, dan wel of hij in dat geval behoort te worden vrijgesproken, loopen de gevoelens uiteen (1). Mijns inziens dient in zoodanig geval eene vrijspraak te volgen, indien namelijk moedwil of schuld is ten laste gelegd, en wel op grond dat alsdan hetgeen ten laste gelegd is, niet in allen deele is bewezen.

Hetzelfde geldt, naar mijne meening, in geval van ontoerekenbaarheid; ook dan toch is beklaagdes schuld niet bewezen (2). Wel is waar zegt art. 33 Strafwetb. Inl., dat er *noch misdrijf*, *noch overtreding* is, wanneer de beklaagde, tijdens het plegen van het feit, in staat van krankzinnigheid verkeerde, terwijl onder anderen in de art. 245 en 246 van dat Wetboek sprake is van misdrijven, welke *niet strafbaar* zijn, maar daargelaten nog dat, luidens art. 35 van datzelfde Wetboek, de beklaagde, die beneden de zestien jaren oud, zonder oordeel des onderscheids, *dus ontoerekenbaar* gehandeld heeft, moet worden *vrijgesproken*, spreekt het, dunkt mij, wel van zelf dat de beantwoording der vraag, welke vormen van regtspleging in bepaalde gevallen in acht genomen behooren te worden, niet moet worden gezocht in het Strafwetboek, maar in het Inlandsch Reglement, en dat alzoo in elk voorkomend geval overeenkomstig het bepaalde bij de artt. 303 en 304 van dat Reglement, in verband met de acte van beschuldiging, moet worden beslist, of een beklaagde vrijgesproken, dan wel van alle regtsvervolging ontslagen dient te worden.

(1) Zie het opstel van MR. M. C. P(IEPERS): *Vrijspraak of ontslag van alle regtsvervolging*, in no. 872 Wkbl. van het Regt.

(2) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 Augustus 1849, dd. 19 November 1850 en dd. 29 Junij 1859, te vinden in Het Regt in N. I., dl. II, blz. 102 en vgg., dl. V, blz. 235 en vgg. en dl. XVII, blz. 304, zoomede dat van 24 Mei 1871 in no. 418 Wkbl. van het Regt. Daarentegen werd door het Hof bij arrest, dd. 14 Augustus 1875 (Het Regt in N. I., dl. XXV, blz. 231 en 232), de beklaagde, die geacht werd het hem ten laste gelegde feit in een toestand van krankzinnigheid te hebben gepleegd, van alle regtsvervolging ontslagen.

Met het oog op de gevolgen is het volstrekt niet onverschillig, welke van die twee beslissingen door den landraad wordt genomen, omdat, ingevolge art. 316 Inl. Regl., van vonnissen houdende ontslag van regtsvervolging revisie bij het Hoog-Geregtshof is toegelaten, doch niet van vonnissen, »waarbij de beklaagden wegens het niet bewezen zijn hunner schuld zijn vrijgesproken" (1).

Uit het onderling verband tusschen het bepaalde bij nos. 2, 3 en 4 van art. 282, al. 1 en bij de artt. 303 en 304 Inl. Regl volgt, dat de beklaagde slechts kan worden schuldig verklaard aan door het geregtelijk onderzoek bewezene daadzaken, voor zoover deze een *misdrijf* uitmaken, waartegen bij de wet straf is bedreigd. Om die reden behoort de regter, die eene schuldigverklaring uitspreekt, dan ook niet tevens vrij te spreken van de eene of andere omstandigheid, welke enkel tot verzwaring der straf aanleiding zou kunnen geven, doch op zich zelve beschouwd geen misdrijf is. Nogthans gebeurt het somwijlen, dat bij voorbeeld een beklaagde, wien ten laste is gelegd, dat hij moedwillig kwetsuren heeft toegebragt, welke eene onbekwaamheid tot persoonlijken arbeid van meer dan twintig dagen ten gevolge hebben gehad, van dit misdrijf wordt vrijgesproken op grond dat deze laatste omstandigheid niet is bewezen, maar schuldig wordt verklaard aan het moedwillig toebrengen van kwetsuren, welke geene onbekwaamheid tot persoonlijken arbeid van meer dan twintig dagen ten gevolge hebben gehad. Zoodoende wordt de beklaagde

(1) Indien de vrijspraak berust op andere gronden, zooals bij voorbeeld op regtsgronden, welke eigenlijk een ontslag van regtsvervolging ten gevolge zouden moeten hebben, is revisie dus wel toegelaten. Zie de conclusies van Mr. F. F. L. U. Last, dd. 6 November 1855, in dl. XII, blz. 215 en vgg. van Het Regt in N. I., en van Mr. M. P. A. Coster, dd. 8 Augustus 1856, in dl. XIII, blz. 270 van dat tijdschrift, met welke conclusies het Hoog-Geregtshof zich echter niet vereenigde.

Bij arrest van 27 December 1880 (Het Regt in N. I, dl XXXV, blz. 52 en vgg.), besliste het Hof evenwel, dat onder de vonnissen van vrijspraak, welke niet aan revisie onderworpen zijn, die, welke vrijspraak van eene qualificatie bevatten, niet behooren.

inderdaad slechts vrijgesproken van de verzwarende omstandigheid, dat de toegebragte kwetsuren eene onbekwaamheid tot persoonlijken arbeid van meer dan twintig dagen ten gevolge hebben gehad. Tegen dergelijke vrijspraken van qualificaties der ten laste gelegde feiten werd door het Hoog-Geregtshof bij zijne reeds meermalen aangehaalde circulaire van den 27sten Februarij 1861 (1), nadrukkelijk gewaarschuwd.

Daar is wel eens beweerd, dat bij het dispositief van een vonnis van vrijspraak de beklaagde steeds *onschuldig* behoort te worden verklaard aan de hem ten laste gelegde feiten, ten einde zoodoende duidelijk te doen uitkomen, dat hij, wiens schuld niet is bewezen, geacht moet worden onschuldig te zijn. Dat deze zienswijze in strijd is met de wet, kan zeker moeijelijk worden beweerd, daar toch uit niets blijkt dat de in art. 303 Inl. Regl. gebezigde woorden sacramenteel zijn; niettemin komt het mij beter voor zich eenvoudig aan die woorden te houden en dienovereenkomstig bij bedoeld dispositief de schuld van den beklaagde aan de hem ten laste gelegde feiten niet bewezen te verklaren en hem alzoo daarvan vrij te spreken.

343. Het derde punt, waarover door den landraad behoort te worden beraadslaagd is, welk misdrijf de feiten, waaraan de beklaagde bevonden is schuldig te zijn, uitmaken, met andere woorden, hoedanig die feiten moeten worden gequalificeerd (2).

De beantwoording der vraag welk misdrijf door den beklaagde is gepleegd, moet uitsluitend gezocht worden in de wet, terwijl de daadzaken, waaraan hij zich heeft schuldig gemaakt, overeenkomstig de wettelijke voorschriften,

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 1006 en Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg. — Vergl. ook de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 7 Julij 1852, en dd. 25 Julij 1860, te vinden in Het Regt in N. I., dl. VII, blz. 325 en vgg., en dl. XVIII, blz 431 en 432.

(2) Dat hier bepaaldelijk van de qualificatie der daadzaken sprake is, blijkt duidelijk uit eene vergelijking van art. 282, al. 1 Inl. Regl. met art. 166, al. 1 Regl. Strafv.

waarbij zij zijn strafbaar gesteld, moeten worden omschreven. Deze aan de wet ontleende regtskundige omschrijving of qualificatie, welke de bijzondere kenmerken moet uitdrukken van het misdrijf, hetwelk de regter aanwezig oordeelt (1), behoort zoo kort mogelijk te zijn; om die reden moet, waar de wet eenig misdrijf met een bepaalden term aanduidt, zooals diefstal, opligting, stellionaat, enz., van dien term gebruik worden gemaakt. In allen gevalle is de regter verpligt de daadzaken te qualificeren overeenkomstig de wet, en zoo is hij, indien de acte van beschuldiging eene qualificatie inhoudt, wat trouwens niet voorgeschreven en dus niet noodig is, daaraan in geenen deele gebonden.

Bepaaldelijk uitgemaakt echter moet worden welk misdrijf is gepleegd; eene alternatieve qualificatie is derhalve ongeoorloofd. Kunnen de bewezene feiten op meer dan eene wijze gequalificeerd worden, zoo dient tusschen de verschillende qualificaties eene keuze te worden gedaan. Stel bij voorbeeld dat bewezen is, dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan diefstal door middel van buitenbraak in een bewoond huis, bij nacht, dan zou hij schuldig verklaard kunnen worden, òf aan diefstal met de twee eerstgenoemde verzwarende omstandigheden overeenkomstig art. 301, no. 1 Strafwetb. Inl., òf wel aan diefstal met de twee laatstgenoemde verzwarende omstandigheden overeenkomstig art. 302, no. 1 van dat Wetboek; want aan beide die misdrijven en dus aan twee diefstallen kan hij natuurlijk niet schuldig worden verklaard, terwijl eene schuldigverklaring aan diefstal met alle drie genoemde verzwarende omstandigheden in strijd zoude zijn met de wet, welke zoodanig misdrijf niet kent. Een van de twee vermelde qualificaties moet alzoo gekozen worden, en wel de eerste, omdat tegen diefstal door middel van buitenbraak in een bewoond huis eene zwaardere straf is bedreigd, dan tegen diefstal in een bewoond huis bij nacht. Uit art. 305, al. 2

(1) Zie het arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden, dd. 29 Junij 1885, vermeld in no. 1170 Wkbl. van het Regt.

Inl. Regl. toch blijkt, dat wanneer er aanleiding zou kunnen bestaan tot het opleggen van verschillende straffen, de zwaarste moet worden toegepast. Wanneer echter de verschillende qualificaties dezelfde straf medebrengen, zal het, mijns inziens, veelal wenschelijk zijn die qualificatie te kiezen, welke gegeven moet worden aan het misdrijf, hetwelk door den wetgever het eerst is genoemd en alzoo in de door hem in acht genomen volgorde eene hoogere plaats inneemt.

Overeenkomstig de voorschriften van art. 282 Inl. Regl., welke blijkens art. 341 van dit Reglement ook van toepassing zijn in overtredingzaken, moet de landraad, wanneer deze bevindt dat de door den beklaagde gepleegde feiten geen misdrijf uitmaken, beraadslagen over de vraag, of die feiten welligt eene overtreding opleveren en, bij eene bevestigende beantwoording van die vraag, welke overtreding daardoor is gepleegd. Dit blijkt duidelijk uit het voorschrift van art. 305, al. 1 Inl. Regl., volgens hetwelk de landraad gehouden is om, indien de beklaagde geoordeeld wordt schuldig te zijn, hem de op het feit gestelde straf op te leggen, ook wanneer uit het onderzoek op de teregtzitting mogt zijn gebleken, dat het slechts eene overtreding daarstelt.

344. Wanneer op de vraag, welk strafbaar feit de bewezene daadzaken uitmaken, geen antwoord wordt gevonden in de wet, met andere woorden, wanneer de landraad oordeelt dat het feit, waarvoor de beklaagde heeft teregtgestaan, wel is bewezen, doch geen misdrijf, noch overtreding daarstelt, moet de beklaagde, ingevolge art. 304 Inl. Regl., zoo als het gewijzigd is bij art. 1, lett. C, no. 2 van Stbl. 1872, no. 131, te dier zake van alle regtsvervolging worden ontslagen, met bevel dat hij, wanneer hij in hechtenis is, daarin zal blijven tot dat de zaak in revisie zal zijn afgedaan of de termijn voor het aanteekenen van revisie onbenut zal zijn verloopen.

Indien door het geregtelijk onderzoek de schuld van den beklaagde aan de hem ten laste gelegde feiten niet is bewezen, wordt hij eenvoudig vrijgesproken; over het

al, of niet strafbare dier feiten behoeft alsdan niet te worden beraadslaagd.

Zijn echter de den beklaagde ten laste gelegde feiten wel bewezen, dan rijst de vraag welk misdrijf, of welke overtreding door hem is gepleegd. Blijkt het dat er geene wettelijke bepaling bestaat, waarbij gezegde feiten strafbaar zijn gesteld, dan kan er van eene veroordeeling geene sprake zijn, maar moet de beklaagde van alle regtsvervolging worden ontslagen. Niemand toch mag tot straf veroordeeld worden, dan in de gevallen bij algemeene verordening voorzien (1).

Om eenig feit te kunnen toetsen aan de wet, dient evenwel vast te staan welk feit is gepleegd, en zoo is bij evengezegd art. 304 dan ook uitdrukkelijk bepaald, dat slechts dan ontslag van regtsvervolging kan worden verleend, »indien de landraad oordeelt dat het feit, waarvoor de beklaagde heeft te regt gestaan *wel is bewezen*, doch geen misdrijf noch overtreding daarstelt" (2).

345. Indien als bewezen is aangenomen, dat de beklaagde de hem ten laste gelegde daadzaken heeft gepleegd en dat deze strafbaar zijn gesteld bij de wet, moet de landraad, ingevolge art. 282, al. 1, no 4 Inl. Regl. in de vierde en laatste plaats beraadslagen over de hem te dier zake op te leggen straf.

Onder het woord *straf* zijn hier zoowel de hoofd- als de bijkomende straffen, vermeld in de artt. 5 en 6 Strafwetb. Inl., te verstaan, terwijl in de gevallen, waarin eene geldboete wordt opgelegd, tevens overeenkomstig art. 329 Inl. Regl. de tijd moet worden bepaald gedurende welken de veroordeelde, wegens het niet voldoen der boete, in gijzeling zal kunnen worden gehouden, zoomede of als lijfsdwang gevangenis dan wel dwangarbeid buiten den ketting door hem zal worden ondergaan Bovendien moet bij de beraadslaging over de straf ten aanzien der kosten van het

---

(1) Zie art. 88 Reg. Regl. en art. 26 Alg. bep. van wetg., welk laatste artikel blijkbaar is ontleend aan art. 40 Reg. Regl. van 1836.

(2) Vergl. het vonnis van de regtbank te Deventer, medegedeeld in dl. XVIII, blz. 174 en 175 van Het Regt in N. I.

proces en, indien er stukken van overtuiging zijn overgelegd, ook dienaangaande eene beslissing worden genomen.

Dat geene andere straffen mogen worden toegepast dan die bij de wettelijke bepalingen tegen het gepleegde feit zijn bedreigd, wordt wel niet met zoovele woorden gezegd, maar blijkt toch duidelijk uit den aanhef van art. 305, al. 1 Inl. Regl., volgens welken den beklaagde »de op het feit gestelde straf" moet worden opgelegd. Tot die straf moet de beklaagde, luidens den verderen inhoud van gezegde wettelijke bepaling, veroordeeld worden, ook wanneer uit het onderzoek op de teregtzitting mogt gebleken zijn, dat het feit slechts eene overtreding daarstelt.

Hiervoren bij de bespreking van 's landraads bevoegdheid (1) is reeds opgemerkt, dat ingevolge evengezegde bepaling alleen dan, wanneer uit het onderzoek ter teregtzitting is gebleken, dat het feit eene overtreding uitmaakt, dienaangaande eene beslissing mag worden genomen door den landraad, terwijl deze daarentegen zich terstond na de voorlezing der acte van beschuldiging onbevoegd, dan wel den inlandschen officier van justitie niet ontvankelijk moet verklaren, indien het ten laste gelegde feit volgens gezegde acte slechts eene overtreding daarstelt. Zij, die zich met deze meening niet kunnen vereenigen en van oordeel zijn, dat de landraad, regtsprekende in zaken van misdrijf, elke als zoodanig naar hem verwezene zaak dient te onderzoeken, zoomede daarin te beslissen, ten zij het feit blijken mogt tot de bevoegdheid van een hoogeren regter te behooren, gronden hun gevoelen vooral op de stelling, dat het bij de attributie van regtsmagt een algemeen geldend beginsel is, dat de regter, die het meerdere vermag, ook tot het mindere bevoegd is (2). Dat dit beginsel het zij uit het aangenomen

---

(1) Zie no 260.

(2) Vergl. het opstel: *Art.* 305 *Inlandsch Reglement*, in Het Regt in N. I., dl. XXIV, blz. 359 en vgg. In no. 615 Wkbl. van het Regt wordt daarentegen door Mr. Rasch in een opstel: *Hoe behoort art.* 305 *al.* 1 *van het Inlandsch Reglement te worden opgevat?*, de door mij omtrent die wettelijke bepaling voorgestane meening verdedigd.

stelsel van wetgeving, hetzij uit de eene of andere wettelijke bepaling noodzakelijk voortvloeit en dus steun vindt in de wet, wordt echter niet aangetoond. Nogthans mag zeer zeker niet anders dan op deugdelijke en afdoende gronden worden aangenomen, dat de wetgever, die de regtsmagt der verschillende regtbanken en regters naauwkeurig heeft omschreven, geheel in strijd met zijn stelsel zou hebben gewild, dat dit werk ten deele nutteloos zoude zijn, gelijk inderdaad het geval zou wezen, indien de hoogere regter verpligt ware tot de afdoening van alle bij hem aangebragte, doch tot de kennisneming van lagere regtbanken en geregten behoorende zaken. De eenige wettelijke bepaling, waarop voor het bestaan eener dergelijke verpligting met eenigen schijn van grond een beroep kan worden gedaan, is die, welke gevonden wordt in voormeld art. 305, al. 1 Inl. Regl. (1). Deze bepaling bevat echter geen algemeenen regel. Blijkens hare bewoordingen toch heeft zij uitsluitend betrekking op het geval, dat na afloop van het onderzoek ter teregtzitting, bij de beraadslaging wordt bevonden, dat wel is waar het bewijs der omstandigheden, welke de ten laste gelegde feiten tot misdrijf stempelen, niet is geleverd, doch dat niettemin de overige wel bewezene daadzaken eene overtreding daarstellen, welke hetzij tot de bevoegdheid van den landraad, regtsprekende in zaken van overtreding, hetzij tot die van een lageren regter behoort. Bij gebreke van eenig wettelijk voorschrift dienaangaande zou de landraad, ingevolge de voorschriften van het Reglement op de regterlijke organisatie betreffende de regtsmagt der verschillende regtbanken en regters, zich in laatstgenoemd geval onbevoegd moeten verklaren, met verwijzing der zaak naar den bevoegden regter; de wetgever evenwel heeft, waarschijnlijk ten einde tijd, moeite en kosten te besparen, niet gewild, dat zulks geschieden zoude, maar bepaald dat alsdan de zaak afgedaan, en den beklaagde de op de gepleegde

(1) Art. 384 Inl. Regl. heeft geheel dezelfde strekking als art. 305, al. 1 van dat Reglement.

overtreding gestelde straf opgelegd moet worden. Zoodoende is eene uitzondering gemaakt op evenbedoelde voorschriften der regterlijke organisatie, welke, gelijk algemeen wordt erkend, van publieke orde zijn. Die uitzondering mag echter niet tot regel worden verheven, maar moet, volgens de eerste regelen van wetsuitlegging, beperkt blijven tot het geval, waarin daarbij voorzien is, dat namelijk *na den afloop van het onderzoek ter teregtzitting*, *bij de beraadslaging*, blijkt dat de bewezene daadzaken slechts eene overtreding uitmaken. Hieruit volgt, dat, indien gezegd geval niet aanwezig is, de wettelijke bepalingen omtrent de regtsmagt der verschillende regterlijke autoriteiten van toepassing zijn en dat de landraad zich alzoo van de kennisneming der zaak moet onthouden, wanneer uit de acte van beschuldiging blijkt dat de ten laste gelegde feiten geen tot de competentie van die regtbank behoorend misdrijf opleveren.

Wat verder de hiervoren ook reeds uitgesproken meening betreft, dat art. 305, al. 1 Inl. Regl. bepaaldelijk ook die overtredingen op het oog heeft, welke volgens het Reglement op de regterlijke organisatie tot de kennisneming van een lageren regter behooren, die meening wordt bevestigd door de geschiedenis van art. 167, al. 1 Regl. Strafv., waaraan genoemde wettelijke bepaling is ontleend. Immers in het door Mr. Wichers vervaardigde ontwerp van een Reglement op de strafvordering enz. waren aan het eerste lid van art. 166, hetwelk overigens woordelijk gelijkluidend was aan evengezegd art. 167, al. 1, de volgende slotwoorden toegevoegd: »in de termen vallende van artikel 177", en nu blijkt uit het door het Hoog-Geregtshof betreffende dat ontwerp uitgebragte advies van den 31sten Mei 1847, dat die slotwoorden op voorstel van den ontwerper zijn weggelaten, ten einde allen twijfel weg te nemen omtrent de onvoorwaardelijke bevoegdheid van den raad van justitie om in het bij art. 166, al 1 bedoelde geval ook regt te spreken, wanneer het feit slechts eene overtreding daarstelde, behoorende tot de cognitie van den resident.

346. Ingevolge het bepaalde bij art. 241, al. 3 Inl. Regl. moet de landraad, indien een beklaagde beschuldigd is meerdere misdrijven te hebben gepleegd, van al die misdrijven, onverschillig of zij al dan niet zamenhangende zijn, te gelijker tijd kennis nemen en daaromtrent bij een en hetzelfde vonnis uitspraak doen. Welke straffen die regtbank in zoodanig geval, bij eene schuldigverklaring aan meerdere misdrijven, behoort op te leggen, is voorgeschreven bij art. 305, al. 2 en 3 van gezegd Reglement, welke aldus luiden: »Wanneer de beklaagde aan meer dan een strafbaar feit schuldig is verklaard, zal alleen de straf, op het zwaarste gesteld, tegen hem worden uitgesproken.

»Deze bepaling is echter niet toepasselijk op geldboeten en verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen."

In plaats van de in eerstgenoemde alinea voorkomende woorden: »*strafbaar feit*", was in het ontwerp van Mr. Wichers (art. 275, al. 2) het woord »*misdrijf*" gebezigd; de vervanging van dit woord door: »*strafbaar feit*" geschiedde op voorstel van het Hoog-Geregtshof, hetwelk, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, zulks wenschelijk achtte. Zoodoende is ontegenzeggelijk het tweede lid van art. 305 Inl. Regl. meer met het eerste lid daarvan in verband gebragt, dan oorspronkelijk het geval was.

Bij het tweede en derde lid van gezegd artikel is alle cumulatie van straffen, behalve geldboete en verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, verboden en bepaald, dat alleen de op het zwaarste feit gestelde straf zal worden toegepast.

Bij de beslissing der vraag welk van twee of meer feiten het zwaarste is, kunnen zich twee gevallen voordoen, namelijk dat die feiten in de omschrijving vallen van onderscheidene strafbepalingen, of wel bij eene en dezelfde bepaling met straf zijn bedreigd.

In het laatste geval heeft de regter bij de beoordeeling der vraag welk der gepleegde feiten het zwaarste is, geen anderen maatstaf dan dien, welke gelegen is in de feiten zelven. Alsdan dient derhalve te worden uitgemaakt welk

feit de blijken van de grootste schuldpligtigheid draagt en dienovereenkomstig de straf bepaald te worden.

In het eerste geval daarentegen moet eene onderlinge vergelijking der straffen, welke op elk der gepleegde feiten zijn gesteld, uitwijzen welke straf en dus welk feit als het zwaarste te beschouwen is. De maatstaf voor die vergelijking wordt gevonden in art. 5 Strafwetb. Inl., waar naar volgorde harer zwaarte de toe te passen straffen worden opgesomd. Zoodoende kan, wanneer tegen twee of meer misdrijven verschillende der daar genoemde straffen zijn bedreigd, omtrent de vraag welke dier straffen de zwaarste is, in den regel wel geen twijfel bestaan. Indien echter tegen meerdere misdrijven straffen zijn bedreigd van dezelfde soort, doch van verschillenden duur, kan, naar het schijnt, moeijelijk een algemeene regel worden gesteld. Nu eens zal te rade gegaan moeten worden met het maximum, zooals bij voorbeeld wanneer eene veroordeeling ter zake der in de artt. 147 en 178 Strafwetb. Inl. vermelde misdrijven wordt uitgesproken, dan weder met het minimum, gelijk bij voorbeeld in het geval dat de artt. 304 en 305 van dat Wetboek van toepassing zijn, terwijl, wanneer de vrijheidstraffen dezelfde zijn, zooals in de gevallen, vermeld in de artt. 328 en 332 van datzelfde Wetboek, de bedreigde geldboete of de bijkomende straf den doorslag moet geven.

Op den regel dat cumulatie van straffen, behalve van geldboeten en verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, is verboden, bestaan echter enkele uitzonderingen. Vooreerst is bij art. 178 Strafwetb. Inl. bepaald, dat gevangenen, die ontvlugten met braak of geweld, voor dat feit, boven en behalve de straf, gesteld op het misdrijf of op de overtreding, ter zake waarvan zij gevangen zijn, met dwangarbeid buiten den ketting van zes maanden tot één jaar worden gestraft. Dat artikel is evenwel slechts van toepassing indien een beklaagde schuldig wordt bevonden èn aan het met braak of geweld ontvlugten uit de gevangenis èn aan een ander *te voren* gepleegd strafbaar feit. Doet dit geval zich niet voor, wordt namelijk de beklaagde, behalve we-

gens ontvlugting met braak of geweld, wegens een of meerdere na zijne ontvlugting gepleegde feiten veroordeeld, dan geldt de regel van art 305, al. 2 Inl. Regl., dat cumulatie van straffen niet is toegelaten (1). Andere uitzonderingen op dezen regel worden gevonden in de artt. 368, 369 en 370 Strafwetb. Inl., welke cumulatie van de straffen van dwangarbeid buiten den ketting tot een zeker maximum veroorloven (2).

Daarentegen is in gezegd Wetboek het voorschrift van art. 155 Strafwetb. Eur. niet overgenomen, zoodat de daar vermelde gevallen van cumulatie niet toepasselijk zijn op Inlanders en met hen gelijkgestelden (3).

Daar is wel eens beweerd, dat ook cumulatie van geldboeten ongeoorloofd is, in geval dezelfde strafbepaling meer dan eens is overtreden, en dat dus hem, die zich schuldig heeft gemaakt aan meer dan eene valschheid, opligting, enz., slechts ééne geldboete mag worden opgelegd. Die meening echter is blijkbaar onjuist (4); alleen dan wanneer meerdere strafbare handelingen een voortgezet misdrijf, een zoogenaamd delictum continuum uitmaken, behoort deswege slechts ééne geldboete te worden toegepast.

Omtrent de verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen (5) zijn de voorschriften, welke vroeger in art. 7 der Bepalingen ter regeling enz. (Stbl. 1848, no. 6) werden aangetroffen, overgenomen in art. 6 Strafwetb. Inl., volgens hetwelk als bijkomende straf, in de gevallen, waar dit be-

---

(1) Zie het in no. 1142 Wkbl. van het Regt voorkomende opstel van Mr. D. H. van Gelder: *Iets over art. 178 Strafwetboek voor Inlanders in verband met art. 305, alin. 2 van het Inlandsch Reglement*, zoomede de mededeelingen in no. 1285 van dat Weekblad, onder het opschrift: *Ontvluchting van gevangenen. Cumulatie van straffen.*

(2) Vergl. het vonnis van den landraad te Kedirie, dd. 18 Februarij 1878, in no. 804 Wkbl. van het Regt.

(3) Vergl. het vonnis van den landraad te Soemenap, dd. 16 Januarij 1878 (Wkbl. van het Regt, no. 791).

(4) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 10 Maart 1887 (Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 282 en vgg.).

(5) Vergl. art. 90 Reg. Regl.

paald is, de verbeurdverklaring kan worden uitgesproken, hetzij van het voorwerp van het misdrijf of de overtreding, hetzij van hetgeen uit het misdrijf of de overtreding is voortgesproten of van de middelen en werktuigen, welke gediend hebben om die te plegen, zoo deze zaken den veroordeelde in eigendom toebehooren.

347. Ingevolge art. 306 Inl. Regl. is de landraad verpligt om, wanneer het blijkt dat de beklaagde te voren, doch na het plegen van het feit, voor hetwelk hij teregtstaat, ter zake van andere misdrijven of overtredingen is veroordeeld, in de toepassing der straf acht te slaan op de hem bevorens opgelegde straf of straffen, met dien verstande dat genoemde regtbank in geen geval eene straf mag uitspreken, waarvan het gevolg zoude zijn, dat de beklaagde, ter zake dier gezamenlijke misdrijven of overtredingen, eene zwaardere straf zoude ondergaan dan het maximum tegen het zwaarste feit bedreigd, zijnde echter deze bepaling mede niet toepasselijk op geldboeten en verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen.

Bij dit wetsartikel is het beginsel van art. 305, al. 2 en 3 Inl. Regl., dat cumulatie van straffen, behalve van geldboeten en verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, ongeoorloofd is, toepasselijk verklaard op het geval, dat de beklaagde afzonderlijk teregtgesteld ter zake van verschillende hem ten laste gelegde feiten, veroordeeld wordt wegens een feit, door hem gepleegd alvorens de eerste veroordeeling tegen hem werd uitgesproken. Heeft hij, na veroordeeld te zijn geweest, zich op nieuw aan eenig misdrijf schuldig gemaakt, dan kan er geene sprake zijn van de toepassing van het beginsel, dat cumulatie van straffen is verboden, maar bestaat er integendeel herhaling van misdrijf, welke, overeenkomstig art. 25 Strafwetb. Inl., tot verzwaring der straf aanleiding kan geven. Alleen dus indien het blijkt, dat de beklaagde te voren, doch na het plegen van het feit, voor hetwelk hij teregtstaat, ter zake van andere misdrijven of overtredingen is veroordeeld, moet de landraad de strafoplegging in dier voege regelen, dat

de beklaagde ten gevolge der afzonderlijke beregting van de door hem gepleegde feiten, in geen slechteren toestand gerake, dan waarin hij geweest zoude zijn, indien hij voor al die feiten gelijktijdig ware teregtgesteld, met dit gevolg, dat hij ter zake dier gezamenlijke misdrijven of overtredingen geene zwaardere straf mag ondergaan dan het maximum, tegen het zwaarste feit bedreigd. Het spreekt echter wel van zelf, dat bij de tweede veroordeeling de bij het eerste vonnis opgelegde straf niet mag worden opgeheven of buiten werking gesteld (1).

Of de vroegere veroordeeling bij art. 306 Inl. Regl. bedoeld, ook dan, wanneer zij nog niet in kracht van gewijsde is gegaan, de daar vermelde gevolgen heeft, is wel eens betwijfeld. Mijns inziens evenwel ten onregte. Immers de strekking van gezegd artikel is geene andere, dan om op het daarbij omschreven geval het beginsel toe te passen, dat cumulatie van straffen ongeoorloofd is, en dat beginsel nu berust juist op de stelling, dat de regter, indien deze den beklaagde aan meerdere misdrijven schuldig verklaart, zijne beslissingen terstond, dus voor zij nog kracht van gewijsde bezitten, als vaststaande moet aanmerken. Ik meen alzoo dat de landraad in het geval, vermeld bij art. 306 Inl. Regl, behoort acht te slaan op eene vroegere veroordeeling van den beklaagde, niettegenstaande zij nog geene kracht heeft van gewijsde.

Ofschoon door het voorschrift van evengezegd art. 306 grootendeels te gemoet wordt gekomen aan de voor den beklaagde nadeelige gevolgen van eene herhaalde veroordeeling wegens verschillende door hem gepleegde misdrijven, verdient niettemin eene gelijktijdige behandeling en beregting van die misdrijven de voorkeur. Wanneer dus een beklaagde ter zake van meerdere misdrijven bij ver-

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 2 Mei 1860 (Het Regt in N. I., dl. XVIII, blz. 344 en 345), en het opstel van Mr. R. H. Eyssonius Wichers: *Iets over art. 208 van het Wetboek van Strafvordering*, in dl. IV, blz. 81 en vgg. der *Opmerkingen en mededeelingen betreffende het nederlandsch regt*, verzameld door Mr. A. Oudeman en Mr. G. Diephuis.

schillende beschikkingen verwezen is naar den regter, behoort deze zoo mogelijk van al die feiten gezamenlijk en gelijktijdig kennis te nemen. Tot de voeging van die zaken kan evenwel de landraad met het oog op art. 432, al. 1 Inl. Regl. wel niet bevoegd worden geacht (1), daargelaten nog dat die regtbank daartoe feitelijk in de onmogelijkheid verkeert, indien de voorzitter haar geene mededeeling doet van al de door hem tegen den beklaagde opgemaakte acten van verwijzing. De voorzitter daarentegen is, naar mijne meening, wel bevoegd om, wanneer hij een reeds naar den landraad verwezen beklaagde, vóór de in diens zaak te houden teregtzitting nogmaals wegens een ander misdrijf verwijst, de behandeling der bij zijne tweede beschikking verwezen zaak te bepalen op den voor de beregting der eerste zaak bepaalden dag, met dit gevolg dat die zaken dan gelijktijdig behandeld en afgedaan kunnen worden.

348. Omtrent de wijze, waarop over de bij art. 282, al. 1 Inl. Regl. vermelde punten moet worden beraadslaagd, is bij het tweede en derde lid van dat artikel het volgende bepaald:

»De hoofddjaksa en hoofdpanghoeloe zullen het eerst hun gevoelen uitbrengen.

»Vervolgens wordt de zaak bij de leden van den landraad in omvraag gebragt, en geschiedt de stemming overeenkomstig het bepaalde bij artikel 39 en 40 van het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie."

Uit de redactie dezer wettelijke bepalingen blijkt ten duidelijkste, dat ook de inlandsche officier van justitie tijdens den ganschen duur der beraadslaging in de raadkamer

---

(1) Vergl. het opstel van Mr. M. C. Piepers: *Mogen meerdere vonnissen door denzelfden landraad tegen denzelfden beklaagde wegens verschillende misdrijven afzonderlijk gewezen, indien zij bij den rechter in revisie gelijktijdig ter behandeling voorkomen, door dezen simul en semel worden berecht?* in Het Regt in N. I., dl. XXXVII, blz. 329 en vgg., en het opstel van Mr. W. Francis: *Artt.* 305 *en* 306 *van het zoogenaamd Inlandsch Reglement* in dl. XXXVIII, blz. 214 en vgg. van genoemd tijdschrift.

moet blijven. Wanneer toch gezegd wordt, dat in eene vergadering door zeker persoon *het eerst* zijn gevoelen moet worden uitgebragt, en dat *vervolgens* dat der overigen zal worden ingewonnen, zonder meer, dan volgt hieruit noodzakelijkerwijze, dat eerstbedoelde persoon, na zijn advies te hebben gegeven, de vergadering ook verder behoort bij te wonen. Hiertegen doet niet af het voorschrift, vervat in art. 60, al. 1 Regt. Org., omdat dit voorschrift, ingevolge art. 62, al. 2 dier Organisatie, slechts in zoover op de inlandsche officieren van justitie toepasselijk is, als overeen is te brengen met hunne bijzondere instructiën, en deze instructiën, welke meerendeels gevonden worden in het Inlandsch Reglement, blijkens art. 282, al. 2 en 3 van dit Reglement, voorschrijven, dat zij bij de beraadslaging in raadkamer tegenwoordig moeten zijn (1).

Bij art. 282, al. 2 Inl. Regl. wordt geene melding gemaakt van den chineschen adviseur. Uit art. 315 van dat Reglement blijkt echter, dat hetgeen bij eerstgenoemde bepaling is voorgeschreven ten aanzien van den hoofddjaksa en den hoofdpanghoeloe, mede van toepassing is op de djaksa's en op de panghoeloe's en andere priesters of adviseurs, die de teregtzittingen, krachtens art. 7 Regt. Org., bijwonen.

Nadat het advies is ingewonnen van den hoofddjaksa of djaksa, en van den hoofdpanghoeloe, panghoeloe of priester of van den chineschen adviseur, zoo deze ter teregtzitting geroepen is, wordt de zaak bij de leden van den landraad in omvraag gebragt. Het hier gebezigde woord »*zaak*" moet in verband worden beschouwd met het eerste lid van art. 282, en zoo volgt daaruit, dat de leden van den landraad, even als de adviseurs, omtrent elk der vier punten van beraadslaging afzonderlijk hunne meening moeten te kennen geven, terwijl ten aanzien van elk dier punten de minder-

(1) Vergl. de opstellen van MR. LION: *Sleur* en *Nasleur*, in nos. 896 en 900 Wkbl. van het Regt, en die van MR. PIEPERS, onder het opschrift: *Mr. Lion's*, „*sleur*", en *Mr. Lion's* „*Lawaai*", in nos. 897 en 901 van dat Weekblad.

heid zich naar de meerderheid heeft te schikken. Derhalve zal, indien de meerderheid heeft beslist, dat de beklaagde zich aan zeker misdrijf schuldig gemaakt heeft, de minderheid, welke voor zijne vrijspraak was, ook omtrent de op te leggen straf hare stem moeten uitbrengen.

Overigens is, wat de wijze van stemmen betreft, hetgeen bij de bespreking der beraadslaging in burgerlijke zaken in het midden is gebragt, ook in strafzaken van toepassing.

Het besluit wordt, ingevolge art. 40 Regt. Org., opgemaakt bij volstrekte meerderheid van stemmen, en bij staking van stemmen, steeds »ten behoeve", dat wil zeggen, in het voordeel van den beklaagde.

Hoe het besluit behoort te worden opgemaakt, wanneer meer dan twee verschillende gevoelens zijn uitgebragt, zegt de wet niet. Ter voorziening in deze leemte is het in de praktijk gebruikelijk eene herstemming te doen plaats hebben, en langs dien weg te trachten de uitgebragte gevoelens in twee verschillende op te lossen. Voor zoover mij bekend is heeft die wijze van handelen nooit aanleiding gegeven tot moeijelijkheden. Intusschen valt niet te ontkennen, dat voor het geval, dat elk der leden van de regtbank bij zijn eerste gevoelen mogt blijven volharden, eene bepaling als die van art. 27 ned. Regt. Org., volgens welke, indien er meer dan twee verschillende gevoelens zijn uitgebragt, het besluit moet worden opgemaakt op de wijze, welke het meest overeenkomt met het gevoelen der meerderheid, niet ondienstig zoude wezen.

§ 2.

Vonnis.

349. Het Inlandsch Reglement maakt, voor zooveel misdrijfzaken betreft, slechts uitdrukkelijk melding van ééne soort van vonnissen, namelijk van *eindvonnissen,* waaronder te verstaan zijn alle in behoorlijken vorm opgemaakte beslissingen, krachtens welke de regtbank ophoudt van de zaak gesaisisseerd te zijn, hetzij omdat zij ten aanzien der zaak

zelve uitspraak doet, hetgeen het geval is bij veroordeeling, vrijspraak en ontslag van regtsvervolging, hetzij omdat zij zich onbevoegd acht om van de zaak kennis te nemen, hetzij omdat zij, op grond van eenig ander exceptief middel dan dat van onbevoegdheid, den inlandschen officier van justitie niet ontvankelijk verklaart met zijne beschuldiging.

Dat ook laatstgezegde vonnissen als eindvonnissen te beschouwen zijn, blijkt ten duidelijkste uit art. 316 Inl. Regl. in verband met de artt. 289 en 301 Regl. Strafv. Immers bij eerstgenoemd artikel, gewijzigd bij Stbl. 1872, no. 131, is bepaald, dat *alle eindvonnissen* der landraden in zake van misdrijf gewezen, met uitzondering van die, waarbij de beklaagden wegens het niet bewezen zijn hunner schuld zijn vrijgesproken, vatbaar zijn voor de revisie van het Hoog-Geregtshof, terwijl ingevolge de artt. 289 en 301 Regl. Strafv., van welke artikelen het laatste gewijzigd is bij Stbl. 1879, no. 281, de vonnissen, *waarbij de landraad zich, uit hoofde van onbevoegdheid, of op andere gronden, van de kennisneming of van de beslissing der hoofdzaak heeft onthouden*, aan evengenoemd collegie ter revisie kunnen worden opgezonden. Vonnissen van onbevoegd- en nietontvankelijkverklaring zijn dus begrepen onder de *eindvonnissen*, bedoeld bij art. 316 Inl. Regl.

Hoewel slechts van eindvonnissen in misdrijfzaken sprake is in het Inlandsch Reglement, kan zich niettemin voor den landraad de noodzakelijkheid voordoen om ook preparatoire of incidentele beslissingen te nemen, zoo als bij voorbeeld wanneer eene exceptie is voorgesteld, welke voor toewijzing niet vatbaar is, in welk geval tevens dient bepaald te worden, dat onmiddellijk met de behandeling der zaak zal worden voortgegaan (1). Dat van dergelijke beslissingen een vonnis moet worden opgemaakt, is echter niet voorgeschreven, en zoo behoort van die beslissingen, op het voetspoor van het bepaalde bij art. 189 Inl. Regl., eenvoudig

(1) Van dergelijke beslissingen wordt in revisie gelijktijdig met de hoofdzaak kennis genomen. Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof van Februarij 1850 (Het Regt in N. I., dl. III, blz. 34 en vgg.).

aanteekening te worden gehouden in het proces-verbaal der teregtzitting, en wel krachtens het voorschrift, vervat in art. 314 van dat Reglement, volgens hetwelk al hetgeen op de teregtzitting voorvalt in gezegd proces-verbaal moet worden opgeteekend.

350. Elk vonnis in eene strafzaak gewezen moet, ingevolge art. 421 Inl. Regl., aan het hoofd voeren de woorden: *In naam des Konings.* Het verzuim om die woorden aan het hoofd van het vonnis te plaatsen heeft de nietigheid daarvan ten gevolge (1).

Verder behoort eenvoudig bekend te worden gesteld in wiens zaak het vonnis is gewezen, zonder van den inlandschen officier van justitie als partij in het strafgeding melding te maken (2).

Wat het vonnis wijders moet inhouden leert art. 312 Inl. Regl. De aanhef van dit artikel, art. 282 van het ontwerp van MR. WICHERS, luidde oorspronkelijk aldus: »De vonnissen van veroordeeling moeten inhouden enz". Waarom deze woorden veranderd zijn in: »Het vonnis moet inhouden", blijkt niet; de gissing ligt echter voor de hand, dat zulks geschied is met het doel om te doen uitkomen dat de voorschriften van gezegd artikel, hoewel bepaaldelijk betrekking hebbende op vonnissen van veroordeeling, ook toepasselijk zijn op andere vonnissen, met inachtneming van de wijzigingen, welke de aard der zaak medebrengt.

In art. 279, al. 2 van het ontwerp van MR. WICHERS werd de bepaling gevonden, welke thans voorkomt aan het slot van art. 312, nº. 6 Inl. Regl., terwijl daarentegen in laatstgenoemd artikel het eerste lid van evengezegd art. 279, thans art. 309 Inl. Regl., niet is opgenomen. Nogthans lijdt het geen twijfel, dat ook van de naleving der

---

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 16 Maart 1865 in Het Regt in N. I., dl. XXII, blz. 75 en 76. Eene beslissing echter in tegenovergestelden zin werd door het Hof genomen bij arrest, dd. 12 December 1850, te vinden in dl. IV, blz. 356 en vgg. van genoemd tijdschrift.

(2) Zie het opstel van MR. DER KINDEREN: *Over de hoofden der vonnissen in strafzaken*, in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 260 en vgg.

voorschriften van laatstgezegd artikel uit het vonnis moet blijken; bovendien zijn er nog enkele in de aangehaalde artikelen niet opgenoemde zaken, welke in een vonnis niet mogen worden gemist.

351. Een behoorlijk vonnis dan dient te behelzen:

1o. *De namen, den ouderdom zoo na mogelijk, de geboorteplaats, de woon- of verblijfplaats en het beroep van den beklaagde* (art. 312, no. 1 Inl. Regl.).

2o. *De beslissing van den landraad ten opzigte van de schuld van den beklaagde, met vermelding der redenen, welke tot de beslissing hebben geleid, en van de omstandigheden, welke tot verligting of verzwaring der straf hebben aanleiding gegeven* (art. 312, no. 2 Inl. Regl., art. 30, al. 1 Regt. Org. en art. 91, al. 1 Reg. Regl.).

In art. 282, no. 2 van het ontwerp van Mr. Wichers kwam de bepaling niet voor dat de redenen, welke tot de beslissing hebben geleid, in het vonnis vermeld moeten worden. Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, dat de gronden, waarop de beslissing berust, in het vonnis niet mogten ontbreken, en zoo werd bedoeld voorschrift dienovereenkomstig gewijzigd.

In een vonnis, zal het gezegd kunnen worden behoorlijk gemotiveerd te zijn (1), dient in de eerste plaats te worden bekend gesteld, welke feiten den beklaagde bij de acte van beschuldiging zijn ten laste gelegd; tot die feiten toch moet het vonnis zich bepalen, omdat daarover alleen is beraadslaagd, ten ware het onderzoek ter teregtzitting verzwa-

(1) Zie over het motiveren en redigeren van vonnissen in strafzaken het opstel in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 423 en vgg.: *Over de redactie der door de landraden in strafzaken gewezene vonnissen en der processen-verbaal van de in die zaken gehoudene teregtzittingen*, van de hand van Mr. R. A. Eekhout, zoomede blz. 13 en vgg. van diens hiervoren aangehaald opstel: *Eenige wenken enz.*, in dl. XVIII van dat tijdschrift. Vergl. verder de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 31 Julij 1848, te vinden in dl. XI van genoemd tijdschrift, blz. 265 en vgg., zoomede de arresten van dat collegie, dd. 12 Januarij 1852 en dd. 28 November 1855, in dl. VIII, blz. 158 en vgg., en in dl. XII, blz. 221 en vgg. van datzelfde tijdschrift.

rende omstandigheden aan het licht mogt hebben gebragt, welke door den inlandschen officier van justitie bij de voordragt zijner beschuldiging niet waren opgegeven, in welk geval van die omstandigheden te bekwamer plaatse in het vonnis melding moet worden gemaakt. Verder behooren de aangevoerde bewijsmiddelen in eene geregelde volgorde volledig, doch zoo beknopt mogelijk, te worden opgesomd. Zijn er meerdere getuigen, wier opgaven overeenstemmen, dan is het wenschelijk die opgaven zamen te vatten. Nadat alle bewijsmiddelen zijn opgenoemd, behoort te worden bekend gesteld, wat op grond van elk dier bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen wordt aangenomen (1), terwijl vervolgens het regtspunt behandeld, en alzoo overwogen dient te worden, aan welk misdrijf de beklaagde zich dientengevolge heeft schuldig gemaakt. Hoe dat misdrijf gequalificeerd moet worden, kan dan tevens worden gezegd, hoewel dit niet volstrekt noodzakelijk is, daar die qualificatie in allen gevalle in het dispositief van het vonnis moet voorkomen. De omstandigheden, welke tot verligting of verzwaring der straf aanleiding geven, kunnen veelal gevoegelijk in eene slotoverweging worden vermeld. De stijl eindelijk van een vonnis behoort kort en stellig te zijn.

Na hetgeen hier omtrent vonnissen van veroordeeling is gezegd, behoeft wel niet nader te worden uitgeweid over de wijze, waarop vonnissen van onbevoegd- of niet-ontvankelijkverklaring, dan wel die, waarbij de beklaagde vrijgesproken of van alle regtsvervolging ontslagen wordt, gemotiveerd moeten worden. Alleen dient ten aanzien van laatstgezegde vonnissen nog te worden opgemerkt, dat daarin bekend gesteld moet worden, welke feiten en omstandigheden als bewezen worden aangenomen, en op grond van welke bewijsmiddelen zulks geschiedt, terwijl eerst daarna moet worden overwogen, dat die feiten bij geene wettelijke bepaling strafbaar zijn gesteld.

Het verzuim om in een vonnis de gronden te vermelden,

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 October 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLV, blz. 405 en vgg.).

waarop de beslissing berust, is bij art. 31 Regt. Org. in verband met het eerste lid van art. 30 van die Organisatie, hetwelk, even als art. 91, al. 1 Reg. Regl., betrekking heeft op alle vonnissen, dus niet slechts op die van veroordeeling, met nietigheid bedreigd. Voor zooveel vonnissen van vrijspraak betreft, kan volgens arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 24 Februarij 1887 (1), worden volstaan met als gronden voor de vrijspraak op te geven, »dat de eene daadzaak *niet voldoende* bewezen is en dat van de andere *het wettig en overtuigend bewijs niet geleverd is.*"

3o. *De slotsom van het gevoelen van den inlandschen officier van justitie en de vermelding dat de hoofdpanghoeloe, panghoeloe of andere priesters, dan wel adviseurs, die krachtens art. 7, al. 1 Regt. Org. de teregtzittingen moeten bijwonen, geraadpleegd zijn* (art. 312, no. 3 en art. 315 Inl. Regl., zoomede art. 7, al. 3 Regt. Org.).

Het verzuim om van die raadpleging melding te maken in het vonnis, brengt echter geene nietigheid te weeg (2).

4o. *De stellige wetsbepalingen, waarop de uitspraak gegrond is* (art. 312, no. 4 Inl. Regl, art. 30, al. 2 Regt. Org. en art. 91, al. 1 Reg. Regl.).

Tijdens de invoering van het Inlandsch Reglement was het strafregt nog niet gecodificeerd; van daar dat bij art. 312, nó. 4 van dat Reglement, overeenkomstig art. 30, al. 2 Regt. Org., is bepaald, dat de toegepaste stellige wetsbepalingen vermeld moeten worden, »wanneer de uitspraak op de zoodanige is gegrond." Thans echter moeten alle vonnissen in strafzaken, ingevolge art. 91, al. 1 Reg. Regl., — welks redactie zoodanig is ingerigt, dat er geene aanleiding bestaat om te veronderstellen, dat vonnissen kunnen worden geveld, welke *niet* op wettelijke bepalingen berusten (3), —

(1) Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 349 en vgg.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 Junij 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVII, blz. 240 en vgg.).

(3) Zie Mr. L. W. C. Keuchenius: *Handelingen der Regering enz.*, dl. II, blz. 435.

de stellige wetsbepalingen inhouden, waarop zij gegrond zijn. Krachtens art. 31 Regt. Org. moet dit voorschrift op straffe van nietigheid worden in acht genomen.

5o. *De qualificatie van het misdrijf, waaraan de beklaagde schuldig wordt verklaard* (art. 30, al. 1. Regt. Org. en art. 91, al. 1 Reg Regl.).

Met de vermelding der qualificatie of regtskundige benaming van het gepleegde misdrijf, welke bij art. 31 Regt. Org. op straffe van nietigheid is voorgeschreven (1), vangt het dictum of dispositief van het vonnis aan, hetwelk door het woord *Regtdoende*, van het voorafgaande moet worden gescheiden, en, behalve de qualificatie, behoort in te houden de straf, waartoe de beklaagde is veroordeeld, en de beslissing, welke de regtbank zoowel ten aanzien der kosten, als der stukken van overtuiging, indien deze zijn overgelegd, heeft genomen.

Hoe het dispositief van vonnissen van vrijspraak, van ontslag van regtsvervolging en van onbevoegdverklaring behoort te luiden, blijkt voldoende uit de artt. 303, 304 en 308 Inl. Regl. Bij eene niet-ontvankelijkverklaring komt de verwijzing naar een anderen regter, welke slechts bij eene onbevoegdverklaring plaats heeft, natuurlijk niet te pas.

6o. *De straf, tot welke de schuldigverklaarde is verwezen* (art. 312, no. 4 Inl. Regl).

De straffen, welke de landraad, regtdoende in zaken van misdrijf, kan uitspreken, zijn in den regel geene andere dan die, bedoeld bij art. 5, nos. 3, 4, 5 en 8 Strafwetb. Inl., namelijk de straf van dwangarbeid in den ketting van vijf tot vijftien of tot tien jaren, die van dwangarbeid buiten den ketting van ten hoogste vijf jaren, en die van

---

(1) Volgens het hiervoren in eene noot op blz. 43 medegedeelde gevoelen van Mr. der Kinderen is ten aanzien van vonnissen, gewezen door landraden, welke niet worden voorgezeten door een *regterlijk* ambtenaar, geene nietigheid bedreigd tegen het verzuim om in het vonnis de motieven, de qualificatie, of de stellige wetsbepalingen te vermelden.

geldboete (1). Bovendien kunnen, doch alleen in de gevallen, waar dit bij de wet is bepaald, als bijkomende straffen, ingevolge art. 6 van gezegd Wetboek, met een of meer der zoo even vermelde straffen vereenigd worden uitgesproken:

a. ontzetting van de in art. 22 Strafwetb. Inl. genoemde regten en bevoegdheden, behoudens bijzondere bepalingen aangaande haren duur, uit te spreken voor den tijd van vijf tot tien jaren; en

b. verbeurdverklaring hetzij van het voorwerp van het misdrijf, hetzij van hetgeen uit het misdrijf is voortgesproten of van de middelen en de werktuigen, welke gediend hebben om het te plegen, doch uitsluitend in het geval dat deze zaken den veroordeelde in eigendom toebehooren (2).

Indien den beklaagde, die tot straf wordt veroordeeld, bij eene vroegere uitspraak nog andere, geheel of gedeeltelijk door hem te ondergane straffen zijn opgelegd, moet hij die verschillende straffen achtereenvolgens, op de bij de wet voorgeschreven wijze, ondergaan (3). In het vonnis echter mag hieromtrent niets worden bepaald, dewijl de tenuitvoerlegging der vonnissen is opgedragen aan de administratieve magt, en de regter dus door zoodanige bepaling zijne bevoegdheid te buiten zou gaan (4).

Daarentegen is de regter, ingevolge het hierna te bespreken voorschrift van art. 329 Inl. Regl., verpligt om bij het vonnis, waarbij eene geldboete wordt opgelegd, te be-

---

(1) In het bij art. 305, al. 1 Inl. Regl. vermelde geval kan de landraad de straf, bedoeld bij art. 5, no. 6 of no. 7 Strafwetb. Inl, uitspreken. Ook is de landraad somwijlen bevoegd om de straf van dwangarbeid voor een langeren duur op te leggen, dan bij de nos. 3, 4 en 5 van evengezegd art. 5 als maximum is bepaald. Die bevoegdheid is bij voorbeeld aanwezig in de gevallen bij de artt. 25 en 141 Strafw. Inl. bedoeld.

(2) Vergl. art. 90 Reg. Regl.

(3) Zie art. 325 Inl. Regl.

(4) Vergl. de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861 (*ten vierde*), te vinden in het Bijbl. op het Stbl., no. 1006 en in Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg.

palen gedurende welken tijd de veroordeelde wegens het niet voldoen der boete in gijzeling kan worden gehouden, zoomede of als lijfsdwang gevangenis dan wel dwangarbeid buiten den ketting zal worden ondergaan.

Ingevolge art. 311 Inl. Regl. kan bij het vonnis worden bepaald, dat de uitgesproken schavotstraf ten uitvoer zal worden gelegd op of nabij de plaats waar het misdrijf is gepleegd. Dit artikel is thans echter nog slechts van toepassing voor zooveel de regtbanken van omgang betreft (1), daar sedert de invoering van het Wetboek van Strafregt voor Inlanders de eenige schavotstraf de doodstraf is, welke de landraden niet bevoegd zijn op leggen.

7o. *De uitspraak omtrent de kosten* (art. 312, no. 5 Inl. Regl.).

Hoe die uitspraak moet wezen, wordt nader gezegd in art. 417 Inl. Regl, hetwelk aldus luidt: »Ieder veroordeelde tot straf zal tevens worden verwezen in de betaling der kosten van het regtsgeding. Alleen in geval van eene geheele vrijspraak of van ontslag van alle regtsvervolging, zullen de kosten komen ten laste van den lande."

Dit artikel is eene letterlijke copie van art. 411 Regl. Strafv., hetwelk ontleend is aan art. 20 van het ontwerp door de Commissie van 1839 van laatstgenoemd Reglement vervaardigd. Gezegd art. 20 luidde als volgt: »In alle regtsvorderingen of vervolgingen, ter zake van misdrijf of overtredingen van welken aard ook, zal, in geval van veroordeeling tot eenige straf, al ware de eisch slechts voor een gedeelte toegestaan, de veroordeelde tevens worden verwezen in de betaling der kosten van het regtsgeding. In geval van eene geheele vrijspraak of ontslag van alle regtsvervolging zullen de kosten komen ten laste van den lande en mitsdien in het slot van het absolutoir vonnis worden gesteld: »de kosten van het regtsgeding te betalen door den lande."" Naar aanleiding van dit artikel merkte

(1) Door die regtbanken moeten, blijkens art. 382 Inl. Regl., de voorschriften aangaande de vonnissen, voorkomende in den elfden titel van dat Reglement, worden opgevolgd.

de Minister van justitie in zijn rapport aan den Koning van den 27sten Januarij 1846 op, dat de woorden: »*regtsvorderingen of vervolgingen*" uit het artikel schenen te moeten worden weggelaten, dewijl daarbij alleen sprake was van het geval, dat er een vonnis was, en de vordering en de vervolging dan niet meer bestonden, terwijl ook de woorden: »*ter zake van misdrijf of overtredingen van welken aard ook*," achterwege zouden kunnen blijven, daar toch geene straf dan ter zake van misdrijf of overtreding denkbaar was. »Daarenboven," aldus schreef de Minister verder, »schijnt de uitdrukking *al ware de eisch slechts voor een gedeelte toegestaan* onvoldoende. Immers de eisch kan gestrekt hebben tot vrijspraak, en het vonnis nogthans condemnatoir zijn; de eisch kan geschied zijn tot schuldigverklaring aan een ander misdrijf dan waarvoor veroordeeld is; de eisch kan gestrekt hebben tot eene andere straf, dan bij het vonnis is opgelegd. In deze gevallen is de eisch *altijd* of *meermalen geheel niet toegestaan* en zou men dus kunnen beweren dat dit artikel *niet* van toepassing was. Ten einde deze gevolgtrekking, die zeker niet bedoeld is, te vermijden, zou men deze geheele bijvoeging dienen weg te laten, daar dezelve toch ook overigens overbodig schijnt. Het artikel en dit is de slotsom dezer aanmerking, schijnt eenvoudig aldus gesteld te kunnen worden: *Ieder veroordeelde tot straf, zal tevens worden verwezen in de betaling der kosten van het regtsgeding. Alleen in geval van eene geheele vrijspraak* enz." Dienovereenkomstig werd het artikel vervolgens door Mr. Wichers geredigeerd en daarna gearresteerd.

Uit het vorenstaande blijkt, dunkt mij, ten duidelijkste, dat de in art. 417 Inl. Regl. voorkomende woorden »*eene geheele vrijspraak*", moeten worden opgevat in den zin van eene vrijspraak van al de ten laste gelegde feiten, met dien verstande dat, wanneer de beklaagde ter zake van sommige dier feiten veroordeeld, doch van de overige vrijgesproken wordt, hij, als zijnde hij niet geheel vrijgesproken, verwezen moet worden in de betaling van alle kosten van

het geding. Volgens het aangehaalde rapport toch van den Minister van justitie, heeft deze het artikel, zooals het oorspronkelijk was voorgesteld, slechts willen vereenvoudigen, niet wijzigen, en hebben dien ten gevolge de woorden: *al ware de eisch slechts voor een gedeelte toegestaan*, waarmede ongetwijfeld eene gedeeltelijke vrijspraak of ontslag van regtsvervolging werd bedoeld, zich opgelost in de woorden: *geheele vrijspraak* van het tegenwoordige artikel. Onjuist is alzoo, mijns inziens, de meening, dat de woorden *geheele vrijspraak* gebezigd zijn bij wijze van tegenstelling met de soort van vrijspraak, welke ontslag van regtsvervolging wordt genoemd, en dat dien ten gevolge, daar de wet niet voorziet in het geval, dat de beklaagde gedeeltelijk vrijgesproken en gedeeltelijk veroordeeld wordt, het land in zoodanig geval moet worden verwezen in de kosten, voor zooveel de vrijspraak aangaat, terwijl de beklaagde die, welke op de veroordeeling vallen, moet dragen (1). Eene bepaling in dien zin wordt echter gevonden in het derde lid van art. 214 ned. Wetb. van Strafv., gewijzigd bij de wet van 15 Januarij 1886 (ned. Stbl. no. 5), hetwelk voorschrijft: »Zijn meerdere feiten ten laste gelegd, en wordt de beklaagde slechts ter zake van sommige dier feiten veroordeeld, dan kan de verwijzing in de kosten ook voor een deel der kosten plaats hebben".

Art. 417 is intusschen niet volledig. Het zegt wel, wie verwezen moet worden in de kosten in geval eener veroordeeling, eener geheele vrijspraak, of van een ontslag van regtsvervolging, maar wie de kosten moet dragen, indien de regtbank zich onbevoegd, of den inlandschen officier van justitie met zijne beschuldiging niet ontvankelijk

---

(1) Aldus oordeelde de landraad te Toeban bij vonnis, dd. 23 Maart 1878; het Hoog-Geregtshof echter besliste daarop bij arrest, dd. 5 Julij 1878, dat art. 417 Inl. Regl. geene gedeeltelijke veroordeeling in de kosten kent, en verwees alzoo den beklaagde in alle kosten van het geding (no. 789 Wkbl. van het Regt).

Zie voorts *De nederlandsch-indische strafvordering voor Europeanen en met hen gelijkgestelden* van Mr. Jacobus Lion, ad. art. 411.

verklaart, daaromtrent is niets bepaald. Blijkbaar echter is het de bedoeling des wetgevers geweest, dat de beklaagde alleen dan in de betaling der kosten van het geding moet worden verwezen, wanneer hij, zij het ook al ter zake van slechts een enkel der hem ten laste gelegde feiten, tot straf wordt veroordeeld, doch dat daarentegen in alle andere gevallen die kosten moeten komen ten laste van den lande. Als voorbeelden zouden alzoo de twee in het artikel uitdrukkelijk genoemde gevallen, dat namelijk de beklaagde geheel vrijgesproken of van alle regtsvervolging ontslagen wordt, beschouwd kunnen worden, met dit gevolg dat ook in geval eener onbevoegd-, of niet-ontvankelijkverklaring de staat moet worden veroordeeld in de kosten. Hiervoor pleit zeker ook de billijkheid, daar het toch onredelijk zou wezen den beklaagde, in wiens zaak niet overeenkomstig de voorschriften der wet is geprocedeerd, aansprakelijk te stellen voor de kosten, welke zoodoende buiten zijne schuld gemaakt zijn.

Volgens sommige regtsgeleerden moet nogthans in geval eener onbevoegdverklaring, de beslissing omtrent de kosten van het geding afhankelijk worden gemaakt van de einduitspraak, dewijl dan eerst de zaak van den beklaagde wordt uitgewezen en blijkt, of hij al, dan niet tot straf veroordeeld is. Met die zienswijze kan ik mij echter niet vereenigen. Een vonnis van onbevoegdverklaring toch is, gelijk hiervoren werd aangetoond, in den zin van het Inlandsch Reglement een eindvonnis, en met den aard van zoodanig vonnis is het zeer zeker ten eenenmale in strijd, om de uitspraak aangaande de kosten te reserveren (1).

Wanneer meerdere beklaagden wegens hetzelfde feit tot straf zijn veroordeeld, is ieder hunner, blijkens art. 333 Inl. Regl., hoofdelijk en voor het geheel aansprakelijk voor de kosten. Naar aanleiding dezer bepaling wordt niet zelden

(1) Op dezen grond besliste het Hoog-Geregtshof onder anderen bij arrest, dd. 11 October 1878, dat bij een vonnis van onbevoegdverklaring de kosten niet gereserveerd, maar ten laste van den lande gebragt moeten worden. — Zie het opstel van P.: *Een verschil van meening*, in no. 803 Wkbl. van het Regt, waarin die leer wordt bestreden.

in het vonnis vermeld, dat de beklaagde hoofdelijk in de kosten veroordeeld wordt. Mijns inziens verdient zulks evenwel geene aanbeveling, omdat gezegde bepaling enkel en alleen betrekking heeft op de tenuitvoerlegging der vonnissen, waarmede de administratieve magt uitsluitend belast is.

Om diezelfde reden behoort, indien van twee beklaagden de één veroordeeld, de ander vrijgesproken wordt, in de vonnissen, zonder eenige nadere bijvoeging, eenvoudig te worden vermeld, wat eerstbedoelde betreft, dat hij wordt veroordeeld in de kosten van het geding, en wat den vrijgesproken beklaagde aangaat, dat die kosten komen ten laste van den lande (1). Dit neemt evenwel niet weg, dat al de voor de vervolging van dien vrijgesproken beklaagde gemaakte kosten door den staat gedragen moeten worden.

De salarissen en schadeloosstellingen eindelijk, verschuldigd aan praktizijns, raadslieden of verdedigers en gevolmagtigden mogen, blijkens art. 418 Inl. Regl., niet onder de veroordeeling in de kosten worden opgenomen, maar blijven steeds voor rekening van hem, die zich door zoodanigen persoon heeft doen bijstaan of vertegenwoordigen (2).

8o. *De uitspraak omtrent de teruggave der gestolene en andere voorwerpen, welke als stukken van overtuiging hebben gediend* (art. 312, no. 5 Inl Regl.).

Ingevolge art. 307 Inl. Regl. moet de landraad zoowel wanneer de beklaagde veroordeeld, als wanneer hij vrijgesproken, of van alle regtsvervolging ontslagen wordt, bevelen dat de gestolene en achterhaalde goederen, benevens alle andere voorwerpen, welke tot stukken van overtuiging hebben gediend, aan de eigenaren of regthebbenden zullen worden teruggeven.

Onder de hier bedoelde stukken van overtuiging zijn ongetwijfeld te verstaan alle voorwerpen, welke dienen

(1) Zie echter het opstel: *Naar aanleiding van art.* 417 *Inl. Reglement*, in no. 1114 Wkbl van het Regt.

(2) Het laatste, namelijk het zich doen vertegenwoordigen, kan (behalve in burgerlijke zaken) alleen in zaken van overtreding voorkomen.

kunnen om den regter te overtuigen van beklaagdes schuld of onschuld, of op die overtuiging van invloed kunnen zijn. Daartoe behooren derhalve ook de schriftelijke documenten, door den beklaagde ten bewijze zijner onschuld, of wel te zijner verdediging overgelegd (1). Voor zooveel zulks mogelijk is, moeten de stukken van overtuiging ter teregtzitting overgebragt worden.

Dat bij art. 312, no. 5 en bij art. 307 Inl. Regl. uitdrukkelijk melding wordt gemaakt van *gestolene voorwerpen*, laat zich gereedelijk verklaren uit de omstandigheid, dat verreweg de meeste misdrijven, welke ter beregting van de landraden staan, diefstallen zijn.

Door welke autoriteit de stukken van overtuiging bewaard moeten worden, blijkt niet duidelijk uit de wet. Wel is waar verbiedt art. 67 Regt. Org. de verplaatsing dier stukken van de griffie, doch dit verbod kan uit den aard der zaak slechts gelden voor de voorwerpen welke zich ter griffie bevinden, terwijl daaruit niet volgt dat alle stukken van overtuiging ter griffie moeten worden bewaard. Daarentegen blijkt uit de artt. 48, 68 en 246 Inl. Regl., in hun onderling verband, dat de stukken van overtuiging, welke de regent van het distriktshoofd heeft ontvangen, vóór den aanvang der teregtzitting in het bezit moeten zijn van den inlandschen officier van justitie. Algemeen toch wordt aangenomen, dat onder de stukken van het voorloopig onderzoek, bedoeld bij laatstgenoemd artikel, ook de stukken van overtuiging begrepen zijn, en zoo is het steeds de gewoonte, dat deze stukken bij den aanvang van het onderzoek ter teregtzitting door gezegden ambtenaar worden overgelegd. Dat zij na den afloop der zitting aan eene andere autoriteit in bewaring gegeven moeten worden, is niet voorgeschreven, terwijl de praktijk bij verschillende landraden medebrengt, dat de inlandsche officier van justitie tot de tenuitvoerlegging van het vonnis belast is met de bewaring der stukken van over-

---

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 12 Maart 1857 (Het Regt in N. I., dl. XIV, blz. 227 en 228).

tuiging, voor zooveel deze niet bestaan uit bij de processtukken gevoegde schriftelijke bescheiden.

Niettemin wordt niet zelden aangenomen dat die verpligting rust op den landraadgriffier (1). Ook art. 1 van Stbl. 1860, no. 64, hetwelk handelt over de ter griffiën van de inlandsche regtbanken of geregten zich bevindende, niet afgehaalde stukken van overtuiging, gaat van die veronderstelling uit. Overeenkomstig de bedoeling van het Inlandsch Reglement is het echter, naar het schijnt, niet de landraadgriffiers met de bewaring van bedoelde stukken te belasten, want zoude zulks voor hem, die bij meer dan een landraad de betrekking van griffier bekleedt, reeds vrij groote moeijelijkheden opleveren, wat de griffiers bij de regtbanken van omgang in de eerste en tweede afdeeling van Java betreft, voor wie dezelfde wettelijke bepalingen gelden als voor de landraadgriffiers, zouden die moeijelijkheden onoverkomelijk zijn.

Aan welken persoon na den afloop van het strafgeding de stukken van overtuiging in elk bijzonder geval afgegeven behooren te worden, werd vroeger algemeen geacht eene vraag van burgerlijk regt te zijn, welke de strafregter kan, noch mag beslissen (2). Met die leer is echter door den nederlandschen wetgever gebroken, zooals blijkt uit het bij de wet van 15 Januarij 1886 (ned. Stbl. no. 5) gewijzigde voorschrift van art. 219 ned. Wetb van Strafv., welks eerste lid thans aldus luidt: »In alle gevallen beveelt de regtbank de teruggave der voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, aan den met name in het vonnis te vermelden persoon, die de voorwerpen

---

(1) Zie onder anderen het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 15 December 1875 (Wkbl. van het Regt, no. 662).

(2) De meening, dat de strafregter den persoon, aan wien de stukken van overtuiging teruggegeven moeten worden, met name behoort aan te wijzen, werd eenige jaren geleden verdedigd in het in no. 672 Wkbl. van het Regt voorkomende opstel van Mr. M. H. C. van Oosterzee: *Teruggave van stukken van overtuiging.*

tijdelijk als stukken van overtuiging heeft afgestaan of bij wien zij zijn in beslag genomen, ten zij de regtbank beslisse, dat deze de voorwerpen door misdrijf heeft verkregen, in welk geval zij de teruggave kan gelasten aan den met name in het vonnis te vermelden persoon aan wien de voorwerpen wederregtelijk zijn onttrokken, of tenzij daarop door den eigenaar of regthebbende binnen den voormelden termijn onder den griffier beslag zij gelegd, overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering" (1).

Art. 307 Inl. Regl. huldigt evenwel nog de oude leer, en zoo moet volgens dat artikel bij het vonnis van den landraad eenvoudig de teruggave der overtuigingstukken worden gelast aan den eigenaar of regthebbende, zonder dat deze nader behoort te worden aangeduid (2), behalve wanneer bij eenig wettelijk voorschrift uitdrukkelijk het tegendeel is bepaald, zoo als bij voorbeeld bij art. 336 Strafwetb. Inl., volgens hetwelk de daar bedoelde voorwerpen aan het militair gezag uitgeleverd moeten worden.

Wat de vraag betreft of de voorrang toekomt aan den eigenaar dan wel aan den regthebbende, wanneer beiden aanspraak maken op hetzelfde stuk van overtuiging, een geval dat zich nog al eens voordoet ten aanzien van gestolen en daarna verpand goed, die vraag moet, naar het schijnt, beslist worden overeenkomstig de artt. 582, 1152 en 1977 Burg. Wetb., want ofschoon deze artikelen, welke niet voor Inlanders gelden, veelal niet van toepassing zijn, kunnen zij toch, ingevolge art. 75 Reg. Regl, tot rigtsnoer worden genomen.

---

(1) Zie over de vraag of aan den veroordeelde de voorwerpen, welke hij gekocht heeft voor door hem ontvreemd geld, teruggegeven moeten worden, het in no. 1246 Wkbl. van het Regt uit no. 5341 ned. Wkbl. van het Regt overgenomen opstel van Mr. J. P. A. N. Caroli: *Teruggave van stukken van overtuiging.* — Zie verder het opstel van Mr. E. Bergsma: *Teruggave van overtuigingstukken*, in het Tijdschrift voor Strafrecht, dl. II, blz. 222 en vgg.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 2 October 1849 (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 165 en vgg.).

Overigens kan als regel worden gesteld, dat de stukken van overtuiging, zoo niet blijkt dat een ander daarop betere regten heeft, behooren teruggegeven te worden aan hem, bij wien zij gevonden, achterhaald of in beslag genomen zijn (1), ten ware hij het bezit daarvan door misdrijf mogt hebben verkregen, vermits toch het doel van den last tot teruggave dier stukken wel geen ander is, dan om de zaken te herstellen in den stand, waarin zij voor den aanvang van het proces zich bevonden.

Aan wien de stukken van overtuiging teruggegeven moeten worden, moet worden beslist bij de tenuitvoerlegging van het vonnis, welke, ingevolge art. 320 Inl. Regl., behoort te geschieden door of op bevel van den resident. In geval van twijfel aan wien die stukken dienen te worden uitgeleverd, handelt bedoelde ambtenaar zeker voorzigtig met de uitspraak dienaangaande van den bevoegden burgerlijken regter af te wachten.

Blijkens den aanhef van art. 307 Inl. Regl. geldt het daar gegeven voorschrift alleen in geval van veroordeeling, van vrijspraak, of van ontslag van regtsvervolging. Indien de regter zich onbevoegd verklaart, behoort hij dus bij zijn vonnis de teruggave der als stukken van overtuiging gediend hebbende voorwerpen aan de eigenaren of regthebbenden niet te bevelen, gelijk trouwens wel van zelf spreekt, daar toch door zoodanig bevel vaak zeer belangrijke bewijsstukken onttrokken zouden worden aan de kennisneming van den regter, naar wien de zaak wordt verwezen. De uitspraak omtrent de als stukken van overtuiging overgelegde voorwerpen, welke, ingevolge art. 312, no. 5 Inl. Regl., in het vonnis niet mag worden gemist, kan alzoo, in geval eener onbevoegdverklaring, wel geene andere zijn, dan een last om die voorwerpen ter beschikking te houden van den regter, die bevoegd is van de zaak kennis te nemen.

---

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 April 1882 (Wkbl. van het Regt, no. 990). Vergl. ook het vonnis van den raad van justitie te Padang, dd. 29 April 1886, zoomede dat van het residentiegeregt aldaar, dd. 1 Februarij 1886 (Wkbl. van het Regt, no. 1201 en no. 1212).

Een dergelijken last dient ook het vonnis, waarbij eene niet-ontvankelijkverklaring wordt uitgesproken, ten aanzien der als stukken van overtuiging overgelegde voorwerpen in te houden, ten zij door het vonnis van niet-ontvankelijkverklaring de zaak van den beklaagde wordt beeindigd, zooals bij voorbeeld het geval is, indien de exceptie van verjaring wordt toegewezen. Alsdan toch bestaat er geene enkele reden, waarom de teruggave van bedoelde voorwerpen aan de eigenaren of regthebbenden niet zou worden gelast.

Verder heeft de regter de bevoegdheid om eenig stuk van overtuiging verbeurd te verklaren. Die verbeurdverklaring kan echter, luidens art. 6, no. 2 Strafwetb. Inl., slechts plaats vinden hetzij van het voorwerp van het misdrijf of de overtreding, hetzij van hetgeen uit het misdrijf of de overtreding is voortgesproten, of van de middelen en de werktuigen, welke gediend hebben om die te plegen, zoo deze zaken den veroordeelde in eigendom toebehooren, terwijl voorts voor de toepassing van zoodanige verbeurdverklaring wordt vereischt, dat zij uitdrukkelijk zij voorgeschreven (1). Daar de verbeurdverklaring eene straf is, spreekt zulks trouwens wel bijna van zelf.

Eindelijk is den regter bij art. 7 Strafwetb. Inl., onverminderd de bepaling van no. 2 van het vorige artikel, de bevoegdheid toegekend om bij het vonnis de vernietiging of onbruikbaarmaking te bevelen van stukken van overtuiging, vervaardigd, geschikt gemaakt of gediend hebbende tot het plegen van een misdrijf. Die bevoegdheid heeft de regter zelfs in geval van vrijspraak. Het voorwerp moet echter vervaardigd of geschikt gemaakt zijn, dan wel gediend hebben tot het plegen van een *misdrijf;* wanneer het ten laste gelegde feit geacht wordt noch misdrijf, noch overtreding te zijn, en de beklaagde dien ten gevolge van alle regtsvervolging wordt ontslagen, kan derhalve van eene toepassing van art. 7 Strafwetb. Inl. geene sprake

---

(1) Zie bij voorbeeld de artt. 127, 279, 338 en 341 Strafwetb. Inl.

zijn (1). Daarentegen kan er, dunkt mij, geen bezwaar tegen bestaan om aan het woord *misdrijf* in genoemd artikel, aangezien dit ontleend is aan art. 22 der nederlandsche wet van 29 Junij 1854, dezelfde beteekenis te hechten, welke het daar heeft, en het alzoo op te vatten in den algemeenen zin van *strafbare daad* (2). Is die opvatting juist, dan kan ook de vernietiging of onbruikbaarmaking worden gelast van voorwerpen, gebezigd tot het begaan echer *overtreding* (3).

Intusschen is evengezegde vernietiging of onbruikbaarmaking blijkens de bedoeling des wetgevers eigenlijk niet te beschouwen als eene straf, maar is zij veeleer een politiemaatregel (4), zoodat zij bij voorbeeld te pas komt wanneer valsche muntstukken, voor de gezondheid nadeelige zelfstandigheden, en dergelijke zaken meer, die uit haren aard den bezitter aan moeijelijkheden en gevaren kunnen blootstellen, zijn overgelegd als stukken van overtuiging. In welke gevallen die maatregel moet worden toegepast, is geheel overgelaten aan het oordeel van den regter; deze *kan* de vernietiging of onbruikbaarmaking gelasten, doch behoeft zulks niet te doen (5). Van die bevoegdheid wordt echter, naar mijne meening, vaak een schromelijk misbruik

---

(1) Dat in de noot op blz. 133 der Memorie van toelichting op het Strafwetboek voor Europeanen omtrent art. 7, met hetwelk art. 7 Strafwetb. Inl. overeenstemt, wordt gezegd dat genoemd artikel ook van toepassing is in geval van ontslag van regtsvervolging, kan wel niet anders dan als eene vergissing worden beschouwd, daar toch bij de vaststelling van gezegd art. 7 zeer zeker niet is uitgegaan van de meening, dat er voorwerpen kunnen bestaan, vervaardigd enz. tot het plegen van een misdrijf, niettegenstaande de regter heeft uitgemaakt, dat er geen misdrijf gepleegd is.

(2) In dezen zin wordt het woord *misdrijf* onder anderen gebezigd in art. 517 Regl. Sumatra's Westk.

(3) Deze meening wordt niet gedeeld door Mr. de Gelder. Zie dl. I., blz. 84 van diens werk: *Het Strafrecht in N. I.*

(4) Zie blz. 133 der Memorie van toelichting op het Strafwetboek voor Europeanen.

(5) Behalve wanneer de vernietiging of onbruikbaarmaking uitdrukkelijk is voorgeschreven, zoo als bij voorbeeld bij art. 236 Strafwetb. Inl.

gemaakt; bij vele regtbanken toch is het eene vaste gewoonte om elk voorwerp, hetwelk gediend heeft tot het plegen van een misdrijf, wapenen, landbouwwerktuigen en andere nuttige zaken, te doen vernietigen of onbruikbaar maken, zonder dat daarvoor de minste reden bestaat (1).

Stukken van overtuiging, welke binnen den termijn van drie jaren niet afgehaald, dan wel bij in kracht van gewijsde gegane vonnissen ten behoeve van den lande verbeurd verklaard zijn, moeten, ingevolge Stbl. 1860, no. 64, met uitzondering van de zoodanige, welke niet in omloop mogen worden gebragt, in het openbaar worden verkocht door, of op last der hoofden van gewestelijk bestuur, aan wie de griffiers telken jare in de maand Januarij eene, door den voorzitter van het regterlijk collegie voor *gezien* geteekende opgave van gezegde stukken van overtuiging behooren toe te zenden, terwijl alvorens wordt overgegaan tot den verkoop van bedoelde voorwerpen, waarvan de opbrengst in 's lands kas wordt gestort, krachtens Stbl. 1879, no. 158, door den directeur van justitie, op verzoek van

---

(1) Wanneer op eene blijkbaar onbeduidende beleediging de dood van den verwonde gevolgd is, kent het volksgeloof op Java of althans in sommige streken van Java, volgens mij door den heer D. F. VAN DER PANT gedane mededeeling, aan het wapen, waarmede die beleediging is veroorzaakt, de eigenschap toe van zoo scherpsnijdend te zijn, dat men zonder eenige inspanning er zelfs een stuk ijzer mede in tweeën kan kappen, terwijl zoodanig wapen, waaraan natuurlijk groote waarde wordt gehecht, elken Vrijdag bewierookt en met een bloemkrans omhangen wordt Min of meer hiermede in overeenstemming is, hetgeen een jaar of wat geleden bleek bij de behandeling eener moordzaak door de regtbank van omgang te Ngawie, residentie Madioen, namelijk dat het geweer, waarmede de moord was gepleegd, een erfstuk in de familie van den dader, hetwelk den naam *samber* droeg, volgens de getuigen de bovennatuurlijke eigenschap bezat, dat elk daarmede gelost schot raak was en, zonder bloedstorting te veroorzaken, den dood te weeg bragt, ook al was het slechts een schampschot.

In alle dergelijke gevallen nu is het zeker nuttig, dat de vernietiging of onbruikbaarmaking van het als stuk van overtuiging overgelegde voorwerp worde bevolen.

het hoofd van gewestelijk bestuur, moet worden beslist, of die voorwerpen dienen vernietigd te worden, dan wel of daaraan eene andere bestemming kan worden gegeven (1).

9o. *De vermelding van den dag, waarop het vonnis gewezen en uitgesproken is* (art. 312, no. 6 Inl. Regl.).

Met deze vermelding behoort het slot van het vonnis (2), hetwelk op het dispositief volgt, aan te vangen. Art. 312, no. 6 Inl. Regl. schrijft wel is waar enkel voor, dat in het vonnis de dag, waarop het is gewezen, moet worden bekend gesteld, doch het is duidelijk, dat daaraan ook de vermelding van den dag der uitspraak niet mag ontbreken; vooral sedert de invoering der facultatieve revisie is zulks volstrekt noodzakelijk, daar in den regel de termijn om in revisie te komen, begint te loopen van den dag der uitspraak.

10o. *De vermelding dat het vonnis door den president in het openbaar is uitgesproken* (art. 309 Inl. Regl., art. 29, al. 2 Regt. Org. en art. 91, al. 4 Reg. Regl.).

Bij art. 31 Regt. Org. is het verzuim om het vonnis in het openbaar uit te spreken, met nietigheid bedreigd. Dat van de inachtneming dier formaliteit uit het vonnis moet blijken, is echter niet uitdrukkelijk voorgeschreven, en zoo bestaat er, mijns inziens, geen grond tot vernietiging van het vonnis, waarin de naleving van gezegde formaliteit niet is vermeld, bijaldien in het proces-verbaal der teregtzitting is bekend gesteld, dat de uitspraak inderdaad in het openbaar heeft plaats gehad.

De in art. 309 Inl. Regl. voorkomende bepaling, dat het

---

(1) Bij zijne circulaire van den 19den October 1882, gepubliceerd in no 3851 Bijbl. op het Stbl., deelde de directeur van justitie aan de hoofden van gewestelijk bestuur mede, dat de bepaling van Stbl. 1879, no. 158 *alleen* betrekking heeft op art. 1, al. 2 en op het slot van art. 2 van Stbl. 1860, no. 64, en geenszins op den geheelen inhoud dier beide artikelen.

(2) Een model voor het slot van een vonnis vindt men op blz. 6 van het opstel: *Korte aanteekeningen enz.*, voorkomende in dl. XXII van Het Regt in N. I.

vonnis moet worden uitgesproken door den president, is eene herhaling van het voorschrift, vervat in de tweede zinsnede van art. 46, al. 1 Regt. Org.

11o. *De vermelding van de namen der regters, die aan de beslissing hebben deelgenomen, en van den naam der regtbank* (art. 312, no. 6 Inl Regl).

In de plaats van het in art. 282 van het ontwerp van Mr. Wichers gebezigde woord »*leden*", is in art. 312, no. 6 Inl. Regl. het woord »*regters*" gesteld, en wel naar aanleiding van de door het Hoog-Geregtshof, blijkens diens advies van den 21sten Februarij 1848, geopperde vraag, of van den president geene melding behoorde te worden gemaakt. Of die verandering echter eigenlijk wel noodzakelijk was, zou met het oog op art. 28, al. 3 Regt. Org. betwijfeld kunnen worden. Trouwens in art. 309 Inl. Regl. is het woord »*leden*" onveranderd blijven staan.

12o. *De vermelding, dat het vonnis is uitgesproken in tegenwoordigheid van de leden of regters, die over de zaak gezeten hebben, van den inlandschen officier van justitie, van den hoofdpanghoeloe, panghoeloe, of andere priesters, dan wel van de adviseurs, die krachtens art. 7, al. 1 Regt. Org. de teregtzittingen moeten bijwonen, zoomede van den griffier, met opgave der redenen welke een of meer der regters buiten staat mogten hebben gesteld om bij de uitspraak tegenwoordig te zijn* (art. 312, no. 6, art. 309 en art. 315 Inl. Regl.).

Uit art. 309 in verband met art. 312, no. 6 Inl. Regl. blijkt, dat ten aanzien van den inlandschen officier van justitie en den hoofdpanghoeloe of anderen adviseur niet is voorgeschreven, dat de redenen, welke hen verhinderd mogten hebben bij de uitspraak tegenwoordig te zijn, in het vonnis vermeld moeten worden. Of zij al, dan niet bij de uitspraak tegenwoordig zijn geweest, moet echter in het slot van het vonnis worden bekend gesteld.

Uit art. 312, no. 6 Inl. Regl. blijkt verder ten duidelijkste, dat het vonnis behoorlijk in geschrift gebragt, althans geconcipieerd moet zijn, wanneer het wordt uitgesproken, en

dat alzoo de meening van hen, die zulks onnoodig achten, onjuist is. Geheel overbodig toch zoude het voorschrift zijn, gegeven voor het geval dat de regters, die over de zaak gezeten hebben, niet in staat mogten wezen om tegenwoordig te zijn bij de uitspraak, indien de president door aan den beklaagde eenvoudig mededeeling te doen van den uitslåg der beraadslaging, geacht kon worden het vonnis te hebben uitgesproken, omdat voor die mededeeling onmiddellijk na den afloop der beraadslaging altijd wel de noodige gelegenheid bestaat, en het geval bij gezegd voorschrift bedoeld, zich derhalve onmogelijk zou kunnen voordoen. Dat voorschrift gaat dus blijkbaar uit van de veronderstelling, dat het vonnis niet in raadkamer kan worden geconcipieerd, maar om welke redenen dan ook, later opgemaakt moet worden.

Indien een of meer der regters, door wie het vonnis gewezen is, niet bij de uitspraak tegenwoordig kunnen zijn, moeten zij door anderen worden vervangen, daar anders de regtbank niet behoorlijk zoude zijn zamengesteld. Een voorschrift, zooals dat van art. 171, al. 1 Regl. Strafv., volgens hetwelk minstens twee derden der leden, die over de zaak gezeten hebben, bij de uitspraak tegenwoordig moeten zijn, bestaat voor de inlandsche regtbanken niet.

13o. *De vermelding of de beklaagde bij de uitspraak van het vonnis tegenwoordig is geweest* (art. 310 Inl. Regl.).

De beklaagde, die zich in hechtenis bevindt, moet ingevolge art. 310 Inl. Regl. onder bewaking ter teregtzitting verschijnen, ten einde bij de uitspraak tegenwoordig te zijn, terwijl, indien hij daartoe buiten staat is, het vonnis hem in de gevangenis moet worden bekend gemaakt door den griffier, die gehouden is van deze verrigting melding te maken aan den voet van het vonnis.

Aan dit artikel is bij art. 1, letter C, no. 3 van Stbl. 1872, no. 131 een nieuw lid toegevoegd van dezen inhoud: »Indien de beklaagde veroordeeld of van alle regtsvervolging ontslagen is, wordt hij bij de uitspraak of bij de bekendmaking indachtig gemaakt aan zijn regt om binnen

drie weken in revisie te komen bij het Hoog-Geregtshof (1); in het eerste geval wordt van de vervulling dezer formaliteit aanteekening gehouden in het proces-verbaal der teregtzitting, in het andere houdt de Griffier daarvan aanteekening op het vonnis."

Hoewel bij deze bepaling enkel sprake is van het geval, dat de beklaagde is veroordeeld of van alle regtsvervolging ontslagen, zoo heeft het nogthans klaarblijkelijk in de bedoeling des wetgevers gelegen, dat de beklaagde bij de uitspraak of de bekendmaking van elk vonnis, hetwelk vatbaar is voor revisie, indachtig moet worden gemaakt aan zijn regt om daarvan in revisie te komen. En daar nu tot de voor revisie vatbare eindvonnissen bij art. 316 Inl. Regl. bedoeld, ook behooren de vonnissen van onbevoegd- en niet-ontvankelijkverklaring, mag bij de uitspraak of de bekendmaking dezer vonnissen, de inachtneming van evengezegde formaliteit ook niet worden verzuimd (2).

Eindelijk zijn bij art. III van Stbl. 1885, no. 81 aan art. 310 Inl. Regl. nog de volgende bepalingen toegevoegd:

»Indien de veroordeelde beklaagde zich op vrije voeten bevindt, wordt bij het vonnis zijne inhechtenisstelling gelast, tenzij hij veroordeeld is tot eene straf die niet zwaarder is dan dwangarbeid buiten den ketting voor den tijd van zes maanden.

»Het bevel tot inhechtenisstelling wordt terstond na de uitspraak van het vonnis tenuitvoergelegd".

14o. *De onderteekening van al de regters, die over de zaak gezeten hebben, mitsgaders van den griffier, met opgave der redenen, welke een of meer der regters buiten staat*

(1) Ingevolge de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 Augustus 1872, te vinden in het Bijbl. op het Stbl., no. 2631, behoort den beklaagde tevens te worden medegedeeld, wat het middel van revisie eigenlijk is, en welke voor hem de gevolgen kunnen zijn van het al, of niet gebruik maken van het regt om in revisie te komen.

(2) Deze meening wordt, voor zooveel de vonnissen van onbevoegdverklaring betreft, ook voorgestaan door Mr. A. Stibbe. Zie blz. 219 en 220 zijner *Aanteekeningen enz*, in dl. XXXII van Het Regt in N. I.

mogten hebben gesteld om het vonnis te teekenen (art. 43, al. 1 Regt. Org. en art. 312, no. 6 Inl. Regl).

Naar aanleiding van de artt. 283 en 284 van het ontwerp van Mr. Wichers opperde de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 de vraag, of het niet noodzakelijk zoude wezen om bij die artikelen eene voorziening te treffen voor de gevallen, dat de vonnissen of de processen-verbaal niet door de presidenten, leden of griffiers konden onderteekend worden. Dat die noodzakelijkheid inderdaad bestond, meende ook het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848; Mr. Wichers merkte echter op, dat bij art. 279 van het ontwerp, welks tweede hier bedoelde lid thans voorkomt aan het slot van art. 312, no. 6 Inl. Regl., reeds voorzien was in het geval, dat de president of een der leden het vonnis niet mogt kunnen onderteekenen. Dien ten gevolge werd het hiervoren reeds besproken voorschrift, hetwelk gevonden wordt in art. 191 van gezegd Reglement, slechts toepasselijk verklaard, voor zooveel het proces-verbaal der teregtzitting betreft. Dat artikel geldt dus niet ten aanzien van het vonnis, in hetwelk, blijkens het zooeven aangehaalde art. 312, no. 6, slechts de redenen vermeld moeten worden, welke een of meer der regters buiten staat mogten hebben gesteld om het te teekenen, terwijl, indien de griffier zich in de onmogelijkheid bevindt om het vonnis te onderteekenen, daarin van die omstandigheid geene melding behoeft te worden gemaakt.

Even als het vonnis, moeten de daarin voorkomende renvooijen behoorlijk worden onderteekend. Die renvooijen toch maken een deel uit van het vonnis en behooren dus, om geldig te zijn, op dezelfde wijze en door dezelfde personen geteekend te worden, als het vonnis zelf (1).

Blijkens art. 313, al. 2 Inl. Regl. moet de onderteekening van het vonnis uiterlijk binnen acht dagen na de uitspraak

---

(1) Zie de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861 (*ten tweede*) in Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg. en in het Bijbl. op het Stbl., no. 1006.

plaats hebben. Bij de uitspraak kan derhalve met een concept-vonnis worden volstaan.

De inachtneming van gezegden termijn is, evenmin als de naleving van eenige andere bij het Inlandsch Reglement bepaalde formaliteit op straffe van nietigheid voorgeschreven, terwijl van eene substantiële nietigheid wat betreft een vonnis, hetwelk, zij het ook al te laat, onderteekend is, geene sprake kan zijn, en zoo meen ik dat, moge een *uiterlijke* termijn in den regel ook al te beschouwen zijn als fataal, het verzuim om den hier bedoelden termijn in acht te nemen, mag worden hersteld. Het Hoog-Geregtshof moet alzoo bevoegd worden geacht om, krachtens art. 288, al. 2 Regl. Strafv., indien het vonnis door een of meer der regters, die het gewezen hebben, of door den griffier niet is onderteekend, terwijl, voor zooveel eerstgenoemden betreft, ook de redenen niet zijn bekend gesteld, waarom zij zulks niet hebben gedaan, dat verzuim alsnog te doen herstellen, indien het namelijk voor herstel vatbaar is (1). Bestaat echter de mogelijkheid hiertoe niet, bij voorbeeld omdat de regter, die zonder eenige reden, enkel ten gevolge van onachtzaamheid heeft nagelaten het vonnis te onderteekenen, niet meer in leven is op het oogenblik, waarop dat verzuim wordt ontdekt, dan is het vonnis zonder eenigen twijfel nietig (2).

352. Indien er meerdere beklaagden in dezelfde zaak betrokken zijn, moet, ingevolge art 312, al. 2 Inl. Regl, tegen elk hunner een afzonderlijk vonnis worden opgemaakt.

Bij art. 176 van het ontwerp der Commissie van 1839 was bepaald, dat de beslissingen omtrent al de in dezelfde zaak betrokken beklaagden behoorden vervat te zijn in één en hetzelfde vonnis. Door die bepaling meende bedoelde Com-

---

(1) Bij arrest, dd. 8 Augustus 1873 (Wkbl. van het Regt. no. 540), werd echter door het Hoog-Geregtshof beslist, dat het vonnis binnen den wettelijken termijn moet zijn geteekend, en dat ten aanzien van het procesverbaal der zitting hetzelfde geldt, terwijl het verzuim van een en ander de vrijspraak van den beklaagde ten gevolge behoort te hebben.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 18 Augustus 1881 (Het Regt in N. I., dl. XXXVII, blz. 180 en 181).

missie, gelijk blijkt uit de nota van toelichting behoorende bij het door haar vervaardigde ontwerp van een Reglement van strafvordering enz., dat niet alleen een einde zou worden gemaakt aan veel nutteloos geschrijf, maar ook de kansen op het maken van schrijffouten aanmerkelijk geringer zouden worden.

Mr. Wichers echter, die blijkbaar van oordeel was, dat deze voordeelen niet opwogen tegen de aan bedoelde bepaling verbonden nadeelen, achtte het noodig voor te schrijven, dat voor elken beklaagde een afzonderlijk vonnis moet worden opgemaakt. Die zienswijze werd gedeeld door het Hoog-Geregtshof, hetwelk in zijn advies van den 21sten Februarij 1848 opmerkte, dat zoodanig voorschrift doelmatig was ter voorkoming van verwarring bij het uitgeven van extracten aan verschillende veroordeelden bij hunne opzending naar bannissementsplaatsen en bij de opmaking van 's Hofs arresten in revisie (1).

Hierbij zou nog gevoegd kunnen worden, dat het voor administratieve ambtenaren, die in den regel ongeoefende regters zijn, moeijelijk zou wezen om in één vonnis de beslissing omtrent verscheidene, soms niet allen van dezelfde feiten beschuldigde beklaagden, behoorlijk zamen te vatten en te overwegen.

353. Bij art. 313, al. 1 Inl. Regl. was oorspronkelijk bepaald, dat het vonnis geschreven moet zijn »in de nederlandsche en in de landtaal". Dit voorschrift is bij Stbl. 1873, no. 113 vervangen door de volgende bepalingen:

»Het vonnis moet geschreven zijn in de Nederlandsche taal, het dispositief daarenboven in de landtaal.

»Wanneer de beklaagde dit verlangt, wordt hem kosteloos, zoowel van het vonnis als van het in revisie gewezen arrest, eene volledige vertaling uitgereikt in zijne landtaal, zoo hij behoort tot de inheemsche bevolking en hij geen Maleisch verstaat, — anders in de Maleische taal."

---

(1) Bij arrest, dd. 6 Februarij 1850 (Het Regt in N. I., dl. III, blz. 38 en vgg.), besliste het Hof, dat de niet-naleving van art. 312, al. 2 Inl. Regl. niet met nietigheid is bedreigd.

De vertaling van het dispositief van het vonnis in de taal van het land, schijnt te zijn voorgeschreven met het doel, dat de inlandsche leden der regtbank, alvorens het vonnis te onderteekenen, zich zouden kunnen overtuigen, dat het inderdaad overeenkomstig de genomene beslissing is opgemaakt. Voor die gissing pleit eenigermate de redactie van art. 136 van het Reglement op de administratie der Politie enz. (Stbl. 1819, no. 20). aan hetwelk voormelde bepaling is ontleend; dat artikel toch luidde aldus: »De vonnissen zullen in de Nederlandsche en Inlandsche talen moeten geschreven, en geteekend worden door den Resident en alle tegenwoordig geweest zijnde Leden, alsmede den Secretaris van den Landraad."

Het in art 313, al. 1 Inl. Regl. en in Stbl. 1873, no. 113 gebezigde woord »*landtaal*" moet zonder twijfel worden opgevat in den zin van de taal, welke gesproken wordt door de inheemsche bevolking van het land, waar de regtbank zitting houdt. Ingevolge het tweede lid van gezegd artikel kan een Vreemde-Oosterling slechts vorderen, dat hem kosteloos eene vertaling in de maleische taal zal worden uitgereikt van het tegen hem gewezen vonnis of arrest.

Wat verder de wel eens geuite meening betreft, dat er met het oog op de omstandigheid dat elk inlandsch lid eener regtbank de maleische taal volkomen magtig is, geen bezwaar tegen bestaat om het dispositief van een vonnis, waar ook gewezen, steeds in die taal te doen overbrengen, die meening komt mij voor in volslagen strijd te zijn met de duidelijke bewoordingen van Stbl. 1873, no. 113, volgens hetwelk het dispositief van elk vonnis geschreven moet zijn in de »*landtaal*" (1).

(1) Bij circulaire, dd. 7 December 1874, gepubliceerd in het Bijbl. op het Stbl., no. 2820, werd door den toenmaligen directeur van justitie aan de voorzitters der inlandsche regtbanken op en buiten Java te kennen gegeven, dat die regtbanken geacht moesten worden voldoende elementen in zich te bevatten om de vertaling van het dispositief van het vonnis in de landstaal te leveren, onder mededeeling voorts, dat indien daarvoor de hulp werd ingeroepen van een translateur, die voor zoodanige werkzaamheid salaris in berekening bragt, „*de geschiktheid van den voorzitter voor zijne taak*

354. Bij art. 176 van het ontwerp der Commissie van 1839 was bepaald, dat de vonnissen zouden moeten worden opgemaakt door den griffier. Die bepaling heeft MR. WICHERS echter niet overgenomen, en zoo komt zij niet voor in het Inlandsch Reglement, hetwelk de vraag, door wien het vonnis moet worden opgemaakt of geconcipieerd, onbeantwoord laat. De president kan alzoo, bij gebreke van eenig voorschrift dienaangaande, bevoegd worden geacht niet alleen den griffier, maar des noods ook een lid der regtbank, indien deze daartoe de noodige bekwaamheden mogt bezitten, met het opmaken van het vonnis te belasten. In den regel echter is de president, althans zoo hij een regtsgeleerde is, door zijne meerdere regtskennis en ervaring het best berekend voor die taak en behoort hij haar derhalve ook op zich te nemen.

§ 3.

Proces-verbaal.

355. Bij art. 314, al 1 Inl. Regl. is bepaald, dat de griffier proces-verbaal moet houden van al hetgeen op de teregtzitting voorvalt.

Ingevolge dit voorschrift is de griffier verpligt om zoowel van de inachtneming der vereischte formaliteiten, als van al het overige, hetgeen met betrekking tot de zaak des beklaagden van het begin tot het einde der teregtzitting verhandeld wordt, melding te maken in het proces-verbaal. *Al* het op de zitting voorgevallene behoort hij te verbaliseren. Dat hij dit »*naauwkeurig*" moet doen, is te allen overvloede bij art. 63, al. 1 Regt. Org. nog uitdrukkelijk voorgeschreven.

Het proces-verbaal der teregtzitting is eene der belang-

---

aan gegronde bedenkingen onderhevig wordt." Met dat al is het de vraag, in hoever de directeur, met het oog op het, zoo ik mij niet bedrieg, nooit ingetrokken Gouvernements besluit van den 25sten October 1851, no. 3, opgenomen in dl. VI van Het Regt in N. I. (blz. 320), bevoegd was tot de hier vermelde aanschrijving.

Vergl. no. 408 Bijbl. op het Stbl.

rijkste acten in het strafproces. Dat verbaal toch strekt uitsluitend ten bewijze van hetgeen met betrekking tot de zaak des beklaagden ter teregtzitting is voorgevallen, met dit gevolg, dat hetgeen daarin vermeld moet zijn, niet op eenige andere wijze, bij voorbeeld door getuigen of anderzins kan worden bewezen. Is die acte in den wettelijken vorm opgemaakt en behoorlijk onderteekend, dan levert zij volkomen bewijs op van hetgeen daarin is vermeld, zoodat aan de waarheid daarvan niet mag worden getwijfeld. Indien er omtrent de inachtneming van formaliteiten, de verklaringen van getuigen, enz. verschil bestaat tusschen het vonnis en het proces-verbaal, moet derhalve datgene als waar worden aangenomen wat blijkt uit het proces-verbaal (1), terwijl daarentegen al hetgeen daarin niet is vermeld, geacht moet worden niet geschied te zijn (2).

Bij art. 288, al. 2 Regl. Strafv. is bepaald, dat het Hoog-Geregtshof, wanneer eenig verzuim van formaliteiten heeft plaats gehad, hetwelk vatbaar is voor herstel, dit, alvorens in revisie regt te doen, moet bevelen. Die bepaling heeft ongetwijfeld ook betrekking op het proces-verbaal der zitting. Indien dit dus bij voorbeeld door den president der regtbank niet is onderteekend, behoort het Hof te gelasten, dat het verzuim van die formaliteit alsnog worde hersteld; want wel is waar volgt uit het bepaalde bij art. 317*d* Inl. Regl., dat gezegde acte binnen den tijd van vier weken na de uitspraak van het vonnis moet zijn onderteekend, doch uit geene enkele wettelijke bepaling blijkt, dat die termijn als fataal te beschouwen is, en dat derhalve, na verloop daarvan, bedoelde onderteekening niet meer zou mogen plaats hebben.

Intusschen moet wel in het oog worden gehouden, dat er een hemelsbreed verschil bestaat tusschen het verzuim eener

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof in zake Badenbroek, medegedeeld en besproken in het opstel: *Revisie*, voorkomende in no. 1033 Wkbl. van het Regt.

(2) Zie het arrest van den Hoogen Raad, dd. 3 Januarij 1887 (Het Regt in N. I., dl. XLVIII, blz. 357 en vgg.).

formaliteit in het proces-verbaal zelf, en het verzuim om bij die acte de inachtneming eener formaliteit te constateren. In het eene geval blijkt uit gezegde acte, dat eene formaliteit niet in acht is genomen, in het andere blijkt dit niet. Is bij voorbeeld in het proces-verbaal al niet bekend gesteld, dat de beklaagde bij den aanvang van het onderzoek vermaand is om oplettend te zijn op hetgeen hij zal hooren, zoo blijft het niettemin mogelijk, dat die vermaning wel heeft plaats gehad, doch dat de griffier eenvoudig heeft verzuimd daarvan aanteekening te houden. Een geheel ander geval echter is het, wanneer ten aanzien van het proces-verbaal zelf de eene of andere formaliteit niet is in acht genomen, bij voorbeeld wanneer daaraan eene onderteekening ontbreekt. Alleen in dergelijke gevallen nu mag, naar mijne meening, art. 288, al. 2 Regl. Strafv. worden toegepast.

Daarentegen laat de wet niet toe, en kan zij ook niet toelaten, dat door het Hof herstel worde bevolen van het verzuim om in het proces-verbaal der teregtzitting alsnog te constateren dat eene formaliteit, welke op de zitting in acht genomen had moeten worden, is nageleefd. Immers zoodanig bevel, hetwelk in allen gevalle slechts gegeven kan worden onder voorwaarde, dat de bedoelde formaliteit *inderdaad* in acht genomen is, zou ten gevolge kunnen hebben, dat een deel van het proces-verbaal eerst eenigen tijd na de teregtzitting werd opgemaakt, niettegenstaande het voorschrift, vervat in art. 314, al. 1 Inl. Regl., medebrengt, dat terstond ter teregtzitting van *al* hetgeen daar voorvalt, proces-verbaal moet worden gehouden (1). Juist daarin dat onmiddellijk het ter teregtzitting verhandelde wordt opgeteekend, is de voornaamste waarborg gelegen voor de betrouwbaarheid van het proces-verbaal, en zoo is het dan ook zeer verkeerd, dat de griffier, gelijk niet zelden geschiedt, op de zitting slechts eenige losse aanteekeningen

(1) Zie over de redactie der processen-verbaal van in strafzaken gehoudene teregtzittingen, het hiervoren reeds aangehaalde opstel van Mr. R. A. Eekhout, geplaatst in dl. XI van Het Regt in N. I., blz. 423 en vgg.

maakt en deze later met behulp van zijn geheugen uitwerkt. Dwalingen en vergissingen toch zijn zoodoende bijna onvermijdelijk. Zal een proces-verbaal waarlijk goed zijn, dan behoort het in zijn geheel ter teregtzitting te worden opgemaakt, al duurt dien ten gevolge het onderzoek ook wat langer dan anders het geval zoude zijn. Wel bestaat er zeker geen bezwaar tegen om in het aldus opgemaakte klad-proces-verbaal later, voor zooveel taal en stijl betreft, de noodige verbeteringen aan te brengen, maar overigens mogen daarin, naar mijne meening, volstrekt geene veranderingen of wijzigingen worden gemaakt.

Al wat in het proces-verbaal der zitting, hetwelk als authentieke acte volkomen geloof verdient, niet is vermeld, moet, gelijk zoo even reeds is opgemerkt, geacht worden niet geschied te zijn. Indien in het geheel geen procesverbaal is opgemaakt, moet het er dus voor gehouden worden, dat geene der bij de wet voorgeschreven formaliteiten is nageleefd, en zoo is in zoodanig geval het gehouden onderzoek, zoomede het vonnis nietig (1).

Wat eindelijk in het proces-verbaal voorkomende schrijffouten betreft, die fouten kunnen, mijns inziens, wanneer duidelijk blijkt dat zij inderdaad schrijffouten zijn, als niet gemaakt worden beschouwd. De verbetering daarvan schijnt onnoodig en kan in allen gevalle niet, ingevolge art. 288, al. 2 Regl. Strafv., worden bevolen, daar eene schrijffout niet gezegd kan worden het verzuim eener formaliteit te zijn.

356. Bij art. 314, al. 2 Inl. Regl. is bepaald, dat het proces-verbaal, in hetwelk, volgens het eerste lid van dat artikel, al hetgeen op de teregtzitting voorvalt, behoort opgeteekend te worden, »*daarenboven*" moet inhouden enz. Het woord »*daarenboven*" schijnt hier echter minder juist gekozen te zijn, dewijl al hetgeen, waarvan de vermelding daarna uitdrukkelijk wordt bevolen, behoort tot het voorge-

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 29 Junij 1859, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XVII, blz. 306 en 307. Vergl. echter 's Hofs arrest van 3 Junij 1887 (Wkbl. van het Regt, no. 1260).

vallene op de zitting. Blijkbaar is dan ook de strekking van art. 314, al 2 Inl. Regl. geene andere, dan om nadrukkelijk de aandacht te vestigen op sommige zaken, welke in het proces-verbaal niet mogen worden gemist.

Daarbij wordt echter niet vermeld, dat in die acte de dag, waarop de teregtzitting gehouden is, moet worden bekend gesteld, ofschoon het wel van zelf spreekt, dat zulks niet mag worden verzuimd.

Blijkens evengezegd art. 314, al. 2 moet genoemde acte inhouden, »behalve hetgeen in artikel 258 en 273 is vermeld, de zamenstelling van den landraad; de namen van den beklaagde, deszelfs ouderdom zoo na mogelijk, zijn beroep, zijne geboorteplaats, zijne woon- of verblijfplaats; de opgaven der punten van beschuldiging, en de naauwkeurige vermelding van zijn antwoord op de hem ingevolge artikel 247 gedane vraag, en van hetgeen hij in den loop van het onderzoek te zijner verdediging, of, in geval van bekentenis te zijner verschooning heeft bijgebragt; het afleggen van den eed door de getuigen; de opgaven van derzelver namen, ouderdom, beroep en woon- of verblijfplaats, alsmede die van de personen, welke tot het geven van inlichtingen zijn gehoord; den inhoud der mondelinge verklaringen en opgaven op de teregtzitting gedaan; de vermelding der voorgelezen stukken; het door den hoofddjaksa geuit gevoelen; den inhoud van het advijs van den hoofdpanghoeloe, en den uitslag der beraadslaging."

Omtrent »de opgaven der punten van beschuldiging" en hetgeen daarop verder volgt tot en met het woord »bijgebragt", zweeg art. 284 van het ontwerp van Mr. Wichers. Een en ander werd in het artikel gelascht naar aanleiding der door het Hoog-Geregtshof bij advies, dd. 21 Februarij 1848, gemaakte opmerking, dat het, zijns inziens, nuttig was te bepalen, dat het proces-verbaal eene duidelijke opgave zou bevatten »van alle bijzonderheden" door den beklaagde te zijner verdediging in het midden gebragt, zoo op de acte van beschuldiging, als op de verklaringen der getuigen.

Betreffende het voorschrift, dat in het proces-verbaal

eene opgave moet voorkomen der punten van beschuldiging, teekende het Hof in zijne circulaire van den 31sten Julij 1848 (1) aan, dat het de kennelijke bedoeling van dat voorschrift is, dat de daadzaken, welke de misdaad daarstellen, ter zake waarvan de beklaagde wordt teregtgesteld, zakelijk en duidelijk in het verbaal worden omschreven, terwijl tevens werd opgemerkt, dat blijken moet, wat de beklaagde heeft geantwoord op den inhoud der acte van beschuldiging, nadat de voorzitter hem die duidelijk verklaard heeft.

Van dat antwoord en van hetgeen verder door den beklaagde te zijner verdediging of verschooning in het midden is gebragt, mag volgens art. 314, al. 2 Inl. Regl. »*de naauwkeurige vermelding*" in het proces-verbaal niet ontbreken. Die naauwkeurige vermelding behoeft zich echter niet zoo ver uit te strekken, dat al hetgeen door den beklaagde ter teregtzitting gezegd is, zooveel mogelijk weergegeven zou moeten worden in de door hem gebezigde woorden; de meening toch dat dit noodig zoude zijn met het oog op de bewoordingen, waarin bedoelde bepaling is vervat, wordt voldoende weêrlegd door de geschiedenis dier bepaling, volgens welke, gelijk zooeven is medegedeeld, niets anders wordt vereischt, dan dat alle door den beklaagde in het midden gebragte *bijzonderheden* duidelijk in het procesverbaal worden bekend gesteld.

Dat in het proces-verbaal vermeld moet worden, dat de beklaagde, na gehoord te zijn, in de gelegenheid gesteld is zich te verdedigen, is niet voorgeschreven (2), en, mijns inziens, ook onnoodig. Daarentegen komt het mij wenschelijk voor om, indien er stukken van overtuiging zijn overgelegd, zulks in het proces-verbaal aan te teekenen vóór, of onmiddellijk na de vermelding der punten van beschuldiging (3),

---

(1) Die circulaire is afgedrukt in Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 265 en vgg. — Zie verder no. 281 hiervoren.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 Maart 1877 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 316 en vgg.).

(3) Zie blz. 7 en 8 der *Korte aanteekeningen enz.*, voorkomende in dl. XXII van Het Regt in N. I.

en tevens van die voorwerpen, op de hiervoren medegedeelde wijze, eene omschrijving te geven.

Slechts ten aanzien van de antwoorden, door de als getuigen opgeroepen personen gegeven op sommige der bij art. 256, al. 2 Inl. Regl. voorgeschreven voorloopige vragen, is bij art. 314, al. 2 van dat Reglement uitdrukkelijk bepaald, dat zij vermeld moeten worden in het proces verbaal, doch dit neemt niet weg, dat geen enkel der antwoorden op bedoelde vragen daarin onvermeld mag worden gelaten. Die antwoorden toch maken een deel uit van hetgeen op de teregtzitting voorvalt, en behooren dus ingevolge art. 314, al. 1 van gezegd Reglement door den griffier te worden opgeteekend. Vooral de opgaven van de als getuigen opgeroepen personen, welke betrekking hebben op hunne bevoegdheid of bekwaamheid om getuigenis der waarheid af te leggen, moeten met de uiterste naauwkeurigheid worden bekend gesteld, opdat de hoogere regter kunne beoordeelen, of die personen teregt beëedigd dan wel tot het geven van inlichtingen toegelaten zijn.

Wat verder de beëediging betreft, dienaangaande behoort in het proces-verbaal, in opvolging der hiervoren aangehaalde circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 Augustus 1880, overeenkomstig het bepaalde bij art. 256, al. 3 Inl. Regl., te worden aangeteekend, »dat de getuige op de wijze zijner godsdienstige gezindheid den eed heeft gedaan van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen". Nogthans brengt de vermelding in het proces-verbaal, dat de getuige den eed heeft afgelegd op de wijze bij evengenoemde wettelijke bepaling voorgeschreven, zonder meer, geene nietigheid te weeg (1).

Volgens art. 314, al. 2 Inl. Regl. moet het proces-verbaal ook bevatten: »den inhoud der mondelinge verklaringen en opgaven op de teregtzitting gedaan."

De hier gebezigde woorden »*verklaringen*" en »*opgaven*" mogen, naar mijne meening, niet als synoniem worden be-

(1) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 Maart 1877 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 316 en vgg.).

schouwd; blijkbaar toch zijn onder *verklaringen*, de mededeelingen van de getuigen, onder *opgaven*, die van den beklaagde te verstaan Immers in art. 284 van het ontwerp van Mr. Wichers, waaruit de evenaangehaalde zinsnede is overgenomen, ontbraken, gelijk hierboven reeds is medegedeeld, de in het tegenwoordige artikel voorkomende woorden: »de naauwkeurige vermelding van zijn antwoord op de hem ingevolge artikel 247 gedane vraag, en van hetgeen hij in den loop van het onderzoek te zijner verdediging, of, in geval van bekentenis, te zijner verschooning heeft bijgebragt," en zoo kan wel niet worden betwijfeld, dat Mr. Wichers met het woord »*opgaven*" alle mededeelingen door den beklaagde ter teregtzitting gedaan, op het oog heeft gehad; want dat bij de eerste redactie van het artikel verzuimd zou zijn geworden de vermelding in het proces-verbaal van een zoo belangrijk deel van het onderzoek uitdrukkelijk voor te schrijven, komt mij onaannemelijk voor. Thans echter is ten gevolge van evengezegde bijvoeging het woord »*opgaven*", naar het schijnt, geheel overtollig, daar toch die bijvoeging de strekking heeft om al hetgeen door den beklaagde in den loop van het onderzoek in het midden is gebragt, door den griffier te doen aanteekenen in het proces-verbaal.

Bij art. 178 van het ontwerp der Commissie van 1839 was bepaald, dat het proces-verbaal onder anderen moet inhouden: »de verklaringen der getuigen (van ieder afzonderlijk)", terwijl volgens art. 314, al. 2 Inl. Regl., even als volgens art. 176, al 2 Regl. Strafv., de *inhoud* der verklaringen in het proces-verbaal moet worden opgenomen. Laatstgenoemde wettelijke bepaling is ontleend aan art. 227, no. 4 (thans art. 198, al. 2) ned. Wetb. van Strafv., hetwelk echter slechts vordert dat de griffier aanteekening zal houden van den »*zakelijken inhoud*" der getuigenverklaringen (1). Volgens dit voorschrift schijnt dus de griffier

(1) Dienovereenkomstig was bij art. 179 van het door de Commissie van 1839 vervaardigde ontwerp van een Reglement van strafvordering enz. bepaald, dat „de hoofdzakelijke inhoud der verklaringen" in het proces-verbaal moet worden opgeteekend.

des noods te kunnen volstaan met *in hoofdzaak* bekend te stellen, wat de getuigen hebben verklaard. MR. WICHERS evenwel heeft zulks blijkbaar niet voldoende geacht, en alzoo het woord »*zakelijken*" weggelaten, ten einde goed te doen uitkomen, dat de griffier verpligt is om wel niet woordelijk, maar dan toch volledig op te teekenen, al wat door de getuigen is medegedeeld. Hunne verklaringen moeten derhalve met dezelfde zorg en naauwkeurigheid worden geverbaliseerd als de opgaven van den beklaagde. Wordt dit gedaan, dan kan niet gebeuren, wat thans nog maar al te vaak het geval is, dat namelijk in een proces-verbaal twee of meer verklaringen worden aangetroffen, welke van woord tot woord gelijkluidend zijn, en alzoo het vermoeden wettigen, dat zij van elkander zijn afgeschreven; want dat twee getuigen in volkomen dezelfde bewoordingen hunne verklaring zouden hebben afgelegd, is natuurlijk ondenkbaar.

Na gezegd te hebben, dat de inhoud der mondelinge verklaringen en opgaven in het proces-verbaal moet worden opgenomen, bepaalt art. 314, al. 2 Inl. Regl. dat die acte ook behoort in te houden: »de vermelding der voorgelezene stukken", dat wil zeggen, de vermelding dat de bij art. 245 van dat Reglement bedoelde stukken voorgelezen zijn. Blijkens de volgorde der bepalingen, waarin gezegd art. 245 voorkomt, moet echter bedoelde voorlezing plaats hebben vóór dat de inlandsche officier van justitie zijne acte van beschuldiging voordraagt, en zoo behoort de vermelding in het proces-verbaal, dat die voorlezing is geschied, vooraf te gaan aan de vermelding, dat gezegde acte voorgedragen is.

Ten slotte schrijft art. 314, al. 2 Inl. Regl. voor, dat het proces-verbaal moet bevatten: »het door den hoofddjaksa geuit gevoelen; den inhoud van het advijs van den hoofdpanghoeloe, en den uitslag der beraadslaging". Is aan dit voorschrift geen gevolg gegeven, zoo moet worden aangenomen, dat de regtbank niet beraadslaagd heeft (1).

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 28 Februarij 1855 (Het Regt in N. I., dl. X, blz. 864 en 865).

Onder den uitslag der beraadslaging is te verstaan het gevoelen der meerderheid. Van het individueel gevoelen der leden mag geene melding worden gemaakt en evenmin mag bekend worden gesteld, dat eene beslissing met algemeene stemmen genomen is. Een en ander zoude in strijd zijn met art. 42 Regt. Org. Daarentegen dient uit het proces-verbaal der zitting te blijken, dat behoorlijk naar de voorschriften en in de volgorde van art. 282 Inl. Regl. beraadslaagd is (1).

De bepaling dat de inhoud van het door de adviseurs uitgebragte gevoelen in gezegd verbaal moet worden opgenomen, is eene herhaling van art. 7, al. 2 Regt. Org.

Eindelijk moet, ingevolge art. 1, letter C, no. 3 van Stbl. 1872, no. 131, van de vervulling der daarbij voorgeschreven formaliteit, dat namelijk de beklaagde indachtig is gemaakt aan zijn regt om binnen drie weken van het tegen hem gewezen vonnis in revisie te komen bij het Hoog-Geregtshof, aanteekening worden gehouden in het proces-verbaal, wanneer dat vonnis in tegenwoordigheid van hem, beklaagde, uitgesproken en voor revisie vatbaar is.

357. Overeenkomstig art. 43, al. 2 Regt. Org. is bij art. 314, al. 3 Inl. Regl. bepaald, dat het proces-verbaal der teregtzitting moet worden onderteekend door den president en den griffier, terwijl, blijkens het hiervoren reeds besproken vierde lid van laatstgenoemd artikel, art. 191 van gezegd Reglement toepasselijk is, indien de president en de griffier, of een hunner, zich in de onmogelijkheid bevinden om zulks te doen.

Bestaat die onmogelijkheid niet, dan mag de president of de griffier zich niet onttrekken aan zijne verpligting om het proces-verbaal te onderteekenen, behoudens zijne bevoegdheid evenwel om, wanneer daarin naar zijne meening onjuistheden voorkomen, hiervan melding te maken aan den voet der acte (2).

---

(1) Vergl. de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 5 September 1848, sub 3o. en 4o. (Het Regt in N. I, dl. XI, blz. 269), en mijne Regterlijke organisatie van N. I., blz. 118.

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 12 Mei 1886 (Het Regt in N. I., dl. XLVII, blz. 121 en vgg).

Aan de onderteekening ontleent het proces-verbaal zijne authenticiteit; zoo lang het niet is onderteekend, bezit het niet de minste bewijskracht. Even als het proces-verbaal, zoo ook moeten de renvooijen, welke een deel uitmaken der acte, waartoe zij behooren, door den president en den griffier worden onderteekend (1). Eene wettelijke bepaling, waarbij zulks is voorgeschreven, bestaat wel niet, maar uit de omstandigheid dat het proces-verbaal aan de onderteekening zijne authenticiteit ontleent, volgt noodzakelijk dat de daarin gemaakte veranderingen, doorhalingen en bijvoegingen, welke niet behoorlijk onderteekend zijn, alle authenticiteit missen en als niet geschreven moeten worden beschouwd (2).

Blijkens art. 317*d* Inl. Regl. (art. 1, lett. C, no. 4 van Stbl. 1872, no. 131) behoort het proces-verbaal binnen den tijd van vier weken na de uitspraak van het vonnis onderteekend te zijn. Die termijn echter is niet fataal en zoo is, mijns inziens, het Hoog-Geregtshof allezins bevoegd om, indien de inachtneming van gezegde formaliteit mogt zijn verzuimd, krachtens art. 288, al. 2 Regl. Strafv., dat verzuim, zoo mogelijk, te doen herstellen. De meening dat een binnen evenvermelden termijn niet onderteekend proces-verbaal geen vertrouwen verdient en dat, ingeval zoodanig proces-verbaal in revisie is overgelegd, de beklaagde dient vrijgesproken te worden, is, naar mijne meening, dan ook onjuist (3).

Indien in ééne en dezelfde zaak meerdere teregtzittingen zijn gehouden, moet van elke zitting een afzonderlijk pro-

(1) Zie de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 27 Februarij 1861, sub no. 2 (Bijbl. op het Stbl., no. 1006 en Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg.).

(2) Het Hoog-Geregtshof besliste echter bij arrest, dd. 15 Julij 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 44 en vgg.), dat een in het procesverbaal der teregtzitting gemaakt renvooi, hetwelk niet is onderteekend, dien ten gevolge niet nietig en van onwaarde is.

(3) Deze meening werd door het Hoog-Geregtshof voorgestaan bij zijne arresten van den 8sten Augustus 1873, gepubliceerd in no. 540 Wkbl. van het Regt.

ces-verbaal worden opgemaakt, terwijl elk dier processen-verbaal behoorlijk moet worden onderteekend.

358. Blijkens art. 315 Inl. Regl. zijn de bepalingen ten aanzien van den hoofddjaksa en den hoofdpanghoeloe, welke worden aangetroffen in de artikelen betreffende de regtspleging voor de landraden in zaken van misdrijf, mede toepasselijk op de djaksa's en op de panghoeloe's en andere priesters of adviseurs, die de teregtzittingen krachtens art. 7 Regt. Org. bijwonen.

VIJFDE AFDEELING.

Bewijs.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

359. Omtrent het bewijs in strafzaken hield het ontwerp der Commissie van 1839 slechts eene enkele bepaling in, ontleend aan art. 110 van het Reglement op de administratie der Politie enz. (Stbl. 1819, no. 20) (1). Die bepaling, art. 161, luidde aldus: »Zullen alleen van kracht zijn en voor regterlijke bewijzen worden gehouden, de verklaringen van getuigen, en daarmede, of wel met andere gegronde aanwijzingen overeenstemmende, vrijwillige bekentenissen van eenen beklaagde, bij de zitting van den landraad afgelegd en gedaan, alsmede alle andere bewijsstukken, als ter zake dienende kunnen zijn; zullende echter in geen geval de bekentenis van den beklaagde vereischt worden, om schuldig te worden verklaard." In de bij evengezegd ontwerp gevoegde nota van toelichting werd verder aangeteekend, dat omtrent het bewijs van misdrijven hoofdzakelijk de in Indië bestaande bepalingen waren gevolgd en behouden, voornamelijk omdat de ondervinding van vele jaren daarvoor gunstig getuigde, en ook tevens omdat de

(1) Aangaande het bewijs in burgerlijke zaken bevatte dat ontwerp geen enkel voorschrift.

inlandsche regters, in strafzaken oordeelende, althans met betrekking tot de daadzaken, minder als regters, dan als op innige overtuiging regtdoende gezworenen waren te beschouwen, terwijl bovendien werd opgemerkt, dat de voorschriften aangaande het gewigtige en moeijelijke onderwerp van het bewijs in het nederlandsche Wetboek van Strafvordering vastgesteld, en misschien voor de raden van justitie toepasselijk te maken, bezwaarlijk in werking gebragt konden worden voor regtbanken, welke, op den voorzitter na, uitsluitend uit Inlanders waren te zamengesteld.

Met deze later door Mr. Scholten van Oud Haarlem nog bij herhaling verdedigde zienswijze kon echter Mr. Wichers zich niet vereenigen. Volgens diens oordeel was het volstrekt noodzakelijk de materie van het bewijs behoorlijk te regelen, en zoo werden in het Inlandsch Reglement betreffende die materie, behoudens enkele wijzigingen, de voorschriften overgenomen, welke gevonden worden in art. 370 en vgg. Regl. Strafv., en ontleend zijn aan art. 427 (thans art. 391) en vgg. ned. Wetb. van Strafv. (1).

---

(1) Meer en meer schijnt intusschen het gevoelen veld te winnen, dat alleen het vrije, aan geene wettelijke bewijsregelen gebonden onderzoek, leiden kan tot bereiking van het in strafzaken beoogde doel, de ontdekking der materiële waarheid. Dit gevoelen, onder anderen voorgestaan door Mr. A. de Pinto in zijne *Handleiding tot het Wetboek van Strafvordering*, ad § 298, zoomede in Themis, dl. IV, blz. 171 en vgg., is vooral door Mr. W. Modderman in zijne, door het Provinciaal Utrechtsche Genootschap van kunsten en wetenschappen in 1866 bekroonde verhandeling: *De wettelijke bewijsleer in strafzaken*, op, mijns inziens, allezins aannemelijke gronden verdedigd.

De meermalen, onder anderen ook door Mr. der Kinderen op blz 107 van het IIde deel van zijn werk: *De algemeene verordeningen tot regeling van het regtswezen in het gouvernement Sumatra's Westkust*, uitgesproken meening dat in de plaats der wettelijke bewijsleer niets anders gesteld zou kunnen worden dan regtspraak door eene jury of op bloote overtuiging, wordt niet gedeeld door Mr. Modderman, die de toepassing wenscht eener logische, concrete bewijsleer, steunende op de regelen der ervaring. „De regter," aldus leest men op blz. 266 zijner verhandeling, „moet oordeelen volgens de regelen welke elk verstandig mensch bij de gewigtigste voorvallen van zijn leven volgt; hij moet alle concrete gegevens, afzonderlijk en te zamen, aandachtig nagaan, zijne conclusies toetsen aan de regelen van logica en ervaring, stap voor stap met zijn verstand te

Ingevolge art. 283 Inl. Regl. is de landraad gehouden met opzigt tot het bewijs bedoelde voorschriften in acht te nemen, welke blijkens het opschrift van den titel, waarin zij voorkomen, bepaaldelijk betrekking hebben op zaken van misdrijf. Krachtens de artt. 335, al. 3 en 341 van dat Reglement zijn echter de wettelijke bepalingen omtrent het bewijs van misdrijven ook van toepassing in zaken van overtreding door den landraad, hetzij in hooger beroep, het zij in eersten aanleg behandeld. Daarentegen gelden zij niet voor de regtspleging in zaken, welke op de politierol worden afgedaan.

360. In de vijf eerste over het bewijs handelende artikelen van het Inlandsch Reglement, art. 284 tot en met art. 288, vindt men, bij wijze van inleiding, eenige algemeene bepalingen, van welke de eerste aldus luidt: »Niemand kan tot straf veroordeeld worden, ten zij de regter door wettige bewijsmiddelen de overtuiging hebbe bekomen, dat eene strafbare daad werkelijk heeft plaats gehad, en dat de beklaagde daaraan schuldig is.

»Op bloote vermoedens of onvolkomen bewijs mag niemand veroordeeld worden."

Voor eene veroordeeling worden alzoo twee zaken vereischt, namelijk: wettige bewijsmiddelen, en de overtuiging des regters. Door een enkel bewijsmiddel, bij voorbeeld door de verklaring van slechts één getuige, wordt geen wettig bewijs verkregen, wel door meerdere bewijsmiddelen. Zoodoende hebben de woorden: »wettige bewijsmiddelen,"

---

rade gaan. Zoo wordt het onderzoek en het oordeel eene bij uitnemendheid „logische Operation" eene „Verstandesthätigkeit," waarbij vooral in aanmerking komen een zekere takt om valschheid en waarheid te onderscheiden, een juiste practische blik, ondervinding, menschen- en levenskennis." Als een der voornaamste waarborgen voor de goede werking van zoodanige bewijsleer, noemt de schrijver de motivering der vonnissen.

Eene korte uiteenzetting van de voor- en nadeelen eener wettelijke bewijsleer, ook met het oog op Indië, wordt gevonden op blz. 160 en vgg. van het academisch proefschrift van Mr. A. J. C. E. van Heijcop ten Ham: *De berechting van civiele zaken en van misdrijven op de terechtzitting der landraden op Java en Madoera.*

dezelfde kracht en beteekenis als *wettig bewijs*. Behalve zoodanig bewijs wordt gevorderd de overtuiging des regters, welke »door wettige bewijsmiddelen" moet zijn voortgebragt of verkregen.

Onder de hier bedoelde bewijsmiddelen worden gewoonlijk uitsluitend verstaan die, opgenoemd in art 285 Inl. Regl., en zoo mag de overtuiging des regters bij voorbeeld niet steunen op publieke notoriëteit of bekendheid (1), op aantijgingen van medebeklaagden (2), enz.

Niettemin blijkt uit de wet zelve, dat deze nog andere bewijsmiddelen erkent dan die, vermeld in evengezegd art. 285, getuige art. 301, no. 3 en no. 4 van genoemd Reglement, waar sprake is van bewijsmiddelen, welke ofschoon art. 285 daarvan zwijgt, wel niet anders dan als wettige bewijsmiddelen kunnen worden aangemerkt.

Volgens art. 360 Crimineel Wetboek van Koning Lodewijk Napoleon (3), aan welk Wetboek bijna alle voorschriften onzer wettige bewijsleer zijn ontleend, moest *volkomen* en *ontwijfelbaar* bewezen zijn, dat het den beklaagde ten laste gelegde feit had plaats gehad, en dat deze daaraan schuldig was. Dat vereischte werd echter in art. 427 (thans art. 391) ned. Wetb. van Strafv. en, in navolging daarvan, in art. 284 Inl. Regl. niet overgenomen, naar aanleiding der bij de beraadslagingen over gezegd Wetboek gemaakte opmerkingen, dat alleen subjectieve overtuiging bereikbaar was, zijnde het boven de menschelijke krachten om objectieve zekerheid te erlangen, en dat door deze te vorderen de al te naauwgezette regter te zeer gebonden zoude wezen.

(1) Zie de beslissing van het geregtshof te 's Hertogenbosch, dd. 22 Mei 1883, medegedeeld in no. 1075 Wkbl. van het Regt.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 31 December 1849 (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 403 en vgg.).

(3) Dit artikel luidde aldus: „Beide deze zaken" — namelijk dat het bedrijf, hetwelk den beklaagde wordt toegerekend, waarlijk heeft plaats gehad, en dat hij daaraan schuldig of medepligtig is — „moeten naar vereisch van het regt, ten genoegen van de regters, volkomen en ontwijfelbaar bewezen zijn; op bloote vermoedens of onvolkomen bewijs mag niemand veroordeeld worden."

bij het nemen zijner beslissingen (1). En inderdaad volstrekte zekerheid, *ontwijfelbaar* bewijs is in den regel wel niet te verkrijgen. Wilde men dien eisch stellen, dan zoude ongetwijfeld het meerendeel der misdadigers veilig op straffeloosheid kunnen rekenen. Het eenige wat gevorderd kan worden en dan ook gevorderd wordt, is, dat er eene zoo groote mate van waarschijnlijkheid aanwezig zij, dat de beklaagde schuldig is aan de hem ten laste gelegde daad, dat zijne onschuld, ofschoon denkbaar, door het verstand als geheel onaannemelijk wordt uitgesloten.

Wanneer dus de regter, op grond van wettige bewijsmiddelen, tot de overtuiging is gekomen, dat het volgens de ervaring en den gewonen loop der dingen allezins aannemelijk is, dat eene strafbare daad werkelijk heeft plaats gehad, en dat de beklaagde daaraan schuldig is, bestaat er volkomen, dat is wettig en overtuigend bewijs

Hieruit volgt dat het bewijs geacht moet worden onvolkomen te zijn, wanneer de overtuiging des regters steunt, hetzij op bewijsmiddelen, welke de wet niet als zoodanig kent, hetzij op onvoldoend bewijs, bij voorbeeld op de verklaring van slechts één getuige, of wel wanneer die overtuiging zelve ontbreekt.

Wat onder *bloote vermoedens* moet worden verstaan, is niet zeer duidelijk. Art. 177 Inl. Regl., hetwelk, gelijk van zelf spreekt, in zaken van misdrijf niet toepasselijk is, kan dienaangaande geen licht geven, terwijl de op grond van art. 298 van dat Reglement wel eens uitgesproken meening, dat bloote vermoedens zijn vermoedens, welke door geen ander bewijsmiddel worden bevestigd, klaarblijkelijk onjuist is, vermits daaruit zou voortvloeijen, dat vermoedens, wel bevestigd door een ander bewijsmiddel, wettig bewijs kunnen opleveren, eene gevolgtrekking, welke gewraakt wordt door de wet, daar deze onder de bewijsmiddelen in strafzaken vermoedens niet noemt.

Bij de beraadslagingen over het nederlandsch Wetboek

(1) Zie Mr. J. C. Voorduin: *Geschiedenis en beginselen der nederlandsche Wetboeken*, dl. VII, blz. 622 en 623.

van Strafvordering gaf de Regering te kennen, dat de gevolgtrekkingen uit eene reeks van *onbewezene* feiten, welke strekken kunnen om de zedelijke overtuiging van des beklaagden schuld te vestigen, als vermoedens te beschouwen zijn (1). Ingevolge deze verklaring zouden de in de hier besproken wettelijke bepaling gebezigde woorden: *bloote vermoedens*, in den zin, waarin zij in het gewone spraakgebruik gebezigd worden, moeten worden opgevat, namelijk in dien van gevolgtrekkingen, welke berusten op onbewezen feiten. Veelal echter worden onder vermoedens in strafregterlijken zin de gevolgtrekkingen verstaan, welke uit eene daadzaak gemaakt kunnen worden, zonder daaruit nogthans noodzakelijk voort te vloeijen (2).

361. Wat bewijsmiddelen zijn en wanneer zij bewijs opleveren, met andere woorden *op welke wijze* eene daadzaak moet worden bewezen, zegt de wet, terwijl daarentegen de vraag *wat* door de aangevoerde bewijsmiddelen bewezen is, dient te worden beantwoord door den regter. Deze is alzoo gehouden de kracht der bewijsmiddelen te beoordeelen. Moet daaraan naar zijne meening volledige bewijskracht worden toegekend, dan bestaat de overtuiging, welke voor eene veroordeeling wordt vereischt. In het vestigen dezer overtuiging is de regter geheel vrij. Art. 288 Inl. Regl. toch zegt: »Geenerlei bewijsmiddel zal ter veroordeeling van een beklaagde verpligtend zijn, wanneer de regter niet volkomen overtuigd is, dat deze de strafbare daad, hem te laste gelegd, waarlijk heeft gepleegd, of daaraan medepligtig is."

362. Blijkens art. 287 Inl. Regl. kan alle soort van bewijsmiddelen door tegenbewijs worden ontzenuwd.

Tegenbewijs veronderstelt bewijs, en zoo komt tegenbewijs van de zijde des beklaagden, die niet gehouden is zijne onschuld te bewijzen, eigenlijk eerst te pas, wanneer het wettig bewijs zijner schuld vaststaat. Nogthans spreekt

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 661.

(2) Zie Mr. de Bosch Kemper: *Wetb. van Strafv.*, dl. III, blz. 592 en 593.

het wel van zelf, dat het in het belang is van den beklaagde, die niet voorzien kan of de tegen hem aangevoerde bewijsmiddelen al dan niet voldoende zullen worden geacht voor zijne veroordeeling, om steeds alle bewijzen in zijn voordeel bij te brengen. De gelegenheid om zulks te doen mag hem niet worden onthouden door den regter (1). Zelfs is deze vooral ten aanzien van inlandsche beklaagden, die, verstoken van behoorlijken bijstand, wat hunne verdediging betreft, geheel aan zich zelven zijn overgelaten, verpligt om ambtshalve alle feiten en omstandigheden te onderzoeken, welke in hun voordeel pleiten of waaruit van hunne onschuld blijken kan.

De strekking van het tegenbewijs is veelal geene andere, dan om het vertrouwen in de tegen den beklaagde aangevoerde wettige bewijsmiddelen dermate aan het wankelen te brengen, dat daaruit de overtuiging zijner schuld door den regter niet kan worden geput. Gesteld bij voorbeeld dat de beschuldigde twee of meer getuigen heeft voorgebragt, volgens wier verklaringen hij zich op het oogenblik, waarop het hem ten laste gelegde misdrijf werd gepleegd, op eene plaats heeft bevonden, ver verwijderd van die des misdrijfs, en alzoo zijn *alibi* bewezen is, dan is het eene volstrekte onmogelijkheid, dat zoowel door de getuigen, die ten laste van den beklaagde zijn gehoord, als door degenen, die zijn *alibi* hebben bewezen, de waarheid is gezegd. Neemt de regter nu aan, dat laatstbedoelde getuigenissen allezins vertrouwen verdienen, dan volgt hieruit, dat eerstbedoelde getuigen, hetzij omdat zij zich in den persoon des daders hebben vergist, hetzij om eenige andere reden, niet geloofwaardig zijn, en dat dus door hunne verklaringen de overtuiging niet kan worden verkregen, dat de beklaagde het hem ten laste gelegde misdrijf inderdaad heeft gepleegd. Bij gebreke van het *overtuigend* bewijs zijner schuld, behoort hij alzoo te worden vrijgesproken. Daarentegen moet.

---

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 19 September 1855 (Het Regt in N. I. dl. XI, blz. 504 en vgg.).

de regter veroordeelen indien hij, geen geloof hechtende aan hetgeen tot tegenbewijs in het midden is gebragt, en alzoo de onschuld des beklaagden niet aannemelijk achtende, door de tegen dezen aangevoerde wettige bewijsmiddelen overtuigd is geworden van zijne schuld.

Dat deze overtuiging zich bij den regter niet vestige, is het doel van het tegenbewijs in al die gevallen, waarin de door den beklaagde bijgebragte bewijsmiddelen dienen om aan te toonen, dat hij het hem ten laste gelegde feit niet heeft gepleegd. Meermalen echter ook strekt het tegenbewijs om het een of ander feit te bewijzen, waardoor zijne schuldpligtigheid uitgesloten of verminderd wordt. Zulks is bij voorbeeld het geval, wanneer de beklaagde, beschuldigd van het moedwillig toebrengen van kwetsuren, getuigen voorbrengt, ten bewijze dat hij gehandeld heeft ter wettige verdediging van zich zelf of van een ander.

Waarin het tegenbewijs moet bestaan, zegt de wet niet, en zoo kunnen opgaven van den beklaagde zelven of van zijne medebeklaagden, mededeelingen van kinderen, die den leeftijd van vijftien jaren nog niet hebben bereikt, kortom alle middelen zonder onderscheid, strekken om de onschuld van den beklaagde, of omstandigheden, welke in zijn voordeel pleiten, te bewijzen. De reden hiervan is niet, »omdat elk middel in favorem rei geloof verdient, maar omdat, zoodra de regter de overtuiging van het aannemelijke der onschuld gekregen heeft, het vereischte voor veroordeeling, positief bewijs van schuld waardoor het tegendeel als onaannemelijk wordt uitgesloten, wegvalt" (1).

Ten slotte valt op te merken dat, terwijl art 365 Crimineel Wetboek van Koning Lodewijk Napoleon voorschreef: »Alle getuigenis kan door tegenbewijzen nietig, of uit hoofde van belang of andere omstandigheden verzwakt worden", ingevolge art. 287 Inl. Regl *alle soort van bewijsmiddelen* door tegenbewijs kan worden ontzenuwd.

---

(1) Zie blz. 62 van de hiervoren aangehaalde verhandeling van Mr. W. Modderman.

363, Welke bewijsmiddelen strekken kunnen tot veroordeeling van den beklaagde, leert art. 285 Inl. Regl., hetwelk aldus luidt: »Als wettige bewijsmiddelen worden alleen erkend:
1o. getuigenissen;
2o. schriftelijke bescheiden;
3o. bekentenis; en
4o. aanwijzingen."

Deze bewijsmiddelen zijn echter, zoo als reeds werd opgemerkt, blijkens de wet zelve, niet de eenige, waarop de regter zijne overtuiging mag vestigen, »dat eene strafbare daad werkelijk heeft plaats gehad, en dat de beklaagde daaraan schuldig is."

364. De bij art 285 Inl. Regl. opgenoemde bewijsmiddelen, welke hieronder elk afzonderlijk zullen worden besproken, kunnen, blijkens art. 286 van dat Reglement, »zoowel op zich zelve afzonderlijk, als onderling vereenigd, tot daarstelling van regterlijke overtuiging dienen, voor zoo ver zij met de hierna volgende voorschriften overeenkomen."

Wettig bewijs kan alzoo in den regel worden verkregen, hetzij door wettige bewijsmiddelen van verschillende soort, onderling vereenigd, hetzij door wettige bewijsmiddelen van dezelfde soort. Ten aanzien van de bekentenis is echter bij art. 297 Inl. Regl. bepaald, dat zij slechts in vereeniging met andere bewijsmiddelen tot eene veroordeeling kan leiden.

§ 2.

Getuigenissen.

365. »Tot het geven van getuigenis in strafzaken," aldus luidt art. 289 Inl. Regl., »zijn allen bevoegd, die daarvan niet zijn uitgesloten bij artikel 265, 267 en 269.

»Elke getuigenis moet met eede gesterkt, en afgelegd zijn overeenkomstig de vormen bij dit reglement voorgeschreven."

Op ieder, die omtrent eenig misdrijf inlichtingen kan geven, rust de verpligting om zulks te doen. Slechts voor hem, die in een der gevallen verkeert, omschreven in de

bij het eerste lid van bovenstaand artikel aangehaalde wettelijke bepalingen, bestaat die verpligting niet. Dat uit het daar gebezigde woord »*bevoegd*" de gevolgtrekking niet mag worden gemaakt; dat het afleggen van getuigenis geene verpligting is, maar eene bevoegdheid, waarvan naar verkiezing al dan niet gebruik kan worden gemaakt, blijkt duidelijk uit art. 251 en vgg. Inl. Regl.

Ingevolge de in het nederlandsch Wetboek van Strafvordering niet voorkomende bepaling van art. 289, al. 2 Inl. Regl., welke geheel overeenstemt met die, vervat in art. 330, al. 2 ned. Wetb. van Stratv. van 1830 (1), moet elke getuigenis met eede gesterkt, en afgelegd zijn overeenkomstig de vormen bij genoemd Reglement voorgeschreven. Op dit voorschrift wordt door enkele regtsgeleerden een beroep gedaan, ten bewijze dat iedere getuige zijne verklaring onder eede moet afleggen, terwijl daaruit dan verder de gevolgtrekking wordt gemaakt, dat de regter niet bevoegd is om eenen getuige, behalve in de bij de wet uitdrukkelijk genoemde gevallen, buiten eede te hooren (2). Naar mijne meening echter kan het bewijs dezer stellingen, wier juistheid overigens wel niet te betwijfelen valt, niet geput worden uit gezegd voorschrift, omdat dit, volgens bedoelde opvatting, eene geheel noodelooze herhaling zou inhouden van hetgeen bij art. 256, al. 3 Inl. Regl. omtrent de beëediging van getuigen is bepaald, terwijl daarbij bovendien niet wordt gezegd, dat elke getuigenis met eede moet *worden* gesterkt, maar wel, dat elke getuigenis met eede gesterkt moet *zijn*. Houdt men verder in het oog, dat het woord *getuigenis* de wettelijke term is voor eene onder eede afgelegde getuigenverklaring, dan is het, dunkt mij, allezins aannemelijk, dat de wetgever in het tweede lid van art. 289, zijnde het eerste der over *getuigenissen* handelende artikelen, eenvoudig eene omschrijving

(1) Vergl. Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 636.

(2) Zie onder anderen het aan de redactie van Het Regt in N. I. gerigt schrijven van Mr. J. W. S. van der Aa, in dl. XXVII, blz. 245 en vgg. van dat tijdschrift.

van dat woord heeft willen geven, ten einde duidelijk te doen uitkomen, dat de wet onder getuigenissen uitsluitend verstaat de verklaringen door getuigen onder eede afgelegd, overeenkomstig de bij het Inlandsch Reglement voorgeschreven vormen.

Onder die vormen, welke in acht genomen moeten worden, zal eene getuigenis inderdaad eene getuigenis zijn en als zoodanig bewijskracht hebben, behoort ook, dat de getuigen hunne verklaringen mondeling ter teregtzitting moeten afleggen.

Eene uitzondering hierop wordt echter gevonden in het tweede lid van art. 249 Inl Regl., volgens hetwelk de ter teregtzitting voorgelezene, onder eede afgelegde voorloopige verklaringen van getuigen, die overleden of door wettige beletselen verhinderd zijn ter teregtzitting te verschijnen, of wel uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats of verblijf, niet zijn opgeroepen geworden, met mondelinge beëedigde verklaringen worden gelijkgesteld. De voorloopige verklaringen van getuigen, die om genoemde redenen niet ter teregtzitting verschenen zijn, verkrijgen dus, ten gevolge van de voorlezing ter teregtzitting, volkomen dezelfde bewijskracht als eigenlijk gezegde getuigenissen, indien zij namelijk onder eede waren afgelegd.

Meermalen worden de bij het voorloopig onderzoek gehoorde getuigen, van wie te voorzien is, dat zij niet ter teregtzitting zullen kunnen verschijnen, beëedigd, nadat zij hunne verklaring hebben gedaan. Dergelijke verklaringen kunnen echter niet gezegd worden te zijn afgelegd onder eede, dat wil zeggen onder den indruk van den eed; zij zijn buiten eede afgelegd, en eerst daarna met eede bevestigd. Bedoelde verklaringen voldoen derhalve niet aan evengemelde, bij art. 249, al. 2 gestelde voorwaarde, en kunnen alzoo, mijns inziens, niet worden gelijkgesteld met mondelinge beëedigde verklaringen (1). Alleen dan wanneer

(1) Door den raad van justitie te Batavia werd echter bij vonnis, dd. 15 Januarij 1876, en door het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 23 Maart 1876 (Wkbl. van het Regt, no. 658 en no. 666), beslist, dat het onverschillig is, of de voorloopige verklaringen van getuigen vóór of na hare aflegging beëedigd zijn.

de voorloopige verklaringen afgelegd zijn, na voorafgegane beëediging, mag daaraan dezelfde bewijskracht als aan getuigenissen worden toegekend.

Meergezegd art. 249, al. 2 leidt verder, naar het mij voorkomt, noodzakelijk tot de gevolgtrekking dat, moge het al in strijd zijn met het aangenomen beginsel van oraal debat om, bij ontstentenis van elk ander bewijsmiddel, uit de voorgelezene verklaringen door de getuigen bij het voorloopig onderzoek afgelegd, het geheele bewijs van beklaagdes schuld te putten (1), hiertegen uit een wettelijk oogpunt geen bezwaar bestaat, en dat dus de regter, ook in genoemd geval, op zoodanige verklaringen regt behoort te doen.

Ingevolge § 2 van Stbl. 1873, no. 142 zijn de bepalingen van art. 249 Inl. Regl. omtrent de voorlezing en bewijskracht der daar vermelde getuigenverklaringen, ook toepasselijk op de verklaringen, welke inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten, die niet als zoodanig afgetreden, of uit hun ambt ontslagen zijn, zoomede hunne wettige vrouwen en vrouwelijke bloed- of aanverwanten, tot en met den tweeden graad, voor den djaksa behooren af te leggen, in geval de vereischte magtiging tot hunne oproeping, om als getuigen voor den regter te verschijnen, door den Gouverneur-Generaal niet is verleend.

366. Art. 290 Inl. Regl. houdt verder de volgende bepalingen in: »De op zich zelve staande getuigenis van eenen enkelen getuige, door geene andere bewijsmiddelen bevestigd, kan niet als wettelijk bewijs gelden.

---

(1) Aldus oordeelde het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 9 Augustus 1876 (Het Regt in N. I., dl. XXVIII, blz. 188 en vgg.). Daarentegen werd door het Hof bij arrest, dd. 22 April 1875 (Wkbl. van het Regt, no. 623), beslist, dat, wanneer al de getuigen in eene zaak, uit hoofde van te verre verwijdering van woonplaats, niet zijn opgeroepen geworden, op hunne bij het voorloopig onderzoek afgelegde, ter teregtzitting voorgelezene verklaringen regt kan worden gedaan.

»Echter kunnen afzonderlijke en op zich zelve staande getuigenissen omtrent onderscheidene feiten, als wettelijk bewijs gelden, wanneer zij door haren zamenloop en haar verband strekken tot staving eener bepaalde daadzaak.

»De beoordeeling hiervan wordt aan de voorzigtigheid van den regter overgelaten."

De onderlinge overeenstemming van meerdere bewijsmiddelen is steeds als een zeer sterk bewijs voor hunne betrouwbaarheid aangemerkt. Van daar de regel, dat één getuige geen wettig bewijs oplevert; *unus testis, nullus testis.* »De ware grond van den regel," zegt Mr. Modderman (1), »is niet gelegen in het getal; er is niet eene reden om aan te nemen dat één getuige minder waarheidlievend is dan twee; maar de reden ligt hierin, dat bij één getuige de mogelijkheid van vergelijking en wederzijdsche contrôle tusschen de bewijsmiddelen wegvalt." Voor wettig getuigenbewijs worden alzoo minstens twee getuigenissen vereischt. Door de getuigenis van een enkelen getuige, welke, ofschoon zij al geen wettig bewijs oplevert, toch een wettig bewijsmiddel is, kan echter ingevolge het eerste lid van bovenstaand artikel, wettig bewijs worden verkregen, wanneer zij niet op zich zelve staat, maar bevestigd wordt door »andere bewijsmiddelen."

De reden, waarom laatstgenoemd woord in het meervoud is gebruikt, is blijkbaar geene andere, dan om aan te duiden, dat alle soorten van bewijsmiddelen zijn bedoeld; de verklaring van één beëedigd getuige, bevestigd door ééne aanwijzing, levert dus wettig bewijs op (2).

Bij de beoordeeling der vraag of één getuige alleen staat, dient echter steeds in het oog te worden gehouden, dat de bijkomende bewijsmiddelen inderdaad bewijsmiddelen moeten zijn.

Het tweede lid van vorenstaand art. 290, hetwelk over-

---

(1) Blz. 256 zijner hiervoren aangehaalde verhandeling.

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 Januarij 1883 (Het Regt in N. I., dl. XL, blz. 113 en 114).

eenstemt met art. 376, al 2 Regl. Strafv. (1) en met art. 433, al. 2 (thans art. 397, al. 2) ned Wetb. van Strafv., bevat eene uitzondering op den bij het eerste lid van dat artikel gestelden regel. Ter verklaring van die uitzondering werd in de memorie van toelichting van 1829 naar aanleiding van het voorschrift, hetwelk thans gevonden wordt in art. 397, al. 2 ned. Wetb. van Strafv, aangeteekend: »Maar eene *algemeene daad* kan ook door *singuliere* getuigen worden bewezen. Zoo wordt b. v, om aan te toonen dat A op den 1sten Januarij ten 10 ure 's morgens te *Mechelen* is geweest, niet vereischt dat hem twee getuigen *aldaar* hebben gezien, maar het zal voldoende zijn, dat hem één getuige te *Mechelen* heeft gesproken of aangetroffen, dat een ander hem op den weg van *Brussel* naar *Laeken*, een derde hem op dien van *Laeken* naar *Vilvoorde*, een vierde nabij de stad *Mechelen*, op verschillende met elkander overeenkomende tijdstippen van den dag ontmoet hebben (2)."

Volgens dit voorbeeld schijnt de strekking van art. 290, al. 2 Inl. Regl. deze te zijn, dat door »afzonderlijke en op zich zelve staande getuigenissen omtrent onderscheidene *feiten*" bepaaldelijk *daadzaken* kunnen worden bewezen, welke in den zin van art. 300 van dat Reglement als *aanwijzingen* zijn aan te merken. Nogthans wordt door vele schrijvers aangenomen, dat onder het woord »*daadzaak*" in eerstgenoemde wettelijke bepaling ook het misdrijf zelf in zijn ganschen omvang, zoomede beklaagdes schuld daaraan, te verstaan is. Zoo zegt Mr. de Pinto (3): »Één getuige is geen waarborg voor de waarheid van zijne ver-

(1) Art. 376, al. 2 Regl. Strafv. was, blijkens den officiëlen tekst van dat Reglement, gearresteerd bij besluit van den Gouverneur-Generaal, dd. 23 Julij 1847, no. 11, *woordelijk* gelijkluidend aan het tweede lid van art. 433 ned. Wetb. van Strafv., volgens hetwelk de *feiten* „door *hunnen* zamenloop en *hun* verband" tot staving eener bepaalde daadzaak moeten strekken. Waarom vervolgens, waarschijnlijk bij de correctie, de woorden „*hunnen*" en „*hun*" zijn vervangen door „*haren*" en „*haar*", welke op *getuigenissen* slaan, blijkt niet.

(2) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 639 en 640.

(3) *Handleiding tot het Wetboek van Strafvordering*, ad § 301.

klaring; maar dat twee, drie of meer getuigen zich zullen bedriegen of opzettelijk de waarheid te kort doen, laat zich niet vooronderstellen; wordt dus door de verklaring van meerderen, ofschoon niet allen hetzelfde gezien of gehoord hebben, één feit gestaafd, dan moet men ook dat feit voor bewezen houden. B. v.: één getuige heeft u zien stelen; een tweede heeft u uit het huis van den bestolene zien vlugten; een derde heeft u in het bezit van het gestolene gezien; en aan een vierde hebt gij het te koop doen aanbieden; het laat zich niet denken, dat alle die vier getuigen zich zullen vergissen of liegen; en wanneer zij allen de waarheid spreken, gelijk inderdaad de verklaring van den éénen de waarheid van die der anderen bewijst, dan zijt gij wel degelijk ontwijfelbaar de dief; uw diefstal is derhalve door alle deze afzonderlijke verklaringen, in haar onderling verband beschouwd, volkomen en wettig bewezen. De meeste schrijvers passen deze zelfde uitzondering ook toe op de zoogenaamde *delicta continua* en *faits permanents*" (1).

Mr. de Pinto, wiens gevoelen, naar ik meen, door de meeste bekende schrijvers wordt gedeeld (2), is derhalve van oordeel dat onder het in art. 290, al 2 Inl Regl gebezigde woord »*daadzaak*" zoowel *misdrijf* als *schuld* is te verstaan, en dat de »*onderscheidene feiten*" bij genoemd voorschrift bedoeld, *aanwijzingen* kunnen zijn, vallende toch het meerendeel der in evengezegd voorbeeld vermelde daadzaken zonder eenigen twijfel in de bij art. 300 van datzelfde Reglement (art. 406 ned. Wetb. van Strafv.) van

(1) Door den raad van justitie te Samarang werd bij vonnis, dd. 31 Maart 1852 (Het Regt in N. I., dl. VII, blz. 250 en vgg.), beslist, dat overtredingen van ééne en dezelfde wettelijke bepaling, waaraan de beklaagde zich op onderscheidene tijdstippen zou hebben schuldig gemaakt, niet bewezen kunnen worden door afzonderlijke en op zich zelve staande getuigenissen omtrent elk dier feiten. — Vergl. ook de vonnissen van den raad van justitie te Batavia, dd. 13 April 1872, en dd. 15 Januarij 1876 (Wkbl. van het Regt, no. 472 en no. 658).

(2) Zie onder anderen Mr. de Bosch Kemper: *Wetboek van Strafv.*, dl. III, blz. 537 en 538.

het woord *aanwijzingen* gegeven omschrijving. Geheel in overeenstemming met deze zienswijze is de leer van hen, die meenen, dat eene aanwijzing bewezen kan worden door de beëedigde verklaring van slechts één enkelen getuige (1). Art. 290, al. 2 en art. 300 Inl. Regl. zouden zoodoende in een onafscheidelijk verband tot elkander staan.

De juistheid dezer beschouwing is evenwel, naar mijne meening, met het oog op de geschiedenis en de bewoordingen van het voorschrift, vervat in art. 290, al. 2 Inl. Regl., in verband met de omstandigheid dat het woord *daadzaak* in geene enkele wettelijke bepaling gebezigd wordt in de beteekenis van *misdrijf* of *strafbaar feit*, niet boven alle bedenking verheven, al blijkt ook uit het laatste lid van genoemd artikel, dat de beoordeeling der bewijskracht, welke aan afzonderlijke en op zich zelve staande getuigenissen kan worden toegekend, geheel is overgelaten »aan de voorzigtigheid van den regter."

367. Bij art. 291 Inl. Regl. is bepaald: »Iedere afgelegde getuigenis moet loopen over feiten, welke de getuige zelf gehoord, gezien of ondervonden heeft, en moeten daarbij tevens uitdrukkelijk worden opgegeven de redenen van wetenschap.

»Bijzondere meeningen of gissingen, bij redenering opgemaakt, zijn geene getuigenissen."

Ingevolge dit artikel heeft ieder getuige slechts mede te deelen, wat hij zelf gehoord, gezien of ondervonden heeft; alleen datgene, wat hij met zijne eigene zintuigen heeft waargenomen, kan hij geacht worden te weten. Hij, die mededeelt hetgeen hem door anderen is bekend geworden, en hetgeen hij alzoo slechts van hooren zeggen weet, is

---

(1) Mr. de Pinto, die in zijn voorbeeld, hoe een diefstal door afzonderlijke getuigenissen kan worden bewezen, verscheidene daadzaken opsomt, welke onmogelijk anders dan als *aanwijzingen* kunnen worden beschouwd, beweert nogthans op blz. 180 van zijn opstel: *Iets over het bewijs door aanwijzingen in strafzaken*, geplaatst in het IVde deel van Themis, dat eene aanwijzing niet kan worden bewezen door de op zich zelve staande getuigenis van één enkelen getuige. Beide zienswijzen zijn echter, naar het schijnt, niet wel met elkander te rijmen.

geen getuige in den zin der wet, met dit gevolg dat zijne verklaring volstrekt geene bewijskracht bezit.

Niet zelden echter gebeurt het, dat getuigen hunne verklaring, geheel te goeder trouw, aanvullen met feiten en omstandigheden, welke zij vernomen hebben van anderen, en als door hen zelven waargenomen mededeelen; de regter evenwel ontdekt zulks in den regel al zeer spoedig, indien hij niet verzuimt om, overeenkomstig het bepaalde bij bovenstaand artikel, aan den getuige, die niet opgeeft hoe hij het door hem medegedeelde weet, dienaangaande de noodige inlichtingen te vragen.

De opgegeven redenen van wetenschap moeten steeds naauwkeurig in het proces-verbaal der teregtzitting worden vermeld (1).

Uit het voorschrift, dat iedere getuigenis loopen moet over feiten, welke de getuige met zijne eigene zintuigen heeft waargenomen, volgt als van zelf, dat bijzondere meeningen en gissingen, bij redenering opgemaakt, geene getuigenissen zijn. Wanneer dus bij voorbeeld de bestolene verklaart, dat de dief zijn behoorlijk gesloten huis is binnengedrongen door eene onder de omwanding daarvan gegravene opening, zonder dat hij dit door eigene waarneming weet, is die mededeeling niet als eene getuigenis te beschouwen, maar als eene gevolgtrekking, bij redenering opgemaakt uit de omstandigheid, dat geen andere toegang tot het huis aanwezig was. Hetzelfde geldt van de in tal van processen-verbaal voorkomende verklaring, dat de onder de omwanding van het huis des bestolenen gemaakte opening groot genoeg was om een volwassen persoon door te laten, zonder dat van de afmetingen dier opening blijkt.

Nogthans kan er wel geen bezwaar tegen bestaan, dat een getuige uit de door hem medegedeelde feiten en omstandigheden de gevolgtrekkingen maakt, welke, zijns inziens, daaruit noodzakelijk voortvloeijen, mits slechts duide-

(1) Zie de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 31 Julij 1848, sub 1o (Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 265).

lijk blijke, dat die gevolgtrekkingen inderdaad niets anders dan gevolgtrekkingen zijn.

Onder de bij art. 291, al. 2 Inl. Regl. bedoelde meeningen en gissingen zijn uitsluitend de zoodanige te verstaan, welke op geen wetenschappelijken grondslag berusten. Degene, wiens meening gegrond is op een deskundig onderzoek, is geen getuige, maar een zaakkundige.

368. Ingevolge het voorschrift van art. 292 Inl. Regl. moet de regter in de beoordeeling der waarde van de getuigenis, bijzonder acht geven »op de onderlinge overeenstemming der getuigen; op de overeenstemming der getuigenissen met hetgeen van elders aangaande de zaak en het geding bekend is; op de beweegredenen, welke de getuigen kunnen hebben gehad om de zaak op deze of gene wijze voor te dragen; op de levenswijze, de zeden en den stand der getuigen, en, in het algemeen, op alles wat op derzelver meerdere of mindere geloofwaardigheid invloed zoude kunnen hebben".

Dit artikel komt geheel overeen met art. 176 Inl. Regl. en behoeft hier alzoo niet nader te worden besproken.

369. In de artt. 266, al. 2 en 269 Inl. Regl. worden, even als in de artt. 188, al. 3 en 190 (thans art. 162, al. 3 en art. 164) ned. Wetb. van Strafv., onbeëedigde getuigenverklaringen »*inlichtingen*" genoemd. Welke bewijskracht de regter mag toekennen aan de inlichtingen, waarvan bij laatstgenoemde artikelen sprake is, zegt art. 445 (thans art. 409) van dat Wetboek (1), hetwelk echter steeds voor bijzonder duister is gehouden. Welligt met het doel om, duidelijker dan zulks bij gezegd artikel is geschied, te omschrijven, wanneer bedoelde *inlichtingen* bewijskracht bezitten en welke die bewijskracht is, heeft Mr. Wichers de bepaling ontworpen, welke gevonden wordt in art. 379 Regl. Strafv., en woordelijk is overgenomen in art. 293 Inl. Regl.

Bij het eerste lid van dit artikel, hetwelk voorschrijft, wanneer onbeëedigde getuigenverklaringen volstrekt geene

(1) Vergl. art. 1949. al. 2 en 3 ned. Burg. Wetb. en art. 1912, al. 2 en 3 ned. ind. Burgerlijk Wetboek.

bewijskracht hebben, is bepaald: »Onbeëedigde verklaringen, kunnen op zich zelve, zelfs bij onderlinge overeenstemming, geen bewijs opleveren."

Krachtens dit voorschrift, hetwelk aan duidelijkheid zeker niets te wenschen overlaat, leggen onbeëedigde verklaringen, bij gebreke van wettige bewijsmiddelen, volstrekt geen gewigt in de schaal van het bewijs. Indien derhalve verscheidene kinderen, die den ouderdom van vijftien jaren nog niet hebben bereikt, ooggetuigen geweest zijn van het plegen van eenig misdrijf, mag de daaraan schuldige niet veroordeeld worden op grond hunner verklaringen, niettegenstaande deze in allen deele met elkander overeenstemmen en hare waarachtigheid door geen redelijk en verstandig mensch kan worden betwijfeld.

In welke gevallen onbeëedigde verklaringen wel bewijskracht hebben, en welke die bewijskracht is, leert verder het tweede lid van gezegd artikel, hetwelk aldus luidt: »Daarentegen kan de onbeëedigde verklaring tot aanvulling dienen van andere, daarmede en onderling overeenstemmende bewijzen."

Daar met het hier gebezigde woord »*bewijzen*" blijkbaar *bewijsmiddelen* zijn bedoeld, wordt alzoo, om aan eene onbeëedigde verklaring kracht van bewijs te kunnen toekennen, vereischt: 1o. dat er meer dan één wettig bewijsmiddel aanwezig zij, bij voorbeeld twee getuigenissen of twee aanwijzingen; 2o. dat die bewijsmiddelen onderling overeenstemmen, welke overeenstemming echter, gelijk wel van zelf spreekt, zich niet behoeft uit te strekken tot de geringste bijzonderheden; en 3o. dat er eveneens overeenstemming besta tusschen de onbeëedigde verklaring en bedoelde wettige bewijsmiddelen. Ontbreekt geen dier vereischten, dan kan de onbeëedigde verklaring »tot aanvulling dienen" van die bewijsmiddelen.

Wat hier echter onder het woord *aanvulling* moet worden verstaan, is niet zeer duidelijk (1). Welligt heeft dat

(1) Zoomin omtrent art. 293 Inl. Regl., als omtrent het daarmede overeenstemmende art. 379 Regl. Strafv. geven de officiële bescheiden eenig licht.

woord bepaaldelijk betrekking op het overtuigend bewijs. Meer dan één wettig bewijsmiddel toch levert wettig bewijs op, en dit heeft zeker geene aanvulling van noode, want daar is maar eene soort van wettig bewijs, namelijk volledig wettig bewijs; maar wel kan, niettegenstaande er wettig bewijs bestaat, den regter de overtuiging ontbreken, dat de beklaagde zich inderdaad aan het hem ten laste gelegde strafbare feit heeft schuldig gemaakt en in zoodanig geval zou het bewijs aanvulling behoeven met het oog op die overtuiging (1). Om deze reden komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat de strekking van art. 293, al. 2 Inl. Regl. geene andere is, dan om, onder de daar vermelde voorwaarden, aan den regter te vergunnen op onbeëedigde verklaringen zijne overtuiging te vestigen (2).

Die bepaling zou dus te beschouwen zijn als eene uitzondering op den regel, dat niemand tot straf veroordeeld kan worden, »tenzij de regter door wettige bewijsmiddelen de overtuiging hebbe bekomen, dat eene strafbare daad werkelijk heeft plaats gehad, en dat de beklaagde daaraan schuldig is."

In de gevallen eindelijk, waarin de voorlezing is toegelaten van onbeëedigde verklaringen, door niet ter teregtzitting verschenen getuigen bij het voorloopig onderzoek afgelegd, zal de landraad, blijkens art. 249, al. 2 Inl. Regl.,

---

(1) In een eenigzins anderen zin, namelijk in de beteekenis van iets meer dan eene *voorlichting*, werd het woord *aanvulling* bij arrest, dd. 4 Januarij 1883 (Het Regt in N. I., dl. XL, blz. 115 en 116), opgevat door het Hoog-Geregtshof, hetwelk bij dat arrest besliste, dat de verklaring van één beëedigden getuige, ééne aanwijzing en de (voorgelezen) verklaring van een onbeëedigden getuige, wettig bewijs opleveren. Vergl. verder 's Hofs arrest, dd. 3 Januarij 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 146 en vgg.).

(2) Met het oog op de omstandigheid, dat de verklaringen bij art. 293 Inl. Regl. bedoeld, in de artt. 266, al. 2 en 269 van dat Reglement *inlichtingen* worden genoemd, kan voor de juistheid van bovenstaande meening welligt ook nog eenigermate geacht worden te pleiten, dat de slotwoorden van art. 438 (thans art. 402) ned. Wetb. van Strafv.: „kunnen alleen dienen om tot des regters *inlichting* te strekken," in den officiëlen franschen tekst van dat artikel aldus luidden: „ne peuvent servir qu' à former *la conviction* du juge." — Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 651 en 652.

op die verklaringen zoodanig acht kunnen slaan, als hij, met inachtneming der voorschriften van art. 293 van dat Reglement, zal vermeenen te behooren.

§ 3.

Schriftelijke bescheiden.

370. Ingevolge art. 294 Inl. Regl. moeten »de voorschriften omtrent de kracht van bewijs van openbare en bijzondere schriftelijke bescheiden in burgerlijke zaken", ook ten aanzien van het bewijs in strafzaken worden in acht genomen.

Blijkens het ontwerp van Mr. Wichers waren de bepalingen van dit artikel, zoomede van art. 300, aanvankelijk geheel gelijkluidend met die van de artt. 380 en 386 Regl. Strafv.; naar aanleiding echter der bij zijn schrijven aan den Gouverneur-Generaal, dd. 4 April 1848, door Mr. Wichers gemaakte opmerking, dat in bedoelde artikelen, dewijl zij voorkwamen in den titel, handelende over zaken van misdrijf, geene melding behoorde te worden gemaakt van *overtredingen*, werd vervolgens de tegenwoordige lezing van die artikelen vastgesteld.

In burgerlijke zaken worden de schriftelijke bescheiden gewoonlijk onderscheiden in *authentieke* en *onderhandsche* acten, eene onderscheiding, welke ook bij art. 168 en vgg. Inl. Regl. en bij Stbl. 1867, no. 29 in acht is genomen. In afwijking hiervan wordt in bovenstaand voorschrift, even als in art. 436 (thans art. 400) ned. Wetb. van Strafv., gesproken van *openbare* en *bijzondere* schriftelijke bescheiden. Algemeen echter wordt aangenomen, dat met die verschillende uitdrukkingen volkomen hetzelfde wordt bedoeld (1).

(1) In de artt. 265 en 938 Burg. Wetb. wordt ook de uitdrukking *openbare* acte gebezigd, terwijl daar ongetwijfeld *authentieke* acten worden bedoeld. Het bekende Ontwerp echter van het Burgerlijk Wetboek voor het Koningrijk der Nederlanden van 1820 kende, blijkens art. 3314 aan de uitdrukkingen *openbare bescheiden* en *authentieke acten* niet volkomen dezelfde beteekenis toe.

Bij art. 294 Inl. Regl. is alzoo als regel gesteld, dat de voorschriften omtrent de verschillende bewijskracht van authentieke en onderhandsche geschriften in burgerlijke zaken, ook toepasselijk zijn in strafzaken. Hieruit volgt, dat die geschriften moeten voldoen aan de bij het Inlandsch Reglement en bij de daarin gemaakte wijzigingen ten aanzien van civiele zaken gestelde vereischten, zullen zij in strafzaken als bewijsmiddel kunnen dienen (1). Wanneer dus bij voorbeeld door een notaris, op verzoek van belanghebbenden, een proces-verbaal is opgemaakt van voorloopig getuigenverhoor, bezit dit niet de bewijskracht eener authentieke acte, omdat een notaris niet bevoegd is om in strafzaken een voorloopig onderzoek te houden (2). Daarentegen is zoodanig proces-verbaal als eene authentieke acte te beschouwen, indien het is opgemaakt door den inlandschen officier van justitie, die daartoe bevoegd is ingevolge de wettelijke voorschriften betreffende de strafvordering. Met deze voorschriften moet, al is zulks nergens uitdrukkelijk bepaald, steeds te rade worden gegaan bij de beoordeeling der vraag, of eenig authentiek of onderhandsch geschrift als bewijsmiddel in eene strafzaak is toegelaten en welke bewijskracht daaraan behoort te worden toegekend, terwijl, in geval van strijd tusschen bedoelde voorschriften en die van het burgerlijk regt, deze voor gene behooren te wijken.

Authentieke acten hebben in burgerlijke zaken tusschen partijen de kracht van volledig bewijs. In het strafproces

---

Vergl. verder de Memorie van toelichting op het Wetboek van Strafregt voor Europeanen, ad art. 91 en vgg., welke artikelen zijn overgenomen in het Wetboek van Strafregt voor Inlanders.

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 Januarij 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 146 en vgg.).

(2) „En het is een zeer slechte gewoonte, die nog hier en daar plaats heeft", schreef MR. J. VAN DER LINDEN in zijne *Verhandeling over de Judiciëele Practijck* (dl. II, blz. 222 en 223), „dat de Bailliuwen als praecedente informatien aan den Rechter in de hand stoppen Onderhandsche of Notariaale Verklaaringen, die zij zelve hebben doen opmaken."

Ook thans nog worden dergelijke verklaringen somwijlen onder de processtukken aangetroffen.

echter kent men geen volledig, maar wel volkomen, dat is wettig en overtuigend bewijs, en is geenerlei bewijsmiddel ter veroordeeling van een beklaagde verpligtend, indien de regter niet volkomen overtuigd is, dat hij de hem ten laste gelegde strafbare daad inderdaad heeft gepleegd. Eene authentieke acte kan derhalve in strafzaken geen ander dan *wettig* bewijs opleveren.

Wat verder onderhandsche geschriften betreft, deze leveren, luidens art 1 van Stbl. 1867, no. 29, in burgerlijke zaken, wanneer zij erkend zijn of op eene wettige wijze voor erkend worden gehouden, ten aanzien van de onderteekenaars en hunne erfgenamen en regtverkrijgenden hetzelfde volledige bewijs op als eene authentieke acte.

In strafzaken evenwel zal eene onderhandsche acte slechts als bewijsmiddel tegen den onderteekenaar kunnen worden aangevoerd. Eene onderhandsche acte kan dus tegen den beklaagde alleen dan als bewijsmiddel dienen, indien zij van hem zelven afkomstig en door hem erkend is. Zoo bij voorbeeld kan eene in den wettelijken vorm door den beklaagde opgemaakte onderhandsche schuldbekentenis, in geval eener vervolging wegens het misdrijf van eenvoudige bankbreuk, omschreven in art. 318, no. 3 Strafwetb. Inl., tot wettig bewijs strekken van het feit, dat hij de in die schuldbekentenis vermelde geldsommen heeft opgenomen. Mogt echter zoodanige schuldbekentenis uit hoofde van eenig gebrek in den vorm niet als schriftelijk bewijs kunnen dienen, doch door den beklaagde erkend zijn, dan zou niet de acte, maar zijne erkentenis als bewijsmiddel tegen hem moeten worden aangewend.

Voorts zij hier nog opgemerkt, dat niet alleen ten aanzien van authentieke-, maar ook ten aanzien van onderhandsche geschriften, de regel geldt, dat de regter niet mag veroordeelen, indien hij door de aangevoerde bewijsmiddelen niet overtuigd is geworden van beklaagdes schuld, zoomede dat ter ontzenuwing van het wettig bewijs door genoemde geschriften verkregen, tegenbewijs van welken aard ook is toegelaten.

371. »Verklaringen, processen-verbaal en relazen van hen die in openbare posten, ambten of bedieningen gesteld zijn, moeten," luidens art. 295 Inl. Regl., »om als schriftelijke bescheiden te gelden, de vermelding inhouden, dat dezelve door hen zijn afgelegd of opgemaakt op den eed bij den aanvang hunner bediening gedaan, of wel daarna met eede bevestigd worden."

In afwijking alzoo van den bij het vorige artikel gestelden regel, volgens welken authentieke bescheiden in den *gewonen* voor burgerlijke zaken vereischten vorm opgemaakt, ook in strafzaken als bewijsmiddel kunnen dienen, is bij bovenstaand artikel ten aanzien van de daar genoemde bescheiden bepaald, dat zij, om de noodige bewijskracht te hebben, bovendien op den ambtseed opgemaakt, of later met eede bevestigd moeten zijn.

Volgens de zeer algemeene bewoordingen, waarin gezegd artikel is gesteld, zijn daarbij bedoeld alle verklaringen, processen-verbaal en relazen, opgemaakt door bekleeders van openbare posten, ambten en bedieningen, die uit kracht hunner betrekking geregtigd of verpligt zijn iets te verklaren, of hunne bevinding bij processen-verbaal of relazen te constateren. Tot de bescheiden van dien aard, welke in strafzaken het menigvuldigst voorkomen, behooren de processen-verbaal en relazen, welke strekken om een bestanddeel van het gepleegde misdrijf of een feit, hetwelk over de zaak licht kan verspreiden, te constateren. Tot deze soort van schriftelijke bescheiden kunnen onder anderen worden gebragt de relazen betreffende eene gepleegde braak, eene toegebragte verwonding, de inbeslagneming van stukken van overtuiging, en dergelijke meer.

Ofschoon een proces-verbaal, relaas of verklaring inderdaad niets anders is dan eene in geschrifte gebragte getuigenis, en de verklaring van één enkelen getuige in regten geen geloof verdient, zoo lijdt het nogthans geen twijfel, dat zoodanig stuk, opgemaakt door slechts één ambtenaar of beambte, wettig bewijs oplevert, wanneer de bij art. 295 Inl. Regl. gestelde voorwaarden aanwezig zijn.

Dat artikel geldt verder voor alle ambtenaren en beambten zonder onderscheid, dus ook voor hen, die met regterlijke betrekkingen zijn bekleed (1). De bescheiden door inlandsche officieren van justitie opgemaakt, hunne processen-verbaal van voorloopig onderzoek daaronder begrepen, moeten derhalve, zullen zij de noodige bewijskracht hebben, op den ambtseed opgemaakt of later met eede bevestigd zijn (2).

Voorts valt op te merken dat de bij art. 295 bedoelde bescheiden, om als schriftelijke bescheiden te kunnen dienen, behooren te voldoen aan de voor authentieke geschriften in burgerlijke zaken gestelde vereischten, en alzoo opgemaakt moeten zijn door den daartoe bevoegden ambtenaar of beambte. Van daar dat bij voorbeeld een proces-verbaal van voorloopig onderzoek, opgemaakt door een mantrie teboe of een mantrie oeloe oeloe volstrekt geene bewijskracht bezit (3). Bovendien kan in het algemeen als regel worden gesteld, dat bedoelde bescheiden de eigen waarneming van den verbaliserenden ambtenaar of beambte moeten behelzen (4).

Dat zij, door wie meergezegde bescheiden worden opgemaakt, deze eigenhandig zouden moeten schrijven, is nergens bepaald; hunne onderteekening echter mag daaraan zeer zeker niet ontbreken, want is dit het geval, dan

---

(1) Bij art. 381, al. 2 Regl. Strafv. is ten aanzien van regterlijke ambtenaren eene uitzondering gemaakt op het voorschrift, vervat in art. 295 Inl. Regl. Die uitzondering heeft waarschijnlijk haar ontstaan te danken aan de reeds tijdens de beraadslagingen over het nederlandsch Wetboek van Strafvordering uitgesproken meening, dat het beneden de waardigheid van genoemde ambtenaren was hunne verklaringen op den ambtseed te moeten opmaken. Waarom die uitzondering, welke ook wordt aangetroffen in de Reglementen betreffende het regtswezen in de Buitenbezittingen, niet is overgenomen in het Inlandsch Reglement, blijkt niet.

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 14 April 1872 (Wkbl. van het Regt, no. 467).

(3) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof in zake Saradipa, opgenomen in no. 684 Wkbl. van het Regt.

(4) Vergl. het arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden, dd. 4 December 1882, vermeld in no. 1062 Wkbl. van het Regt.

missen die stukken het meest onmisbare vereischte voor hunne regtsgeldigheid.

Tegenbewijs is, even als tegen elk ander bewijsmiddel, ook toegelaten tegen de bij art. 295 Inl. Regl bedoelde authentieke bescheiden, welke alleen dan, wanneer 's regters overtuiging daardoor gevestigd is, tot eene veroordeeling kunnen leiden (1).

Gezegd artikel kent aan geschriften, welke de vermelding inhouden, dat zij op den ambtseed zijn opgemaakt, en aan de zoodanige, welke daarna met eede bevestigd zijn, dezelfde bewijskracht toe. Nogthans mag de inachtneming dier formaliteiten niet naar willekeur geschieden. Blijkbaar toch heeft de wetgever bedoelde onderscheiding gemaakt met het oog op de omstandigheid, dat sommige ambtenaren en beambten bij de aanvaarding hunner bediening beëedigd zijn, anderen niet; bij gevolg moeten de verklaringen, processen-verbaal en relazen van hen die wel beëedigd zijn, om als schriftelijke bescheiden te kunnen gelden, de vermelding inhouden, dat zij op den ambtseed afgelegd of opgemaakt zijn (2), terwijl zij later met eede dienen te worden bevestigd, indien zij zijn opgemaakt door ambtenaren of beambten, die bij den aanvang hunner bediening geen eed hebben gedaan.

In opvolging van het bepaalde bij art 42 Inl. Regl. doet het distriktshoofd of onderdistriktshoofd hetwelk, ingevolge art. 41 van dat Reglement, eene braak, eene ondergraving, of eenig ander zigtbaar spoor van een gepleegd misdrijf bij geschrifte constateert, zich veelal bijstaan door twee dorpshoofden, die in den regel niet schrijven kunnen, en onder

---

(1) Zie onder anderen het vonnis van den raad van justitie te Soerabaja, dd. 29 Mei 1857, bekrachtigd door het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 30 Junij 1857 (Het Regt in N. I., dl. XV, blz. 71 en vgg.).

(2) Onder de eigenlijk gezegde inlandsche hoofden zijn, behalve degenen, van wie sprake is bij de artt. 113 en 114 Regt. Org., de regenten, de distriktshoofden en de onderdistriktshoofden de eenigen door wie bij de aanvaarding hunner bediening een eed moet worden afgelegd. Zie letter B, art. 2 en letter C, art. 2 van Stbl. 1867, no. 114 en Stbl. 1879, no. 351.

het opgemaakte proces-verbaal of relaas een kruisje plaatsen, hetwelk natuurlijk niet als eene onderteekening kan worden beschouwd. Dergelijke niet beëedigde beambten, in evengezegd art. 42 *getuigen* genoemd, behooren ter teregtzitting het stuk tot welks opmaking zij hebben medegewerkt, met eede te bevestigen.

Niet zelden worden zij, die geschriften als de bij art. 41 Inl. Regl. bedoelde, hebben opgemaakt, beschouwd als deskundigen, wat zij echter in geenen deele zijn (1). Zij zijn niets anders dan ambtenaren, wier schriftelijke bescheiden in de gevallen en onder de voorwaarden, vermeld bij art. 295 van gezegd Reglement, als bewijsmiddel kunnen dienen ten aanzien van hetgeen daarin bekend is gesteld.

372. »De berigten van zaakkundigen", zegt art. 296 Inl. Regl, »van ambtswege benoemd om over de bijzonderheden of gesteldheid eener zaak hun oordeel en hunne bevinding te verklaren, kunnen alleen dienen om tot des regters inlichting te verstrekken.

»De regter is in geen geval verpligt het door de deskundigen geuit gevoelen te volgen, indien zijne overtuiging daartegen strijdt."

In het eerste lid van dit artikel is het in art. 382 Regl. Strafv. en in art. 438 (thans art. 402) ned. Wetb. van Strafv. gebezigde woord »*rapporten*" vervangen door het woord »*berigten*", hetwelk blijkbaar gekozen is met de bedoeling om te doen uitkomen, dat de verslagen van zaakkundigen juist niet in geschrifte behoeven te worden gesteld, maar overeenkomstig het bepaalde bij art. 278 Inl. Regl. ook mondeling kunnen worden uitgebragt. Dien ten gevolge echter kunnen in de inlandsche strafregtspleging, de berigten van deskundigen niet uitsluitend gerangschikt worden onder de schriftelijke bescheiden.

---

(1) Tot bovenvermelde zienswijze is welligt eenigzins aanleiding gegeven door de circulaire van het Hoog-Geregtshof van den 27sten Februarij 1861 (Bijbl. op het Stbl., no. 1006, en Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 155 en vgg.), waarin sub no. 4 een zoogenaamde soerat commissie „*een rapport van deskundigen*" wordt genoemd.

Blijkens bovenstaand artikel moeten de zaakkundigen *van ambtswege* worden benoemd. Welke de tot die benoeming bevoegde autoriteit is, en hoe groot het getal der te benoemen deskundigen moet zijn, is hiervoren naar aanleiding van art. 278 Inl. Regl. reeds besproken.

Dat artikel handelt bepaaldelijk over het hooren van deskundigen voor het geval, dat de vraag omtrent het *al* of *niet bestaan* van het misdrijf door hen kan worden toegelicht; dat echter de bevoegdheid om zaakkundigen te raadplegen niet beperkt is tot gezegd geval, blijkt voldoende uit de bewoordingen van art. 296 Inl. Regl., volgens welke de regter bevoegd is om in alle gevallen, geene uitgezonderd, waarin voor de rigtige beoordeeling eener zaak bijzondere kundigheden worden vereischt, welke hij niet bezit, het gevoelen in te winnen van hen, die uit hoofde van de kunst of wetenschap, welke zij beoefenen, dan wel met het oog op hun beroep, geacht kunnen worden in het bezit dier kundigheden te zijn.

Aangaande de bewijskracht der berigten van zoodanige deskundigen is bij het eerste lid van evengezegd art. 296 bepaald, dat zij alleen dienen kunnen om tot des regters inlichting te strekken. Deze uitdrukking, welke onveranderd is overgenomen uit art. 438 (thans art. 402) ned. Wetb. van Strafv., luidde in den officiëlen franschen tekst van dat artikel aldus: »ne peuvent servir qu'à former la conviction du juge"; terwijl dienaangaande door de Regering in hare memorie van toelichting betreffende genoemd artikel werd opgemerkt: »dat de rapporten van deskundigen of experten alleen en bij uitsluiting dienen *om hem*," namelijk den regter, »*voor te lichten*, dat hij derhalve daarop geen acht mag slaan, *wanneer derzelver inhoud met zijne overtuiging strijdt*" (1).

Geheel in overeenstemming hiermede is het voorschrift, vervat in het tweede lid van art. 296 Inl. Regl., hetwelk noch in het Reglement op de strafvordering voor de raden

---

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 651 en 652.

van justitie enz., noch in het nederlandsch Wetboek van Strafvordering gevonden wordt (1).

Uit dat voorschrift blijkt, dunkt mij, ten duidelijkste, dat de regter allezins bevoegd is het door de zaakkundigen uitgesproken gevoelen te volgen en daarop zijne overtuiging te vestigen. De berigten van zaakkundigen, hoewel bij art. 285 Inl. Regl. niet opgenoemd onder de wettige bewijsmiddelen, staan derhalve wat bewijskracht betreft, met die bewijsmiddelen in zooverre volkomen gelijk, dat de wet den regter vergunt op die berigten zijne overtuiging te gronden, dat de beklaagde inderdaad schuldig is aan het hem ten laste gelegde strafbare feit.

Schriftelijke rapporten van deskundigen kunnen evenwel, blijkens art. 294 Inl. Regl., slechts dan tot bewijs strekken, wanneer zij voldoen aan de algemeene vereischten voor schriftelijke bescheiden in burgerlijke zaken gesteld. Het voornaamste dier vereischten is, dat het stuk behoorlijk onderteekend zij.

Niet zelden gebeurt het, dat zaakkundigen, buiten en behalve de inlichtingen door hen als zoodanig gegeven, ook nog mededeelingen kunnen verstrekken omtrent andere, meer of minder belangrijke feiten en omstandigheden, bij voorbeeld omtrent den toestand der kleeding van den verwonde, de houding van den beklaagde bij zijne gevangenneming, enz. Voor zooveel nu dergelijke mededeelingen betreft, zijn de zaakkundigen gewone getuigen. Zij moeten dus, zullen die mededeelingen als getuigenissen kunnen gelden, den eed als getuige hebben afgelegd, afzonderlijk zijn ondervraagd, kortom gehoord zijn met inachtneming van alle ten aanzien van getuigen voorgeschreven formaliteiten (2).

De zaakkundigen, wier voorlichting in zaken van misdrijf ongetwijfeld het meest te pas komt, zijn de genees-

---

(1) Vergl. art. 158, al. 4 Inl. Regl. en art. 229 Regl. Burg. Regtsv.

(2) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 22 Junij 1876, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXVII, blz. 156 en vgg.

heeren en heelmeesters (1). Hunne visa et reperta en certificaten worden echter meermalen beschouwd, niet als berigten van deskundigen, maar als schriftelijke bescheiden, welke in de omschrijving vallen van art. 295 Inl. Regl. De reden hiervan is waarschijnlijk gelegen in de omstandigheid, dat de genees- en heelkundigen, ingevolge resolutie, dd. 13 November 1829, no. 12 (2), bij den aanvang hunner bediening den daar voorgeschreven eed moeten afleggen en, met het oog hierop, bij diezelfde resolutie ontheven zijn van de verpligting om in zaken van justitie persoonlijk voor de regtbanken te compareren, terwijl bij Stbl. 1871, no. 74 nader is bepaald, dat alle visa et reperta en geneeskundige certificaten, van welken aard ook, zullen worden afgegeven, voor zoover zij worden verleend door burgerlijke geneesheeren, op den eed bij de aanvaarding hunner bediening afgelegd, en voor zooveel aangaat militaire artsen, op den eed aan den lande gedaan. Dien ten gevolge zijn genoemde visa et reperta en certificaten, wat den uiterlijken vorm betreft, inderdaad volkomen gelijk aan de op den ambtseed opgemaakte schriftelijke bescheiden bij art. 295 Inl. Regl. bedoeld. In het wezen der zaak evenwel zijn zij daarvan ten eenenmale onderscheiden, omdat daarbij bepaaldelijk uitspraak wordt gedaan aangaande een wetenschappelijk vraagstuk (3) door personen, die met het oog

(1) Voor zooveel overtredingzaken betreft, zijn het vooral de zoogenaamde opiumzaken, waarin de voorlichting van deskundigen wordt vereischt. Die deskundigen moeten, naar mijne meening, de door hen, ingevolge art. 22 van Stbl. 1874, no. 228, opgemaakte processen-verbaal, al schrijft dit artikel zulks ook al niet uitdrukkelijk voor, onderteekenen, daar, bij gebreke hiervan, die processen-verbaal, krachtens het bepaalde bij art. 294 Inl. Regl., niet als schriftelijke bescheiden kunnen gelden. Worden evenwel bedoelde deskundigen in persoon ter teregtzitting gehoord, wat veelal volstrekt noodzakelijk is, dan kunnen hunne mondelinge berigten ongetwijfeld tot inlichting van den regter strekken. Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 Julij 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 221 en vgg.).

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 315.

(3) Ten aanzien van feiten en omstandigheden, voor wier waarneming geene bijzondere kundigheden worden vereischt, zooals bij voorbeeld het

op hunne betrekking geacht worden daarover met kennis van zaken te kunnen oordeelen. Die stukken zijn alzoo verslagen van deskundigen (1). De eed toch, welken zij, die zoodanige verslagen opmaken, bij den aanvang hunner bediening moeten afleggen, doet hun het karakter van deskundigen niet verliezen (2).

Somwijlen worden bij het voorloopig onderzoek van strafzaken door hem, die met de leiding daarvan is belast, eenige personen in commissie gesteld, ten einde bij voorbeeld een pakhuis, waarin vermoedelijk diefstal is gepleegd, op te nemen, of andere dergelijke verrigtingen te bewerkstelligen, met opdragt tevens om van hunne bevinding proces-verbaal op te maken. Zoodanig proces-verbaal nu kan, ten zij voor bedoelde werkzaamheden bijzondere kundigheden worden vereischt, wat zelden het geval is, wel niet beschouwd worden als een verslag van deskundigen, en zoo moeten de leden van dergelijke commissies in den regel ter teregtzitting als getuigen worden gehoord. Wordt echter eene verrigting als de hier bedoelde, opgedragen aan een ambtenaar, bevoegd tot het opsporen van misdrijven, dan kan het door dezen opgemaakte proces-verbaal, ingevolge art. 295 Inl. Regl., als een schriftelijk bescheid gelden.

---

feit eener verwonding, zijn genees- en heelkundigen gewone getuigen. Daarentegen zijn zij deskundigen, voor zooveel den aard der verwonding en de daaruit te maken wetenschappelijke gevolgtrekkingen betreft. Op grond van uit het proces gebleken omstandigheden kan de regter zoodanige gevolgtrekkingen somwijlen zelf maken, maar veeltijds is hij daartoe niet in staat. Zoo werd onder anderen bij arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 September 1849 (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 187 en vgg.), beslist, dat, bij gebreke van een schouwrapport, niet kon worden aangenomen, dat de dood van den verwonde een gevolg was geweest van de dezen toegebragte kwetsuren.

(1) Zie het arrest van het Hoog-Militair-Geregtshof, dd. 13 Maart 1874 (Het Regt in N. I., dl. XXIV, blz. 64 en vgg.). Ook in art. 37 Regl. Strafv. worden genees- en heelmeesters deskundigen genoemd. Vergl. ook het eedsformulier voor de doctors djawa, voorgeschreven bij art. 23 van Stbl. 1875, no. 265.

(2) Bij missive van den fungerend 1sten Algemeenen Secretaris, dd. 28 Februarij 1855, no. 339 (Bijbl. op het Stbl., no. 433) werd uitdrukkelijk verklaard, dat geene bepalingen omtrent ambtenaren op particuliere geneesheeren toepasselijk zijn.

§ 4.

Bekentenis.

373. »Eene bekentenis", dus luidt art. 297 Inl. Regl., »door den beklaagde voor den regter afgelegd, dat hij de strafbare daad, aan hem ten laste gelegd, heeft gepleegd, vergezeld van eene bepaalde en naauwkeurige opgave van omstandigheden, welke ook, hetzij uit eene verklaring van den persoon tegen wien het feit is gepleegd, of uit andere bewijsmiddelen bekend zijn, en daarmede overeenstemmen, kan een volledig bewijs van schuld opleveren."

Wat eene bekentenis is, zegt de wet niet. Men zou haar kunnen noemen eene door den beklaagde afgelegde verklaring, dat hij het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd, en dat hij daaraan schuldig is. In dit laatste, namelijk in de belijdenis van schuld, is het voorname kenmerk van de bekentenis gelegen, en zoo kan de bloote erkentenis van eenig feit niet beschouwd worden als eene bekentenis in den eigenlijken zin van het woord. In de artt. 298 en 299 Inl. Regl. wordt dan ook uitdrukkelijk gesproken van eene bekentenis van *schuld.*

De bekentenis moet van den beklaagde zelven uitgaan; eene door zijn raadsman gedane verklaring kan dus in geen geval als zoodanig gelden (1). Verder moet zij vrijwillig zijn afgelegd; eene bekentenis, welke het gevolg is van dwaling, dwang, geweld of bedrog, is geene bekentenis, en bewijst niets. Bij art. 260 Inl. Regl. is het doen van strikvragen aan den beklaagde dan ook verboden.

Art. 297 van dat Reglement betreft uitsluitend de bekentenis, welke voor den regter is afgelegd, dus de zoogenaamde geregtelijke bekentenis van schuld. Naar aanleiding van het vrij algemeen aangenomen gevoelen, dat de regter-com-

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 14 Maart 1872, te vinden in het Wkbl. van het Regt, no. 467.

In zaken van overtreding echter moet de bekentenis van eenen, ingevolge art. 340, al. 1 Inl. Regl., bij bijzondere volmagt gelastigde ongetwijfeld geacht worden door den beklaagde zelven te zijn afgelegd.

missaris, belast met de instructie van tot de kennisneming der raden van justitie behoorende strafzaken, als regter moet worden beschouwd, is de meening wel eens geuit, dat ook in het inlandsch strafproces de bij het voorloopig onderzoek gedane bekentenis is aan te merken als voor den regter afgelegd (1). Die meening echter komt mij onjuist voor, omdat de ambtenaren, aan wie bedoeld onderzoek is opgedragen, de residenten, assistent-residenten, inlandsche officieren van justitie en distriktshoofden toch wel in geen geval gezegd kunnen worden *regters* te zijn. Alleen de ter teregtzitting van den landraad gedane bekentenis kan derhalve geacht worden voor den regter te zijn afgelegd. Elke andere bekentenis is eene buitengeregtelijke (2), welke slechts gelden kan als eene aanwijzing (3).

De bekentenis moet vergezeld zijn van »eene bepaalde en naauwkeurige opgave van omstandigheden." De verklaring van den beklaagde, dat hij het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd, zonder meer, is dus geene bekentenis in den zin der wet, dewijl deze eene bepaalde en naauwkeurige opgave van omstandigheden verlangt. Onder die omstandigheden zijn blijkbaar niet alleen te verstaan de zoodanige, welke als het ware een deel uitmaken van het misdrijf zelf, maar ook die daadzaken en feiten, welke vóór, tijdens of na het misdrijf hebben plaats gegrepen, en daartoe noch in een onafscheidelijk, noch zelfs in een regtstreeksch verband staan.

Wanneer de beklaagde slechts gedeeltelijk bekent en zijne bekentenis zich alzoo niet uitstrekt tot alle bestanddeelen van het misdrijf, gelijk bij voorbeeld het geval is,

(1) Zie blz. 355 en 356 der in dl. XXIV van Het Regt in N. I. voorkomende *Boekbeoordeeling* van Mr. W. F. C. de Eerens.

(2) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 19 Julij 1849, en dd. 21 Januarij 1886 (Het Regt in N. I., dl. II, blz. 57 en vgg. en dl. XLVI, blz. 396 en vgg.).

(3) Die aanwijzing, het feit alzoo dat buiten regten eene bekentenis door den beklaagde is afgelegd, kan, blijkens art. 301, no. 4 Inl. Regl., onder anderen door zijne erkentenis worden bewezen.

indien hij, beschuldigd van diefstal door middel van braak in een bewoond huis, bekent de hem ten laste gelegde feiten te hebben gepleegd met uitzondering van die, welke als braak zouden zijn aan te merken, dan mag deze verzwarende omstandigheid, op grond dat hij overigens schuld heeft bekend, niet als bewezen worden aangenomen (1).

Niemand zeker kan aangaande eenig misdrijf naauwkeuriger en vollediger inlichtingen geven dan hij, die het gepleegd heeft, en in zooverre is eene omstandige bekentenis ongetwijfeld het zekerste en meest afdoende van alle bewijsmiddelen. Hiertegenover echter staat dat, met het oog op de elken mensch aangeboren zucht om, wat kwaad is te ontgaan, de verklaring van hem, die zich zelven bezwaart en alzoo blootstelt aan straf, in den regel min of meer onaannemelijk is, zoodat schier elke bekentenis aanleiding zou kunnen geven tot het vermoeden, dat zij in strijd met de waarheid, onder den invloed van de eene of andere omstandigheid, door den beklaagde is afgelegd (2). Blijkbaar om deze reden heeft de wetgever dan ook aan de geheel op zich zelve staande bekentenis geen volkomen vertrouwen geschonken, en bij art. 297 Inl. Regl. bepaald, dat slechts eene bekentenis, vergezeld van eene opgave van omstandigheden, »welke ook, hetzij uit eene verklaring van den persoon tegen wien het feit is gepleegd, of uit andere bewijsmiddelen bekend zijn, en daarmede overeenstemmen", een volledig bewijs van schuld kan opleveren (3).

Van elders moet alzoo blijken van de waarheid van door den beklaagde opgegeven omstandigheden. Niet al de omstandigheden echter, welke de beklaagde heeft medegedeeld,

---

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 5 September 1849 (Het Regt in N. I., dl. III, blz. 246 en vgg.).

(2) Zoo bij voorbeeld heeft het geval zich wel eens voorgedaan dat een beklaagde, op last van een hooggeplaatst hoofd, bij voorbeeld van een regent, bekende een misdrijf te hebben gepleegd, waaraan hij indordaad onschuldig was.

(3) De *erkentenis* daarentegen, waarbij van geene zelfbeschuldiging sprake behoeft te zijn, heeft geene nadere bevestiging van noode.

behoeven bevestiging; slechts enkele daarvan, doch minstens twee, gelijk blijkt uit het gebruik van het meervoud. De omstandigheden, waarvan hier de rede is, moeten bekend zijn, hetzij uit eene verklaring van den persoon tegen wien het feit is gepleegd, of uit andere bewijsmiddelen.

Onder laatstbedoelde bewijsmiddelen heeft men blijkbaar niet uitsluitend te verstaan die, opgenoemd in art. 285 Inl. Regl., maar zijn ook begrepen de zoodanige, waarop de regter zijne overtuiging mag vestigen, zooals bij voorbeeld onbeëedigde getuigenverklaringen, berigten van deskundigen, enz. Dit volgt, naar ik meen, uit de omstandigheid dat in voormeld art. 297 gesproken wordt van »eene verklaring" en niet van eene *getuigenis* van den persoon tegen wien het feit is gepleegd, en verder uit de uitdrukking: »bekend zijn". In plaats hiervan toch zou de wetgever zeer zeker de uitdrukking: *bewezen zijn*, hebben gekozen, indien hij uitsluitend de bewijsmiddelen van art. 285 op het oog had gehad. Bewijsmiddelen evenwel, welke de wet in het geheel niet kent, mogen volstrekt niet in aanmerking worden genomen. Opgaven van een medebeklaagde kunnen alzoo niet strekken ter bevestiging van omstandigheden, medegedeeld door een beklaagde, die bekent; in de wet toch worden dergelijke opgaven niet onder de bewijsmiddelen genoemd, of wordt den regter vergund daarop zijne overtuiging te vestigen.

Daarentegen kan, mijns inziens, aangezien art. 293, al. 2 Inl. Regl. aan onbeëedigde getuigenverklaringen bewijskracht toekent, de »verklaring van den persoon tegen wien het feit is gepleegd," al is zij buiten eede afgelegd, dienen ten bewijze van door den beklaagde, die schuld bekent, medegedeelde omstandigheden (1).

De reden, waarom juist uitdrukkelijk de verklaring van evenbedoelden persoon als bewijsmiddel wordt genoemd, is

---

(1) Door den Hoogen Raad echter werd bij arrest, dd. 31 Maart 1873, beslist, dat de bekentenis van eenen beklaagde, bevestigd door de opgaven van onbeëedigde getuigen geen wettig bewijs van schuld oplevert. Zie no. 547 Wkbl. van het Regt.

wel eens gezocht in de omstandigheid, dat hij, te wiens nadeele een misdrijf is gepleegd, verondersteld kan worden beter dan ieder ander met de omstandigheden daarvan bekend te zijn. Deze veronderstelling gaat echter in de meeste gevallen niet op; alleen met opzigt tot tegen de personen gepleegde misdrijven, zooals verwonding, enz., zou voor hare juistheid iets te zeggen zijn. Aannemelijker is dan ook, dunkt mij, de volgende gissing, ontleend aan art. 373 Crimineel Wetboek van Koning Lodewijk Napoleon (1). Volgens dit artikel moesten de door den beklaagde opgegeven omstandigheden »ook in het algemeen uit andere bewijsmiddelen" (namelijk dan de bekentenis) »bekend zijn." Die bewijsmiddelen werden evenwel niet nader aangeduid, en zoo komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat de nederlandsche wetgever, eenvoudig bij wijze van voorbeeld, de woorden: »hetzij uit eene verklaring van den persoon tegen wien het misdrijf is gepleegd," heeft gelascht in het voorschrift van art. 439 (thans art. 403) ned. Wetb. van Strafv., — hetwelk is overgenomen zoowel in art. 383 Regl. Strafv., als in art. 297 Inl. Regl. — ten einde duidelijk te doen uitkomen, dat het woord *bewijsmiddelen* hier in zeer ruimen zin moet worden opgevat en dat alzoo zelfs het minst krachtige bewijsmiddel voldoende is om eene bekentenis als bewezen te kunnen aannemen. De persoon toch, tegen wien een strafbaar feit is gepleegd, kan in den regel niet geacht worden geheel onpartijdig te zijn jegens hem, die dat feit heeft bedreven, zoodat zijne verklaring zeker al een zeer zwak bewijsmiddel is. Geheel in overeenstemming met deze opvatting is het feit, dat bij de beraadslaging over art. 188 (thans art. 162) ned. Wetb. van Strafv. de vraag werd geopperd, of de verklaring van de door het misdrijf benadeelde personen (les *personnes*

(1) Dit artikel luidde aldus: „Eene bekentenis door den beschuldigden voor de regters afgelegd, en vergezeld van eene bepaalde en naauwkeurige opgave van zekere omstandigheden, welke ook in het algemeen uit andere bewijsmiddelen bekend zijn, of daarmede overeenstemmen, kan een volledig bewijs van schuld opleveren."

lésées) wel moest worden aangemerkt als eene getuigenis (1).

Ten laatste is het noodig, zal eene bekentenis volledig bewijs kunnen opleveren, dat er overeenstemming aanwezig zij tusschen hetgeen omtrent de eene of andere omstandigheid blijkt uit de bekentenis van den beklaagde en uit eenig ander bewijsmiddel, bij voorbeeld uit de verklaring van eenen getuige. Bestaat er tusschen hunne opgaven in vele opzigten volslagen strijd, dan kan, gelijk trouwens wel van zelf spreekt, de verklaring van den getuige niet strekken tot bevestiging van beklaagdes bekentenis.

Indien al de hiervoren vermelde vereischten aanwezig zijn, kan de bekentenis een volledig bewijs van schuld opleveren, dat wil zeggen, het misdrijf en beklaagdes schuld daaraan worden alsdan wettig bewezen door de bekentenis, zoodat deze, wanneer de regter daardoor overtuigd wordt, tot de veroordeeling van den beklaagde kan leiden.

374. Ofschoon de bepaling, dat eene bekentenis, om als wettig bewijs te gelden, vergezeld moet zijn van eene opgave van omstandigheden, welke ook uit andere bewijsmiddelen bekend zijn, noodzakelijk medebrengt dat, indien zulks niet het geval is, de bekentenis geen wettig bewijs oplevert, zoo is niettemin bij art. 298 Inl. Regl. te allen overvloede voorgeschreven, dat eene bloote bekentenis van schuld, dat wil zeggen eene bekentenis »door geenerlei in het geding bekende omstandigheden bevestigd", nimmer genoegzaam is om een wettelijk bewijs daar te stellen.

---

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 88.

Bij de beraadslaging over art. 231 (thans art. 202 en vgg.) ned. Wetb. van Strafv. (zie dl. VII, blz. 221 van genoemd werk) werd voorts de vraag gedaan, of de beleedigde partij (la *partie* lésée), die schadevergoeding vordert, als getuige mogt worden gehoord. Die vraag werd destijds door de Regering toestemmend beantwoord. Eene wettelijke bepaling dienaangaande is nogthans niet opgenomen in evengezegd art. 231; daarentegen wordt zij wel aangetroffen in art. 163, al. 2 Regl. Strafv.

Volgens inlandsche regtsbegrippen kan degene ten wiens nadeele een strafbaar feit is gepleegd, geen getuige zijn in de zaak van hem, die ter zake van dat feit teregtstaat.

Uit de wijze, waarop dit voorschrift is geredigeerd, blijkt, dunkt mij, duidelijk dat er slechts zeer weinig noodig is om de door den beklaagde bij zijne bekentenis opgegeven omstandigheden als genoegzaam bevestigd te beschouwen, en dat die bevestiging enkel en alleen gevorderd wordt, ten einde de *geloofwaardigheid* der bekentenis buiten allen twijfel te stellen.

375. Blijkens art. 299 Inl. Regl. maakt de herroeping eener geregtelijke bekentenis van schuld deze niet krachteloos, ten zij die herroeping op aannemelijke redenen gegrond zij.

Door den beklaagde kan zijne ter teregtzitting afgelegde bekentenis hetzij bij de verdere behandeling zijner zaak ter teregtzitting, hetzij bij zijne memorie in revisie, wanneer hij of de inlandsche officier van justitie van dit middel gebruik maakt, worden herroepen. Het eerste geval doet zich nog al eens voor in zaken van grooten omvang, wier onderzoek meerdere dagen vereischt.

De herroeping eener bekentenis moet niet verward worden met de ontkentenis haar te hebben afgelegd. De beklaagde toch, die zijne bekentenis herroept, erkent het feit dat hij haar afgelegd heeft, maar neemt haar terug met het doel haar als niet gedaan te doen beschouwen. Voor zoodanige herroeping bestaat allezins grond, wanneer de bekentenis het gevolg is geweest van dwaling, geweld of bedrog, of wel wanneer zij opzettelijk, in strijd met de waarheid, ter bereiking van eenig bijoogmerk is afgelegd.

De beklaagde, die eene geregtelijke bekentenis herroept, dient de redenen, welke hij hiervoor heeft, op te geven. De vraag, of de door hem aangevoerde gronden al, dan niet aannemelijk zijn, staat geheel ter beslissing van den regter, die bij eene bevestigende beantwoording dier vraag, omtrent de waarheid van bedoelde gronden zoo mogelijk een onderzoek behoort in te stellen. De feiten echter, op grond waarvan de beklaagde zijne bekentenis herroept, behoeven niet wettig bewezen te zijn, omdat het bewijs dier feiten te beschouwen is als een tegenbewijs ter ont-

zenuwing van het door den beklaagde zelven verstrekte bewijs, en tegenbewijs door elk middel, mits het den regter slechts overtuige, kan worden geleverd. Zelfs is de regter ongetwijfeld bevoegd om de voor de herroeping der bekentenis aangevoerde gronden, indien deze hem geloofwaardig voorkomen, zonder eenig nader bewijs aan te nemen.

Dat hier uitsluitend sprake is van eene geregtelijke bekentenis, welke vergezeld gaat van eene bepaalde en naauwkeurige opgave van omstandigheden, behoeft wel te naauwernood te worden gezegd. De herroeping toch eener bekentenis, welke niet aan die voorwaarden voldoet, zou onnoodig zijn, dewijl alleen eene omstandige bekentenis van schuld bewijskracht bezit.

Even als eene geregtelijke-, zoo ook kan eene buitengeregtelijke bekentenis hare kracht slechts verliezen, indien zij op aannemelijke gronden herroepen wordt, omdat de beoordeeling der bewijskracht van eene als eene aanwijzing te beschouwen buitengeregtelijke bekentenis bij art. 302 Inl. Regl. is overgelaten aan het doorzigt van den regter, wiens vertrouwen op de geloofwaardigheid eener zoodanige bekentenis uit den aard der zaak niet aan het wankelen kan worden gebragt door eene herroeping, waarvoor geene aannemelijke gronden bestaan.

§ 5.

Aanwijzingen.

376. Wat aanwijzingen zijn leert art. 300 Inl. Regl., hetwelk daarvan de volgende bepaling geeft: »Door aanwijzingen worden verstaan daadzaken, gebeurtenissen of omstandigheden, wier bestaan en overeenstemming, zoo onderling, als met het misdrijf zelf, klaarblijkelijk aantoonen, dat er misdrijf gepleegd is, en wie hetzelve begaan heeft."

Dit voorschrift, hetwelk, gelijk reeds werd opgemerkt, oorspronkelijk volkomen gelijkluidend was met art. 386 Regl. Strafv., en zoo goed als woordelijk overeenstemt met art. 442 ned. Wetb. van Strafv. zoo als het oorspronkelijk

luidde, geeft volgens sommige schrijvers, blijk van eene groote verwarring van begrippen, en wel omdat de overeenstemming van eene daadzaak met een misdrijf, hetwelk nog niet bewezen is, onmogelijk strekken kan ten bewijze van datzelfde misdrijf, daar zoodoende juist datgene als bewijsmiddel zou worden aangewend, wat nog bewezen moet worden. Deze redenering is echter, mijns inziens, meer gezocht, dan juist te noemen. Immers het woord *misdrijf*, hoewel gewoonlijk gebezigd in den zin van *het feit, hetwelk bewezen is misdrijf te zijn*, komt in meerdere wettelijke bepalingen ook voor in de beteekenis van *het als misdrijf beschouwde of den beklaagde ten laste gelegde feit*. Ten bewijze hiervan kunnen onder anderen de artt. 278 en 404 Inl. Regl. strekken; die beide artikelen, vooral het eerste, toonen onwederlegbaar aan, dat aan het woord *misdrijf* niet uitsluitend de beteekenis mag worden gehecht van een feit, hetwelk *bewezen is* misdrijf te zijn (1). En nu moge het voorschrift van art. 300 Inl. Regl., ten gevolge van het daar twee malen in verschillenden zin gebezigde woord *misdrijf*, bij den eersten oogopslag eenigzins onduidelijk schijnen, onbegrijpelijk of verward is dat voorschrift, mijns inziens, niet. Uit het geheele zinverband blijkt toch ten duidelijkste, dat het woord *misdrijf* daar eerst voorkomt in den zin van *het den beklaagde ten laste gelegde feit*, en daarna gebezigd wordt in de meer gewone beteekenis van *het feit, hetwelk bewezen is misdrijf te zijn*. Bij de nieuwe lezing van voormeld art. 442, thans art. 406 ned. Wetb. van Strafv., vastgesteld bij de wet van 15 Januarij 1886 (ned. Stbl. no. 5), is echter elke schijn of blijk van onduidelijkheid weggenomen, zijnde daarbij de woorden: »met het misdrijf zelve," vervangen door: »met het ten laste gelegde feit zelf."

Ingevolge art. 300 Inl. Regl. zijn alzoo als aanwijzingen

(1) Dat niet alleen in het Inlandsch Reglement het woord *misdrijf* voorkomt in den zin van een *feit, hetwelk beschouwd wordt als misdrijf*, kan onder anderen blijken uit de artt. 83 en 91 Regl. Strafv., en uit de artt. 98 (thans art. 102), zooals dit oorspronkelijk luidde, en 106 (thans art. 110) ned. Wetb. van Strafv.

te beschouwen daadzaken, gebeurtenissen of omstandigheden, wier bestaan en overeenstemming, zoo onderling, als met het den beklaagde ten laste gelegde feit, klaarblijkelijk aantoonen, dat er misdrijf is gepleegd, en dat de beklaagde daaraan schuldig is.

De woorden »klaarblijkelijk aantoonen" zijn hier ongetwijfeld gebezigd, omdat volstrekte zekerheid, dat de beklaagde zich inderdaad heeft schuldig gemaakt aan het hem ten laste gelegde feit, wel nimmer kan worden verkregen, en dus ook van daadzaken, welke als aanwijzingen zijn aan te merken, niet meer kan worden gevorderd, dan dat zij de schuld van den beklaagde klaarblijkelijk aantoonen, zoodat diens onschuld, hoewel mogelijk en denkbaar, geheel onaannemelijk is.

Eene daadzaak, gebeurtenis of onstandigheid moet, om als aanwijzing te kunnen dienen, noodzakelijk tot de gevolgtrekking leiden, dat er misdrijf is gepleegd, of wel dat de beklaagde daaraan schuldig is. Zoodanige gevolgtrekking kan bij voorbeeld niet worden gemaakt uit het feit, dat de beklaagde te voren wegens misdrijf tot straf is veroordeeld geweest, want uit het feit, dat iemand eens een misdrijf heeft begaan, volgt niet dat hij zich daaraan ook ten tweeden male schuldig heeft gemaakt. Tusschen het een en het ander bestaat geen logisch verband.

Verder behooren de daadzaken, gebeurtenissen of omstandigheden, welke geacht worden aanwijzingen te zijn, *onderling overeen te stemmen.* Juist in die overeenstemming is de voorname kracht der aanwijzingen gelegen. Wanneer bij voorbeeld eene getrouwde vrouw zwanger is, volgt daaruit niet, dat zij zich schuldig heeft gemaakt aan overspel, maar wel volgt zulks uit genoemd feit, in verband met de daadzaak, dat haar echtgenoot langer dan één jaar afwezig is geweest.

Uit de omstandigheid dat art. 300 Inl. Regl. spreekt van aanwijzingen en verder als vereischte stelt, dat zij onderling moeten overeenstemmen, vloeit noodzakelijk voort, dat minstens twee aanwijzingen noodig zijn om wettig bewijs

te verkrijgen. Genoemd artikel heeft echter blijkbaar het geval op het oog, dat de regter, bij gebreke van eenig ander bewijsmiddel, uitsluitend op aanwijzingen regt moet doen, en zoo worden twee aanwijzingen niet vereischt, wanneer er wel een ander bewijsmiddel aanwezig is; ééne aanwijzing en nog één ander bewijsmiddel, kunnen derhalve indien zij onderling in allen deele overeenstemmen, wettig bewijs opleveren (1). Zoo bij voorbeeld kan op grond van de onder eede afgelegde verklaring van één ooggetuige, in verband met eene daarmede overeenstemmende buitengeregtelijke bekentenis van schuld, eene veroordeeling worden uitgesproken, indien namelijk de regter door die bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen, dat de beklaagde inderdaad schuldig is aan het hem ten laste gelegde misdrijf.

Behalve de onderlinge overeenstemming van meer bedoelde daadzaken, gebeurtenissen of omstandigheden, vordert art. 300 Inl. Regl. bovendien nog hare *overeenstemming met het misdrijf*, dat wil zeggen, *met het den beklaagde als misdrijf ten laste gelegde feit.* Derhalve kan bij voorbeeld het feit, dat een beklaagde, beschuldigd van diefstal gepaard met verwonding, in het bezit is gevonden van het gestolene, als eene aanwijzing van schuld worden aangemerkt, wat den gepleegden diefstal betreft, terwijl daarentegen dat bezit niet als eene aanwijzing kan gelden, voor zooveel de verwonding aangaat, omdat tusschen beiden geene overeenstemming aanwezig is.

377. Onder de hierboven vermelde voorwaarden kunnen daadzaken, gebeurtenissen of omstandigheden zoowel strekken om de materiële feiten, welke het den beklaagde ten laste gelegde misdrijf uitmaken, als diens schuld daaraan, wettig te bewijzen. De vraag of bedoelde voorwaarden aanwezig zijn, staat echter geheel ter beslissing van den regter, aan wiens doorzigt bovendien bij art. 302 Inl. Regl. de beoordeeling der bewijskracht, welke aanwijzingen in elk bijzonder geval hebben, is overgelaten.

(1) Vergl. het hiervoren reeds aangehaalde arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 4 Januarij 1883 (Het Regt in N. I., dl. XL, blz. 113 en 114).

Het is derhalve niet de wet, welke bepaalt dat eene daadzaak als aanwijzing zal gelden, en welke bewijskracht zij bezit, maar de regter, die, indien hij overtuigd is van beklaagdes schuld, alligt aanwijzingen zal zien in daadzaken, welke eigenlijk geene aanwijzingen zijn. Hieruit volgt, dat het bewijs door aanwijzingen niet past in het stelsel van wettig bewijs, daar dit medebrengt, dat de vraag of een bewijsmiddel inderdaad een bewijsmiddel is, en welke kracht daaraan moet worden toegekend, door de wet en niet door den regter wordt uitgemaakt (1).

Met dat al kan het bewijs door aanwijzingen niet worden gemist; de meeste misdrijven toch worden buiten de tegenwoordigheid van getuigen gepleegd, en zouden zoodoende, bij gebreke van bedoeld bewijsmiddel, ongestraft moeten blijven tot groote schade van de maatschappelijke orde en rust. Bovendien kunnen sommige feiten, namelijk de zoodanige, welke voor zintuigelijke waarneming niet vatbaar zijn, in de gevallen, waarin zij door den beklaagde worden ontkend, en niet noodzakelijk voortvloeijen uit de gepleegde daad zelve, alleen door aanwijzingen tot klaarheid worden gebragt. Zoo bij voorbeeld zal het feit, dat de beklaagde gestolen goed *desbewust* heeft geheeld, veelal slechts bewezen kunnen worden door zijne tegenstrijdige opgaven omtrent de herkomst van dat goed, door zijne ontkentenis van wettig bewezen daadzaken (2), door zijne buitengeregtelijke bekentenis van schuld (3), of door andere aanwijzingen. Trouwens het bewijs door aanwijzingen is minstens even

(1) Zie het opstel van MR. A. DE PINTO: *Iets over het bewijs door aanwijzingen in strafzaken*, in Themis, dl. IV, blz. 171 en vgg.

(2) Door den Hoogen Raad werd echter bij arrest, dd. 29 Junij 1885, beslist, dat de ontkentenis door den beklaagde van hetgeen, naar 's regters oordeel, van elders bewezen is, niet als bewijsmiddel tegen hem mag worden gebezigd. Zie no. 1170 Wkbl. van het Regt.

(3) In het voorbeeld van een bewijs door aanwijzingen, bij de beraadslagingen over het nederlandsch Wetboek van Strafvordering in der tijd door de Regering gegeven, werd de buitengeregtelijke bekentenis van den beklaagde uitdrukkelijk als eene aanwijzing genoemd. — Zie MR. VOORDUIN; *Geschiedenis enz.* dl. VII, blz. 664.

deugdelijk als dat, hetwelk door andere bewijsmiddelen, met name door regtstreeksche getuigenissen wordt verkregen; want terwijl zij, die opgeven eenig misdrijt te hebben zien plegen, de beteekenis hunner verklaringen ongetwijfeld ten volle beseffen, wordt daarentegen de bewijskracht eener daadzaak, welke als aanwijzing kan gelden, door de getuigen niet altijd geheel doorgrond, zoodat het gevaar, waaraan de regter steeds blootstaat, om misleid te worden door valsche getuigen, veel grooter is, wanneer hij moet afgaan op regtstreeksch bewijs door getuigen, dan indien hij regt kan doen op aanwijzingen.

Meermalen is beweerd, dat aanwijzingen eigenlijk niets anders zijn, dan de niet op de wet gegronde vermoedens van het burgerlijk regt, namelijk gevolgtrekkingen, welke de regter uit eene bekende tot eene onbekende daadzaak afleidt. Die bewering is ongetwijfeld volkomen juist. Tusschen beide bewijsmiddelen toch bestaat in werkelijkheid geen ander verschil, dan dat niet op de wet gegronde vermoedens in burgerlijke zaken de *gevolgtrekkingen* zijn, welke de regter uit eene bekende tot eene onbekende daadzaak afleidt, terwijl onder aanwijzingen in strafzaken de *daadzaken zelve* worden verstaan, waaruit zoodanige gevolgtrekkingen door den regter worden gemaakt. De overeenstemming tusschen die bewijsmiddelen mag er evenwel niet toe leiden, om de begrippen van het burgerlijk regt omtrent vermoedens toe te passen op strafzaken, dewijl hiertoe een uitdrukkelijk voorschrift, zooals dat, hetwelk art. 294 Inl. Regl. ten opzigte van schriftelijke bescheiden bevat, zou worden vereischt, en zoodanig voorschrift niet bestaat (1).

---

(1) Niettegenstaande wettelijke vermoedens in den zin van art. 1916 Burg. Wetb. in strafzaken geheel onbekend zijn, is, mijns inziens ten onregte, in sommige strafbepalingen, met name in art. 20, al. 2 van Stbl. 1874, no. 228, wel eens een dergelijk wettelijk vermoeden gezien, even als of zoodanige vermoedens in strafzaken regt van bestaan hadden. — Zie de opmerkingen, geplaatst aan het hoofd van het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 7 April 1874, in no. 578 Wkbl. van het Regt.

De door de wet niet beantwoorde vraag, wat onder de vermoedens, bedoeld bij art. 284, al. 2 Inl. Regl, is te verstaan, mag derhalve niet beoordeeld worden naar de voorschriften van het burgerlijk regt.

Volgens de gewone, hiervoren reeds bekend gestelde zienswijze, zijn als vermoedens in den zin van evengezegde wettelijke bepaling aan te merken de gevolgtrekkingen, welke uit eene daadzaak kunnen worden gemaakt, zonder daaruit evenwel logisch voort te vloeijen. Als een bloot vermoeden is alzoo bij voorbeeld te beschouwen de omstandigheid, dat de beklaagde reeds te voren tot straf veroordeeld is geweest, of dat hij in vijandschap leeft met den door het misdrijf benadeelden persoon, omdat tusschen dergelijke omstandigheden en de schuld van den beklaagde aan welk misdrijf ook, het noodige verband ontbreekt, zoodat dien ten gevolge hoogstens slechts eenige verdenking tegen hem kan ontstaan (1).

378. Ingevolge art. 301 Inl. Regl. kan het bestaan van aanwijzingen niet anders worden bewezen dan:

1o. door getuigen;
2o. door schriftelijke bescheiden;
3o. door persoonlijk onderzoek of bezigtiging van den regter;
4o. door eigene erkentenis van den beklaagde, zelfs buiten het geregt gedaan.

Om in regten aan de gevolgtrekking, welke uit de eene of andere daadzaak wordt afgeleid, eenige waarde te kunnen hechten, is het voor alles noodig, dat die daadzaak vaststaat. Van daar dat aanwijzingen bewezen moeten zijn. Hoe dat bewijs kan worden geleverd is bepaald bij evengezegd artikel, hetwelk overeenstemt met art. 443 (thans art. 407) ned. Wetb. van Strafv. Daarbij zijn aanwijzingen niet opgenoemd onder de middelen, waardoor aanwijzingen mogen worden bewezen, dewijl het indirecte bewijs door aanwijzingen in der tijd geacht werd minder krachtig te

(1) Zie Mr. de Bosch Kemper: *Wetboek van Strafvordering*, dl. III, blz. 592 en 593.

zijn, dan dat, verkregen door regtstreeksche bewijsmiddelen. Dit blijkt uit de memorie van toelichting betreffende het voorschrift van gezegd art. 443, waarin deze opmerking van de Regering voorkomt: »de waarborg van der burgeren veiligheid is dáárin gelegen, *dat elk dier bijzondere feiten, daden en omstandigheden*" (welke als aanwijzingen worden aangemerkt) »*op de gewone wijze moet worden bewezen*, met andere woorden, — *dat indiciën niet door indiciën kunnen worden geconstateerd*" (1).

379. Art. 301 Inl. Regl. maakt in de eerste plaats melding van getuigenbewijs, waarmede blijkbaar bedoeld is het bewijs door getuigen, overeenkomstig de wettelijke, dienaangaande vastgestelde bepalingen. Aan die bepalingen zou derhalve in elk bijzonder geval de vraag getoetst moeten worden, of het bestaan eener aanwijzing door getuigen wettig bewezen is, zoodat, met het oog op art. 290, al. 1 Inl. Regl., eene aanwijzing niet als bewezen aangenomen zou mogen worden, op grond der op zich zelve staande getuigenis van één enkelen getuige. De Hooge Raad der Nederlanden heeft evenwel bij tal van arresten beslist (2), dat aanwijzingen, ingevolge het voorschrift van art. 433, al. 2 (thans art. 397, al. 2) ned. Wetb. van Strafv., hetwelk overeenstemt met art. 290, al. 2 Inl. Regl., ook gestaafd kunnen worden door de beëedigde verklaring van slechts één getuige, met dit gevolg dat daar, waar de aanwijzingen voortvloeijen uit de verklaringen van onderscheidene getuigen, niet elke als aanwijzing vermelde daadzaak of omstandigheid uit de verklaring van meer dan één getuige behoeft te blijken. Die leer, in strijd, naar het schijnt, zoowel met de geschiedenis, als met de bewoordingen van het voorschrift, vervat in art. 301 Inl Regl, is daarentegen geheel in overeenstemming met de bepaling van art. 290, al. 2 van dat Reglement, althans volgens de opvatting, dat onder de aan het slot daarvan voorkomende woorden »be-

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 664.

(2) Zie ook de beschikking van het Hoog-Geregtshof van 7 September 1887 (Het Regt in N. I., dl. L, blz. 64 en vgg.).

paalde daadzaak", het misdrijf zelf en beklaagdes schuld daaraan begrepen zijn.

380. In de tweede plaats noemt art. 301 Inl. Regl. als middel van bewijs schriftelijke bescheiden, wier bewijskracht, voor zooveel aanwijzingen betreft, ook beoordeeld moet worden naar hetgeen bij de wet omtrent die bescheiden is voorgeschreven.

381. Als derde bewijsmiddel noemt evengezegd artikel persoonlijk onderzoek of bezigtiging van den regter, dat wil zeggen, van al de regters, die over de zaak zitten.

Meermalen kan het van veel belang zijn door eigen onderzoek of aanschouwing tot de kennis te geraken van het een of ander feit, bij voorbeeld dat een der voeten van den beklaagde misvormd is, dat een wapen zekere afmetingen heeft, enz. Tot dergelijke voor zintuigelijke waarneming vatbare feiten, welke zoo duidelijk zijn, dat daaromtrent tusschen de regters onderling onmogelijk verschil van gevoelen kan bestaan, behoort zich blijkbaar het onderzoek of de bezigtiging, waarvan hier sprake is, te bepalen. Hieruit volgt dat de regter onbevoegd is om een onderzoek te houden, waartoe bijzondere kundigheden worden vereischt, welke hij als zoodanig niet geacht kan worden te bezitten. Een onderzoek van dien aard moet worden overgelaten aan deskundigen.

Wanneer een voorwerp, hetwelk de regter meent te moeten onderzoeken of bezigtigen, niet ter teregtzitting aanwezig is, en ook niet derwaarts kan worden overgebragt, bestaat er geen wettelijk bezwaar tegen, dat de geheele regtbank zich, vergezeld van den beklaagde en diens raadsman, zoomede van de getuigen, wier tegenwoordigheid wordt vereischt, begeve naar de plaats, waar bedoeld voorwerp zich bevindt, ten einde het aldaar te onderzoeken of te bezigtigen. Is echter de regtbank om de eene of andere reden niet in staat zich te verplaatsen, dan kan dat onderzoek of die bezigtiging niet worden opgedragen aan één of meer leden van de regtbank, met last om van hunne bevinding een proces-verbaal op te maken, omdat zoodoende

in strijd met art. 432, al. 1 Inl Regl. een bij dit Reglement niet voorgeschreven vorm van regtspleging in acht genomen zou worden. Een voorschrift toch zooals dat, vervat in art. 157 van gezegd Reglement, wordt onder de wettelijke bepalingen betreffende de regtspleging in strafzaken niet aangetroffen. Bovendien zou, indien, krachtens eene opdragt, als de zooeven bedoelde, een onderzoek of bezigtiging door één óf meer der leden van de regtbank plaats vond, het daarvan opgemaakte proces-verbaal in geen geval kunnen strekken ten bewijze van de als aanwijzing te beschouwen daadzaak, omdat deze, ingevolge het hier besproken wettelijk voorschrift, door het persoonlijk onderzoek of de bezigtiging van den regter, dat wil zeggen, van de geheele regtbank, moet worden bewezen.

382. Eindelijk kunnen aanwijzingen nog bewezen worden door eigene erkentenis van den beklaagde, zelfs buiten het geregt gedaan.

Hiervoren is op het verschil tusschen eene bekentenis en erkentenis reeds gewezen en opgemerkt, dat de eerste eene belijdenis van schuld is, de laatste niet. Van daar welligt dat, terwijl de bekentenis, welke door geenerlei in het geding bekende omstandigheden is bevestigd, geen wettig bewijs oplevert, de op zich zelve staande erkentenis zulks wel doet. Wanneer de beklaagde alzoo ter teregtzitting erkent, dat een als stuk van overtuiging overgelegd wapen hem toebehoort, of dat hij eene beweerde buitengeregtelijke bekentenis inderdaad heeft afgelegd, zijn die daadzaken wettig bewezen, ook al staat gezegde erkentenis geheel op zich zelve.

Diezelfde bewijskracht kent de wet ook toe aan eene door den beklaagde buiten het geregt gedane erkentenis, mits deze wettig bewezen zij. Indien derhalve ter teregtzitting blijkt, dat de beklaagde daadzaken, als de evenvermelde, buiten regten heeft erkend, kunnen bedoelde daadzaken, op grond dier erkentenis, ook als wettig bewezen worden aangenomen.

Volgens sommige schrijvers zou uit het voorschrift van

art. 301, no. 4 Inl. Regl. blijken, dat eene buiten het geregt gedane erkentenis gelden kan als eene aanwijzing. Die meening is echter in strijd met den zin en de bewoordingen van bedoeld voorschrift, hetwelk zoo duidelijk mogelijk zegt, dat eene aanwijzing door zoodanige erkentenis kan worden bewezen, zonder zich verder in het allerminst uit te laten over de vraag, of die erkentenis zelve als eene aanwijzing kan worden beschouwd. Deze vraag staat alzoo geheel ter beoordeeling van den regter, wiens beslissing, mijns inziens, wel altijd zal moeten luiden, dat de door de buiten het geregt gedane erkentenis bewezene daadzaak, en niet die erkentenis zelve is aan te merken als eene aanwijzing.

383. Bij art. 302 Inl. Regl. is bepaald, dat de beoordeeling der kracht van bewijs, welke aanwijzingen in elk bijzonder geval hebben, wordt overgelaten aan het doorzigt des regters, en dat zijn geweten op het ernstigste wordt belast met de inachtneming van de alleruiterste zorgvuldigheid en naauwkeurigheid in dat onderzoek.

Niet elke aanwijzing heeft dezelfde bewijskracht. Die bewijskracht toch is sterker of zwakker, al naar mate de als eene aanwijzing beschouwde daadzaak in een meer of minder naauw verband staat tot het den beklaagde ten laste gelegde misdrijf en diens schuld daaraan. Daar zijn daadzaken, wier bestaan zoo onwederlegbaar beklaagdes schuld aantoonen, dat ieder verstandig mensch daaruit noodzakelijk de gevolgtrekking moet maken, dat de beklaagde inderdaad schuldig is; ten aanzien van andere daadzaken ligt daarentegen die gevolgtrekking minder voor de hand.

In zeer vele gevallen hangt de beantwoording der vraag, of eene daadzaak als eene aanwijzing kan gelden van de omstandigheid af, of de beklaagde daarvan eene aannemelijke verklaring kan geven. Indien bij voorbeeld, in geval van verwonding, een aan den beklaagde toebehoorende kris in de wond is blijven steken, is deze daadzaak ongetwijfeld eene zeer belangrijke aanwijzing, ten zij de bewering van den beklaagde, dat hij eenigen tijd te voren dat wapen

aan een ander heeft geleend, dan wel dat hem dit is ontstolen, juist of althans aannemelijk mogt blijken te zijn.

In elk bijzonder geval nu heeft de regter te beslissen, of uit het bestaan eener daadzaak op zich zelve of in verband met andere bewijsmiddelen, het besluit kan en moet worden getrokken, dat er misdrijf is gepleegd en dat de beklaagde zich daaraan heeft schuldig gemaakt, met andere woorden, of die daadzaak eene aanwijzing is, terwijl ook aan zijn doorzigt de beoordeeling is overgelaten van de bewijskracht, welke die aanwijzing heeft. Van de persoonlijkheid des regters, van zijn aard en karakter, hangt het zoodoende voor een groot deel af, of eene daadzaak als eene aanwijzing zal worden beschouwd en welke bewijskracht zij geacht zal worden te bezitten. Daadzaken, welke, naar het oordeel van den één, niets meer dan bloote vermoedens zijn, zullen in het oog van den ander het onomstootelijk bewijs opleveren van beklaagdes schuld. Het bewijs door aanwijzingen kan dus ligtelijk aanleiding geven tot ligtvaardige veroordeelingen, en het is dan ook blijkbaar met het oog op het daarvoor bestaande gevaar en met het doel dat gevaar te bezweren, dat de wetgever den regter op het gemoed heeft gedrukt om toch vooral de alleruiterste zorgvuldigheid en naauwkeurigheid in acht te nemen bij de beslissing der vraag, of eene daadzaak in den zin der wet inderdaad als eene aanwijzing kan gelden en welke bewijskracht daaraan behoort te worden toegekend.

ZESDE AFDEELING.

Tenuitvoerlegging van vonnissen.

384. Bij art. 320, al. 1. Inl. Regl., gewijzigd bij art. 1, letter C, no. 6 van Stbl. 1872, no. 131, is het volgende bepaald: »De vonnissen worden door of op bevel van den resident ten uitvoer gelegd, zoodra zij in kracht van gewijsde zijn gegaan of de beslissing in revisie aan den beklaagde is bekend gemaakt, behoudens de bepalingen in de volgende artikelen vervat."

De afdeeling van het Inlandsch Reglement, welke met deze bepaling aanvangt, heeft tot opschrift: *Van de tenuitvoerlegging van vonnissen*. Het woord *vonnissen* heeft hier echter niet de beperkte beteekenis, welke art. 28 Regt. Org. daaraan hecht, zijnde daaronder, even als in art. 91 Reg. Regl. en in zoo menig ander wetsartikel, ook de door het Hoog-Geregtshof in revisie gewezen arresten te verstaan.

Een vonnis heeft kracht van gewijsde, zoodra daartegen geen middel van voorziening bij een anderen regter openstaat. Landraadvonnissen in zake van misdrijf bezitten alzoo kracht van gewijsde, wanneer de termijn van een en twintig dagen na de uitspraak of bekendmaking daarvan aan den beklaagde is verloopen, zonder dat deze of de inlandsche officier van justitie aanteekening van revisie heeft gedaan, terwijl daarentegen de arresten in revisie kracht van gewijsde hebben terstond nadat zij door het Hoog-Geregtshof gewezen zijn.

Zoodra bij den landraad het arrest is ingekomen in de zaak van een beklaagde, behoort deze, blijkens art. 319 Inl. Regl., daarmede bekend te worden gemaakt en moet van die bekendmaking aanteekening worden gehouden op het vonnis, niet op het arrest.

De tenuitvoerlegging van vonnissen moet plaats hebben »door of op bevel van den resident", dat wil zeggen, de resident is belast met de leiding der tenuitvoerlegging, en zoo dient hij, om aan die verpligting te kunnen voldoen, in het bezit te zijn van het te executeren vonnis en arrest. Tijdens de invoering van het Inlandsch Reglement kregen de residenten, aan wie vóór de inwerkingtreding van Stbl. 1872, no. 175 de arresten van revisie werden toegezonden, in hunne hoedanigheid van president van den landraad die stukken van zelf onder hunne berusting; thans echter is dit niet meer het geval, voor zooveel de landraden betreft, bij welke afzonderlijke regtskundige presidenten zijn aangesteld, terwijl een wettelijk voorschrift ontbreekt, bij hetwelk, op het voetspoor van art. 395 Inl. Regl. aan die presidenten of aan hunne griffiers wordt bevolen de in kracht

van gewijsde gegane vonnissen of de beslissingen in revisie met de vonnissen, waarop zij zijn gevallen, ter tenuitvoerlegging toe te zenden aan den resident. Die toezending moet evenwel noodzakelijkerwijze plaats hebben, daar anders de tenuitvoerlegging van gezegde gewijsden eene onmogelijkheid zoude zijn, en zoo wordt in de praktijk dan ook gehandeld, even als of een voorschrift als het zoo even bedoelde, inderdaad bestond. De meening dat zoodoende gezondigd wordt tegen de bepaling, vervat in art. 422 Inl. Regl. (1), komt mij minder juist voor, omdat bij dit artikel uitsluitend sprake is van vonnissen, welke reeds berusten in het archief van den landraad, en de zoodanige, welke nog niet zijn geëxecuteerd, naar mijne meening, daar nog geene plaats behooren te vinden, dienende een archief toch bepaaldelijk tot berging van afgedane stukken. Die meening wordt bevestigd door het bepaalde bij art. 396 Inl. Regl., volgens hetwelk de omgaande regter moet zorgen, dat het hem »na gedane tenuitvoerlegging" door den resident teruggezonden vonnis en arrest van revisie, met de stukken, »bij het archief der regtbank van omgang worden overgelegd."

Bij zijne aan de landraadpresidenten en omgaande regters op Java en Madura gerigte circulaire van 20 December 1877 (2), werd door den directeur van justitie opgemerkt, dat er blijkens art. 320, al. 1 Inl. Regl. in verband met de artt. 321, al. 1, 324 en 394 van dat Reglement, zoo als zij gewijzigd zijn bij Stbl. 1872, no. 131, geene uitzondering bestaat, krachtens welke de uitspraken, waarvan geene revisie is verlangd, vóór de tenuitvoerlegging gezonden moeten worden aan het Hoog-Geregtshof, ten einde het in staat te stellen om te voldoen aan het voorschrift, vervat in art. 1, al. 3 van Stbl. 1872, no. 130, terwijl voorts aan genoemde ambtenaren het verzoek werd gedaan om door hunne griffiers de vonnissen, waarvan geene revisie is aan-

(1) Zie blz. 220 en vgg. der *Aanteekeningen enz.* van Mr. A. Stibbe, in dl. XXXII van Het Regt in N. I.

(2) Zie Bijbl. op het Stbl., no. 3276.

geteekend, terstond nadat zij in kracht van gewijsde zijn gegaan, voor zoover de straf niet ondergaan moet worden op de plaats der veroordeeling, met de noodige bewijsstukken tot bepaling der strafplaats, aan het Departement van justitie te doen indienen, en eerst na de tenuitvoerlegging van het vonnis de stukken ter kennisneming te doen toezenden aan het Hoog-Geregtshof.

385. Volgens de bij art. 1, letter C, no. 6 van Stbl. 1872, no. 131 vastgestelde lezing van art. 320, al. 2 Inl. Regl. moet aan de bij vonnis of bij arrest bevolen invrijheidstelling dadelijk gevolg worden gegeven, ten zij de beklaagde om andere redenen in hechtenis behoort te blijven.

Bij deze wettelijke bepaling wordt geene uitzondering gemaakt op den bij de artt. 310 en 319 Inl. Regl. gestelden regel, dat elk vonnis of arrest vóór de tenuitvoerlegging aan den beklaagde moet worden bekend gemaakt. Het woord „dadelijk” toch is blijkbaar gebezigd met het oog op den termijn, vermeld in art. 321 Inl. Regl., en beteekent alzoo niets anders dan dat onverwijld, nadat aan den beklaagde het vonnis of arrest, waarbij zijne invrijheidstelling wordt bevolen, bekend is gemaakt, aan dien last gevolg moet worden gegeven.

386. Blijkens het eerste lid van art. 321 Inl. Regl., zooals het gewijzigd is bij art. 1, letter C, no. 7 van Stbl. 1872, no. 131, mogen de vonnissen, waarbij eene der straffen bedreigd bij de vier eerste nummers van art. 5 Strafwetb. Inl., is opgelegd, niet ten uitvoer worden gelegd gedurende den tijd van veertien dagen, nadat de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan of na de bekendmaking, bedoeld in art. 319 van gezegd Reglement, terwijl ingevolge het tweede lid van evengenoemd art. 321 hetzelfde toepasselijk is op de tenuitvoerlegging van vonnissen, houdende veroordeeling wegens misdrijf tot andere straffen, doch alleen in het geval, dat de veroordeelde de schorsing uitdrukkelijk verlangt.

Uit deze bepalingen, waarbij niet slechts sprake is van door den landraad, maar ook van door de regtbank van

omgang opgelegde straffen, zoomede uit den verderen inhoud der afdeeling van het Inlandsch Reglement, in welke die bepalingen voorkomen, blijkt dat daarbij de tenuitvoerlegging van vonnissen, gewezen zoowel door de eene als door de andere dier regtbanken, geregeld is, en zoo wordt de tenuitvoerlegging der door genoemde regtbanken gewezen vonnissen hier ook gelijktijdig besproken.

Luidens voormeld art. 321 Inl. Regl., zooals het thans gewijzigd is, wordt gedurende den tijd van veertien dagen de tenuitvoerlegging der vonnissen en arresten, waarbij eene der in de vier eerste nummers van art. 5 Strafwetb. Inl. vermelde straffen is opgelegd, van regtswege geschorst, terwijl de schorsing slechts op uitdrukkelijk verlangen van den veroordeelde plaats heeft, indien deze *wegens misdrijf* tot eenige andere straf is verwezen, dat wil zeggen, indien eenige andere straf is uitgesproken ter zake van een feit, hetwelk als een misdrijf aanhangig gemaakt en beregt is. Onder laatstbedoelde vonnissen zijn alzoo ook die begrepen, waarvan de rede is in art. 305, al. 1 Inl. Regl.

Verder valt op te merken dat doodvonnissen, welke luidens art. 13 Strafwetb. Inl. niet voltrokken mogen worden op Zondag of op christelijke en groote inlandsche feestdagen, ingevolge art. 92 Reg. Regl., niet mogen worden geëxecuteerd, zoolang de Gouverneur-Generaal zijn *fiat executio* niet heeft verleend, terwijl vonnissen, houdende veroordeeling tot dwangarbeid in den ketting, of tot dwangarbeid buiten den ketting voor den tijd van langer dan één jaar, blijkens art. 3 Overgangsbep. Strafwetb. Inl., eerst ten uitvoer mogen worden gelegd, nadat de plaats, waar de veroordeelde den arbeid zal verrigten, door den directeur van justitie is aangewezen.

387. »Binnen den voorschreven termijn," zegt art. 322 Inl. Regl., »kan de veroordeelde een verzoekschrift om gratie, ongesloten, inleveren of doen inleveren aan den griffier van den landraad, die den dag der inlevering daarop zal aanteekenen, en hetzelve daarna onverwijld aan den resident zal inzenden.

»Deze inlevering heeft het gevolg, dat de tenuitvoerlegging geschorst wordt.

»Het verzoekschrift wordt door den resident, met zijn advijs en de ter zake betrekkelijke stukken, opgezonden aan het hoog-geregtshof, hetwelk, na den procureur-generaal daarop te hebben gehoord, hetzelve met deszelfs considerat iën en advijs ter beschikking doorzendt aan den Gouverneur-Generaal."

Sedert de inwerkingtreding van het tegenwoordige Regerings Reglement wordt, ingevolge art. 52, al. 1 van dat Reglement (1), voor de uitoefening van het regt van gratie door den Gouverneur-Generaal vereischt: 1o. dat de straf bij regterlijk vonnis in Nederlandsch-Indië zij opgelegd; 2o. dat de veroordeelde zich aldaar ophoude; en 3o. dat het advies zij ingewonnen van het Hoog-Geregtshof. Nadat dit advies is uitgebragt, kan de Gouverneur-Generaal zich, luidens art. 1, lett. *g* van Stbl. 1870, no. 42, ook nog doen voorlichten door den directeur van justitie (2).

Gratie bestaat in de algeheele of gedeeltelijke kwijtschelding der opgelegde straf, of in de verandering dier straf in eene, welke minder zwaar is. Zij heeft plaats vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis of wel nadat met de tenuitvoerlegging reeds een aanvang is gemaakt; in het laatste geval wordt zij veelal remissie genoemd.

Het regt van gratie is een staatkundig regt, hetwelk niet naar willekeur behoort te worden uitgeoefend, doch slechts dan, wanneer daarvoor gewigtige en afdoende redenen bestaan. Als zoodanige redenen kunnen in het algemeen worden aangemerkt die, welke haren grond vinden in eene goede staatkunde, en in het algemeen welzijn of wel in de

---

(1) Vergl. art. 20 Reg. Regl. van 1836, onder welks vigeur het Inlandsch Reglement tot stand is gekomen.

(2) De rehabilitatie, dat is de opheffing der nadeelige gevolgen, welke, blijkens art. 16 Strafwetb. Inl. uit sommige straffen, nadat zij geheel ondergaan zijn, van regtswege voor den gestrafte voortvloeijen, is, mijns inziens, niet onder het aan den Gouverneur-Generaal toegekende regt van gratie begrepen, maar kan door den Koning worden verleend.

regtvaardigheid en in de billijkheid (1). Zoo bij voorbeeld brengt de billijkheid mede, dat, indien de wet, waaraan de regter gebonden is, eene onevenredig zware straf tegen het gepleegde misdrijf bedreigt, hare hardheid gematigd worde door het middel van gratie. Daarentegen mag van dat middel, mijns inziens, behalve in het hieronder, naar aanleiding van art. 394 Inl. Regl. te bespreken geval, dat de doodstraf is opgelegd, geen gebruik worden gemaakt, ten einde een veroordeelde, op grond dat zijne schuld niet bewezen zoude zijn, vrij te stellen van de hem opgelegde straf. Gratie toch is, behalve in evengezegd geval, niet eene soort van hoogste instantie, waarin eene beslissing kan worden genomen omtrent de schuld of onschuld van den veroordeelde, zijnde immers de taak om dienaangaande uitspraak te doen uitsluitend opgedragen aan den regter. In overeenstemming met deze opvatting van het regt van gratie werd bij besluit, dd. 28 December 1842, als beginsel gesteld, dat het verleenen van gratie, zonder volstrekte noodzakelijkheid, geen middel behoort te wezen tot correctie van vonnissen, die niet geacht kunnen worden geheel onbestaanbaar te zijn (2), en werd bij besluit, dd. 17 Januarij 1873 (3), overwogen, dat het middel van gratie niet kan strekken om een regterlijk gewijsde, dat, naar beweerd wordt, door een onbevoegden regter is gewezen, te niet te doen. Voorts leveren ziekte en ligchaamsgebreken op zich zelf geene reden op tot het verleenen van gratie (4). Ook komt gratie niet te pas, wanneer door tot dwangarbeid veroordeelde Inlanders het verzoek wordt gedaan om verandering van strafplaats, daar zulks eene zaak is van administratieven aard (5), terwijl van dat middel evenmin gebruik kan worden gemaakt ter inwilliging van het verzoek

---

(1) Zie Mr. A. J. van Deinse: *De algemeene beginselen van strafregt*, § 527.

(2) Het Regt in N. I., dl. XVI, blz. 469.

(3) Bijbl. op het Stbl., no. 2849.

(4) Bijbl. op het Stbl. no. 4332. Vergl. Bijbl. op het Stbl. no. 4331.

(5) Vergl. de noot op no. 6 van het Bijbl. op het Stbl., no. 89.

om, in afwijking van het bepaalde bij art. 329 Inl. Regl., den lijfsdwang elders dan ter plaatse der veroordeeling te ondergaan, omdat lijfsdwang niet als eene straf mag worden beschouwd (1). Wel echter kan blijkens besluit, dd. 1 April 1874, zoo er termen bestaan tot het verleenen van restitutie van bij regterlijk gewijsde opgelegde en reeds betaalde boeten, zulks geschieden door aanwending van het middel van gratie (2).

Niet lang na de invoering van het tegenwoordige Regerings Reglement kwam, naar aanleiding der bij de vaststelling van dat Reglement gemaakte opmerking, dat de Koning, wien het regt van gratie bij art. 66 Grondw. was toegekend, dat regt, krachtens art. 59 dier wet, ook in de kolonien en bezittingen des rijks in andere werelddeelen scheen te kunnen uitoefenen, de vraag ter sprake, of alle requesten om gratie in Indië aan den Koning gerigt, ook aan dezen ter beslissing moeten worden opgezonden. Ten aanzien van die vraag werd door de indische Regering bij besluit, dd. 14 Februarij 1856, no. 32, aangeteekend, dat hoewel door de bepaling van art. 52 Reg. Regl. nog geenszins voor den Koning het regt verloren was om van de hem bij art. 66 Grondw. toegekende magt van gratie, ook buiten het rijk in Europa, gebruik te maken, de afstand, waarop de kolonien en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen van het moederland gelegen zijn, echter medebragt, dat van die magt zeer schaars kon en moest worden gebruik gemaakt, en dat dus telkens daar, waar door het verzoek om gratie de tenuitvoerlegging van het vonnis geschorst werd, de Gouverneur-Generaal zich van de doorzending en aanbieding van zoodanig verzoek aan den Koning behoorde te onthouden, en daarop zelf beschikken moest (3).

Over de vraag of aan eenen veroordeelde tegen zijnen wil gratie kan worden geschonken, wordt door de regts-

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 2328.
(2) „ „ „ „ „ 3186.
(3) „ „ „ „ „ 1095 en Het Regt in N. I., dl. XII, blz. 315 en vgg.

geleerden niet eenstemmig gedacht. De indische Regëring echter heeft, naar ik meen, die vraag altijd bevestigend beantwoord. Zoo werd den procureur-generaal bij besluit, dd. 18 April 1873, te kennen gegeven, dat de Gouverneur-Generaal steeds in de gelegenheid wenschte te worden gesteld om te beslissen, of er termen waren tot gratiëring van ter dood veroordeelden, die geen verzoek om gratie wilden indienen, »vermits de uitoefening van het regt van gratie zich niet beheerschen laat door de vraag of de veroordeelde al, dan niet begenadigd wil zijn" (1).

Eenigermate als een uitvloeisel van het beginsel dat den veroordeelde ook tegen zijn wil gratie kan worden verleend, kunnen de jaarlijksche voordragten worden beschouwd tot kwijtschelding van straf aan veroordeelden bij gelegenheid der verjaring van 's Konings geboortedag (2). Ingevolge besluit, dd 27 Julij 1867, no. 22 (3), behooren bij die gelegenheid zij ter gratiëring te worden voorgedragen, die zich door een voorbeeldig gedrag gedurende het afgeloopen jaar, dan wel door buitengewone diensten hebben onderscheiden, en wier straftijd voor de helft is geëxpireerd. Den veroordeelde, te wiens aanzien deze voorwaarden voor gratiëring aanwezig zijn, behoort echter geene kwijtschelding van straf te worden verleend, indien dit op grond van andere omstandigheden niet wenschelijk mogt wezen. Aldus werd beslist bij besluit, dd. 1 Julij 1876, no. 30 (4).

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 3074. Zie ook de besluiten, dd. 31 Augustus 1848, no. 14, en dd. 11 Maart 1857, no. 12, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XIV, blz. 269 en vgg.; laatstgenoemd besluit is ook opgenomen in no. 129 Bijbl. op het Stbl.

(2) Zie het opstel van MR. T. H. DER KINDEREN: *Uitoefening van het regt van gratie bij de viering van de verjaring van 's Konings geboortedag*, in Het Regt in N. I., dl. XIV, blz. 108 en vgg.

(3) Bijbl. op het Stbl., no. 2025. — De termijn van indiening van- en van beschikking op de hier bedoelde voordragten is gewijzigd bij besluit, dd. 15 Augustus 1870 (Bijbl. op het Stbl., no. 2381). — Eene toelichting van het besluit van 27 Julij 1867, no. 22 wordt gevonden in no. 4261 Bijbl. op het Stbl.

(4) Bijbl. op het Stbl., no. 3365.

Als eene soort van gratie kan de kwijtschelding worden beschouwd van geldboeten, waartoe aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid is verleend bij art. 1 van het Koninklijk besluit van 3 Februarij 1878, no 3, afgekondigd in Stbl. no 169 van dat jaar, hetwelk aldus luidt: »De Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië* wordt gemagtigd om, onverminderd de bevoegdheid hem bij art. 95 der wet van 23 April 1864 (Staatsblad no. 35) (1) en bij art. 52 van het reglement op het beleid der Regering van *Nederlandsch-Indië* toegekend, in bijzondere gevallen van onwillekeurige of verschoonbare overtreding van algemeene, gewestelijke of plaatselijke verordeningen, geheele of gedeeltelijke kwijtschelding te verleenen van de beloopen boete, die niet bij regterlijk vonnis is opgelegd en het bedrag van *f* 2000 niet te boven gaat. Deze bepaling is mede van toepassing op boeten, bestaande in verhooging van aan den Lande verschuldigde belasting.

»Indien de boete reeds is betaald, wordt het bedrag, waarvan kwijtschelding is verleend, teruggegeven."

388. Wanneer een veroordeelde gratie wenscht te vragen, dient hij dit, ingevolge het eerste lid van art. 322 Inl. Regl., te doen bij een verzoekschrift, hetwelk hij ongesloten behoort in te leveren of te doen inleveren aan den griffier van den landraad, die den dag der inlevering daarop moet aanteekenen. Dit laatste is noodig ten einde te constateren, dat het request, door welks inlevering blijkens het tweede lid van evengezegd artikel de tenuitvoerlegging wordt geschorst, binnen den wettelijken termijn is ingediend. Wanneer de veroordeelde dien termijn ongebruikt heeft laten voorbijgaan, moet het vonnis geëxecuteerd worden. De indiening toch van een verzoekschrift om gratie, na ommekomst van bedoelden termijn, schorst de tenuitvoerlegging niet (2). En evenmin wordt, nadat op een

---

(1) Ind Stbl. 1864, no. 106.

(2) Zie de circulaire van den procureur-generaal aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java, dd. 20 Februarij 1872 (Bijbl. op het Stbl., no. 2565).

verzoek om gratie afwijzend is beschikt, de tenuitvoerlegging geschorst door de inlevering van een tweede request om gratie. Aldus besliste de Regering bij haar besluit van 1 Maart 1876, no. 28 (1), bij hetwelk echter eene uitzondering wordt gemaakt voor het geval dat te voren onbekende feiten, waaruit van de onschuld des veroordeelden duidelijk blijkt, aan het licht mogten zijn gekomen.

Ingevolge het laatste lid van art. 322 Inl. Regl. moet de resident het verzoekschrift, hetwelk de griffier, na daarop den dag der inlevering te hebben aangeteekend, hem onverwijld behoort toe te zenden, met zijn advies en de ter zake betrekkelijke stukken opzenden aan het Hoog-Geregtshof, hetwelk, na daarop den procureur-generaal te hebben gehoord, het met zijne consideratiën en advies ter beschikking doorzendt aan den Gouverneur-Generaal.

Deze bepaling is ontleend aan art. 290 van het ontwerp van Mr. Wichers, hetwelk den procureur-generaal de in zijn advies van den 24sten November 1847 voorkomende opmerking in de pen gaf, dat het ter bekorting welligt doelmatig zoude wezen, om de inzending door den resident van alle verzoeken om gratie of remissie van straf aan den procureur-generaal voor te schrijven, dewijl deze daarop toch zou moeten worden gehoord. Blijkens advies, dd. 21 Februarij 1848, kon echter het Hoog-Geregtshof, hetwelk opmerkte dat bedoelde bepaling geheel overeenstemde met die van art. 334 Regl. Strafv., zich met dat denkbeeld niet vereenigen.

Bij circulaire, dd. 4 October 1862 (3), werden de hoofden van gewestelijk bestuur door den 1sten Gouvernements secretaris, namens de Regering, aangeschreven om bij hunne adviesen betreffende door hen opgezonden requesten om gratie, behoorlijke inlichtingen te geven omtrent het vorige gedrag, den handel en wandel van den veroordeelde. Ter voldoening aan die aanschrijving worden aangaande een en ander gewoonlijk eenige personen gehoord, van

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 3361. Vergl. ook Bijbl., no. 2641.
(2) Bijbl. op het Stbl., no. 1260.

wier verklaringen een proces-verbaal wordt opgemaakt, hetwelk door den resident bij zijn advies gevoegd wordt.

Bovendien behoort, wanneer veroordeelden, die ter teregtzitting ontkend hebben, bij hun verzoek om gratie schuld bekennen, ingevolge de circulaire van het Hoog-Geregtshof van den 22sten November 1849 (1), een proces-verbaal te worden overgelegd, waarbij de door hen op afvrage gedane mededeelingen geconstateerd worden »omtrent de beweegredenen, die hen tot het plegen van hunne misdrijven noopten, van hunne medepligtigen daarbij, van de plaats waar en den tijd wanneer, enz. in één woord van al datgene, wat tot betere beoordeeling van hunne verzoeken om gratie kan strekken."

Bij de vaststelling der bepaling, dat de resident op elk ingediend verzoekschrift om gratie zijn advies moet uitbrengen, heeft de wetgever ongetwijfeld aan den resident in diens hoedanigheid van president van den landraad gedacht. Zoowel in de nederlandsche, als in de indische wetgeving toch is als beginsel aangenomen, dat het gevoelen van regterlijke, en niet van administratieve autoriteiten behoort te worden ingewonnen ten aanzien der vraag, of er al dan niet termen bestaan om aan eenen veroordeelde gratie te verleenen. Dit blijkt uit art. 66 Grondw. en uit art. 52 Reg. Regl., zoomede uit art. 334 Regl. Strafv. en uit art. 397 Inl. Regl. Wel is waar zijn de omgaande regters, met uitbreiding van het bepaalde bij laatstgezegd artikel, volgens hetwelk zij slechts hun eigen advies bij de stukken hebben te voegen, door den procureur-generaal bij circulaire, dd. 6 Februarij 1858 (2), uitgenoodigd om op requesten om gratie van de doodstraf het gevoelen van het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur in te winnen, doch

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 968 en Het Regt in N. I., dl. XII, blz. 329 en vgg. Later werd bovengenoemde circulaire op uitnoodiging der Regering door het Hoog-Geregtshof bij missive, dd. 20 November 1860, op nieuw in afschrift aan alle hoofden van gewestelijk bestuur in N. I. gezonden. Zie Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 120 en 121.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 596.

die circulaire maakt geen deel uit van de indische wetgeving, terwijl bovendien de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat het in de bedoeling van den procureur-generaal heeft gelegen genoemden ambtenaar als hoofd van het zoogenaamde inlandsch Openbaar Ministerie en niet in zijne hoedanigheid van administratieve autoriteit te doen hooren. Met het oog nu op evengemeld beginsel zou het zeker wenschelijk zijn geweest, dat naar aanleiding der afscheiding van de regterlijke en administratieve magt en der indienststelling van afzonderlijke regtskundige landraadvoorzitters, het woord »resident" in art. 322 Inl. Regl. veranderd ware in *president van den landraad* (1). Dit is echter niet geschied en zoo zijn bedoelde landraadvoorzitters gehouden om, indien door een veroordeelde een request om gratie is ingediend, de processtukken aan den resident te zenden, ten einde dezen in staat te stellen aan zijne verpligting om advies uit te brengen, te voldoen, terwijl zij zelven, niettegenstaande zij natuurlijk vrij wat beter dan de resident met de zaak van den veroordeelde bekend zijn, op diens verzoek, volgens de wet, niet behoeven te adviseren, wat zeker nog al zonderling is. Intusschen is in die leemte eenigermate voorzien bij de circulaires van den directeur van justitie, dd. 25 Januarij 1878 (2), waarbij aan de afzonderlijke regtskundige voorzitters der landraden en aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madura werd te kennen gegeven, dat de Gouverneur-Generaal bij requesten om gratie ook het advies wenschte aan te treffen van eerstgenoemden, die alzoo uitgenoodigd werden aan dien wensch gevolg te geven.

389. Behoudens het bepaalde bij art. 311 Inl. Regl., moeten de schavotstraf en de straf van rottingslagen wegens misdrijf opgelegd, blijkens art. 323, al. 1 van dat Reglement, ten uitvoer worden gelegd ter plaatse waar de landraad,

---

(1) Zie blz. 224 en vgg. der *Aanteekeningen enz.*, van MR. STIBBE, in dl. XXXII van Het Regt in N. I.

(2) Die circulaires vindt men in Het Regt in N. I., dl. XXXVII, blz. 130 en 131.

die het vonnis heeft gewezen, gevestigd is, in tegenwoordigheid van den resident of van een door dezen daartoe aan te wijzen beambte; terwijl, ingevolge het tweede lid van gezegd art. 323, gewijzigd bij art. 1, letter C, no. 8 van Stbl. 1872, no. 131 de ambtenaar, te wiens overstaan de strafoefening plaats heeft, aan den voet van het uiterlijk gewijsde eene door hem onderteekende verklaring moet stellen, dat de straf behoorlijk is ten uitvoer gelegd, met vermelding van den dag, waarop dit geschied is.

Bij zijn advies, dd. 24 November 1847, merkte de procureur-generaal, naar aanleiding van bovenstaande bepaling op, dat het verkieslijk was het daarin gebezigde woord »rottingslagen" te vervangen door *lijfstraf*, dewijl zoo lang nog niet definitievelijk de afschaffing der straf van *geeseling* was bepaald, bezwaarlijk alleen van *rottingslagen* kon worden gesproken. Het Hoog-Geregtshof echter achtte, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, die wijziging onnoodig met het oog op de omstandigheid, dat het Gouvernement besloten had de straf van geeseling af te schaffen. Door den Algemeenen Secretaris werd vervolgens in zijne nota van den 2den Maart 1848 nog de vraag geopperd, of het woord »schavot" in de artt. 281, 291 en 293 van het ontwerp (artt. 311, 323 en 325 Inl. Regl.) onvermijdelijk was, onder opmerking tevens dat in art. 289 (art. 321 Inl. Regl.) gesproken werd van *lijf- en onteerende straffen*. In antwoord op die vraag teekende Mr. Wichers in zijne missive aan den Gouverneur-Generaal van den 18den Maart 1848 aan, dat hij getracht had het bezigen van het woord *schavotstraf* te vermijden, doch dat het hem niet gelukt was daarvoor een aequivalent te vinden, daar toch de in art. 289 van het ontwerp voorkomende uitdrukking *lijf-of onteerende straf*, waaronder ook de met tentoonstelling gepaarde dwangarbeid behoorde, in de aangehaalde artikelen eene ongepaste uitdrukking zoude zijn. Uit deze, mijns inziens, niet zeer duidelijke aanteekening zou men kunnen afleiden, dat Mr. Wichers de straf van tentoonstelling niet als eene schavotstraf beschouw-

de; dat zulks echter zijne bedoeling niet kan geweest zijn, blijkt ten duidelijkste uit art. 5 der reeds bij publicatie van den 5den Februarij te voren (Stbl. 1848, no. 6) afgekondigde Bepalingen ter regeling van eenige onderwerpen van strafwetgeving enz., bij hetwelk uitdrukkelijk bepaald was, dat als schavotstraffen werden aangemerkt de doodstraf en de straf van tentoonstelling. Thans is, ten gevolge der bij de invoering van het tegenwoordige Strafwetboek voor Inlanders plaats gehad hebbende afschaffing van laatstgenoemde straf, de doodstraf de eenige nog bestaande schavotstraf.

De straf van rottingslagen werd reeds bij Stbl. 1866, no. 15, behalve als disciplinaire straf voor bij uiterlijk gewijsde veroordeelde mannen, afgeschaft.

390. Ingevolge art. 324 Inl. Regl., zooals het gewijzigd is bij art. 1, letter C, no. 9 van Stbl. 1872, no. 131, kunnen de veroordeeling tot wegzending naar een oord van ballingschap en die tot dwangarbeid in of buiten den ketting niet worden ten uitvoer gelegd, dan nadat, in de gevallen waarin zulks door de bestaande verordeningen vereischt wordt, door den Gouverneur-Generaal zal zijn bepaald, werwaarts de veroordeelde zal worden overgebragt.

Deze bepaling moet echter thans geacht worden vervallen te zijn, daar toch bij art 3 Overgangsbep. Strafwetb. Inl. is voorgeschreven, dat vóór de tenuitvoerlegging der straf van dwangarbeid in en buiten den ketting, voor zoover laatstgezegde straf, ingevolge art. 10 van dat Wetboek, niet ondergaan moet worden ter plaatse der veroordeeling, de strafplaats zal worden aangewezen door den directeur van justitie, terwijl bij art. 21 van gezegd Wetboek is bepaald, dat zij, die verwezen zijn tot wegzending naar een oord van ballingschap, worden overgebragt naar eene plaats binnen Nederlandsch-Indië, door den Gouverneur-Generaal aangewezen. Laatstgenoemde straf mag echter, blijkens art. 131 Regt. Org. in verband met Stbl. 1867, no. 10, door geene inlandsche regtbank worden opgelegd. Dat bedoelde aanwijzing vóór de executie van het vonnis ge-

schieden moet, spreekt van zelf, dewijl zoolang zij niet heeft plaats gehad, die executie eene onmogelijkheid is (1).

391. Bij art. 325 Inl. Regl. is de tenuitvoerlegging geregeld van verschillende bij achtereenvolgende vonnissen opgelegde straffen. Dat artikel luidt: »Wanneer iemand, die vroeger tot gevangenis of eene zwaardere straf was verwezen, op nieuw tot de zoodanige is veroordeeld geworden, vóór dat hij de hem bij het eerste vonnis opgelegde straf heeft ondergaan, zullen ten aanzien van de tenuitvoerlegging (wanneer op het tijdstip, dat daartoe wordt overgegaan, de eerst opgelegde straf niet reeds verjaard is) de navolgende regelen worden in acht genomen.

»Indien, buiten het geval in art. 306 voorzien, bij de elkander opvolgende vonnissen herhaaldelijk eene schatvotstraf of de straf van rottingslagen is opgelegd, zal de veroordeelde alleen de zwaarste dier straffen, of, indien zij van gelijke zwaarte zijn, slechts ééne van dezelve ondergaan, terwijl de andere van regtswege zal vervallen.

»Overigens zullen de na elkander opgelegde straffen geheellijk worden ten uitvoer gelegd, te beginnen met de zwaarste."

Daar, gelijk zoo even gezegd is, de straf van rottingslagen ter zake van misdrijf niet meer mag worden opgelegd, en de eenige nog bestaande schavotstraf de doodstraf is, moet het tweede lid van bovenstaand artikel geacht worden vervallen te zijn. Zoodoende geldt thans nog slechts de bij het derde lid van dat artikel gestelde regel.

Eene uitzondering op dien regel wordt gevonden in art. 178 Strafwetb. Inl., volgens hetwelk de straf aan eenen gevangene opgelegd wegens ontvlugting uit de gevangenis met braak of geweld, steeds ondergaan moet worden na het einde der straf, gesteld op het misdrijf of de overtreding, ter zake waarvan hij gevangen was, onverschillig welke van die twee straffen de zwaarste is.

Na de tenuitvoerlegging van een vonnis, waarbij eene

---

(1) Zie blz. 228 en 229 der *Aanteekeningen enz.* van Mr. A. Stibbe.

veroordeeling ter zake van misdrijf is uitgesproken, moet dat vonnis, ingevolge art. 24 Strafw. Inl, op de wijze, voorgeschreven bij Stbl. 1872, no. 193, in de laatste woonplaats van den veroordeelde worden bekend gemaakt (1).

392. Blijkens art. 326 Inl Regl. moet met opzigt tot de berekening van den straftijd, elke dag op vier en twintig uren, en elke maand op dertig dagen worden gesteld.

393. Omtrent den aanvang der straf, bepaalt art. 327 Inl. Regl., dat de straftijd gerekend wordt in te gaan, ten aanzien van veroordeelden, die zich in voorloopige hechtenis bevinden, met den dag, waarop het vonnis in kracht van gewijsde is overgegaan, en ten aanzien van andere veroordeelden, op den dag der tenuitvoerlegging.

Dit voorschrift is overgenomen uit het eerste lid van art. 295 van het ontwerp van Mr. Wichers, aan hetwelk nog een tweede lid was toegevoegd van dezen inhoud: »Deze bepaling zal mede toepasselijk zijn ten aanzien van de gijzeling, indien de tot eene geldboete veroordeelde zich in voorloopige hechtenis bevindt." Op deze bepaling teekende de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 aan, dat het hem voorkwam, dat, vermits bij de toepassing van het middel van lijfsdwang, gijzeling, op eene veroordeeling tot geldboeten, dit middel niet kon aangewend worden, dan nadat de gecondemneerde in zijne goederen was uitgewonnen, de ingang der gijzeling niet wel zou kunnen gerekend worden van den dag, waarop hij in voorloopige hechtenis was gesteld, zonder een geheel nieuw beginsel daar te stellen, waartoe geene overwigtige redenen schenen te bestaan. Het Hoog-Geregtshof echter deelde, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, die zienswijze niet, dewijl deze gegrond was op de bestaande orde van zaken, welke gewijzigd werd door het bij art. 295 en vgg. van het ontwerp aangenomen stelsel, met hetwelk het Hof verklaarde zich geheel te kunnen vereenigen. Dat dit stelsel inderdaad medebragt, dat de lijfsdwang toegepast kon worden vóór nog het vonnis op de goederen van den

(1) Vergl. Bijbl. op het Stbl., no. 3035.

veroordeelde was ten uitvoer gelegd, blijkt ten duidelijkste uit de artt. 296 en 297 van het ontwerp, daar toch volgens het eerste dier artikelen, thans art. 328 Inl. Regl., de vonnissen, houdende veroordeeling in geldboeten en kosten op de goederen van den veroordeelde ten uitvoer konden worden gelegd op de omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken bepaalde wijze; terwijl art. 297 aldus luidde: »Des onverminderd en voor zoover dit verhaal niet heeft plaats gehad, is ieder veroordeelde verpligt de hem opgelegde boete binnen twee maanden nadat het vonnis uitvoerbaar is geworden, te voldoen, zullende hij bij gebreke van dien daartoe bij lijfsdwang kunnen worden genoodzaakt" (1). De in deze artikelen vervatte bepalingen waren blijkbaar overgenomen uit de artt. 347 en 348, al. 1 Regl. Strafv. en ontleend aan de artt. 32 en 33, al. 1 van het niet voltooide nederlandsche Wetboek van Strafregt van 1840, welks eerste boek werd afgekondigd bij de wetten van 10 Junij van dat jaar (ned. Stbl. 1840, no. 20 — no. 26) (2).

Intusschen werd bij gelegenheid der bespreking van art.

---

(1) Naar aanleiding van dit artikel opperde de procureur-generaal in zijn hierboven vermeld advies de vraag, waarom daarbij een termijn van twee maanden was gesteld, onder opmerking dat, wanneer de Inlander en de daarmede gelijkgestelde niet bij magte was om binnen ééne maand de hem opgelegde boete te voldoen, nadat hij reeds in zijne goederen was uitgewonnen, hij zulks na verloop daarvan ook wel niet zoude zijn. Voorts gaf de procureur-generaal als zijne meening te kennen, dat onmiddellijk na gedirigeerde executie het middel van lijfsdwang behoorde te worden toegepast, omdat door het bij art. 297 bedoelde verwijl de gelegenheid geopend werd om zich door de vlugt aan het ondergaan der contrainte te onttrekken.

(2) Het bij bovenbedoeld Wetboek van 1840 aangenomen stelsel verschilde echter van dat, hetwelk Mr Wichers in de strafregtspleging voor Inlanders wilde opnemen, en in die voor Europeanen, blijkens art. 347 en 348, al. 1 Regl. Strafv., ingevoerd is, gelijk blijkt uit de aangehaalde artt. 32 en 33, al. 1, welke luidden als volgt:

Art. 32. „De veroordeelingen in de proceskosten en tot geldboete, kunnen worden ten uitvoer gelegd op de goederen van den veroordeelde, op dezelfde wijs als omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken is bepaald."

295, al. 2 en art. 297 van het ontwerp door Mr. Wichers aan het Hoog-Geregtshof voorgesteld om laatstgenoemd artikel met het oog op het bepaalde bij art. 295, al. 2 te doen vervallen, welk voorstel, nadat het Hof, blijkens zijn zooeven aangehaald advies, verklaard had zich daarmede te vereenigen, zonder eenige tegenspraak werd aangenomen. En zoo verviel art. 297, hetwelk een der hoofdbeginselen inhield van het stelsel, dat de wetgever wilde invoeren, dewijl dat hoofdbeginsel geacht werd reeds in art. 295, al. 2 van het ontwerp met voldoende duidelijkheid te zijn uitgedrukt. Deze meening werd echter niet gedeeld door den Raad van Indië, die ten aanzien van het verband der artt. 295 en vgg. van het ontwerp opmerkte, dat het niet duidelijk was, hoedanig gehandeld moest worden met eenen tot geldboete veroordeelde, die zich in voorloopige hechtenis bevond en goederen bezat, namelijk of hij in afwachting dat het vonnis op zijne goederen ter executie werd gelegd, al dan niet in hechtenis behoorde te blijven. Naar aanleiding dezer opmerking schreef Mr. Wichers bij zijne missive van 18 Maart 1848 aan den Gouverneur-Generaal, dat de mindere duidelijkheid van het verband der door den Raad van Indië bedoelde bepalingen te wijten was aan het tweede lid van art. 295, hetwelk dus, zijns inziens, diende te vervallen. Ook aan dit voorstel werd gevolg gegeven, zoodat ten slotte in het Inlandsch Reglement geene bepaling is opgenomen krachtens welke, niettegenstaande eene veroordeeling tot betaling van geldboeten nog niet op de goederen van den veroordeelde is ten uitvoer gelegd, deze nogthans tot die betaling bij lijfsdwang kan worden genoodzaakt.

Ten slotte valt hier nog op te merken, dat in afwijking

Art. 83, al. 1. „Dien onverminderd en voor zoo verre dat verhaal, hetzij uit hoofde van het onvermogen van den veroordeelde, hetzij om andere redenen, niet heeft plaats gehad, is ieder veroordeelde, zonder eenige uitzondering, hoe ook genaamd, verpligt, de hem opgelegde boete, binnen twee maanden nadat het vonnis of arrest uitvoerbaar geworden is te voldoen, en zal bij gebreke van dien, daartoe bij lijfsdwang moeten worden genoodzaakt."

van art. 327 Inl. Regl., volgens hetwelk de beslissing der vraag, wanneer de straftijd gerekend moet worden in te gaan, afhangt van de omstandigheid, of de veroordeelde zich al, dan niet in voorloopige hechtenis bevindt, bij art. 22, al. 3 Strafwetb. Inl. ten aanzien van alle veroordeelden zonder onderscheid, dus ook ten aanzien van hen, die niet in voorloopige hechtenis zijn gesteld, is bepaald, dat de straf van ontzetting der regten en bevoegdheden in het eerste lid van dat artikel vermeld, aanvangt met den dag, waarop het veroordeelend vonnis kracht van gewijsde verkrijgt.

394. De vonnissen houdende veroordeeling in geldboeten en kosten, kunnen, blijkens art. 328 Inl Regl., worden ten uitvoer gelegd op de goederen van den veroordeelde, op dezelfde wijze als omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken is bepaald.

Dit voorschrift is, gelijk reeds werd opgemerkt, ontleend aan art. 32 van het niet voltooide nederlandsche Strafwetboek van 1840, hetwelk in art. 33 bepaalde, dat de veroordeelde in allen gevalle verpligt was om de hem opgelegde boete, binnen twee maanden, nadat het vonnis of arrest uitvoerbaar geworden was, te voldoen, zullende hij bij gebreke van dien »daartoe bij lijfsdwang *moeten* worden genoodzaakt." Het hier gebezigde woord »*moeten*" werd in art. 322 van het door de Commissie van 1839 vervaardigde ontwerp van een Reglement van strafvordering enz. veranderd in »*kunnen*," terwijl later met inachtneming dezer verandering, waarvoor geene redenen zijn opgegeven, art. 348 Regl. Strafv. werd gearresteerd. Dit Reglement houdt dientengevolge geene uitdrukkelijke bepaling in, krachtens welke hij, die eene hem bij vonnis opgelegde geldboete niet voldoet, tot de betaling daarvan bij lijfsdwang *moet* worden genoodzaakt, maar schrijft eenvoudig voor, dat zoodanige boete verhaald *kan* worden, hetzij op de goederen, hetzij op den persoon van den veroordeelde, die echter eerst twee maanden nadat het vonnis uitvoerbaar geworden is, mag worden gegijzeld.

Dat het oorspronkelijk in de bedoeling van Mr. Wichers

heeft gelegen die voorschriften ook op te nemen in de strafregtspleging voor Inlanders en welke redenen er toe hebben geleid, dat zulks ten slotte niet is geschied, is hiervoren uitvoerig medegedeeld Dien ten gevolge is het stelsel van lijfsdwang in strafzaken, aangenomen bij het Reglement op de Strafvordering, niet volkomen hetzelfde als dat van het Inlandsch Reglement. Volgens eerstgenoemd Reglement kan namelijk de veroordeelde gegijzeld worden, onverschillig of de hem opgelegde boete al, dan niet op zijne goederen kan worden verhaald, terwijl daarentegen van het middel van lijfsdwang ten aanzien van Inlanders en met hen gelijkgestelden alleen dan gebruik kan worden gemaakt, wanneer gebleken is, dat de opgelegde boete niet verhaald kan worden op de goederen van den veroordeelde. Steeds echter is genoemd middel uitsluitend aan te merken als een middel om tot betaling te noodzaken en niet als eene straf (1). Hiertegen doet niet af dat, ingevolge art. 329, al 2 Inl. Regl., als lijfsdwang moet worden toegepast gevangenis of dwangarbeid buiten den ketting, welke beiden bij art. 5 Strafwetb. Inl. onder de straffen worden opgenoemd, omdat het in den aard der zaak ligt, dat bij de toepassing van middelen, welke strekken om een veroordeelde te noodzaken tot voldoening van hem opgelegde geldboeten, op de minst kostbare wijze moet worden te werk gegaan, en hij dus niet kan behandeld worden als een civiel gegijzelde.

Ingevolge art. 328 Inl. Regl. kunnen vonnissen, houdende veroordeeling in geldboeten en kosten, op de goederen van den veroordeelde worden ten uitvoer gelegd Hieruit volgt, dat de met de tenuitvoerlegging van zoodanig vonnis belaste

(1) Eene andere meening echter werd door Mr. T. H. der Kinderen voorgestaan in zijne verhandeling: *Over den lijfsdwang in zaken van overtreding, te ondergaan door Inlanders en daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madura*, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. VI, blz. 139 en vgg. Daarentegen gaf Mr. F. H. E. Schüssler in een opstel: *Iets vlugtigs over den lijfsdwang in overtreding-zaken, waarin door de landraden in eersten aanleg wordt regtgesproken*, te vinden in dl. XV, blz. 269 en vgg., van genoemd tijdschrift, als zijn gevoelen te kennen, dat de lijfsdwang in strafzaken eenvoudig een civiel regtsmiddel is om tot betaling te dwingen.

autoriteit tot die wijze van tenuitvoerlegging bevoegd, maar niet verpligt is. Bezit de veroordeelde niets, en zou dus de poging om het vonnis op zijne goederen ten uitvoer te leggen, slechts noodelooze kosten te weeg brengen, dan is het zeker zaak haar achterwege te laten.

395. Wanneer eene veroordeeling in geldboeten en kosten op de goederen van den gecondemneerde wordt ten uitvoer gelegd, moet zulks, ingevolge art 328 Inl. Regl. geschieden »op dezelfde wijze als omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken is bepaald." Omtrent de beteekenis der hier gebezigde woorden: »op dezelfde wijze", welke, zoolang het voorzitterschap der landraden aan de residenten was opgedragen, geene aanleiding konden geven tot moeijelijkheden, loopen de gevoelens zeer uiteen sedert de instelling van afzonderlijke landraadvoorzitters in het leven is geroepen. Volgens sommigen bevat art 328, in verband met art. 199 en vgg. Inl. Regl., eene derogatie aan art. 320 van dat Reglement, en is alzoo de president van den landraad, en niet de resident, belast met de tenuitvoerlegging van vonnissen, houdende veroordeeling in geldboeten en kosten; volgens anderen moet de tenuitvoerlegging van die vonnissen wel plaats hebben door den resident, maar is deze, even als ieder ander belanghebbende, verpligt zich tot den landraadvoorzitter te wenden, ten einde, met inachtneming der te dien aanzien voorgeschreven formaliteiten, de noodige bevelschriften te erlangen voor de inbeslagneming der roerende en onroerende goederen van den veroordeelde (1); terwijl nog anderen van oordeel zijn dat de resident, zonder eenige bemoeijenis van den president van den landraad, bedoelde vonnissen op de goederen van den veroordeelde behoort te executeren (2).

---

(1) Zie het opstel van Mr. R. Z. Dannenbargh: *Executie van Landraadvonnissen houdende veroordeeling in geldboeten en kosten*, in Het Regt in N. I.. dl. XXXII, blz. 4 en 5.

(2) Zie het opstel van Mr. P. Dijckmeester: *Executie van landraadvonnissen houdende veroordeeling in geldboeten en kosten*, geplaatst in dl. XXXIII van Het Regt in N. I., blz 143 en vgg.

Ter bestrijding van de eerste dezer meeningen is, mijns inziens teregt, aangevoerd, dat art. 320 Inl. Regl. zonder eenig voorbehoud bepaalt, dat alle strafvonnissen door of op bevel van den resident geëxecuteerd moeten worden, terwijl art. 328 van dat Reglement niet spreekt over den persoon, door wien, maar enkel over de wijze, waarop de executie der daar bedoelde vonnissen behoort te geschieden, en dat dus dit artikel de bepaling van het eerstgenoemde onverlet laat. Wat verder de in de tweede plaats vermelde zienswijze aangaat, ook daarmede kan ik mij niet vereenigen. Uit de wettelijke bepalingen toch betreffende de bemoeijenissen van den landraadvoorzitter met de executie van vonnissen in burgerlijke zaken, blijkt ten duidelijkste dat die voorzitter niet met de tenuitvoerlegging zelve, doch slechts met de leiding daarvan is belast; die leiding echter is, voor zooveel strafvonnissen betreft, bij art. 320 Inl. Regl., bij hetwelk klaarblijkelijk ook slechts sprake is van het beleid der tenuitvoerlegging, opgedragen aan den resident, terwijl aan dit voorschrift niet gederogeerd wordt door art. 328 van dat Reglement, daar dit, gelijk zoo even reeds werd opgemerkt, enkel handelt over de wijze, waarop de daar bedoelde vonnissen moeten worden ten uitvoer gelegd. Op grond van het vorenstaande moet, mijns inziens, worden aangenomen, dat, ingevolge evengezegde wetsartikelen, de resident bij de tenuitvoerlegging van veroordeelingen in geldboeten en kosten op de goederen van den gecondemneerde, al die handelingen behoort te verrigten, welke bij art. 200 en vgg. Inl. Regl zijn opgedragen aan den voorzitter van den landraad.

Verder volgt, mijns inziens, noodzakelijkerwijze uit het voorschrift van meergezegd art. 328, dat tegen de daar bedoelde tenuitvoerlegging verzet is toegelaten, even als in burgerlijke zaken.

396. »De regter zal", aldus luidde art. 298 van het ontwerp van Mr. Wichers, »bij het vonnis waarbij eene geldboete wordt opgelegd, den tijd bepalen gedurende welken de veroordeelde, wegens het niet voldoen der boete, in gijzeling kan worden gehouden.

»De duur van den lijfsdwang kan ten langste worden gesteld op eene maand gevangenis, of eene halve maand dwangarbeid, ter plaatse der veroordeeling te ondergaan, voor elke verschuldigde twee honderd gulden, en mag in geen geval, voor zoo ver de gevangenzetting betreft, den tijd van drie jaren, en wat aangaat den dwangarbeid, de helft van dien tijd te boven gaan."

Naar aanleiding van dit artikel opperde de procureur-generaal bij zijn advies, dd. 24 November 1847, de vraag, hoe de regter bij zijn vonnis den tijd zou kunnen bepalen gedurende welken de veroordeelde wegens het niet voldoen der hem opgelegde boete in gijzeling kan worden gehouden, zoo lang hij niet in zijne goederen was geëxecuteerd, en zoolang niet bekend was, of er al dan niet op de verschuldigde boete was afbetaald, daar toch de tijd van gijzeling zich behoorde te regelen naar hetgeen na de executie blijken mogt verschuldigd te zijn, zoodat de regter, zoolang voor hem geene zekerheid bestond, dat zoodanige executie had plaats gehad, zich omtrent de gijzeling met geene zekerheid zou kunnen verklaren. Verder merkte de procureur-generaal op, dat hij niet inzag waarom de tijd van duur van den lijfsdwang, wanneer deze in *dwangarbeid* bestond, geene drie jaren zoude mogen beloopen, en zulks te minder omdat de dwangarbeid in deze gewesten, zijns inziens, minder drukkend was dan de gevangenisstraf, hebbende de ondervinding overtuigend bewezen, dat de gezondheid der gevangenen oneindig minder gunstig was dan die der dwangarbeiders, terwijl bovendien bedoelde straf uitsluitend zou worden toegepast op gecondemneerden ter zake van overtreding der pachten, aangezien zulks bij speciale Gouvernements verordeningen was voorgeschreven, om welke reden bezwaarlijk kon worden verondersteld, dat ten aanzien van den duur van dat speciale middel van lijfsdwang een kortere termijn zou worden aangenomen.

Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, dat evenvermelde aanmerkingen niet ter zake dienende waren, omdat zij haren grond

vonden in de bestaande orde van zaken, welke door het bij het ontwerp aangenomen stelsel geheel werd gewijzigd. Nogthans meende het Hof, dat er geene noodzakelijkheid bestond om onderscheid te maken tusschen den duur der op te leggen gevangenisstraf en van den dwangarbeid. Met deze meening vereenigde zich Mr. Wichers, en zoo werd voorgesteld het tweede lid van art. 298, hetwelk blijkbaar ontleend was aan art. 37 van Stbl. 1838, no. 37, te doen luiden als volgt: »De duur van den lijfsdwang kan ten langste worden gesteld op ééne maand gevangenis of dwangarbeid buiten den ketting voor elke verschuldigde twee honderd gulden, en mag in geen geval den tijd van drie jaren te boven gaan."

Betreffende gezegd artikel werd vervolgens door den Raad van Indië nog de opmerking gemaakt, dat met het oog op de artt. 35 en 37 van Stbl. 1838, no. 37 en op art. 26 van Stbl. 1847, no. 42 aan den Gouverneur-Generaal vrijheid moest worden gelaten om te bepalen, waar de dwangarbeid, welke als lijfsdwang was opgelegd, uitgevoerd zou worden. Naar aanleiding dezer opmerking schreef Mr. Wichers bij missive, dd. 18 Maart 1848, aan den Gouverneur-Generaal, dat aan het verlangen om den Landvoogd in de door den Raad bedoelde gevallen de bevoegdheid te doen behouden om de plaats te bepalen, waar de dwangarbeid, loco lijfsdwang, zou worden ondergaàn, zijns inziens, zonder bezwaar voldaan konde worden door aan art. 298 een nieuw lid toe te voegen, luidende: »Deze lijfsdwang zal, behoudens de gevallen, waarin door bijzondere verordeningen te dien aanzien anders is of zal worden voorzien, ter plaatse der veroordeeling worden ondergaan."

Met inachtneming van bovenvermelde voorstellen werd het artikel, thans art. 329 Inl. Regl., daarop vastgesteld.

397. In afwijking van art. 34 van het niet voltooide nederlandsche Strafwetboek van 1840, bij hetwelk den regter bevolen werd den tijd te bepalen, gedurende welken de veroordeelde in gijzeling *zal* worden gehouden, schrijft art. 329, al. 1 Inl. Regl., even als art. 349, al. 1 Regl.

Strafv., voor, dat de regter bij het vonnis, waarbij eene geldboete wordt opgelegd, den tijd moet bepalen gedurende welken de veroordeelde, wegens het niet voldoen der boete, in gijzeling kan gehouden worden.

Niettegenstaande alzoo de bewoordingen van art. 329, al. 1 Inl. Regl. aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten, wordt nog steeds in tal van landraadvonnissen, waarbij eene geldboete wordt opgelegd, de bepaling aangetroffen, dat de veroordeelde bij niet voldoening van die boete gedurende zekeren tijd in gijzeling *zal* worden gehouden (1).

Ook vóór de invoering der wetgeving van 1848 kon in den regel bij niet voldoening der opgelegde geldboeten lijfsdwang worden toegepast; de duur daarvan mogt echter bij het vonnis van veroordeeling niet worden bepaald (2); zulks geschiedde bij eene afzonderlijke beschikking, welke, nadat eene op de goederen van den veroordeelde gedirigeerde executie zonder resultaat was afgeloopen, of slechts een gedeelte der opgelegde boete had opgebragt, verleend werd door den regter, die het vonnis had gewezen (3). Evenbedoelde regel was nogthans niet zonder uitzondering. Zoo bij voorbeeld werd bij no. 2 der publicatie van den 25sten Maart 1830, Stbl. no. 23, tegen het daar vermelde feit, in geval van onvermogen van den veroordeelde, ter vervanging der opgelegde geldboete, subsidiair gevangenisstraf bedreigd.

Ten aanzien van krachtens die nog steeds vigerende publicatie uitgesproken veroordeelingen, is, gelijk door het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 19 Augustus 1880 (4), werd-

(1) Zie de conclusie van Mr. M. C. Piepers betreffende art. 329 Inl. Regl., in Het Regt in N. I., dl. XXXVI, blz. 216.

(2) Vergl. art. 33 van Stbl. 1838, no. 37.

(3) Zie blz. 143 en 144 der hiervoren aangehaalde verhandeling van Mr. T. H. der Kinderen over den lijfsdwang.

(4) Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 224 en vgg. Zie ook het opstel van Mr. R. Z. Dannenbargh in dl. XXX, blz. 361 en vgg. van dat tijdschrift. — Vergl. voorts Stbl. 1874, no. 251, waarover opstellen van de hand van laatstgenoemden regtsgeleerde en van Mr. A. L. E. Gastmann gevonden worden in nos. 1014, 1030, 1022 en 1040 Wkbl. van het Regt.

beslist, art. 329 Inl. Regl. niet van toepassing, omdat door deze de strafvordering betreffende bepaling eerstbedoeld voorschrift, waarbij een onderwerp van materieel strafregt geregeld is, niet geacht kan worden vervallen te zijn.

398 Ingevolge art. 329, al. 2 Inl. Regl. kan de duur van den lijfsdwang ten langste worden gesteld op ééne maand gevangenis of dwangarbeid buiten den ketting voor elke verschuldigde *f* 200, en mag dezelve in geen geval den tijd van drie jaren te boven gaan.

De regter, die, blijkens het tusschen dit voorschrift en dat, vervat in het eerste lid van gezegd art. 329, bestaande zinverband, gehouden is bij zijn vonnis den duur van den lijfsdwang te bepalen, is alzoo geheel vrij in die bepaling, mits hij binnen de grenzen van evengezegd maximum blijve; hij kan beneden dat maximum gaan, doch mag dit in geen geval overschrijden.

Bij art. 329, al. 2 is bepaaldelijk sprake van geldboeten van *f* 200 of van een veelvoud van die som, zoodat eigenlijk niet voorzien is in het geval, dat de opgelegde geldboete geen veelvoud van *f* 200, of minder dan dit bedrag beloopt (1). Onduidelijk is die wettelijke bepaling nogthans naar mijne meening niet; blijkbaar toch is hare strekking geene andere dan om den maatstaf aan te geven, welken de regter bij de vaststelling van den duur van den lijfsdwang behoort te volgen (2). Met het oog op die strekking komt het mij wenschelijk voor om ten aanzien van den duur van den lijfsdwang in het vonnis, waarbij eene boete wordt opgelegd, eenvoudig te bepalen, dat de veroordeelde wegens het niet voldoen van die boete als lijfsdwang zal kunnen ondergaan gevangenis of dwangarbeid buiten den ketting, naar den maatstaf van ééne maand (of minder) voor elke verschuldigde *f* 200. Zoodoende kunnen de bewoordingen van het vonnis geene aanleiding geven tot moeijelijkheden, indien na de uitspraak

---

(1) Zie blz. 146 der aangehaalde verhandeling van Mr. T. H. der Kinderen.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 10 Februarij 1853 (Het Regt in N. I., dl. VIII, blz. 467 en vgg.).

de opgelegde boete ten deele betaald wordt. Dat toch in zoodanig geval de duur van den lijfsdwang verminderd behoort te worden, naar mate van het bedrag dat in mindering der boete is voldaan, valt niet te betwijfelen (1), en zoo zoude wanneer in het vonnis, gelijk meermalen geschiedt, de duur van den lijfsdwang is vastgesteld, bedoelde vermindering van den duur der gijzeling geacht kunnen worden met den inhoud van het vonnis in strijd te zijn, terwijl van een dergelijken strijd geene sprake kan wezen, indien bij het vonnis slechts de maatstaf aangegeven wordt, naar welken de duur van den lijfsdwang moet worden berekend.

Is het bedrag der opgelegde boete zoo groot, dat bij inachtneming van gezegden maatstaf de lijfsdwang langer dan drie jaren zoude duren, dan moet bij het vonnis uitdrukkelijk worden bepaald, dat de duur van den lijfsdwang in geen geval den tijd van drie jaren mag te boven gaan (2).

Eveneens dient, wanneer de beklaagde schuldig wordt bevonden aan meerdere met geldboeten strafbare feiten, de duur van den lijfsdwang, wat elke dier boeten betreft, door den regter te worden bepaald, omdat elke boete eene op zich zelve staande straf zijnde, de te dien aanzien toe te passen dwangmiddelen ook afzonderlijk behooren te worden geregeld (3).

Verder heeft de regter, wat de wijze van toepassing van den lijfsdwang betreft, de keuze tusschen gevangenis en dwangarbeid buiten den ketting, zonder dat evenwel blijkt door welke beweegredenen hij zich bij het doen van die keuze moet laten leiden. Intusschen mag zeker veilig worden aangenomen, dat dwangarbeid buiten den ketting regel

(1) Zie het in de vorige noot aangehaalde arrest, en blz. 150 en vgg. der verhandeling van MR. DER KINDEREN.

(2) Arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 28 Februarij 1884 (Het Regt in N. I., dl. XLII, blz. 349 en vgg.). Zie echter het arrest van dat collegie, dd. 4 Februarij 1875, opgenomen in dl. XXIV, blz. 131 en vgg. van Het Regt in N. I.

(3) Zie echter het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 7 September 1887 (Het Regt in N. I., dl. XLIX, blz. 353 en 354).

behoort te zijn, en dat gevangenis als lijfsdwang slechts dan moet worden toegepast, wanneer de maatschappelijke stand of betrekking van den veroordeelde daartoe grond oplevert, dan wel ouderdom of ligchaamsgebreken hem ongeschikt maken tot het verrigten van dwangarbeid.

Bij art. 350 Regl. Strafv. is, overeenkomstig art. 35 van het ten deele afgekondigde nederlandsche Strafwetboek van 1840, bepaald dat de gegijzelden wegens geldboeten zooveel doenlijk zullen worden opgesloten ter plaatse, bestemd voor het ondergaan der gevangenisstraf wegens overtredingen, en op dezelfde wijze als veroordeelden tot deze straf worden behandeld. Eene dergelijke bepaling wordt niet aangetroffen in het Inlandsch Reglement, doch dit neemt niet weg dat zij, die als lijfsdwang gevangenis ondergaan, in alle opzigten volkomen op dezelfde wijze behandeld moeten worden als degenen, die tot de straf van gevangenis, vermeld bij art. 5, no. 7 Strafwetb. Inl., zijn veroordeeld (1). Evenzoo moeten zij, aan wie dwangarbeid buiten den ketting als lijfsdwang is opgelegd, zonder twijfel, in allen deele als gewone dwangarbeiders worden behandeld.

Dat ten aanzien van eerstbedoelde gegijzelden art. 11 van gezegd Wetboek niet van toepassing is, behoeft wel geen betoog.

399. Krachtens het derde lid van art. 329 Inl. Regl. moet de lijfsdwang, behoudens de gevallen waarin te dien aanzien anders is of zal worden voorzien, ter plaatse der veroordeeling ondergaan worden.

Dit voorschrift kan niet geacht worden gewijzigd te zijn door art. 3 Overgangsbep. Strafwetb. Inl., omdat bij laatstgenoemd artikel uitsluitend sprake is van dwangarbeid buiten den ketting als straf, terwijl dwang tot betaling het doel is van den dwangarbeid, welke als lijfsdwang wordt opgelegd.

---

(1) Vergl blz. 436 en vgg. van het in dl. I van Het Regt in N. I. geplaatste opstel van Mr. P. A. Schill: *Iets over de omschrijving der straffen, welke de inlandsche regtbanken in Nederlandsch-Indie vermogen op te leggen, ingevolge artikel* 20 *der Bepalingen tot regeling van eenige onderwerpen van strafwetgeving, welke eene dadelijke voorziening vereischen.*

Het voorschrift, krachtens hetwelk van den regel, dat de lijfsdwang steeds zal worden ondergaan ter plaatse der veroordeeling, mag worden afgeweken in de gevallen, waarin bij de wet anders is voorzien, heeft de wetgever, blijkens hetgeen hiervoren dienaangaande is medegedeeld, bepaaldelijk met het oog op art. 26 van Stbl. 1847, no. 42 in verband met de artt. 35 en 37 van Stbl. 1838, no. 37, in het leven geroepen (1). Die bepalingen bestaan thans echter niet meer, terwijl, voor zoover mij bekend is, bij geen ander wettelijk voorschrift eene uitzondering is gemaakt op evengezegden regel.

400. De lijfsdwang in strafzaken moet, ingevolge art. 330 Inl. Regl., op dezelfde wijze ten uitvoer worden gelegd als ten aanzien van dien in burgerlijke zaken is voorgeschreven.

De met de tenuitvoerlegging van het vonnis belaste autoriteit moet alzoo, overeenkomstig het bepaalde bij art. 206 Inl. Regl., een schriftelijken last tot gijzeling van den veroordeelde, waarin de tijd, gedurende welken deze in gijzeling kan worden gehouden, is uitgedrukt, afgeven op een tot het doen van exploiten bevoegden persoon. Bij de berekening van dien tijd behoort de bij het vonnis van veroordeeling aangegeven maatstaf te worden gevolgd, terwijl, indien de opgelegde boete ten deele is voldaan, de duur van den lijfsdwang dient bepaald te worden in evenredigheid tot het onbetaald gebleven gedeelte der verschuldigde som. Verder moeten bij de tenuitvoerlegging van den lijfsdwang in strafzaken de voorschriften worden in acht genomen, welke gevonden worden in de artt. 209 en 212 Inl. Regl.

Wanneer eene of meer van vorenbedoelde formaliteiten niet of niet behoorlijk zijn in acht genomen, heeft de veroordeelde, mijns inziens, het regt zich overeenkomstig de

(1) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 12 December 1850, dd. 5 Junij 1851, en dd. 10 Februarij 1853, te vinden in dl. IV, blz. 356 en vgg., dl. V, blz. 493 en vgg., en dl. VIII, blz. 467 en vgg. van Het Regt in N. I., zoomede het opstel: *Een tweetal vragen betreffende onderwerpen van regtspleging onder de Inlanders en met hen gelijkgestelde personen*, voorkomende in dl. IV, blz. 300 en vgg. van genoemd tijdschrift.

bepalingen, vervat in de artt. 210 en 215 Inl. Regl, tegen de tenuitvoerlegging van den lijfsdwang te verzetten; immers uit art. 330 van dat Reglement, bij hetwelk de inachtneming van die formaliteiten is bevolen, vloeit van zelf voort, dat aan den daar bedoelden veroordeelde, in geval gezegde formaliteiten niet worden nageleefd, dezelfde middelen om daartegen op te komen ten dienste moeten staan als aan hem, die in eene burgerlijke zaak is veroordeeld.

Intusschen moet niet uit het oog worden verloren, dat bij evengezegd artikel ten aanzien van den lijfsdwang in strafzaken enkel en alleen de voorschriften, welke de wijze van tenuitvoerlegging der gijzeling in burgerlijke zaken betreffen, toepasselijk zijn verklaard. In strafzaken geldt dus bij voorbeeld de bepaling niet van art. 213 Inl. Regl., hetwelk voorschrijft, dat de kosten van het onderhoud van den gegijzelde, van dertig tot dertig dagen, vooruit aan den gevangenbewaarder moeten worden betaald, omdat die bepaling in geene betrekking staat tot de wijze, waarop de lijfsdwang wordt ten uitvoer gelegd.

401. Ingevolge art. 331 Inl. Regl. ontslaat de voldoening der geldboeten en der kosten, gemaakt tot de tenuitvoerlegging van den lijfsdwang, van de verdere gijzeling, maar beneemt daarentegen de ten uitvoer gelegde lijfsdwang geenszins het regt om de opgelegde geldboete op de goederen van den veroordeelde, zelfs op die, welke hem later mogten zijn aangekomen, te verhalen; alles behoudens de bepalingen ten aanzien van de verjaring der straffen.

Uit dit voorschrift blijkt ten duidelijkste dat de lijfsdwang in strafzaken niet is aan te merken als eene straf, doch slechts ten doel heeft den veroordeelde tot de betaling der hem opgelegde boete te noodzaken.

In strafzaken wordt, evenmin als in burgerlijke zaken, lijfsdwang verleend voor de proceskosten. De veroordeelde, tegen wien de lijfsdwang is ten uitvoer gelegd, kan echter ter herkrijging zijner vrijheid, niet meer volstaan met de betaling der hem opgelegde geldboete; behalve die boete, moet hij ook de tot de tenuitvoerlegging van den lijfsdwang

gemaakte kosten voldoen. Onder deze kosten zijn evenwel, naar mijne meening, alleen te verstaan die, welke voor de ingijzelingstelling van den veroordeelde zijn gemaakt, en niet die, vereischt voor zijn onderhoud gedurende den tijd, welken hij in de gijzeling heeft doorgebragt, wijl laatstbedoelde kosten de uitvoering, doch niet de tenuitvoerlegging van den lijfsdwang betreffen.

Wanneer de straffen, uitgesproken bij het vonnis, waarbij eene geldboete is opgelegd, overeenkomstig het bepaalde bij art. 408 Inl. Regl. zijn verjaard, kan de veroordeelde zoomin in gijzeling gesteld, als in zijne goederen aangesproken worden.

402. »De verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen," aldus luidt art. 332 Inl. Regl., »mitsgaders de veroordeeling tot geldboete en in de kosten, zijn altijd ten behoeve van den lande, ten ware bij bijzondere verordeningen anders mogt zijn bepaald.

»De aandeelen in geldboeten of verbeurd verklaarde voorwerpen, in sommige gevallen aan ambtenaren of bijzondere personen toegekend, zullen steeds, nadat het bedrag dier boeten en voorwerpen in 's lands kas zal zijn gestort, hieruit aan voornoemde ambtenaren of bijzondere personen worden uitbetaald, in voege als bij de daartoe betrekkelijke verordeningen is of nader zal worden geregeld."

De voorschriften, vervat in dit artikel, hetwelk geheel gelijkluidend is aan art. 301 van het ontwerp van Mr. Wichers en aan art. 353 Regl. Strafv, zijn ontleend aan art. 39 van het ten deele afgekondigde nederlandsche Strafwetboek van 1840 en aan Stbl. 1835 no. 38.

Betreffende het eerste gedeelte van eerstgenoemd artikel, namelijk van art. 301 van het ontwerp, merkte de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 op, dat het, naar zijne meening, te algemeen was gesteld, omdat in sommige gevallen bij de pachtconditiën was voorgeschreven, dat de achterhaalde objecten van mindere waarde aan den pachter zouden worden afgegeven, onder aanteekening echter, dat die aanmerking verviel, indien bedoelde uitzondering geacht moest worden begrepen te zijn in de

woorden »*ten ware*". Blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, werd deze laatste opvatting juist geacht door het Hoog-Geregtshof, hetwelk dan ook geene termen vond om het artikel te wijzigen. Door den vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië werd vervolgens nog de vraag geopperd, of het niet nuttig zoude zijn in het artikel te insereren dat de Gouverneur-Generaal bevoegd was remissie te verleenen van boeten en confiscatiën, zoowel geheel als gedeeltelijk, ten einde zoodoende duidelijk te doen uitkomen, dat alle aanspraken op aandeelen vervielen, voor zooveel de som betrof, waarvan remissie verleend was. Een der leden echter van genoemd collegie meende, dat die vraag ontkennend moest worden beantwoord, omdat het van zelf sprak, al was deswege ook niets bepaald, dat de Gouverneur-Generaal, die gratie kon verleenen van alle straffen, daarin ten aanzien van opgelegde boeten niet kon worden beperkt door eenig bijzonder belang van personen, welk beginsel dan ook steeds was aangekleefd. Bij zijne aan den Gouverneur-Generaal gerigte missive van den 18den Maart 1848 verklaarde MR. WICHERS zich volkomen met dat gevoelen te kunnen vereenigen, en zoo werd art. 301 van het ontwerp onveranderd vastgesteld.

Eenige jaren na de invoering der wetgeving van 1848 kwam evengezegde vraag op nieuw ter sprake bij de behandeling van een verzoek van een Chinees om remissie eener bereids betaalde boete, hem opgelegd wegens overtreding van het Amfioenpachtreglement. Bij die gelegenheid stonden enkele adviseurs de meening voor, dat de Regering onbevoegd was om ook remissie te verleenen van het aan den aanhaler en anderen competerende deel van verbeurde boeten; die meening echter werd bij besluit, dd. 7 September 1861, no 2 (1) door de Regering verworpen, op grond dat zij noodzakelijk leidde tot eene beperking van het regt van gratie, hetwelk den Gouverneur-Generaal bij art. 52 Reg. Regl. onbeperkt was verleend.

403. Art. 302 van het ontwerp van MR. WICHERS hield

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 1083.

de volgende bepaling in: »Allen die bij hetzelfde vonnis, wegens hetzelfde feit veroordeeld zijn in de kosten, zijn daarvoor hoofdelijk en voor het geheel aansprakelijk."

Naar aanleiding van dit artikel merkte het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, op dat daarbij sprake was van één vonnis voor meerdere beklaagden, die ter zake van hetzelfde feit veroordeeld waren, niettegenstaande volgens art. 282 (art. 312 Inl. Regl.), voor elken beklaagde een afzonderlijk vonnis moest worden opgemaakt, terwijl tevens de meening werd uitgesproken, dat laatstgezegde bepaling allezins doelmatig was ter voorkoming van verwarring bij het uitgeven van extracten aan verschillende veroordeelden bij hunne opzending naar bannissementsplaatsen en bij de opmaking van 's Hofs arresten in revisie, en dat dien ten gevolge art. 302, in verband tot art. 282 van het ontwerp, behoorde gewijzigd te worden. Met die zienswijze verklaarde Mr. Wichers zich geheel te vereenigen, waarna van het artikel, thans art 333 Inl. Regl., de volgende redactie voorgesteld en aangenomen werd: »Allen die gelijktijdig wegens hetzelfde feit hebben teregtgestaan, en daaraan zijn schuldig verklaard, zijn hoofdelijk en voor het geheel aansprakelijk voor de kosten, waarin zij deswege zijn veroordeeld."

404. Omtrent de tenuitvoerlegging van door den landraadvoorzitter ingevolge art. 254 Inl. Regl. tegen Europeanen of daarmede gelijkgestelden uitgesproken veroordeelingen, bestaan geene bijzondere voorschriften, en zoo doet zich de vraag voor of die tenuitvoerlegging door of op last van den resident, dan wel door de europesche ambtenaren van het Openbaar Ministerie behoort te geschieden.

Voor de meening dat die vraag in laatstgezegden zin dient te worden beslist, als zijnde zulks meer in overeenstemming met den geest der wet, kan nog worden aangevoerd, dat het eenigzins in den aard der zaak ligt om bedoelde veroordeelingen, als uitgesproken tegen Europeanen of met hen gelijkgestelden door een europeesch ambtenaar, bekleed met de bij de artt. 134, 135 en 136 Regl. Strafv. aan de

raden van justitie verleende regtsmagt, te doen executeren door de europesche ambtenaren van het Openbaar Ministerie, en zulks te meer, dewijl deze ambtenaren — moge art. 338 Regl. Strafv., wat de officieren van justitie bij de raden van justitie aangaat, ook al aan elk hunner in het bijzonder de executie opdragen van de door den raad, bij welken hij is aangesteld, in eersten aanleg gewezen vonnissen — bij art. 55 Regt. Org. in het algemeen belast zijn met het doen uitvoeren van alle strafvonnissen.

Nogthans komt die meening mij minder juist voor, omdat de landraadpresident, wanneer hij Europeanen of met hen gelijkgestelden ingevolge art. 254 Inl. Regl. veroordeelt, de regtsmagt uitoefent, welke eigenlijk toekomt aan de regtbank, welke hij voorzit, zoodat zijne veroordeelingen geacht moeten worden door die regtbank zelve gewezen te zijn. Dergelijke veroordeelingen zijn alzoo te beschouwen als landraadvonnissen en behooren dus, ingevolge de artt. 341 en 367, al. 2 Inl. Regl., overeenkomstig de voorschriften, vervat in art. 320 en vgg. van dat Reglement, door of op last van den resident ten uitvoer te worden gelegd (1).

HOOFDSTUK V.

Regtspleging in zaken van overtreding in eersten aanleg.

EERSTE AFDEELING

Bevoegdheid.

405. Welke strafbare daden als *overtredingen* zijn aan

(1) In dezen zin besliste, naar ik meen, ook de procureur-generaal bij het Hoog-Geregtshof, toen een paar jaren geleden bovenstaande vraag zich voordeed naar aanleiding van eene veroordeeling tot de betaling eener geldboete, door den voorzitter van een landraad uitgesproken tegen een resident, ter zake dat deze geen gevolg had gegeven aan de hem gedane oproeping om als getuige voor den landraad te verschijnen.

te merken, is hiervoren bij de beantwoording der vraag, wat *misdrijven* zijn, reeds gezegd, terwijl bij de bespreking der regtsmagt van den landraad de overtredingen zijn opgenoemd, welke tot de kennisneming van die regtbank behooren. Van andere dan de daar vermelde overtredingen is de landraad, behalve in de bij de wet uitdrukkelijk uitgezonderde gevallen, volstrekt onbevoegd kennis te nemen.

Wat verder de onderlinge bevoegdheid der landraden betreft om in het algemeen tot hunne competentie behoorende overtredingen te beregten, te dien aanzien kan art. 241 Inl. Regl. geacht worden van toepassing te zijn; dat hiervoren reeds besproken artikel toch wordt aangetroffen onder de voorschriften van den elfden titel van gezegd Reglement betrekkelijk het onderzoek op de teregtzitting, welke, blijkens art. 341 van datzelfde Reglement, ten opzigte van overtredingzaken behooren te worden opgevolgd.

TWEEDE AFDEELING.

Verwijzing.

406. Betreffende de verwijzing van overtredingzaken is bij art. 240*e*, al. 4 Inl. Regl., in het leven geroepen bij art. II van Stbl. 1885, no. 81, het volgende bepaald: »Wanneer hij", namelijk de president der regtbank, »oordeelt dat er genoegzame termen tot verdere vervolging van den beklaagde ter zake van overtreding bestaan, gelast hij met vermelding der geïncrimineerde feiten, zijne terechtstelling voor den landraad, en stelt de stukken in handen van den inlandschen officier van justitie, die alsdan onmiddellijk handelt ingevolge de artikelen 337 en 338 van dit reglement".

De hier bedoelde beschikking behoort alzoo de vermelding in te houden der feiten, ter zake waarvan de verdachte naar den landraad verwezen wordt, met bepaling voorts dat de stukken van het voorloopig onderzoek in handen zullen worden gesteld van den inlandschen officier van justitie.

Alleen dan, wanneer een der gevallen, omschreven bij

het hiervoren besproken vijfde of zesde lid van voorzegd art. 240*e* zich voordoet, moet de president van den landraad bij zijne beschikking ook eene beslissing nemen omtrent de voorloopige hechtenis van den verdachte.

407. De vraag of de landraad, voor zooveel overtredingen aangaat, door de verwijzing, dan wel door het bevel tot dagvaarding van de zaak wordt gesaisisseerd, is vóór de inwerkingtreding van Stbl. 1885, no. 81 meermalen in laatstgemelden zin beantwoord (1), op grond dat de verwijzing slechts zou zijn aan te merken als een last op den inlandschen officier van justitie om de zaak te zijner tijd voor te brengen (2). Bij arrest van het Hoog-Geregtshof van 12 Mei 1887 (3) werd echter beslist dat de landraad door eene bloote dagvaarding zonder voorafgegane verwijzing niet kan worden gesaisisseerd van eene overtredingzaak. Met de bij dit arrest gevolgde zienswijze, welke, naar mijne meening, ook vóór evengezegd Staatsblad in werking trad, de eenige juiste was, daar destijds, ingevolge art. 83 Inl. Regl, overtredingzaken ook evenzeer als misdrijfzaken naar den landraad behoorden te worden verwezen, kan ik mij in allen deele vereenigen. Uit de omstandigheid toch dat tusschen die twee soorten van zaken, voor zooveel de verwijzing betreft, volstrekt geen onderscheid wordt gemaakt, volgt dat in zaken van overtreding de verwijzing volkomen dezelfde kracht en beteekenis heeft als in zaken van misdrijf, en dat de landraad derhalve, evenzeer als van deze zaken, zoo ook van gene, door de verwijzing wordt gesaisisseerd. Verder pleiten voor deze zienswijze de voorschriften van het Inlandsch Reglement betreffende de dagvaarding. Immers in bedoelde voorschriften

---

(1) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 1 Julij 1880 en dd. 24 Maart 1881, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XXXV, blz. 221 en vgg., en dl. XXXVI, blz. 384 en vgg.

(2) Zie § 113, 1ste stuk, van *De rechtsbedeeling onder de inlanders en daarmede gelijkgestelden op Java en de Buitenbezittingen*, door Mr. W. A. P. F. L. Winckel.

(3) Het Regt in N. I., dl. XLIX, blz. 27 en vgg.

wordt de bepaling van art. 177 Regl. Strafv. gemist, dat het regtsgeding aanhangig wordt gemaakt door de beteekening van het requisitoir van dagvaarding. Dat dit toevallig is geschied, mag niet worden verondersteld, en zoo moet noodzakelijkerwijze worden aangenomen, dat de wetgever, teregt begrijpende dat zaken, welke reeds naar den landraad zijn verwezen, niet op nieuw bij die regtbank aanhangig kunnen worden gemaakt, gezegde bepaling opzettelijk achterwege heeft gelaten.

Behoudens het bovenstaande is hetgeen hiervoren omtrent de verwijzing van misdrijfzaken in het midden is gebragt, van toepassing op de verwijzing van overtredingzaken (1).

DERDE AFDEELING.

Dagvaarding.

408. Art. 337 Inl. Regl., hetwelk strekt om met handhaving van den regel, dat de regtdag bepaald wordt door den landraadvoorzitter, het beginsel vast te stellen, dat in zaken van overtreding de beklaagde door den inlandschen officier van justitie moet worden gedagvaard, luidt als volgt: »In zaken van overtreding, bedoeld bij artikel 95 van het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, zal de hoofddjaksa, vóór dat hij den beklaagde doet dagvaarden, den president van den landraad verzoeken om den dag te bepalen, waarop de zaak ter teregtzitting zal behandeld worden, en den termijn op te geven, welke tusschen de dagvaarding van den beklaagde en diens verschijning in regten zal moeten verloopen.

»De president zal zich, bij de vaststelling van dit een en ander, moeten regelen naar den meerderen of minderen af-

---

(1) Vergl. voorts het in no. 1223 Wkbl. van het Regt voorkomende opstel van Mr. A. L. E. Gastmann: *Iets over de verwijzing van strafzaken naar den Landraad. Niet-ontvankelijkheid der beschuldiging. Overtreding.*

stand, waarop de woon- of verblijfplaats van den beklaagde, en de woonplaatsen der op te roepen getuigen van den zetel van den landraad verwijderd zijn."

Dat de reden, waarom de bepaling van art. 177 Regl. Strafv., dat het regtsgeding aanhangig wordt gemaakt door de beteekening van het requisitoir tot dagvaarding, niet is overgenomen in art. 337 Inl. Regl. ongetwijfeld gelegen is in de omstandigheid, dat de landraad ook van zaken van overtreding enkel en alleen gesaisisseerd wordt door de verwijzing, is hierboven reeds gezegd. Tusschen zaken van misdrijf en van overtreding bestaat alzoo, wat de wijze betreft, waarop zij bij den regter aanhangig worden gemaakt, in het inlandsch strafproces geen verschil. Hetzelfde geldt ten aanzien van het voorloopig onderzoek, hetwelk in beide soorten van zaken volkomen op dezelfde wijze wordt gehouden. In gezegd strafproces heeft derhalve de dagvaarding volstrekt niet de beteekenis, welke zij heeft in de europesche strafregtspleging, waar zij als middel dient om in zaken van minder gewigt den omslag en de kosten te vermijden, welke aan eene voorloopige instructie verbonden zijn. Hieruit volgt dat de dagvaarding in het inlandsch strafproces eigenlijk geene reden van bestaan heeft. Zij strekt toch niet om de behandeling der zaak te vereenvoudigen en dient evenmin tot besparing van kosten.

409. »Zoodra de dag der teregtzitting", zegt art. 338 Inl. Regl., »door den president is bepaald, zal de hoofddjaksa een schriftelijk bevel tot dagvaarding uitvaardigen, inhoudende eene opgave van de overtreding, en de aanduiding van den dag en het uur, waarop de beklaagde voor den landraad zal moeten verschijnen.

»Een volledig afschrift van het bevel tot dagvaarding wordt door den met het exploit belasten beambte aan den beklaagde in persoon, of aan diens woning of verblijf afgegeven, waarvan melding zal worden gemaakt aan den voet van het oorspronkelijk bevel, hetwelk na gedane beteekening weder aan den hoofddjaksa zal worden ter hand gesteld."

Terwijl bij art. 178, al. 1 Regl. Strafv. is bepaald, dat het requisitoir van dagvaarding eene opgave moet bevatten van het feit en van de wettelijke bepalingen, waartegen de overtreding zoude zijn begaan, moet volgens het eerste lid van bovenstaand artikel het schriftelijk bevel tot dagvaarding eene opgave inhouden van de *overtreding*. Overtreding nu bestaat, blijkens art. 1 Strafwetb. Inl., in het doen of nalaten van hetgeen, volgens de bij dat artikel gegeven omschrijving, onder bedreiging van straf is geboden of verboden; zal het schriftelijk bevel tot dagvaarding gezegd kunnen worden eene opgave van de *overtreding* in te houden, dan moet dus in dat bevel zijn bekend gesteld, wat de beklaagde heeft gedaan of nagelaten, met andere woorden, ter zake van *welk feit* hij gedagvaard wordt. Uit de bewoordingen van art. 338, al. 1 Inl. Regl. blijkt alzoo, mijns inziens, ten duidelijkste dat het schriftelijk bevel tot dagvaarding eene opgave moet behelzen van *het feit*, hetwelk den beklaagde wordt ten laste gelegd. Tevens behoort dat bevel, even als in misdrijfzaken de acte van beschuldiging, wat de daarbij ten laste gelegde feiten betreft, overeen te stemmen met de acte van verwijzing.

Terwijl vrij algemeen wordt toegegeven, dat het geïncrimineerde feit in het bevel tot dagvaarding dient te worden vermeld, bestaat er echter verschil van gevoelen omtrent de vraag, of die vermelding op straffe van nietigheid moet plaats hebben. Eene wettelijke bepaling, welke even als art. 178, al. 1 Regl. Strafv., zoodanige strafbedreiging inhoudt, wordt in het Inlandsch Reglement niet aangetroffen. Om welke reden zij daarin niet is opgenomen, blijkt uit de in het advies van het Hoog-Geregtshof, dd. 21 Februarij 1848, betreffende art. 318 van het ontwerp van Mr. Wichers (art. 353 Inl. Regl.) voorkomende aanteekening, luidens welke de ontwerper, in antwoord op de hem gedane vraag, of bij dat artikel alleen sprake was van bij het Organiek reglement voorgeschreven vormen, heeft verklaard dat dit inderdaad zijne bedoeling was, en dat er in het ontwerp

geene vormen voorkwamen, welke op straffe van nietigheid waren geboden. Deze verklaring had ten gevolge dat in het eerste lid van gezegd art. 318 de woorden: »bij het Reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie," werden gelascht. Met dat al lijdt het, dunkt mij, geen twijfel, dat er onder de bij het Inlandsch Reglement voorgeschreven vormen zeer vele zijn, wier niet-inachtneming nietigheid te weeg brengt. Zoo bij voorbeeld zal, wanneer iemand, hoewel niet gedagvaard en niet in regten verschenen, door den landraad veroordeeld is ter zake eener overtreding, de van de zaak gesaisisseerde hoogere regter zeer zeker die veroordeeling te niet moeten doen, en wel op grond dat de bepalingen, vervat in art. 339, al 1 en 2 Inl. Regl., zoozeer het wezen der zaak betreffen, dat zij, al is dit niet uitdrukkelijk voorgeschreven, op straffe van nietigheid moeten worden nageleefd. Vormen toch, welke het wezen eener acte of handeling raken, de zoogenaamde substantiële vereischten, mogen in geen geval straffeloos worden veronachtzaamd. Mijns inziens kan dan ook veilig worden aangenomen, dat Mr. Wichers niet die vormen op het oog heeft gehad, toen hij evenvermelde verklaring aflegde.

Wanneer nu aan het hier gezegde de vraag wordt getoetst, of een schriftelijk bevel tot dagvaarding, hetwelk het ten laste gelegde feit niet inhoudt, nietig is, kan het antwoord wel niet anders dan bevestigend luiden. Immers even als de acte van beschuldiging in misdrijfzaken, zoo is de acte van dagvaarding in zaken van overtreding de grondslag van het strafproces, in zoover namelijk dat de regter bij zijne beraadslaging gebonden is aan de bij die acte ten laste gelegde feiten, welke alzoo de vraag beheerschen, of hij moet vrijspreken, veroordeelen, ontslaan van alle regtsvervolging, dan wel eene onbevoegd- of niet-ontvankelijkverklaring uitspreken. Indien de regter niet weet van welke feiten de beklaagde wordt beschuldigd, kan hij dus onmogelijk in diens zaak eene beslissing nemen. Hieruit volgt dat het voorschrift van art. 338, al. 1 Inl.

Regl., dat de acte van dagvaarding het ten laste gelegde feit moet behelzen, het wezen van die acte raakt, en dat derhalve de niet-inachtneming van dat voorschrift eene zoogenaamde substantiële nietigheid daarstelt (1).

410. Zoo ook bestaat er, naar mijne meening, substantiële nietigheid, wanneer de beklaagde, gelijk vroeger meermalen geschiedde en ook thans welligt nog somwijlen gebeurt, niet is gedagvaard en in zijne zaak, even als ware zij eene misdrijfzaak, eene acte van beschuldiging is voorgedragen, omdat de dagvaarding zoo zeer het wezen betreft van de procedure in overtredingzaken, dat deze procedure met de dagvaarding staat of valt. Immers het eenige onderscheid tusschen de procedure in zaken van misdrijf en in zaken van overtreding is, dat bij de eerste eene acte van beschuldiging, welke niet wordt beteekend, opgemaakt en ter teregtzitting voorgedragen wordt, terwijl bij de procedure in overtredingzaken, ingevolge art. 338 Inl. Regl., een schriftelijk bevel tot dagvaarding moet worden uitgevaardigd en beteekend aan den beklaagde (2).

Voor de meening dat er geen bezwaar tegen bestaat, dat de inlandsche officier van justitie in overtredingzaken, in stede van den beklaagde te dagvaarden, zijne beschuldiging, even als in zaken van misdrijf, ter teregtzitting voordrage, is aangevoerd dat de bepalingen van evengezegd art. 338 niet op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, en dat, althans voor het geval dat de beklaagde in die wijze van procederen berust, het volkomen onverschillig is, dat zijne overtredingzaak als eene zaak van misdrijf wordt behandeld, daar zulks toch niet ten gevolge kan hebben dat hij

(1) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 2 Junij 1880 (Wkbl. van het Regt, no. 885). Door het Hoog-Geregtshof echter werd bij arresten, dd. 16 September 1858, en dd. 27 Maart 1879, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XVI, blz. 352 en vgg., en dl. XXXVIII, blz. 321 en vgg., beslist dat het verzuim om in het bij art. 338, al. 1 Inl. Regl. bedoelde bevelschrift het geïncrimineerde feit te vermelden, geene nietigheid te weeg brengt.

(2) Zie art. 88 Reg. Regl. — Vergl. verder het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 27 Mei 1882 (Wkbl. van het Regt, no. 996).

in zijn regt van verdediging wordt verkort (1). Die redenering gaat evenwel, mijns inziens, niet op. Aannemende toch dat het verzuim om de bepalingen van art. 338 Inl. Regl. in acht te nemen substantiële nietigheid te weeg brengt, doet het ter zake niets af, dat de naleving dier bepalingen niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven, terwijl verder geene waarde te hechten valt aan de berusting in gepleegde verzuimen door een Inlander, die daartegen, volslagen onbekend als hij in den regel is met alle vormen van regtspleging, wel bijna nimmer bezwaar zal maken. En eindelijk is het voor den beklaagde geene onverschillige zaak, of hij, ter zake eener overtreding teregtgesteld, al dan niet gevonnisd wordt met inachtneming der ten aanzien der dagvaarding voorgeschreven vormen. Want is zijne zaak behandeld als eene misdrijfzaak, dan doet zich, voor het geval dat hij niet wenscht te berusten in het tegen hem gewezen vonnis, het alles behalve gemakkelijk op te lossen vraagstuk voor, of hij van dat vonnis in revisie moet komen, dan wel daartegen appel of cassatie aanteekenen, met dit gevolg dat hij gevaar loopt met het door hem gekozen middel niet ontvankelijk te worden verklaard op het oogenblik, waarop de termijn voor het andere middel gesteld, reeds lang is verstreken. En dat dit gevaar niet denkbeeldig is, bewijst de jurisprudentie. Bij arresten toch van den 16den Mei 1855 en van den 9den Julij 1875 (2) besliste het Hoog-Geregtshof, dat het vonnis in eene overtredingzaak, gewezen met inachtneming der voorschriften betreffende de regtspleging in zaken van misdrijf, niet onderworpen is aan revisie, terwijl daarentegen door ge-

(1) Zie het opstel van Mr. R. Z. Dannenbargh: *Eenige opmerkingen over de behandeling van overtredingszaken door den landraad*, in dl. XXIX, blz. 1 en vgg. van Het Regt in N. I, en § 304, 1ste stuk, van *De rechtsbedeeling onder de inlanders en daarmede gelijkgestelden op Java en de Buitenbezittingen*, door Mr. W. A. P. F. L. Winckel. — Vergl. ook het vonnis van den raad van justitie te Padang, opgenomen in no. 752 Wkbl. van het Regt.

(2) Het Regt in N. I., dl. XI, blz. 214 en vgg., en dl. XXVI, blz. 204 en vgg. — Vergl. ook het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 11 Maart 1887 (Het Regt in N. I., dl. XLIX, blz. 36 en 37).

noemd collegie bij arresten, dd. 6 Februarij 1861, en dd. 17 October 1866 (1), werd aangenomen, dat zoodanig vonnis wel degelijk voor revisie vatbaar is. De beklaagde, wiens overtredingzaak als eene zaak van misdrijf wordt behandeld, kan dus dien ten gevolge in zijn regt van verdediging voor den hoogeren regter ten zeerste worden verkort.

411. Wie bevoegd zijn om het bevel tot dagvaarding te beteekenen, leert art. 428 Inl. Regl. (2). De overeenkomstig dit artikel met het exploit belaste beambte kan echter, ook al behoort hij tot de personen, die volgens de tweede zinsnede van art. 429 van gezegd Reglement slechts mondeling verslag behoeven te geven van het door hen gedaan exploit, niet met een mondeling relaas volstaan, vermits art. 338, al. 2 van datzelfde Reglement uitdrukkelijk voorschrijft, dat een volledig afschrift van het bevel tot dagvaarding aan den beklaagde in persoon, of aan diens woning of verblijf afgegeven, en hiervan melding gemaakt moet worden aan den voet van het oorspronkelijk bevel.

412. Wanneer op eene overtreding geene zwaardere straf is gesteld dan eene enkele geldboete, met of zonder verbeurdverklaring van eenige bijzondere voorwerpen, kan de beklaagde, ingevolge art. 415, al. 1 Inl. Regl., de regtsvervolging voorkomen door, met betaling van alle gemaakte regtskosten, vrijwillig het maximum van die boete te voldoen, en, in geval van bedreigde verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen, door bij notariële of ter griffie opgemaakte acte, te verklaren in de verbeuring te berusten.

Verder schrijft het tweede lid van genoemd art. 415 voor, dat de boete aan den tot de ontvangst daarvan bevoegden ambtenaar niet anders kan worden voldaan dan op schriftelijke magtiging van den resident, aan wien de quitantie van den tot de ontvangst bevoegden ambtenaar door den

---

(1) Het Regt in N. I., dl. XIX, blz. 356 en vgg. en no. 177 Wkbl. van het Regt.

(2) Eene model-acte van dagvaarding in de maleische taal wordt gevonden aan het slot van het opstel: *De behandeling van overtredingzaken bij de landraden*, voorkomende in no. 470 Wkbl. van het Regt.

beklaagde moet worden overgebragt, binnen den tijd bij de magtiging te bepalen.

Indien de regtdag in den loop van dezen termijn valt, kan er wel geen bezwaar tegen bestaan, om het onderzoek ter teregtzitting, op verzoek van den beklaagde, uit te stellen tot dat die termijn verstreken is.

Ter voorkoming der regtsvervolging wordt in allen gevalle vereischt, dat de boete met inachtneming der voorschriften van art. 415, al. 2 Inl. Regl. voldaan zij (1).

Wanneer zich de eene of andere reden voordoet, welke grond oplevert, om hetgeen als boete vrijwillig betaald is, terug te geven, is de Gouverneur-Generaal bevoegd om die teruggave, indien de boete het bedrag van *f* 2000 niet te boven gaat, te doen plaats hebben krachtens het hiervoren bij de bespreking van het regt van gratie aangehaalde art. 1 van Stbl. 1878, no. 169 (2). Van gratie kan echter in zoodanig geval geene sprake zijn, omdat art. 415 Inl Regl. voor de vrijwillige betaling zelfs niet de bij art. 410 Regl. Strafv. voorgeschreven tusschenkomst van een regterlijk ambtenaar vereischt, en derhalve aan gratie, met het oog op het eerste lid van art. 52 Reg. Regl., volgens hetwelk dezelve slechts kan worden verleend van bij regterlijke vonnissen opgelegde straffen, in de verste verte niet te denken valt.

VIERDE AFDEELING.

Behandeling der zaak ter teregtzitting.

413. Blijkens art. 340 Inl. Regl. kan de beklaagde zich ter teregtzitting doen vertegenwoordigen door eenen bepaaldelijk daartoe bij notariële of door den griffier van den landraad opgemaakte acte gevolmagtigden persoon, ten

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 7 April 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 307 en vgg.).

(2) Zie het opstel: *Iets over de willige condemnatie in onze strafregtspleging en de uitoefening van het regt van gratie*, in dl. XXXVIII, blz. 355 en vgg. van Het Regt in N. I.

ware de landraad zijne persoonlijke verschijning mogt gelasten, terwijl hij in persoon ter teregtzitting verschijnende, zich door eenen verdediger kan doen bijstaan.

De regel is dus dat de beklaagde zich kan doen vertegenwoordigen door eenen gemagtigde, wiens woorden en daden alsdan gehouden moeten worden voor die van den beklaagde, zoodat, indien de gemagtigde bij voorbeeld schuld bekent, deze bekentenis dezelfde bewijskracht heeft als die van den beklaagde zelven. Door wien de beklaagde zich kan doen vertegenwoordigen, zegt de wet niet, welke slechts voorschrijft, dat een daartoe bepaaldelijk gevolmagtigde moet worden aangesteld, hetzij bij notariële, hetzij bij door den griffier van den landraad opgemaakte acte. Voor die verrigting mag de griffier, blijkens art. 1, in verband met art. 2, lett. *a* en *f* van Stbl. 1872, no. 61, geene kosten in berekening brengen.

De landraad is evenwel bevoegd om, indien hij zulks nuttig of noodig acht, te bevelen dat de beklaagde in persoon ter teregtzitting zal verschijnen. Van die bevoegdheid kan gezegd collegie slechts gebruik maken, wanneer ten dage voor de behandeling der zaak bepaald, blijkt dat de beklaagde zich heeft doen vertegenwoordigen door een gemagtigde; want is hij, na behoorlijk gedagvaard te zijn, noch in persoon, noch bij gemagtigde verschenen, dan moet, ingevolge het gebiedende voorschrift van art. 339, al. 3 Inl. Regl., tot het onderzoek en de beregting der zaak worden overgegaan. Verder lijdt het wel geen twijfel, dat de landraad, termen vindende om de persoonlijke verschijning van den beklaagde te gelasten, dien last vóór den aanvang van het getuigenverhoor moet geven, omdat, indien met dit verhoor een begin is gemaakt, de behandeling der zaak, ingevolge art. 257 Inl. Regl., hetwelk in overtredingzaken van toepassing is, onafgebroken moet worden voortgezet, en het bevel tot oproeping van den beklaagde om in persoon te verschijnen, een uitstel noodzakelijk maakt. Hoedanig gehandeld behoort te worden, in geval zoodanig bevel gegeven is, zegt de wet niet; het ligt echter in den aard der zaak dat daarvan aan-

teekening dient te worden gehouden in het proces-verbaal der teregtzitting, en dat die aanteekening, op last van den president, aan den beklaagde moet worden beteekend.

414. Bij art. 339, al. 1, 2 en 3 Inl. Regl. is bepaald, dat indien de beklaagde ten bepaalden regtdage noch in persoon, noch bij gemagtigde is verschenen, door den landraad moet worden onderzocht, of hij al dan niet behoorlijk gedagvaard is, en dat, indien hij niet behoorlijk is gedagvaard, zijne dagvaarding alsnog door den president tegen een door dezen te bepalen regtdag moet worden bevolen, terwijl, indien hij behoorlijk is opgeroepen, niettegenstaande zijne afwezigheid, tot het onderzoek en de beregting der zaak moet worden overgegaan.

De beklaagde, wien langs wettelijken weg aanzegging is gedaan van den dag en het uur, waarop hij voor den landraad moet verschijnen, kan, welke informaliteiten overigens ook begaan mogen zijn, mijns inziens, als behoorlijk gedagvaard worden beschouwd. Dat, indien hij op die dagvaarding niet verschijnt, verstek tegen hem moet worden verleend, alvorens tot het onderzoek en de beregting der zaak kan worden overgegaan, is niet voorgeschreven.

In zaken van overtreding is aan den regter de hem in civiele zaken bij art. 133 Inl. Regl. verleende bevoegdheid niet toegekend, en zoo is het ongeoorloofd om een beklaagde, die, ofschoon behoorlijk opgeroepen, noch in persoon, noch bij gemagtigde ten bepaalden regtdage is verschenen, nogmaals te doen dagvaarden. De wet toch wil dat in zoodanig geval, zonder verwijl, tot het onderzoek en de beregting der zaak zal worden overgegaan.

Wat verder de vraag betreft, of een beklaagde, wiens persoonlijke verschijning, overeenkomstig art. 340, al. 1 Inl. Regl., is bevolen, als een afwezig gebleven beklaagde in den zin van art. 339, al. 1 en 3 van dat Reglement moet worden beschouwd, indien hij aan gezegd bevel geen gehoor geeft, die vraag moet, naar mijne meening, ontkennend worden beantwoord. Alleen dan toch is de landraad, gelijk reeds werd opgemerkt, in de gelegenheid om bedoeld bevel te

geven, wanneer de beklaagde ten bepaalden dage bij gemagtigde ter teregtzitting is verschenen, en in dat geval kan zijne niet-verschijning op eene volgende in zijne zaak gehoudene zitting zeker niet te weeg brengen, dat hij in wettelijken zin als niet verschenen is aan te merken. Dit volgt, dunkt mij, uit art. 262 Inl. Regl, aan hetwelk blijkbaar het beginsel ten grondslag ligt, dat wanneer een aanvankelijk ter teregtzitting verschenen beklaagde in den loop van het onderzoek genoodzaakt is geworden zich te verwijderen, of wel zich vrijwillig verwijderd heeft, de verdere behandeling van het geding en de uitspraak, in weerwil zijner afwezigheid, geacht worden in zijn bijzijn te hebben plaats gehad.

Nogthans is het in het belang van den beklaagde, wiens persoonlijke verschijning in eene overtredingzaak is gelast, om aan dien last te voldoen. Immers uit art. 340, al. 1 Inl. Regl. blijkt, dat de beklaagde, wien zoodanige last is gegeven zich niet door een gevolmagtigde mag doen vertegenwoordigen, en zoo is het gevolg zijner niet-voldoening aan dien last, dat hij het regt om zich te laten verdedigen verliest.

415. Ingevolge art. 339, al. 4 Inl. Regl. moet het bij verstek gewezen vonnis, bij veroordeeling van den afwezig gebleven beklaagde, aan dezen, op last van den president, worden beteekend, terwijl blijkens het vijfde lid van gezegd artikel tegen de aldus bij verstek gewezen vonnissen door den veroordeelde niet anders kan worden opgekomen, dan door het instellen van hooger beroep, indien het vonnis daarvoor vatbaar is, of door voorziening in cassatie, wanneer het vonnis in het hoogste ressort is gewezen.

Volgens eerstgenoemde wettelijke bepaling is de president alleen in geval van veroordeeling verpligt het bij verstek gewezen vonnis te doen beteekenen, en moet die beteekening geschieden »aan den afwezig gebleven beklaagde". Dat het vonnis aan den veroordeelde in persoon behoort beteekend te worden, is echter niet voorgeschreven, en zoo is ongetwijfeld, even als in het bij art. 338, al. 2 Inl. Regl.

vermelde geval, eene beteekening aan zijne woning of verblijf, wanneer hij daar niet wordt aangetroffen, voldoende te achten.

Dat, naar mijne meening, de beklaagde, die, na behoorlijk ter teregtzitting verschenen te zijn, zich gedurende den loop van het onderzoek heeft verwijderd en zoodoende niet tegenwoordig is geweest bij de uitspraak van het in zijne zaak gewezen vonnis, niet beschouwd kan worden als een afwezig gebleven beklaagde in den zin van art. 339, al. 1 en 3 Inl. Regl., is zoo even reeds gezegd. Dien ten gevolge is het in zoodanig geval gewezen vonnis niet aan te merken als een verstekvonnis en zoo behoeft het niet aan den veroordeelde te worden beteekend, terwijl, indien deze zich daartegen in cassatie wenscht te voorzien, de voorschriften van het eerste, en niet die van het tweede lid van art. 359 Inl. Regl. van toepassing zijn.

Naar aanleiding der ook in het ontwerp van Mr. Wichers (art. 305, al 5) voorkomende bepaling, dat bij verstek veroordeelden tegen het in hunne zaak gewezen vonnis kunnen opkomen door het instellen van hooger beroep, indien het vonnis daarvoor vatbaar is, opperde de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 de vraag, of die bepaling niet in strijd was met den regtsregel: *contumax non appellat*, waarop het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, antwoordde, dat die regel voortaan niet meer zou worden opgevolgd.

De reden waarom gezegde regel, welke, ingevolge art. 188, al. 1 Regl. Strafv., van toepassing is voor zooveel de regtspleging voor Europeanen aangaat, niet in het Inlandsch Reglement is opgenomen, ligt voor de hand. Het voorschrift namelijk, dat de bij verstek veroordeelde niet ontvankelijk is tot hooger beroep, hangt ten naauwste zamen met het regt van verzet, hetwelk medebrengt, dat de bij verstek veroordeelde geene bevoegdheid behoort te bezitten om den bij de wet aangewezen regter voorbij te gaan en dadelijk zijne toevlugt te nemen tot den hoogeren regter, zonder vooraf te hebben beproefd, of hij bij zijn gewonen regter in het gelijk

kan worden gesteld (1). Uit de omstandigheid dat in het Inlandsch Reglement, blijkbaar met het doel om de procedure in overtredingzaken zoo eenvoudig mogelijk te maken, aan den defaillant het regt van verzet niet werd toegekend, vloeide dus noodzakelijk voort, dat ook de regel: *contumax non appellat*, achterwege moest worden gelaten.

416. Krachtens art. 341 Inl. Regl. moet het onderzoek op de teregtzitting geschieden volgens het bepaalde bij den elfden titel van dat Reglement, met dien verstande nogthans, dat de opvolging der voorschriften van dien titel slechts verpligtend is, voor zoover zij in zaken van overtreding toepasselijk kunnen zijn, en met inachtneming voorts van het bepaalde bij het eerste lid van art 342 van gezegd Reglement, hetwelk aldus luidt: »Het regtsgeding zal op de volgende wijze afloopen:

de processen-verbaal en verslaggevingen, zoo er die zijn, worden door den hoofddjaksa voorgelezen, en deze draagt de zaak en zijne vordering voor;

de getuigen over en weder worden gehoord;

de stukken, dienende tot overtuiging of tot ontlasting, worden aan de getuigen en aan den beklaagde vertoond;

de beklaagde, zoo hij tegenwoordig is, wordt ondervraagd, en in de gelegenheid gesteld om zijne verdediging voor te dragen of te doen voordragen."

Eerstgenoemd artikel houdt, in onderscheiding van art. 183 Regl. Strafv., aan hetwelk het ontleend is, geene opsomming in der punten van verschil tusschen de regtspleging in zaken van misdrijf en in zaken van overtreding, maar zegt eenvoudig dat de voorschriften van den elfden titel van het Inlandsch Reglement moeten worden opgevolgd, »voor zoo ver zij in zaken van overtreding toepasselijk kunnen zijn."

Blijkens deze woorden is de toepassing van bedoelde voorschriften verpligtend, indien zij niet onmogelijk is, dat wil zeggen, indien de aard der zaak zich daartegen niet ver-

---

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 241.

zet; dien ten gevolge zijn bij voorbeeld de voorschriften betreffende het opmaken eener acte van beschuldiging niet toepasselijk in zaken van overtreding, niettegenstaande eene bepaling als die, vervat in art. 183, no. 2 Regl. Strafv., in het Inlandsch Reglement ontbreekt, omdat in die zaken de grondslag van het onderzoek ter teregtzitting is een schriftelijk bevel tot dagvaarding en niet eene acte van beschuldiging, en de aard der procedure, welke in overtredingzaken moet worden gevolgd, alzoo medebrengt, dat de toepassing van gezegde voorschriften is uitgesloten.

417. Bij art. 342, al. 1 Inl. Regl. is voorgeschreven hoe het geding in zaken van overtreding moet afloopen. Die voorschriften zijn, naar het schijnt, door den wetgever enkel en alleen in het leven geroepen, ten einde in korte trekken den gang van het proces ter teregtzitting in gezegde zaken te schetsen; zij strekken dus ter bevordering der duidelijkheid en hebben niet ten doel de wettelijke bepalingen betreffende het regtsgeding in zaken van misdrijf te wijzigen (1). Niettemin zijn enkele van bedoelde bepalingen, waarschijnlijk zonder opzet, min of meer gewijzigd; die wijzigingen echter zijn van zeer weinig gewigt.

Ingevolge het bovenaangehaalde eerste lid van art. 342 Inl. Regl. behoort het eigenlijke onderzoek ter teregtzitting aan te vangen met de voorlezing van de processen-verbaal en verslaggevingen, zoo er die zijn, door den hoofddjaksa, die daarna de zaak en zijne vordering moet voordragen. Van dit laatste, namelijk van de voordragt zijner vordering

(1) Dit blijkt vooral uit de artt. 183 en 184 Regl. Strafv., waaraan de artt. 341 en 342 Inl. Regl. zijn ontleend. Bij evengezegd art. 183 toch, bij hetwelk één voor één de punten zijn opgegeven, waarin de regtspleging in zaken van overtreding verschilt van die in misdrijfzaken, wordt geene melding gemaakt van art. 184 Regl. Strafv., hetwelk zeer zeker niet met stilzwijgen zoude zijn voorbijgegaan, indien het in de bedoeling des wetgevers had gelegen ook bij dat artikel enkele wettelijke bepalingen betreffende de procedure in zaken van misdrijf te wijzigen.

door den hoofddjaksa, maakte art. 308 van het door Mr. Wichers vervaardigde ontwerp geen gewag.

Naar aanleiding echter der vraag of het niet de bedoeling was, dat de hoofddjaksa eene conclusie moest uitbrengen, werd, blijkens het advies van het Hoog-Geregtshof, dd. 21 Februarij 1848, de tegenwoordige lezing van het artikel door den ontwerper voorgesteld. De inlandsche officier van justitie moet alzoo terstond nadat hij de zaak heeft uiteengezet, zijne vordering of conclusie voordragen, welke, gelijk van zelf spreekt, geene andere strekking hebben kan dan tot schuldigverklaring van den beklaagde aan de feiten, ter zake waarvan deze gedagvaard is. Bedoelde conclusie is derhalve van geheel anderen aard dan die, welke door den europeschen ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij zijn, na afloop van het onderzoek ter teregtzitting te nemen requisitoir, moet worden uitgebragt. Zoodanig requisitoir behoort niet genomen te worden door den inlandschen officier van justitie, die daarentegen bij de beraadslaging, even als in civiele zaken en in zaken van misdrijf, zijn advies moet uitbrengen.

Dat die inlandsche ambtenaar voorlezing moet doen van het bevelschrift tot dagvaarding en van het exploit van beteekening, is niet uitdrukkelijk voorgeschreven. Daar het evenwel in den aard der zaak ligt, dat de voorlezing van die stukken, welke den grondslag van het onderzoek ter teregtzitting uitmaken, bij de voordragt der zaak volstrekt onmisbaar is, moet die voorlezing als een onafscheidelijk deel der voordragt beschouwd, en alzoo geacht worden daaronder begrepen te zijn.

Nadat de inlandsche officier van justitie zijne vordering heeft voorgedragen, moeten de getuigen over en weder worden gehoord, dus zoowel degenen, die tot staving, als die tot ontzenuwing der beschuldiging kunnen strekken. De last tot oproeping van die getuigen dient, even als in misdrijfzaken, uit te gaan van den landraadvoorzitter en niet van evengenoemden inlandschen ambtenaar. Dit volgt, dunkt mij, uit art. 337, al. 2 Inl. Regl. Blijkens

deze wettelijke bepaling behoort toch de president zich bij de vaststelling van den daar bedoelden termijn, zoomede van den regtdag, te regelen naar den meerderen of minderen afstand, waarop de woon- of verblijfplaats van den beklaagde, en de woonplaatsen der op te roepen getuigen van den zetel van den landraad gelegen zijn, hetgeen voor hem zeker eene onmogelijkheid zoude wezen, indien de inlandsche officier van justitie bevoegd was om geheel eigenmagtig de oproeping der getuigen, wier verhoor hij noodzakelijk acht, te bevelen.

Na afloop van het getuigenverhoor moeten aan de getuigen en aan den beklaagde de stukken worden vertoond, dienende tot overtuiging of tot ontlasting. Met laatstbedoelde stukken zijn blijkbaar bepaaldelijk die stukken van overtuiging bedoeld, welke de strekking hebben om beklaagdes onschuld te bewijzen of aannemelijk te maken. Al de bedoelde stukken moeten vertoond worden aan de getuigen. Dat dit achtereenvolgens behoort te geschieden, is echter niet uitdrukkelijk bepaald, en zoo kan er wel geen bezwaar tegen bestaan om aan een of meer getuigen in den loop van, of na het afleggen hunner getuigenissen die stukken te vertoonen en hen dienaangaande te ondervragen, indien zulks in het belang van het onderzoek noodig blijkt te zijn. Daarentegen is de voorhouding der stukken van overtuiging aan *al* de getuigen gebiedend voorgeschreven, in afwijking van het bepaalde bij art. 272, al. 2 Inl. Regl., krachtens hetwelk die voorhouding in misdrijfzaken slechts behoeft te geschieden, »indien daartoe grond bestaat." Datzelfde verschil, waarvoor, naar het schijnt, geene reden is te geven, wordt gevonden in de artt. 190 en 329 Code d'Instr. crim. en in de artt. 184 en 153 Regl. Strafv.

Ten slotte moet de beklaagde, zoo hij tegenwoordig is, ondervraagd en in de gelegenheid gesteld worden om zijne verdediging voor te dragen of te doen voordragen. Heeft hij zich doen vertegenwoordigen door een gemagtigde, dan kan deze, die in allen gevalle het regt heeft hem te verdedigen, in zijne plaats worden ondervraagd.

VIJFDE AFDEELING.

Beraadslaging, vonnis en proces-verbaal.

§ 1.

Beraadslaging.

418. In zaken van overtreding komt, gelijk reeds gezegd is, geene acte van beschuldiging te pas, maar moet de beklaagde gedagvaard worden krachtens een schriftelijk bevel van den inlandschen officier van justitie, hetwelk den grondslag zoowel van het onderzoek ter teregtzitting, als van de beraadslaging uitmaakt. Blijkt bij de beraadslaging, dat de ten laste gelegde daadzaken, in verband met de omstandigheden, welke het onderzoek op de zitting aan het licht heeft gebragt, een misdrijf uitmaken, dan moet, indien de beklaagde, overeenkomstig art. 273 Inl. Regl., op die omstandigheden opmerkzaam is gemaakt, de landraad, regtsprekende in zaken van overtreding, zich onbevoegd verklaren om van de zaak kennis te nemen en haar verwijzen naar den bevoegden regter, onverschillig of deze is de landraad, regtsprekende in zaken van misdrijf, dan wel een andere regter. Met het oog op art 305, al. 1 Inl. Regl. dient die beslissing, naar mijne meening, dadelijk, dat wil zeggen, vóór nog tot het eigenlijke onderzoek ter teregtzitting wordt overgegaan, genomen te worden, indien uit de voordragt der zaak door den inlandschen officier van justitie en uit diens vordering blijkt, dat de beklaagde gedagvaard is ter zake van een misdrijf, of wel van eene overtreding, welke niet tot de competentie van den landraad behoort. Indien echter eerst bij de beraadslaging wordt bevonden, dat de ten laste gelegde overtreding behoort tot de kennisneming van een lageren regter, is de landraad, krachtens de zoo even aangehaalde wettelijke bepaling, verpligt den beklaagde de op het feit gestelde straf op te leggen.

Voor zooveel overigens de wijze van beraadslaging in overtredingzaken betreft, zijn zonder twijfel de voorschriften van den elfden titel van het Inlandsch Reglement voor

toepassing vatbaar en behooren zij alzoo, ingevolge art. 341 van dat Reglement, in allen deele te worden opgevolgd.

§ 2.

Vonnis.

419. Terwijl het Inlandsch Reglement, voor zooveel misdrijfzaken betreft, slechts uitdrukkelijk melding maakt van eindvonnissen, is bij art. 345 van dat Reglement ook van andere, geene eindbeslissing inhoudende vonnissen in zaken van overtreding sprake. Dat echter de bij dat artikel bedoelde vonnissen in den voor eindvonnissen in misdrijfzaken voorgeschreven vorm moeten worden opgemaakt, is niet bepaald, en zoo kan in zaken van overtreding, even als in misdrijfzaken, worden volstaan met van de beslissingen, welke geene eindbeslissingen zijn, eenvoudig aanteekening te houden in het proces-verbaal der teregtzitting.

420. In zaken van welke, volgens art. 96, no 2 Regt. Org, geen hooger beroep valt aan den raad van justitie, is de landraad, blijkens art. 343 Inl. Regl., bevoegd bij het vonnis te bepalen dat het, voor zooveel de opgelegde geldboete betreft, bij voorraad en niettegenstaande cassatie zal mogen worden ten uitvoer gelegd.

Het hier aangehaalde art. 96, no. 2 Regt. Org. spreekt uitsluitend over het hooger beroep van de bij art. 95, no. 3 dier Organisatie bedoelde vonnissen en maakt geen gewag van de vonnissen, gewezen in de zaken, vermeld in no. 4 en in no. 5 van dat art. 95. Dit trouwens was ook geheel onnoodig, omdat ten aanzien van laatstbedoelde vonnissen de voor de appellabiliteit gestelde eischen altijd ontbreken. Dien ten gevolge zijn deze vonnissen nimmer vatbaar voor hooger beroep, terwijl daarvan, blijkens art. 172 Regt. Org, ook geene cassatie kan worden aangeteekend. En zoo behoefde in art. 343 Inl. Regl. geene melding te worden gemaakt van die vonnissen, aangezien zij toch, als niet vatbaar voor eenige voorziening bij den hoogeren regter,

kracht van wijsde bezitten, zoodra zij zijn uitgesproken en dus terstond na de uitspraak of bekendmaking kunnen worden ten uitvoer gelegd, indien geene gratie gevraagd wordt.

In welke gevallen, overeenkomstig evengezegd art. 343, de voorloopige tenuitvoerlegging van vonnissen, wat de opgelegde geldboete betreft, behoort te worden bevolen, staat ter beoordeeling van den regter, die van de hem bij dat artikel toegekende bevoegdheid onder anderen steeds gebruik dient te maken, wanneer er grond bestaat om te vermoeden, dat de veroordeelde zijne goederen zal trachten te verduisteren.

421. Het vonnis, waarbij de beklaagde veroordeeld is bij verstek, moet hem, gelijk hiervoren reeds gezegd is, op last van den president worden beteekend.

Tegen vonnissen in zaken van overtreding gewezen, kan alleen worden opgekomen door het instellen van hooger beroep, indien het vonnis daarvoor vatbaar is, of door voorziening in cassatie, wanneer het vonnis in het hoogste ressort is gewezen; het voorschrift van art. 310, al. 2 Inl. Regl. (art. 1, lett. C, no. 3 van Stbl. 1872, no. 131), volgens hetwelk de veroordeelde of van alle regtsvervolging ontslagen beklaagde bij de uitspraak of bekendmaking van zijn vonnis indachtig moet worden gemaakt aan zijn regt om in revisie te komen bij het Hoog-Geregtshof, kan dus in overtredingzaken geene toepassing vinden.

Voorts is de toepassing van het bepaalde bij art. 311 van gezegd Reglement uitgesloten, omdat schavotstraffen in overtredingzaken niet kunnen worden opgelegd.

422. Behoudens voormelde uitzonderingen zijn in evengezegde zaken alle wettelijke voorschriften betreffende vonnissen in zaken van misdrijf, naar ik meen, voor toepassing vatbaar, en zoo moeten die voorschriften, ingevolge art. 341 Inl. Regl, in allen deele worden opgevolgd.

§ 3.

Proces-verbaal.

423. Bij art. 341 Inl. Regl. zijn slechts die voorschrif-

ten van den elfden titel van dat Reglement in zaken van overtreding toepasselijk verklaard, welke het onderzoek op de teregtzitting, de beraadslaging, beslissing en uitspraak, zoomede de tenuitvoerlegging betreffen.

De toepassing van art. 314 van gezegd Reglement is alzoo niet uitdrukkelijk voorgeschreven. Uit de omstandigheid evenwel, dat bij het onderzoek dier zaken ter teregtzitting voorschriften, zooals onder anderen die, vervat in de artt. 255, 258 en 273 Inl. Regl., waarbij sprake is van het bij art. 314 van dat Reglement bedoelde proces-verbaal, toepasselijk zijn, vloeit noodzakelijk voort dat, overeenkomstig het bepaalde bij laatstgenoemd artikel, door den griffier ook in zaken van overtreding aanteekening behoort te worden gehouden van al hetgeen op de teregtzitting voorvalt.

ZESDE AFDEELING.

Bewijs.

424. In zaken van overtreding zijn, wat het bewijs betreft, al de in misdrijfzaken geldende voorschriften voor toepassing vatbaar; ook die voorschriften moeten dus krachtens het bepaalde bij art. 341 Inl. Regl. in allen deele worden nageleefd.

ZEVENDE AFDEELING.

Tenuitvoerlegging van vonnissen.

425. »Zoo lang de termijn tot het aanteekenen van cassatie niet is verstreken, of, in geval van voorziening in cassatie, het hoog-geregtshof niet bij eindvonnis heeft beschikt, mogen," aldus bepaalt art. 367, al. 1 Inl. Regl., »de vonnissen, in zaken van overtreding in het hoogste ressort gewezen, niet worden ten uitvoer gelegd, behoudens, voor zoo veel de opgelegde geldboete betreft, het geval dat bij het vonnis zij bepaald, dat de tenuitvoerlegging bij voorraad en niettegenstaande beroep in cassatie zal kunnen plaats hebben."

Het bij deze bepaling gegeven verbod om gedurende den

daarbij vermelden termijn de door den landraad in zaken van overtreding gewezen vonnissen, welke niet vatbaar zijn voor hooger beroep aan den raad van justitie, ten uitvoer te leggen, is algemeen, en heeft alzoo blijkbaar niet slechts betrekking op de vonnissen van veroordeeling, maar ook op die van vrijspraak, alhoewel door de cassatie van laatstbedoelde vonnissen de vrijgesprokene, luidens art. 358 Inl. Regl., niet kan worden benadeeld.

Voor zooveel de opgelegde geldboete betreft is op gezegd verbod eene uitzondering gemaakt voor het geval, dat overeenkomstig art. 343 Inl. Regl. bij het vonnis bepaald is, dat het, wat de opgelegde boete aangaat, bij voorraad en niettegenstaande cassatie ten uitvoer zal mogen worden gelegd.

426. Luidens het tweede lid van art. 367 Inl. Regl, bij hetwelk het voorschrift, reeds gegeven bij art. 341 van dat Reglement, nog eens wordt herhaald, moeten de wettelijke voorschriften betreffende de tenuitvoerlegging van vonnissen in misdrijfzaken worden opgevolgd in zaken van overtreding, in zoo verre zij daarop toepasselijk kunnen zijn.

Niet toepasselijk zijn derhalve bedoelde voorschriften, voor zooveel daarbij sprake is van het middel van revisie en van de doodstraf of van de straf van dwangarbeid in den ketting, dewijl de des betreffende bepalingen uit den aard der zaak niet kunnen worden opgevolgd in overtredingzaken, waarin slechts bij wege van appel of van cassatie kan worden opgekomen tegen de door den landraad genomen beslissing, terwijl deze zoomin de straf des doods, als die van dwangarbeid in den ketting mag uitspreken.

427. De vraag of de vonnissen van den landraad in zaken, welke eigenlijk tot de competentie van het distriktsgeregt behooren, uitvoerbaar zijn bij lijfsdwang (1), heeft geen praktisch belang meer, sedert op Madura distriksgeregten zijn ingevoerd, daar dien ten gevolge art. 88, al. 1

(1) Zie § 316, 1ste stuk, van: *De rechtsbedeeling enz.*, door Mr. W. A. P. F. L. Winckel, volgens wien bovenstaande vraag ontkennend moet worden beantwoord.

Regt. Org. feitelijk buiten werking is gesteld en dus de landraad geene kennis meer heeft te nemen van eigenlijk tot de kennisneming van distriktsgeregten behoorende zaken (1). Wat verder de vraag betreft, of de door den landraad krachtens het bepaalde bij no. 4 en bij no. 5 van art. 95 Regt. Org. gewezen vonnissen, overeenkomstig art. 329 en vgg. Inl. Regl., bij lijfsdwang kunnen worden ten uitvoer gelegd, te dien aanzien valt op te merken dat de procedure in bedoelde zaken geheel dezelfde is als die in de zaken, bij no. 3 van gezegd art. 95 omschreven. Dit blijkt duidelijk uit de bewoordingen, en ten overvloede ook uit de geschiedenis van art. 337 Inl. Regl. Naar aanleiding namelijk van art. 303 van het ontwerp van Mr. Wichers, welks aanhef aldus luidde: »In zaken van overtreding, bedoeld bij het derde nommer van artikel 95 van het Reglement op de regterlijke organisatie enz.", werd door het Hoog-Geregtshof, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, de opmerking gemaakt, dat bij art. 95 van het Organiek reglement ook van andere overtredingen de rede was, dan alleen van die in het derde nummer van dat artikel bedoeld, en ten gevolge van die opmerking, waarmede de ontwerper zich vereenigde, werden in gezegde wettelijke bepaling de woorden: »het derde nommer van", geschrapt. Het lijdt dus geen twijfel, dat de voorschriften, vervat in art. 337 tot en met art. 344 en in art. 367 Inl. Regl., niet alleen bij de procedure in de zaken bedoeld bij no. 3 van art. 95 Regt. Org., maar ook bij die in de zaken, vermeld bij no. 4 en no. 5 van dat artikel, in acht genomen moeten worden, waaruit verder volgt dat, krachtens art. 341 en art 367, al. 2 Inl. Regl., de bepalingen van art. 329 en vgg. van dat Reglement in al de bedoelde zaken moeten worden opgevolgd, »in zoo verre dezelve daarop toepasselijk kunnen zijn". Van de mogelijkheid om die bepalingen toe te passen, hangt het dus af of zij toegepast moeten

(1) Thans toch zijn overal op Java en Madura distriktsgeregten, behalve in de residentie Batavia, waar krachtens art. 88, al. 3 Regt. Org., en in de Vorstenlanden, waar krachtens Stbl. 1876, no. 74, de tot de competentie van die geregten behoorende zaken ter politierol worden afgedaan.

worden. En die mogelijkheid bestaat, dunkt mij, zonder eenigen twijfel; ik kan mij althans geene reden voorstellen, waarom bedoelde toepassing niet zou kunnen plaats vinden.

Op grond van het vorenstaande meen ik, dat de landraad, regtsprekende krachtens art. 95, no. 4 en no. 5 Regt. Org. in zaken, welke tot de bevoegdheid van het distrikts- of regentschapsgeregt zouden behooren, zoo de klagt niet was ingesteld door een Europeaan of met dezen gelijkgestelde, of wel gerigt was tegen een eigenlijk gezegden Inlander, bij het vonnis, waarbij eene geldboete wordt opgelegd, overeenkomstig art. 329, al. 1 Inl. Regl., den tijd moet bepalen, gedurende welken de veroordeelde, wegens het niet voldoen der boete, in gijzeling zal kunnen worden gehouden, en dat ook de overige bepalingen van laatstgenoemd artikel, zoomede de voorschriften van de artt. 330 en 331 van gezegd Reglement, voor zooveel de gijzeling en de tenuitvoerlegging daarvan betreft, dienen te worden opgevolgd.

HOOFDSTUK VI.

Regtspleging in zaken van overtreding in hooger beroep.

---

428. Krachtens art. 98 in verband met art. 83, no. 2 Regt. Org., neemt de landraad in het hoogste ressort kennis van alle door de regentschapsgeregten in zaken van overtreding in eersten aanleg gewezen vonnissen. Omtrent de wijze, waarop die zaken bij den landraad aanhangig moeten worden gemaakt, is bij de artt. 120 en 121 Inl. Regl. bepaald, dat het voornemen om van zoodanig vonnis in appel te komen, binnen tien dagen na de uitspraak, moet worden bekend gemaakt aan den landraadvoorzitter, die daarvan aanteekening behoort te houden of te doen houden, en vervolgens van het ingestelde beroep kennis moet geven

aan den regent, door wien binnen acht dagen na die kennisgeving de beklaagde uitspraak of een afschrift daarvan met de tot de zaak betrekkelijke stukken moet worden opgezonden aan genoemden voorzitter.

Omtrent de verder in vorenbedoelde zaken te volgen procedure zweeg het ontwerp van MR. WICHERS. Naar aanleiding echter eener mondeling dienaangaande in de vergadering van het Hoog-Geregtshof gemaakte opmerking, stelde de ontwerper, blijkens het advies van gezegd collegie, dd. 21 Februarij 1848, ter regeling der materie van het hooger beroep der uitspraken van de regentschapsgeregten, de bepalingen voor, welke gevonden worden in de artt. 334, 335 en 336 Inl. Regl. Die bepalingen werden onveranderd vastgesteld.

429. Bij het eerste van de drie genoemde artikelen is voorgeschreven, dat in geval van kennisneming in hooger beroep van de uitspraken der regentschapsgeregten in strafzaken, de hoofddjaksa tegen een door den president van den landraad te bepalen regtdag, den beklaagde zal oproepen, benevens de getuigen, indien het noodig is dat deze weder worden gehoord, terwijl bovendien ook nieuwe getuigen kunnen worden opgeroepen.

De vraag of de oproeping van de reeds gehoorde, dan wel van nieuwe getuigen noodzakelijk is, staat, mijns inziens, ter beslissing van den president, daar toch van dezen ook in misdrijfzaken en in zaken van overtreding, welke in eersten aanleg ter kennisneming staan van den landraad, de last tot die oproeping behoort uit te gaan.

Voor de oproeping van den beklaagde, welke enkel en alleen strekt om dezen bekend te maken met den dag en het uur, waarop hij voor den landraad moet verschijnen, is een schriftelijk bevel van den inlandschen officier van justitie bij de wet niet uitdrukkelijk als vereischte gesteld; wenschelijk echter is het zeker, dat het bevel tot die oproeping schriftelijk, en niet slechts mondeling gegeven worde. In allen gevalle moet bedoelde oproeping geschieden door een ingevolge art. 428 Inl. Regl. daartoe bevoegden

persoon, terwijl op de wijze, voorgeschreven bij art. 429 van dat Reglement, behoort te blijken, dat die persoon aan den hem opgedragen last heeft voldaan.

430. »Op den bepaalden regtdag," aldus luidt art. 335 Inl. Reg., »zal de landraad de zaak op nieuw onderzoeken.

»De uitspraak van het regentschapsgeregt en de stukken van het geding, zoo die bestaan, zullen door den griffier worden voorgelezen.

»Wijders zullen het onderzoek, de beraadslaging en de uitspraak geschieden overeenkomstig de voorschriften van den tegenwoordigen titel."

Ingevolge dit artikel vangt het onderzoek in appel aan met de voorlezing door den griffier van de uitspraak van het regentschapsgeregt en van de stukken van het geding, zoo die bestaan, terwijl overigens het onderzoek ter teregtzitting op dezelfde wijze moet plaats hebben als bij de behandeling van overtredingzaken in eersten aanleg.

Na evengezegde voorlezing door den griffier, behoort dus de inlandsche officier van justitie de zaak en zijne vordering in appel voor te dragen; verder moeten de getuigen, indien zij opgeroepen en verschenen zijn, worden gehoord, en de stukken, dienende tot overtuiging of tot ontlasting, vertoond worden zoowel aan hen, als aan den beklaagde, zoo deze tegenwoordig is, in welk geval hij, beklaagde, vervolgens gehoord en in de gelegenheid gesteld moet worden om zijne verdediging voor te dragen of te doen voordragen.

Is de beklaagde niet in persoon verschenen, en heeft hij zich ook niet, overeenkomstig het bepaalde bij art. 340 Inl. Regl., door een gevolmagtigde doen vertegenwoordigen, dan dient vooraf onderzocht te worden, of hij behoorlijk opgeroepen is, dat wil zeggen, of hem door een daartoe bevoegden persoon aanzegging is gedaan van den dag en het uur, waarop hij in regten behoorde te verschijnen. Heeft zoodanige oproeping inderdaad plaats gehad, dan moet, niettegenstaande de afwezigheid van den beklaagde, tot voormeld onderzoek en tot de beregting der zaak worden overgegaan.

Ten aanzien van de beraadslaging en de uitspraak gelden de voorschriften, welke bij de beregting van overtredingzaken in eersten aanleg toepasselijk zijn. Daarentegen is omtrent de beslissing der zaak in appel niets voorgeschreven, waaruit kan worden afgeleid, dat de landraad, regt doende in appel, niet gebonden is aan de regelen der wettige bewijstheorie. Bij gebreke eener bepaling, welke voor het tegendeel pleit, zou die gevolgtrekking geacht kunnen worden eenigzins steun te vinden in de omstandigheid, dat ook bij de regtspleging voor het regentschapsgeregt geene wettelijke bewijsleer geldt.

431. De president van den landraad moet, blijkens art. 336 Inl. Regl., het in hooger beroep gewezen vonnis ter kennisse brengen van den betrokken regent door dezen, binnen acht dagen na de uitspraak, een afschrift van dat vonnis toe te zenden.

Bij art. 339, al. 4 van evengezegd Reglement is bepaald, dat in geval van veroordeeling van eenen noch in persoon, noch bij gemagtigde verschenen beklaagde, het alzoo bij verstek gewezen vonnis aan hem moet worden beteekend. Die bepaling, welke de inachtneming voorschrijft eener voor de tenuitvoerlegging der in eersten aanleg gewezen vonnissen noodzakelijke formaliteit, is echter, mijns inziens, niet begrepen onder de voorschriften, wier toepassing in appel bij art. 335, al. 3 Inl. Regl. is bevolen, dewijl bij deze bepaling blijkbaar alleen sprake is van voorschriften, welke de uitspraak zelve betreffen. Bovendien wordt geene beteekening vereischt voor de tenuitvoerlegging der uitspraken van de regentschapsgeregten, zoodat ook in verband met het beginsel, dat de tenuitvoerlegging der vonnissen van den hoogeren regter moet geschieden volgens de voorschriften, welke ten aanzien der in eersten aanleg gewezen vonnissen gelden, dient te worden aangenomen, dat de tenuitvoerlegging van bovenbedoelde vonnissen moet plaats hebben overeenkomstig de bepalingen betreffende de tenuitvoerlegging der uitspraken van de regentschapsgeregten, dus zonder voorafgaande beteekening.

Uit de omstandigheid dat evenbedoelde bepalingen, voor zooveel de door den landraad in. appel gewezen vonnissen aangaat, in acht genomen moeten worden, volgt verder nog dat die regtbank, in geval van veroordeeling tot de betaling eener geldboete, overeenkomstig art. 117, al. 1 Inl. Regl., bij het vonnis den duur moet bepalen der gevangenisstraf, niet te boven gaande den tijd van zes dagen, welke bij niet voldoening der opgelegde boete, in de plaats daarvan, door den veroordeelde moet worden ondergaan.

HOOFDSTUK VII.

Het vervallen, ophouden en te niet gaan van vervolgingen en straffen.

EERSTE AFDEELING.

Vrijspraak, amnestie, abolitie, dood, krankzinnigheid en zwangerschap.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

432. Art. 398 en vgg. Inl. Regl. handelen over het vervallen, ophouden en te niet gaan van vervolgingen en straffen, zonder echter die materie volledig te regelen. Immers bij die artikelen wordt het stilzwijgen bewaard zoowel omtrent gratie, als omtrent het aangaan van transacties, de betaling van het maximum eener bedreigde boete, en de berusting in eene verbeurdverklaring, niettegenstaande door volledige gratie zonder twijfel de opgelegde straf te niet gaat, terwijl door evengenoemde handelingen in de gevallen, waarin zij bij wettelijke verordening zijn toegelaten, het regt tot strafvervolging vervalt.

Over gratie en over het voorkomen eener strafregtelijke vervolging door betaling van het hoogste bedrag der tegen

de begane overtreding bedreigde geldboete, of door berusting in de daarop gestelde verbeurdverklaring, is hiervoren reeds gesproken. Wat verder evenbedoelde transacties betreft, te dien aanzien zij het voldoende hier aan te teekenen, dat bij art. 415, al 3 Inl. Regl. de bevoegdheid tot het aangaan van transacties uitdrukkelijk is beperkt tot de gevallen, waarin zulks krachtens eenig wettelijk voorschrift geoorloofd is.

Art. 398 tot en met art. 411 Inl. Regl. gelden ook in zaken, welke tot de kennisneming der regtbanken van omgang behooren en zijn ten deele zelfs alleen in die zaken van toepassing.

§ 2.

Vrijspraak.

433. Bij art. 398 Inl. Regl. is bepaald, dat al wie is vrijgesproken, wegens hetzelfde feit niet weder in regten kan worden betrokken.

Ten aanzien dezer bepaling, welke ontleend is aan art. 389 Regl. Strafv., teekende Mr. Wichers in de tot het ontwerp van laatstgenoemd Reglement behoorende nota van toelichting aan, dat, met uitbreiding van de door de Commissie van 1839 ontworpen voorschriften aangaande het ophouden van alle strafvervolging, in den over deze materie handelenden titel de vrijspraak nog was opgenomen, dewijl deze, wettiglijk geschied zijnde, den weg tot de hervatting eener vervolging tot straf behoorde af te snijden. De procureur-generaal, die de redactie der bepaling, vervat in art. 398 Inl. Regl., art. 365 van het ontwerp, niet volkomen duidelijk achtte, stelde daarop bij zijn advies van den 24sten November 1847 de volgende lezing van genoemd artikel voor: *Al wie van een hem ten laste gelegd misdrijf is vrijgesproken, kan wegens enz.* Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, dat die wijziging onnoodig, en daarenboven onvolledig was, omdat daarbij van *overtredingen* geene melding werd gemaakt, en zoo bleef het artikel onveranderd.

Met het oog op den ook in strafzaken aangenomen regel, dat hetgeen bij regterlijk gewijsde was beslist voor partijen als waar gold (*res judicata, inter litigantes, pro veritate habetur*), mogt, volgens het romeinsche regt, eene aanklagt, waarop bij eindvonnis regt was gedaan, niet op nieuw voorgebragt worden (1). Dit beginsel, overgenomen in ons strafregt, en gewoonlijk uitgedrukt in den regtsregel: *non bis in idem*, wordt zóó algemeen toepasselijk geacht, dat geen regter zal aarzelen om de exceptie *non bis in idem*, voorgesteld door of namens een beklaagde, die wegens hetzelfde feit ten tweeden male in regten betrokken wordt, toe te wijzen, met last hem deswege niet verder te vervolgen.

Volgens de meening van MR. DE BOSCH KEMPER (2) moet genoemde exceptie als een der middelen worden beschouwd, waardoor eene strafvervolging te niet gaat. Die meening echter houd ik met MR. DE PINTO (3), voor minder juist, dewijl in bedoeld geval de reden, waarom de strafvervolging te niet gaat, uitsluitend gelegen is in de uitspraak des regters, waarop de exceptie gegrond is, en niet in de exceptie zelve, welke slechts als regtsmiddel dient om een einde te maken aan de in strijd met het *non bis in idem* ingestelde vervolging. Zoo ook vervalt, wanneer het regt tot strafvervolging verjaard is, dit regt niet door de exceptie van verjaring, maar door de verjaring zelve.

434. Evengenoemde regtsregel is, hoewel daaraan algemeen verbindende kracht wordt toegekend, niet tot wet verheven (4). Immers bij art. 398 Inl. Regl. wordt

---

(1) Zie het *System des heutigen Römischen Rechts* van F. C. VON SAVIGNY, dl. VI, blz. 265 en vgg.

(2) *Wetboek van Strafvordering*, dl. III, blz. 649 en vgg.

(3) *Handleiding tot het Wetboek van Strafv.*, ad § 310.

(4) In Nederland is zulks wel het geval, blijkens art. 68, al. 1 van het daar thans geldende Wetboek van Strafregt, luidende als volgt: „Behoudens de gevallen waarin rechterlijke uitspraken voor herziening vatbaar zijn, kan niemand andermaal worden vervolgd wegens een feit waarover te zijnen aanzien bij gewijsde van den Nederlandschen rechter, of van den rechter in de koloniën en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen, onherroepelijk is beslist."

die regel slechts voor zooveel vonnissen van vrijspraak betreft, gehuldigd.

Om op gezegden regel met goed gevolg een beroep te kunnen doen, wordt vereischt, dat tegen denzelfden persoon, ter zake van hetzelfde feit, waaromtrent reeds bij regterlijk gewijsde is beslist, eene strafregtelijke vervolging ingesteld zij.

Vooreerst dan moet de persoon, die vervolgd wordt, dezelfde zijn, en zoo is bij voorbeeld, wanneer eene vervolging, eerst ingesteld tegen den procuratiehouder eener firma, later tegen de firma zelve gerigt wordt, de regel *non bis in idem* te haren aanzien niet toepasselijk (1).

Verder is het voor de toepasselijkheid van dien regel noodig, dat de later ingestelde vervolging hetzelfde feit betreffe, dat wil zeggen, dat het feit in hoofdtrekken hetzelfde zij (2). Door de weglating of toevoeging van omstandigheden, welke op zich zelve geen onderwerp van een strafgeding kunnen zijn, verandert een feit niet, en dus kan bij voorbeeld hij, die vrijgesproken is van een hem ten laste gelegden eenvoudigen diefstal, later niet op nieuw in regten betrokken worden wegens dienzelfden diefstal, op grond dat deze, blijkens een nader gehouden onderzoek, door middel van braak in een bewoond huis zoude zijn gepleegd.

Een laatste vereischte voor de toepasselijkheid van meergenoemden regel is, dat tegen de eindbeslissing door den regter genomen omtrent het feit, ter zake waarvan andermaal eene vervolging is ingesteld, geen middel van voorziening meer openstaat. Dien ten gevolge kan niet met vrucht een beroep worden gedaan op eene beslissing, welke geene kracht van gewijsde bezit, en alzoo door den hoogeren regter nog kan worden gewijzigd of vernietigd.

---

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 Februarij 1879 (Het Regt in N. I., dl. XXXII, blz. 185 en vgg.).

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Soerabaija, dd. 2 October 1869 (Wkbl. van het Regt, no. 350). Vergl. ook de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 6 December 1854, en dd. 15 Maart 1859, te vinden in Het Regt in N. I., dl. X, blz. 862 en 863, en dl. XVII, blz. 94 en vgg.

Bovendien is het noodzakelijk, dat die beslissing door een bevoegden regter genomen zij, omdat aan eene handeling, uitgegaan van eene geheel onbevoegde magt, geen regtsgevolg kan worden toegekend (1).

Ten slotte valt hier nog op te merken, dat de regel: *non bis in idem* ook ambtshalve door den regter moet worden toegepast (2).

§ 3.

Amnestie en abolitie.

435. »Alle vervolging tot straf," aldus luidt art. 399, al. 1 Inl. Regl., »vervalt, of houdt op, ten gevolge van amnestie of abolitie, door den Gouverneur-Generaal verleend, krachtens artikel 20 van het Reglement op het beleid der Regering in Nederlandsch-Indië."

Omtrent deze bepaling, welke overeenstemt met die van art. 390, al. 1 Regl. Strafv., teekende Mr. Wichers in de bij het ontwerp van dit Reglement behoorende nota van toelichting aan, dat, met uitbreiding van de door de Commissie van 1839 ontworpen voorschriften aangaande het ophouden van alle strafvervolging, in den over deze materie handelenden titel de amnestie en de abolitie nog waren opgenomen, uithoofde van hetgeen dienaangaande bij het Regerings Reglement bepaald was.

Naar aanleiding van bovenstaande bepaling, ontleend aan art. 366, al. 1 van het ontwerp, merkte de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 op, dat, zijns inziens, daarbij tevens voorgeschreven diende te worden, dat abolitie in elken stand van het proces de ingestelde vervolging deed vervallen, terwijl hij verder de vraag op-

(1) Vergl. het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 15 October 1850, zoomede de sententiën van het Hoog-Militair-Geregtshof, dd. 12 Februarij 1864, en dd. 21 Januarij 1881, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. IV, blz. 119 en vgg., dl. XXI, blz. 460 en 461 en dl. XXXVI, blz. 187 en vgg.

(2) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 4 Februarij 1859 (Het Regt in N. I., dl. XVII, blz. 92 en 93).

perde, of ook niet bepaald moest worden op welke wijze het Openbaar Ministerie van de beschikking van den Gouverneur-Generaal kennis zoude bekomen, ten einde het noodige tot de staking der vervolging of executie te kunnen bevelen. Het Hoog-Geregtshof echter meende, blijkens zijn advies, dd. 21 Februarij 1848, dat de verwijzing naar art. 20 Reg. Regl. de opmerking van den procureur-generaal deed vervallen, omdat ten aanzien van den Inlander zoo vóór, als na den regtsingang abolitie door den Gouverneur-Generaal kon worden verleend. Evenbedoelde bepaling werd daarna onveranderd vastgesteld.

Waarom daarbij niet tevens melding is gemaakt van de gratie als eene der redenen, welke de opgelegde straf doet te niet gaan of vervallen, blijkt niet. Volgens Mr. de Bosch Kemper (1) wordt in den drie en twintigsten (thans twee en twintigsten) titel van het nederlandsch Wetboek van Strafvordering het regt van gratie met stilzwijgen voorbij gegaan, dewijl die materie tot het staatsregt behoort, doch om deze reden heeft de wetgever zeer zeker niet nagelaten in art. 399 Inl. Regl. van genoemd regt te spreken, daar toch in dat artikel van amnestie en abolitie gewag wordt gemaakt.

Met wijziging van art. 20 Reg. Regl. van 1836, naar hetwelk art. 399, al. 1 Inl. Regl. verwijst, is bij art. 52, al. 2 van het tegenwoordige Regerings Reglement bepaald, dat de Gouverneur-Generaal, voor zooveel inlandsche vorsten en hoofden betreft, in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch-Indië, het regt heeft van amnestie en van abolitie.

Met laatstgenoemd regt wordt gewoonlijk bedoeld dat tot stuiting eener strafvervolging ten behoeve van een enkelen persoon en ter zake van een bepaald feit, onverschillig of die vervolging reeds aangevangen is of nog niet; terwijl amnestie wordt genoemd de stuiting eener strafregtelijke vervolging ten behoeve van meerdere personen, die zich

---

(1) *Wetboek van Strafv.*, dl. III, blz. 600.

allen aan hetzelfde feit, bij voorbeeld aan oproer, zamenspanning, enz. hebben schuldig gemaakt.

Dat het woord abolitie in art. 52, al. 2 Reg. Regl. ook in evengezegden zin moet worden opgevat, blijkt uit de memorie van toelichting, behoorende bij het tweede ontwerp van wet tot vaststelling van dat Reglement, waarin dienaangaande is aangeteekend:

dat door abolitie werd verstaan het stuiten van een strafgeding, in welken stand het zich mogt bevinden vóór dat de veroordeeling gevolgd was;

dat de abolitie overigens rustte op de fictie, dat de souvereine magt eene strafbare daad met hare wettelijke gevolgen konde uitwisschen, als ware zij nooit bedreven; en

dat de weglating in het artikel van alle onderscheiding genoegzaam aanduidde, dat abolitie zoowel kon betreffen die handelingen tot de strafvordering behoorende, welke den regtsingang vooragingen, als de zoodanige, welke posterieur waren aan dien regtsingang.

Verder werd in genoemde memorie van toelichting betreffende de bepaling, vervat in art. 52, al. 2, nog bekend gesteld:

dat, daar het verleenen van abolitie aan voorname Inlanders veelal zoude steunen op staatkundige gronden, welke in den regel door het Hoog-Geregtshof niet zouden kunnen worden toegelicht, de raadpleging van dat collegie niet bepaaldelijk was voorgeschreven, doch dat niets den Gouverneur-Generaal verhinderde het Hof te hooren in al die gevallen, waarin het nuttig mogt worden geacht de zaak ook uit het zuiver regterlijk oogpunt te beschouwen;

dat overeenkomstig het beginsel, nedergelegd in de laatste alinea van art. 66 der Grondwet, in het artikel de bepaling was opgenomen, dat in geval van amnestie en abolitie *overeenstemming* met den Raad van Indië gevorderd werd, met andere woorden, dat de zaak werd beslist door de koloniale wetgevende magt; en

dat het regt van amnestie en abolitie bepaald was tot *Inlanders,* met uitsluiting derhalve van Europeanen en

hunne afstammelingen, omdat de regtstoestand van personen, van wie verondersteld konde worden, dat zij zich, na verkregen amnestie en abolitie, zouden vestigen onder het gebied van de nederlandsche Grondwet, behoorde beheerscht te worden door de laatste alinea van art. 66 dier wet (1).

De vraag of eene amnestie, aan inlandsche vorsten of hoofden verleend, zich ook mag uitstrekken tot den gewonen Inlander, die zich mede schuldig of medepligtig heeft gemaakt aan het door die vorsten of hoofden gepleegde strafbare feit, moet, naar ik meen, ontkennend beantwoord worden met het oog op de bewoordingen van art. 52, al. 2 Reg. Regl., volgens welke amnestie alleen aan inlandsche vorsten of hoofden kan worden verleend. Voor zooveel gewone Inlanders betreft is art. 399, al. 1 Inl. Regl. dus thans in geen geval meer van toepassing.

§ 4.

Dood.

436. Indien de dader vóór het aanvangen der vervolging, of gedurende den loop van het geding is overleden, geldt, blijkens het tweede lid van art. 399 Inl. Regl., het bepaalde bij het eerste lid van dat artikel (2). Alle vervolging dus tot straf vervalt of houdt op in zoodanig geval.

Daar ieder persoonlijk aansprakelijk is voor de door hem gepleegde strafbare daden, en die aansprakelijkheid ophoudt of te niet gaat door den dood, zou na het overlijden van den dader diens verdere vervolging geheel doelloos zijn. Van daar dat alle vervolging tot straf door zijn dood vervalt.

Volgens Mr. de Bosch Kemper (3) verdient het aanbeveling dat het Openbaar Ministerie, indien een beklaagde gedurende den loop van een regtsgeding sterft, van de regtbank, bij welke de zaak aanhangig is, requirere dat de

(1) Zie Mr. Keuchenius: *Handelingen enz.*, dl. II, blz. 239 en 240.

(2) Vergl. art. 31, no. 1 Alg. bep. van wetg.

(3) *Wetboek van Strafvordering*, dl. III, blz. 603 en 604.

ingestelde vervolging vervallen zal worden verklaard, met last dat de stukken van overtuiging aan den regthebbende zullen worden teruggegeven, met uitzondering van de zoodanige, welke niet in omloop mogen zijn, zoo als valsche muntstukken, enz. Eene dergelijke wijze van handelen is echter hier te lande niet gebruikelijk. Alleen moet, ingevolge de circulaire van het Hoog-Geregtshof, dd. 22 November 1849 (1), indien een gevangene, wiens zaak in revisie aanhangig is, of te wiens behoeve een request om gratie of remissie van straf aan de Regering is aangeboden, komt te overlijden, hiervan onverwijld kennis worden gegeven aan het Hof.

437. Bij art. 400 Inl. Regl. is voorgeschreven:

dat de bepaling van het tweede lid van het vorige artikel uitzondering lijdt, voor zooveel aangaat het verhaal van boete of van verbeurte van bepaalde voorwerpen, in zaken van overtreding op het stuk van 's lands middelen en pachten;

dat de vordering tot betaling van boete en verbeurte van bepaalde voorwerpen, in die gevallen tegen de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overledene ingesteld, en voor den burgerlijken regter gebragt zal worden; en

dat de behandeling, de uitspraak en de tenuitvoerlegging dezelfde zullen zijn als in gewone burgerlijke zaken.

Naar aanleiding dezer bepalingen, welke zoo als zij thans luiden, werden aangetroffen in art. 367 van het ontwerp van Mr. Wichers, teekende de procureur-generaal in zijn advies van den 24sten November 1847 aan:

dat hij zich met het beginsel om eene vordering, ter zake van overtreding op het stuk van 's lands middelen en pachten, tegen de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overleden overtreder in te stellen, niet zoo geheel konde vereenigen;

dat naar zijn gevoelen eene zoodanige vervolging alleen in die gevallen geschieden kon, waarin het de betaling van

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 1333.

verschuldigde belastingen gold, omdat de niet-betaling alsdan een gevolg was geweest van des overledenen onwil of nalatigheid;

dat echter op het stuk van overtreding van 's lands pachten dat systeem in tegenspraak scheen te zijn met het in poenale zaken aangenomen beginsel, dat de dood van den vermoedelijk schuldige alle vordering deed ophouden;

dat de erfgenamen toch niet aansprakelijk konden worden gehouden voor het plegen eener wetscontraventie door den overleden erflater gepleegd, zoolang niet voor zijnen dood in regten zijne schuld was bewezen geworden; en

dat de billijkheid alzoo vorderde, dat op dat nieuwe systeem werd teruggekomen.

Deze ook door Mr. de Pinto (1) voorgestane zienswijze, achtte het Hoog-Geregtshof, naar het schijnt, niet geheel onjuist. Althans in zijn advies van den 21sten Februarij 1848 bepaalde genoemd collegie zich eenvoudig tot de opmerking, dat de door den procureur-generaal bestreden bepaling reeds was opgenomen in het Reglement op de strafvordering voor de europesche regterlijke collegiën, en dat men geene noodzakelijkheid vond daarin eenige verandering te brengen.

Het artikel werd daarna, zonder eenige verdere tegenspraak, gearresteerd.

Ingevolge de daarbij vastgestelde bepalingen moet de vordering tot betaling van boete en verbeurte van bepaalde voorwerpen worden ingesteld tegen de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overledene.

Wie als vertegenwoordigers van den overledene zijn aan te merken, is niet duidelijk. Volgens sommige schrijvers zijn daaronder degenen te verstaan, aan wie de verbeurde voorwerpen gelegateerd zijn. Mij echter komt het waarschijnlijker voor, dat met de vertegenwoordigers van den overledene de ook in het mohamedaansche regt niet onbekende uitvoerders van diens uiterste wilsbeschikking zijn bedoeld, daar deze, mogen zij ook al volgens het Bur-

(1) *Handleiding tot het Wetboek van Strafv.*, ad § 311.

gerlijk Wetboek, hetwelk trouwens voor Inlanders niet geldt, in het algemeen niet als vertegenwoordigers van de erfgenamen en legatarissen in regten kunnen worden aangesproken, niettemin veeleer dan de legatarissen geacht kunnen worden den overledene te vertegenwoordigen.

Art. 400 Inl. Regl. is van toepassing wanneer de vermoedelijke dader overleden is vóór den aanvang der vervolging, of gedurende den loop van het geding, hetwelk niet als geeindigd kan worden beschouwd, zoolang het in de zaak gewezen vonnis nog vatbaar is voor eenige voorziening bij een hoogeren regter. Is dit niet meer het geval en het geding alzoo geheel afgeloopen, dan geldt art. 401 van genoemd Reglement.

De bij eerstgenoemd artikel vermelde vordering kan slechts worden ingesteld, indien er eene overtreding is begaan van een wettelijk voorschrift betreffende 's lands middelen en pachten; zij vindt dus uitsluitend haren grond in een strafbaar feit en is alzoo van strafregtelijken aard. In verband met art. 8 van Stbl. 1855, no. 79 volgt hieruit, dat die vordering, indien zij tegen een Vreemden-Oosterling is gerigt, gebragt moet worden voor den landraad, als niet berustende op eenig voorschrift der europesche wetgeving, hetwelk bij de in genoemd Staatsblad afgekondigde ordonnantie op de Vreemde-Oosterlingen is toepasselijk verklaard (1). Trouwens ook de burgerlijke regtsvordering tot betaling door gezegde Oosterlingen van 's lands middelen en pachten moet, daar deze middelen en pachten te beschouwen zijn als belastingen, ingevolge art. 1 van Stbl. 1877, no. 140, worden ingesteld bij den landraad.

Bovenbedoelde actie, hoewel van strafregtelijken aard, moet niettemin gebragt worden voor den burgerlijken regter, terwijl de behandeling, de uitspraak en de tenuitvoerlegging dezelfde zijn als in gewone burgerlijke zaken. Art. 400 Inl. Regl. schrijft zulks uitdrukkelijk voor.

---

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Batavia, dd. 1 Mei 1857, door het Hoog-Geregtshof bekrachtigd bij arrest, dd. 13 Augustus van dat jaar, te vinden in Het Regt in N. I., dl. XV, blz. 197 en vgg.

Indien de erfgenaam of vertegenwoordiger van den overledene in het ongelijk wordt gesteld, moet dus het vonnis, waarbij hij ingevolge art. 185 van gezegd Reglement tevens behoort verwezen te worden in de kosten, ten uitvoer worden gelegd overeenkomstig de bepalingen, vervat in art. 199 en vgg. van datzelfde Reglement. Hieruit volgt, naar mijne meening, dat bedoelde veroordeelde, wanneer hij niet vrijwillig aan het vonnis voldoet, en wanneer er geenerhande of geene genoegzame goederen aanwezig zijn om de uitvoering daarvan te verzekeren, in gijzeling kan worden gesteld, zijnde toch de gijzeling, een middel van tenuitvoerlegging in gewone burgerlijke zaken, voor het onderhavige geval niet uitgesloten (1).

438. Indien de dader is overleden, nadat de veroordeeling tot straf kracht van gewijsde heeft bekomen, moeten, blijkens art. 401 Inl. Regl., alle boeten en verbeurdverklaringen, uithoofde van welk misdrijf of van welke overtreding zij ook mogten zijn opgelegd, mitsgaders de kosten, op de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overledene worden verhaald.

Voor de toepassing van dit artikel wordt vereischt, dat de dader gestorven zij, nadat de veroordeeling tot straf kracht van gewijsde heeft bekomen, dat wil zeggen, nadat tegen het vonnis van veroordeeling niet meer in voorziening kan worden gekomen bij een hoogeren regter. In dit geval moeten de boeten en verbeurdverklaringen, niet slechts ter zake van overtreding op het stuk van 's lands middelen en pachten, maar ter zake van welk misdrijf of van welke overtreding ook opgelegd, zoomede de kosten, verhaald worden op de erfgenamen of vertegenwoordigers van den overledene. Wat verder de wijze aangaat, waarop zulks geschieden moet, te dien aanzien zijn, naar het schijnt, de voorschriften, vervat in art. 400 Inl. Regl., van toepassing en moet dus gezegd verhaal plaats hebben voor

---

(1) Mr. W. A. P. F. L. Winckel is echter van een ander gevoelen. Zie § 401, 1ste stuk, van zijn werk: *De rechtsbedeeling onder de inlanders, enz.*

den burgerlijken regter, terwijl de behandeling, de uitspraak en de tenuitvoerlegging dezelfde zijn als in gewone burgerlijke zaken.

§ 5.

Krankzinnigheid.

439. Bij art. 402 Inl. Regl. is bepaald dat, indien een persoon na het plegen der daad, welke tot strafvordering aanleiding kan geven, krankzinnig geworden is, en die staat erkend wordt door den regter, die van de zaak kennis moet nemen, de strafvordering wordt geschorst tot na de herstelling van den beklaagde, behoudens dat de boete en verbeurdverklaring bij art. 400 van gezegd Reglement vermeld, indien de beklaagde onder curatele is gesteld, tegen diens curator, of anderzins tegen zoodanigen persoon als door den regter ter vertegenwoordiging van den krankzinnige zal worden aangewezen, kunnen gevorderd worden op de bij genoemd artikel voorgeschreven wijze.

Deze bepalingen zijn zonder twijfel ook toepasselijk, indien een persoon gedurende den loop van het tegen hem gevoerde geding krankzinnig geworden is, niettegenstaande van dat geval niet uitdrukkelijk melding wordt gemaakt; ook dan toch is de krankzinnigheid na het plegen der daad ontstaan.

De schorsing bedoeld bij art. 402 Inl. Regl, moet verleend worden, indien de staat van krankzinnigheid erkend is. Omtrent deze erkenning is alleen bepaald, dat zij behoort te geschieden door den regter, die van de zaak moet kennis nemen, dus door den strafregter. Een vonnis van den burgerlijken regter, waarbij deze ter zake van krankzinnigheid de onder curatele stelling heeft uitgesproken, is alzoo op zich zelf niet voldoende. Verder blijkt uit het gebruik van het woord *regter*, dat geene erkenning van den staat van krankzinnigheid bij het voorloopig onderzoek kan plaats hebben, daar toch volgens het inlandsch strafproces eerst ter teregtzittng van de zaak kennis genomen wordt door den regter. Langs welken weg deze tot de er-

kenning van den staat van krankzinnigheid moet geraken, is niet bepaald, en zoo zullen de antwoorden van den beklaagde op de hem gedane vragen en zijne houding, in verband bij voorbeeld met eene geneeskundige verklaring, of met een vonnis van onder curatele stelling, als zoo evenbedoeld, tot die erkenning kunnen leiden.

De beklaagde, wiens staat van krankzinnigheid is erkend, mag, ook al wordt zijne kwaal voor ongeneeslijk gehouden, op dien grond niet worden vrijgesproken (1); onverschillig of zijne krankzinnigheid al, dan niet geneeslijk wordt geacht, moet de regter er zich toe bepalen de ingestelde strafvervolging te schorsen.

Dat van de beslissing, waarbij zoodanige schorsing wordt bevolen, een vonnis moet worden opgemaakt, is niet voorgeschreven en, mijns inziens, ook niet noodig. Daar is toch geene reden denkbaar, waarom in dit geval niet evenzeer als bij voorbeeld in de gevallen, vermeld bij art. 257 Inl. Regl., volstaan zou kunnen worden met eene eenvoudige aanteekening in het proces-verbaal der teregtzitting (2).

De krankzinnigheid van den vermoedelijk schuldige is, blijkens art. 402 Inl. Regl., geen hinderpaal tegen het instellen eener vervolging, voor zooveel aangaat het verhaal van boete of van verbeurte van bepaalde voorwerpen, in zaken van overtreding op het stuk van 's lands middelen en pachten. Die vervolging is evenwel facultatief en niet, zoo als in het geval van overlijden, imperatief voorgeschreven, en moet gerigt worden, indien de beklaagde onder curatele is gesteld, tegen zijn curator, of anderzins tegen zoodanigen persoon als door den regter ter vertegenwoordiging van den krankzinnige is aangewezen. De aanwijzing van dien persoon, een zoogenaamde curator *ad hoc*, behoort te geschieden door den burgerlijken regter, voor wien daarna evenbedoelde

---

(1) Bij vonnis van de regtbank van omgang te Toeban, dd. 4 Augustus 1857, werd een beklaagde op dien grond vrijgesproken. Zie Het Regt in N. I., dl. XV, blz. 397 en vgg.

(2) Zie echter het vonnis van den landraad te Brebes, dd. 27 November 1878 (Wkbl. van het Regt, no. 807).

vordering ook moet worden gebragt, terwijl de behandeling, de uitspraak en de tenuitvoerlegging dezelfde zijn als in gewone burgerlijke zaken.

440. Indien de krankzinnigheid na de veroordeeling is ontstaan, en erkend is door den regter, die het strafvonnis heeft geveld, moet de uitvoering der daarbij opgelegde schavotstraf, ingevolge het bepaalde bij art. 403, al 1 en 3 Inl Regl., geschorst worden tot na het herstel van den krankzinnige, terwijl, blijkens het laatste lid van genoemd artikel, hetzelfde geldt voor de uitvoering der straf van rottingslagen.

Laatstgezegd voorschrift heeft blijkbaar uitsluitend betrekking op het geval, dat de straf van rottingslagen bij regterlijk vonnis is opgelegd, en moet alzoo geacht worden vervallen te zijn, sedert die straf bij art. 1 van Stbl. 1866, no. 15 is afgeschaft. Hieruit volgt dat art. 403, al. 4 Inl. Regl. niet van toepassing is, wanneer gevangenen, aan wie, ingevolge art. 2 van gemeld Staatsblad en art. 52 van Stbl. 1871, no. 78, wegens eenig vergrijp tegen orde en tucht, de straf van rottingslagen is opgelegd, daarna krankzinnig geworden zijn (1). Dit geval trouwens laat zich moeijelijk denken, daar de uitvoering van bedoelde straf wel altijd terstond op de oplegging daarvan zal volgen.

De eenige thans nog bestaande schavotstraf is, gelijk hiervoren reeds werd opgemerkt, de straf des doods. De tenuitvoerlegging dezer straf moet, ingevolge art. 403, al. 1 Inl. Regl., worden geschorst, indien de veroordeelde, na zijne condemnatie, krankzinnig geworden is, mits die staat erkend zij door den regter, die het vonnis heeft gewezen. Welke regter hier bedoeld wordt, of namelijk indien de zaak van den veroordeelde in revisie is behandeld, door de regtbank van omgang, dan wel door het Hoog-Geregtshof de staat van krankzinnigheid moet worden erkend, kan wel

(1) Dit gevoelen schijnt door Mr. Stibbe niet te worden gedeeld. Zie blz. 280 zijner *Aanteekeningen enz.*, in dl. XXXII van Het Regt in N. I.

niet twijfelachtig wezen. Volgens het beginsel toch dat alle quaesties betreffende de tenuitvoerlegging van een vonnis tot de kennisneming behooren van den regter, die in eersten aanleg uitspraak heeft gedaan, dient die erkenning te geschieden door de regtbank van omgang, ook al is de schuldige eerst in revisie tot de doodstraf veroordeeld. Art. 403, al. 1 Inl. Regl. spreekt dan ook niet van den regter, die het *doodvonnis* —, maar van den regter, die het »straf-vonnis" heeft geveld.

Wanneer die regter, op grond van den door hem erkenden staat van krankzinnigheid des veroordeelden, schorsing verleent van de tenuitvoerlegging van het tegen hem gewezen doodvonnis, dient zulks natuurlijkerwijze plaats te hebben bij een afzonderlijk bevelschrift.

Uit de omstandigheid dat schorsing moet worden verleend van de tenuitvoerlegging der doodstraf, indien de schuldige na zijne veroordeeling krankzinnig geworden is, volgt dat, in gezegd geval, de executie van elke andere hem opgelegde straf niet geschorst wordt. Oppervlakkig beschouwd zou dit hard kunnen schijnen. Uit de geschiedenis echter van het thans vervallen art. 456 ned. Wetb. van Strafv. blijkt, dat daarbij alleen voor schavotstraffen eene uitzondering is gemaakt, »omdat men bij dat artikel had beoogd, dat, in geval van zinneloosheid eens veroordeelden de gevangenis-straf *niet wordt gerekend opgeschort te zijn gedurende den tijd welken de veroordeelde zinnelooze, hetzij in de gevangenis, hetzij elders waar men hem zal verplegen, zal doorbrengen*" (1); en daar nu aan gezegd art. 456 art. 400 Regl. Strafv. is ontleend, welks voorschriften weder zijn overgenomen in art. 403 Inl. Regl., moet ook dit laatste artikel, mijns inziens, geacht worden evengezegde milde strekking te hebben. Het is derhalve in het belang van den veroordeelde, dat vonnissen, waarbij de straf van dwangarbeid in of buiten den ketting is opgelegd, geëxecu-

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 693.

teerd worden, niettegenstaande hij na zijne veroordeeling krankzinnig geworden is.

§ 6.

Zwangerschap.

441. Ingevolge art. 403, al. 2 en 3 Inl. Regl. mag de doodstraf niet voltrokken worden aan eene zwangere vrouw, en moet de uitvoering van die straf worden geschorst tot na hare bevalling.

Uit de bewoordingen van eerstbedoeld wettelijk voorschrift, namelijk van art. 403, al. 2, luidende: »Evenmin kan eenige schavotstraf ten uitvoer worden gelegd tegen eene zwangere vrouw," blijkt niet duidelijk, of de strafregter, om de schorsing te kunnen verleenen, vooraf den staat van zwangerschap moet hebben erkend.

Het tweede lid van het thans vervallen art. 456 ned. Wetb. van Strafv. liet dienaangaande geen twijfel over. Daarbij was namelijk voorgeschreven: »Deze bepaling", dat is die, vervat in het eerste lid van dat artikel, hetwelk overeenstemde met art. 400, al. 1 Regl. Strafv. en met art. 403, al. 1 Inl. Regl., »is toepasselijk op de zwangere vrouw". Op grond hiervan, en dewijl niet blijkt, dat de indische wetgever de bedoeling heeft gehad den zin van het nederlandsche artikel te wijzigen, moet, mijns inziens, worden aangenomen, dat ook ingevolge art. 403, al. 2 en 3 Inl. Regl. voor de schorsing van het vonnis wordt vereischt, dat de staat van zwangerschap door den strafregter, die het vonnis geveld heeft, erkend zij. Dat bij die erkenning veelal geheel en al moet worden afgegaan op de voorlichting van geneeskundigen of vroedvrouwen, spreekt wel van zelf.

Bij de hier besproken wettelijke bepalingen is slechts voor het geval, dat de doodstraf is opgelegd, eene uitzondering gemaakt op de voorschriften omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen; elke andere straf dan die des doods, moet derhalve, niettegenstaande de zwangerschap der veroordeelde, worden ten uitvoer gelegd.

TWEEDE AFDEELING.

Verjaring.

442. »De verjaring van de *vervolging* van misdrijven," aldus verklaarde de Regering bij de beraadslagingen betreffende het nederlandsch Wetboek van Strafvordering, »mag geacht worden te zijn in *het belang der maatschappij*. Zoodanige vervolgingen zijn, na verloop van zekeren tijd, doorgaans zonder doel; men kan niet meer goede en deugdelijke, genoegzaam zekere bewijzen bekomen; de rust in de familiën wordt gestoord, al het mogelijke goede van een misschien verbeterd en berouwhebbend leven vernietigd en uitgewischt, en de toepassing der straf mist grootendeels haar nut en doel.

»Dit laatste geldt ook in de ruimste mate ten aanzien van de verjaring van straffen in het algemeen, en van die der doodstraf in het bijzonder" (1).

Deze voor de verjaring aangevoerde gronden kunnen ongetwijfeld geacht worden ook te gelden voor de verjaring in het inlandsch strafproces, dewijl de over dat onderwerp handelende voorschriften van het nederlandsch Wetboek van Strafvordering zijn overgenomen in het Reglement op de Strafvordering en van daar zijn overgebragt in het Inlandsch Reglement.

In laatstgenoemd Reglement is het algemeene beginsel van verjaring vastgesteld bij art. 404, hetwelk aldus luidt: »Alle vervolgingen en strafvorderingen ter zake van begaan misdrijf of begane overtreding, verjaren na verloop van den tijd, bij artikel 406 en volgende van dezen titel bepaald" (2).

Naar aanleiding van dit artikel doet zich de vraag voor, wat eigenlijk verjaart, de vervolging van het misdrijf of van de overtreding, dan wel de vervolging van den persoon, die verdacht wordt het misdrijf of de overtreding te hebben

---

(1) Zie Mr. Voorduin: *Geschiedenis enz.*, dl. VII, blz. 719 en 720.
(2) Vergl. art. 31, no. 2 Alg. bep. van wetg.

gepleegd. Die vraag is van praktisch belang, omdat van hare beantwoording afhangt, of door de vervolging van één der vermoedelijk schuldigen de verjaring ten aanzien der overigen al, dan niet wordt gestuit. Is het toch de vervolging van het misdrijf of van de overtreding, welke verjaart, dan brengt de vervolging van één dergenen, die verdacht worden zich daaraan schuldig te hebben gemaakt, stuiting der verjaring te weeg, ook voor zooveel zijne mededaders of medepligtigen betreft, terwijl in het andere geval de stuiting zich niet verder uitstrekt dan tot den vervolgden persoon.

Volgens MR. DE PINTO (1) moet de vervolging van het misdrijf of van de overtreding geacht worden te verjaren, en wel op grond dat bij art. 637 van den franschen Code d'Instruction Criminelle uitdrukkelijk is uitgemaakt, dat elke *acte d'instruction ou de poursuite* de verjaring stuit »à l'égard même des personnes, qui ne seraient pas impliquées dans cet acte d'instruction ou de poursuite", terwijl uit de geschiedenis van het nederlandsch Wetboek van Strafvordering niet blijkt, dat het in de bedoeling gelegen heeft om af te wijken van die leer, welke ook door de oude regtsgeleerden zoowel bij ons, als in Frankrijk werd voorgestaan, en het tegendeel veeleer kon worden afgeleid uit de omstandigheid, dat in de artikelen, handelende over de hier bedoelde materie, steeds gesproken werd van *de verjaring* VAN HET MISDRIJF.

Op de juistheid dezer redenering valt echter, naar mijne meening, wel wat af te dingen. De verjaring toch heeft, volgens de geschiedenis van het nederlandsch Wetboek van Strafvordering, gelijk zoo even werd opgemerkt, de

---

(1) *Handleiding tot het Wetb. van Strafv.*, ad § 317. Het gevoelen van MR. DE PINTO wordt gedeeld door MR. W. A. P. F. L. WINCKEL. Zie § 406, 1ste stuk, van zijn werk: *De rechtsbedeeling onder de inlanders enz.*

Daarentegen leert MR. DE BOSCH KEMPER in dl. III, blz. 621, van zijn *Wetboek van Strafvordering*, dat een regtsgeding tegen medepligtigen, waarin men niet met name is betrokken geweest, den loop der verjaring niet stuit.

strekking om te voorkomen, dat »de rust in de familiën wordt gestoord, al het mogelijke goede van een misschien verbeterd en berouwhebbend leven vernietigd en uitgewischt;" zij heeft dus, met andere woorden, ten doel om hem, die gedurende een zeker tijdsverloop niet gestoord is in de meening, dat hij niet zal vervolgd worden, voor alle vervolging te vrijwaren. De geschiedenis van gezegd Wetboek pleit derhalve voor de meening, dat de wetgever met de bij de fransche wet aangenomen leer der *poursuites réelles* heeft willen breken. Dat dit inderdaad zijne bedoeling is geweest, blijkt verder uit de bewoordingen van art. 457 van datzelfde Wetboek (thans vervangen door art. 70 ned. Strafwetb.), waarbij, even als bij art. 404 Inl. Regl, het algemeene beginsel van verjaring vastgesteld en bepaald was, dat »alle vervolgingen en strafvorderingen *ter zake* van begaan misdrijf" na verloop van zekeren tijd verjaarden, terwijl ook de redactie der overige thans vervallen artikelen van dat Wetboek, welke over de verjaring handelden, tot diezelfde gevolgtrekking leidt; art. 459 namelijk sprak van »alle vervolgingen ter zake van policie-overtredingen," en art. 460, zoomede art. 461, van »alle vervolgingen ter zake van misdrijven." Slechts in art. 458, al 3 vond men de uitdrukking: »verjaring *van het misdrijf* (1). Minder juist is dus de bewering dat in het nederlandsch Wetboek van Strafvordering steeds van de *verjaring* VAN HET MISDRIJF gesproken werd. Het tegendeel is waar. Behalve in art. 458, al. 3, werd altijd de uitdrukking: vervolgingen *ter zake* van misdrijven, of *ter zake* van overtredingen gebezigd, en die uitdrukking bewijst, dunkt mij, in verband met het zoo even gezegde, ten volle, dat volgens gezegd Wetboek niet de vervolging van het begane misdrijf, of van de begane overtreding verjaarde, maar de vervolging *van den persoon*, die verdacht werd zich aan het plegen van dat misdrijf of van die overtreding te hebben schuldig gemaakt. Hetzelfde

(1) In de tweede zinsnede van art. 461 ned. Wetb. van Strafv. werd het woord „*van*" blijkbaar kortheidshalve gebezigd in de plaats van de in de eerste zinsnede van dat artikel voorkomende woorden: „*ter zake van*."

geldt ten aanzien van het Inlandsch Reglement, zoo als blijkt uit de artt. 404 en 406, al. 1 en 2; want dat in art. 407 van dat Reglement, in afwijking van art. 461 ned. Wetb. van Strafv. en van art. 404 Regl. Strafv., gesproken wordt van »vervolgingen van misdrijven," kan toch wel geen grond opleveren voor de meening, dat bij het Inlandsch Reglement, wat de verjaring betreft, een ander stelsel is gevolgd dan dat, in der tijd aangenomen bij het nederlandsch Wetboek van Strafvordering.

443. »De tijd van verjaring," aldus luidt art. 405, al. 1 van evengenoemd Reglement, »vangt aan van het oogenblik, dat het misdrijf of de overtreding bedreven is, of, in geval van vervolging, van het oogenblik der laatste geregtelijke acte."

De termijn van verjaring begint alzoo te loopen van het tijdstip, waarop het misdrijf of de overtreding is gepleegd; wordt echter de verjaring door eene vervolging gestuit, dan vangt een nieuwe verjaringstermijn aan op het oogenblik, waarop de laatste geregtelijke acte is uitgebragt.

De vervolging, waarvan hier sprake is, moet gerigt zijn tegen een bepaalden persoon, omdat, gelijk zoo even betoogd is, volgens onze wet de vervolging van den vermoedelijk schuldige verjaart en niet die van het misdrijf of van de overtreding. Om die reden kan een voorloopig onderzoek, hetwelk strekt om over eenig strafbaar feit het noodige licht te verspreiden en zoodoende te geraken tot de ontdekking van den schuldige, niet beschouwd worden als eene vervolging. Verder moet de vervolging, zal zij wettig zijn en alzoo regtsgevolgen kunnen hebben, geschieden door de daartoe bevoegde autoriteit.

Ingevolge de voorschriften van het inlandsch strafproces kunnen tot de autoriteiten, welke bevoegd zijn misdrijven en overtredingen te vervolgen, niet gerekend worden te behooren de inlandsche officieren van justitie. In onderscheiding toch van de europesche ambtenaren van het Openbaar Ministerie, aan wie bij art. 9 en vgg. Regl. Strafv. niet alleen de nasporing, maar ook de vervol-

ging van elk strafbaar feit is opgedragen, zijn de hoofddjaksa's en djaksa's, blijkens de artt. 1 en 63 Inl. Regl., slechts bevoegd en verpligt tot de op- en nasporing van misdrijven en overtredingen. Wel echter kunnen de residenten en assistent-residenten geacht worden het regt tot vervolging te hebben, ook voor zoo veel zaken betreft, welke tot de kennisneming der inlandsche regtbanken behooren; want ofschoon zij onbevoegd zijn regtstreeks eene zaak bij zoodanige regtbank aanhangig te maken, kunnen toch de beschikkingen, door hen opgemaakt ingevolge art. 82 Inl. Regl., zoo als dit gewijzigd is bij art. I van Stbl. 1885, no. 81, wel niet anders worden beschouwd dan als daden van vervolging. Verder zijn de presidenten der inlandsche regtbanken, met het oog op hunne bevoegdheid om zaken te verwijzen naar, en alzoo aanhangig te maken bij de door hen voorgezeten regtbank, aan te merken als inzonderheid belast met de vervolging van misdrijven en overtredingen.

Indien door geene van evengenoemde autoriteiten eene vervolging tegen een bepaalden persoon is ingesteld, vangt krachtens het bepaalde bij art. 405, al. 1 Inl. Regl., de termijn van verjaring aan van het oogenblik, dat het misdrijf of de overtreding bedreven is.

De bepaling van dat oogenblik geeft geen bezwaar, wanneer het misdrijf of de overtreding door één enkele daad wordt te weeg gebragt, zoo als in geval van brandstichting, verwonding, enz. Leveren verschillende handelingen te zamen een strafbaar feit op, zoo als bij voorbeeld het geval is bij collectieve en bij voortgezette misdrijven, dan moet het strafbare feit geacht worden gepleegd te zijn op het tijdstip, dat de laatste misdadige handeling heeft plaats gegrepen. De vervolging ter zake van bedelarij begint dus te verjaren op het oogenblik, dat de dader het laatst gebedeld heeft, en die ter zake van voortgezetten diefstal, op het oogenblik, dat de laatste der diefstallen, welke gezamenlijk als één feit worden aangemerkt, gepleegd is. Dienaangaande bestaat geen verschil van gevoelen, doch wel

is dit het geval ten aanzien van het zoogenaamde *delictum permanens*, zoo als bij voorbeeld ontvlugting van gevangenen met braak of geweld (art. 178 Strafwetb. Inl.), onwettige inhechtenisneming en gevangenhouding (art. 258 en vgg. Strafwetb. Inl.), wegvoering van minderjarigen (art. 270 Strafwetb. Inl.) en dergelijke meer. Naar het mij voorkomt is de meest juiste der daaromtrent bestaande meeningen deze, dat genoemde misdrijven als gepleegd of »bedreven" zijn aan te merken, wanneer de dader zijn misdadig opzet geheel heeft voltooid, en dat derhalve de verjaringstermijn, voor zooveel die misdrijven betreft, begint te loopen, wanneer de gevangene ontvlugt is, wanneer de onwettig in hechtenis gestelde persoon van zijne vrijheid is beroofd, wanneer de weggevoerde onttrokken is aan het gezag of bestuur van dengene, aan wiens gezag of bestuur hij onderworpen of toevertrouwd was. Alsdan toch is, mogen de gevolgen of de uitwerking van het gepleegde feit ook langer voortduren, het feit zelf geheel volvoerd.

Ten aanzien van het misdrijf van valschheid en van valsche munt is bij art. 405, al. 2 Inl. Regl. uitdrukkelijk bepaald, dat de verjaringstermijn begint te loopen van het oogenblik, waarop van de valsche of vervalschte stukken en munt is gebruik gemaakt.

Naar aanleiding van het vorenstaande kan als algemeene regel worden gesteld, dat de tijd van verjaring aanvangt, wanneer de strafbare daad geheel volvoerd en geeindigd is (1).

Wat nu verder het geval betreft, dat er wel eene vervolging plaats heeft, in dat geval begint de verjaring, blijkens art. 405, al. 1 Inl Regl., niet te loopen van het tijdstip, waarop het misdrijf of de overtreding bedreven is, maar van het oogenblik der laatste geregtelijke acte.

Onder de geregtelijke acten, waarvan hier sprake is,

---

(1) Vergl. Mr. van Deinse: *De algemeene beginselen van strafregt*, § 516.

zijn uitsluitend te verstaan geregtelijke acten van vervolging. Om de verjaring te stuiten is alzoo een proces-verbaal van bekeuring niet voldoende, dewijl een dergelijk proces-verbaal, opgemaakt door ambtenaren of beambten, die enkel en alleen met de opsporing, en niet met de vervolging van strafbare feiten zijn belast, slechts dient om een gepleegd feit te constateren, en alzoo den grondslag te leggen voor eene latere vervolging door de hiertoe bevoegde autoriteit. Aldus oordeelt Mr. de Pinto, volgens wiens meening verder als geregtelijke acten slechts zijn aan te merken »dagvaardingen of andere beteekeningen aan den beklaagde", waardoor deze kennis verkrijgt van de tegen hem gerigte vervolgingen, daar toch de vraag of geheime requisitoiren en handelingen, zoo lang de beklaagde daarvan geene kennis draagt, en *zoo lang hij er dus niet mede vervolgd wordt*, wel acten van vervolging zijn, niet anders dan ontkennend kan worden beantwoord, »om dezelfde redenen b. v., waarom in burgerlijke zaken de dagvaarding zoo lang die alleen is ter hand gesteld aan den deurwaarder om haar te beteekenen, geene acte van regtsvervolging is, die de verjaring stuit, voordat zij werkelijk aan den schuldenaar beteekend is" (1).

Voor de juistheid dezer zienswijze zou verder nog een beroep kunnen worden gedaan op het doel, hetwelk, gelijk hiervoren gezegd is, met de verjaring werd beoogd, daar toch dit doel al zeer slecht zou worden bereikt, indien geregtelijke acten, van wier bestaan de vervolgde ten eenenmale onkundig is, grond konden opleveren tot stuiting der verjaring.

Intusschen schijnt Mr. de Pinto, waar hij zegt, dat de verjaring slechts wordt gestuit door »dagvaardingen of andere beteekeningen aan den beklaagde", eenigzins in strijd te geraken met zijne leer omtrent de *poursuites réelles*. Immers, indien voor de stuiting der verjaring eene dagvaarding of andere beteekening »aan den beklaagde" wordt

---

(1) *Handleiding tot het Wetb. van Strafv.*, ad § 318.

vereischt, stuit de vervolging van één der schuldigen aan een strafbaar feit, de verjaring niet voor zooveel zijne medeschuldigen betreft, die niet gedagvaard zijn en aan wie geene geregtelijke acte beteekend is, terwijl wanneer zoodanige dagvaarding van, of beteekening aan die medeschuldigen wel heeft plaats gehad, zeer zeker eene persoonlijke vervolging tegen hen is ingesteld.

Overigens lijdt het geen twijfel, dat in het inlandsch strafproces niet juist eene beteekening gevorderd wordt voor de stuiting der verjaring, maar dat het voldoende is, indien blijkt dat de vervolgde overeenkomstig het bepaalde bij art. 429 Inl. Regl., in wetenschap is gesteld met de tegen hem uitgebragte geregtelijke acte.

444. Krachtens art. 406 Inl. Regl. vervallen door verloop van drie jaren alle vervolgingen ter zake van overtredingen, behalve wanneer daartegen bij de reglementen en keuren op het stuk van politie is voorzien, in welk geval de vervolging door verloop van één jaar vervalt.

In het politiestrafregt wordt de *eigenlijk gezegde politie,* welke veelal als een onderdeel der justitie wordt aangemerkt, en de handhaving van rust, orde en veiligheid in den staat ten doel heeft, onderscheiden van de zoogenaamde *administratieve* of *technische politie,* welker taak in het algemeen bestaat in de regeling van bijzondere onderwerpen van administratieven of technischen aard, zooals: gezondheidspolitie, inenting, prostitutie, veeziekte, de ijk, havenpolitie, veiligheidsmaatregelen bij het aanwenden van stoomwerktuigen, enz. (1). De tot eerstgezegde politie behoorende onderwerpen zijn thans geregeld bij het Algemeen politiestrafreglement voor de Inlanders in Nederlandsch-Indië (Stbl. 1872, no. 111) en bij de gewestelijke reglementen en keuren, bedoeld bij art. 72 Reg. Regl.

Wat nu de vraag betreft van welke reglementen en keuren de rede is in art. 406 Inl. Regl., die vraag kan niet beantwoord worden uit art. 1 van het vijf en twintig

(1) Zie blz. 41 van *De algemeene politiestrafreglementen voor de Europeanen en voor de Inlanders in N. I.* van MR. T. H. DER KINDEREN.

jaren later ingevoerde Strafwetboek voor Inlanders, waar, gelijk hiervoren reeds werd opgemerkt, met de uitdrukking: »reglementen en keuren van politie," bepaaldelijk worden aangeduid de zoodanige, tot wier vaststelling de hoofden van gewestelijk bestuur bevoegd zijn verklaard bij art. 72 Reg. Regl. Eerstgezegd artikel kan derhalve niet geacht worden uitsluitend betrekking te hebben op de door genoemde ambtenaren gemaakte reglementen en keuren. Wel echter kan art. 403 Regl. Strafv. ter verklaring strekken van art. 406 Inl. Regl, dewijl het laatste aan het eerste is ontleend en daarmede woordelijk overeenstemt. De uitzondering daarbij met opzigt tot de overtredingen der reglementen en keuren op het stuk van politie gemaakt, kwam oorspronkelijk niet voor in gezegd art. 403; zij werd daarin opgenomen op voorstel van het Hoog-Geregtshof, hetwelk, blijkens zijn advies van 31 Mei 1847, den verjaringstermijn van drie jaren voor politieovertredingen te lang, en overeenstemming met den in Nederland aangenomen termijn van één jaar wenschelijk achtte (1). Nogthans kan het de bedoeling wel niet zijn geweest, dat, even als destijds in Nederland, het kenmerkend onderscheid tusschen politie- en andere overtredingen in de daartegen bedreigde straffen zou bestaan, vermits bij de indische wetgeving van 1848 van zoodanig kenmerk geene sprake was. Met het oog op deze wetgeving, welke geen onderscheid maakt tusschen eigenlijk gezegde politieovertredingen en overtredingen van voorschriften betreffende administratieve of technische politie, moet, naar mijne meening, worden aangenomen, dat de verjaring van één jaar voor al die soorten van politieovertredingen zonder onderscheid geldt. Zoo ook oordeelde het Hoog-Geregtshof bij zijn arrest van 7 Julij 1857 (2), volgens hetwelk het

(1) Zie art. 459 ned. Wetb. van Strafv., thans vervangen door art. 70, no. 1 ned. Wetb. van Strafr.

(2) Het Regt in N. I., dl. XV, blz. 68 en vgg. Vergl. ook het vonnis van den raad van justitie te Amboina, dd. 17 April 1866, te vinden in dl. XXIII, blz. 202 en vgg. van genoemd tijdschrift.

verbod om ballast te werpen op de reeden behoort tot de politiebepalingen, bedoeld bij art. 403 Regl. Strafv.

445. Door verloop van twintig jaren vervallen, luidens art. 407 Inl. Regl, alle vervolgingen ter zake van misdrijven, waartegen de doodstraf, en door verloop van vijftien jaren, die wegens misdrijven, waartegen de straf naast die des doods is bedreigd, terwijl de vervolging ter zake van alle overige misdrijven vervalt door verloop van tien jaren.

Terwijl de verjaringstermijn van art. 406 Inl. Regl. zich enkel en alleen regelt naar den aard van het gepleegde feit, hangt dus de duur van dien termijn, voor zooveel misdrijven betreft, af van de daartegen bedreigde straf.

446 Blijkens art. 408 Inl. Regl. verjaren de straffen bij vonnis opgelegd door het verloop van het dubbel getal jaren, hetwelk tot verjaring der vervolging zoude worden gevorderd, te rekenen van den dag, waarop de veroordeeling kracht van gewijsde heeft bekomen.

Bij dit artikel wordt als algemeen vereischte voor de verjaring van straffen gesteld, dat zij opgelegd zijn bij vonnissen, welke in kracht van gewijsde zijn gegaan. Die kracht heeft een vonnis, wanneer de termijnen, binnen welke voorziening daartegen is toegelaten, onbenut zijn verstreken, of wanneer de hoogste regter, die van de zaak kennis kan nemen, daarin heeft beslist.

In sommige gevallen begint voor den veroordeelde de termijn, waarbinnen hij tegen het vonnis van veroordeeling kan opkomen, te loopen van den dag, waarop hem dat vonnis is bekend gemaakt. Voor den veroordeelde bij voorbeeld, die zich in voorloopige hechtenis bevindt en die niet tegenwoordig is geweest bij de uitspraak van het ter zake van misdrijf door de regtbank van omgang of den landraad tegen hem gewezen vonnis, vangt de termijn van revisie aan met den dag, waarop de bekendmaking van dat vonnis, overeenkomstig het bepaalde bij art 310 Inl. Regl., heeft plaats gehad. Kan die bekendmaking niet geschieden, bij voorbeeld omdat de veroordeelde uit de gevangenis is ontvlugt, zoo rijst de vraag of bedoeld vonnis kracht van ge-

wijsde heeft, wanneer de hoofddjaksa of djaksa den termijn van revisie zijnerzijds onbenut heeft laten voorbij gaan. Naar mijne meening moet die vraag ontkennend worden beantwoord, omdat het voor den inlandschen officier van justitie eene onmogelijkheid is om, in gezegd geval, met goed gevolg in revisie te komen, daar zijne verklaring dat hij revisie verlangt, zal hij daarmede ontvankelijk wezen, aan den veroordeelde beteekend moet zijn. Bovendien onderscheidt de wet niet, of een vonnis kracht van gewijsde heeft ten opzigte van den inlandschen officier van justitie, dan wel ten opzigte van den veroordeelde, terwijl het in den aard der zaak ligt, dat de verjaring, welke geheel in het voordeel van den veroordeelde loopt, eerst aanvangt te loopen van het oogenblik, waarop tegen hem het vonnis onherroepelijk van kracht is geworden (1).

Hetzelfde geldt in zaken van overtreding, wanneer het bij verstek gewezen vonnis aan den afwezig gebleven veroordeelde niet beteekend is kunnen worden, en dien ten gevolge de termijn van hooger beroep of van cassatie te zijnen aanzien open blijft. Ook dan verkrijgt dat vonnis geene kracht van gewijsde en kan derhalve de daarbij opgelegde straf niet door verjaring vervallen.

In evengenoemde gevallen kan mitsdien slechts sprake zijn van verjaring der vervolging, en niet van verjaring der straf, zoodat alsdan art. 405, al. 1 Inl. Regl. moet worden toegepast, met dit gevolg dat van de dagteekening der laatste geregtelijke acte, met welker inhoud de beklaagde in wetenschap is gesteld, de verjaring der vervolging, overeenkomstig de onderscheidingen, gemaakt bij de artt. 406 en 407 van gezegd Reglement, begint te loopen (2). Die acte zal in den regel wel geene

---

(1) Zie Mr. de Pinto: *Handleiding tot het Wetb. van Strafv.*, ad § 319, en Mr. van Deinse: *De algemeene beginselen van strafregt*, § 518. Mr. de Bosch Kemper (*Wetb. van Strafv.*, dl. III, blz. 627 en 628) is echter van een ander gevoelen.

(2) Vergl. dl. XXIX, blz. 18 en 19 van Het Regt in N. I.: *Verjaring ten aanzien van bij verstek veroordeelden in strafzaken.*

andere zijn, dan die, waarbij de beklaagde naar de zitting is verwezen of wel gedagvaard is om ter teregtzitting te verschijnen.

De termijn van verjaring der bij vonnis opgelegde straffen vangt, indien de veroordeeling kracht van gewijsde heeft verkregen, aan van het oogenblik, waarop dit het geval is geweest. Die termijn bedraagt het dubbel getal jaren, hetwelk tot verjaring der vervolging wordt vereischt, en dus is het, in zaken van misdrijf, ter berekening van dat getal jaren, steeds noodig dat worde nagegaan, welke straf tegen het gepleegde feit is bedreigd. Zoo bij voorbeeld verjaart de straf, bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, ter zake van moord opgelegd, eerst door verloop van veertig jaren, omdat tegen moord de doodstraf is bedreigd, en alle vervolging ter zake van dat misdrijf door verloop van twintig jaren vervalt. Of bij bedoeld vonnis de doodstraf al, dan niet is uitgesproken, doet niet ter zake; de termijn van verjaring toch hangt in zaken van misdrijf niet af van de straf, welke den veroordeelde is opgelegd, maar van de straf, welke tegen het door hem gepleegde feit is bedreigd.

De bepaling dat de termijn van verjaring der bij vonnis opgelegde straffen aanvangt van den dag, waarop de veroordeeling in kracht van gewijsde is gegaan, heeft blijkbaar alleen betrekking op het geval, dat het vonnis in het geheel niet is ten uitvoer gelegd. Gezegde bepaling toch is voor toepassing niet wel vatbaar, wanneer die tenuitvoerlegging ten deele heeft plaats gehad, wanneer bij voorbeeld de veroordeelde, na van de hem opgelegde straf van tien jaren dwangarbeid in den ketting de helft te hebben ondergaan, zich door de vlugt aan de verdere uitvoering van het vonnis onttrekt, want uitvoering en verjaring kunnen onmogelijk te zamen gaan; de eene sluit de andere noodzakelijk uit. Om deze reden moet, naar mijne meening, worden aangenomen, dat in een geval als het zoo even gestelde, de verjaringstermijn, voor zooveel het nog overige gedeelte der straf betreft, aanvangt van den dag, waarop de veroordeelde

ontvlugt is, en niet van den dag, dat het tegen hem gewezen vonnis in kracht van gewijsde is gegaan (1).

Eindelijk zij hier nog opgemerkt, dat het voorschrift van art. 325, al. 3 Inl. Regl., volgens hetwelk van meerdere den veroordeelde na elkander opgelegde straffen eerst de zwaarste geheel moet worden ten uitvoer gelegd, er ligtelijk toe kan leiden, dat tijdens den duur der tenuitvoerlegging van de zwaarste der opgelegde straffen, de minder zware straf, met name die toegepast ter zake van overtreding, verjaart en alzoo ten slotte blijkt voor tenuitvoerlegging niet vatbaar te zijn.

447. De bepalingen van art. 404 en vgg. Inl. Regl. zijn, blijkens het voorschrift, vervat in art. 409 van dat Reglement, niet betrekkelijk tot hetgeen omtrent de verjaring van sommige misdrijven of overtredingen bij bijzondere wettelijke bepalingen is vastgesteld.

Als een voorbeeld der hier bedoelde bijzondere wettelijke bepalingen kan het eerste lid worden genoemd van art. 295 Strafwetb. Inl., bij hetwelk een verjaringstermijn van één jaar is voorgeschreven ten aanzien zelfs van feiten, wier vervolging, indien de termijnen van het Inlandsch Reglement golden, eerst door verloop van tien jaren zoude vervallen. Eveneens is bij het derde lid van genoemd art. 295 eene uitzondering gemaakt op het bepaalde bij art. 408 van datzelfde Reglement.

Verder is ook, voor zooveel de verjaring van drukpersdelicten betreft, bij art. 32 van Stbl 1856, no. 74 afgeweken van de gewone voorschriften; die afwijking kan hier echter buiten beschouwing blijven, dewijl bij art. 31 van datzelfde Staatsblad de beregting van genoemde delicten, door wie ook gepleegd, is opgedragen aan de raden van justitie, zoodat eene inlandsche regtbank nimmer geroepen kan worden tot toepassing van evengezegd art. 32.

448. In overeenstemming met het beginsel, dat de

(1) Zie Mr. van Deinse, § 518. — Vergl. ook de circulaire van wijlen den Minister van justitie, Mr. A. E. J. Modderman, dd. 24 Februarij 1883, no. 165, afgedrukt in no. 1152 Wkbl. van het Regt.

verjaring geacht moet worden in het belang te zijn der maatschappij, is bij art. 410 Inl. Regl. bepaald, dat de ambtenaren van het Openbaar Ministerie, met wie hier, zonder eenigen twijfel de hoofddjaksa's en djaksa's zijn bedoeld, zoomede de regters, ambtshalve acht moeten geven op de verjaring, al ware het dat deze door de beklaagden niet werd ingeroepen.

Het middel van verjaring is ook in strafzaken geheel van exceptieven aard, zoodat, wanneer dat middel wordt toegewezen, geen onderzoek naar de schuld of onschuld van den beklaagde te pas komt. Omtrent den vorm, waarin de toewijzing van bedoelde exceptie behoort plaats te hebben, zegt MR. DE BOSCH KEMPER (1), dat eene niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie wel niet geacht kan worden onjuist te zijn, doch dat eene verklaring, dat de vervolging door verjaring is vervallen, misschien nog beter is, daar het vreemdluidend zoude zijn, indien het Openbaar Ministerie zijne eigene niet-ontvankelijkheid requireerde, wanneer op de teregtzitting de verjaring bleek. Overeenkomstig deze zienswijze verklaarde het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 7 Julij 1857 (2), met verbetering van het vonnis des eersten regters, die eene niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie had uitgesproken, de door dat Ministerie tegen den beklaagde ingestelde strafvervolging verjaard, en mitsdien vervallen.

Evengezegde redenering komt mij nogthans niet zeer afdoende voor; immers dat het Openbaar Ministerie, gelijk zoo menigmaal geschiedt, concludeert tot vrijspraak van den beklaagde, wiens schuld, volgens de door datzelfde Ministerie opgemaakte acte van beschuldiging, als volkomen bewezen wordt aangemerkt, is, dunkt mij, niet vreemdluidender, dan dat het Openbaar Ministerie tot zijne eigene niet-ontvankelijkheid concludeert. En zoo is het, mijns inziens, om der wille van de regelmaat beter om, indien

(1) *Wetb. van Strafv.*, dl. III, blz. 618.
(2) Het Regt in N. I., dl. XV, blz. 68 en vgg.

de exceptie van verjaring wordt toegepast, even als in andere gevallen, waarin een exceptief middel wordt toegewezen, den inlandschen officier van justitie eenvoudig niet ontvankelijk te verklaren met zijne beschuldiging.

449. Ingevolge de overgangsbepaling, vervat in art. 411 Inl. Regl., moet de verjaring, welke haren aanvang heeft genomen vóór het tijdstip van de invoering van dat Reglement, volgens de oude wetten berekend worden, ten ware de tijd van verjaring volgens dat Reglement korter mogt zijn, in welk geval de daarbij voorgeschreven verjaring behoort te worden gevolgd.

Met de oude wetten, naar welke in dit artikel wordt verwezen, is klaarblijkelijk het vóór de invoering van het tegenwoordige Strafwetboek voor Inlanders als subsidiair strafregt geldend oud-hollandsch regt bedoeld. Volgens dit regt verjaarde de vervolging van alle soorten van misdaden, zonder onderscheid, door een tijdsverloop van twintig jaren, behalve de misdaad van overspel, welke door een verloop van vijf jaren verjaarde (1).

(1) Zie Mr. J. van der Linden: *Regtsgeleerd practicaal en koopmans handboek*, blz. 277.

TITEL II.

De regtbanken van omgang op Java en Madura.

HOOFDSTUK I.

Zamenstelling en regtsmagt.

EERSTE AFDEELING.

Zamenstelling.

§ 1.

Algemeene bepalingen.

450. Buiten en behalve de landraden heeft men op Java en Madura, uitgenomen in de residentiën Soerakarta en Djokjokarta, waar, ingevolge art. 1, al. 2 Regt. Org., de op den 1sten Mei 1848 geldende verordeningen omtrent het regtswezen bij voortduring van kracht zijn gebleven, nog eene tweede soort van inlandsche regtbanken, namelijk de regtbanken van omgang.

Deze regtbanken bestaan, luidens art. 99, al. 1 van evengezegde Organisatie, uit inlandsche leden, voorgezeten door europesche regters, bijgestaan door een griffier, en moeten, blijkens het bepaalde bij Stbl. 1867, no. 2, op gezette tijden zitting houden op alle hoofdplaatsen van gewesten, zoomede van afdeelingen, aan wier hoofd een assistent-resident is geplaatst, benevens te Bekassie.

Tot het wettig houden van de regtbank van omgang wordt, ingevolge art. 101 Regt. Org., vereischt dat buiten den omgaanden regter, vier leden en de hoofdpanghoeloe of de priester die dezen vervangt, als adviserend lid, alsmede de hoofddjaksa of de djaksa, en de griffier ter vergadering tegenwoordig zijn.

Omtrent de volgorde der plaatsen, bij het houden der teregtzittingen in te nemen door hen, die deel uitmaken van de zamenstelling der regtbank van omgang, geldt hetgeen hiervoren ten opzigte der landraden dienaangaande is opgemerkt.

§ 2.

Voorzitters.

451. De voorzitters der regtbanken van omgang heeten omgaande regters. Hun getal, oorspronkelijk op vier bepaald, en later bij Stbl. 1851, no. 21 met één vermeerderd, is thans, ten gevolge der besluiten van den Gouverneur-Generaal, opgenomen in no. 141 en in no. 299 van Stbl. 1879, teruggebragt tot twee, wier regtsgebied zich uitstrekt, wat den omgaanden regter in de eerste afdeeling van Java betreft, over de residenties Batavia (Buitenzorg daaronder begrepen), Bantam, Krawang, de Preanger-Regentschappen en Cheribon, en, voor zooveel den omgaanden regter in de tweede afdeeling van Java aangaat, over de residenties Samarang, Pekalongan, Tegal, Banjoemas, Bagelen en Kedoe.

Die omgaande regters moeten, ingevolge art. 102 Regt. Org., den vollen ouderdom van 25 jaren hebben bereikt, Nederlanders of, volgens de nederlandsche wetten, als zoodanig te beschouwen zijn, en den graad van doctor of licentiaat in de regten bezitten.

Zij zijn, krachtens art. 104 van evengezegde Organisatie, verpligt om ten minste eens in de twee maanden, of zooveel meer als de dienst der justitie vordert, in elke residentie teregtzitting te houden op zoodanige daartoe geschikte plaats, als door den resident wordt aangewezen.

In de residenties Rembang, Soerabaija, Madura, Pasoeroean, Probolinggo, Bezoekie, Madioen, Kedirie en Japara zijn, ingevolge het bepaalde bij Stbl. 1879, no. 141 en no. 299, de functiën van omgaand regter opgedragen aan de regtskundige landraadvoorzitters.

Zoowel voor de eigenlijk gezegde omgaande regters, als voor de regtskundige landraadpresidenten, belast met de functiën van omgaand regter, gelden de bepalingen van algemeenen aard, voorkomende in het Reglement op de regterlijke organisatie, welke op de voorzitters der landraden van toepassing zijn.

452. Ingevolge art. 107, al. 1 Regt. Org. zijn de omgaande regters belast met de bemoeijenissen, welke hun met opzigt tot het notariaat, het toezigt op de gevangenissen en andere onderwerpen bij de daartoe betrekkelijke bepalingen zijn of zullen worden opgedragen.

De hier bedoelde bemoeijenissen met opzigt tot het notariaat waren omschreven in § 5 van de Instructie voor de Notarissen, afgekondigd in Stbl. 1822, no. 11. De daarin voorkomende bepalingen zijn echter vervangen door die, vervat in art. 53 van Stbl. 1860, no. 3, krachtens hetwelk de omgaande regters op Java en Madura thans zijn belast met de inspectie der door de notarissen verledene acten en de vergelijking daarvan met de repertoria en klappers, ten einde na te gaan of de verschillende wetsbepalingen op het notarisambt behoorlijk zijn nageleefd (1).

Bovendien is aan de omgaande regters bij art. 43 van Stbl. 1834, no. 27 opgedragen om in de residentiën, alwaar de protocollen der notarissen aan hun toevoorzigt zijn onderworpen, de protocollen der eigendoms- en hypotheekbrieven van vaste goederen — met uitzondering van die, waarvan de griffiers bij de raden van justitie houders en bewaarders zijn, — na te zien, en te onderzoeken of de

(1) In de Buitenbezittingen zijn met die inspectie bij art. 8 van Stbl. 1863, no. 170 belast op plaatsen, waar raden van justitie gevestigd zijn, de officieren van justitie bij die raden, en overal elders de hoofden van gewestelijk bestuur.

deswege gemaakte voorschriften worden achtervolgd, met bepaling dat zij bij bevinding van het tegendeel daarvan kennis moeten geven aan den raad van justitie van het ressort, zijnde zij voorts gehouden om, na elk zoodanig onderzoek, de registers der acten voor *gezien* te teekenen.

Daarenboven hebben de omgaande regters, blijkens art. 34 der Zegelordonnantie bij de vermelde inspectiën toe te zien op de naleving van de bepalingen dier ordonnantie, moetende zij in geval van overtreding, hiervan proces-verbaal opmaken.

Ten aanzien van het toezigt op de gevangenissen geldt nog steeds art. 152 van het Reglement op de administratie der Policie en de Criminele en Civiele regtsvordering onder den Inlander (Stbl. 1819, no. 20), volgens hetwelk de omgaande regter, telkens bij gelegenheid van zijn aanwezen in eene residentie, zich naar de gevangenis moet begeven om deze, alsmede den staat der gevangenen, de wijze van voeding, de verpleging der zieken en al wat van eenig belang is, op te nemen.

453. Naar aanleiding der in art. 107, al. 1 Regt. Org. voorkomende bepaling, dat de omgaande regters belast blijven met de bemoeijenissen opzigtelijk de daar bedoelde »andere onderwerpen", in verband met art. 153 van voormeld Reglement (Stbl. 1819 no. 20), zijn die regters bij besluit, dd. 2 November 1856, no. 17 (1), bevoegd verklaard om onderzoek te doen naar de wijze, waarop de justitie en politie in alle residenties onder hun ressort wordt geadministreerd, zonder daarbij echter uit het oog te verliezen de bij art. 62, al. 2 Regt. Org. gehandhaafde ondergeschiktheid der inlandsche officieren van justitie aan de residenten, zijnde de omgaande regter mitsdien onbevoegd:

a. terug te komen op uitspraken, bij politierol aangeteekend, welke krachtens de laatste alinea van art. 109

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 283.

Regt. Org. aan geene nadere voorziening onderworpen zijn; en

b. buiten voorkennis van de hoofden van plaatselijk en gewestelijk bestuur de hoofddjaksa's en djaksa's bij de landraden, dan wel hunne adjuncten voor zich te doen verschijnen en verklaringen te doen afleggen, dan wel zich de politierollen te doen voorleggen.

454. Daar, waar de functiën van omgaand regter aan regtskundige landraadvoorzitters zijn opgedragen, behooren dezen de bij het eerste lid van art. 107 Regt. Org. vermelde verpligtingen te vervullen, terwijl, ingevolge art. 4 van Stbl. 1848, no. 15, de omgaande regter in de tweede afdeeling van Java, voor zooveel de residenties Soerakarta en Djokjokarta betreft, met de vervulling dier verpligtingen is belast.

455. In geval van afwezigheid, belet of ontstentenis van den omgaanden regter in de eerste of in de tweede afdeeling van Java, moet, blijkens art. 103, al. 1 Regt. Org., door den Gouverneur-Generaal tijdelijk in de waarneming zijner functiën worden voorzien.

Doet een der gevallen van afwezigheid, belet of ontstentenis zich voor ten aanzien van een regtskundigen landraadvoorzitter, belast met de functiën van omgaand regter, dan gaan, blijkens art. 4 van Stbl. 1879, no. 106, deze functiën op hem, die gezegden voorzitter vervangt, alleen dan over, wanneer die vervanger een regterlijk ambtenaar is, terwijl, indien hij deze hoedanigheid niet bezit, de regtskundige voorzitter van een der in de nabijheid gevestigde landraden, des vereischt, door den Gouverneur-Generaal tijdelijk moet worden belast met de afdoening der aanhangige zaken van de regtbank van omgang.

456. Met opzigt tot den eed, welken de omgaande regters, alvorens in bediening te treden, moeten afleggen, gelden de voorschriften, vervat in de artt. 13 en 14 Regt. Org.

Ten aanzien van hun kostuum vindt men de noodige voorschriften in Stbl. 1849, no. 46, in verband met art. 1 van Stbl. 1848, no. 8.

§ 3.

Leden.

457. Bij art. 100 Regt. Org., zoo als het oorspronkelijk luidde, was bepaald, dat voor iedere regtbank van omgang uit de voornaamste en bekwaamste inlandsche hoofden zoovele gewone en buitengewone leden door den Gouverneur-Generaal zouden worden benoemd, als deze, na het Hoog-Geregtshof te hebben geraadpleegd, noodig achtte; dat die benoeming voor één jaar geschiedde, doch dat de leden op nieuw verkiesbaar waren; en dat zij gehouden waren in functie te blijven tot dat aan het besluit, waarbij de aftredende leden door anderen werden vervangen, door den resident gevolg was gegeven.

Thans echter wordt genoemd artikel, krachtens Koninklijk besluit, dd. 5 September 1882, no. 17 (Stbl. no. 286 van dat jaar), gelezen als volgt: »Voor iedere regtbank van omgang benoemt de Gouverneur-Generaal uit de voornaamste en bekwaamste inlandsche hoofden zoovele leden als hij noodig acht." Zoodoende hebben nu slechts gewone leden, buiten eenige bemoeijenis van het Hoog-Geregtshof door den Gouverneur-Generaal voor een onbepaalden tijd benoemd, zitting in de regtbanken van omgang.

Dat onder de hoofden, welke tot leden van die regtbanken kunnen worden benoemd, ook eervol ontslagen regenten gerekend moeten worden te behooren, werd bij besluit, dd. 11 Maart 1870, no. 9 (1), uitgemaakt; terwijl bij besluit, dd. 24 Februarij 1868, no. 6 (2), uitdrukkelijk werd bepaald, dat aan de hoofden van gewestelijk bestuur bij art. 35 hunner Instructie (Stbl. 1867, no. 114) de bevoegdheid niet is verleend om leden eener regtbank van omgang in hunne bediening te schorsen.

458. De door de leden der regtbanken van omgang voor de aanvaarding hunner bediening af te leggen eed,

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 2356.
(2) Opgenomen in no. 249 Wkbl. van het Regt.

wordt gevonden in art. 113 Regt. Org., volgens hetwelk die eed moet worden gedaan in handen van den resident. Bij Stbl. 1871, no. 140 is echter aan de residenten de bevoegdheid verleend om de hun ondergeschikte assistent-residenten te magtigen tot het afnemen der in de artt. 113 en 114 Regt. Org. vermelde eeden. Welke redenen tot de vaststelling dezer bepaling hebben geleid, is bij de bespreking der beëediging van de leden der landraden reeds gezegd.

§ 4.

Adviseurs.

459. Om zitting te kunnen houden moet, blijkens art. 101 Regt. Org., ook de hoofdpanghoeloe of de priester, die dezen vervangt, als adviserend lid, ter vergadering van de regtbank van omgang tegenwoordig zijn. In dit artikel wordt evenmin als in art. 92, al. 3 van gezegde Organisatie gewag gemaakt van den chineschen adviseur. Niettemin moet deze, indien een Chinees teregtstaat, in stede van den hoofdpanghoeloe of van den priester, die dezen vervangt, zitting nemen. Al hetgeen hiervoren dienaangaande, zoomede omtrent de beëediging der adviseurs, die de landraadzittingen bijwonen, is gezegd, geldt ook ten aanzien van hen, die als adviseur ter teregtzitting van de regtbank van omgang tegenwoordig moeten zijn.

§ 5.

Inlandsche officieren van justitie.

460. Voor zooveel den hoofddjaksa of djaksa betreft, die ingevolge art. 101 Regt. Org. de teregtzittingen der regtbanken van omgang moet bijwonen, is hetgeen hiervoren omtrent die inlandsche officieren van justitie bij de bespreking der zamenstelling van de landraden is gezegd, in allen deele toepasselijk.

§ 6.

Griffiers.

461. De griffier, wiens tegenwoordigheid ter vergadering van de regtbank van omgang, ingevolge art. 101 Regt. Org., wordt vereischt, moet blijkens art. 102 van die Organisatie den vollen ouderdom van 23 jaren hebben bereikt, Nederlander of, volgens de nederlandsche wetten, als zoodanig te beschouwen zijn, en den graad van doctor of licentiaat in de regten bezitten.

Voorts gelden de hiervoren vermelde voorschriften van algemeenen aard, welke gevonden worden in het Reglement op de regterlijke organisatie, evenzeer voor de griffiers bij de regtbanken van omgang, als voor die bij de landraden.

462. Ingeval van afwezigheid, belet of ontstentenis van den griffier, wordt, ingevolge art. 103, al. 2 Regt. Org., op schriftelijk verzoek van den omgaanden regter, door den resident, ter plaatse waar de regtbank van omgang moet gehouden worden, een ander ambtenaar met de tijdelijke waarneming dier betrekking belast.

Ter verklaring dezer wettelijke bepaling werd door de Regering bij apostillaire dispositie van den 10den Augustus 1854, no. VII (1) te kennen gegeven:

dat volgens die bepaling de keuze van den resident beperkt is tot die ambtenaren, welke onder zijne bevelen staan, en waarover hij eenige beschikking heeft;

dat het in strijd zoude zijn met de bepalingen, indien de aanwijzing van een ambtenaar door een ander geschiedde dan door den resident, of zoo die keuze viel op personen, niet onder zijne bevelen staande; en

dat een *fungerend* griffier niet noodzakelijk behoort gegradueerd te wezen in regten, zijnde dit een vereischte voor den griffier, die als zoodanig door den Gouverneur-Generaal wordt benoemd.

Uit deze dispositie blijkt ten duidelijkste, dat de resi-

---

(1) Bijbl. op het Stbl., no. 395.

denten slechts bevoegd zijn om met de functiën van griffier bij eene regtbank van omgang, eenen ambtenaar te belasten, die hun onderschikt is en dat zij dus onder anderen onbevoegd zijn om dien last op te dragen aan den bij een door een regtsgeleerde voorgezeten landraad aangestelden griffier, staande deze toch, ingevolge art. 52 en art. 63, al. 2 Regt. Org., onder de bevelen van bedoelden voorzitter en niet van den resident. Trouwens met opzigt tot evenbedoelde bevoegdheid is, afgescheiden ook van gezegde dispositie, wel geen verschil van gevoelen mogelijk. Immers het in art. 103, al. 2 van evengenoemde Organisatie gebezigde woord *belasten*, dat is: *een last opleggen*, *een last geven*, bewijst ten volle, dat daar uitsluitend sprake is van ambtenaren, over wie de resident krachtens eenig wettelijk voorschrift heeft te bevelen.

463. De griffiers bij de regtbanken van omgang moeten, alvorens hunne bediening te aanvaarden, overeenkomstig de artt. 13 en 14 Regt. Org. worden beëedigd.

Voorschriften omtrent hun kostuum worden gevonden in art. 1 van Stbl. 1848, no. 8 en in Stbl. 1849, no. 46.

464. Het hierboven gezegde heeft alleen betrekking op de griffiers bij de regtbanken van omgang in de eerste en tweede afdeeling van Java.

Daar, waar de functiën van omgaand regter zijn opgedragen aan de regtsgeleerde landraadpresidenten, worden de functiën van griffier bij de regtbank van omgang, ingevolge art. 2 van Stbl. 1879, no. 106, waargenomen door den ambtenaar, die als griffier, adjunct- of buitengewoon substituut-griffier bij den landraad dienst doet.

Ten aanzien van die fungerende griffiers geldt hetgeen hiervoren omtrent de griffiers bij de landraden is gezegd.

TWEEDE AFDEELING.

Regtsmagt.

465. Voor de regtbanken van omgang, welke uitsluitend kennis nemen van criminele zaken, staan ter zake

van de hier na te noemen misdrijven teregt alle Inlanders en met hen gelijk gestelde personen, behalve:

a. inlandsche vorsten, rijksbestierders, regenten en onderregenten, onverschillig of zij al, dan niet als zoodanig afgetreden, of uit hun ambt ontslagen zijn (art. 2 en art. 3, lett. *a* van Stbl. 1867, no. 10);

b. vrouwen, bloedverwanten en aangehuwden tot den vierden graad ingesloten, zoo wettige als onwettige, van de onder letter *a* genoemde vorsten en hoofden (art. 3, lett. *b* van Stbl. 1867, no. 10);

c. Inlanders, die regt hebben op het voeren van den vorstentitel, ofschoon zelf nooit geregeerd hebbende (Stbl. 1869, no. 27);

d. patih's, distriktshoofden en andere inlandsche hoofden, die onder welken titel ook over de eigenlijke inlandsche bevolking een gelijk of een hooger gezag dan de distriktshoofden uitoefenen, ondercollecteurs, hoofdpriesters, hoofddjaksa's en djaksa's, zoomede hunne adjuncten, en de priesters, die als permanente adviseurs zitting hebben in de inlandsche regtbanken, door een europeschen ambtenaar voorgezeten, en leden der inlandsche regtbanken, allen zoolang zij in werkelijke dienst zijn (art. 3, lett. *c* van Stbl. 1867, no. 10 en Stbl. 1869, no. 101).

Voorts staan Inlanders en met hen gelijk gestelde personen, die in één en dezelfde zaak betrokken zijn met personen, onderworpen aan de regtsmagt van den raad van justitie, ingevolge art. 6 Regt. Org., voor dit collegie teregt.

466. De misdrijven, waarvan door de regtbanken van omgang kennis behoort te worden genomen, zijn blijkens art. 105 Regt. Org. de volgende:

1o. moord (art. 212 Strafw. Inl.), moedwillige doodslag (art. 211 Strafw. Inl.), menschenroof (art. 258 en vgg. Strafw. Inl.), brandstichting (art. 357 Strafw. Inl.), het bedriegelijk namaken, vervalschen of besnoeijen van muntspeciën, wettigen koers hebbende in Nederlandsch-Indië, of wel het met kennis in omloop brengen

van zoodanige nagemaakte vervalschte of besnoeide muntspeciën (art. 87 en vgg. Strafw. Inl.), het bedriegelijk namaken of vervalschen van bankpapier of eenig op hoog gezag in omloop gebragt papieren geld, of wel het met kennis in omloop brengen van alzoo nagemaakt of vervalscht bankpapier of papieren geld (art. 93 en vgg. Strafw. Inl.), landverraad (art. 39 en vgg. Strafw. Inl.), oproer (art. 52 en vgg. Strafw. Inl.), diefstal in vereenigde of gewapende benden of met geweld gepleegd (art. 299 Strafw. Inl.), en in het algemeen alle zoodanige misdrijven, welke met den dood of met de straf naast die des doods (art. 5, no 1 en no. 2 Strafw. Inl.), kunnen worden gestraft, met uitzondering evenwel van het misdrijf van zeeroof (artt. 105 en 129, no. 2 lett. *a* Regt. Org. en Stbl. 1876, no. 279), en van de misdrijven aangaande prijzen en buiten, welke door schepen van oorlog van den staat zijn achterhaald en opgebragt (artt. 105 en 129, no. 2, lett. *b* Regt. Org.) (1);

2o. geweldddadig verzet (art. 145 en vgg. Strafw. Inl.) en het plegen van dadelijkheden (art. 165 en vgg. Strafw. Inl.) tegen het openbaar gezag, bloedstorting of kwetsing te weeg gebragt hebbende;

3o. knevelarij (art. 122 Strafw. Inl.) en misbruik van gezag (art. 131 en vgg. Strafw. Inl.), gepleegd door inlandsche ambtenaren, beneden den rang van distriktshoofd.

De vonnissen van vrijspraak door de regtbanken van omgang in voormelde zaken gewezen, zijn blijkens art. 1 van Stbl. 1871, no. 39 aan geenerhande voorziening on-

(1) Van andere uitzonderingen, zooals die voorkomende in art. 129, no. 2, lett. *c* Regt. Org. en in Stbl. 1872, no. 21, behoeft, naar ik meen, geene melding te worden gemaakt, omdat die uitzonderingen niet vallen in de slotwoorden van art. 105, no. 1 Regt. Org., volgens welke in het algemeen alle misdrijven, waartegen de doodstraf of de straf naast die des doods is bedreigd, tot de kennisneming der regtbank van omgang behooren, en overigens elk misdrijf, welks beregting aan die regtbank is opgedragen, met name genoemd is.

derhevig, terwijl van de vonnissen van veroordeeling, ingevolge het bepaalde bij art. 1 van Stbl. 1872, no. 130, zoowel door den inlandschen officier van justitie bij de regtbank van omgang, als door den veroordeelde in revisie kan worden gekomen bij het Hoog-Geregtshof.

HOOFDSTUK II.

Regtspleging.

EERSTE AFDEELING.

Bevoegdheid.

467. Uit hetgeen hierboven omtrent de regtsmagt der regtbanken van omgang is gezegd, volgt van welke zaken die regtbanken bevoegd zijn kennis te nemen. Hare bevoegdheid toch is binnen dezelfde grenzen bepaald als hare regtsmagt, met dit gevolg dat genoemde collegies tot al wat daar buiten ligt *volstrekt* onbevoegd zijn, ten ware die onbevoegdheid bij eenige andere bepaling uitdrukkelijk mogt zijn opgeheven (1), omdat de voorschriften, waarbij de regtsmagt der verschillende regterlijke autoriteiten geregeld is, geacht moeten worden van openbare orde te zijn.

De vraag van welke zaken de regtbanken van omgang *betrekkelijk* onbevoegd zijn kennis te nemen, beantwoordt art. 373 Inl. Regl., blijkens hetwelk de hiervoren uitvoerig besproken bepalingen betreffende de bevoegdheid der verschillende landraden onderling, welke gevonden worden in art. 241 van gezegd Reglement, op eerstgenoemde regtbanken van toepassing zijn.

TWEEDE AFDEELING.

Verwijzing naar de teregtzitting.

468. Bij de vaststelling van het Inlandsch Reglement

(1) Zie art. 384 Inl. Regl.

werd de bevoegdheid om zaken te verwijzen naar- en alzoo aanhangig te maken bij de regtbank van omgang, opgedragen aan den resident, wiens beslissingen echter, althans in één enkel geval, niet onaantastbaar waren. Aanvankelijk wenschte MR. WICHERS in meerdere gevallen het regt om tegen die beslissingen op te komen aan de omgaande regters toe te kennen, zoo als blijkt uit art. 341 tot en met art. 345 van zijn ontwerp. Volgens die artikelen namelijk kon de omgaande regter tegen de verwijzing naar de door hem voorgezeten regtbank in verzet komen, zoowel wanneer, zijns inziens, de zaak tot de bevoegheid van den landraad behoorde, als wanneer hij meende, dat er geene genoegzame bezwaren bestonden tot verdere vervolging van den verdachte, terwijl voorts was bepaald, dat in die gevallen de beslissing zou worden ingeroepen van den procureur-generaal, aan wiens uitspraak de resident en de omgaande regter verpligt waren zich te onderwerpen. Tot toelichting dezer voorschriften werd door MR. WICHERS in de bij de laatste acht titels van zijn ontwerp gevoegde nota aangeteekend:

dat hij van het beginsel was uitgegaan dat het, bij gebreke van bijzondere bepalingen omtrent het verleenen van regtsingang en de verwijzing van zaken naar de teregtzitting bij regterlijk bevelschrift, tot de attributen van het Openbaar Ministerie behoorde, om na te gaan en te beslissen, of er genoegzame grond tot verdere vervolging van een verdachte bestond, en zoo ja, voor welken regter die vervolging behoorde te geschieden;

dat die beoordeeling en beslissing echter niet aan de inlandsche officieren van justitie konden worden toevertrouwd, zoodat het noodzakelijk was te dien aanzien de bemoeijingen van den resident en van den omgaanden regter toe te laten;

dat nogthans de, in geval van twijfel of verschil van gevoelen te geven beslissing van het Openbaar Ministerie, en wel van het hoofd van dat Ministerie, behoorde uit te gaan; en

dat dan ook in dien geest de zaak was geregeld.

Het Hoog-Geregtshof echter kon zich, blijkens zijn advies van den 21sten Februarij 1848, met art. 341 en vgg. van het ontwerp niet vereenigen; de daarbij bedoelde regeling van bevoegdheid over te laten aan den procureur-generaal, achtte het Hof, vooral met het oog op art. 127 Regt. Org., bedenkelijk.

Ter bestrijding dezer zienswijze voerde Mr. Wichers aan:

dat bij evenbedoelde bepalingen van geen eigenlijk jurisdictiegeschil sprake was;

dat ingeval reeds voorshands de raad van justitie of het Hof over de quaestie oordeelde, de zaak geprejudicieerd zou kunnen zijn, als er tusschen de regtbanken zelve een conflict nopens de jurisdictie ontstond;

dat de overwijzing van den resident aan den omgaanden regter, en de terugwijzing van dezen aan den resident tot afdoening der zaak door den landraad, éénlijk te beschouwen waren als de manifestatiën van particuliere gevoelens;

dat ook de beslissing van den procureur-generaal voor de regtbanken zelve geenszins verbindende was, daar deze toch de volkomene bevoegdheid behielden om zich incompetent te verklaren; en

dat eerst dan, wanneer zoo wel de bevoegd vermeende landraad, als de regtbank van omgang, de zaak niet van hunne competentie hadden verklaard, er een zuiver jurisdictiegeschil aanwezig, en art. 127 Regt. Org. toepasselijk was.

Dit betoog bragt de meerderheid van het Hof evenwel niet terug van het denkbeeld, dat zooveel mogelijk vermeden moest worden den omgaanden regter ten aanzien van bedoelde aangelegenheid in aanraking te stellen met den procureur-generaal, daar dit minder voegzaam voorkwam, en ten gevolge zou kunnen hebben, dat de omgaande regter reeds vóór de teregtzitting niet meer vrij was in zijn gevoelen. Ten aanzien der residenten werd deze zwarigheid minder geteld, omdat zij in de gevallen, waarin zij reeds hadden geprejudicieerd, den landraad des noods door hunne secretarissen of assistent-residenten konden doen voorzitten.

Na al deze beschouwingen werd ten slotte bij de artt.

376, 377 en 378 Inl. Regl. aan den procureur-generaal slechts de bevoegdheid toegekend om, in geval de resident en de omgaande regter in gevoelen verschilden omtrent de vraag, of de zaak tot de competentie van de regtbank van omgang, dan wel van den landraad behoorde, dienaangaande eene beslissing te nemen, terwijl den omgaanden regter bij art. 375 van gezegd Reglement uitdrukkelijk verboden werd zaken aan den resident terug te wijzen, op grond dat zij niet vatbaar zouden zijn voor vervolging.

469. Hetgeen hierboven omtrent de verwijzing van zaken naar de regtbank van omgang is medegedeeld, heeft echter thans geen ander dan een geschiedkundig belang, daar toch bij Koninklijk besluit, dd. 10 Februarij 1885, no. 11, afgekondigd in Stbl. no. 81 van dat jaar, de bevoegdheid tot bedoelde verwijzing van den resident is overgedragen op den omgaanden regter.

Dat de resident, indien naar zijn oordeel de zaak voldoende is onderzocht en behoort tot de kennisneming van de regtbank van omgang, de stukken van het voorloopig onderzoek ten spoedigste moet toezenden aan den omgaanden regter, en dan tevens omtrent de voorloopige hechtenis van den verdachte eene beslissing moet nemen, is hiervoren bij de bespreking der artt. 82 en 83 Inl. Regl., zoo als zij gewijzigd zijn bij art. I van Stbl. 1885, no. 81, reeds bekend gesteld.

Krachtens dat art. I is verder het derde lid van art. 89 Inl. Regl, volgens hetwelk de daarbij bedoelde magtiging zich niet mogt uitstrekken tot de verwijzing van zaken naar de regtbank van omgang, vervallen. Daarentegen zijn het eerste en tweede lid van gezegd art. 89 onveranderd gebleven. Dien ten gevolge kunnen de assistent-residenten in de afdeelingen en op de hoofdplaatsen, waar zoodanige ambtenaren voor de politie zijn aangesteld, thans door den resident gemagtigd worden om, namens hem, te beslissen of eenige zaak tot de kennisneming der regtbank van omgang behoort, en, zoo dit, naar hun inzien, het geval is, de stukken aan den voorzitter van die regtbank te zenden bij eene beschikking, waarbij dan tevens aangaande de voor-

loopige hechtenis van den verdachte eene beslissing moet worden genomen.

Wat betreft de wijze waarop, en de ambtenaren door wie, de stukken van het voorloopig onderzoek aan den omgaanden regter en aan den landraadvoorzitter worden toegezonden, bestaat alzoo volstrekt geen verschil.

470. Bij art. III van Stbl 1885, no. 81 is bepaald, dat de artt. 375 tot en met 379 Inl. Regl. zijn vervallen, en dat art. 374 van genoemd Reglement wordt gelezen als volgt: »De verwijzing naar de terechtzitting geschiedt door den omgaanden rechter.

»Daarbij gelden de voorschriften die in de 1ste afdeeling van den elfden titel zijn gegeven met opzicht tot de verwijzing door den president van den landraad."

Op de verwijzing door den omgaanden regter is alzoo van toepassing al hetgeen hiervoren omtrent de verwijzing door den voorzitter van den landraad is gezegd.

Aan het voorschrift van art. 240*e*, al. 3 Inl. Regl. (art. II van Stbl. 1885, no. 81), dat bij de acte van verwijzing de dag der teregtzitting moet worden vastgesteld, kan door de eigenlijk gezegde omgaande regters, namelijk door die in de 1ste en 2de afdeeling van Java, veelal onmogelijk worden voldaan, omdat zij eerst dan wanneer zij een zeker aantal zaken te beregten hebben, kunnen bepalen op welke dagen en op welke plaatsen zij zitting zullen houden. Ter oplossing van dat bezwaar is het in de praktijk gebruikelijk, dat de omgaande regter den dag der teregtzitting in de door hem opgemaakte acten van verwijzing eerst dan invult, wanneer hij zijn reisplan heeft vastgesteld, en alzoo in staat is te bepalen, op welke dagen hij in de door hem gedurende zijne reis te behandelen zaken zitting zal houden.

471. De eigenlijk gezegde omgaande regters zijn ingevolge art. 380 Inl. Regl. gehouden de tusschenkomst van den resident in te roepen, ten einde den inlandschen officier van justitie te gelasten om de getuigen tegen den dag der teregtzitting te doen oproepen. Dat artikel namelijk luidt aldus:

»De omgaande regter zal, vóór zijne komst in eene residentie, den resident tijdig kennis geven van de orde waarin hij voornemens is de zaken af te doen, ten einde de getuigen door tusschenkomst van den resident tegen den bepaalden tijd kunnen worden gedagvaard, en niet noodeloos worden opgehouden."

Verder blijkt uit dit voorschrift, dat de getuigen tegen geen vroegeren dag mogen worden opgeroepen, dan dien, waarop de behandeling der zaak, waarin hunne getuigenis gevorderd wordt, is bepaald. Niettemin was het eertijds geene zeldzaamheid, dat de getuigen in al de door den omgaanden regter achtereenvolgens op ééne plaats te behandelen zaken tegen den dag zijner komst werden opgeroepen, zoodat verscheidene hunner gedwongen waren om soms weken lang, geheel noodeloos, ter hoofdplaats te vertoeven. Dat dit misbruik thans geheel heeft opgehouden te bestaan, zou ik niet durven te verzekeren.

472. Uitsluitend voor de eigenlijk gezegde omgaande regters geldt ook het voorschrift van art. 381 Inl. Regl., luidende als volgt: »Behalve de zaken, waarvan door den resident vooraf kennis is gegeven, zal de regtbank van omgang ook nog afdoen de zaken, welke gedurende hare zitting inkomen, mits de getuigen en bewijsstukken ter bekwamer tijd kunnen worden voorgebragt."

De strekking van dit voorschrift is blijkbaar geene andere, dan om den omgaanden regter te nopen tot eene spoedige afdoening van zaken, en hem alzoo te verpligten die zaken, welke gedurende zijn verblijf op eene plaats binnenkomen, en naar de door hem voorgezeten regtbank verwezen moeten worden, zoo mogelijk, nog vóór zijn vertrek naar elders te beregten.

DERDE AFDEELING.

Behandeling der zaak ter teregtzitting.

473. Bij het onderzoek ter teregtzitting moet geheel op dezelfde wijze worden geprocedeerd als voor de land-

raden, regtdoende in zaken van misdrijf, gelijk blijkt uit art. 382 en vgg. Inl. Regl., waarbij de opvolging van al de te dien aanzien voor de landraden geldende bepalingen is voorgeschreven.

VIERDE AFDEELING.

Beraadslaging, vonnis en proces-verbaal.

§ 1.

Beraadslaging.

474. Overeenkomstig het beginsel, uitgesproken in art. 305, al. 1 Inl. Regl., is bij art. 384 van dat Reglement bepaald dat, wanneer bij het onderzoek ter teregtzitting is gebleken, dat het feit tot de bevoegdheid van den landraad behoort, de regtbank van omgang de zaak niet derwaarts mag verwijzen, maar daarin zelve uitspraak moet doen.

Bij evenvermeld art. 384 is bepaaldelijk sprake van het geval, dat uit het onderzoek ter teregtzitting is gebleken, dat de zaak tot de bevoegdheid van den landraad behoort. De bij dat artikel gemaakte uitzondering op den regel dat de regter, die volstrekt onbevoegd is om van eene zaak kennis te nemen, zich incompetent moet verklaren, mag echter, naar mijne hiervoren bij de bespreking van art. 305, al. 1 Inl. Regl. uiteengezette meening, niet buiten hare grenzen worden uitgebreid, met dit gevolg, dat de regtbank van omgang gehouden is na de voorlezing der acte van beschuldiging, indien daaruit blijkt dat de zaak niet tot hare competentie behoort, zich terstond onbevoegd te verklaren om daarin te beslissen.

Niet ligt zeker zal het gebeuren, dat de regtbank van omgang na het onderzoek eener zaak bevindt, dat die zaak ten gevolge bij voorbeeld van gebrek aan bewijs voor zooveel de ten laste gelegde verzwarende omstandigheden betreft, behoort tot de competentie van een lageren regter

dan de landraad. Doet dit geval zich nogthans voor, dan moet de regtbank van omgang, in stede van die zaak naar de bevoegde regterlijke autoriteit te verwijzen, daarin zelve eene beslissing nemen, dewijl art. 384, evenzeer als art. 305, al. 1 Inl. Regl., is ontleend aan art. 167, al. 1 Regl. Strafv., en hetgeen hiervoren aangaande deze wettelijke bepaling is gezegd, duidelijk aantoont, dat de hoogere regter in zoodanig geval steeds uitspraak moet doen (1).

475. Wanneer het blijkt dat de beklaagde te voren, doch na het plegen van het feit voor hetwelk hij teregtstaat, ter zake van andere misdrijven of overtredingen is veroordeeld, moet de regter, ingevolge art. 306 Inl. Regl., in de toepassing der straf op de hem bevorens opgelegde straf of straffen acht slaan, met dien verstande dat hij in geen geval eene straf mag uitspreken, waarvan het gevolg zoude zijn, dat de beklaagde, ter zake dier gezamenlijke misdrijven of overtredingen, eene zwaardere straf zoude ondergaan, dan het maximum tegen het zwaarste daarvan bedreigd.

Indien echter de doodstraf gesteld is op het misdrijf, waarvoor de beklaagde het laatst teregtstaat, moet die straf, blijkens art. 383 Inl. Regl., worden uitgesproken, »onaangezien diegene, welke hij vroeger mogt hebben ondergaan".

Het in deze laatste uitdrukking gebezigde woord *ondergaan*, hetwelk ook gevonden wordt in art. 168, al. 3 Regl. Strafv. en eveneens voorkwam in de ten gevolge van de afschaffing der doodstraf in Nederland vervallen bepaling van art. 208, al. 3 ned. Wetb. van Strafv., schijnt minder gelukkig gekozen, dewijl daar toch blijkbaar sprake is van straffen, welke den beklaagde te voren *opgelegd*, en niet van straffen, welke te voren door hem *ondergaan* zijn (2).

476. Behoudens hetgeen hier omtrent de beraadslaging

---

(1) In dien zin besliste ook het Hoog-Geregtshof bij arrest, dd. 28 October 1855, te vinden in Het Regt in N. I, dl. XI, blz. 497 en 498.

(2) Zie Mr. W. A. P. F. L. Winckel: *De rechtsbedeeling enz.*, 1ste stuk, § 357.

door de regtbanken van omgang is gezegd, gelden te dien aanzien de wettelijke voorschriften betreffende de beraadslaging door de landraden in zaken van misdrijf, welke, blijkens art. 382 Inl. Regl., in allen deele moeten worden opgevolgd.

§ 2.

Vonnis.

477. Ook met opzigt tot de door de regtbanken van omgang gewezen vonnissen zijn, krachtens art. 382 Inl. Regl., de voor de landraden, regtdoende in zaken van misdrijf, bestaande voorschriften in allen deele van toepassing.

Hierbij valt evenwel op te merken, dat de regtbank van omgang, de eenige inlandsche regtbank, welke thans nog bevoegd is tot het opleggen eener schavotstraf, daar toch alle schavotstraffen, met uitzondering van de doodstraf, zijn afgeschaft, ingevolge art. 311 Inl. Regl. bij het vonnis, waarbij gezegde straf wordt uitgesproken, kan bepalen, dat zij zal worden ten uitvoer gelegd op of nabij de plaats, waar het misdrijf gepleegd is.

§ 3.

Proces-verbaal.

478. Bij art. 382 Inl. Regl is, zoomin als bij eenig ander wettelijk voorschrift, de opvolging van het bepaalde bij art. 314 van dat Reglement uitdrukkelijk bevolen. Niettemin volgt uit de omstandigheid dat voorschriften, waarbij sprake is van het bij laatstgenoemd artikel bedoelde proces-verbaal, zoo als onder anderen die, welke gevonden worden in de artt. 255, 258 en 273 van gezegd Reglement, voor de regtbanken van omgang toepasselijk zijn, dat ook van al hetgeen ter teregtzitting van die regtbanken voorvalt, proces-verbaal moet worden gehouden overeenkomstig het bepaalde bij evengemeld art. 314.

VIJFDE AFDEELING.

Bewijs.

479. Met opzigt tot het bewijs behooren, ingevolge art. 382 Inl. Regl., de in strafzaken voor de landraden te dien aanzien geldende bepalingen in allen deele in acht genomen te worden.

ZESDE AFDEELING.

Tenuitvoerlegging van vonnissen.

480. Even als van de vonnissen der landraden, zoo ook is van die der regtbanken van omgang, blijkens art. 382 Inl. Regl., de tenuitvoerlegging opgedragen aan den resident. Ten einde dezen in staat te stellen om aan dat voorschrift te voldoen, is den omgaanden regter — aan wien de arresten van revisie, ingevolge het derde lid van art. 394 van gezegd Reglement, gewijzigd bij art. 1, letter C, no. 10 van Stbl. 1872, no. 10, regtstreeks worden toegezonden, — bij art. 395 van datzelfde Reglement, zoo als het gewijzigd is bij art. 1, letter C, no. 11 van gemeld Staatsblad, de verpligting opgelegd om de in kracht van gewijsde gegane vonnissen of de beslissingen in revisie met de vonnissen, waarop die zijn gevallen, voorzien van het *fiat executio* of van de aanwijzing der strafplaats in de gevallen, waarin zulks vereischt wordt, onverwijld ter bekendmaking aan den beklaagde en ter tenuitvoerlegging toe te zenden aan den resident, binnen wiens gewest de zaak beregt is.

De bekendmaking door den resident, waarvan hier de rede is, komt alleen te pas ten aanzien van de in revisie genomen beslissingen, want met den inhoud van het vonnis der regtbank van omgang moet de beklaagde, indien hij bij de uitspraak niet tegenwoordig is geweest, in wetenschap worden gesteld op de wijze, voorgeschreven bij art. 310 Inl. Regl. De reden waarom de bekendmaking van de arresten in revisie op de vonnissen der regtbanken van omgang gewezen, in afwijking van art. 319 Inl. Regl., werd opgedragen

aan de residenten, was klaarblijkelijk hierin gelegen, dat de eigenlijke omgaande regters, de eenige waarvan bij de vaststelling van het Inlandsch Reglement sprake was, met die bekendmaking niet konden worden belast, als bevindende zij zich veelal niet ter plaatse, waar dezelve moest geschieden.

481. Reeds in de eerste helft der zeventiende eeuw werd voor de tenuitvoerlegging van doodvonnissen het verlof vereischt van den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indië, gelijk blijkt uit de resolutie, dd. 5 Junij 1629, waarbij het vonnis van den Raad van justitie te Batavia, houdende veroordeeling van Pieter Jacobszoon Kortenhoef tot de straffe des doods werd goedgekeurd (1), terwijl tal van resoluties uit lateren tijd bewijst, dat bij voortduring, zonder zoodanige goedkeuring, geen doodvonnis mogt worden ten uitvoer gelegd.

Ook de bij besluit van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek, dd. 11 November 1802, no. 41, benoemde Com-

---

(1) Die resolutie is te vinden in het IVde deel, 1ste stuk, blz. 289 en 290, van FRANÇOIS VALENTIJN'S *Oud en Nieuw Oost-Indiën*.

De verordening echter, krachtens welke doodvonnissen slechts na approbatie ten uitvoer gelegd mogten worden bestaat, naar het schijnt, niet meer; althans in het *Nederlandsch-indisch plakaatboek* van MR. J. A. VAN DER CHIJS wordt zij niet aangetroffen. Intusschen blijkt uit art. 7 in verband met art. 8 van de in dl. I, blz. 161 en vgg. van dat werk voorkomende *Orde van procederen in criminele zaken*, dat aanvankelijk ook de goedkeuring gevorderd werd van vonnissen, waarbij lijfstraffen waren opgelegd. Bij gezegd art. 7 toch was bepaald „dat niemant, crimineelijck aengesproocken, overwonnen en gecondemneert sijnde, sal vermogen te appelleeren, tsy van interlocutoire ofte diffinitive sententien, die ter contraire (na voorgaande approbatie) ter executie sullen geleyt worden", terwijl de aanhef van art. 8 aldus luidde: „Welcke sententien, alsoo meestendeel den lyve ofte leven aengaen, enz". Dat niet slechts in halszaken, maar ook „daer minder sware lijfstraffe soude moeten geschieden" de approbatie der Hooge Regering, alvorens het vonnis ten uitvoer te leggen, moest worden verzocht, werd, voor zooveel de kantoren van Bantam en Cheribon betreft, uitdrukkelijk voorgeschreven bij de verordening van 21 December 1708 (dl. III, blz. 616 van het *Plakaatboek*). Daarentegen was bij de resoluties van 19 Augustus 1709 en van 24 Junij 1738 (dl. III, blz. 621 en dl. IV, blz. 429 van het *Plakaatboek*) slechts sprake van de approbatie van doodvonnissen.

missie tot de Oost-Indische zaken achtte, blijkens art. 73 van het door haar ontworpen Charter, toezigt van de Regering op evenbedoelde vonnissen noodzakelijk (1). Dat artikel luidde aldus: »Geene doodvonnissen kunnen bij het Hof, ofte bij eenige andere Rechtbank, op het eiland Groot Java, worden ter executie gebragt, zonder daarop te hebben bekomen het *fiat* van den Gouverneur-Generaal, welke hetzelve niet zal kunnen weigeren, ten zij door hem in Rade, op den voet, in de twee voorgaande Articulen voorgeschreven, surcheance van zoodanige Procedures mogt zijn, of worden geördonneerd, voor zoolang dezelve surcheance duurt, ofte bij uitöefening van het Recht van Gratie of Pardon" (2).

Met uitbreiding van het bij dit artikel aangenomen beginsel, bepaalde de Gouverneur-Generaal H. W. DAENDELS bij besluit, dd. 1 Maart 1809, nader uitgelegd bij besluit, dd. 18 April van dat jaar (3), dat »alle definitive sententien, inhoudende condemnatie tot capitale, lijffelijke of diffamerende straffen" ter approbatie zullen worden aangeboden, ten einde daarop het »*fiat executie*" van den Gouver-

(1) Dat Charter is met de overige Bijlagen, behoorende bij het door bovenbedoelde Commissie uitgebragt rapport van den 31sten Augustus 1803, opgenomen in de *Verzameling van instructien, ordonnancien en reglementen voor de Regering van Nederlandsch-Indie*, uitgegeven door MR. P. MIJER.

(2) De bepalingen, vervat in de artt. 71, 72 en 73 van het door de Commissie van 1802 ontworpen Charter, welke eenigzins gewijzigd werden aangetroffen in de artt. 62, 63 en 64 van het nooit in werking gebragte Regerings Reglement van 1815, hadden met nog enkele andere artikelen ten doel om „zoowel de bevoegdheid van de Politieke, als de gehoudenis der Rechterlijke Magt in Indiën", zoo naauwkeurig mogelijk te omschrijven. De noodzakelijkheid hiervan was dan ook nog slechts weinige jaren te voren gebleken bij gelegenheid van het tusschen de Regering en den Raad van justitie des Kasteels gerezen conflict, waarvan de bijzonderheden door MR. N. P. VAN DEN BERG zijn medegedeeld in dl. XXIX (blz. 229 en vgg.) van het Tijdschrift voor indische taal-, land- en volkenkunde.

(3) Die besluiten zijn te vinden in het 2de stuk der Bijlagen, behoorende bij den *Staat der nederlandsche O. I. bezittingen, onder het bestuur van den Gouverneur-Generaal Daendels.*

neur-Generaal te erlangen (1). Hoewel deze voorschriften eenige jaren later, na de verovering van Java door de Engelschen, in zoover werden gewijzigd, dat slechts veroordeelingen tot capitale straffen vóór de tenuitvoerlegging ter approbatie aangeboden moesten worden aan den Luitenant-Gouverneur, onverminderd diens regt om, in geval van veroordeeling tot lijfstraffen, ook deze kwijt te schelden of te verminderen (2), en hoewel bij publicatie van den 19den Augustus 1816 (Stbl. no. 5 van dat jaar) de handhaving der bestaande wetten en verordeningen op de oefening van het regt werd bevolen, zoo is niettemin, naar het schijnt, na de herstelling van het nederlandsch gezag in deze gewesten, aan evenvermelde besluiten van den Maarschalk Daendels weder verbindende kracht toegekend. Bij Stbl. 1817, no. 61 althans is nog sprake van de confirmatie door het Gouvernement van condemnatiën tot bannissement en kettingslag, terwijl volgens Mr. P. Mijer (3) uit de geschiedenis van het in het jaar 1819 ingevoerde stelsel van revisie in strafzaken blijkt, dat die revisie mede strekte ter vervanging van het toezigt op de regtsbedeeling, hetwelk door de indische Regering, voor zooveel doodvonnissen en lijf-

---

(1) Ten aanzien van „de zogenaamde amokspuwers of de moedwilligste soort van moordenaars" was eene uitzondering gemaakt. De tegen hen gewezen vonnissen hadden geene approbatie van noode.

(2) Bij art. 5, Ten derde, der Proclamatie van Lord Minto van den 11den September 1811 werd namelijk bepaald: „No sentence of death against any person whatever shall be carried into execution until Report shall have been made to the Lieutenant Governor," terwijl art. 11 van de voor den Hoogen Raad van justitie te Batavia en de raden van justitie te Samarang en te Soerabaija, elk afzonderlijk, uitgevaardigde provisionele instructies van den 21sten Januarij 1812 aldus luidde: „It is to be understood however that all sentences in capital cases, shall be first sent to the Honorable the Lieutenant Governor for approval, before carrying the same into effect; and to him also, in cases of corporal punishment, is reserved the right of pardon or mitigation of punishment."

(3) Zie *Een gedeelte van het rapport van den Procureur-Generaal* Mr. P. Mijer, *dd.* 31 *Mei* 1850, opgenomen in Het Regt in N. I., dl. XXIX, blz. 213 en vgg.

straffelijke en infamerende vonnissen betrof, krachtens het regt van approbatie, werd uitgeoefend.

Het regterlijk toezigt, hetwelk ingevolge de bepalingen betreffende de revisie van 1819 in de plaats trad van evenbedoeld toezigt der Regering, strekte zich evenwel niet uit tot vonnissen houdende veroordeeling tot de straf des doods, welke, in overeenstemming met art. 56 Reg. Regl. van 1818, niet mogten worden ten uitvoer gelegd, dan na daartoe verkregen verlof, op Java, van den Gouverneur-Generaal, en in de Buitenbezittingen, van den ambtenaar met het hoogste gezag bekleed.

Een voorschrift als dat, vervat in evengezegd art. 56, wordt, even als in al de overige achtereenvolgens ingevoerde Regerings Reglementen, ook aangetroffen in het tegenwoordige Regerings Reglement, welks 92ste artikel aldus luidt:

»Het geval van verklaarden staat van oorlog of beleg uitgezonderd, kan nergens, waar in naam des Konings wordt regt gesproken, een doodvonnis worden ten uitvoer gelegd, zonder magtiging van den Gouverneur-Generaal, na gehoord advies van den hoogsten burgerlijken of militairen regter.

»De beschikking, waarbij de ten-uitvoer-legging is geweigerd, wordt door den Gouverneur-Generaal ter kennis gebragt van den Minister van Kolonien.

»De hoogste gezagvoerders enz."

Deze bepalingen waren in het eerste ontwerp van genoemd Reglement uitvoeriger en ook duidelijker geredigeerd.

Art. 80 van dat ontwerp (1) luidde namelijk als volgt: »Het geval van verklaarden staat van oorlog of beleg uitgezonderd, kan geen doodvonnis ten uitvoer worden gelegd, zonder magtiging van den Gouverneur-Generaal, die op aanvrage daartoe niet beschikt zonder vooraf te hebben ingewonnen het advies van het hooggeregtshof, ook over de vraag, of, bij weigering, eene andere, en zoo ja, welke straf, de doodstraf zal vervangen.

(1) Zie Mr. Keuchenius: *Handelingen enz.*, dl. I, blz. 13.

»De weigering en de in verband daarmede genomen beschikking enz"

Ter verklaring dezer voorschriften werd in de bij gezegd ontwerp behoorende memorie van toelichting door den Minister van Kolonien aangeteekend:

dat de bepaling omtrent het *fiat executio* in verband was gebragt met het *regt van gratie;* en

dat, zoo de Gouverneur-Generaal, wanneer hem een doodvonnis werd voorgelegd om daarop de magtiging tot uitvoering te verleenen, tot de overtuiging kwam, dat de veroordeelde *genade van de doodstraf* behoorde te ontvangen, hij in het advies van het Hoog-Geregtshof reeds dadelijk de zienswijze van dat collegie ontwikkeld moest vinden omtrent de vraag, of de bij het vonnis uitgesproken straf door eene andere, en zoo ja, door welke, vervangen behoorde te worden (1).

Deze toelichting strekt ongetwijfeld ter verduidelijking van het artikel, ook zoo als het thans luidt, dewijl de in de eerste lezing daarvan gemaakte veranderingen blijkbaar ten doel hebben gehad het artikel zoo kort en bondig mogelijk te redigeren, en niet om den zin daarvan te wijzigen.

Op grond nu van het vorenstaande moet, naar mijne meening, worden aangenomen, dat het voor de tenuitvoerlegging van doodvonnissen vereischte verlof strekt om de Regering in staat te stellen in de zaak van den veroordeelde eene beslissing te nemen in het hoogste ressort, en dat alzoo bij art. 92 Reg. Regl. aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid is gegeven om doodvonnissen, wier tenuitvoerlegging, hetzij omdat het bewijs van schuld ontbreekt, hetzij om staatkundige of andere redenen, niet wenschelijk wordt geacht, — geheel onafhankelijk van de omstandigheid, of door of namens den veroordeelde al, dan niet een verzoek om gratie is ingediend, — te *herzien*, met dien verstande dat, in geval krachtens gezegde bevoegdheid, het voor de executie vereischte verlof wordt geweigerd, tevens, bij wege van gratie, de opgelegde straf door den

(2) Zie Mr. Keuchenius: *Handelingen enz.*, dl. II, blz. 18 en 19.

Gouverneur-Generaal kwijtgescholden, dan wel veranderd behoort te worden in eene minder zware straf (1).

Dat de veroordeelde zoodoende zijne bevoegdheid niet verliest om intusschen, dan wel nadat het *fiat executio* verleend, of de doodstraf in eene minder zware straf veranderd is, een verzoekschrift in te dienen om gratie, spreekt wel van zelf.

Is evengezegde zienswijze juist, dan moet het besluit van den 18den April 1873 (2), waarbij den procureur-generaal te kennen werd gegeven, dat de Gouverneur-Generaal steeds in de gelegenheid wenschte te worden gesteld om te beslissen, of er termen waren tot gratiëring van ter dood veroordeelden, die geen verzoek om gratie wilden indienen, als ten eenenmale overtollig worden beschouwd, dewijl ingevolge het voorschrift, dat geen doodvonnis mag worden ten uitvoer gelegd, zonder verlof van den Gouverneur-Generaal, zoodanige tenuitvoerlegging, buiten diens voorkennis, eene onmogelijkheid is, en alzoo de gelegenheid om aan ter dood veroordeelden gratie te verleenen nimmer ontbreekt.

Daarentegen werd, mijns inziens geheel in overeenstemming met den aard van het *fiat executio*, bij Gouvernements besluit, dd. 11 Julij 1855, als beginsel aangenomen, dat de tot de tenuitvoerlegging van een doodvonnis vereischte magtiging niet behoort te worden verleend, wanneer gratie of commutatie van de opgelegde straf heeft plaats gevonden (3).

In afwijking van alle vroegere voorschriften omtrent het verlof tot tenuitvoerlegging van doodvonnissen, is bij art.

(1) Vergl. de artt. 276, 277, 279, 292 en 294 van de Regtspleging bij de landmagt, en de Algemeene order, dd. 31 December 1860, no. 57, zoomede de artt. 182, 183, 184, 185 en 187 van de Regtspleging bij de zeemagt. Zie ook: *Onze militaire Strafwetgeving*, door Mr. Henri van der Hoeven, blz. 47 en vgg.

(2) Bijbl. op het Stbl., no. 3074.

(3) Het Regt in N. I., dl. XVIII, blz. 176 en 177. Vergl. ook het in datzelfde deel van genoemd tijdschrift op blz. 79 en vgg. voorkomende Gouvernements besluit van den 7den April 1847, no. 8 en het daarin opgenomen advies van Mr. Wichers.

92, al. 1 Reg. Regl. bepaald, dat de Gouverneur-Generaal dat verlof slechts kan verleenen »na gehoord advies van den hoogsten burgerlijken of militairen regter." Aangaande de vraag wie die hoogste regter is, rees eenigen tijd na de in werking treding van gezegd Reglement verschil van gevoelen, en zoo werd die vraag onderworpen aan de beslissing van het Opperbestuur, hetwelk daarop, blijkens de aanteekening, vervat in het besluit der indische Regering, dd. 8 Julij 1858, no. 40, te kennen gaf, dat het, naar zijn oordeel, vooral met het oog op de geschiedenis der wet, niet twijfelachtig konde zijn, dat bedoelde regter is het Hoog-Geregtshof of het Hoog-Militair-Geregtshof (1). In overeenstemming met deze zienswijze is de bij art. 1, letter C, no. 10 van Stbl. 1872, no. 131 aan art. 394 Inl. Regl. toegevoegde bepaling, dat de omgaande regter, wanneer de doodstraf is uitgesproken bij een vonnis, waarvan noch de veroordeelde, noch het Openbaar Ministerie de revisie verlangt, dat vonnis met de processtukken ten spoedigste, in allen geval binnen vier weken na de uitspraak, moet zenden aan het Hoog-Geregtshof, hetwelk die stukken met zijn advies omtrent het *fiat executio* moet doorzenden aan den Gouverneur-Generaal.

Blijkens hetgeen zoo even aangaande de geschiedenis van art. 92 Reg. Regl. is medegedeeld, behoort, mijns inziens, het Hof in zijn advies betreffende het *fiat executio* reeds dadelijk zijne zienswijze te ontwikkelen omtrent de vraag, of de bij het vonnis uitgesproken straf dient vervangen te worden door eene andere, en zoo ja, door welke.

482. Ingevolge het tweede lid van art. 92 Reg. Regl., welks tekst hierboven is medegedeeld, moet de beschikking, waarbij de tenuitvoerlegging van een doodvonnis geweigerd is, door den Gouverneur-Generaal ter kennis van den Minister van Kolonien worden gebragt.

Ten aanzien van dit voorschrift werd in de memorie van beantwoording van het voorloopig verslag der Commissie van rapporteurs aangeteekend:

(1) Het Regt in N. I., dl. XVI, blz. 375 en vgg.

dat waar, gelijk hier, eene wettelijke delegatie plaats had van de magt des Opperbestuurs op den Gouverneur-Generaal, geene sprake kon zijn van een regt van beslissing in hooger beroep door den Minister van Kolonien; en

dat de kennisgeving aan dien Minister uitdrukkelijk was voorgeschreven, zoowel om het belang der zaak, als om, des noodig, een goeden regel voor het vervolg te bevorderen, blijvende het aan den Gouverneur-Generaal toekomend regt van gratie onaangeroerd (1).

Bovenbedoelde kennisgeving is niet voorgeschreven wanneer het *fiat executio* verleend, maar slechts wanneer dit geweigerd is, in welk laatste geval van het regt van gratie gebruik dient te worden gemaakt. Volgens art. 20 van het door de Commissie tot de Oost-Indische zaken van 1802 ontworpen Charter moest de Hooge Regering van Bataafsch Indien bijaldien zij in strijd met het advies van het Hoog-Geregtshof meenen mogt, dat er termen bestonden tot het verleenen van gratie, de zaak aan het goedvinden van den Raad der Asiatische bezittingen onderwerpen, zijnde zij daarentegen ten volle bevoegd om tegen het advies van genoemd Hof elk verzoek om gratie van de hand te wijzen. Een dergelijk voorschrift werd ook aangetroffen in art. 16 Reg. Regl. van 1815 en in art. 22 Reg. Regl. van 1827.

483. Omtrent de inlevering der verzoekschriften om gratie, bedoeld bij art. 322 Inl. Regl., bepaalt art. 397 van dat Reglement, dat zij plaats heeft op de bij eerstgenoemd hiervoren reeds besproken artikel voorgeschreven wijze, doch dat de inzending aan het Hoog-Geregtshof geschiedt, onder bijvoeging der stukken en van zijn advies, door den omgaanden regter, aan wien de resident zoodanige verzoekschriften onverwijld moet doen toekomen.

Somwijlen rigten de omgaande of fungerende omgaande regters hun advies betreffende een gratie-request, onder toezending der processtukken, aan den resident, aan wien zij dan verder de zorg overlaten om een en ander te doen toekomen aan het Hoog-Geregtshof. Dat echter zoodanige

(1) Zie Mr. Keuchenius: *Handelingen enz.*, dl. II, blz. 529.

wijze van handelen geheel in strijd is met evengezegd we artikel, is duidelijk.

Van de circulaire van den procureur-generaal, dd. 6 bruarij 1858, waarbij de omgaande regters werden genoodigd om op requesten om gratie van de doods het gevoelen in te winnen van het betrokken hoofd gewestelijk bestuur, is hiervoren reeds melding gemaakt

484. Behoudens hetgeen hierboven omtrent de uitvoerlegging van door de regtbanken van omgang wezen vonnissen is gezegd, gelden te dien aanzien, blijk art. 382 Inl. Regl., de reeds besproken voorschriften, ver in art. 320 en vgg. van dat Reglement.

485. Voorts is bij art. 396 Inl. Regl. nog bepaald, d na gedane tenuitvoerlegging, het vonnis en het arrest v revisie door den resident worden teruggezonden aan d omgaanden regter, die zorg draagt, dat zij met de stuk bij het archief der regtbank van omgang worden overgele

Naar aanleiding van dit voorschrift werden de residen van Batavia, Samarang, Soerabaija, Rembang en Pro linggo bij besluit van den Gouverneur-Generaal, dd Januarij 1859, aangeschreven om aan den omgaanden reg in hunne afdeeling een geschikt lokaal ter hoofdplaats a te wijzen, alwaar hij het archief van de onder zijn pre dium gestelde regtbanken zou kunnen bewaren (2).

HOOFDSTUK III.

Het vervallen, ophouden en te ni gaan van vervolgingen en straffen

486. Ten aanzien dezer onderwerpen gelden de vo schriften, vervat in art. 398 en vgg. Inl. Regl., we hiervoren reeds uitvoerig zijn besproken.

(1) Zie no. 388.

(2) Het Regt in N. I., dl. XVI, blz. 478 en 479.

TITEL III.

De residentieraden te Soerakarta en Djokjokarta.

HOOFDSTUK I.

Zamenstelling en regtsmagt.

EERSTE AFDEELING.

Zamenstelling.

487. In elke der residentiën Soerakarta en Djokjokarta is krachtens resolutie van den Gouverneur-Generaal in Rade, dd. 11 Junij 1831, no. 30, een residentieraad gevestigd.

Deze residentieraden zijn, naar mijne meening, als inlandsche regtbanken te beschouwen (1). Geheel en al geschoeid op de leest der landraden, zoo als deze vóór 1848 bestonden, zijn toch aan hunne regtsmagt in de eerste en voornaamste plaats »Chinezen en andere Inlandsche vreemdelingen", zoomede »Javanen" onderworpen, terwijl met opzigt tot de zoowel in burgerlijke, als in

(1) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 27 September 1879 (Wkbl. van het Regt, no. 878), en het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Januarij 1881 (Het Regt in N. I., dl. XXXVI, blz. 51 en vgg. en no. 937 Wkbl. van het Regt).

strafzaken voor die regtbanken te volgen regtspleging, de inachtneming is voorgeschreven der voor de landraden vastgestelde reglementen en bepalingen. Wel is waar hebben gezegde regtbanken ook kennis te nemen van burgerlijke regtsvorderingen tegen Europeanen of hunne afstammelingen tot een bedrag van *f* 500, doch hieruit volgt nog niet dat zij als europesche of althans als gemengde regtbanken zijn aan te merken. Immers krachtens het bepaalde bij Stbl. 1824, no. 4 hadden de landraden op Java en Madura vóór 1848 ook burgerlijke vorderingen tot een bedrag van *f* 500 door Inlanders of Vreemde-Oosterlingen tegen Europeanen ingesteld, te beregten, en nogthans is, naar ik meen, nooit betwijfeld dat die landraden inlandsche regtbanken waren.

In het begin van 1876 werd door den raad van justitie te Samarang de leer verkondigd, dat de resolutie van den 11den Junij 1831, no. 30, omdat zij niet overeenkomstig het bepaalde bij Stbl. 1854, no. 55 was afgekondigd in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië, terwijl van hare afkondiging of bekendmaking op eene andere wijze ook niet bleek, geene kracht van wet bezat (1). Hierop werd die resolutie in Stbl. 1876, no. 140 afgekondigd op de wijze, voorgeschreven bij art. 33 Reg. Regl. Deze afkondiging welke stof gaf tot eene zeer scherpe critiek (2), schijnt echter volkomen noodeloos te hebben plaats gehad. Evenbedoelde, bij art. 1, al. 2 Regt. Org. in stand gehouden resolutie voldeed toch, wat den vorm betrof, in allen deele aan het voorschrift van art. 10 Reg. Regl. van 1830, terwijl hare bekendmaking aan het algemeen, overeenkomstig het bepaalde

(1) Zie de vonnissen, dd. 5 en 12 Februarij 1876, opgenomen in no. 661 Wkbl. van het Regt en in dl. XXVI, blz. 403 en vgg. van Het Regt in N. I. — Vergl. ook het vonnis van den raad te Samarang, dd. 16 Januarij 1875 (Wkbl. van het Regt, no. 609).

(2) Zie no. 877 Wkbl. van het Regt, waarin onder het opschrift: *Residentieraden in de Vorstenlanden*, een uittreksel voorkomt uit het opstel over dat onderwerp, door Mr. C. P. K. Winckel geplaatst in no. 1437 ned. Wkbl. van het Regt.

bij art. 117 der Instructie voor het Hooge Geregtshof van N. I. (Stbl. 1819, no. 20), al kon het stellige bewijs van die bekendmaking ook niet worden geleverd, niet te betwijfelen viel met het oog op de omstandigheid, dat zij bijna eene halve eeuw lang, zonder tegenspraak, in de Vorstenlanden was toegepast en ingeroepen, niet alleen ambtshalve door den regter, maar ook van de zijde der justiciabelen, hetgeen ondenkbaar zoude zijn, indien deze laatsten geene gelegenheid hadden gehad met haren inhoud bekend te worden, en zich daarnaar te gedragen (1).

488. Ingevolge lett. *b*, no. 2 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30 zijn de residentieraden zamengesteld uit den resident als voorzitter, twee of drie ambtenaren of burgers als leden (2), en den secretaris der residentie als fiscaal en griffier.

In geval van afwezigheid, belet of ontstentenis van den resident treedt, blijkens Stbl. 1876, no. 74, § III, het oudst aanwezig lid in benoeming, als voorzitter van den residentieraad op.

Bij besluit, dd. 28 Februarij 1860, no. 6 (Stbl. no. 21 van dat jaar), werd bepaald, dat de functiën van fiscaal en griffier bij genoemden raad, in geval van afwezigheid, belet of ontstentenis van den assistent-resident, die destijds met bedoelde functiën was belast, door den resident tijdelijk zullen worden opgedragen aan een anderen in de residentie geplaatsten ambtenaar, te zijner keuze, dan wel aan een anderen persoon, daartoe op des residents verzoek door den Gouverneur-Generaal aan te wijzen.

In 1874 werd, ingevolge Staatsblad no. 60 van dat jaar, bij den residentieraad te Soerakarta een afzonderlijke grif-

(1) Op bovenvermelde gronden besliste het Hoog-Geregtshof bij arresten, dd. 25 Maart 1880, en dd. 15 April 1880 (no. 877 en no. 879 Wkbl. van het Regt), dat de resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, hoewel niet afgekondigd in het Staatsblad, steeds kracht van wet heeft gehad.

(2) Volgens den Regerings almanak van 1888 hebben thans in den residentieraad te Soerakarta vijf leden, en in dien te Djokjokarta twee leden, benevens twee plaatsvervangende leden zitting.

fier in dienst gesteld, terwijl tevens, blijkens Stbl. 1874, no. 61, de functiën van griffier en fiscaal bij dien raad van elkander werden gescheiden.

Met laatstbedoelde functiën bleef de assistent-resident belast, tot dat, ten behoeve van het residentiekantoor, een secretaris in dienst werd gesteld (Stbl. 1883, no. 34), door wien sedert dien tijd het ambt van fiscaal bekleed wordt.

Krachtens het bepaalde bij Stbl. 1885, no. 95 zijn thans ook de functiën van fiscaal en griffier bij den residentieraad te Djokjokarta van elkander gescheiden. Eerstgenoemde functiën worden nu nog maar alleen uitgeoefend door den ter hoofdplaats van dat gewest gevestigden assistent-resident, terwijl die van griffier vervuld worden door een daartoe benoemden, of door den resident aangewezen ambtenaar.

Voorts is aan den fiscaal zoowel bij den residentieraad te Soerakarta, als te Djokjokarta bij § II van Stbl. 1876, no. 74 de bevoegdheid toegekend om aan de djaksa's, die aldaar met de behandeling der zaken ter politierol zijn belast, de instructie op te dragen der strafzaken, waarin geene Europeanen en met hen gelijkgestelden betrokken zijn.

489. Uit de voorschriften, vervat in lett. *b*, no. 4 en no 5 der resolutie van 11 Junij 1831, in hun onderling verband en zamenhang, blijkt dat de bepalingen betreffende de landraden op Java, welke gevonden worden in het Inlandsch Reglement en in het Reglement op de regterlijke organisatie, bij de residentieraden achtervolgd moeten worden (1). Al hetgeen bij laatstgenoemd Reglement is voorgeschreven ten aanzien der zamenstelling van den landraad en van degenen, die tot de zamenstelling van die regtbank

(1) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 7 Junij 1877 (Het Regt in N. I, dl. XXIX, blz. 124 en vgg.), dd. 20 Januarij 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz. 68 en vgg. en no. 871 Wkbl. van het Regt), en dd. 4 Maart 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz, 155 en vgg. en no. 875 Wkbl. van het Regt).

behooren, geldt derhalve ten opzigte van den residentieraad, voor zoover de bepalingen van meergenoemde resolutie en de later hierin gebragte wijzigingen daarmede niet in strijd zijn. Hieruit volgt, dat onder anderen, overeenkomstig het bepaalde bij art. 7 Regt. Org., één of meer adviseurs in de daar vermelde gevallen de teregtzittingen moeten bijwonen, en dat bij gezegde collegies, wanneer de dienst dit vereischt, een buitengewoon substituut-griffier kan worden aangesteld.

490. Blijkens lett. *b*, no. 3 der resolutie van 11 Junij 1831 moet de residentieraad zijne gewone zitting eenmaal 's weeks houden op den daartoe door den resident vastgestelden dag, »en zooveel meer als de omstandigheden het beleggen eener buitengewone vergadering zullen vorderen".

TWEEDE AFDEELING.

Regtsmagt.

491. Bij lett. *b*, no. 4 en no. 5 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30 is ten aanzien van den residentieraad bepaald:

»dat deze regtbank over de onderdanen van het Gouvernement dezelfde regtsmagt zal uitoefenen in civiele en criminele zaken, als de landraden op het eiland *Java;* — wordende aan haar tevens de bevoegdheid gegeven, om in zaken, welke volgens de bestaande bepalingen voor de regtbanken van omgang moeten worden gebragt, kennis te nemen en regt te doen;" en

»dat bij dezelve zullen worden achtervolgd de reglementen en bepalingen, welke thans in werking zijn of nader zullen worden vastgesteld;" terwijl voorts onder no. 6 en no. 7 de zaken zijn vermeld, waarvan genoemd collegie kennis moet nemen.

De residentieraad oefent dus over de onderdanen van het Gouvernement de regtsmagt uit, welke bij de tegenwoordige wettelijke bepalingen aan de landraden en regtbanken van omgang op Java is opgedragen, voor zooveel

bij evengezegde resolutie en bij de later daarin gemaakte wijzigingen het tegendeel niet uitdrukkelijk is voorgeschreven (1).

Wie in de Vorstenlanden als onderdanen van het Gouvernement zijn aan te merken, is meestal niet moeijelijk te beslissen. In het algemeen moeten namelijk daartoe gerekend worden te behooren, en zijn alzoo aan de regtsmagt van den residentieraad onderworpen, de in genoemde landen gevestigde Europeanen en hunne afstammelingen, de Javanen uit 's Gouvernements residentiën, zoomede de met Inlanders gelijkgestelde personen of Vreemde-Oosterlingen.

Intusschen heeft zich meer dan eens de vraag voorgedaan, of een onderdaan van den sultan van Djokjokarta ter zake van een strafbaar feit, door hem gepleegd in de residentie Soerakarta, voor den residentieraad van dit gewest moet worden teregtgesteld, en omgekeerd, of een onderdaan van den soesoehoenan van Soerakarta, die in de residentie Djokjokarta een misdrijf of eene overtreding heeft begaan, voor den residentieraad aldaar behoort teregt te staan. Door het Hoog-Geregtshof werd te dien aanzien bij arresten, dd. 24 December 1863, en dd. 15 Augustus 1864 (2), beslist, dat een onderdaan van den vorst van Djokjokarta, die in de residentie Soerakarta een misdrijf pleegt, daar te beschouwen is als een inlandsche vreemdeling, en omgekeerd, zoodat de residentieraad van zijne zaak kennis behoort te nemen. Deze zienswijze komt mij evenwel minder juist voor en wel op grond dat de residentieraden, blijkens lett. *b*, no. 4 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, behalve in het bij no. 7 bedoelde geval van connexiteit, enkel en alleen bevoegd zijn om regt te spreken over onderdanen van het Gouvernement, en een onderdaan van den vorst van Soerakarta of Djokjokarta door in het gebied van den anderen vorst eenig strafbaar feit te plegen, wel

(1) Zie de in de vorige noot aangehaalde arresten.

(2) Wkbl. van het Regt, no. 62.

niet geacht kan worden gezegde hoedanigheid van onderdaan te verliezen en onderdaan te worden van het Gouvernement (1).

Anders echter wordt de zaak, wanneer een onderdaan van den vorst van Djokjokarta, na zich in het gebied van dien van Soerakarta *gevestigd* te hebben, aldaar misdrijf pleegt. In dat geval zou hij, naar mijne meening, gerekend moeten worden tot de onderdanen van het Gouvernement te behooren, als zijnde hij *gevestigd* in het gebied van laatstbedoelden vorst, zonder diens *geboren* onderdaan te zijn (2).

492. Ingevolge het bepaalde bij no. 6, lett. *a*, *b*, *c*, *d* en *e* der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30 is aan den residentieraad de kennisneming opgedragen:

I. *Van alle zaken, rakende de pachten van den lande.*

Volgens het oud-hollandsch regt hing het in zaken betreffende 's lands gemeene middelen van den aard der zaak af, welke regter daarvan kennis moest nemen (3). Hier te lande echter werd vóór 1848, krachtens de voorschriften van het Provisioneel Reglement op de Manier van procederen in civile zaken (Stbl. 1819, no. 20), in alle zaken rakende 's lands middelen en pachten voor denzelfden regter en op dezelfde wijze geprocedeerd, zijnde die wijze van procederen dezelfde als in burgerlijke zaken, terwijl, luidens art. 312, no. 4 van gezegd Reglement, voor vernietigd werden gehouden »alle vroegere bijzondere verordeningen, bij een of ander afzonderlijk reglement, omtrent eenige van 's lands middelen of belastingen, nopens de regterlijke vervolging voorkomende." Aan dit voorschrift heeft de wetgever van 1831 welligt gedacht, toen hij bepaalde dat de residentieraad kennis moet nemen van *alle* zaken, rakende

---

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 5 Februarij 1876 (Wkbl. van het Regt, no. 661).

(2) Vergl. art. 10 van Stbl. 1874, no. 144.

(3) Zie Mr. J. van der Linden: *Verhandeling over de judicieele practijcq*, dl. II, blz. 300 en vgg.

de pachten van den lande. De zin en strekking dezer bepaling zou dan zijn, dat *al* die zaken, van welken aard zij ook mogen wezen, ter beslissing staan van genoemden raad, altijd onder de voorwaarde evenwel dat onderdanen van het Gouvernement deswege in regten worden betrokken.

Een paar jaren na de afkondiging van het bij besluit, dd. 13 October 1838, no. 1 (Stbl. no 37 van dat jaar) vastgestelde Reglement op de verpachting en de administratie van 's lands middelen, werd de bevoegdheid van den residentieraad om kennis te nemen van de door Europeanen begane overtredingen der pachtvoorwaarden, bedoeld bij art. 31 van gezegd Reglement, in twijfel getrokken, dewijl bij dat artikel was bepaald, dat Europeanen te dier zake voor de raden van justitie behoorden teregt te staan. Ten einde dien twijfel weg te nemen verklaarde de Regering bij § 1 van haar besluit van den 20sten October 1840, no. 4 (1), »dat de bepalingen, welke bij het 6e lid § *a* der resolutie van 11 Junij 1831 no. 30 gemaakt zijn, door het besluit van 13 October 1838 no. 1, Staatsblad no. 37, geene verandering hebben ondergaan en geheel van kracht zijn gebleven." Op grond van eerstgenoemd besluit, hetwelk ingevolge art. 1, al. 2 Regt. Org. nog steeds van kracht is, moeten alzoo de Europeanen in de Vorstenlanden bij voortduring geacht worden ten aanzien van alle zaken, rakende de pachten van den lande, aan de regtsmagt van den residentieraad onderworpen te zijn (2).

Aanvankelijk schijnt het plan te hebben bestaan om ook de onderdanen van het rijk van Soerakarta wegens pachtovertredingen voor den residentieraad te Soerakarta te doen teregtstaan; althans volgens een extract uit het verbaal der verrigtingen en gehouden aanteekeningen van den Commissaris aan de hoven van Soerakarta en Djokjokarta,

---

(1) Afgedrukt in Het Regt in N. I., dl. XXXVI, blz. 196 en vgg. en in no. 937 Wkbl. van het Regt).

(2) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 3 Julij 1883 (Het Regt in N. I., dl. XLI, blz. 133 en vgg.).

dd, 29 Maart 1831, no. 8 was, na overleg met den rijksbestierder bepaald: »dat ook voor den Residentieraad te Soerakarta zullen worden gebragt *onderdanen van Zijne Hoogheid den Soesoehoenan* wegens overtredingen van de pachten van den Lande; dat in die zaken uitspraak zal worden gedaan zonder hooger beroep, maar dat bij de afdoening de Rijksbestierder en een of twee Toemenggoengs zitting in den Raad zal worden gegeven." Deze bepalingen werden echter niet opgenomen in de resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, volgens welke onderdanen der vorsten alleen in het bij lett. *b*, no. 7 vermelde geval van connexiteit voor den residentieraad kunnen worden getrokken. Niettemin nam de residentieraad te Soerakarta van het oogenblik zijner oprigting kennis van de overtredingen, rakende de pachten van den lande, door de onderdanen van den soesoehoenan van Soerakarta en van pangeran Mangkoe Negoro begaan, ook al waren die overtredingen door hen niet in connexiteit met 's Gouvernements onderdanen gepleegd. Later werd de wet in overeenstemming gebragt met die regtspraak. Bij art. 24 namelijk van Stbl. 1847, no. 30 is bepaald: »Alle onderdanen van Zijne Hoogheid den Soesoehoenan, even als die van den Prins *Mangkoe Negoro*, zullen, in zaken wegens overtreding der pachtvoorwaarden, blijven teregtstaan voor den Residentie-Raad;" terwijl art. 6 van Stbl. 1848, no. 9, aldus luidt: »Alle onderdanen van den pangeran adipattie" (Mangkoe Negoro) »zullen in zaken wegens overtreding der pachtvoorwaarden, blijven te regt staan voor den residentieraad." Krachtens deze voorschriften is dus de residentieraad te Soerakarta de bevoegde regter om kennis te nemen van overtredingen der pachtvoorwaarden, door de onderdanen van den soesoehoenan van Soerakarta en van pangeran Mangkoe Negoro begaan (1).

Daarentegen is de residentieraad te Djokjokarta, bij

(1) Zie het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 17 Februarij 1876 in no. 670 Wkbl. van het Regt.

gebreke van eenig wettelijk voorschrift zoo als dat voorkomende in evenvermeld art. 24 van Stbl. 1847, no. 30, onbevoegd om bedoelde overtredingen, wanneer onderdanen van den sultan van dat rijk zich daaraan schuldig hebben gemaakt, te beregten. Die personen moeten deswege teregt worden gesteld voor de regtbank voor criminele zaken.

Ingevolge het bepaalde bij § I van Stbl. 1876, no. 74 (1) worden *de te voren tot de competentie der residentieraden te Soerakarta en Djokjokarta behoorende overtredingen*, door Inlanders en met hen gelijkgestelden begaan, thans beregt door den resident, voor zooverre op die overtredingen geene zwaardere straf is gesteld dan ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon van ten hoogste drie maanden, gevangenisstraf van ten hoogste acht dagen, of geldboete van ten hoogste *f* 100, met of zonder verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen.

Wanneer dus tegen eene overtreding der pachtvoorwaarden geene zwaardere straf is bedreigd dan de evenvermelde, behoort zij niet meer tot de competentie van den residentieraad, ten zij een Europeaan deswege in regten vervolgd wordt.

II. *Van alle civiele zaken, waarin Chinezen of andere vreemde natiën, of wel Javanen uit 's Gouvernements residentiën, gedaagden zijn.*

Onder de *Javanen uit 's Gouvernements residentiën*, van wie hier sprake is, zijn bepaaldelijk te verstaan de tot de inheemsche bevolking behoorende onderdanen van het Gouvernement, terwijl met de uitdrukking: *Chinezen of andere vreemde natiën* de zoogenaamde Vreemde-Oosterlingen worden bedoeld. Ten aanzien van laatsgenoemden geldt de ordonnantie van den 8sten December 1855, no. 12 (Stbl. no. 79 van dat jaar), houdende toepasselijkverklaring van een groot deel der europesche wetgeving op de Vreemde-Oosterlingen, daar toch die ordonnantie, blijkens art. II,

(1) Goedgekeurd door den Koning blijkens Stbl. 1876, no. 197.

zonder eenig voorbehoud, voor geheel Java en Madura, dus ook voor de residentiën Soerakarta en Djokjokarta, van toepassing is, en zoo zijn de Vreemde-Oosterlingen in genoemde residenties, ingevolge art. 8 van gezegde ordonnantie, in burgerlijke en in handelszaken onderworpen aan de regtsmagt der europesche regtbanken, voor zooveel de vorderingen gegrond zijn op de op hen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving. Zoodoende is een toestand van gelijkheid in het leven geroepen tusschen Europeanen en voormelde Vreemde-Oosterlingen, wat namelijk die deelen der wetgeving aangaat, welke voor beiden van toepassing zijn, met dit gevolg, dat de Vreemde-Oosterlingen ten opzigte van regtsvorderingen, gegrond op de op hen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving, onderworpen zijn aan de regtsmagt van dezelfde regtbanken, welke, wanneer het Europeanen betrof, van die vorderingen kennis zouden moeten nemen. En daar nu de Europeanen in de Vorstenlanden, krachtens het bepaalde bij no. 6, lett. *c* der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, in civiele zaken, wanneer de eischer geen Europeaan is, tot een bedrag van *f* 500 voor den residentieraad te Soerakarta of te Djokjokarta, en in geschillen, welke dat bedrag te boven gaan, voor den raad van justitie te Samarang getrokken moeten worden, zijn die residentieraden, tot wier competentie oorspronkelijk alle civiele vorderingen tegen Vreemde-Oosterlingen in de Vorstenlanden behoorden, sedert de invoering der ordonnantie van 8 December 1855, no. 12, slechts bevoegd om kennis te nemen: 1o. van alle tegen gezegde personen ingestelde vorderingen, welke niet op de op hen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving zijn gegrond, onverschillig door wien en tot welk bedrag de vordering wordt gedaan; en 2o. van de tegen die personen ingestelde en wel op de op hen toepasselijk verklaarde europesche wetgeving berustende vorderingen, indien de vordering door een Inlander is ingesteld en het geeischte bedrag de som of waarde van *f* 500 niet te boven gaat, terwijl, indien de eischer geen Inlander is, dan wel het gevorderde bedrag

gezegde som of waarde te boven gaat, de zaak ter beslissing staat van genoemden raad van justitie (1).

III. *Van alle civiele zaken tot een bedrag van f 500, waarin Europeanen of hunne afstammelingen gedaagden zijn, zullende deze in geschillen van meerder bedrag voor den raad van justitie te Samarang moeten getrokken worden.*

Onder de tot de competentie der residentieraden behoorende civiele zaken, zijn, gelijk reeds met een enkel woord werd gezegd, niet begrepen die, waarin Europeanen, als eischers optreden. Genoemde regtbanken toch oefenen, blijkens lett. *b*, no. 4 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, in civiele zaken de regtsmagt uit vóór 1848 toegekend aan de landraden op het eiland Java, aan welke destijds, ingevolge het bepaalde bij art. 13, lett. *b* van Stbl. 1824, no. 4, met alteratie en ampliatie van art. 131 van het Reglement op de administratie der Politie enz. onder den Inlander in Nederlandsch Indië (Stbl. 1819, no. 20), de kennisneming was opgedragen van alle civiele vorderingen tot een bedrag van *f* 500 tegen Europeanen door Inlanders of Vreemde-Oosterlingen ingesteld (2), en zoo spreekt het

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 25 Maart 1880 (Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz. 196 en vgg., en Wkbl. van het Regt, no. 877).

(2) Ingevolge art. 131 van het Reglement op de administratie der Politie enz. van 1819, — welk Reglement, blijkens het bepaalde sub no. 5 van Stbl. 1819, no. 20, gold voor geheel Java, Madura daaronder begrepen, „met uitzondering van de steden en voorsteden van Batavia, Samarang en Sourabaija," — was de landraad de bevoegde regter om kennis te nemen van vorderingen tot een bedrag van *f* 500 door Europeanen of Vreemde-Oosterlingen tegen Inlanders, en omgekeerd door Inlanders tegen Europeanen of Vreemde-Oosterlingen ingesteld. Liep de vordering over een hooger bedrag, dan behoorden laatstgenoemde personen voor den raad van justitie te worden gedagvaard. Vreemde-Oosterlingen waren dus destijds aan de regtsmagt derzelfde regtbanken onderworpen als Europeanen.

Die toestand werd gewijzigd door de publicatie, afgekondigd in Stbl. 1824, no. 4. Daarbij werd de oprigting van landraden op de drie hoofdplaatsen van Java bevolen, terwijl aan alle landraden op Java en Madura de kennisneming werd opgedragen van alle civiele vorderingen tegen Vreemde-Oosterlingen, hoe hoog het geeischte bedrag ook mogt zijn. Bij art. 13,

wel van zelf, dat de strekking van het bepaalde bij no. 6, lett. *c* van evengenoemde resolutie geene andere kan geweest zijn en is, dan om aan de residentieraden de bevoegdheid toe te kennen civiele zaken tot gezegd bedrag, waarin Europeanen of hunne afstammelingen door Inlanders of Vreemde-Oosterlingen gedagvaard zijn, te beregten. Bovendien is alle twijfel, welke te dien aanzien zou kunnen bestaan, weggenomen door § 2 van het hiervoren vermelde, ingevolge art. 1, al. 2 Regt. Org. nog steeds verbindende besluit van den 20sten October 1840, no. 4 luidende: »Alverder voor zooveel noodig bij wege van explicatie van § c, art. 6 der aangehaalde resolutie van 11 Junij 1831 no. 30 te verklaren, dat onder de daarbij bedoelde civiele zaken niet begrepen moeten worden de geschillen van Europeanen en afstammelingen van dien, onverschillig over welke som dat verschil loopt, zijnde de Raad van Justitie te Samarang alleen bevoegd om daarvan kennis te nemen en daarin uitspraak te doen." Alle civiele zaken tusschen Europeanen onderling behooren dus, hoe gering het gevorderde bedrag mag wezen, overeenkomstig art. 124, in verband met art. 118 Regt. Org., gebragt te worden voor genoemden raad van justitie (1), welke sedert de in werking treding van

---

lett. *b* van die publicatie werd verder bepaald, dat vorderingen van Europeanen tegen Inlanders of Vreemde-Oosterlingen, en omgekeerd van Inlanders of Vreemde-Oosterlingen tegen Europeanen, gebragt zouden moeten worden voor den landraad, doch dat, wanneer het geeischte bedrag de som van *f* 500 te boven ging, de Europeanen gedagvaard zouden moeten worden voor den raad van justitie.

(1) Zie het arrest van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Januarij 1881 (Het Regt in N. I., dl. XXXVI, blz. 51 en vgg. en Wkbl. van het Regt, no 937). — Daarentegen verklaarde de raad van justitie te Samarang bij vonnissen van 16 December 1885 en van 31 Maart 1886 (Wkbl. van het Regt, no. 1176 en no. 1198), van welke vonnissen het laatste door het Hof bij arrest, dd. 21 October 1886 (Wkbl. van het Regt, no. 1237) werd vernietigd, — zich onbevoegd om kennis te nemen van vorderingen tusschen Europeanen in de Vorstenlanden, welke het bedrag van *f* 500 niet te boven gaan. Zie ook de regtsoverwegingen van het vonnis van genoemden raad, dd. 26 Mei 1886, welke onder het opschrift: *Bevoegdheid. Residentieraden in de Vorstenlanden*, gevonden worden in no. 1234 Wkbl. van het Regt.

Stbl. 1855, no. 79 eveneens kennis moet nemen van vorderingen tegen Europeanen beneden de som of waarde van *f* 500,- indien de eischer een Vreemde-Oosterling is.

Daarentegen behooren alle overige tot een bedrag van *f* 500 tegen Europeanen ingestelde vorderingen tot de competentie der residentieraden, met uitzondering evenwel van geschillen tusschen europesche landhuurders en hunne javaansche verhuurders ten aanzien van de opvolging der javaansche instellingen en gewoonten omtrent de regten en verpligtingen, voortvloeijende uit het gebruik van de gehuurde gronden, in verband met de dienaangaande vastgestelde wettelijke bepalingen. Bedoelde geschillen namelijk worden, blijkens art. 25, al. 3 van Stbl. 1884, no. 9, zonder hooger beroep, beslist in gemeenschappelijk overleg tusschen den betrokken javaanschen vorst of zijnen rijksbestuurder en het hoofd van gewestelijk bestuur (1).

(1) Sedert het bovenstaande geschreven werd, zijn de voornaamste moeijelijkheden, waartoe de bepalingen betreffende de regtsmagt der residentieraden aanleiding gaven, opgelost. Bij art. I namelijk van Stbl. 1888, no. 138 zijn, „in afwachting van eene definitieve regeling der rechtsbedeeling over de Gouvernementsonderdanen in de residentiën *Soerakarta* en *Djokjokarta*," de voorschriften, vervat in no. 6, lett. *b* en *c* der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, vervangen door de volgende bepalingen:

„*b*. alle burgerlijke vorderingen, onverschillig tot welk bedrag en door wien ingesteld tegen Inlanders, Gouvernementsonderdanen, zoomede tegen Vreemde Oosterlingen, indien, wat laatstgenoemden betreft, de vordering niet berust op de op hen toepasselijk verklaarde Europeesche Wetgeving;

c. alle burgerlijke vorderingen, door Inlanders tegen Vreemde Oosterlingen ingesteld, indien de vordering berust op de op de laatsten toepasselijk verklaarde Europeesche Wetgeving en de som of waarde van *f* 500.— niet te boven gaat;

cc. alle burgerlijke vorderingen, door Inlanders tegen Europeanen ingesteld, indien de vordering de som of waarde van *f* 500.— niet te boven gaat;

Zullende alle burgerlijke vorderingen tusschen Europeanen onderling, of tusschen Vreemde Oosterlingen onderling dan wel tegen elkander ingesteld, onverschillig tot welk bedrag, ter kennisneming staan van den Raad van Justitie te *Semarang*, mits, voor zooveel de Vreemde Oosterlingen betreft, de vordering gegrond zij op de op hen toepasselijk verklaarde Europeesche Wetgeving."

IV. *Van »alle misdaden, wanbedrijven en overtredingen door Chinezen en andere Inlandsche vreemdelingen, alsmede door Javanen, uit 's Gouvernements residentie, gepleegd.*"

Bij den in het jaar 1811 in Nederland ingevoerden Code Pénal werden alle strafbare daden onderscheiden in misdaden, wanbedrijven en overtredingen. Deze classificatie heeft echter, zoo als in de nota van toelichting, behoorende bij het door de Commissie van 1839 vervaardigde ontwerp van een Reglement van strafvordering bij het hoog-geregtshof enz., werd opgemerkt, in Indië nooit gegolden. Het is dus niet waarschijnlijk dat de ontwerper der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, de in no. 6, lett. *d* van die resolutie voorkomende woorden: »misdaden, wanbedrijven en overtredingen", heeft willen bezigen in den zin, welken de Code Pénal daaraan hecht, moetende veeleer worden aangenomen, dat die woorden geene andere strekking hebben dan om alle strafbare daden, zonder onderscheid, aan te duiden.

Een gedeelte der oorspronkelijk aan de residentieraden toegekende regtsmagt wordt thans evenwel uitgeoefend door de residenten van Soerakarta en Djokjokarta, die, ingevolge het bepaalde bij § I van Stbl. 1876, no. 74, met de beregting zijn belast van de door Inlanders en met dezen gelijkgestelde personen begane overtredingen, »waarvan de kennisneming tot dusver behoort tot de bevoegdheid van de residentieraden te *Soerakarta* en *Djokjokarta*", voor zoover daarop geene zwaardere straf is gesteld dan ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon van ten hoogste drie maanden, gevangenisstraf van ten hoogste acht dagen, of geldboete van ten hoogste *f* 100, met of zonder verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen. Met opzigt tot deze overtredingen zijn alzoo aan de regtsmagt der residentieraden onttrokken: 1o. de Inlanders en met dezen gelijkgestelde personen, die onderdanen zijn van het Gouvernement, en 2o. de onderdanen van den soesoehoenan van Soerakarta en van pangeran Mangkoe Negoro,

voor zooveel die overtredingen de pachten raken van den lande.

V. *Van alle politieovertredingen door Europeanen of hunne afstammelingen begaan*, »zullende zij, wegens misdaden en wanbedrijven, almede voor den Raad van Justitie te *Samarang* behooren getrokken te worden."

493. Geheel in overeenstemming met het bij lett. *b*, no. 4 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30 aangenomen beginsel, dat de residentieraad alleen regtspreekt over de onderdanen van het Gouvernement, is bij lett. *b*, no. 7 van die resolutie, blijkbaar met het doel om allen twijfel dienaangaande af te snijden, nog eens uitdrukkelijk bepaald, dat Javanen, onderdanen van de vorsten, niet voor die regtbank getrokken kunnen worden.

Op dezen regel is echter bij diezelfde bepaling eene uitzondering gemaakt voor het geval, dat bedoelde Javanen »medepligtigen" zijn »van Chinezen of van andere voor deze regtbank te huis behoorende personen."

In welke beteekenis hier het woord *medepligtigen* gebezigd is, blijkt nader uit art. 4 der door den resident van Soerakarta met den soesoehoenan van dat rijk en met pangeran Mangkoe Negoro aangegane, in Stbl 1833, no. 39 gepubliceerde overeenkomst, luidende: »In geval onderdanen van den Soesoehoenan of van den Pangerang Adipattie *Ario Mangkoe Negoro*, in connexiteit met onderdanen van het Gouvernement, eenig misdrijf plegen, zullen dezelve gezamenlijk voor den Residents-Raad te Soerakarta, dan wel, in geval zulks in gemeenschap met Europeanen mogt zijn geschied, voor den Raad van Justitie te *Samarang* worden teregt gesteld" (1).

Dat later, voor zooveel overtredingen der pachtvoorwaarden betreft, begaan door onderdanen van den soe-

---

(1) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Samarang van Augustus 1887, te vinden in no. 1262 Wkbl. van het Regt. — Zie ook art. 23, al. 1 van Stbl. 1847, no. 30 en art. 5, al. 1 van Stbl. 1848, no 9.

soehoenan van Soerakarta en van pangeran Mangkoe Negoro, nog eene uitzondering gemaakt is op den regel dat onderdanen der vorsten niet voor den residentieraad getrokken kunnen worden, is hiervoren reeds gezegd.

HOOFDSTUK II.

Regtspleging in burgerlijke en in strafzaken.

---

494. Omtrent de regtspleging voor den residentieraad in burgerlijke en in strafzaken is bij lett. *b*, no. 5 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30 bepaald, dat bij die regtbank, welke luidens het onmiddellijk voorafgaande voorschrift in civiele en criminele zaken met dezelfde regtsmagt is bekleed als de landraden en regtbanken van omgang op het eiland Java, zullen worden achtervolgd »de reglementen en bepalingen, welke thans in werking zijn of nader zullen worden vastgesteld." Met de »reglementen" en »bepalingen," waarvan hier sprake is, kunnen dus wel geene andere zijn bedoeld, dan die, welke op 11 Junij 1831 voor de landraden en regtbanken van omgang van toepassing waren, terwijl verder blijkens de woorden: »of nader zullen worden vastgesteld," de opvolging is voorgeschreven der wettelijke bepalingen, welke later ter vervanging van die »reglementen" en »bepalingen" mogten vastgesteld worden. Dien ten gevolge bestaat er, naar mijne meening, geen twijfel dat de voorschriften betreffende de regtspleging in burgerlijke en strafzaken, welke thans gelden voor de landraden en regtbanken van omgang op Java en Madura en gevonden worden in het Inlandsch Reglement, met de daarin gebragte wijzigingen, in hun ganschen omvang van

toepassing zijn bij de regtspleging voor de residentieraden (1).

---

(1) Zie de arresten van het Hoog-Geregtshof, dd. 20 Januarij 1880, en dd. 4 Maart 1880. (Het Regt in N. I., dl. XXXIV, blz. 68 en vgg. en blz. 155 en vgg. en no. 871 en no. 875 Wkbl. van het Regt), zoomede het arrest van genoemd collegie, dd. 9 November 1882 (Het Regt in N. I., dl. XXXIX, blz. 311 en vgg.).

TITEL IV.

De regtbank voor criminele zaken te Djokjokarta.

HOOFDSTUK I.

Zamenstelling en regtsmagt.

EERSTE AFDEELING.

Zamenstelling.

495. Overeenkomstig het bepaalde bij art. 6 van het contract op den 3den November 1830 door Commissarissen ter regeling der zaken in de javasche Vorstenlanden en de voogden van den minderjarigen sultan te Djokjokarta gesloten, is ingevolge de bij art. 1, al. 2 Regt. Org. gehandhaafde resolutie van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië in Rade, dd. 11 Junij 1831, no. 29, te Djokjokarta eene regtbank gevestigd voor criminele zaken, welke uitsluitend regt spreekt over de onderdanen van genoemd rijk en dus eene zuiver inlandsche regtbank is.

Evengezegde resolutie wordt niet aangetroffen in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië (1), doch dit neemt zeker niet weg, dat zij geacht moet worden behoorlijk af-

(1) **Zij wordt gevonden in de door het Hoog-Geregtshof uitgegeven *Reglementaire en andere wettelijke bepalingen* (4de druk), blz. 244 en vgg, in de *Verzameling van wetten, besluiten enz.* van Mr. L. J. A. Tollens, dl. I, blz. 358 en vgg. en in Het Regt in N. I., dl. I, blz. 320 en vgg.**

gekondigd te zijn (1) en dus allezins verbindende kracht te bezitten. Hiervoor toch gelden dezelfde hiervoren aangevoerde gronden, welke pleiten voor de meening dat de resolutie, waarbij de oprigting van residentieraden te Soerakarta en Djokjokarta is bevolen, van het tijdstip harer uitvaardiging kracht van wet heeft gehad.

496. Ingevolge art 1, al. 1 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 29 is de regtbank voor criminele zaken zamengesteld uit den resident, bijgestaan door den secretaris, den rijksbestierder en een of twee toemenggoeng's (2).

In geval van afwezigheid, belet of ontstentenis van den resident, treedt degene, die dit ambt, hetzij krachtens eene opdragt door de daartoe bevoegde autoriteit, hetzij krachtens eenige wettelijke bepaling waarneemt, blijkens het bepaalde bij Stbl. 1877, no. 94, als voorzitter van de regtbank op.

In plaats van door een secretaris, die in de residentie Djokjokarta niet is bescheiden, wordt de voorzitter van bedoeld collegie bijgestaan door een bij dat collegie aangestelden griffier.

Verder behoort tot de zamenstelling van de regtbank de hoofddjaksa, die den titel voert van Niti Redjo of Niti Prodjo, dan wel de adjunct-hoofddjaksa. Beiden worden door den sultan, in overleg met den resident, benoemd.

Daarenboven dient ter teregtzitting een mohamedaansche adviseur tegenwoordig te zijn. Als zoodanig moet, ingevolge art. 2 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 29, in zaken van moord of andere zware misdaden, waarop de doodstraf is gesteld, de hoofdpanghoeloe of hooge priester optreden, terwijl in andere zaken een priester van lageren rang adviseur kan zijn

497. Luidens art. 1, al. 2 van evengezegde resolutie behoort de regtbank voor criminele zaken twee malen 's weeks in het openbaar zitting te houden.

(1) Vergl. art. 117 der Instructie voor het Hooge Geregtshof van N. I. (Stbl. 1819, no. 20).

(2) Volgens den Regerings almanak van 1883 hebben zeven toemenggoeng's zitting in de regtbank voor criminele zaken.

TWEEDE AFDEELNG.

Regtsmagt.

498. Blijkens den aanhef van de resolutie betrekkelijk de oprigting der regtbank voor criminele zaken te Djokjokarta, zijn de onderdanen van dat rijk wegens binnen zijne grenzen gepleegde »misdaden" aan de regtsmagt van die regtbank onderworpen.

Dat het woord *misdaden* hier gebezigd is in den zin van alle strafbare daden, zonder onderscheid, blijkt duidelijk uit art. 5 van bedoelde resolutie, volgens hetwelk »alle aanklagten" voor evengenoemde regtbank gebragt moeten worden (1).

Bij art. 6 van die resolutie wordt echter eene uitzondering gemaakt voor zaken, welke van dien aard zijn, »dat daarop geene zwaardere straf kan vallen, dan dertig rottingslagen, arbeid in den ketting voor drie maanden of geldboete tot vijftig guldens." Van deze straffen is evenwel de eerstgenoemde, behalve als disciplinaire straf, bij Stbl. 1866, no. 15, afgeschaft, terwijl de straf van dwangarbeid in den ketting voor drie maanden niet voorkomt onder de in de artt. 5 en 6 Strafwetb. Inl. vermelde straffen, zoodat zij ingevolge art. 390 van dat Wetboek door de daaraan het meest nabij komende straf van dwangarbeid buiten den ketting voor gelijken duur, moet worden vervangen.

Tot de kennisneming der regtbank voor criminele zaken behooren dus *alle* door onderdanen van het rijk van Djokjokarta binnen dit rijk gepleegde strafbare daden, uitgenomen die, waartegen geene zwaardere straf is bedreigd dan dwangarbeid buiten den ketting voor den tijd van drie maanden, of geldboete tot een bedrag van *f* 50.

Op dien regel maken, mijns inziens, de overtredingen der pachtvoorwaarden geene uitzondering, daar toch de beregting dezer overtredingen bij geen wettelijk voorschrift

(1) Vergl. het vonnis van den raad van justitie te Samarang, dd. 5 Februarij 1876 (Wkbl. van het Regt, no. 661).

is opgedragen aan een anderen regter, met name niet aan den residentieraad te Djokjokarta, voor welke regtbank onderdanen van dit rijk in geen geval, uitgenomen dat van connexiteit, teregtgesteld kunnen worden. Het Hoog-Geregtshof echter besliste bij arrest, dd. 1 April 1875 (1), dat alle overtredingen op het stuk van 's lands pachten in de residentie Djokjokarta gepleegd, door evengenoemde regtbank, ingevolge het bepaalde bij no. 6, lett. *a* der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, beregt behooren te worden.

499. Volgens het bepaalde bij lett. *b*, no. 7 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30 moeten onderdanen der vorsten, die met onderdanen van het Gouvernement eenig misdrijf begaan, voor den residentieraad worden getrokken. Van het bij deze bepaling vastgestelde beginsel is echter afgeweken bij art. 4 van Stbl. 1833, no. 61, luidens hetwelk onderdanen van den sultan of van de pangeran's adipati Pakoe Alam en Noto Prodjo, die in connexiteit met onderdanen van het Gouvernement, Europeanen uitgezonderd, eenig misdrijf plegen, gezamenlijk met hen teregtgesteld moeten worden voor de regtbank voor criminele zaken te Djokjokarta.

500. Voorname Inlanders zijn evenwel niet aan de regtsmagt van dat collegie onderworpen. »Geene prinsen," zegt art. 3 der résolutie van 11 Junij 1831, no. 29, »of personen van eenen hoogen rang, die, volgens de Javaansche instellingen of gebruiken (adats), niet door eene regtbank, maar door den sultan wegens misdaden worden gestraft, kunnen voor deze regtbank worden teregt gesteld."

501. Ten aanzien van de vonnissen der regtbank voor criminele zaken is voorts bij de artt. 10 en 11 van gezegde resolutie bepaald, dat zij niet vatbaar zijn voor hooger beroep, maar onderworpen aan de revisie van het Hoog-Geregtshof, aan hetwelk zij te dien einde, zoo spoedig

(1) Het Regt in N. I., dl. XXV, blz. 219 en vgg. — Vergl. ook § 94 van den *Staat, aantoonende de bevoegdheid der onderscheidene op Java gevestigde regtbanken en geregten*, van Mr. P. B(RUNSVELD) V(AN) H(ULTEN) in dl. IV van dat tijdschrift (blz. 195).

mogelijk (1), vergezeld van het proces-verbaal der teregtzitting, met een geleidebrief gezonden moeten worden (2).

HOOFDSTUK II.

Regtspleging.

502. Omtrent de wijze, waarop misdrijven en overtredingen door onderdanen van het rijk van Djokjokarta, binnen dat rijk gepleegd, voorloopig onderzocht, vervolgd en bij de regtbank aanhangig gemaakt moeten worden, bevatten de artt. 4 en 5 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 29 enkele voorschriften (3). Blijkens die artikelen behooren alle aanklagten te worden ingediend bij den met de functiën van djaksa belasten javaanschen ambtenaar, die daarop den

(1) Bij arrest, dd. 30 September 1875, besliste het Hoog-Geregtshof, mijns inziens teregt, dat voor de opzending van vonnissen ter behandeling in revisie geen termijn, met of zonder strafbepaling, is gesteld, zijnde art. 317*d* Inl. Regl. te dien aanzien niet toepasselijk.

(2) Door het Hof werd bij arrest, dd. 27 Julij 1881 (Het Regt in N. I., dl. XXXVII, blz. 189 en vgg.) uitgemaakt, dat de voorschriften van Stbl. 1872, no. 130 en no. 131 betreffende de facultatieve revisie ook van toepassing zijn op de vonnissen der regtbank voor criminele zaken te Djokjokarta. De juistheid van die leer is echter, mijns inziens, niet boven alle bedenking verheven. Art. 11 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 29, bij hetwelk natuurlijkerwijze de revisie wordt bedoeld, zoo als zij destijds geregeld was bij art. 112 en vgg. van het Provisioneel Reglement op de Criminele regtsvordering bij het Hooge Geregtshof en de Raden van Justitie (Stbl. 1819, no. 20), is toch uitdrukkelijk in stand gehouden bij art. 1, al. 2 Regt. Org., terwijl nergens is voorgeschreven dat ten opzigte van bedoelde vonnissen de later omtrent gezegde materie vast te stellen bepalingen moeten worden opgevolgd, en bovendien zoowel de in 1848, als de bij Stbl. 1872, no. 130 en no. 131 ten aanzien der revisie ingevoerde voorschriften *uitsluitend* betrekking hebben op vonnissen, door *buiten* de Vorstenlanden gevestigde regtbanken gewezen.

(3) In art. 4 wordt melding gemaakt van den met de functiën van djaksa belasten ambtenaar te Soerakarta, daar bekend onder den titel van *Hamang Prodjo*. Oorspronkelijk schijnt dus het plan te hebben bestaan om ook te Soerakarta eene regtbank voor criminele zaken op te rigten.

verdachte voorloopig in hechtenis kan doen stellen, doch verpligt is, zoowel van de aanklagt, als van de inhechtenisstelling, indien deze heeft plaats gehad, dadelijk kennis te geven aan den resident, door wien vervolgens last wordt gegeven tot het noodige onderzoek, »en hetgeen verder moet worden verrigt." Deze laatste woorden, wier zin niet zeer duidelijk is, hebben welligt betrekking op hetgeen verrigt moet worden met opzigt tot de voorloopige hechtenis van den verdachte.

Na afloop van evengezegd onderzoek beslist de resident of van de zaak al, dan niet kennis zal worden genomen door de regtbank voor criminele zaken. Beslist hij dat de zaak voor die regtbank zal worden gebragt, dan is deze dien ten gevolge daarvan wettig gesaisisseerd. Van bedoelde beslissing wordt thans, al is zulks niet voorgeschreven, eene acte opgemaakt, welke in meerdere of mindere mate voldoet aan de vereischten bij Stbl. 1885, no. 81 gesteld aan de beschikkingen, waarbij zaken naar de teregtzitting worden verwezen.

503. Luidens de eerste zinsnede van art. 8 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 29, moeten de zaken, welke voor de regtbank voor criminele zaken worden gebragt, onderzocht worden »op de wijze, als voor den landraad geschiedt." Dat ook de later te dezen aanzien vast te stellen voorschriften behooren te worden opgevolgd, is echter niet bepaald; een voorschrift als dat, hetwelk gevonden wordt in lett. *b*, no. 5 der resolutie van 11 Junij 1831, no 30, ontbreekt. Hieruit, in verband met art. 1, al 2 Regt. Org., volgt, naar mijne meening, dat bij de regtbank voor criminele zaken het onderzoek ter teregtzitting nog steeds moet plaats hebben overeenkomstig de in het jaar 1831 voor de landraden geldende voorschriften, dus overeenkomstig het bepaalde bij art. 100 en vgg. van het Reglement op de administratie der Politie en de Criminele en Civile regtsvordering onder den Inlander in Nederlandsch Indië (Stbl. 1819, no. 20). In stede hiervan worden evenwel de bepalingen, vervat in het Inlandsch Reglement, toegepast.

504. Ingevolge de tweede zinsnede van art. 8 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 29, moet de griffier procesverbaal houden van al hetgeen op de zitting voorvalt en daarna die acte met den resident onderteekenen, terwijl de rijksbestierder in de javaansche taal van het verhandelde ter teregtzitting aanteekening doet houden door zijn secretaris. Deze behoort echter niet tot de zamenstelling der regtbank.

505. Bij de eerste zinsnede van art. 9 van evengezegde resolutie is bepaald, dat de straffen, waartoe de regtbank zal kunnen verwijzen, geene andere mogen zijn dan die, welke door de landraden en omgaande regters worden opgelegd. Sedert de invoering echter van het tegenwoordige Wetboek van Strafregt voor Inlanders, mogen geene andere dan de daarbij vermelde straffen worden toegepast.

506. Blijkens de laatste zinsnede van evenvermeld art. 9 mag geen door de regtbank voor criminele zaken gewezen doodvonnis worden ten uitvoer gelegd, hetwelk niet voorzien is van het *fiat executio* van den Gouverneur-Generaal. Dit ook in alle overige Regerings Reglementen voor Nederlandsch-Indië voorkomende voorschrift, werd blijkbaar overgenomen uit art. 54 Reg. Regl van 1830.

507. Overigens bevat de resolutie van 11 Junij 1831, no. 29 geene andere bepaling omtrent de executie van vonnissen dan die, welke wordt aangetroffen in de laatste zinsnede van art. 11, luidende: »Eerst nadat hetzelve is teruggekomen met de dispositie van het hof, zal dienovereenkomstig aan het vonnis mogen executie worden gegeven."

Deze bepaling is blijkbaar ontleend aan het slot van art. 127 van het Reglement op de administratie der Politie enz. (Stbl. 1819, no. 20). Daarentegen is in genoemde resolutie het voorschrift niet overgenomen, vervat in art. 128 van dat Reglement, volgens hetwelk vonnissen, houdende condemnatie tot geene zwaardere en andere straf, dan tot dertig rottingslagen, gevangenis of om in den ketting te worden geklonken voor den tijd van drie maanden, na de pronunciatie, zonder voorafgaande approbatie van het Hof,

ter executie konden worden gelegd. De reden waarom deze uitzondering op den regel, dat alle vonnissen, alvorens ten uitvoer gelegd te kunnen worden, aan de revisie van het Hoog-Geregtshof zijn onderworpen, niet is opgenomen in de resolutie van 11 Junij 1831, no. 29 ligt voor de hand. Ingevolge art. 6 dezer resolutie moeten namelijk alle strafbare daden, waartegen geene zwaardere straffen zijn bedreigd, dan die vermeld in evengezegd art. 128, door den resident met den rijksbestierder worden beregt; dergelijke zaken zijn derhalve aan de kennisneming der regtbank voor criminele zaken onttrokken. Zoodoende is deze regtbank slechts bevoegd tot de afdoening van zaken, welke aan revisie onderworpen zijn, en geldt mitsdien als regel zonder uitzondering, dat de door genoemd collegie gewezen vonnissen eerst geëxecuteerd mogen worden, nadat zij met de dispositie van het Hof terugontvangen zijn.

TITEL V.

De javaansche regtbanken in de Vorstenlanden.

HOOFDSTUK I.

De javaansche regtbanken in het gebied van den soesoehoenan van Soerakarta.

EERSTE AFDEELING.

De pradoto negeri.

508. Ingevolge de op den 5den Junij 1847 met den soesoehoenan van Soerakarta geslotene overeenkomst, gepubliceerd in Stbl. 1847, no. 30, is te Soerakarta eene regtbank, oorspronkelijk pradoto, thans pradoto negeri of gedé genaamd, gevestigd.

Die regtbank is, blijkens art. 5 van gezegde overeenkomst, zamengesteld uit den rijksbestierder als president en uit zes door den soesoehoenan als leden benoemde regenten, bijgestaan, behalve door den hoofdpanghoeloe, door den javaanschen ambtenaar, die onder den titel van Amang Prodjo de functiën van djaksa uitoefent.

509. De pradoto, aan welke bij art. 6 van Stbl. 1847, no. 30 de beslissing was opgedragen »van alle geschillen

over den eigendom, het bezitregt en over schuldvordering, gelijk ook de toepassing van straffen op alle misdaden", is sedert de oprigting der pradoto's kaboepaten in 1874 niet meer bevoegd tot de kennisneming van civiele zaken, terwijl, wat strafzaken betreft, hare competentie zich bepaalt tot sommige misdrijven.

510. Door de oprigting van die pradoto's is echter de regtsmagt van de pradoto gedé, voor zoo veel de daaraan onderworpen personen betreft, niet gewijzigd. Te dien aanzien gelden nog steeds (behoudens het bepaalde bij de laatste zinsnede van art. 2 van Stbl. 1874, no. 211) de voorschriften, vervat in art. 23 van Stbl. 1847, no. 30 en in art. 5 van Stbl. 1848, no. 9. Dien ten gevolge staan voor gezegde regtbank, ter zake der na te noemen tot hare kennisneming behoorende misdrijven, teregt:

1o. de onderdanen van den soesoehoenan van Soerakarta, wanneer het misdrijf op diens grondgebied is gepleegd;
2o. de Javanen, onderdanen van het Gouvernement, wanneer het misdrijf gepleegd is op het grondgebied van den soesoehoenan;
3o. de Javanen, onderdanen van het Gouvernement, wanneer het misdrijf op pangeran Mangkoe Negoro's grondgebied gepleegd, en met de doodstraf bedreigd is;
4o. de onderdanen van pangeran Mangkoe Negoro, wanneer het misdrijf in connexiteit met onderdanen van den soesoehoenan, op diens grondgebied is gepleegd; en
5o. de onderdanen van pangeran Mangkoe Negoro, wanneer op het misdrijf de doodstraf kan worden toegepast.

Opmerkelijk is het, dat de hier onder no. 1, no. 2 en no. 3 vermelde personen, wanneer zij afzonderlijk een tot de bevoegdheid van de pradoto gedé behoorend misdrijf plegen, voor die regtbank teregt staan, terwijl, wanneer die onder no. 1 en no. 2, en die onder no. 1 en no. 3 genoemd zich daaraan gemeenschappelijk schuldig maken, de zaak tot de kennisneming van den residentieraad te Soerakarta behoort.

511. Krachtens het bepaalde bij art. 2 der in Stbl.

1874, no. 209 afgekondigde overeenkomst zijn aan de beslissing van de pradoto gedé onderworpen:

1o. misdrijven, gepleegd door ambtenaren en door bloedverwanten van den soesoehoenan, hoe gering die misdrijven ook mogen wezen;

2o. moord, moedwillige doodslag, menschenroof, brandstichting, het bedriegelijk namaken, vervalschen of besnoeijen van muntspeciën, wettigen koers hebbende in Nederlandsch-Indië of wel het met kennis in omloop brengen van zoodanige nagemaakte, vervalschte of besnoeide muntspecie, het bedriegelijk namaken of vervalschen van bankpapier of eenig op hoog gezag in omloop gebragt papieren geld, of wel het met kennis in omloop brengen van alzoo nagemaakt of vervalscht bankpapier of papieren geld, landverraad, oproer, diefstal in vereenigde of gewapende benden, of met geweld gepleegd, en in het algemeen alle zoodanige misdrijven, welke met den dood of met de straf naast die des doods kunnen worden gestraft;

3o. gewelddadig verzet en het plegen van dadelijkheden tegen het openbaar gezag, bloedstorting of kwetsing te weeg gebragt hebbende.

512. Blijkens de artt. 16, 17 en 19 van Stbl. 1847, no. 30 moeten alle klagten wegens misdrijf ter kennis worden gebragt van de dessahoofden en goenoeng's, die zonder eenige betaling, onder welken naam ook, van die klagten aangifte moeten doen bij den regent van het distrikt, waar de klager te huis behoort of het misdrijf gepleegd is. Die regent is gehouden van het te zijner kennis gebragte misdrijf onverwijld rapport te doen aan den rijksbestierder, door wien verder zorg gedragen moet worden, dat de hem toegezonden gearresteerden onmiddellijk in de gevangenis ter hoofdplaats worden overgebragt. Indien echter het gepleegde misdrijf de openbare rust in gevaar brengt, is de regent verpligt daarvan regtstreeks en onmiddellijk kennis te geven aan den resident.

513. De rijksbestierder moet, ingevolge art 7 van

Stbl. 1847, no. 30, de bij hem ingekomen stukken van voorloopig onderzoek, nadat zij van het *visum* van den resident zijn voorzien, aan den soesoehoenan toezenden. Eerst daarna is de pradoto bevoegd van de zaak kennis te nemen.

Evenbedoeld voorloopig onderzoek moet door den djaksa van den rijksbestierder gehouden worden. Het daarvan opgemaakte verbaal wordt vervolgens door den rijksbestierder met zijn advies gezonden aan den resident, die daarna in overleg met genoemde autoriteit over de verdere behandeling en afdoening der zaak beslist.

514. Eindelijk is bij art. 7 van Stbl. 1874, no. 209 en bij de artt. 12, 8, 1, 9, 10 en 11 van Stbl. 1847, no. 30 nog bepaald, dat de pradoto regt moet spreken overeenkomstig de Angger Gedé (1); dat de rijksbestierder verpligt is de uitspraken van die regtbank binnen drie maal vier en twintig uren ter inzage te zenden aan den resident; dat bedoelde uitspraken bovendien aan de bekrachtiging van den soesoehoenan zijn onderworpen; dat geene doodvonnissen kunnen worden ten uitvoer gelegd, dan nadat daarop het *fiat executio* is verleend door den Gouverneur-Generaal; dat geene wreede, noch verminkende straffen mogen worden opgelegd; en dat door het Gouvernement de plaatsen worden aangewezen, werwaarts de tot bannissement veroordeelden zullen gebragt worden.

515. Aan de regtsmagt van de pradoto gedé zijn sedert eenige jaren de ingezetenen van het in de assistent-residentie Grobogan gelegen landschap Selo, hetwelk tot het rijk van Soerakarta behoort, niet meer onderworpen. Krachtens het bepaalde bij art. 1 van Stbl. 1880, no. 18 berust daar namelijk de uitoefening der regterlijke magt in strafzaken bij de regtbanken en regters van het Gouvernement, door wie ook ten aanzien der onderdanen van den

---

(1) Zie over de javaansche wetboeken dl. I, blz. 327 en vgg. van Het Regt in N. I. en de daar aangehaalde, van aanteekeningen voorziene vertaling der Nawolo-pradoto door Dr. D. L. Mounier, welke gevonden wordt in het Tijdschrift voor N. I., zesde jaargang, blz. 247 en vgg.

soesoehoenan de voor de regtsbedeeling in de Gouvernements landen van Java gegeven voorschriften in acht genomen moeten worden.

TWEEDE AFDEELING.

De pradoto's kaboepaten.

516. Ingevolge art. 1 van de in Stbl. 1874, no. 209 gepubliceerde overeenkomst met den soesoehoenan van Soerakarta tot verbetering der regtsbedeeling in dat rijk, is in elk der regentschappen (kaboepaten) Klaten, Ampel, Bojolalie, Kartasoera, Sragen en Soeko-ardjo eene regtbank opgerigt onder den naam van pradoto kaboepaten.

Die regtbanken zijn zamengesteld uit het hoofd van het regentschap als voorzitter en, wat de vijf eerstgenoemde regentschappen betreft, uit den kliwon en een panèwoe als leden, terwijl in de pradoto van het regentschap Soeko-ardjo twee panèwoe's als leden zitting hebben; verder zijn aan elke dier regtbanken toegevoegd een panghoeloe als adviserend lid, een panèwoe als djaksa en een ronggo als griffier.

Bij ontstentenis, wettige verhindering dan wel ziekte van den voorzitter der regtbank, treedt het hoogste in rang zijnde lid als waarnemend voorzitter op, terwijl de panèwoe-djaksa dan als lid fungeert, en de ronggo-griffier de functiën van djaksa bij de zijne waarneemt.

517. Als regel geldt dat alleen onderdanen van den soesoehoenan aan de regtsmagt der pradoto's kaboepaten onderworpen zijn. Op dien regel bestaat, wat civiele zaken betreft, geene enkele uitzondering. Uit art. 2 toch van Stbl. 1874, no 209, in verband met het bepaalde bij lett. *b*, no. 6 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, blijkt dat slechts zij, die onderdanen van den soesoehoenan zijn, voor genoemde regtbanken behooren te worden gedagvaard.

In strafzaken echter staan voor die regtbanken, ingevolge art. 23 van Stbl. 1847, no. 30, ter zake van misdrijven en overtredingen, gepleegd op het grondgebied van den soesoehoenan — behalve diens onderdanen — ook teregt:

1o. de Javanen, die onderdanen zijn van het Gouvernement; en

2o. de onderdanen van pangeran Mangkoe Negoro, die gehandeld hebben in gemeenschap met onderdanen van den soesoehoenan.

518. Tot de kennisneming van de pradoto's kaboepaten behooren:

1o. alle civiele zaken (art. 6 van Stbl. 1847, no. 30 en art. 2 van Stbl. 1874, no 209), behalve:

a. die, welke ter beslissing staan van de kadipaten (art. 3 van Stbl. 1847, no. 30 en art. 2 van Stbl. 1874, no. 209);

b. die, welke behooren tot de competentie van de soerambi (art. 4 van Stbl. 1847, no. 30 en art. 2 van Stbl. 1874, no. 209) (1); en

c kleine geldquestiën, welke de som van *f* 50 niet overschrijden (art. 17, al. 2 van Stbl. 1847, no. 30);

2o alle misdrijven en overtredingen, met uitzondering van:

a. de misdrijven, waarvan de kennisneming is opgedragen aan de pradoto negeri of gedé (art. 2 van Stbl. 1874, no. 209);

b. alle overtredingen der pachtvoorwaarden (art. 24 van Stbl. 1847, no. 30); en

c. overtredingen van politiereglementen en kleine misdrijven, waartegen geene zwaardere straf is bedreigd dan drie maanden ten arbeid stelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon of *f* 100 boete (art. 6 van Stbl. 1874, no. 209).

519. Alle klagten wegens geschillen over eigendom, bezitregt en schuldvordering, met andere woorden, alle klagten welke grond opleveren tot eene civiele vordering, zoomede alle klagten wegens misdrijf of overtreding moeten, ingevolge art. 16 van Stbl. 1847, no. 30, gebragt wor-

(1) De in het rijk van Soerakarta, even als in dat van Djokjokarta en in het gebied van pangeran Mangkoe Negoro bestaande soerambi, is eene zuiver geestelijke regtbank, welker regtsbevoegdheid ongeveer dezelfde is als die der priesterraden in de Gouvernements landen. — Vergl. het onder de rubriek: *Ingezonden stukken*, in no. 561 Wkbl. van het Regt voorkomend schrijven van MR. L. W. C. VAN DEN BERG.

den ter kennis van de dessahoofden en goenoeng's, die zonder daarvoor eenige betaling, onder welken naam ook, te genieten, die klagten moeten aannemen en ter kennis brengen van den regent van het distrikt, waar de klager te huis behoort, of het misdrijf, dan wel de overtreding gepleegd is. Blijkens art. 17 van genoemd Staatsblad zijn de regenten verder gehouden om van de bij hen ingekomen klagten onverwijld rapport te maken aan den rijksbestierder, behalve in gevallen waar het de openbare rust, de regtstreeksche belangen van het Gouvernement, of die van Europeanen, dan wel klagten over de pachters van 's lands middelen betreft, zijnde de regenten in die gevallen verpligt om regtstreeks en onmiddellijk van de zaak kennis te geven aan den resident.

520. Ten aanzien der wijze, waarop de tot de competentie der pradoto's kaboepaten behoorende misdrijven en overtredingen voorloopig onderzocht en bij die regtbanken aanhangig gemaakt worden, zijn de voor de pradoto gedé geldende voorschriften van toepassing.

521. Ingevolge art. 3 van Stbl. 1874, no. 209 moet van het onderzoek ter teregtzitting van de pradoto's kaboepaten een proces-verbaal worden opgemaakt, geschreven in de maleische taal met hollandsche karakters, hetwelk door den voorzitter aan den rijksbestierder moet worden ingediend, die dat proces-verbaal, na het te hebben bekrachtigd, aan dien voorzitter terugzendt, ten einde het vonnis te doen opmaken.

522. Ten aanzien der vonnissen van genoemde regtbanken is bij art. 4 van evengezegd Staatsblad bepaald:

dat zij niet mogen worden ten uitvoer gelegd, dan nadat zij door den rijksbestierder zijn goedgekeurd en bekrachtigd;

dat, indien deze zich met den inhoud van een vonnis niet vereenigt, het wordt teruggezonden om het te wijzigen in den door hem aan te geven geest; en

dat de rijksbestierder gehouden is om, ingevolge art. 8 der overeenkomst van 5 Junij 1847, de vonnissen der pradoto's kaboepaten aan den resident van Soerakarta ter inzage te zenden.

Bovendien zijn ten opzigte van bedoelde vonnissen de artt. 1, 10 en 11 van Stbl. 1847 no. 30 van toepassing. Die vonnissen zijn alzoo aan de bekrachtiging van den soesoehoenan onderworpen, en mogen geene veroordeeling inhouden tot eene wreede of verminkende straf, terwijl de plaatsen, werwaarts de tot bannissement veroordeelden zullen worden gebragt, door het Gouvernement worden aangewezen (1).

Verder moeten, luidens art. 5 van Stbl. 1874, no. 209, bij de indiening van vonnissen in zaken van misdrijf tevens worden opgezonden de daarbij veroordeelde personen, die dan in de gevangenis ter hoofdplaats worden overgebragt.

Eindelijk is bij art. 7 van gezegd Staatsblad nog voorgeschreven, dat de pradoto's kaboepaten behooren regt te spreken overeenkomstig de Angger Gedé.

523. Aan de regtsmagt der pradoto's kaboepaten zijn, voor zooveel strafzaken betreft, de ingezetenen van het in de assistent-residentie Grobogan gelegen landschap Selo, hetwelk tot het rijk van Soerakarta behoort, sedert eenige jaren niet meer onderworpen. Krachtens het bepaalde bij art. 1 van de suppletoire overeenkomst van 10 Julij 1879 (Stbl. 1880, no. 18), berust daar namelijk de uitoefening der regterlijke magt in strafzaken bij de regtbanken en regters van het Gouvernement, door wie ook ten aanzien der onderdanen van den soesoehoenan de voor de regtsbedeeling in de Gouvernements landen van Java gegeven voorschriften in acht genomen moeten worden.

DERDE AFDEELING.

De kadipaten.

524. Krachtens de overeenkomst van 5 Junij 1847 (Stbl. no. 30 van dat jaar) is te Soerakarta, met opheffing

---

(1) Bij arrest, dd. 17 April 1885 (Het Regt in N. I., dl. XLIV, blz. 371 en vgg.), werd door het Hoog-Geregtshof beslist, dat het vonnis eener pradoto kaboepaten niet leiden mag tot het aannemen van recidive. Vergl. echter het arrest van genoemd collegie, dd. 14 October 1885, opgenomen in dl. XLV, blz. 409 en vgg. van Het Regt in N. I.

van de balemangoe (1), eene regtbank opgerigt, welke den naam kadipaten draagt.

525. Blijkens art. 3 van gezegd Staatsblad bestaat de kadipaten uit zoovele en zoodanige pangeran's en toemenggoeng's als de soesoehoenan bij voorkomende gelegenheden daartoe benoemen zal.

526. Verder is bij datzelfde artikel bepaald, dat aan de regtsmagt van die regtbank zijn onderworpen alle geschillen tusschen de santono's, zoomede die, in welke de santono's als gedaagden voorkomen, en dat van hare uitspraken kan worden geappelleerd bij de pradoto.

De kadipaten neemt alzoo enkel en alleen kennis van civiele vorderingen, ingesteld tegen de santono's, dat zijn, de familieleden van den soesoehoenan.

Hare vonnissen zijn aan de bekrachtiging van den soesoehoenan onderworpen.

HOOFDSTUK II.

De javaansche regtbanken in het gebied van pangeran Mangkoe Negoro.

EERSTE AFDEELING.

De pradoto mangkoenegaran.

527. De pradoto mangkoenegaran, gevestigd ter hoofdplaats Soerakarta, is, krachtens het bepaalde bij art. 3 van Stbl. 1848, no. 9, zamengesteld uit den patih van pangeran

(1) Zie over de balemangoe het opstel van C. F. Winter: *Regtspleging over de onderdanen van Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta*, in den zesden jaargang (1843) van het Tijdschrift voor N. I., blz. 99 en vgg., 368 en vgg. en 479 en vgg. Dat opstel heeft echter thans grootendeels alleen historische waarde, daar, sedert het geschreven werd, de regtspleging

Mangkoe Negoro, met den titel van toemenggoeng, als voorzitter, en uit zes door genoemden pangeran aan te stellen leden, bijgestaan door diens djaksa en panghoeloe of hoofdpriester.

528. Bij art. 4 van evengezegd Staatsblad was aan die regtbank de beslissing opgedragen »van alle geschillen over den eigendom, het bezitregt en over schuldvorderingen, gelijk ook de toepassing van straffen"— met uitzondering der doodstraf— »op alle misdaden". In 1874 zijn echter alle civiele zaken en een groot deel der vroeger tot hare competentie behoorende strafzaken aan de kennisneneming der pradoto mangkoenegaran onttrokken.

529. Aan de regtsmagt van genoemde regtbank zijn, blijkens art. 5 van Stbl. 1848, no. 9, ter zake van tot hare competentie behoorende, op het grondgebied van pangeran Mangkoe Negoro gepleegde misdrijven onderworpen:

1o. de onderdanen van genoemden pangeran;

2o. de Javanen uit de Gouvernements landen; en

3o. de onderdanen van den soesoehoenan, in geval het misdrijf door hen in gemeenschap met onderdanen van den pangeran is gepleegd.

530. Voorts is met opzigt tot de onderdanen van pangeran adipati ario praboe Prang Wedono, gevestigd in het tot het gebied van pangeran Mangkoe Negoro behoorende, in de residentie Djokjokarta geënclaveerd liggende landschap Ngawen, bij art. 1 van Stbl. 1887, no. 47 bepaald, dat zij in strafzaken onderworpen zijn aan de regtsmagt van de regtbanken en regters in genoemde residentie, met inachtneming van de voor de regtsbedeeling in dat gewest gegeven en nader te geven voorschriften.

---

in Soerakarta ten eenenmale is gewijzigd. Hetzelfde geldt, hoewel in mindere mate, van de: *Korte beschrijving van de Javaansche Regtbanken in de Landen der Javasche Vorsten, — benevens uittreksels uit de Wetboeken bij die Regtbanken gevolgd wordende*, te zamengesteld en uitgetrokken door R. DE F. BOUSQUET, Oost-Indisch Hoofd-Ambtenaar, voorkomende in het vijfde deel (1843) van de Nederlandsche jaarboeken voor regtsgeleerdheid en wetgeving van MR. C. A. DEN TEX en MR. J. VAN HALL, blz. 5 en vgg.

531. Ingevolge het bepaalde bij art. 2 van Stbl. 1874, no. 211 behooren tot de kennisneming van de pradoto mangkoenegaran:

1o. misdrijven, met uitzondering van die, waartegen de doodstraf is bedreigd, gepleegd door ambtenaren en bloedverwanten van den pangeran Mangkoe Negoro, hoe gering ook die misdrijven mogen wezen;

2o. moedwillige doodslag, het bedriegelijk namaken, vervalschen of besnoeijen van muntspeciën, wettigen koers hebbende in Nederlandsch-Indië, of wel het met kennis in omloop brengen van zoodanige nagemaakte, vervalschte of besnoeide muntspeciën, het bedriegelijk namaken of vervalschen van bankpapier of eenig op hoog gezag in omloop gebragt papieren geld, of wel het met kennis in omloop brengen van alzoo nagemaakte of vervalschte bankpapieren of papieren geld, zoomede menschenroof, brandstichting, landverraad, oproer en diefstal in vereenigde of gewapende benden of met geweld gepleegd, voor zoover daartegen de doodstraf niet is bedreigd, en in het algemeen alle zoodanige misdrijven, welke met de straf naast die des doods kunnen worden gestraft; en

3o. gewelddadig verzet en het plegen van dadelijkheden tegen het openbaar gezag, bloedstorting of kwetsing te weeg gebragt hebbende.

Daarentegen staan alle misdrijven, waarop de doodstraf kan worden toegepast, blijkens art. 4 van Stbl. 1848, no. 9 en art. 2 van Stbl. 1874, no. 211, ter beslissing van de pradoto van den soesoehoenan van Soerakarta.

532 Krachtens de artt. 22 en 23 van Stbl. 1848, no. 9 moeten alle klagten wegens misdrijf gebragt worden ter kennis van de dessahoofden en goenoeng's, die zonder daarvoor eenige betaling, onder welken naam ook, te genieten, van die klagten mededeeling moeten doen aan den hoofdgoenoeng van het distrikt, waar de klager te huis behoort of het misdrijf gepleegd is. Die hoofdgoenoeng is gehouden van het bij hem aangebragte misdrijf onverwijld rapport te doen

aan pangeran Mangkoe Negoro, ten zij het een misdrijf geldt, waardoor de openbare rust in gevaar kan worden gebragt, in welk geval hij verpligt is daarvan mede regtstreeks en onverwijld kennis te geven aan den resident.

Verder is bij de artt. 17 en 18 van evengezegd Staatsblad bepaald:

dat de den pangeran toegezonden gearresteerden onmiddellijk door hem moeten worden afgegeven aan zijnen patih of toemenggoeng, die verpligt is hen terstond aan den resident uit te leveren, ten einde in de gevangenis der hoofdplaats te worden overgebragt, en de stukken en verdere ter zake betrekkelijke bewijzen, benevens de getuigen af te geven aan den djaksa, na alvorens daarvan aanteekening te hebben doen houden op een daartoe aan te leggen register; en

dat bedoelde patih of toemenggoeng zal zorgen, dat de djaksa de zaak binnen vier en twintig uren, na de aankomst der gevangenen, voorloopig onderzoeke, en dat, zoo er getuigen mogten ontbreken, deze alsdan met den meest mogelijken spoed zullen worden ontboden, ten einde daarna het onderzoek te hervatten, en zulks wel, zooveel mogelijk, in zaken van aanbelang, ten overstaan van een daartoe door den resident aan te wijzen europeschen ambtenaar, om daaraan eene behoorlijke leiding te geven.

Zoodra het voorloopig onderzoek in eene zaak is afgeloopen, moet het daarvan opgemaakte verbaal, blijkens art. 10 van Stbl. 1848, no. 9, met de daarop betrekkelijke bescheiden worden aangeboden aan den resident, die wanneer hij van oordeel is, dat de zaak door de pradoto behoort te worden afgedaan, al die stukken, van zijn *visum* voorzien, terugzendt aan den pangeran adipati. Eerst daarna is genoemde regtbank bevoegd van de zaak kennis te nemen.

Ten einde den resident in de gelegenheid te stellen, om na te gaan of alle zaken behoorlijk afgedaan worden, is den pangeran adipati bij art. 19 van evengezegd Staatsblad opgedragen om alle bij hem ingekomen rapporten van de hoofdgoenoeng's betreffende voorgevallen misdrijven gere-

geld aan genoemden ambtenaar ter inzage aan te bieden met zijn daartoe betrekkelijk schriftelijk rapport, zoomede om hem op een bepaalden dag in elke week een afschrift toe te zenden van voormeld register, bevattende de nog hangende zaken, met vermelding hoe ver het onderzoek in elke dier zaken gevorderd is, en om welke redenen de afdoening wordt vertraagd.

533. Eindelijk is bij art. 7 van Stbl. 1874, no. 211 en bij de artt. 14, 11, 1, 12 en 13 van Stbl. 1848, no. 9 nog voorgeschreven, dat de pradoto regt moet spreken overeenkomstig de bepaalde of, in overeenstemming met het Gouvernement, nader vast te stellen javaansche Angger's of algemeene Angger; dat de pangeran adipati verpligt is de uitspraken van die regtbank binnen drie maal vier en twintig uren ter inzage te zenden aan den resident; dat bedoelde uitspraken bovendien aan de bekrachtiging van den pangeran adipati zijn onderworpen; dat daarbij geene wreede, noch verminkende straffen mogen worden opgelegd; en dat door het Gouvernement de plaatsen worden aangewezen, werwaarts de tot bannissement veroordeelden gebragt zullen worden.

TWEEDE AFDEELING.

De pradoto kawedanan.

534. Ingevolge art. 1 van Stbl. 1874, no. 211 is in de afdeeling Wonogiri, ter plaatse waar de assistent-resident van die afdeeling gevestigd is, eene regtbank opgerigt onder den naam van pradoto kawedanan.

Die regtbank is zamengesteld uit het hoofd der kawedanan, hoofdgoenoeng of afdeelingshoofd als voorzitter, en twee panèwoe's als leden; verder zijn aan haar toegevoegd een panghoeloe als adviserend lid, een panèwoe als djaksa, en een ronggo als griffier.

Bij ontstentenis, wettige verhindering dan wel ziekte van den voorzitter der regtbank, treedt het hoogste in rang zijnde lid als waarnemend president op, terwijl de panèwoe-

djaksa dan als lid fungeert, en de ronggo-griffier de functiën van djaksa bij de zijne waarneemt.

535. Uit art. 2 van Stbl. 1874, 211, in verband met het bepaalde bij lett. *b*, no. 6 der resolutie van 11 Junij 1831, no. 30, blijkt dat in civiele zaken geene anderen dan onderdanen van pangeran Mangkoe Negoro voor de pradoto kawedanan gedagvaard kunnen worden. In strafzaken echter staan voor die regtbank, ingevolge art. 5 van Stbl. 1848, no. 9, ter zake van tot hare competentie behoorende misdrijven en overtredingen, gepleegd op het grondgebied van genoemden pangeran — behalve diens onderdanen — ook teregt:

1o. de Javanen, die onderdanen zijn van het Gouvernement; en

2o. de onderdanen van den soesoehoenan van Soerakarta, die in gemeenschap hebben gehandeld met onderdanen van den pangeran adipati.

536. Met opzigt tot de onderdanen van pangeran adipati ario praboe Prang Wedono, gevestigd in het tot het gebied van pangeran Mangkoe Negoro behoorende, in de residentie Djokjokarta geënclaveerd liggende landschap Ngawen, is voorts bij art. 1 van Stbl. 1887, no. 47 bepaald, dat zij in strafzaken onderworpen zijn aan de regtsmagt der regtbanken en regters in genoemde residentie, met inachtneming van de voor de regtsbedeeling in dat gewest gegeven en nader te geven voorschriften.

537. Tot de kennisneming van de pradoto kawedanan behooren:

1o. alle civiele zaken (art 4 van Stbl. 1848, no. 9 en art. 2 van Stbl. 1874, no. 211), behalve:

a. die tusschen de santono's en in welke de santono's gedaagden zijn (art. 9 van Stbl. 1848, no. 9 en art. 2 van Stbl. 1874, no. 211);

b. die, welke tot de competentie behooren van de soerambi (artt. 7 en 8 van Stbl. 1848, no. 9 en art. 2 van Stbl 1874, no. 211); en

c. kleine geldquaestiën, welke de som van *f* 50 niet te boven gaan (art. 23, al. 2 van Stbl 1848, no. 9);

2o. alle misdrijven en overtredingen, met uitzondering van:
a. de misdrijven, waarop de doodstraf kan worden toegepast (art. 4 van Stbl. 1848, no. 9 en art. 2 van Stbl. 1874, no 211);
b. de misdrijven, waarvan de kennisneming is opgedragen aan de pradoto mangkoenegaran (art. 2 van Stbl. 1874, no. 211);
c. alle overtredingen der pachtvoorwaarden (art. 6 van Stbl. 1848, no. 9); en
d. overtredingen van politiereglementen en kleine misdrijven, waartegen geene zwaardere straf is bedreigd dan drie maanden ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon, of *f* 100 boete (art. 6 van Stbl. 1874, no. 211).

538. Alle klagten wegens geschillen over eigendom, bezitregt en schuldvordering, met andere woorden, alle klagten, welke grond geven tot eene civiele vordering, zoomede alle klagten wegens misdrijf of overtreding, moeten, ingevolge art. 22 van Stbl. 1848, no. 9, gebragt worden ter kennis van de dessahoofden en goenoeng's, die zonder daarvoor eenige betaling, onder welken naam ook, te genieten, die klagten moeten aannemen en ter kennis brengen van den hoofdgoenoeng van het distrikt, alwaar de klager te huis behoort of het misdrijf, dan wel de overtreding gepleegd is. Luidens art. 23, al. 1 en 3 van genoemd Staatsblad zijn de hoofdgoenoeng's verder gehouden van alle te hunner kennis gebragte misdaden en belangrijke overtredingen onverwijld rapport te doen aan den pangeran adipati, doch tevens verpligt om in gevallen, waar het de openbare rust, de regtstreeksche belangen van het Gouvernement of die van Europeanen, dan wel klagten van de pachters van 's lands middelen betreft, mede regtstreeks en onverwijld kennis te geven aan den resident.

539. Het voorloopig onderzoek in de tot de competentie van de pradoto kawedanan behoorende strafzaken geschiedt op dezelfde wijze, als dat in de misdrijven, welke ter beslissing staan van de pradoto mangkoenegaran, terwijl

ook ten aanzien van eerstbedoelde zaken het voorschrift, vervat in art. 19 van Stbl 1848, no. 9, moet worden in acht genomen.

540. Ingevolge art. 3 van Stbl. 1874, no. 211 moet van het onderzoek ter teregtzitting van de pradoto kawedanan een in de maleische taal met hollandsche karakters geschreven proces-verbaal opgemaakt, en door den voorzitter aan den patih van den pangeran adipati ingediend worden; nadat bedoeld proces-verbaal door den pangeran of, namens dezen, door zijn patih is goedgekeurd, moet het aan den voorzitter van gezegd collegie worden teruggezonden, ten einde het vonnis op te maken.

541. Ten aanzien der vonnissen van genoemde regtbank is bij art. 4 van Stbl. 1874, no. 211 bepaald:

dat zij niet mogen worden ten uitvoer gelegd, dan nadat zij door den patih van den pangeran adipati goedgekeurd, en door den pangeran adipati zelven bekrachtigd zijn; en

dat des prinsen patih, indien hij zich niet kan vereenigen met den inhoud van een vonnis, dit terugzendt, ten einde het te wijzigen in den door hem aan te geven geest.

Voorts is de pangeran adipati, ingevolge art. 11 van Stbl. 1848, no. 9, gehouden de vonnissen van de pradoto kawedanan aan den resident ter inzage te zenden.

Bovendien zijn ten opzigte van bedoelde vonnissen de artt. 12 en 13 van evengezegd Staatsblad van toepassing. Die vonnissen mogen alzoo geene veroordeeling inhouden tot eene wreede of verminkende straf, terwijl de plaatsen, werwaarts de tot bannissement veroordeelden zullen worden gebragt, door het Gouvernement worden aangewezen.

Verder is bij art. 5 van Stbl. 1874, no. 211 voorgeschreven, dat bij de indiening van vonnissen in zaken van misdrijf, tevens moeten worden opgezonden de daarbij veroordeelde personen, die dan in de gevangenis ter hoofdplaats worden overgebragt.

Eindelijk moet, luidens art. 7 van gezegd Staatsblad, door de pradoto kawedanan worden regt gesproken overeenkomstig de javaansche Angger's of algemeene Angger.

DERDE AFDEELING.

De regtbank der santono's.

542. Even als de familieleden van den soesoehoenan van Soerakarta, die in civiele zaken aan de regtsmagt van de kadipaten zijn onderworpen, zoo ook hebben de familieleden van den pangeran adipati Mangkoe Negoro, wat die zaken betreft, een forum privilegiatum. »Alle geschillen," aldus luidt art. 9 van Stbl. 1848, no. 9, »tusschen de *Sentonos*, en die, in welke de *Sentonos* als gedaagden voorkomen, worden door den pangeran adipattie zelven, bijgestaan door eenige prinsen van zijn huis, en wanneer het zaken van aanbelang geldt, in overleg met den resident, afgedaan."

Dat bij dit artikel bepaaldelijk sprake is van eene *regtbank* blijkt uit Stbl. 1866, no. 133, volgens hetwelk, behalve evengezegde prinsen, »ook andere tot het Mangkoe-Negorosche geslacht behoorende personen, die geregtigd zijn den titel van *Hario* of ander voornaam praedikaat te voeren, door den pangeran adipati kunnen geroepen worden om zitting te nemen in de bij dat artikel bedoelde regtbank."

543. Die regtbank, waaraan de wet geen naam geeft, neemt, ingevolge het zoo even aangehaalde art. 9 van Stbl. 1848, no. 9, enkel en alleen kennis van civiele vorderingen, ingesteld tegen familieleden van den pangeran Mangkoe Negoro.

HOOFDSTUK III.

De javaansche regtbanken in het gebied van den sultan van Djokjokarta.

EERSTE AFDEELING.

De pradoto.

544. De pradoto is zamengesteld uit den bij de regt-

bank voor criminele zaken als djaksa fungerenden ambtenaar als voorzitter, en uit vier en twintig panèwoe's en mantri's als leden.

545. Oorspronkelijk was de pradoto voornamelijk eene criminele regtbank; sedert echter ingevolge de resolutie van den 11den Junij 1831, no. 29 te Djokjokarta eene regtbank voor criminele zaken is opgerigt, mag zij geene kennis meer nemen van misdrijven en overtredingen door onderdanen van het rijk van Djokjokarta gepleegd.

Javanen uit de Gouvernements landen, die op het grondgebied van genoemd rijk eenig misdrijf plegen, staan evenwel, krachtens het bepaalde bij art. 1 van Stbl. 1833, no. 61, te dier zake voor de pradoto teregt. De javaansche regtbank te Djokjokarta bij dat artikel bedoeld, kan toch wel geene andere dan de pradoto zijn.

Behoudens deze uitzondering is gezegd collegie thans slechts bevoegd om kennis te nemen van civiele zaken.

TWEEDE AFDEELING.

De balemangoe.

546. De balemangoe is zamengesteld uit den rijksbestierder als voorzitter, en uit acht boepati's of regenten, benevens uit tien mantri's als leden.

547. Tot de kennisneming van die regtbank behooren thans, naar het schijnt, slechts de geschillen tusschen de santono's (familieleden van den sultan) onderling, en die waarin de santono's gedaagden zijn, zoomede de door hen gepleegde misdrijven en overtredingen.

Register op de in het eerste deel aangehaalde wettelijke bepalingen.

Inlandsch Reglement.

Resolutie van 11 Junij 1831, no. 30.

Resolutie van 11 Junij 1831, no. 29.

Staatsblad van N. I.

Regerings Reglement.

Overgangsbepalingen.

Reglement op de regterlijke organisatie.

Algemeene bepalingen van wetgeving.

Burgerlijk Wetboek.

Wetboek van Koophandel.

Reglement op de burgerlijke regtsvordering.

Reglement op de strafvordering.

Nederlandsch Wetboek van strafvordering.

Wetboek van strafregt voor Inlanders.

Verbeteringen en bijvoegingen.

Bladz. 4. Aan de 2de op bladz. 4 en 5 voorkomende noot moet nog worden toegevoegd, dat ingevolge Stbl. 1889, no. 56 de landraden te Pekalongan en Batang, zoomede die te Salatiga en Ambarawa worden voorgezeten door een afzonderlijk daartoe benoemden regtskundige, terwijl bij Stbl. no 74 van gezegd jaar hetzelfde is voorgeschreven ten aanzien der landraden te Serang, Tjilegon en Pandeglang.

„ 12. Regel 11 van boven achter het woord: *regter*, nog te voegen: dat wil zeggen, van de regtbank.

„ 20 en vgg. Bij de bespreking van de regtsmagt der landraden is verzuimd melding te maken van het bepaalde bij art. 2, lett. *e* van Stbl. 1866, no. 5, volgens hetwelk in de afdeeling Ambarawa (residentie Samarang) geen regentschapsgeregt bestaat, zoodat daar art. 88, al. 2 Regt. Org. van toepassing is.

„ 46. Aan het slot van no. 44 het volgende te voegen:

Door Mr. W. A. P. F. L. Winckel wordt op blz. 29 en 30 van het IIde deel zijner *Rechtsbedeeling onder de inlanders enz.* betoogd, dat de landraadpresident, wanneer in een introductief request onregelmatigheden voorkomen, welke de behandeling der zaak onmogelijk maken, die onregelmatigheden mag doen verbeteren en dat hij zelfs, indien duidelijk blijkt dat de zaak niet tot de kennisneming van den landraad behoort, de aanneming van het request mag weigeren. Die leer komt mij echter minder juist voor. Gaarne wil ik toegeven dat, wanneer de eene of andere bloot uiterlijke formaliteit niet in acht is genomen, indien de naam van den gedaagde bij voorbeeld niet is bekend gesteld of het request niet is onderteekend, er wel geen bezwaar tegen kan bestaan om het gepleegde verzuim ondershands te doen herstellen, maar verder mag de president, mijns bedunkens, niet gaan. Den eischer, die eene verkeerde vordering instelt, dit onder het oog te brengen en hem den weg te wijzen, ten einde een voor toewijzing vatbaren eisch te kunnen doen, zou in strijd zijn met het verbod van art. 37 Regt. Org., terwijl ik het

Bladz. 46. in geen geval geoorloofd acht de aanneming te weigeren van een introductief request en dit alzoo te onttrekken aan de kennisneming van den landraad, aan wien het gerigt is. Zoodoende toch zou de president in de plaats treden van de regtbank, welke hij voorzit, en zich bevoegdheden aanmatigen, welke uitsluitend aan haar zijn toegekend. Immers de landraad zelf en niemand anders heeft te beoordeelen, of eene zaak tot zijne kennisneming behoort en welke beslissing daarin moet worden genomen.

„ 96. Regel 3 van onderen staat: wenschelijk, *lees:* noodig.

„ 153. Regel 15 en 17 van boven staat: definitief vonnis, *lees:* voorwaardelijk definitief vonnis.

„ 154. In noot 1 moet op de woorden: *ad* § 53, nog volgen: zoomede zijn opstel *Over voorwaardelijke vonnissen*, in Themis, dl. VII, blz. 522 en vgg.

„ 159. In de op deze bladzijde voorkomende noot nog aan te halen het opstel van K. W. A. SCHOLTE: *Opmerkingen betreffende de executie in burgerlijke zaken bij de Inlandsche Rechtbanken en Residentie-Gerechten* (*art.* 199—221 *I. R. en* 135—174 *Rsw.*), geplaatst in no. 1342 Wkbl. van het Regt.

„ 161. Luidens art. 1 van het Koninklijk besluit, afgekondigd in Stbl. 1889, no. 68, zijn onder den *gewonen dagelijkschen regter*, waarvan sprake is in het op blz. 161 aangehaalde art. 5 van Stbl. 1879, no. 267, te verstaan: „de rechtbanken en rechters die organiek zijn aangewezen om in den regel recht te spreken op burgerlijke rechtsvorderingen ingesteld tegen personen van den landaard van den belastingschuldige als gedaagden".

Verder is bij art. 2 van evengezegd Stbl. 1889, no. 68 uitdrukkelijk voorgeschreven, dat de bij Stbl. 1879, no. 267 bedoelde dwangschriften, uitgevaardigd tegen Inlanders en met hen gelijkgestelden, behalve op hunne goederen, ook ten uitvoer kunnen worden gelegd bij lijfsdwang.

„ 176 en vgg. Blijkens het Koninklijk besluit, afgekondigd in Stbl. 1889, no. 69, zijn in art. 203*a*, al. 1 Inl. Regl. de woorden: „vier voorgaande artikelen", vervangen door: „artikelen 200, 201 en 202."

Deze wijziging heeft ten gevolge dat vonnissen, houdende veroordeeling tot betaling eener som van niet meer dan *f* 50, ook op de onroerende goederen van den veroordeelde ten uitvoer gelegd kunnen worden.

„ 206 en vgg. Betreffende het in deze bladzijden besproken onderwerp is sedert in no. 1335 Wkbl. van het Regt nog een opstel verschenen van K. W. A. SCHOLTE, onder het op-

Bladz. 206. schrift; *Over de zoogenaamde reëele Executie van vonnissen der Inlandsche Rechtbanken.*

„ 208. Regel 7 van boven staat: van op, *lees*: van.

„ 266. Ingevolge Stbl. 1889, no. 26 zijn thans de assistent-residenten voor de politie belast met het plaatselijk bestuur in de afdeelingen, waarover de hoofden van gewestelijk bestuur te voren regtstreeks beheer voerden.

„ 268 en 269. Hetgeen op deze bladzijden, zoomede in noot 1 op blz. 302 wordt gezegd met opzigt tot den directeur van het marine-etablissement te Onrust, is als vervallen te beschouwen ten gevolge der bij Stbl. 1888, no. 99 bevolen opheffing van genoemd etablissement, in verband-met het bepaalde bij Stbl. 1889, no. 70.

„ 382. In de 1ste op deze bladzijde voorkomende noot nog te verwijzen naar het opstel van Mr. P. van Bemmelen: *Vrijspraak en ontslag*, verschenen in de „Rechtsgeleerde bijdragen en bijblad" van 1888 (afd. C), blz. 161 en vgg.

„ 490 en vgg. Hoewel een en ander eigenlijk van zelf voortvloeit uit hetgeen op blz. 490 en vgg. omtrent het regt van gratie in het midden is gebragt, wordt hier te allen overvloede nog aangeteekend, dat slechts gratie kan worden verleend van straffen, opgelegd bij een vonnis, waartegen geene regterlijke voorziening meer is toegelaten, en dat al verder geene gratie mogelijk is van veroordeelingen in de proceskosten, vermits deze kosten, blijkens de artt. 5 en 6 Strafwetb. Inl., niet als straf te beschouwen zijn.

„ 580. In stede van den laatsten volzin van no. 412, te lezen als volgt:

Dat de Gouverneur-Generaal, indien deze van gezegde bevoegdheid gebruik maakt, eene soort van gratie verleent, valt zeker niet te ontkennen. Nogthans is het duidelijk dat er in zoodanig geval geene sprake kan wezen van eigenlijk gezegde gratie, vooral niet met opzigt tot hen, die aan de regtsmagt der landraden onderworpen zijn, omdat art. 415 Inl. Regl. de voor de vrijwillige betaling bij art. 410 Regl. Strafv. voorgeschreven tusschenkomst van een regterlijk ambtenaar zelfs niet vereischt en dien ten gevolge alle schijn of blijk van een regterlijk vonnis — volgens art. 52, al. 1 Reg. Regl. eene der voorwaarden voor de uitoefening van het regt van gratie — ontbreekt.

INHOUD

VAN HET EERSTE DEEL.

Bladz.

TITEL II.

De regtbanken van omgang op Java en Madura.

Bladz.

TITEL III.

De residentieraden te Soerakarta en Djokjokarta.

TITEL IV.

De regtbank voor criminele zaken te Djokjokarta.

TITEL V.

De javaansche regtbanken in de Vorstenlanden.

Bladz.